

P'OP HAGÄ DO PANYYG HANÄM DO HAHÿÿH

O Novo Testamento na Língua Nadëb

**Sociedade Bíblica
do Brasil**

Barueri, SP

As ilustrações nas páginas 5, 73, 107, 142, 159, 168, 188, 240,
241, 284, 290, 347, 349, 350, 362, 381, 384, 387, 414, 625
são de David C. Cook

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações nas páginas 10, 15, 69, 151, 216, 335, 421, 444,
710 são de Horace Knowles

© 1954, 1967, 1972, 1995 The British & Foreign Bible Society.

As ilustrações nas páginas 7, 45, 77, 90, 178, 316, 591, 670, 693
são de Louise Bass

© 1994 The British & Foreign Bible Society.

As ilustrações nas páginas 239, 533, 739, 767
são de Horace Knowles acréscimos e correções feitos
por Louise Bass

© 1994 The British & Foreign Bible Society.

O Novo Testamento na língua nadëb Brasil 2011

© 2011 Sociedade Bíblica do Brasil

Av. Ceci, 706 - Tamboré

Barueri, SP - CEP 06460-120

Cx. Postal 330 - CEP 06453-970

www.sbb.org.br - 0800-7278888

Primeira edição 2011 5C

Edição e diagramação
Sociedade Bíblica do Brasil

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

CONTEÚDO

Nadëb kyy me	Potugees kyy me	Nyy bã tadu doo
Matew	Mateus	3
Maah-Ko	Marcos	109
Rukas	Lucas	171
Jowãw	João	279
Atos	Atos	355
Roma	Romanos	451
1 Korĩn	1 Corĩntios	498
2 Korĩn	2 Corĩntios	536
Garata	Gálatas	562
Epeso	Efésios	578
Pirip	Filipenses	593
Korosa	Colossenses	603
1 Tesaronika	1 Tessalonicenses	613
2 Tesaronika	2 Tessalonicenses	621
1 Tsimoot	1 Timóteo	626
2 Tsimoot	2 Timóteo	637
Tiit	Tito	645
Piremon	Filemom	651
Eberew	Hebreus	653
Tsijaag	Tiago	688
1 Peed	1 Pedro	699
2 Peed	2 Pedro	712
1 Jowãw	1 João	720
2 Jowãw	2 João	730
3 Jowãw	3 João	732
Judas	Judas	734
Apokarip	Apocalipse	738

P'op Hagä Do Panyyg Ky N'aa Hahÿh

Hahÿh hã takerii däk papuuj Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Hahÿ takerih do pooj jé, hajõng ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tan'oo däk sa hã na-ãäj hẽ hajõng baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo. Potugees kyy me ji maneëenh tii “Antigo Testamento”. P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuj heh'äät ta wë. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, sahõnh hẽ badäk hahÿh hã habong do sa h'yyb tym dëëb. Jesus, P'op Hagä Do T'aah badäk hahÿh hẽnh tamejõ hyng do né hẽ ta ti ji h'yyb tym dëëb. P'op Hagä Do asëew hõm do tii. Tah'yyb däng do tii. Gereg kyy me ramaneëenh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hÿh kã P'op Hagä Do wë ji nu dëë kãn. Ta hyb n'aa na-ãäj hẽ tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wë. “Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneëenh Jesus ky n'aa. Potugees kyy me ji maneëenh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahÿ raberii däk Gereg kyy me. Dooh wäd ta ti ma kahé bãh kerii wät do paah. P'ooj ub karejã jëng tii. Ti hadoo né hẽ, p'ooj ub tabahup nã bã hajõng paa rerii bong ta hã kerih doo. Tii d' rabadoo had'yyt hẽ tanahëej jëng hyb n'aa. Gereg kyy me na-ãäj hẽ raberih ta tii. Da hẽ ti anäng nã hajõng ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nã ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ãäj hẽ Nadëb kyy me hahÿ ta heen n'aa kadakëe: []. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahÿ mo n'aa me takerii däk tii:

[21 —Jãam hẽ P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hã. Dooh P'op Hagä Do kyyh bód tado bã tii. Kerih do nedëed is do ta heen n'aa. Ta tii bã na-ãäj hẽ ji tametëeh nyy bã ji baw'yyt P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hã. Hahÿ mo n'aa me ta yt hã takerii däk:

b 1.21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus.

P'OP HAGÄ DO PANYYG HANÄM DO HAHÿÿH

O Novo Testamento na Língua Nadëb

MATEW

Jesus ky n'aa hanām do Matew erii wāt do hahỹỹh

Jesus wahë makũ sa häd ketsén do hahỹỹh

1 Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraãm panaa. Hahỹ ta wahë makũ sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraãm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hỹỹj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eserôm Serah daheeh. Tamar mã sa ỹyn makũ häd.

Eserôm t'aah, Rãm.

⁴ Rãm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasôm.

Nasôm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ỹyn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ỹyn mã Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ër wahë makũ sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromãw. Saromãw ỹyn Urija häd näng do ỹym paah.

⁷ Saromãw t'aah, Reboãm.

Reboãm t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorãw.

Jorãw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotãw.

Jotãw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hỹỹj daheeh. Babirôn buuj, Judah buuj majĩ, sa häj n'aa hěnh Judah buuj ramahũũm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirõn häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahỹ Jesus wahë makũ sa häd: Jekonija t'aah, Saratijëw. Saratijëw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh. Abijuh t'aah, Erijakĩm. Erijakĩm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok. Sadok t'aah, Akĩh. Akĩh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa. Erejasa t'aah, Matãn. Matãn t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëënh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makũ sa häd ketsén do Abaraãm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirõn häj n'aa hënh ramahũũm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo^a wahë makũ sa häd ketsén do Babirõn häj n'aa hënh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahỹh

¹⁸ Hahỹh da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ỹyn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëë do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wë. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarën bä Marija tanu meby bä ta wób sa hã.^b Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gó, Marija tamejõ hõm taganat'ëë wät hyb n'aa. Dooh m' takarën bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ããs kas'ee wät ta hã ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó ããs ky hadoo ta hã. Hahỹh da ta kyyh:

^a 1.17 Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

^b 1.19 Ajyy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bä taher'ood bä ta wób sa hã Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

—Joséh, Dawi panaa, —
näng mäh —mahyb n'aa p'eed
manäh. Magat'ëë né hë Marija.
Ajã ta wog gó hasuun doo,
P'op Hagä Do Sahee hejój
hanaa. ²¹Aj'y da ta t'aah.
Mahäd n'oo da Jesus,^c P'op
Hagä Do karapee tabed'ëëp hyb
n'aa da nesaa do ramoo bok do
mahãnh —näng mã ããs kyyh
Joséh hã.

²²Sahõnh hë tii d' tawén
hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas
häd näng do erii wät do paa
kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da
taky däng do paah: ²³“Etaah da maruus aj'y manepäh nä doo.
Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëenh da ta häd Imanuéw”,^d
näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahananäng pé ti
Imanuéw.

²⁴Ti m' Joséh ty gawëej däk bã, ããs mejüü doo da né hë taky
daheeh. Marija tagat'ëë däg kãn. ²⁵Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë
tawäd bã Marija t'aah nenäng nä bã. Ti m' Marija t'aah benäng do
jawén paa bã Joséh häd n'oo däk mã Jesus.

Ajyy sagõõh ma kamahet'ëëk do
sa heen n'aa (Matew 2.1-2)

Sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

2Ti m' panang Berënh häd näng doo bã, Judah häj n'aa bã
Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ããs noo gó.
Tabenäng do jawén paa bã ajyy tak'ëp ma kamet'ëëk doo, sagõõh
ky n'aa ma kamahet'ëëk do kaj'aa Jerusarënh bã. Sa häj n'aa
papÿÿj hana hënh rahana. ²Ti m' rakajaa bã kã rabeaanh:

—Nyy bã tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë
henäng doo? —näk mäh. —Ãã hapäh sagõõh tabenyy däk do
heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ãã wén na bë wahë n'aa

^c 1.21 Jawéh ji ted'ëëp, tahananäng pé ti Jesus.

^d 1.23 Isajas 7.14

nag'aap hẽ henäng do ää weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

³Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek do rahe'oot doo. Sahõnh hẽ Jerusarenh panang buuj na-ääj hẽ m' rahyb n'aa tón mäh.^e ⁴Ti m' Eróts mejüü ranaëenh hyb n'aa ta wẽ sahõnh hẽ Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wẽ wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hẽ. Ti m' tabeaanh mä sa hã nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh.
—Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶“Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo,
õm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da õm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”^f

—Tii d' né hẽ P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah
—näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hã.

⁷Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wẽ kejën doo gó sagõoh ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hã ny noo gó ti sagõoh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hã. ⁸Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awwyd bä, nyyw hẽ ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹Ti m' sa hã Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kãn mäh. P'aa hënh mä sagõoh rabahapäh ënh ramahõm me. Sa pooj jẽ m' sagõoh bahõm. Ti m' sagõoh bayyw kã kãn tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰Tak'ëp mä ratsebee bong sagõoh rabahapäh bä kã.

^e 2.3 Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hẽ takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hẽ Eróts hã rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hã, taky n'aa napäh do hyb n'aa.

^f 2.6 Mika 5.2

Jesus sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raweh'ëëh (Matew 2.11)

¹¹Ti m' tób gó rabajëë p'ëë bã kä rabawyyd kân mã karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehty b'ëëh tũũ sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëë kân ta hã. Ti m' raban'oo dāk ta hã ta matym n'aa tak'ëp hanām doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tæg gabarëëh do s'ëëb, b'aa tæg buu benyym do s'ëëb in-sijëën häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëëb miir häd näng do raban'oo kân ta matym n'aa. ¹²Ti m' sa s'ëë gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kân sa hāj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hēnh Joséh rakejēn hōm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹³Ti m' sagōōh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äās kasee mä Joséh hā ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó taky hadoo ta hā:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamahũũm wäd karapee t'aah ta ỹyn daheeh Esit häj n'aa hēnh, t'ĩ hēnh bē kejēn hōm hyb n'aa. Eróts mejũũ da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bē ayyw dó, òm ỹ maher'oot bä kã da mabana —näng mä äās kyyh Joséh hā.

¹⁴Ti m' nanyw hē Joséh ty gawëej dāk. Ti m' atsēm né hē Joséh bado dāk karapee t'aah, ti m' karapee ỹyn daheeh ratsyym kasog kãn Esit hēnh hah'ũũm doo. ¹⁵Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kãn Eróts bedëp nä bä. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja dāk hyb n'aa. Hahỹỹ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “Ỹ naëej wät tah ỹy, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”,^g näng kerih do hā.

¹⁶Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajãän. Ti m' tamejũũ mä radej'ëep hyb n'aa Berēnh panang bä, panang nedaa bä na-ãāj hē, sahōnh hē karepé ajyy pawóp hē ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ãāj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagōōh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo.^h

¹⁷Tii d' né kã m' kaja dāk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kã. Hahỹỹ da paa m' ta kyyh:

¹⁸“Panang Ramaⁱ häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'ãã 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarēn bä ta wób

rah'yyb enäw bä sa hā”,^j näng kerih doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁹Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bä, ta s'ëë gó m' äās kas'ee wät Joséh hā. ²⁰Hahỹỹ da äās kyyh ta hā:

^g 2.15 Osejas 11.1

^h 2.16 Tii d' sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot paa ta hā.

ⁱ 2.18 Berēnh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ãāj hē sa taah rap'ãã oot, Jeremij ky däng doo da né hē.

^j 2.18 Jeremij 31.15

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamabaj hõm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hënh kä. Dejëp karapee majiĩ —näng mäh.

²¹Ti m' Joséh bas'ëëg gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kãn Isaraéw häj n'aa hënh hah'ũum doo. ²²Ti m' Joséh ky n'aa napäh bā Akeraw häd näng do bag'ãas mǎ Judah häj n'aa^k bā ta yb jawén buuj, eÿÿm mǎ t'iĩ hënh tahõm bā kä. Ti m' ta s'ëe see gó P'op Hagä Do ãas maher'oot mǎ t'iĩ hënh tanahõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hënh mǎ tabahõm kãn. ²³Ta tii bā, panang Nasaréh häd näng do bā rabajeej kãn. Tii b' mǎ kaja kãn hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hā: “Ramaneëënh da Nasaréh buuj”, nāk paa sa kyyh.

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

3 Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahõm kãn Judah häj n'aa bā tabanawäng hënh. T'iĩ hënh mǎ tamaher'oot maa new'ëe do sa hā P'op Hagä Do kyyh. ²Hahÿÿ d' mǎ ta kyyh:

—Edaa dāk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ãas doo. Ti hyb n'aa bë eréd hõm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mǎ Jowāw kyyh.

³Jowāw né hē ti aÿÿy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaheer'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bā her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,^l näng mǎ takerii dāk do hā.

⁴Jowāw saroor mǎ kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëëh paa m' ta waa. ⁵Ti m' hajõk Jerusarënh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradān nabyy me habong do na-ãä jé né hē m' rabahõm Jowāw wë. ⁶Nesaa do rakawoom bā, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradān häd näng doo me.

^k 2.22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hē.

^l 3.3 Isajas 40.3

Aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do tiriig ta bóg mahãnh do heen n'aa (Matew 3.12)

⁷Ti m' hajõk Pariséw ramaneëñh doo, hajõk Saduséw ramaneëñh do na-ããj hẽ ta wẽ, tanu gemuun doo bã rabana Jowãw bahapãh bã, taky hadoo mã sa hã:

—Aw'yy p'yym nãng do taah hadoo bëëh! —nãng mãh. —Nyy da bë ed'oo bë kejẽn nesaa do bë hã P'op Hagã Do banoo do mahãnh? J'ooj madãk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do

mahãnh? ⁸Taw'ããts hẽ pooj jé bë metãh te hub tado bã nesaa do bë eréd hõm bã. Bẽ metãh hanãm do bë moo bok do hã. ⁹Bẽ daab yb manã Abaraãm panaa bë hanãk do hã. Bẽ edoo manãh: “Ãã P'op Hagã Do gadoo Abaraãm panaa ãã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagã Do karẽn bã tahajaa hahỹ pã tawareem bã, Abaraãm panaa rado padãg bã —nãng mãh. ¹⁰—Edaa dãk h'yy kawanereem do P'op Hagã Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë dãk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hẽ joom tëëg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —nãng mã Jowãw kyyh.

¹¹Ti m' Jowãw ky hadoo ënh:

—Ỹ ti hỹh, bë ỹ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wẽ bë h'yy kawareem do metëë n'aa. Ti awãt da jawén ỹ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ỹ. Hã ỹ, ỹ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ỹ haja bã ta tsyym suun ỹ patsã bã —nãng mãh. —Tii kã P'op Hagã Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũm hyb n'aa. Tëëg hõo hadoo doo me bë d' tametty baad tabanãw dãk hyb n'aa bë h'yyb tym —nãng mãh. ¹²Tsyt hẽ tabetyn hõm da P'op Hagã Do karẽn do moo heb'ook doo, tsyt hẽ ta wób. P'op Hagã Do karẽn do moo b'ook doo, banãm doo hẽnh tabetyn hõm, tabanesaa hẽnh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëëg hõo me, nadëëk doo me —nãng mã Jowãw kyyh Kristo ky n'aa hã.

Jesus Jowãw nu gemuun do panyyg n'aa hahỹh

¹³Ti m' ti noo gó Garirej hãj n'aa bã naa Jesus bawëënh tamii Joradãn hãd nãng doo hẽnh, Jowãw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴Ti m' Jowãw geãm paawã, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Taw'ääts hë ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hë. Taw'ääts hë ër bad'oo sahõnh hë ër hã P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kãn Jesus.

¹⁶Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nayyw hë tabanyyh tame naa. Tabanä sii hë m' wë kabasëets hõm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hã m' tabadäng. ¹⁷Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

Jesus Dijab^m metyy do panyyg n'aa hahÿÿh

4 Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm kãn Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ²Ti m' 40 ta ã noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa däk. ³Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejõ hahÿ pä rakawereem padëek pãw —näng mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hã had'yyt nado ji bedëp. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äät”ⁿ —näng mä Jesus.

⁵Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarënh hënh, panang tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũũ. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta ããs, baad òm rabahag'ããs hyb n'aa. Òm da ragadoo p'op pä hã a tsyym taganadas hyb n'aa”,^o näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

^m **4.0** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, *Dijab*. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

ⁿ **4.4** Dew-Teronom 8.3

^o **4.6** Saaw-Mo 91.11-12

⁷Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahỹỹ da na-ãāj hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagã n'aa”^p —näng mä Jesus.

⁸Ti m' Jesus Dijab masäk waëë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hã sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã hanäng do hãj n'aa rabag'ääs doo, sahõnh hẽ hanäm doo, hetsooh do badäk hahỹỹ hã hanäng do na-ãāj hẽ. ⁹Ti m' taky hadoo ta hã:

—Sahõnh hẽ ta ti ỹ anoo da a hã, wẽ ỹỹ, tũũ a taron nuu me ỹ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahõm mahãnh ỹỹ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hẽ P'op Hagä Doo, bë hagã n'aa, bë wehëë. Jääm hẽ ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”,^q näng kerih doo —näng mä Jesus.

¹¹Ti m' Dijab bahõm kãn Jesus mahãnh. Ti m' ääs rabana, rahag'ääs mä Jesus, ranoo mä ta hã ta waa kä.

Jesus du doo tama metëëk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹²Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaaj hõm kãn mä Garirej hãj n'aa hënh. ¹³Ti m' panang Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahỹỹd gä panang Kapar-Naũm häd näng doo hënh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naũm badäk, Seburün, Napatawi sa hãj n'aa bä.^r ¹⁴Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahỹỹ d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵“Seburün, Napatawi hãj n'aa babuuj,
karaj'aa nabyy me, tamii Joradãn tamyyj däk hã badäk do
buuj.

Garirej sa hãj n'aa häd, hajõk do Judah buuj nadoo do
rabaj'eenh bä.

¹⁶Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do
nahap'ëeh doo,
rahapëë däg kãn ta bag ty eh do hadoo doo.^s

^p 4.7 Dew-Teronom 6.16

^q 4.10 Dew-Teronom 6.13

^r 4.13 Garirej hãj n'aa bód ta ti Seburün Napatawi sa hãj n'aa.

^s 4.16 Jesus né hẽ ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëëg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wẽ ranu kajäk hyb n'aa.

Dajëb bawät bä habok do sa hä ganä wät ta bag”,^t näng kerih doo.

17Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahõnh hẽ sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wẽ bë h'yy kawareem hyb n'aa — näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

18Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hẽ ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿj Än-Deréh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hẽ m' tii. 19Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

20Ti m' nanyw hẽ m' raberéd hõm karahi. Ah'ũũm kãn mä ta sii.

21Ti bahãnh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowāw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renãm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. 22Ti m' nanyw hẽ m' ragatsëg n'yyh pong hẽnh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kãn mäh.

23Ti m' jé pad'yyt hẽ Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanãm doo. Jé pad'yyt hẽ m' tabaheso hõm sahõnh hẽ sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ãäj hẽ h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. 24Ti hyb n'aa, Siriya häd näng do häj n'aa bä na-ãäj hẽ raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hä. Ti hyb n'aa ramena kãn ta wẽ nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hẽ sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh. 25Hajök mä Jesus jawén hah'ũũm. Ta s'ee hẽnh naa m' hena ta jawén hah'ũũm doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hẽnh naa ta wób,

^t 4.16 Isajas 9.1 hä takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'äät do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wẽ kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

Jerusarēnh bā naa m' ta wób, Judah hāj n'aa bā naa m' ta wób, hēēj Joradān hād nāng do tamyyj dāk hēnh naa m' ta wób kă.

Ky n'aa kedēng do ky n'aa hahỹh

5 Ti m' hajōk do ta jawén han'aa do Jesus bahapāh bā m', tabasēek waēē hā m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metēek do rabana ta wē, ²ti m' tadu doo tama metēek do sa hā. Hahỹh d' mā ta kyyh:

³—P'op Hagä Do ky n'aa edēng sa hā hē daab na'yyp doo, sa h'yyp gó jāām hē P'op Hagä Do hā daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedēng, hỹ pong jé hawät do bag'āās do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴—Ky n'aa kedēng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyp en'yym do hyb n'aa da sa hā.

⁵—P'op Hagä Do ky n'aa edēng kaja hē sa h'yyp mahūūm doo, sa hejój hā h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedēng, hēēj papuuj^u P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danāh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶—P'op Hagä Do ky n'aa edēng takarēn doo da ji bawät do hā tak'ēp h'yyp pad'ēek doo. Rah'yyp pahadēek do kan'oo dāk da sa hā.

⁷—P'op Hagä Do ky n'aa edēng ta wób t'yypd mehīin doo. P'op Hagä Do t'yypd mehīin da sa hā kă.

⁸—P'op Hagä Do ky n'aa edēng baad hedoo do had'yyp hē h'yyp enāh doo. Ky n'aa kedēng da tii, rahapāh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

⁹—P'op Hagä Do ky n'aa edēng h'yyp nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneēēnh da P'op Hagä Do taah.

¹⁰—P'op Hagä Do ky n'aa edēng da P'op Hagä Do karēn do ramoo bok do hyb n'aa rarahejāā do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedēng, hỹ pong jé bag'āās do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

¹¹—Ky n'aa kedēng bēēh, hēp ŷ n'aa bē raky n'aa rejā bā, bē rarahejā bā, daap hē nesaa do bē ky n'aa ran'oo bā. ¹²Baad had'op

^u 5.5 Taw'āats hē ji ner'oot Apokarip 21.1.

do P'op Hagä Do anoo da bë hä
ta sãm hỹ pong jé. Ti hyb n'aa
da bë h'yy gadejah, bë tsebee
da, tii d' bë hä radoo bã né
paawä! Tii d' né paa sa wahë
makũ rabad'oo P'op Hagä Do
ky n'aa rod sa hä, rarahejãã né
paa sa hä —näng mã Jesus.

Ta bag ta tyng jó ji dasooh do
heen n'aa (Matew 5.15)

**Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa
gó Jesus ma metëek do
panyyg n'aa hahỹh**

13Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk

hahỹh hä habong do sa mahang.^v Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji
haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd
bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës
pé tsab'eep da^w —näng mãh.

14—Badäk hahỹh hä habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja
bã ji jejen bã panang waëë jó badäk doo. **15**Dooh ta bag ji gataa so
bã ji waa hood yt hä ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta
tyng jó, sahõnh hë tób yt hä haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. **16**Ti
hadoo ënh bë hä. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do
bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hỹ pong jé
hawät do hä raj'aa etsë hyb n'aa kã bë hä rahapäh do hyb n'aa —
näng mã Jesus.

**Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hä Jesus ma metëek do
panyyg n'aa hahỹh**

17Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ ahyng babä ỹ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa
jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë. Tii d'
bë edoo manäh. Ỹ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op
Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë, takaja däk hyb n'aa,

^v **5.13** Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hä h'yy
ka'eeh do badäk hahỹh hä habong do sa mahang. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa
nesaa do tak'ëp tawén kanah'ũum badäk hahỹh bã.

^w **5.13** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hä h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd
wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hä. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong
hõm do hado däk ji tii bã.

hã ỹ kametëeh hyb n'aa na-ãāj hē. ¹⁸Baad bē ỹ maher'oot. Wē, badāk hahỹ hēēj bawät nä bā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do dooh tagawatsig bā. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahōnh hē ta hā kerih do kametëeh bā kă. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹—Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëeg bā ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jãām hē ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hỹ pong jé hawät do tabag'ãās do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky daheeh doo, ta wób hā tama met'ëeg bā na-ãāj hē, ky n'aa etsä dāk tii, hỹ pong jé hawät do tabag'ãās do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karēn ji bawät do ky n'aa hahỹh

²⁰—Baad bē ỹ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karēn do ji hā. Ti hadoo ěnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Ti hado né paawā, baad bē nado bā sa bahānh, dooh tabad'op hē bē haja bā hỹ pong jé hawät do bag'ãās do karapee bē hado bā —näng mäh.

**1. Baad ji bawät sa mahānh ji da hadoo do hā ji
hyb n'aa newëë do hā ky n'aa hahỹh**

²¹—Bē maa napāh né hē p'ooj ub ěr wahë makũũ hā kamejũũ doo: “Manaboh manā a da hadoo doo. Nesaa do hā ky n'aa kety dāk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”,^x näng kerih doo. ²²Ỹỹ kă, ỹ her'oot hahỹ bē hā: Jé ta da hadoo do wē kawajãān do sii hē ky n'aa kety dāk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejãā péh, taw'ãāts hē ěr wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its òm!”, hanäng pé ta da hadoo do hā, p'eets hē tabanesaa hēnh, tēeg hōō gó da tabahoop —näng mäh.

²³—Ti hyb n'aa kă, P'op Hagä Do hā mama ejuu bā mahyb n'aa es'ee bā a hā a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hā mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴tii bā taw'ãāts hē meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bā ahōm a da hadoo do wē. Mets'ëë òm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hēnh bē h'yyb ennyw padëek hyb n'aa. Tii bā maju kă P'op Hagä Do wē mamanaa doo —näng mäh.

^x 5.21 Esodo 20.13

²⁵—Taw'ãäts hē nayyw hē mah'yyb enāw a wē kawajāān doo, hyb n'aa jawyk do wē ōm tamahūūm bā ōm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bē mahōm me, ta hōō bā, mah'yyb enāw, hyb n'aa jawyk do ji hā ky n'aa etyy do hā, ōm taky n'aa tapa mahānh. Tii d' manadoo bā, hyb n'aa jawyk do ōm tabahaēēnh da warahén hā, ōm tadawäts gēēt hyb n'aa kã. ²⁶Dooch d' manä bā kã tii bā, sahōnh hē manepaag bā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

**2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahānh,
ji bawät ŷŷj sa wē ky n'aa hahŷŷh**

²⁷Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē maa napäh hahŷ kamejūū doo: “Aã manä ta seeh ŷŷm sii”,^y näng kerih do paah. ²⁸ŷŷ kã, ŷ her'oot hahŷŷ d' bē hā: ŷŷnh wē ty gadäk doo, ta sii hahŷŷh do hyb n'aa newē dāk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hā kã. Nesaa do tamoo wäd däg kã, dooh né ta sii taã bā paawä. ²⁹A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bā, taw'ãäts hē paawä a matym mado nyh. Madawäts hōm. Taw'ãäts hē sét a hā hanäng do kaw'oong hōm, tabanesaa hēnh ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh. ³⁰A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bā, taw'ãäts hē paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ãäts hē sét a hā hanäng do kaw'oong hōm, tabanesaa hēnh ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh^z —näng mäh.

**3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahānh,
ji bawät ji ŷŷm wē ky n'aa hahŷŷh**

³¹—Hahŷŷ da kamejūū do paah: “Jé ta ŷŷm heréd hōm doo, taw'ãäts hē taban'oo dāk né hē ta heen n'aa kerih do ta hā”,^a näng kerih do hā. ³²ŷŷ kã, ŷ her'oot hahŷŷ d' bē hā: Jé daap hē ta ŷŷm heréd hōm doo, ta ŷŷm wadii do hyb n'aa tanado bā, ŷŷnh ta patug nadoo do sii he'ŷŷh do hado dāk tan'oo bā ta ŷŷm paah. Aj'yy see gat'ēē däg bā ta ti ŷŷnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ŷŷm sii he'ŷŷh do hado dāk tii —näng mäh.

^y 5.27 Esodo 20.14

^z 5.30 Dooch Jesus mejō bā ji matym ji ado nã bã, ji moo see ji gakyd hōm bã. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hē ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ãās doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakēē hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooch masuuj tado bā ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh.

^a 5.31 Dew-Teronom 24.1

**4. Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky
n'aa h'üüm pé do ky n'aa hahÿÿh**

³³—Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Maky kahÿÿd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä maky däng doo. Mamoo wäd né hë ta hä maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Bë ky dëë manä da. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n'aa bë ky dëë manä hÿ pong jé hä, bë ehüb né hë bë ky däng do bë metëëh hyb n'aa. ³⁵P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahÿ hëëj. ^b Ti hyb n'aa, bë ky dëë manä badäk hahÿ hëëj hä, bë ehüb né hë bë ky däng do bë metëëh hyb n'aa. Bë ky dëë manä Jerusarënh panang hä, bë ehüb né hë bë ky däng do bë metëëh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë bag'ääs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶Bë ky dëë manä bë nuu hä. Dooh ji haj'as pé ji hä hë ji ahÿÿd bä. Ji sëën na-ääj hë dooh ji haja bä ji ahÿÿd bä. ³⁷Ti hyb n'aa kä, “ÿÿ” bë noo bä, taw'ääts hë “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Dooh” bë noo bä, “dooh” né bë h'yyb gó. Jääm ti bë kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ëp bë ky n'aa h'üüm pé bë metëëh hyb n'aa ta ti bë ehüb né hë. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hë ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'üüm doo — näng mäh.

**5. Baad ji awäd bä, dooh ji abaaj bä nesaa do
ji tah moo wät do ky n'aa hahÿÿh**

³⁸Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hë hahÿ kamejüü doo: “Ta da hadoo do matym rejää doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ääj ji rejää. Ta da hadoo do tęg see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tęg see na-ääj hë ji rejää”,^c näng kerih doo. ³⁹ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Bë mahüüm manä hyb n'aa jewyk do sa wë nesaa do bë hä moo wät doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawä. Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰Hyb n'aa jewyk do sa wë a da hadoo do õm taky n'aa tapa bä a saroor hyb n'aa, man'oo ta hä a hatsë a hä hadäk do na-ääj hë. ⁴¹Õm ramejõ bä sa ma mas'ëëd bä raky n'aa jaw'yyk do anoo do pénh, tii bä mamahãj

^b **5.35** Hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo. Badäk hahÿÿh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraëw buuj sa hä. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs. Ti né sahõnh hë danäh, tahanäng pé tii.

^c **5.38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21

manä ta ti ramejũũ doo. Taw'ãäts hẽ raky däng do bahãnh mas'ëëd.^d 42Man'oo a da hadoo do ets'ëë bã a hã. A h'ëëd see a da hadoo do ets'ëë bã tab'aanh doo, man'oo né hẽ —näng mäh.

6. Baad ji awäd bã, ji majĩ sii hẽ ji kamahãh do ky n'aa hahỹỹh

43Ti m' Jesus ky hadoo ãnh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahỹ ramejũũ do paah: “Makamahãh a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majĩ.”^e 44Yĩ kã, y her'oot hahỹỹ d' bẽ hã: Bẽ kamahãh bẽ majĩ. Bẽ ky n'aa ets'ëë bẽ hã rejãã doo, 45bẽ Yb hỹ pong jé hawät do taah né bẽeh, bẽ metëëh hyb n'aa ta tii hã. Bẽ Yb hỹ pong jé hawät do anoo papỹỹ bag tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ããj hẽ. Baad habok do rababong bã tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bã na-ããj hẽ. 46Bẽ gadoo bẽ ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagä Do hanaa, jããm né hẽ bẽ kamahãh bã bẽ hã kamahãh doo? Dajëer Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bẽ ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ããj rakamahãh sa hã kamahãh doo. 47Jããm hẽ bẽ wakããh hedoo do bẽ edëë bã, ta wób bad'oo do bahãnh nado bẽ bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do na-ããj né hẽ redëng sa wakããh, sa najiis. 48Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad had'yyt hẽ bẽ babok, bẽ Yb hỹ pong jé hawät do baad had'yyt hẽ tabawät doo da —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Tamawoob hẽ hedoo do Jesus ma metëëk P'op

Hagä Do ji weh'ëëh do ky n'aa hã

6 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karën do bẽ moo bok bã, taw'ãäts hẽ bẽ moo boo bẽ raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bẽ moo boo bã bẽ hã raj'aa etsë hyb n'aa, ti bã dooh bẽ gado wäd bã hanãm do ta sãm bẽ Yb hỹ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bã do ky n'aa hahỹỹh

2—Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bã, magamehã manä torôm-bet, òm ramanatakëë hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bã, tób P'op

^d 5.41 Roma buuj warahén n'aa Isaraéw hãj n'aa bã mejũũ do rahajaa, rakarën bã, ramejũũ Isaraéw buuj rasëët sa ma dawëë péj. Tii d' radoo bã, ramejũũ do bahãnh ji asëët, näng Jesus kyyh. Dooh ji mahãj bã.

^e 5.43 Rewitikos 19.18

Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, sa hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bë ý maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me né hë ragado däk ta säm. Dooh ragado wäd bä hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ³Kas'uut do matym n'aa mabanoo bä, maher'ood manä ta wób sa hä, ⁴ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bä manoo doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëë bä ky n'aa hahÿÿh

⁵—Bë ky n'aa ets'ëë bä, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bë adoo manä da. Panang tyw n'aa kajatsëk bä, hajök do rababok bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä na-ääj ti ragen'aak raky n'aa etsëë rabë bä, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ý maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me ragado däk ta säm. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ⁶Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëë bä, ajëë suun a tób gawakō gó, manoo gatsëë däg ta gawakō, ti bä maky n'aa ets'ëë a Yb, hÿ pong jé hawät do ji nahapäh do hä. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëë do hapäh doo, anoo da a hä ta säm baad hadoo doo. ⁷Bë ky n'aa ets'ëë bä, bë ky n'aa jebaaj manä bë etsëë doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëë doo, hajōng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸Bë ky n'aa ets'ëë pooj jé bë Yb hapäh bë wë badoh doo. Ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë manä nanäng raky n'aa etsëë doo da.

⁹—Taw'ääts hë hahÿÿ da d' bë kyyh bë ky n'aa ets'ëë bä:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo,
ää karën sahōnh hë òm rahyb n'aa jew'y'yk.

¹⁰ Ää etsëë a hä,
sahōnh hë mabag'ääs do nayyw hë takajaa hyb n'aa ää wë.
Ää karën sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ramoo bok makarën doo,
hÿ pong jé ramoo bok doo da makarën doo.

¹¹ Man'oo had'y'yt hë ää waa.

¹² Mamabaan hōm nesaa do ää moo bok do paah,
ää mabaan hōm doo da ää wë moo bong do nesaa doo.

13 Man'oo manä nesaa do ãã tah'yyb tatuk.

Ãã mamō n'aa jesu Nesaa Do Yb mahãnh.^f

[Ôm né ti sahõnh hẽ bagãã had'yyt doo.

Ôm né ti hejooj had'yyt doo.

Ôm né ti ji j'aa etsëẽ had'yyt doo. Ti né hẽ. Taw'ããts hẽj",
näk da bëẽh.

14Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ hyb n'aa mabaan bã nesaa do bë wẽ ramoo boo bã, tii bã
bẽ Yb hỹ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-ããj hẽ bë hã.

15Bẽ hyb n'aa manabaan bã nesaa do bë wẽ ramoo bok doo, tii bã
dooh na-ããj hẽ bë Yb hyb n'aa mabaan bã bë hã nesaa do bë moo
bok doo.

3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä

Do ji weh'ëẽh bã ky n'aa hahỹỹh

16Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëẽh hyb n'aa bë kas'aah bã, bë metä
manä bë h'yy gajëng doo, j'ooj madäk doo me habok doo,
ky ken'yyim do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ỹýt
sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ỹ
maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hã raj'aa etsë doo me, ragado däk
ta sãm sahõnh hẽ. Dooh ragado wät pé hanãm do P'op Hagä Do
hanaa. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo. 17Ti hyb n'aa, kas'aah
doo me P'op Hagä Do maweh'ëẽh bã, taw'ããts hẽ mahetsyyd a
mamets, mahawug ta syyj buu benyym do a nuu gó ji bahed'oo
doo da 18kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëẽh do ta wób
ranahapäh hyb n'aa. Jããm hẽ a Yb, hỹ pong jé hawät doo, ji
nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bã kä, a Yb hỹ pong jé hawät doo,
kejën doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm baad
hadoo doo —näng mäh.

Ji ma ky n'aa hahỹỹh

19Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ ata manä bë ma takah'ũũm hyb n'aa badäk hahỹỹ bã,
kamera hedoo do ji ma rejãã doo bã, ji ma hetõt bã, hets'ëëk do bë
tób ranoo eẽ hõm doo bã bë ma rabets'ëëk hyb n'aa. 20Taw'ããts hẽ

^f 6.13 Tahajaa na-ããj hẽ ji erii bã: "Ãã mamō n'aa jesu nesaa do mahãnh."

bě moo boo had'yyt hē ti P'op Hagä Do bë hã takarēn doo. Tii bā da bë gadoo da hỹ pong jé ta sām P'op Hagä Do hanaa. Hỹ pong jé dooh kamera hedoo do rejā bā ta sām P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bā dooh tahetōd bā ta sām, ta tii bā dooh retsēēg bā P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. ²¹Ta tii d' ŷ wén her'oot, tak'ēp bë kamahān do banäng bā, tii bā bë h'yyb bawät —näng mäh.

²²—Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bā ji matym,^g ta bag hado dāk sahōnh hē ji hā. ²³Baad tanado bā ji matym,^h badagyp hadoo sahōnh hē ji hā. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bë hã hanäng do paawä, badagyp do tado bā, tak'ēp tabadagyp tii bā bë hã.

²⁴—Dooh hajaa pé pawóp hē ta kariw n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado bā, ta kariw n'aa see dooh takamahān bā, ta see ti takamahān. Ta see wē da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hã. Dooh bë haja bā bë h'yy keséj bā. Dooh bë haja bā P'op Hagä Do hã bë h'yyb däg bā, dajēer hã na-āāj bë h'yyb däng bā —näng mǎ Jesus.

²⁵—Ti hyb n'aa bë ŷ maher'oot hahỹh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hã, bë waa hã, bë eēēk do hã, bë saroor hã. Tii d' ŷ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji. ²⁶Bë hegāā taw'ēēd. Dooh rejoom bā joom tym. Dooh rata bā joom ag sa waa tób n'aa yt hã. Ti hado né paawä, P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ēēd P'op Hagä Do kamahān do bahānh bë takamahān. ²⁷Tak'ēp bë hyb n'aa newē had'yyt né paawä, dooh bë haja bā bë aboo dawēd bā ta tii da —näng mäh.

²⁸—Hēd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë padedēēk do pan'aa hã? Bë hegāā tabawä n'aa ts'oooh joom banäng bā hawäng doo —näng mäh. —Dooh né paawä ramoo boo bā, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bā, ²⁹Saromāw saroor anyyw né paawä, gabar'ēēng né paawä, ti bahānh tabanām ti tabawä n'aa ts'oooh. ³⁰Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bā tabawä n'aa hã, nayyw hē tsawyy jēng do hã, ji gatang do hã, dooh g'eeh ti bahānh baad ub tabahag'āās bëēh? Tanoo né da bë hã bë saroor. H'ēēd hyb n'aa P'op Hagä Do hã baad bë h'yy kana'eeh? ³¹Ti hyb n'aa kǎ, bë hyb n'aa tón manäh. “H'ēēd g'ee d' āā awa? H'ēēd g'ee d' āā eēēk? H'ēēd g'ee d' āā dadāk?”, bë an'oo manäh. ³²P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hã h'yyb padēēk doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bā. Bë Yb hỹ pong jé

^g 6.22 Ji etsēēh, P'op Hagä Do hã ji h'yyb dāk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym.

^h 6.23 Ji netsēh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo do ji matym.

hawät do hapäh bë wë bedoh doo. ³³Taw'ääts hë pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä, baad hedoo do ji hä takarën do hä na-ääj hë. Tii bä kä, tanoo da bë hä sahõnh hë bë wë bedoh doo. ³⁴Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä bë pooj jé hawät do hä. Jat'iip hadoo na-ääj hë ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

7 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä had'yyt hë ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëëh. ²Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëëh.

³—Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? ⁵J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶—Bë an'oo manä awaar hä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hä majoor gabarëëh do perora häd näng do s'ëëb. Ratsab'eep da bë majoorⁱ —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëë, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.^j Bë naëëj tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëës.^k ⁸Jé hetsëë doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

ⁱ **7.6** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bä kanar'ëen do maa nanewëë do sa hä. Sa hä ji ky kahüüm bä, ji rarahejää da tii bä. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hä ji ky kahüüm bä panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëëh do tsab'eep do hadoo tii.

^j **7.7** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanäng pé m' tii bë esóts bá bë aw'yyt.

^k **7.7** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bá naa ji naëënh doo.

9—Pāw bē t'aah ets'ēē bā ta waa, pā bē anoo g'eeh ta hā?
 10Tah'ỹyb bē hā tets'ēē bā ta tā, aw'yy g'eeh bē anoo ta hā? Dooh.
 11Nesaa do moo heb'ook do né paawā bēēh, baad hadoo do bē heno bē taah hā. Ti bahānh bē Yb hỹ pong jé hawāt do anoo da baad hadoo do ta hā hetsēē do hā.

12—Ti hyb n'aa kā, sahōnh hē bē bad'oo do hā, bē moo boo ta wób sa hā baad hadoo doo, bē karēn do bē hā ramoo bok doo. Tii d' tahanāng pé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do hā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do hā kerih doo —nāng mā Jesus.

**Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metēēk hỹ
 pong jé ji bahōm do ky n'aa hahỹh**

13Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hēnh, ji karejāā doo hēnh hahōm doo. Hajōk maeh doo me hah'ũūm. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē majēē suun noo nad'ēēd is do hadoo doo me P'op Hagā Do wē, ji edēb had'yyt doo hēnh ji tamahũūm doo.
 14Noo manad'ēēd its, manad'ēēd its ta tyw n'aa ji edēb had'yyt doo hēnh hahōm doo. Dooh tahajōō bā ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —nāng mäh.

Rababok do hā ji h'yy ganāng sa hā ky n'aa hahỹh

15Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē hyb n'aa matakā, P'op Hagā Do ky n'aa rod oow bē rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajāān do hadoo da rababok bē mahang. J'ooj madāk doo me tii. T'ōp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. 16Ramoo bok do hā, raher'oot do hā na-āāj hē bē da h'yy genāh sa hā, joom ag hā ji bahapāh do hadoo joom ỹyn hā. Dooh ji awyyd bā uwa ag sasēng tēēg hedoo do hā. Dooh na-āāj hē ji awyyd bā wiigo ag hetēk do hā. 17Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahōm, dooh baad hadoo do ta ag. 18Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yyim nāng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā. 19B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agēēm, ji tēēg hado dāk tii bā. 20Joom ag hā bē hapāh doo da ta ỹyn, ti hadoo da, ramoo bok do hā, rababok do hā bē da h'yy genāh P'op Hagā Do ky n'aa rod oow sa hā —nāng mäh.

21—Dooh sahōnh hē “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ỹ ramaneēēnh doo, hỹ pong jé hawāt do bag'āās do karapee

rabahadoo da. Jããm hẽ Yp ỹ hỹ pong jé hawät do karën do moo b'ook doo, ta bag'ããs bã tagadoo. ²²Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahỹỹ da hajök do sa kyyh hã ỹỹ: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa ãã baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do ãã habëë hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng ãã pehuunh doo?”, nãk da. ²³Tii bã kã, hahỹỹ da da kẽh ỹ sa hã: “Doooh noo gó bẽ ỹ hapëë bã. Bẽ anã matym ỹỹ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, nãng da kẽh ỹ sa hã.

²⁴—Ti hyb n'aa kã, hahỹ kẽh ỹ maa newëë doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganãng do hadoo, tababang bã, pã banãng bã, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵Adots né paawä naëng, tamii agyyb né paawä ta tób hã, bah'ood ahëm né paawä ta hã, dooh tatë hyy bã, tababang bã ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. ²⁶Kẽh ỹ maa newëë doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷Adoos naëng, ag'yyyp tamii ta tób hã, bah'ood ahëm ta hã. Tii bã tabatë hyng. Sahõnh hẽ takarejãã ta tób —nãng mäh.

²⁸Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hẽ ta ti taher'oot doo, maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mã tama metëek do hã. ²⁹Rawén meuuj bong mã tama metëek mã hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rama metëek doo da nahado m' tii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹỹh

8 Ti m' waëë bã naa Jesus bahyng bã kã hajök mã had'aa. ²Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mã ta wë. Ti m' tabahyy hãng mã ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mã Jesus hã:

—Wahëh ỹ n'aa, —nãng mäh —makarën bã tii, mahajaa né hẽ nahäh ỹ mado hõm —nãng mã ta kyyh.

³Ti m' Jesus moo däg ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Ej. Ỹ karën —nãng mäh. —Has'oo däg! —nãng mã ta kyyh.

Ti m' nyyw hẽ kã m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kãn mäh.

⁴Ti m' Jesus baher'oot ta hã:

—Maher'ood manä ta wób sa hã —nãng mäh. —Ahõm jajé naga hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo wät do wë. Mametä ta hã õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus ta hã.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bã Jesus kajaa bã kã, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kãn ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶Ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooh tahaja bã tawäd wäd bã. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë. T'iï hënh ÿ bahöm ÿ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hã, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hã, tii bã karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejō bã, “Ahöm”, ÿ noo bã, ahöm né hë. Ta see ÿ mejō bã “Ana”, ÿ noo bã, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejō bã, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bã, ÿ taky daheeh né hë¹ —näng mä warahén kyyh.

¹⁰Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bã. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hã ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hã jé pad'yyt hë naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bã ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraãm, Isak, Jakóh sa sii. ¹²Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hã, gadagyp doo bã. A'oot da tii bã. Sa tég kamegëëj däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³Ti m' warahén hã Jesus ky hado kãn:

—Abaaj hóm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëë do ÿ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hë ta karom bahas'oo däk.

¹ 8.9 Hahÿÿ da warahén hanäng pé taher'oot do hã: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, òm karom ÿ nahëë ky daheeh da, dawëë naa né paawä mamejō bã.”

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Peed tób bã Jesus bajëë suun bã, tahapäh mã Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hã. ¹⁵Ti m' Peed mayyn moo hã tamoo däng, ti m' nanyw hë oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶Tug bã kä m', ramena ta wë hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong, ta ky haj'aa. Nahëë enäh do ahub padëëk mã Jesus an'oo bã. ¹⁷Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Äã tedëeb wät äã h'yyb nahejoonh do mahänh.

Tado hõm äã nahëeh”, näng paa Isajas.^m

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸Ti m' hajök do ta w'oo hã kat'aa do Jesus bahapäh bã kä, taky hadoo mã tama metëëk do sa hã:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —öm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hã:

—Öm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaa hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadjëp jawén paa bã kä, ÿ dakä jëng jawén paa bã kä öm ÿ bahadaa kän —näng mäh.

²²Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii, ÿ mahadaa —näng mã Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³Tii kä, Jesus gatsëg so kän marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kän.

²⁴Ti m' nanyw hë m' bah'ood bana kän tak'ëp. Tewëëp mã maadaka.

^m 8.17 Isajas 53.4

Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä. Jesus mä ää sooh ti nuuj jé. ²⁵Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Ää medëëb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëëh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ï hënh tabës péh. ²⁹Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëëd makarën ää wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën ää marejää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰Hajōng mä too yb dawë péj habëëh. Sa waa rabahew'aa tii bä.

³¹Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ää mahabëë nä bä, man'oo ää bajëë pëë too yb hä —näk mä sa kyyh.

³²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kän ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kän. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ï hënh ramaher'oot mä sahōnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do paa sa ky n'aa na-ääj hë. ³⁴Ti m' sahōnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëë ta hä tabahōm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahỹh

9 Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ²Ti m' ajyy wób ramanaa mã nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hã, taky hadoo nawät do hã:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah yỹ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

³Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahỹh hã —näk mã sa h'yyb gó.

⁴Jesus h'yyb hapäh mã sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh.

⁵—Nyy da nahejooj bë hã? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bã? “As'ëëg g'ëëd, awäd däg”, ji noo bã?

⁶Hỹh kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, y hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ý ado hõm bã, ý haso dāk da nahëë näng doo —näng mã Jesus kyyh.

Tii bã m' k'yy gadów dāk do hã taky hadoo:

—As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mã Jesus ta hã.

⁷Ti m' tabas'ëëg gëët, ahõm kän mã ta tób hënh. ⁸Sahõnh hë hap'ëëh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hã raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hã tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahỹh

⁹Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bã kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bã hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ëëp ana wë yỹ, hëp ý hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëëg gëët, ahõm kän mã ta sii.

¹⁰Ta jawén, Matew tób bã Jesus bawëh bã m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,ⁿ ta wób sa hã pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹Ti m' Parisëw rabahapäh bã ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hã:

ⁿ **9.10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hã kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahãnh ragahëën dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bã dajëër gedaag n'aa.

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hë nesaa do moo heb'oooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹²Ti m' reanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahôm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó tahe'oot do hã: “Dooh rama ejuu do had'yyt hë tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hã, rat'yyd mehüin sa da hadoo doo”,^o näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ÿ naëenh hyb n'aa.^p

Jesus hã reanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reanh ta hã:

—Ta see pé noo gó ããh, Pariséw na-ããj hë, noo kanawa doo me ãã weh'ëeh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn^q —näng mäh.

¹⁶Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bä pãan papuuj bãh me saroor sãg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bãh tsawyy dæg bä, ta sãg tanes'ëem, kawah'ooob hõm tii bä. Ti bahãnh tanoo ee däk tii. ¹⁷Ti hadoo né hë uwa bëë hã. Dooh ji gedu bä uwa bëëh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byy sãg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëëh egän so bä, ta hood sãg ganabãh hõm. Tii bä kã, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kã karejã kãn —näng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta

^o **9.13** Osejas 6.6

^p **9.13** Jesus wën naëenh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

^q **9.15** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kãn.

^r **9.17** Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metëëk do ji h'yyb paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo.

hood papuuj gó. Uwa bëëh egän so bä, ta hood papuuj keh'üüs nä. Tii bä uwa bëëh, ta hood na-ääj hë dooh takarejã bär —näng mä Jesus.

**Ÿynh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä
däk do ky n'aa daheeh hahÿh**

¹⁸Ti m' ta ti Jesus baher'oot nä bä, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hë b'ëep si ÿÿ, ta hã moo dëë, tii bä da tok ÿ awäd däk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kän ta sii.

²⁰Tamahõm me m' Ÿynh nahëë näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëëh. ¹²m' ta baab ta nahëë badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hã m' tamoo däng. ²¹Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëë bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²²Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', narryw hë tabahas'oo däk.

²³Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëë suun bä m', tabahapäh bä m' manarapëw hadoo do ragamehÿh doo, séd dó m' raräb bä rabë bä, ²⁴taky hadoo mä sa hã:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëë suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' narryw mä karapee bas'ëëg gëët.

²⁶Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kän mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿh

²⁷Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëëj bong. Hahÿh da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehĩn ãäh, Jesus, Dawi panaa!^s —näk mäh.

^s **9.27** *Dawi panaa* rawén maneëenh, ti né hë ti sa hã P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

²⁸Ti m' ta tób gó tabajëë suun bã m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hã:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bã bë ty enä padëëk doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Äã ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹Ti m' Jesus moo däng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰Ti m' nanyw hë m' p'aa hënh mã rabahapëë padëëk. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã ranaher'oot hyb n'aa sa hã tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hã —näng mäh.

³¹Ti m' ta ky geãm né paawä m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³²Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo.

³³Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm jawén paa bã, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. Hajök do t'ï hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Dooh noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mã sa kyyh.

³⁴Pariséw kä m' raky hadoo:

—Dooh. Karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mã sa kyyh.

³⁵Ti m' sahõnh hë sa panang bã Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëëk P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hë hedoo pé sa nahëë Jesus hahëën hõm mäh. ³⁶Ti m' hajök do tabahapäh bã, tat'yyd mehïïn mã sa hã. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mã ta hã. Hajõng baad nadoo do rahoop. Dooh rad'oo péh, dooh masa pé sa hã. ³⁷Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mã ta ma matëg sa hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^t —näng mäh. ³⁸—Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa —näng mã Jesus kyyh.

^t 9.37 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

10 Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, sahõnh hë hedoo pé sa nahëë rahehëen hõm hyb n'aa na-ääj hë. ²Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneëenh doo. Ta jawén mä Än-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hä Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴Simaw Serot, ^u Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majiü hã.

⁵Ti m' Jesus mejüü ta wób sa panang hënh rabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä tamejüü sa hã:

—Bë ahõm manä Judah buuj nadoo do wë. Bë ajëë pä manä Samarija buuj sa panang bä. ⁶Taw'ääts hë Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do wë bë ahõm, b'ée kanapëë bong do hadoo do sa wë. ⁷Bë mahõm me hahÿ panyyg bë maher'ood sa hã: “Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo”, näk da bë kyyh. ⁸Taw'ääts hë sa nahëë bë hahëen hõm, dejëp do ragenä bong bë an'oo bä, rog manahuuh do sa nahëë bë ado hõm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëëk do bë hebëë hõm. Bag hënh ÿ ban'oo däk bë hã ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hënh bë masaa sa hã. ⁹Dooh d' bë mahüüm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰Dooh d' bë mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh, bë saroor see hadoo péh. Dooh bë mahüüm pé ÿ wén näng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hã ranoo da bë wë badoh doo.

¹¹—Panang bä bë kajaa bä, bë esóts jé ky en'yym doo, bë gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bë ayyw panang bë beréd hõm bä kä. ¹²Ta tób bä bë ajëë pä bä, bë ky n'aa edëë ta yt hã haj'eenh doo. ¹³Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bë ragado bä, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanäm gó bë raganado bä, bë ado hõm sa hã bë ky n'aa edëng do paah. ¹⁴Bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë tsyym suun

^u **10.4** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajiü Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä Roma buuj mejö bä sa hã. Roma buuj wë kamajiü do ramaneëenh *Serot*. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneëenh “Simaw Serot”.

^v **10.14** Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa.

bě tepyng padäg k'ääts, ta ti tób bã naa, ta ti panang bã naa bë tsyym kasok bã.^v ¹⁵Baad bë ý maher'oot. Sahõnh hẽ badäk hahýý hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã.^w Né hup ý né hẽ ta ti ý her'oot doo —näng mäh.

¹⁶—Sa mahang bë ý mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ baad bë matakä sa hã, aw'yy matakëë do hadoo. Taw'ääts hẽ na-ääj hẽ kaja hẽ denaa hẽ bë h'yyb bë mahüüm sa mahang bë aboo bã. Hanäm gó bë aboo sa wë, gurii-i bawät do hadoo.^x ¹⁷Baad bë kanä sa mahãnh. Bë da rahaëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bë da rahewyyh. ¹⁸Hëp ý n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëëj bagä n'aa sa wë na-ääj hẽ, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ý n'aa bë her'ood kãn da tii bã sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hẽ, raky n'aa napäh hyb n'aa këh ý n'aa. ¹⁹Bë ramoo maso däg bã, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo däk da bë hã bë her'oot do pan'aa. ²⁰Bë nado ti noo gó her'oot doo. Bë Yb hý pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot do hã —näng mä Jesus.

²¹Ti m' taky hadoo ënh:

—Hýýj näng doo, ta hýýj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ýýn wë. Rahaëenh da sa yb sa ýýn ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ²²Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajãan da bë wë hëp ý n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ýý, tadajëb bã kä, edëb had'yyt hẽ da hý pong jé P'op Hagä Do pa. ²³Panang s'ee hënh bë rarejä bã, bë kejën hõm panang s'ee hënh. Baad bë ý maher'oot hahýýh: Bë bahajaa do pooj jé panang haw'ääts hẽ Israéw häj n'aa bã bë moo bok bë ý mejüü doo, ýýh, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do matëeh da. Né hup ý né hẽ ta ti ý her'oot doo.

^w **10.15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bã baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo.

^x **10.16** Judah buuj sa hã aw'yy kamatakëë. Gurii-i kaja hẽ ta h'yyb tamahüüm sa hã.

24—Dooh ma kametëëk do ta ma matëg bahãnh tado bã. Dooh na-ãaj hë sa karom sa kariw n'aa bahãnh rado bã. 25Sa ma matëg hajaa do pénh ma kamet'ëëk do rahaja däg bã kä, taw'ãäts hë ratsebë. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg däg bã kä, taw'ãäts hë ratsebë. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta tii: ÿÿh, bë wahë n'aa hadoo doo, “Beresebu,^y karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa” ÿ ramaneëëj bã, ti bahãnh tii bã bë da raky n'aa rejãã karapé haa bë bahadoo do hyb n'aa. 26Tii d' radoo né paawä bë hã, bë jeÿÿm manä sa hã. Sahõnh hë ta wób nahapäh nä doo, sahõnh hë sa hã kejën doo, ta jawén rabahapäh da. 27Ta wób ramaa nanapäh bã bë hã ÿ her'oot doo, sahõnh hë maa napäh bã bë her'ood. Kaja hë bë ÿ hesëënh doo, tak'ëp bë her'ood da sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. 28Bë jeÿÿm manä ji majiĩ ji daj'ëëp do hã. Jããm né ji hub rahajaa radaj'ëëp. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã. Taw'ãäts hë bë jeÿÿm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejãã ji hub ji h'yyb tym na-ãaj hë tabanesaa hënh. 29Pawóp hë taw'ëëd taah, kanahën d'os hë rabesëëm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bã. 30-31Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëëd takamahãnh do bahãnh bë P'op Hagä Do kamahãnh. Sahõnh hë ji sëën sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ãäts ÿ hanäng péh —näng mäh.

32—Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hã, ÿ na-ãaj hë dooh ÿ ky n'aa jejën bã ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. 33Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ãaj hë da ÿ ky n'aa jejën tii d' ënh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

34—ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëë hë ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'iĩ da ta wób sa wë. 35ÿ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. 36Tii bã da sa wakããnh sa tób yt hã haj'eenh do sa majiĩ däg da.^z 37ÿ bë kamahãnh do bahãnh bë yb, bë ÿÿn bë kamahãnh bã, dooh bë haja bã hëp ÿ hata bë do bã. ÿ bë kamahãnh do bahãnh bë taah, bë toog

^y 10.25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

^z 10.36 P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Mika 7.6 hã takerii däk sa hã hë né hë sa wakããnh kamaj'iĩ do ky n'aa. Rawén kamaj'iĩ, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hã h'yy ka'eeh do wë.

bě kamahăn bă, dooh bě haja bă hëp ỹ hata bě do bă. ³⁸Jé hëp ỹ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeỹm bă, h'yyb nahedoo do nemon ỹỹ, dooh tahaja bă hëp ỹ hata tado bă. ³⁹Jé badäk hahỹ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahăn doo, dooh da tanu dëë bă P'op Hagä Do wë. Hëp ỹ n'aa, hã ỹ taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Jé bě gadoo doo, ỹ na-ääj né tagadoo. Ỹ gadoo doo, hã ỹ mejũũ do tagadoo. ⁴¹Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hã tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hã tanoo do pénh ta sãm. ⁴²Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahỹ hyb n'aa sakog is do see hã tabeëek hyb n'aa, hata ỹỹ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hë da baad hadoo do ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo.

Jowăw nu gahem'uun do mejũũ do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahỹh

11 Ti m' Jesus bahajaa bă kã 12 hedoo do ta ma matëg hã tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mã tii b' naa, panang haw'ääts hë Garirej häj n'aa bă, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ²Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëet bă Jowăw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bă, tamejũũ mã ta ma matëg Jesus wë rabahôm.

³Hahỹ da bě eaaj Jesus hã —näng mäh: “Ôm né hë tii, P'op Hagä Do Ky Dăng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mã Jowăw nu gahem'uun doo.

⁴Ti m' Jowăw mejũũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahôm nã, bě maher'ood Jowăw hã hahỹ bě maa newëë doo, hahỹ bě bahapäh do na-ääj hë: ⁵Ty temah do paah, rahapëë padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hënh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëë padëek. Dejëp do wób genä bong ỹ an'oo bă. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶Ky n'aa kedëng da jé ỹ moo wät do hyb n'aa, ỹ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bă hã ỹ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bě her'ood Jowăw hã —näng mã Jesus kyyh Jowăw nu gahem'uun do mejũũ do sa hã.

⁷Ti m' Jowāw mejūū do rababaaj hōm bā kā, hajōk do hā Jesus her'ood kām Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bē heg'āās paa tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bē heg'āās? ⁸Ti tanado bā, h'ëed ti bē heg'āās t'īi hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadāk do bē heg'āās t'īi hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadāk do dooh raboo bā tabanawäng bā. Sa wahē n'aa tób hanām doo gó rababok tii. ⁹Ti tanado bā, h'ëed ti bē heg'āās t'īi hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bē heg'āās? Ýỹ. Ti né hē ti bē heg'āās. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.^a ¹⁰Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hā. Hahỹỹ da ta ky n'aa: “Ý mejūū da panāk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww dāk hyb n'aa a pooj jé”^b, näng kerih doo.

¹¹—Né hup ý né hē hahỹ ý her'oot doo: Badāk hahỹỹ bā habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadāk péh. Ti tahado né paawā, hỹ pong jé hawät do bag'āās do karapee hedoo do sa mahang, jāām hē hyb n'aa sakog its né paawā, Jowāw bahānh tanu gadāk hỹỹ kā. ¹²Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hē kā na-āāj hē, hỹ pong jé hawät do bag'āās do tak'ëp takah'ūūm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'āās do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-āāj hē rahe'oot mā P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴Bē gado bā, bē gadoo né hē hahỹ bē ý maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa^c ta kyy kerih doo gó. ¹⁵Jé karēn pé ý her'oot do tamaa newē bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē.

¹⁶—Nyy gó da ý baher'oot da, da hē badāk hahỹỹ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahỹ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahỹỹ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hā: ¹⁷“Raketēē do pud n'aa āā gamehỹỹh bē tsebē hyb n'aa paawā, dooh masunh do bē as'āāw bā. Tii bā dajëp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawā.

^a 11.9 P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa.

^b 11.10 Marakijas 3.1

^c 11.14 P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hā P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj ub hawät do ti Eriij makūūh. Dooh Eriij Jowāw hā takas'ee bā. Dooh tii d' tahanäng péh. Eriij makū bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

Ti na-āāj dooh bë karën bã. Dooh h'yy katón gó bë masuuj bã”, nāk karepé ta wób sa hã. ¹⁸Ti hadoo né hẽ da hẽ habong doo — nāng mäh. —Tabad'op hẽ ji raky dahé bã. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahÿÿnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'ymm. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mã tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa hã. Dooh Jowāw ragado bã. ¹⁹ÿÿ kã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëëk, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ ramaneëënh, tahawaa, heëëk do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ãã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hẽ tii, ÿÿh, Jowāw na-āāj hẽ h'yy gan'yyh doo. ãã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä dāk tii —nāng mã Jesus.

²⁰Ta wób sa panang bã tapehuuj wät do bahānh Korasīn, Betsaj-Da häd enäh doo bã Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bã ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mã sa hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

²¹—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bã. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bã ÿ pehuuj wäd bã paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehiīn paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejooh doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hã tëëg ooj rat'yyd kamehiīn do heen n'aa. ²²Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahōnh hẽ badāk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do banoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehiīn do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³—Bëëh, Kapar-Naũm panang buuj, hÿ pong jé has'ëëk do bë ed'oo g'eeh bëëh? Dooh. Tabanesaa hēnh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bã. Panang Sodoma häd nāng doo bã ÿ pehuuj wäd bã paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, da hẽ ti badāk nã paawä panang Sodoma.^d ²⁴Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahōnh hẽ badāk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do banoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd

^d 11.23 *Da hẽ ti badāk nã paawä panang Sodoma* Jesus wén nāng, rat'yyd kamehiīn do hyb n'aa paawä. Tii bã, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bã paawä sa panang.

kamanehĩn do hyb n'aa, bẽ h'yy kawanereem do hyb n'aa —nãng mã Jesus.

²⁵Ti noo gó kã m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hã ÿ j'aa etsẽ. Sahõnh hẽ hỹ pong jé, badäk hahỹ hã hanãng do na-ããj hẽ mabag'ããs. Majejẽ hahỹ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ẽp ma kamet'ëẽk do sa mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad h'yy ka'eeh pé hã. ²⁶Ta tii da magen'aak Ee —nãng mãh.

²⁷Ti m' taky hadoo:

—Sahõnh hẽ Ee banoo ta hejój hã ÿỹ. Dooh baad hapäh pé ÿỹh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né Ee hapäh ÿỹh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jããm né ÿỹh, ta T'aah hapäh. Jããm né hẽ sa hã ÿ metëẽh do hapäh Ee —nãng mãh.

²⁸Ti m' taky hado kãn:

—B'ëep wẽ ÿ sahõnh hẽ bẽeh, hakaaj padëẽk do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bã da ÿ anoo bẽ kameh'ããk hyb n'aa. ²⁹Kaja hẽ hẽp ÿ mahũũm. Hanãm gó ÿ bawät sahõnh hẽ sa wẽ. Dooh ÿ h'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bẽ ky dahé ÿỹh. Taw'ããts hẽ bẽ ma kamet'ëẽg hã ÿ bẽ hapäh doo. Tii bã da bẽ baw'yyt da bẽ h'yyb kameh'ããk doo, bẽ h'yyb nãw. ³⁰Nahejooj bẽ hã ÿ ma metëẽk doo. Tahajaa bẽ ky dahé bã. Nahejooj bẽ ÿ mejũũ doo —nãng mã Jesus kyyh.

Saab ky n'aa hahỹỹh

12 Ti noo gó m', Saab hã m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabës. As'aah mã ta ma matëg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mã rateh'yyyp rabawa hyb n'aa. ²Ti m' rateh'yyyp do Pariséw wób rabahapäh bã, raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Dooh a ma matëg raky dahé bã ẽr ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã. Saab hã ramoo bok —nãk mã sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bẽ ner'ood bã g'eeh nyy da ẽr wahẽ makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴Dawi ajëẽ suun mã P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' ta hataa daheeh rabawa pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, jããm hẽ né paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bã paawä rawa bã ta ti pãw. ⁵Dooh bẽ ner'ood bã g'eeh ẽr ky n'aa jaw'yyk do hã, P'op Hagä

Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa ky n'aa? Saab hã ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, rahajaa Saab hã ramoo boo bä. ⁶Hỹĩ kã, baad bẽ ỹ maher'oot hahỹĩh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bẽ mahang.^e ⁷Hahỹĩ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooh rama ejuu do had'yyt tado bä ti ỹ karẽn doo. Ỹ gahẽen sa hã rat'yyd mehĩĩn sa da hadoo doo”,^f nãng kerih doo. Bẽ hapẽẽ bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hẽ bẽ ky n'aa ety bä paawä nesaa do hã moo nahadoo doo. Dooh daap hẽ bẽ ky n'aa ety bä paawä ma matẽk ỹĩ. ⁸Ta ti ỹ wén her'oot, ỹĩh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ né hẽ ti Saab ky n'aa hã mejũũ doo —nãng mã Jesus Pariséw sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahỹĩh

⁹Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hẽnh tabajẽẽ suun. ¹⁰Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarẽn paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hã:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hã ji haso däg bä nahẽẽ nãng doo? —nãk mãh.

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bẽ mas'ãã b'ée tadẽẽ hyy bä t'õp gadarong doo gó Saab hã, dooh g'eeh nayyw hẽ bẽ ej'ooj nã bä, Saab hã né paawä? ¹²Ji mas'ãh ji kamahãn do bahãnh tak'ëp ji kamahãn ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ãr ky n'aa jaw'yyk do anoo né hẽ baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hã —nãng mãh.

¹³Ti m' aj'yy hã kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nãng mãh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mãh, baad däg mã ta moo kã. Hahup doo, ta moo see hado däk. ¹⁴Ti m' nayyw hẽ m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newẽẽ mãh, kaner'oot mãh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵Jesus h'yyb hap'ẽeh mã rakarẽn radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hẽnh tabahõm kãn. Hajõk mã ta jawén hah'ũũm. Ti m' sahõnh

^e 12.6 Ta daaj hẽ, ta ky n'aa né hẽ Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matẽg tiriig ag ratehyyb bä Saab hã.

^f 12.7 Osejas 6.6

hẽ sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog hõm mäh.
 16 Jesus ky ge'ÿm mã sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób
 sa hã. 17 Tii d' tawén mejũũ, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd
 näng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hã. Hahÿÿ da
 tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

18 “Hahÿ karom ÿÿ, ÿ asëew däk doo, ÿ kamahñ doo.

Baad ÿ h'yy gadajang ta wë.

ÿ anoo da Sahé ÿÿ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do hã
 nyy da ÿ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ÿÿ gó.

19 Dooh da taky gedag bã. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Dooh da tak'ëp ter'ood bã hajök do sa mahang.

20 Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejoonh doo.

Dooh da tahajëew bã h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsë bã kã nesaa
 do hã tan'oo bã.

21 Ta hã badäk hahÿÿ hã habong do radaab yyp,

rabedëp hyb n'aa nesaa do mahñh.”^g

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' ramanaa mã Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do
 hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë hõm
 karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do paah. Ti m' aj'yy er'ood
 däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh mã tabahapëë däk. 23 Hajök doo, ta
 ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk
 mäh.

24 Ti m' reanh do Pariséw ramaa napäh bã, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿÿ
 tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mã sa kyyh.

25 Jesus hapäh mã sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo
 sa hã:

—Sa da hadoo do wë sa hãj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã,
 gawatsik tii bã sahõnh hẽ —näng mäh. —Panang buuj sa hã hẽ
 rah'yy kawereem bã, sa wakään na-ääj hẽ sa hã hẽ rahyb n'aa
 wareem bã, sahõnh hẽ kahäj jëng tii bã —näng mäh. 26 —Ti hadoo

ēnh Nesaa Do Yb hā kā. Ta daaj hē takahabēē bā, ta hā hē paawā ti tah'yy kawareem dāk.^h Te hub tado bā paawā ta tii, nayyw hē tabahēēj jēē paawā Nesaa Do Yb bag'āās doo. ²⁷Bē her'oot doo da tado bā, Beresebu kyy gó ŷ hebēē bā paawā karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bē karapee hebē do karap'aar h'yyb? Bē karapee né da bē raky n'aa etyy daap bē menyyh do hyb n'aa bē her'oot do hā. ²⁸P'op Hagā Do Sahee hejój gó né hē ti ŷ hebē do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagā Do ji tabag'āās do kaja doo kā bē wē, ta ti metēēh bē hā —nāng mäh.

²⁹—Panyyg see gó bē ŷ metēēh: Dooch aj'yy hejooonh do tób gó hajēē suun pé ta ma tado hōm hyb n'aa, pooj jé tób danāh moo tamanaw'yyd bā. Ta moo kamaw'yyd bā tahajaa ta ma tado hōm bā.ⁱ

³⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēp ŷ hata nadoo doo, majē ŷ tii. ŷ manasa do P'op Hagā Do wē ŷ ataa doo, dawēē rabehūūm tii bā tan'oo bā. ³¹Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt do P'op Hagā Do mabaan né paawā, ta hā ji ky n'aa rejāā do P'op Hagā Do mabaan né paawā na-āāj hē ji hā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā pé kā. ³²Jé Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do ky n'aa rejāā péh, P'op Hagā Do mabaan ti ta hā. P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā pé kā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā. Badāk hahŷŷ bā rababok nā bā, ta jawén na-āāj hē, dooh P'op Hagā Do mabaan bā tii —nāng mäh.

³³—Joom baad hadoo do tado bā, baad ta ag. Baad nadoo do tado bā joom, baad nado na-āāj hē ta ag. Ta ti ŷ wén her'oot, joom ag hā ji bahapäh joom ŷŷn. ³⁴Aw'yy p'ymm nāng do taah hadoo bēēh! Baad nadoo do bēēh. Ti hyb n'aa dooh bē haja bā baad hadoo do bē her'ood bā. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newē had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵Baad hawāt doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanāng do taher'oot. Baad nawāt doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanāng do taher'oot. ³⁶Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē ta sām baj P'op Hagā Do banoo noo gó da, P'op Hagā Do matym gó ji kawoom da sahōnh hē ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷Baad

^h 12.26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahē n'aa kyy gó tabahebē karap'aar h'yyb nesaa do raher'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb hād see ti Beresebu.

ⁱ 12.29 Hahŷŷ d' tahanāng pé ti panyyg gó teh'ūūm doo: Aj'yy hejooonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooonh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooonh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagā Do Sahee hejój gó Jesus bahebē karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ēp tabahejooonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh.

tado bā ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bā nesaa do hā. Baad tanado bā ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa ety da nesaa do hā.

Pariséw ramejũũ Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahỹh

³⁸Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ãāj mā raky hadoo ta hā:

—Ma matëg, —näk mäh —ãã karën ãã bahapäh mapahuunh doo, ãã matym haj'aa —näk mā sa kyyh.

³⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Da hē badäk hahỹh hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hā rahyb n'aa eréd hōm ta see hā rah'yy kawereem hyb n'aa.

Tii d' né paawä sa h'yyb, ỹ ramejũũ ỹ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ỹ metä bā sa hā. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hā kametëeh.

⁴⁰Tamawoob hē adëb bā, tamawoob hē ta ãh, tah'ỹyb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hē adëb bā, tamawoob hē ta ãh, ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bakëe da k'ãäts gó. ⁴¹Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hē badäk hahỹh hā habong doo, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa ety noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehiin nesaa do ramoo bok do hā. Nesaa do reréd hōm. Jonas bahãnh ỹ ti hỹh. Ti hado né paawä, dooh bē t'yyd kamehiin bā nesaa do bē moo bok do hā, dooh bē eréd bā, ti hyb n'aa né hē Niniwéh buuj bē da raky n'aa tapaa. ⁴²Seba häd näng do hāj n'aa sa wahë n'aa ỹnh, da hē badäk hahỹh hā habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa ety noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromāw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hā. Saromāw bahãnh ỹ ti hahỹ bē hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bē karën bā bē maa newë bā hahỹh —näng mā Jesus kyyh.

⁴³Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadäk do paa ahōm wäd bā ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëet, ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bā. ⁴⁴Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Ỹ abaaj hōm p'aa hënh ỹ hadäk do paa hā, tóp ỹ hënh”, näng.

/ **12.38** Sa hā Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bā. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, dooh ta yt hagā péh, yd kabak'ood dāk tabahapāh, baad takabenām ta hā. ⁴⁵Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahānh nesaa doo. Tii bā rabajēē pēē ta tób paa gó. Tii bā rabanyy kán ta hā kā. Ta hā hanāng do paa bahānh tii kā. Tak'ēp tii kā ta hā kā nesaa doo kā. Tii da né da bē hā kā, bēēh, nesaa do moo heb'ooh doo^k —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Jesus wakāān heh'āāt do panyyg n'aa hahỹỹh

⁴⁶Ti m' hajōk do hā Jesus maher'oot nā bā ta ỹyn kajaa, ta wakāān sii hē m'. Ta w'oo hā m' rababē dāk. Rakarēn paawā ta sii raber'oot. ⁴⁷Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hā:

—A ỹyn, a wakāān ta w'oo hā rabab'ēēh. Rakarēn mā ōm rasii er'oot —nāng mäh.

⁴⁸Ti m' her'oot do hā Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ēēn, jaa ti wakān haa? —nāng mäh.

⁴⁹Ti m' teheet mā ta ma matēg sa wē, ti m' taky hadoo:

—B'ēēh hahỹỹh, ān ỹ hedoo doo, wakān haa hedoo doo —nāng mäh. ⁵⁰—Sahōnh hē Ee hỹ pong jé hawāt do karēn do moo heb'ooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ỹ hadoo, ti né hē ēēn hadoo —nāng mā Jesus.

Joom tym ky n'aa gó Jesus metēēk do panyyg n'aa hahỹỹh

13 Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bā naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawēēnh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ²Hajōk kata b'ēēh ta hā. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsēg sooh. Hajōk doo m' ayyw b'ēēh ta takēēn hā. ³Ti m' hajōō m' tama metēēk mā sa hā panyyg ky n'aa me m'. Hahỹỹ d' mā ta kyyh:

—Hỹ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴Tatsawyh hōm joom tym. Joom tym tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takajāk, ti taw'ēēd rabajōh jēng. ⁵Joom tym wób kajāk pā ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āāts tii bā. Ti nayyw hē taganyyh, kanahēn d'os do k'āāts ta h'yyb. ⁶Tabajuu bā nayyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷Ta tym wób kajāk sasēng kóm banāng bā. Sasēng gajewāng bā kā, dooh tawēē wād bā. ⁸Ta tym wób kajäg kán baad tabadoo bā. Taganyyh, baad tabawāng,

^k 12.45 Hahỹỹ d' Jesus hanāng péh: Tak'ēp ta bahānh nesaa doo kā sa hā, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kã —nãng mã Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaheer'oot.

⁹Ti m' taky hadoo:

—Jé karẽn pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ããts hẽ tahyb n'aa matakëë —nãng mãh.

¹⁰Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hã:

—Hẽd n'aa mamaher'oot sa hã panyyg ky n'aa me? —näk mãh.

¹¹Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa hã, ta wób sa hã dooh. ¹²Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nã ta hã ta h'yy ganãng doo. Baad tabahapëë kãn tii bã. Jé kanahën d'os hẽ h'yy ganãng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo.¹ ¹³Rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë bã, dooh m' tagah'ood bã sa hã. Ti hyb n'aa né hẽ ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. ¹⁴Sa hã kametä däk hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd nãng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hẽ né paawä, dooh da tagah'ood bã bë hã.

Bë hegãã had'yyt hẽ né paawä, dooh bë h'yy ganyy bã.”

¹⁵“Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hã”, nãng mã P'op Hagä Do Isajas hã,

Joom hejóm do bejoom do joom
tym heen n'aa (Matew 13.1-9)

¹ 13.12 Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagä Do panyyg hã.

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hä, hajōō nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.
Sa nabuuj ragetsëë hōm do hadoo.
Raty gatsëë dāk sa matym ranahapäh hyb n'aa.
Tii d' tanado bä paawä rahapäh né paawä,
ramaa napäh né paawä,
h'yy kadewuung né paawä,
wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
Tii d' radoo bä paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok hyb n'aa kä.”^m

16Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. **17**Né hup ÿ né hë hahÿ bë hä ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök baad habok do maküüh, rakarën paawä raheg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

18Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: **19**P'op Hagä Do bag'ääs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hōm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajäk hadoo do tii. **20**Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. **21**H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nyyw hë rah'yy gejë hōm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejoonh do kametä bä sa hä, sa hä rarahejä bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nyyw hë rah'yy gejë hōm. **22**Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿ hä ji bawät do hä.ⁿ Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hedo padëek tii. **23**Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo,

^m **13.15** Isajas 6.9-10

ⁿ **13.22** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

P'op Hagä Do panyyg hã h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahãnh tabeaak do hadoo do tii —näng mã Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh maji hejoom do panyyg n'aa hahỹh

²⁴Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mã sa hã. Hahỹh da ta kyyh:

—Hahỹ panyyg ky n'aa hadoo h̃y pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëw gó hejoom doo. ²⁵Tii kä, sahõnh hē raba'ỹh bã, ta maji bana. Jawii tym tatsawyyh mã tiriig mahang. Ti tabahõm kãn. ²⁶Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bã, raty gepëe kãn jawii mahang tabahëe däk.^o

²⁷Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hã:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸Tii bã sa kariw n'aa ky hadoo sa hã:

—Majë ỹ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hõm jawii? —näk mäh.

²⁹—Doo —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bã, tiriig tëeg wób bë asog hõm ta mahang —näng. ³⁰—Na mabëe dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bã kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ỹ mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hã, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hã ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bã ỹ mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hã rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hã —näng mã Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahỹh hã

P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

³¹Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mã sa hã. Hahỹh da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, h̃y pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ³²Jääm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuu see bahãnh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bã kä, taw'ëed batooj kãn ta hã kä^p —näng mäh.

^o 13.26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

^p 13.32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm.

³³Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿy da ta kyyh:

—Pāw makuj n'aa ÿñh ado dāk doo, hajōng tiriig s'ëëb mahang tamekuuj dāk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad ÿñh bajōōts dāk, baad takamekuuj wät bā kā sahōnh hē tiriig s'ëëb mahang^q —näng mäh.

³⁴Sahōnh hē ta ti Jesus her'ood wät sa hä panyyg ky n'aa me m'. Sahōnh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me né hē m' tamaher'oot. ³⁵Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä dāk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hä

badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kejën wät do paah.”^r

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom

mahang hawäng do ky n'aa hahÿy

³⁶Ti m' hajōk do hä Jesus kedëë hōm. Ti m' tób gó tabajëë suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hä? —näk mä sa kyyh.

³⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿñh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸Joom banäng bā, badäk hahÿy hä habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹Joom danäh maji, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿy hä ji bawät do gawatsig hōm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰Jawii rasok doo da, tëëg hōō gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿy hä ji bawät do gawatsig hōm noo gó. ⁴¹Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta ääs rasog hōm hyb n'aa tabag'ääs doo bā naa sahōnh hē nesaa do wë ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahōnh hē nesaa do moo heb'ook doo na-ääj hē. ⁴²Tëëg hōō gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bā. Sa tég kamegëej padëëk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³Tii bā da baad habok do

^q 13.33 Pāw makuj jé pad'yyt hē tiriig s'ëëb mahang kamekuuj dāk doo da, jé pad'yyt hē badäk hahÿy bā P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg da.

^r 13.35 Saaw-Mo 78.2

tak'ëp rakawehëë dāk da sa Yb bag'āās doo bā. Papÿÿj bag dāk doo da, hanām do sa hā. Jé karēn pé ÿ her'oot do tamaa newë bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakëë —nāng mā Jesus.

**Tak'ëp ji karēn do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'āās do
panyyg n'aa hahÿÿh**

⁴⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bā kejēn këë do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bā. Ti p'aa hēnh taje'h'aa këë. Tii bā, sahōnh hē tabesëēm hōm ta wë hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kã, ta ma paa sãm me tametsëë joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëë bā —nāng mäh.

⁴⁵—Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-āāj hē hÿ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa. ⁴⁶Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bā kã ta ti hedoo do hes'ëēm do sa wë, tabahōm, tabesëēm hōm sahōnh hē ta ma ta wë hanäng doo. Tii kã ta sãm me tametsëë perora tak'ëp hetsooh doo.^s

**Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'ũũm do hÿ
pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa**

⁴⁷Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do ky n'aa hadoo na-āāj hē, hÿ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajōng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸Ramo haj'aa enäh bā kã, rej'ooj nã kãn ta takëen hā. Ahyy t'oonh mäh. Tii bā arook gó rabataa rasëew hōm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bā. ⁴⁹Ti hadoo da badäk hahÿÿ hā ji bawät do gawatsig hōm noo gó āās rabad'oo da. Āās rabana, tii bā rasëew hōm da badäk hahÿÿ hā habong doo. Tsyt hē rabasēm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karēn doo da habok do sa mahānh. ⁵⁰Tii kã tēeg hōō gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —nāng mäh.

^s **13.46** Hahÿÿ d' tahananäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'ũũm doo: P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa ji ky n'aa napäh bā, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bā pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bā badäk hahÿÿ bā ji karēn doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karēn do hyb n'aa.

⁵¹Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hẽ ta ti y her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ãã maa napäh —näk mäh.

⁵²Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo, hỹ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hã na-ääj hẽ ma kamet'ëëg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hã tametëeh hyb n'aa. Ta gawakō gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang^t —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yik do panyyg n'aa hahỹh

⁵³Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëëk doo, tatsyym kado kãn ta tii bä naa. ⁵⁴Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëëk tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hẽ. Maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hã. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hẽnh naa hahỹ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hẽnh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵—B'aa bäh gaheh'öök do t'aah nado ti hahỹh? Marija nado ta yñ? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakään? ⁵⁶Sahõnh hẽ ta ãnh, bä ab'ëeh er pa. N'yy hẽnh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyig däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Sahõnh hẽ sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hẽ tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëë bä — näng mäh.

⁵⁸Ti m', ta hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hẽ m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahỹh

14 Ti m' ti noo gó né hẽ Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëëk doo. ²Ti m' ta masa n'aa hã taky hadoo:

^t 13.52 Hahỹ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëëg wät doo, papuuj Jesus met'ëëg wät do na-ääj hẽ baad tamaa napëë bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëëg bä ta wób sa hã baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hã, papuuj hã na-ääj hẽ hanäng doo.

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hã:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hã.

⁵Eróts karën né paawä m' tadaj'ëëp Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hã.

⁶Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jãh ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajãm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tsebee kãn ta wë. ⁷Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hã, maruus karën do né hë. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸Ti m' maruus ÿÿn ta hã taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó mabanoo hã ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëë wät doo. ¹⁰Ti m' tamejüü tadawäts gëët doo gó ranu gahög hõm hyb n'aa Jowāw. ¹¹Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kãn mä ta ÿÿn hã kã. ¹²Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' Jowāw radaj'ëëp Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahõm kãn marakate gó ta wób rabedoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takëen hã. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehün mä sa hã. Nahëë enäh do sa mahang habong do taheso hõm mäh.

¹⁵Tüüh däg kã m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh. Mamejõ hajök do panang banäng hënh rabahõm sa waa retsëë hyb n'aa —näk mäh.

16Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doooh. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

17Ti m' raky hadoo:

—Jääm hë ti hanyy is ää wë ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ỹyb —näk mäh.

18—Na b'ëëp. Bë mana wë ỹỹ —näng mä Jesus.

19Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehty b'ëëh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä pāw, tah'ỹyb na-ääj mäh. Hỹ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebäh bong, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do hä kä. 20Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh.

21Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy. Ỹj, karepé na-ääj hë, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahỹh

22Ti m' nanyw hë ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj däk hënh rabatsëg hõm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëë hõm hajök do sa hä. 23Takedëë hõm do jawén paa bä m', tabasëëk ta mab hë waëë jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu däk bä m', ta mab hë m' Jesus bayyw gëët. 24Dawëë péj mä ta ma matëg rababoo däg kán mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hä. Doooh m' tahõm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

25Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahõm kán sa wë tamii pong jó. 26Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeỹm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëëng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeỹm bong do hyb n'aa m'.

27Ti m' nanyw hë m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eỹm manäh! Ỹ ti hỹh —näng mäh.

28Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, öm tado bä, ỹ mamejõ tamii pong jó a wë ỹ bahõm hyb n'aa —näng mäh.

29—Ej. B'ëëp ana —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' Peed gatsëg nyh, ti m' tamii pong jó tabahõm kán mä Jesus wë. 30Ti m' tak'ëp bah'ood bahëm do tabahapäh bä m',

tabeÿÿm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jëng bä, tak'ëp mä tageënh Jesus hä:

—ÿ medëeb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹Ti m' nanyw hë m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do òm! —näng mäh. —Hëd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hä.

³²Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät.

³³Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë òm —näk mäh.

³⁴Rabatsëg hóm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëe jad kën. ³⁵Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejüü jé pad'yyt hë hëej ta ti w'oo hä hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahëe enäh do sa mahang habong do Jesus wë. ³⁶Ti m' rabetsëe ta hä tabanoo nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahönh hë nahëe enäh do ta hä moo kajäk doo, heso padäg kën mäh.

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

15 Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ääj mäh, Jerusarënh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hä:

²—H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makü metëek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makü rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eaaanh bë hä —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makü mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëe bë yb, bë wehëe bë ÿÿn.”^u “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”^v ⁵Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ⁶tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejö wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh.

^u 15.4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

^v 15.4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

Bë wahë makû ma metëëk do bë ky sũüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejũũ doo. ⁷J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëëh! Baad né paa hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸“J'ooj madäk doo me ỹ raweh'ëëh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ỹỹ. ⁹Doo kēh ỹ tado bã ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ỹ rahyb n'aa jew'yyk doo”^w —näng mã Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰Ti m' hajõk do ta tii bã hab'ëëh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ỹ her'oot do hã. ¹¹Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hã. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hã —näng mãh.

¹²Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hē tado Pariséw sa hã? —näk mã sa kyyh.

¹³Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hē joom Ee hỹ pong jé hawät do nejoom hõm doo —näng mãh. ¹⁴—Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahũũm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahũũm bã, gadarong doo hēnh rakajäk séd hã —näng mãh.

¹⁵Ti m' Peed ky hadoo:

—Ãã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mãh.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë h'yy ganah'ood nã? —näng mãh. ¹⁷—Ji hã hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hēnh. ¹⁸Tii d' nado ji noo me henyh do hã. Tõp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hē ti P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ëëp doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karēn do ji bagä do ji ỹym nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëëk doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejãã doo kã.

²⁰Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg. Ji moo

^w 15.9 Isajas 29.13

kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hä* —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿñh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿñh

²¹Ti m' ta tii b' naa Jesus bahôm hëej panang Tiir häd näng doo, Sidôn häd näng do nedaa bä badäk doo hënh. ²²Ti m' ÿñh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kän Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëe bä. Hahÿñ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makû panaa, —näng mäh —ÿ mat'yyd mehîin! Tak'ëp nesaa do tok ÿ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëe ÿñh tamejô hôm hyb n'aa. Hahÿñ d' mä sa kyyh:

—Mamejô hôm. Êr jawén tabana. Tageëej had'yyt hë —näk mäh.

²⁴Ti m' ÿñh hä Jesus ky hadoo:

—Jääm hë Isaraéw buuj dawëe P'op Hagä Do mahänh habong do sa wë ÿ P'op Hagä Do mejüü —näng mäh.

²⁵Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ÿñh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—ÿ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hë nado karepé sa waa ji ado hôm bä ji banoo hyb n'aa sa masāäh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿñh hä.

²⁷Ti m' ÿñh ky gadoo. Jesus kyy gó né hë m' taky hôm:

—Ehub né hë ôm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rabawa sa danäh waa hyj tüü kajäk doo —näng mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hado kän ta hä:

—Tak'ëp né hë mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ÿ an'oo däk hä ÿ metsëe doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' ti noo gó né hë tabahub däk ÿñh toog.

Hajông sa nahëe Jesus asog hôm do panyyg n'aa hahÿñh

²⁹Ti m' Jesus tsyym kado kän. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasoop. Waëe hä m' tabasëek, ti m'

* 15.20 Pariséw, sahônñ hë Judah buuj wób sii hë, dooh rawëe bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyid bä pooj jé, sa wahë makû mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyid bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahänñ Pariséw ran'oo bä. Dooh ragenaag bä, hajôo nuu me, sa wahë makû mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyid bä.

tabahyy sooh. ³⁰Hajōk rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatemah doo, hajōk nahëe enäh do wób. Ti m' sa nahëe Jesus basog hōm. ³¹Ti m' tsyym gedóm do aboo padëek, nabong do paa aboo padëek, ty temah do paa ty enä padëek, ner'oot do paa er'ood padëek, ta tii bā hab'ëeh do rabahapäh bā, rahyb n'aa meuuj kän mäh. Ti m' raj'aa etsëe kän P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³²Ti m' Jesus naëej nā ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehÿÿn hahÿ ër wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ÿ karën bā sah me rabaaj hōm bā. Naheba padäg da, degōn jëng da sah mahÿÿj ta hōō bā —näng mǎ Jesus ta ma matëg sa hǎ.

³³Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajōk né hahÿÿh. Nyy bā äā baw'yyt babä sa waa? Dawëe bā. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë pāw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi pāw, pawóp its tah'ÿÿb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵Ti m' Jesus mejüü hajōk do rabehty b'ëeh tūü. ³⁶Ti m' tabasog dāk pāw, tah'ÿÿb na-āāj mäh. Ti m' taky n'aa etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bā m' taganebäh boo kän, tets'ëe hōm mǎ ta ma matëg sa hǎ, rabets'ëe hōm hyb n'aa hajōk do sa hǎ kǎ. ³⁷Tii bā kǎ m', sahōnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hōm mǎ sahōnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma matëg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedë hōm doo. ³⁸ 4 miw mǎ ajyy ti hawëe bong doo. ÿÿj, karepé na-āāj hë m', dooh m' taketsén bā. ³⁹Ti m' hajōk do hǎ Jesus kedëe hōm jawén paa bā, tagatsëg sooh mǎ marakate gó. Ti m' tabahōm kän hëej panang Magadān häd näng do nedaa bā badāk doo hënh.

16 Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mǎ tapahuuj bā sa matym haj'aa wë hǎ.^y

^y **16.1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamajÿÿ. Dooh raky dahé bā P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bā. Sa hǎ péh, dooh Jesus haja bā wë hǎ tapahuuj bā, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hǎ. J'ooj madāk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hǎ rakarën do paawä.

²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papỹj badëe hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh. ³Bäp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä wë hä kametëeh doo, dooh bë h'yy genä bä da hë ta heen n'aa bë hä kametëeh do hä.^z ⁴Da hë badäk hahỹj hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ỹ ramejũũ ỹ pahuunh hyb n'aa ta metëe n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ỹ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hä kametëeh da —näng mä Jesus.

Ti m' Jesus bahõm kân sa mahãnh. Panang s'ee hënh mä tabahõm.

Pariséw, Saduséw rama metëek do mahãnh ji

hyb n'aa matakëe do ky n'aa hahỹj

⁵Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bä, ramabaan sa waa pãw. ⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa mahãnh —näng mäh.

⁷Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahỹj d' mä sa kyyh:

—Dooh ër mana pãw. Tii d' tawén edoo —näk mä sa kyyh.

⁸Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa tón pãw bë mabaan doo? ⁹Dooh tagah'ood nä bä bë hä? Bë mabaan hõm 5 pãw ỹ etyn bong do 5 miw sa hä? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? ¹⁰Bë mabaan hõm setsi pãw ỹ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo? ¹¹Hëd n'aa bë h'yy ganenä nä pãw ky n'aa nado bë ỹ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakä da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa”, näng këh ỹ —näng mäh.

¹²Ti m' rah'yy kadawuung kân nyy d' tahanäng péh. Dooh pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yyh do pan'aa tado bä. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëek do mahãnh Jesus karën rakan'yyh.

^z **16.3** Hajõng Jesus pehuuj né paawä, dooh rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

¹³Ti m' hěěj panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk doo hěnh Jesus kajaa bä, tabeaj kăn mä ta ma matěg sa hă:

—Jaa m' yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' ōm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' ōm mä Eriij makũũh. Ta wób noo m' ōm mä Jeremii makũũh. Ta wób noo m' ōm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejěp do see paah —näk mä sa kyyh ta hă.

¹⁵—Bě hă ěnh? Jaa yĩ bě hă ěnh? —näng mä Jesus sa hă.

¹⁶Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, heděb had'yyt do T'aah ōm —näng mäh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa eděng do ōm, Simaw, Jonas t'aah. Ōm wén ky n'aa keděng, dooh aj'yy tado bä a hă metěeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hỹ pong jé hawät do né tii, ta ti a hă metä wät doo. ¹⁸Ti hyb n'aa yĩ ti her'oot hahỹỹh: Ōm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da ōm. Ōm da hă yĩ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajěb hejój, haja bä hă yĩ h'yy ka'eeh doo, kahũũm had'yyt da. ¹⁹Yĩ anoo da a hă hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa.^a Badäk hahỹỹ bä mananoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahỹỹ bä manoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hă.

²⁰Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hă Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajěp do ky n'aa hahỹỹh

²¹Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matěg sa hă nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karěn Jerusarěnh hěnh yĩ bahōm ěr wahě n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahě n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetěk do sa moo gó na-ääj hě

^a 16.19 Hahỹỹ da Gereg kyy me pooj jé hahỹ kerih do kyyh: “Yĩ anoo da a hă hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tęg. Badäk hahỹỹ bä mamaw'yyd dāk doo, hỹ pong jé kamaw'yyd dāk né d' tii. Badäk hahỹỹ hă masood hōm doo, hỹ pong jé kasood hōm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hěnh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tęg, sahōnh hě rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tęg nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

hajōng ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hē ta āh tabado dāk bā ȳ ganā wāt p'aa hēnh hyb n'aa —nāng mā ta ma matēg sa hā.

²²Ti m' Peed naēēnh dawē hā. Ti m' taky ge'ȳym Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manāh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ȳ karēn tii d' a hā —nāng mäh.

²³Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dāk ta wē. Ti m' Peed taky geām wāt:

—J'ee! Ahōm mahānh ȳȳ, Nesaa Do Yb!^b —nāng mäh. —Ȳ mah'yyb panas'ëēh. Dooh mah'yyb dēē bā P'op Hagā Do karēn do hā. Ajyy rakarēn do hā ti mah'yyb dāk —nāng mäh.

²⁴Ti m' sahōnh hē ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Jé karēn pé hēp ȳ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē tahoop do hēp ȳ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ȳ n'aa radaj'ëēb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ȳ taky daheeh, taw'āāts hē ȳ bawāt doo da da ti bawāt. ²⁵Tii d' ȳ wén edoo, badāk hahȳy hā ji hawāt do tak'ēp kamahān doo, jé tahoop do hēp ȳ n'aa je'ȳym doo, dooh da P'op Hagā Do wē tanu dēē bā. Jé hēp ȳ n'aa tahoop do gadoo péh, hēp ȳ n'aa tadaj'ëēb bā, ta h'yyb tym P'op Hagā Do wē da tanu dāng. ²⁶Hēd n'aa ji karēn sahōnh hē badāk hahȳ ji ta danāh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahōm bā? Dooh ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahōm hyb n'aa. ²⁷Ta ti ȳ wén her'oot, ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ bahyng da Ee bag tak'ēp gabar'ëēh doo gó, ta āās sa daheeh. Tii bā da ramoo bok do pénh da ȳ banoo sahōnh hē sa hā ta sām. ²⁸Baad bē ȳ maher'oot. Ta wób babā ēr mahang habong doo, rahapāh nā da ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do ȳ du doo noo gó ȳ bag'āās do hā ȳ bag'āās doo. Radej'ēp do pooj jé rahapāh nā da tii. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahȳȳh

17 Ti m' ji moo oow see pé sa ā jāwén paa bā m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hȳȳj mā ti Jowāw. Ti m' rabas'ëēg kán waēē p'op nu dāk do hā.

^b 16.23 Jesus h'yyb hapāh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geām wāt.

Sa mab hē m' rabasëëk. ²Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Papÿÿj bag hadoo mã Jesus mamets gabar'ëëng dāk. Tak'ëp mã ta saroor bahawag dāk, ta bag hadoo mäh. ³Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ääts hē babä ër hä! —näng mäh. —Makarën bä tamawoob hē ta tób n'aa ÿ temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

⁵Ti m' Peed ber'oot nä bä nayyw mã wë puh gabarëëh do tabadäng sahõnh hē sa hä. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bä m', tũũ m' rabehyy b'ëeh tak'ëp rabe'ÿÿm do hyb n'aa. Tũũ m' sa maboore me rabehyy b'ëeh. ⁷Ti m' Jesus bana sa wë, ti m' sa hä tamoo däng bä m' taky hadoo:

—Bë as'ëëg bëh! Bë eÿÿm manäh! —näng mäh.

⁸Ti m' rabaheg'ääs bä m', jääm hē Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób hä bë hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejëp do mahang —näng mäh.

¹⁰Ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'ood bä? —näk mã sa kyyh.

¹¹Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëeh né da sahõnh hē tabenäm hyb n'aa —näng mäh. ¹²—Ti hadoo né hē, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hē. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hä, dooh ramepëë bä. Rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hä. Ta hä rabad'oo doo da, sa moo gó ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahoop da na-ääj hē —näng mã Jesus kyyh.

^c 17.13 Rukas 1.17 hä na-ääj hē takerii dāk hahÿ ky n'aa. Eriij makũ bawäd wät doo da Jowäw bawät paah. Ti hyb n'aa *ti né hē ti Eriij* Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Dooh Jowäw hä Eriij makũ kesog bä, jääm hē tabawäd wät doo da tabawäd wät.

¹³Tii bā m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kân: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wāt.^c

Pahëew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Jesus rakajaa bā kā m' hajōk do rabab'ëeh bā, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë. ¹⁵Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehīin tah ÿÿ —näng mäh. —Mera. Tūū takepëed had'yyt hë, tsanamäts dāk. Tak'ëp nesaa do tabahoop. Ta hā ta nahëe adëe bā, hajōo nuu me tëëg hōō gó takadewëes. Ta me tabahop na-āāj hë —näng mäh.

¹⁶—ÿ mana wāt a ma matëg sa wë. Dooh rahaja bā rado hōm bā ta nahëeh —näng mā aj'yy kyyh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badāk hahÿÿ bā habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajōo nuu me ÿ bawāt nā g'eeh bë mahang bë ky dahé dāk hyb n'aa kā? ÿ hād h'yyb napan däg bë hā, hā ÿ bë h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

¹⁸Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hā hadāk doo, Jesus geām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banā kân pahëew hā hadāk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo dāk.

¹⁹Ti m' sa m'aa hënh mā ta ma matëg rabeaanh ta hā:

—H'ëed hyb n'aa āā wén nahajaa āā habëe hōm bā karap'aar h'yyb nesaa doo? —nāk mäh.

²⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh baad P'op Hagä Do hā bë h'yy kae nā do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Motaad häd näng do tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawā hahÿ waëë bë mejūū takahÿÿd häng hyb n'aa. Bë paawā taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawā baad bë h'yy kae bā, dooh paawā bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹—Jāām hë P'op Hagä Do hā ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²²Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bā m' rakataa bā m', Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo dāk da ta wób sa moo gó. ²³ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ā

jawén paa bä, ỹ ganä wät da p'aa hēnh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahỹh

²⁴Tii kä m', Kapar-Naüm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeaanh:

—Äkä? Dooh bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa ēr hepak doo? —näk mäh.

²⁵—Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëē suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hēnh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hēnh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh^d —näng mäh. ²⁷Ti hado né paawä, hahỹh d' mabad'oo dajëēr gedaag n'aa rakawanaj'aän hyb n'aa: Awëēj karaj'aa majat bä. Tah'ỹb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ỹb, manoo gegäa, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tęg hawak do s'ëeb. Tii me mepaag sa hä, hä ỹ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

Sa bahānh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahỹh

18 Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahānh hyb n'aa jawyk doo, hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

^d 17.26 Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ääj hë, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejö bä tepaag hōm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëēr n'aa.

^e 18.3 Taw'ääts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nayyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado dāk P'op Hagä Do wë.

²Ti m' karapee t'aah Jesus naëenh, ti m' tamaher'oot mă sa mahang tabag'ëed dāk hyb n'aa. ³Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bă, hahỹ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,^e dooh tabad'op hẽ bë haja bă hỹ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bă. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo. ⁴Ti hyb n'aa jé ta daaj hẽ kadaduu doo, hahỹ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hẽ ti sahõnh hẽ sa bahãnh hyb n'aa jawyk do hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bă —näng mă Jesus.

⁵Ti m' ahõm nă ta kyyh:

—Hät ỹy gó hahỹ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ỹ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶Ti m' taky hado kăn:

—Baad nado né paawă pă ta jawyyg n'aa ji hă ranu hũũ dăg bă, ji radawäts tu tame t'öp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hă da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahỹ karapee hedoo doo, hă ỹ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bă nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷—Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sām, badāk hahỹ hă habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hẽ nesaa do hă ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawă da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hă h'yyb tatuk do du n'aa doo!

⁸Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bă, taw'ääts hẽ paawă magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hẽ mabasëek hỹ pong jé P'op Hagă Do wẽ sét a mooh, sét hẽ a tsyym, tēeg hõõ gó, nadëek doo gó, õm P'op Hagă Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hẽ tado bă a mooh, a tsyym.

⁹A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bă, taw'ääts hẽ paawă a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hẽ mabasëek hỹ pong jé P'op Hagă Do wẽ sét hẽ a matym, tabanesaa hẽnh tēeg hõõ gó, õm P'op Hagă Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hẽ tado bă a matym —näng mă Jesus kyyh.

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahỹyh

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ỹ maher'oot hahỹyh: Ee hỹ pong jé hawät do wẽ had'yyt hẽ rahajaa rakajaa ääs, hahỹ hyb n'aa sakog is do sa hagă n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyyg mană hahỹ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ Ỹyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo ỹ ahyng babă

ỹ bed'ëëp hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mäh.]

¹²Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masãäh see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masãäh waëë hënh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'ãä kanapëë wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahãnh tatsebé kanapëë wät do paa hyb n'aa. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo. ¹⁴Masãäh danäh bad'oo doo da, dooh bë Yb hỹ pong jé hawät do karën bä dawëë ta mahãnh hahỹ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hỹj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahỹh

¹⁵—A hỹj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahöm ta wë a mab hë. Tsyt hë, bë m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Õm taky dahé bä, bë h'yyb hata däg p'aa hënh ta tii. ¹⁶Õm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newë bä ta hã maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahöm hyb n'aa ta wë, pawóp hë, tamawoob hë ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahõnh hë ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.^f ¹⁷A sii mamahũũm do sa kyyh na-ãäj hë takanarën bä tamaa newë bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahõnh hë hã ỹ h'yy ka'eeh do sa hã. Hajök do sa kyyh tamaa nanewë bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bë hã bë hỹj ky n'aa hedoo do paah. Ęr uuh dajëër gedaag n'aa Roma buuj hã ji hepak doo, raty n'aa ges'yik do hado däk tii bä bë hã bë hỹj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

¹⁸Ti m' taky hadoo ënh ta ma matëg sa hã:

—Baad bë ỹ maher'oot hahỹh: Badäk hahỹh bä bë nanoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hë tii. Badäk hahỹh bä bë anoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ënh. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁹Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

^f 18.16 Tii da né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do mejũũ ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hã kerii däk doo da.

—Ta see bë ÿ maher'oot nă: Badăk hahÿÿ bă, pawóp hē bë wób séd hă bë h'yyb hedo bă bë ky n'aa etsēē do hă, Ee hÿ pong jé hawăt do anoo né da bë hă. ²⁰Bë hă tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hēp ÿ n'aa rakahet'aa bă, sa mahang ÿ bawăt do hyb n'aa —năng mäh.

**Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehiĩn do
panyyg n'aa hahÿÿh**

²¹Ti m' Peed bana kăn Jesus wē, ti m' teanh mäh:

—Ma matēg, nyy hē nuu me makarēn ÿ hyb n'aa mabaan hăj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wăd bă hă ÿÿ? Setsi nuu me apăh ÿ hyb n'aa mabaan? —năng mäh.

²²Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —năng mäh. —Taw'ăăts hē hahÿÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hōm had'yyt hē^s —năng mäh.

²³—Ta tii da ÿ wén mejũũ, hahÿ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hÿ pong jé hawăt do bag'ăăs do ky n'aa: Ti awăt hēēj bagă n'aa. Kũūt enăh ta karom ta wē. Tii bă tanaēēnh ta wē ta karom sa kũūt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴Tii bă, tadu doo bă sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wē ta karom see tak'ēp kũūt eh doo. 10 miw moweed tak'ēp ky n'aa gebah do ta kũūt. ²⁵Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bă, tak'ēp ta bahănh haeh do hyb n'aa ta kũūt, ta kariw n'aa mejũũ rabesēm hōm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ÿÿm, ta taah, sahōnh hē ta wē hanăng do na-ăăj hē, ta kũūt sām hata.

²⁶—Tii bă, ta taron nu paa me ta karom bahyy hăng ta wē, ti m' tak'ēp tabetsēē ta hă. Hahÿÿ d' ta kyyh: “Nayyw hē kawaj'ăăn mană wē ÿÿ”, năng. “Magadaa bă, sahōnh hē kũt ÿÿ ÿ ep'aak da a hă”, năng. ²⁷Ti ta kariw n'aa t'yyd mehiĩn kăn. Ti tabawug hōm sahōnh hē ta kũūt, ti m' tabanoo baad tabahōm hyb n'aa.

²⁸—Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bă naa. Tamahōm me takataa ta da hadoo do see ta wē kũūt năng doo. 100 moweed its ta kũūt. Ti tamaso dăk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso dăk, ti taky hadoo: “Nayyw hē mepaag a kũūt!”, năng.

⁹ 18.22 Hahÿÿ da Gereg kyy me takerii dăk: “Taw'ăăts hē 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hē tahanăng pé m' tii.

²⁹—Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wë, ti tak'ëp tabetsëe ta hã: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahõnh hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hã”, näng.

³⁰—Tii bä, tak'ëp tabets'ëe né paawä, dooh takarën bä tamaa newë bä ta da hadoo do etsëe doo. Ti tamejüü ta da hadoo do radawäts gëet hyb n'aa ta küt tabep'aak bä kä. ³¹Ti tak'ëp hãj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ään bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bä. Tii bä rabahöm kän sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³²—Tii bä sa kariw n'aa mejüü ranaëenh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm!”, näng. “Sahõnh hë a küt ÿ bawug hõm tak'ëp hã ÿ mabetsëe do hyb n'aa. ³³Taw'ääts hë mat'yyd mehiin wäd paawä a da hadoo doo, òm ÿ t'yyd mehiin wät doo da”, näng. ³⁴Tii bä kawaj'ään gó ta kariw n'aa bahaëej däk ta karom ragadahew'ëes doo bä haggä n'aa sa hã, karom rarejää hyb n'aa sahõnh hë ta küt tabepaag hõm bä kä —näng mä Jesus. Panyyg gó tabeh'üüm.

³⁵Ti m' taky hado kän:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hÿ pong jé hawät do bad'oo da sahõnh hë bë hã, bë h'yyb gó naa bë hyb n'aa manabaan bä bë hÿÿj ky n'aa hedoo doo —näng mä Jesus kyyh.

Dooh ji ÿÿm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti taker'oot doo, teréd hõm Garirej hãj n'aa. Ti m' Judah hãj n'aa hënh tabahõm, tamii Joradän tamyyj däk hã hadäk do hëej. ²Hajök mä ta jawén hah'üüm. Nahëe enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

³Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hë né hë aj'yy eréd hõm bä ta ÿÿm, dooh hyb n'aa pé né paawä? —näk mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh P'op Hagä Do kyy kerih do hã, nyy da sahõnh hë tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do aj'yy ÿÿnh daheeh tapehuunh? ⁵Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Ti hyb n'aa kä aj'yy kä ta yb, ta ÿÿn mahãnh kä sa m'aa hënh kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kä. Takatëe jawén paa bä sét rabahado padëek ta ÿÿm

daheeh”,^h näng mäh. ⁶Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kăn. Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

⁷Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa Mosees mejüü ji erii däk ji y̆ym ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa? —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo däk bë hã, bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bä. ⁹Ti hyb n'aa bë y̆ maher'oot hahy̆ da: Jé ta y̆ym heréd hōm doo, dooh né paawä ta patug tawad'ii bä, tii bä y̆ynh see hã takat'ëë däg bä, nesaa do tamoo wät, ta y̆ym h'yyb tarejäã tii kä —näng mä Jesus kyyh.

¹⁰Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Tii d' tahado bä ji y̆ym ji patug ky n'aa hã, taw'ääts hē dooh ji kat'ëë bä —näk mäh.

¹¹Ti m' Jesus ky gadoo:

—Doo sahōnh hē rahaja bä ragado bä tii. Jääm né hē P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëë doo. ¹²Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëë bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hē tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëë bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hã.ⁱ Ta wób rakanetëë h̄y pong jé hawät do bag'ääs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëë do tagado bä, taw'ääts hē tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahy̆h

¹³Ti m' ta wób ramenaa karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'y̆ym mä karepé men'aa doo. ¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë y̆y. Bë geãm manäh. Hahy̆ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē h̄y pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëë bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahōm.

ⁱ 19.12 Ta wób rah'ëed ehōk do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hã.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿh

¹⁶Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do ÿ moo wät da edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã ÿ meanh? —näng mäh. —Jããm hë sét hë baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hë maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt doo —näng mäh.

¹⁸—Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. ¹⁹Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn.^j Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da”^k —näng mä Jesus.

²⁰Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hã —näng mäh. —H'ëed ti hawät ÿ moo wät? —näng mäh.

²¹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaaj hõm, mesëëm hõm a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²²Ti m' aj'yy maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahõm kãn Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa. ²³Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hejooñ né hë wekäp do sa hã hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ²⁴—Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñ wekäp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

^j 19.19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20

^k 19.19 Rewitikos 19.18

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ênh? —näk mäh.

²⁶Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bā P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bā. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äā beréd hõm a hataa äā bahadoo hyb n'aa.

H'ëëd da äā gadoo ta sām? —näng mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Sahõnh hë papuuj tabahadoo bā kā, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bā kā, tadu doo bā kā tabag'ääs doo, bëëh, 12 hedoo doo, hëp ÿ hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagā n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁹Hëp ÿ n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ÿyn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahãnh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kā, hÿ pong jé kā tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰Hajõk babā hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kā hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajõk babā hyb n'aa sekog is do wób kā ti noo gó kā hyb n'aa jewyk kã da —näng mã Jesus kyyh.

Kameer heen n'aa (Matew 19.24)

**Panyyg gó Jesus ma metëëk hahÿÿ hā hÿ
pong jé ta sām ji gadoo do ky n'aa**

20 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hā, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bā! —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahõm kã ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ²Sét hë

¹ **20.1** Hahÿ panyyg hā Jesus metëëh nny da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyk padëëk na-ääj hë.

moweed denaari häd näng do taky däng sa hã ta sãm, sét adëb bã ramoo bok do sãm. Baad ub mã ti sa hã. Tii bã ta joom banäng hënh tamejũũ ramoo bok.

³—Tii bã, p'op däg papỹỹj, p'aa hënh tabahôm kãn rabahesãm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bã tabahapäh moo nabok doo. ⁴Ti taky hadoo sa hã: “Bë na-ããj hë bë ahôm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bë hã”, näng. ⁵Ti rabahôm kãn. Ti p'aa hënh tabahôm wasyk, tug bã na-ããj hë, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶Edah papỹỹj badëë hyng bã kã, sét nuu me tabewäd nã. Ti anäng nã ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hã: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bã?”, näng. ⁷“Dooh ãã hats'yyt pé sa sii ãã moo bok hyb n'aa”, nãk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ããj hë bë ahôm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸—Tii, papỹỹj badëë hyng bã kã, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hã: “Manaëëj sahõnh hë moo bok doo. Man'oo sa hã ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹—Ti tanaëënh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰Tii bã kã, pooj jé kaj'aa doo, ti bahãnh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, séd pénh né hë ragadoo. ¹¹Ragadoo do jawén paa bã kã, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hã ta danäh bad'oo doo da. ¹²Hahỹỹ d' sa kyyh: “Hahỹ ajyy tagadëëg ub matsyyd hõm doo, jããm hë sét hë oor its ti ramoo bok”, nãk. “Ãã tak'ëp ãã moo boo paawä, tabajuu bã, ãã gadoo do pénh ragadoo”, nãk sa kyyh.

¹³—Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hã: “Najis ÿỹ”, näng, “dooh õm ÿ wad'ii bã. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. ¹⁴“Magado däg, ahôm kã. Tagadëëg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë ÿ karën ÿ anoo ta hã”, näng. ¹⁵“Dooh g'eeh ÿ haja bã ÿ karën doo da ÿ adoo bã dajër ÿỹ me? Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betseëh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

¹⁶—Ti hyb n'aa kã —näng mã Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kãn da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kã hyb n'aa sekog padäg its —näng mã Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus rabahôm bă, sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

¹⁸—Ēr ah'ũum Jerusarēnh hēnh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaēēj dāk da P'op Hagă Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do sa moo gó na-ãāj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da ÿÿh. ¹⁹ÿ rahaēēj dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ÿ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, ÿ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hã ÿ rabepëēm dāk hyb n'aa kă ÿ dajëp hyb n'aa. Tii bă, tamawoob hē ãh ÿ tabahadoo bă da, ÿ d' gană wäd kăn —näng mă Jesus.

Tsijaag, Jowăw sa ÿÿn etsëē do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah ÿÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëē Jesus banoo hyb n'aa tetsëē doo.

²¹Ti m' Jesus eanh ta hã:

—H'ëēd ti makarēn? —näng mäh.

Ti m' ÿÿnh ky hadoo:

—ÿ karēn paawă, a hub hadāk hēnh tah ÿ see basooh man'oo bă, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ãās doo bă kă^m —näng mă Tsijaag Jowăw sa ÿÿn kyyh.

²²Ti m' Jesus ky hadoo ÿÿnh taah hã:

—Doooh bē hapëē bă ti bē etsëē doo —näng mäh. —Bē hajaa da bē ahob bă ÿ ahoop doo? —näng mă Jesus sa hã.

—Ăă hajaa! —näk mäh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē ahoop né da ÿ d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —Hÿÿ kă, ta ti bē etsëē do hã ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ÿÿ hēnh, sã ÿÿ hēnh rabat'oonh, ta pooj jé tabenăm do tah'y'yb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

²⁴Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napäh bă retsëē doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë.

²⁵Ti m' Jesus naēēj nă ta wë sahōnh hē ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

^m 20.21 Sa wahë n'aa hub hēnh, s'ÿÿ me na-ãāj hē rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'y'yk doo, ta sii bag'ãās doo. Jesus sii rabag'ãās Jesus an'oo bă sa ÿÿn karēn paawă.

—Bě hapäh né hě, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejũũ sa hã. Bě hapäh né hě ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa —näng mäh. ²⁶—Bě mahang taw'ääts hě dooh tii d' tado bã. Bě mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hě da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ²⁷Bě mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hě bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hě da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii. ²⁸Taw'ääts hě ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. Ý ahyng babä ý rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. Ý ahyng babä ý masa hyb n'aa ta wób, ý ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hã, ý dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —näng mã Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹Ti m' panang Jerikó häd näng doo bã naa Jesus ratsyym kasok bã, hajök ta jawén hah'ũũm. ³⁰Ti m' ti ab'ëeh mã ta tyw n'aa nabyy me pawóp hě ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bã Jesus tabës do raky n'aa napäh bã m', tak'ëp mã rageëëj bong:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩĩn ããh! —näk mäh.

³¹Ti m' hajök do Jesus sii hah'ũũm do raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp rageëëj magyys hě:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩĩn ããh! —näk mäh.

³²Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëënh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hã: —H'ëed ti bë karën ý moo wät bë hã? —näng mäh.

³³—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Äã karën p'aa hënh ãã begãã padëëk —näk mäh.

³⁴Jesus t'yyd mehĩĩn mã sa hã. Ti m' sa matym hã tamepaa. Ti m' nyyw hě rabahapëë padëëk p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kãn.

Baad Jerusarënh bã Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

21 Ti m' Jerusarënh bedaa däk bã m', panang Betapagéh häd näng doo hënh rakajaa bã, waëë joom oriib häd näng do banäng bã, pawóp hě ta ma matëg Jesus mejũũ sa pooj jé m' rabahõm hyb n'aa. ²Hahÿÿ d' mã ta kyyh sa hã:

—Bě ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bě kajaa bã da, nyyw hě da bë baw'yyt jumeto ýÿnh. Ta pa d'

ta t'aah bahäng. Ta tyd hã d' rababëeh. Bë asood hõm da, séd hã bë manaa wawëë hë —näng mäh. ³—“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bã, tii bã hahỹỹ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajooh p'aa hënh da”, nãk da bë kyyh —näng mã Jesus pawóp hadoo do sa hã.

⁴Tii d' taher'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hã taher'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahỹỹ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵“Hahỹỹ da d' mamaher'ood Sijõnⁿ buuj:

Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da.

Kaja hë da ta h'yyb tamahũũm sahõnh hã.

Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”^o

Baad Jesus ragadoo do Jerusarënh bã do heen n'aa (Matew 21.1-11)

Ti né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hã, Jerusarënh buuj hã tamaher'oot do pan'aa.

⁶Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahõm kãn. Jesus mejũũ doo da né hë m' rabad'oo. ⁷Ti m' ramanaa mã jumeto ỹnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hã padëëk do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëëg so kãn jumeto t'aah jó hatsë jó.

⁸Hajõk ta tii bã. Ti m' hajõk do sa hatsë sa hã padëëk do paa rat'ëëg hõm ta tyw n'aa me tamahõm doo me, raweh'ëëh hyb n'aa. Ta wób mã ragekyyt mã bag'aad, rat'ëëg hõm mã ta tyw n'aa me.^p ⁹Ti m' sahõnh hë pooj jó hah'ũũm doo, duu hënh han'aa do na-ããj mã tak'ëp mã sa kyyh:

—Õm ãã j'aa etsë, Dawi panaa!

ⁿ **21.5** Jerusarënh panang ti Sijõn. Isaraéw buuj na-ããj hë kã ramaneëëj kãn Sijõn.

^o **21.5** Sakarija 9.9

^p **21.8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bã.

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!⁹
 Hỹ pong jé hawät do hã äã j'aa etsë! —näk mã sa kyyh.

¹⁰Ti m' Jerusarënh bã Jesus bajëë suun bã kä, tak'ëp mã sahõnh
 hẽ panang buuj ratsebee kãn, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hỹỹ? —näk mäh.

¹¹Ti m' hajõk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hỹỹh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bã
 naa, Garirej häj n'aa bã naa —näk mäh.

**P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do
 panyyg n'aa hahỹỹh**

¹²Ti m' Jesus bajëë suun mã P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã,
 kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëëm doo,
 hets'ëë do na-ääj mäh. Ti m' tabaũũj bëëh dajëër rabaheb'aanh do
 tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ääj mã taũũj bëëh. ¹³Ti
 m' taky hadoo:

—Hahỹỹ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ỹỹ ji maneëënh
 da P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë do tób n'aa”^r —näng mäh. —
 Hỹỹ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã! —näng mã Jesus
 sa hã.

¹⁴Ti m' ty temah doo, nabong do na-ääj hẽ ramenaa ta wë, P'op
 Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. ¹⁵Ti m'
 P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees
 ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hẽ rakawajään mäh,
 baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bã. Rawén kawajään
 na-ääj hẽ karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó
 hab'ëëh do ramaa napäh bã. Hahỹỹ d' mã karepé sa kyyh:

—Õm äã j'aa etsë, Dawi panaa! —näk mäh, hajõõ nuu me
 rageëënh.

¹⁶Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hẽ moo heb'ooh do sa wahë
 n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hẽ rahajëm
 mã Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Dooh mamaa napëë bã karepé a hã raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—Ỹỹ. Ỹ maa napäh —näng mã Jesus. —Dooh g'eeh bë ner'ood nã
 bã hahỹ P'op Hagä Do kyyh hahỹ ky n'aa hã? Hahỹỹ d' paa ta kyyh:

^r 21.13 Isajas 56.7

^s 21.16 Saaw-Mo 8.2

“Karepé, karepé taah its na-āāj hē ōm raj'aa etsē man'oo bā”^s —
nāng mā Jesus kyyh P'op Hagä Do hā Dawi her'oot do paah.

¹⁷Ti m' Jesus bahōm sa mahānh. Taberéd dāk mā Jerusarēnh.
Panang Betanija häd nāng doo hēnh tabahōm. T'ī hēnh mā
tabaỹh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahỹh

¹⁸Ti m' jati pé bāp paa Jerusarēnh hēnh tamatēeh bā, asa dāk
māh. ¹⁹Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapāh mā joom wiigo häd
nāng doo. Taheg'āās mā teag bā. Dooh m' ta hā ta ag. Ta g'aad
had'yyt hē m'. Ti m' joom hā taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bā! —nāng māh.

Ti m' nyyw hē joom tsawyy häng. ²⁰Ti m' nyyw hē tatsawyy
häng do ta ma matēg rabahapāh bā, raky hadoo:

—Nyy da nyyw hē joom wén tsawyy häng? —nāk mā sa kyyh.

²¹Ti m' Jesus ky gadoo māh:

—Baad bē h'yy kae bā, P'op Hagä Do ky däng do bē ky nasēew
bā, bē na-āāj hē bē hajaa bē moo boo bā hahỹ joom hā ỹ moo wäd
wät doo. Ti bahānh bē hajaa bē moo boo bā. Hahỹ da bē hajaa
tii bā bē mejō bā hahỹ waēē hā: “Ahōm, ahob tame”, bē d' taky
daheeh tii bā. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo. ²²Baad bē ky dahē
bā, bē ky nasēew bā, bē gadoo né da P'op Hagä Do hā bē ky n'aa
etsēē doo —nāng mā Jesus kyyh.

Jesus hā reanh doo, jaa ky gabuuj rahanāng do panyyg n'aa hahỹh

²³Ti m' Jesus bajēē suun kahadē doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa
basooh bā. Ti m' tama metēēk bā kă, rakajaa mā ta wē P'op Hagä
Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē
n'aa hedoo do sii hē. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahỹ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?^t —
nāk mā sa kyyh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ eanh bē hā ēnh. Bē her'ood bā, tii bā ỹ baher'oot bē hā jaa
ky gabuuj hahỹ ỹ moo wät doo, hahỹ ỹ bad'oo doo —nāng māh.

²⁵—Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hỹ
pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —nāng māh.

^t **21.23** Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajök do tama metēēk do hyb n'aa na-āāj hē
rawén eanh. Jesus hā he'anh do sa kyy gó ta tii bā hes'ēēm do rabehe's'ēēm. Ti hyb n'aa dooh
ragenaag bā Jesus bad'oo doo.

Tii bã m' sa m'aa hēnh mã raky n'aa hajēew bong. Hahỹ d' mã sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó ər noo bã, teanh da ər hã tii bã: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, nāng da. ²⁶Ajyy kyy gó ər noo bã, hajōk do kawaj'āan da tii bã ər wē, hajōk do hã m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mã sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bã.

²⁷Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hã:

—Dooh āā hapēē bã —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ỹ na-āāj né hē dooh ỹ her'ood bã ky gabuuj nāng do hã ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —nāng mã ta kyyh sa hã.

Ajyy pawóp hē taah nāng do panyyg n'aa hahỹh

²⁸Ti m' Jesus eanh sa hã:

—Nyy d' bē hã hahỹ panyyg? —nāng mäh. —Ti awät ajyy pawóp hē taah nāng doo. Ta see pé noo gó wah'ēeh hadoo do hã tamejũ sa joom uwa häd nāng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó.

²⁹Ti wah'ēeh hadoo do ky hadoo: “Dooh. Dooh ỹ ahōm bã”, nāng. Tii d' né paawä ta kyyh, nyyw hē ta h'yyb tabah'ỹýt, ti tabahōm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰Tii bã ta gad'oo hadoo do wē sa yb bahōm. Tamejũ sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. Ỹ né ahōm”, nāng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahōm bã.

³¹Ti m' Jesus beanh:

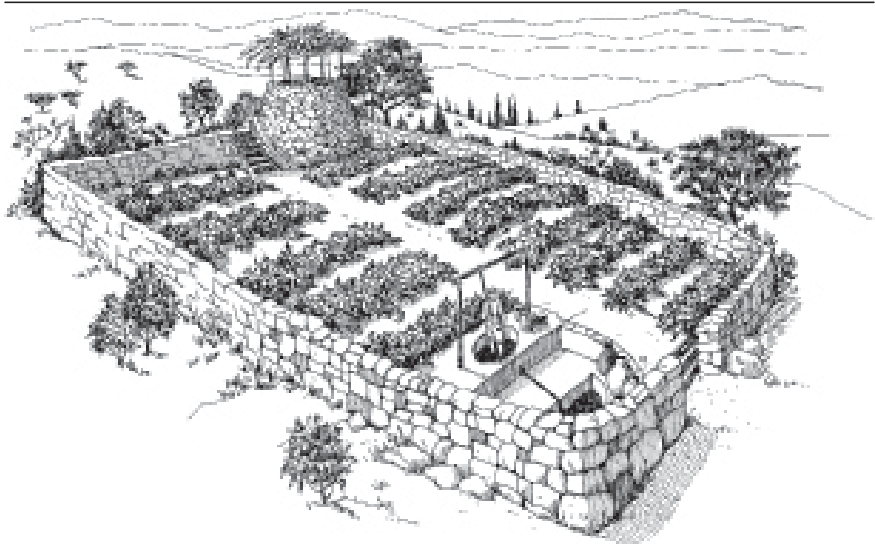
—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karēn doo? —nāng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejũ doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ỹỹ hajōk do sii haỹh do na-āāj hē, bē pooj jé da rabajēē p'ēē da P'op Hagä Do bag'āas doo hēnh. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo. ³²Ta tii d' ỹ wén edoo ta tii hã, Jowāw kajaa bã, nyy da baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó bē tametēeh hyb n'aa, dooh bē ky dahé bã ta hã. Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ỹỹ hajōk do sii haỹh do na-āāj hē, ti ti ky dah'eēh. Bē hapēē né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bē h'yy kawareem bã bē ky daheeh hyb n'aa paawä Jowāw metēēk doo —nāng mã Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa hã, Judah buuj sa wahē n'aa sa hã na-āāj hē.

Joom uwa häd näng do hood heen n'aa (Matew 21.33-46)

**Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũũm do
panyyg n'aa hahỹh**

³³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:^u

—Bë maa newë hahỹ panyyg seeh —näng mäh. —Hỹ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedë hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagã n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danäh bahõm dawëë. ³⁴P'eets hë joom ag wah'ëë däk bã kä, ta danäh mejũũ ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawã ta joom ag. ³⁵Ti rakajaa bã kä, ta danäh mejũũ do ta kaser n'aa rameso padëëk. Ta mejũũ do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pã me ramakut do haj'aa. ³⁶Tii bã ta karom wób joom danäh mejũũ, pooj jé tamejũũ do hawób bahãnh. Ti hadoo né hë, tii d' né rabad'oo tii d' ênh sa hã. Rarahejãã né tii d' ênh. ³⁷Tii bã, tagadëeg ub tamejũũ ta t'aah. “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mã ta h'yyb gó.

³⁸—Tii bã ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bã, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahỹh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”,

^v **21.42** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pã hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do na-ããj, dooh rakarën bã Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pã. Raty n'aa gesyyg né paawã, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagã Do an'oo bã.

näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Ër ado hõm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hã.

⁴⁰Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danãh bad'oo sa hã takajaa bã? —näng mäh.

⁴¹Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yyd mehĩĩn bã sa hã. Tii bã, ta kaser n'aa wób hã tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëë däk bã kä ta ag wób ta hã hanoo do sa hã —näk mäh.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bã hahỹ P'op Hagã Do kyy kerih doo? “Pã tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹĩ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa dæg.^v Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ããts hẽ ër hã tii”,^w näng kerih doo —näng mäh.

⁴³—Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bẽ ỹ maher'oot hahỹĩh: P'op Hagã Do bag'ããs do kado hõm da bë mahãnh. Kan'oo däk da ta wób sa hã, ta ag hadoo hanoo do sa hã.^x ⁴⁴Sahõnh hẽ hahỹ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bã, sahõnh hẽ ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Parisëw na-ããj hẽ ramaa napãh bã panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genãh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa gó sa hã.

⁴⁶Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hẽ, e'ỹĩm mä hajõk do Jesus maa new'ëë do sa hã. Rawén e'ỹĩm, P'op Hagã Do ky n'aa rod ti Jesus hajõk do sa hã.

Hỹ pong jé jãm haeh do hadoo panyyg n'aa hahỹĩh

22 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahỹĩ d' mä ta kyyh:

²—Hahỹ panyyg ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hëëj bagã n'aa ta t'aah katëë do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. ³Sahõnh hẽ ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bã, tamejũũ ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawã, dooh rakarën bã rana bã.

^v **21.42** Ta ky n'aa hẽ né hẽ Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ããj, dooh rakarën bã Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanãng pä. Raty n'aa gesyyg né paawã, tak'ëp hyb n'aa jawyk däk Jesus, P'op Hagã Do an'oo bã.

^w **21.42** Saaw-Mo 118.22-23

^x **21.43** P'op Hagã Do mejũũ do ramoo boo had'yyt hẽ tahanãng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

4—Tii bā ta karom pooj jé tamejūū do hawób bahānh tamejō kǎn. Hahỹ d' ta kyyh sa hā: “Bē maher'ood ȳ atsyyd bong do sa hā, kaja toonh ta tā n'aa, ta waa n'aa. Bē maher'ood, masāh ȳ booj yb ajyy, booj yb tak'ēp hesynh do na-āāj hē ȳ naboh jat jām tā n'aa. Sahōnh hē takaja dāk. Bē maher'ood ȳ ats'yyt do sa hā, tah ȳ katēē do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, nāng hāj n'aa bagā n'aa.

5—Tii bā, rapanāg né paawā, dooh rah'y y kap'eed bā. Kats'yyt do paa ah'ūūm ta s'ee hēnh. Ta joom banāng hēnh ta see bahōm, tamoo wāt doo hēnh ta see bahōm. 6Kats'yyt do wób rameso padēēk hāj n'aa bagā n'aa karom, rarahejāā, ti radejēēb kǎn. 7Tii bā, tak'ēp hēēj bagā n'aa kawaj'āān kǎn ta ti taky n'aa napāh bā. Tii b' tamejūū ta warahén sa wē. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ēēp doo. Ti ragatang sa panang paah.

8—Ti taky hado kǎn ta karom wób sa hā: “Kaja dāg né paawā tah ȳ katēē do tā n'aa ta waa n'aa, pooj jé ȳ atsyyd wāt doo, dooh ȳ gado wād bā jām hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyyd bā. 9Hỹ kā, bē ahōm panang tyw n'aa kajatsēk doo hēnh hajōk do rabab'ēēh hēnh. Bē atsyyd nā sahōnh hē bē aw'yyt doo”, nāng hēēj bagā n'aa. 10Tii bā ta karom rabahōm kǎn panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahōnh hē ta tii bā raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-āāj hē. Tii bā kā, gabad'ēē dāk jām tób n'aa.

11—Tii bā kā, hēēj bagā n'aa, jām noo gana do bajēē suun, rats'yyt do tabedēng hyb n'aa. Tii bā tabahapāh aj'y y jām katēē do saroor n'aa nadadāk doo. 12Ti taky hadoo ta hā: “Najis ȳy”, nāng, “doo paawā ta tii da majēē suun bā manadadāk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, nāng. Bag hēnh aj'y y maa new'ēp. Doo ta kyy péh. 13Tii bā ta karom hā hēēj bagā n'aa ky hadoo: “Bē moo maw'yyd dāg, bē tsyym maw'yyd dāg hahỹ aj'y y. Bē dawāts nā gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nāng hēēj bagā n'aa kyyh.

14Ti m' Jesus ky hado kǎn:

—Hajōō né paawā P'op Hagā Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasēew hōm doo^y —nāng mā Jesus kyyh.

^y 22.14 Panyyg metēēh doo da né da, hỹ pong jé hawāt do bag'āās doo bā. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagā Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajōk sa wób dooh rakarēn bā ragado bā Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajōk gad'oo.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵Ti m' Pariséw rakata padëék raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa. ¹⁶Ti m' ramejüü mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh òm. Baad ub mabawät. Dooh daap mamenä bä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hã mama metëék doo —näk mäh. —Dooh mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hã, hyb n'aa jawyk do hã mama metëék bä. Dooh maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëék doo. ¹⁷Ti hyb n'aa, —näk mäh —ää mamaher'ood nyy da a hã. Taw'ääts hë a hã ji epaag bä Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? Nyy d' a hã? Ji ep'aak g'eeh ta tii?^z —näk mä sa kyyh.

¹⁸Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh.

¹⁹—Bë metäh hã ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hã moweed denaari häd näng doo. ²⁰Ti m' tabeaanh sa hã:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? —näng mäh.

²¹Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kãn sa hã:

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hë —näng mäh.

²²Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahôm kãn mä ta mahãnh.

Saduséw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²³Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hã rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁴Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makû panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh.

²⁵—Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj äã mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooh

m' teta nä bã, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén nãh, gat'ëë dāk mā ta hÿÿj makū ÿÿm paah. ²⁶Ti na-ãaj mā dajëp né tii d' ênh. Dooh m' reta nä bã tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ênh. Sahõnh hẽ m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hẽ m' dooh reta nä bã radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë dāk ta hã. Ti na-ãaj hẽ dajëp. ²⁷Tii kã m' ÿÿnh dajëb kãn —nāk mā Sadusëw.

²⁸Ti m' rabeaaj kãn Jesus hã:

—Ji genyyh bã kã ênh, dejëp do paa ji? —nāk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kã ta ti ÿÿnh ti noo gó kã? Sahõnh hẽ paa ta ti ta pat'uuk —nāk mā sa kyyh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bẽ h'yy genã bã baad hadoo do hã, P'op Hagã Do kyy kerih do bẽ nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do hejój bẽ nahapäh do hyb n'aa na-ãaj hẽ —nãng mäh. ³⁰—Dejëp do ragenyyh bã kã, dooh ji kat'ëë wäd bã. ããs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bã kã —nãng mäh. ³¹—Dejëp do genyyh doo kã, dooh bẽ ner'ood bã hahÿ bẽ hã P'op Hagã Do her'oot doo?^a ³²“Abaraãm hagã ÿÿh, Isak hagã ÿÿh, Jakóh hagã ÿÿh.” Dooh, “Abaraãm makū hagã, Isak makū hagã, Jakóh makū hagã”,^b tanoo bã. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —nãng mā Jesus kyyh.

³³Ti m' hajók do ramaa napäh bã ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mā tama metëëk do hã.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴Ti m', Parisëw raky n'aa napäh bã, dooh m' Sadusëw sa kyy wät pé sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hã m' rakata padëëk nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. ³⁵Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mā Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mā teanh doo:

³⁶—Ma matëg —nãng mäh. —P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —nãng mäh.

³⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, bẽ h'yy kaha'eeh doo. Taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ h'yyb padäg ta hã. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb tym gó naa né hẽ bẽ

^a **22.31** Mosees hã né paawã P'op Hagã Do maher'oot do paa ta tii, sa hã na-ãaj hẽ ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bã, ti hyb n'aa *bẽ hã P'op Hagã Do her'oot doo*, Jesus wén nãng.

^b **22.32** Esodo 3.6

kamahãñ ta hã.”^c ³⁸Ti né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahãñ. ³⁹Hahỹ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hẽ: “Makamahãñ a da hadoo doo, a hã makamahãñ doo da”^d —näñg mäh. ⁴⁰—Ji kamahãñ do hã tabana né hẽ sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rahe'oot do paa na-ãäj né hẽ —näñg mã Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

⁴¹Séd hã m' Pariséw rakataa nä bã, Jesus eanh sa hã:

⁴²—Nyy da bë hã Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hã? —näñg mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näñg mäh.

⁴³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëñh ti Kristo? Ti ý wén eanh, hahỹ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴“Wahë ý n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ýh hẽnh,

si ý mabag'ãäs hyb n'aa

a majĩ ý nes'ëem bã kä.’ ”^e

⁴⁵Hỹh kä, “Wahë ý n'aa” Dawi maneëej bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näñg mã Jesus.

⁴⁶Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaaj boo bã kä ti bahãñh kä. H'yyb e'ỹm mã reaaj bã kä.

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahỹh

23 Ti m' hajök do sa hã, ta ma matëg hã na-ãäj hẽ Jesus ky hadoo:

²—Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ãäj né hẽ rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hã. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ bë ky daheeh sahõnh hẽ bë

^e 22.44 Saaw-Mo 110.1

^f 23.5 Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboar hã, sa moo s'ỹh hã na-ãäj hẽ ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenãm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bã, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hẽ rakametëeh hyb n'aa.

hã ramejũũ doo. Ramejũũ do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëëk doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bã ta wób hã ramejũũ doo. ⁴Tak'ëp ramejõ né paawä ji hã, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hã, tabad'op pé hë ji ramasa ramejũũ do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵—Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hã ti sahõnh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bã P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood' ji mabooh hã, ji moo hã ji ahũũ däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëët ran'oo bã ta tyd sa saroor noo hã ragasyyp doo. ⁶Rakametëëh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁷Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëëh do rabahetõnh bã ratooj bã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewyk do rabahetõnh bã. ⁸Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabahesäm bã. Rakarën ji maneëënh “ãã ma matëg”.

⁹—Bëëh, bë an'oo manä bë ramaneëënh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jããm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ¹⁰“Ee” bë maneëëj manä ta wób. ¹¹Jããm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹²Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëëj bã. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹³Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëëh péh, taw'ãäts hë sa karom hadoo da tii. ¹⁴Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëëh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bã. Jé ta daaj hë kadadu doo, kawehëë däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bã.

¹⁵Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hã, Pariséw hã na-ãäj hë Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo, ta bag'ääs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëëh, dooh bë karën bã tabag'ääs do karapee bë do bã. Jé karën do hã bë gatsë sa mahãnh. [¹⁶Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema

⁹ **23.5** Sa saroor noo bã Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejiũũ rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa.

^h **23.9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëënh sa see “ee”, sa yb nadoo do hã. Tii d' rawén maneëënh raweh'ëëh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëëh doo.

bong do sa wě hanäng do bë esok. Ti bāp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsēē, bë hā ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahānh tak'ēp P'op Hagä Do rajāā da bëēh.]

15—Baad nado bë hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bë hā Pariséw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bëēh! —näng mäh. —Dawēē, jé pad'yyt hē bë ahōm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metēēk do tagadoo hyb n'aa. Tii bā, bë karapee tabahado dāk bā kā, tak'ēp nes'aa däg, bë nesaa do bahānh däg bë an'oo bā. Bë nemuun tabanesaa hēnh tabahōm bë an'oo bā.ⁱ

16—Baad nado bë hā, sa h'yyb mahōm n'aa ty temah do hadoo! Hahȳy da bë ky hetēg: “P'op Hagä Do tób n'aa hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky däng do tametēēh hyb n'aa, dooh ji gado bā ti ta tii. K'āāts tēg gabarēēh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hā hanäng do hā ji ky dēē bā kā, tii bā dooh tahaja bā ji ky kahȳyd bā. Ji moo wāt né hē ji ky däng doo”, nāk bë kyyh. 17H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-āāj hē bëēh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk k'āāts tēg gabarēēh do ta gó hanäng do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hē tii, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēēw dāk hanoo do hyb n'aa k'āāts tēg gabarēēh doo. 18Hahȳy d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky däng do tametēēh hyb n'aa, dooh ji gado bā ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo dāk do hā ji ky dēē bā kā, tii b' dooh tahaja bā ji ky kahȳyd bā ji ky däng doo. Ji moo wāt né hē ji ky däng doo”, nāk bë kyyh. 19H'yy ganehot do né hē bëēh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jó kanoo do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē takasēēw dāk ta jó kan'oo dāk doo. 20P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do tyng hā ky däng doo, sahōnh hē ta jó kan'oo dāk do hā na-āāj hē taky däng. 21P'op Hagä Do tób n'aa hā ky däng doo, ta gó hanäng do hā, P'op Hagä Do hā na-āāj hē taky däng né hē tii. 22Hȳ pong jé hā ky däng doo, P'op Hagä Do bag'āās do tyng hā taky däng tii. P'op Hagä Do hā, tabag'āās do tyng jó hasooh do hā na-āāj hē taky däng né hē tii.

ⁱ 23.15 Banesaa hēnh sa karapee rabahōm ran'oo bā, dooh P'op Hagä Do karēn do tado bā do hyb n'aa sa hā rama metēēk doo. Sa daaj hē rahyb n'aa jaw'yyk do ti rama metēēk do sa hā.

23—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Bë waa ty gamabuu men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hã. Dooh bë t'yyd mehĩn bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hë bë h'yy kae bä P'op Hagä Do hã, y hanäng pé tii. Taw'ääts hë né paawä P'op Hagä Do hã bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hë dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do tamejüü doo. 24Sa h'yyb mahõm n'aa ty temah do hadoo bëëh! Bë asõõ né paawä bë eëëk doo, ta babo n'aats bë karëëb jëë mahãnh, nepäh bë hã bë karëëb jëng kameer^j —näng mäh.

25—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hã bë h'yyb pad'ëëk. 26H'yy ganehot do bë Pariséw. Taw'ääts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bä kä, sahõnh hë baad däg^k —näng mäh.

27—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bëëh. J'ooj hë tabanäm. T'õp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. 28Ti hadoo bëëh. J'ooj hë, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bëëh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hë bëëh. Heh'ääts nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bëëh —näng mäh.

29—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëëb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo

^j 23.24 Pariséw rasõng paa sa waa reëëk doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bä rakarëëb jëë bá ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hë ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bá sa hã ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëëb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hã rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hã dooh rahyb n'aa matakä bá.

^k 23.26 Kanek ky n'aa me Jesus ma metëëk sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hë pooj jé ji benäm t'õp ji h'yyb, tii bá sahõnh hë ji hã, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ääj hë. Ti né hë tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo.

bok baad habok do makû sa kamag n'aa paa bakëë bã. ³⁰Hahÿÿ da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Ãã wahë makû rababong noo gó ãã aboo bã paawä, dooh paawä ãã masaa bã ãã wahë makû sa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëëp doo”, nãk bë kyyh. ³¹Ta ti bë her'oot do hã bë hã hë bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëëp do sa panaa bëëh, bë nooh. Bë daaj hë bë kaher'oot ta ti ky n'aa hã. ³²Ti b' hãã éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makû du doo do paah!^l —näng mäh.

³³—Aw'yy hadoo bëëh! Aw'yy taah né hë bëëh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëëp tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh? ³⁴Taw'ãäts hë bë maa newë hahÿÿh: ÿ mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëëp da, sa wób bë epëëm da b'aa kajatsëk do hã. ÿ mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hã. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ãäts hë. ³⁵Ti hyb n'aa bë hã kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿÿ hã radej'ëëp do paa sãm baj. Abëw ranabooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëëg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëëp doo kä. Ti bë daj'ëëp paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hã kä, da hë habong do sa hã, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë radej'ëëp do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajöo nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hã tata bëëh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bã.

³⁸—Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooh da ÿ bë hapëë wäd bã kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bã, hahÿÿ da bë her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”^m

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

24 Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä. ²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kân. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶Kaneb'oooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëë n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹—Ti noo gó bë da rahaëënh bë majiï moo gó bë rarejää, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajää da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëënh da sa da hadoo do sa majiï moo gó. Tak'ëp da rakawajää sa da hadoo do wë. ¹¹Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹²Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hahÿ bahëej jëng do kaja kân da —näng mäh.

15-16—Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew dāk doo bā tahëe dāg bā bē hapëe bā, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bē hapëe bā, taw'ääts hē Judah häj n'aa bā haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hēnh. (Bē hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hā.) 17Ta ti bē bahapäh bā, taw'ääts hē jajé p'op tób gadāk do jó hasooh péh, nanyw hē da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. 18Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ääts hē dooh da tajëe bā ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. 19—Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebi do sa hā kā ti noo gó kā!ⁿ —näng mäh. 20—Taw'ääts hē bē ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hā, bē kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hā tanadoo hyb n'aa na-ääj hē.^o 21Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badāk hahy du dāk noo gó naa, dooh nā paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kā dooh ti tahado wäd bā kā. Ti hyb n'aa da taw'ääts hē bē ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hā, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, y wén näng. 22P'op Hagä Do bód gagog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bā paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wē tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. 23—Ti noo gó, “Wät hahy Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bā, bē ky dahé manā da raher'oot doo. 24Ta ti y wén her'oot, ti abok da hajök “Y Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod yyh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wē P'op Hagä Do asëew hõm do sii hē rawedii hyb n'aa paawä. 25Bē hyb n'aa matakä! Ta pooj jé y baher'ood dāk bē hā.

26—Ta wób daap bē rapanäg bā, “Tabanawäng bā tabawät”, ranoo bā, bē ahõm manā t'ii hēnh. “Gëet nanäng, tób gawakō gó”, ranoo bā, bē ky dahé manäh. 27Hawyp do wē hā naa jé pad'yyt hē ji hapäh do hadoo da yyh, Aj'yy Hadoo Do Hy Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hē da rabahapäh y kajaa doo. 28Wyt ta maab hē da y kajaa doo, dajëp do bajat bā wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bā rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

ⁿ 24.19 Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hā, dooh tahaja rawaj'aa bā do hyb n'aa.

^o Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bā dawëe Judah buuj raboo bā. Ti hyb n'aa Saab tado bā paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bā dawëe rakejën hõm bā.

29Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ti noo gó tak'êp rabahoop do jawén paa bă né hě, nayyw hě, papỹj da badagyb dāk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bă. Sagōōh wě hā naa kejāk da. Wě hā habong do ta bag keh'ỹt da jé pad'yyt hě, ta see hedo hōm da P'op Hagä Do an'oo bă.^p **30**Ti noo gó kă da sahōnh hě rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëë n'aa wě puh mahang. Tii bă rah'yy ketón bong da sahōnh hě badāk hahỹ hā habong doo. Rahapäh da yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do y bahyng bă wě puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'êp gabarëeh do hadoo doo gó. **31**Ti noo gó y mejüü da ās yỹ, torōm-bet häd näng do tak'êp ragamehỹh hyb n'aa, ta naěj n'aa. Tii bă da rabataa jé pad'yyt hě badāk hahỹ hā habong do y asëew hōm doo —näng mă Jesus.

32Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bě hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hā — näng mäh. —Wiigo tēeg tadu doo bă tagajewäng doo, bě hapäh tabanyyw edaa dāk.^q **33**Ti hadoo né da, sahōnh hě ta ti bē y maher'ood wät do kaja dāk bă bē bahapäh bă, edaa dāk y kajaa do bē bahapäh da. **34**Né hup y né hě hahỹ y her'oot doo: Da hě habong do rahapäh nă da sahōnh hēr y her'ood wät do bawäd kăn. **35**Badāk hahỹh, wě na-āāj da, ahëej jëë né paawă, keh yỹ da dooh tahëej bă.

36Ti m' ahōm nă Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Āās, hỹ pong jé habok do dooh rahapëë bă. Yỹh, P'op Hagä Do T'aah, na-āāj hě dooh y hapëë bă. Jāām né hě Ee hapäh. **37**P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hě da rababok da, yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. **38**Sahōnh hě tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reëek. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bă kă. **39**Dooh rahapëë bă sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kăn. Ti m' hag'yyp do kaja kăn, dejëb kăn sahōnh hě. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. **40**Ti noo gó,

^p **24.29** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hā takerii dāk ta ti ky n'aa.

^q **24.32** Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa.

^r **24.34** Sahōnh hě Jerusarēnh ky n'aa sa hā Jesus maher'ood wät do né hě tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badāk hahỹ bahëej jëng do tado bă rahapäh doo.

Tiriig ag ÿÿj rakaōōj jëng do
heen n'aa (Matew 24.41)

pawóp hē hedoo pé ajyy gëëw
gó moo bok doo, sa see da ÿ
mahũũm si ÿÿ, ta see da keréd
hõm. ⁴¹Pawóp hē hedoo pé ÿÿj
tiriig ramoo bok doo, sa see da
ÿ mahũũm si ÿÿ, ta see da ÿ
eréd gëët.^s

⁴²—Ti hyb n'aa baad bē hyb
n'aa matakā da, baad bē gadaa.
Dooh bē hapëë bā ny noo gó
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

bē h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³Bē hyb n'aa newē hahÿ panyyg gó bē
ÿ maher'oot doo: Tób danāh hapëë bā paawā nyy b' akëë atsēm
hets'ëek do kajaa, baad paawā tamatakëë, baad paawā tagada.
Dooh paawā tan'oo bā hets'ëek do ta tób tanoo eē nā bā. ⁴⁴Ti
hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa
ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hÿ
Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mäh.

⁴⁵—Ti hyb n'aa, jaa bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta
kariw n'aa mejũũ do moo wāt do hadoo? Jaa bē mahang ta kaser
n'aa h'yy ganāng do hadoo doo, ta hā ta kariw n'aa hanoo do ta
wób tabahag'āās hyb n'aa, ta āh had'yyt hē baad ta wób sa waa
tabetsëëh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awād nuuj jé?
⁴⁶Taw'āāts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā tamejũũ do
hā moo wāt doo, ta kariw n'aa matëëh bā. ⁴⁷Ta kariw n'aa weh'ëëh
da ta ti hadoo doo. Sahõnh hē tahaëënh ta hā ta ma, ta ma hagā
n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.
⁴⁸Hÿÿ kā, baad ta kaser n'aa moo nawād bā paawā, ta h'yyb gó
taky hado bā: “Dooh nayyw hē kariw ÿ n'aa kaja bā”, tanoo bā,
⁴⁹karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tadu do bā jarakë he'ëek do
sii tawa bā, teëg bā, ⁵⁰ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da.
Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. ⁵¹Tii bā tak'ëp da ta kariw n'aa
rejā kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madāk doo me,
ky ken'yyim doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da
tii bā. Sa tëg kamegëëj dāk da tii bā tak'ëp nesaa do rahoop do
hyb n'aa —näng mā Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hā.

^s **24.41** Ta wób ta sii tamahũũm, ta wób ti ha'yyim tahanāng pé tii. Dooh jāām hē pawóp hē tado
bā ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahũũm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh do ti
ha'yyim.

Maruus sa bag yt hã gad'aa do panyyg n'aa hahÿh

25 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:
—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hẽ maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hã rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ²Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatemah. Ta wób h'yy genäh. ³H'yy gatemah doo, sa bag ramahũum né paawä, dooh m' ramahũum ta syyj sa bag waa. ⁴H'yy genäh do ti ramahũum sa bag waa. ⁵Tii bä, nayyw hẽ sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hẽ hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

⁶—Tii bä atsëm ub rë tanyy naëenh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, näng. “B'ëep, bẽ gado!”, näng ta kyyh.

⁷—Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa. ⁸Ti h'yy gatemah do raky hadoo h'yy genäh do sa hã: “Na bẽ bag waa uuh. P'eets hẽ tabahãnh ãã bag waa”, nãk.

⁹—“Dooh”, nãk ta wób, “ãã bag waa uuh ãã an'oo bä bẽ hã, dooh da tahaja bä tii bä”, nãk. “Bẽ ahõm nä ji bag waa rabahesãm hënh ta waa bẽ betsëe hyb n'aa” —nãk.

¹⁰—Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad gad'aa do rabahõm kãn ta sii. Ket'ëe do jãm hënh rabahõm ta sii. Tii bä noo gatsëe däk jãm tób n'aa.

¹¹—Ta jawén rakaja kãn hets'ëe doo. “Ãã wahë n'aa, manoo gasëets tób ãã bajjë p'ëe hyb n'aa”, nãk.

¹²—Tii bä jãm noo gana do ky gadoo: “Né hup ÿ né hẽ tii, dooh bẽ ÿ hapëe bä”, näng jãm noo gana doo —näng mã Jesus panyyg gó teh'ũum doo.

¹³Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Ti hyb n'aa, baad bẽ gadaa ta pooj jé, bẽ nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ÿ matëeh. Dooh bẽ hapëe bä nyy b' akëe ÿ kajaa —näng mã Jesus kyyh.

Dajëer karom sa hã aj'yy ets'ëe hõm do rabahag'ääs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ãäj hẽ hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawëe tabahõm do pooj jé ta dajëer ta karom hã

tets'ëë hōm do rabahag'āās hyb n'aa ta s'ee hēnh tawād nuuj jé hadoo tii. Tabahōm do pooj jé, aj'yy naēēnh ta karom ta wē.

¹⁵Ta see hā tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb. Ta see hā tabanoo pawóp hē ta hood, ta see hā sét hē. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëë dāk sa hā. Ti tabahōm kán dawēē. ¹⁶Tii bā nayyw hē ji ma poo oow pé gadoo do du do kán ta tii me tamoo wāt doo, dajēēr kah'ūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷Tii d' né hē pawóp hē dajēēr hood gadoo do bad'oo. Pawóp hē hadoo do jó tagadoo pawóp hē ta wób. ¹⁸Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajēēr tagadoo do jawén paa bā tabahōm, ti tadakā jēng ta dajēēr. Séd debaa hē tabado nyh ta kariw n'aa matēēh bā kā.

¹⁹—Tii bā hajōō ta baab jawén paa bā sa kariw n'aa kaja kán. Tii b' tanaēēnh ta wē ta karom dajēēr tahanoo do paah, tabahapāh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajēēr kā. ²⁰Ji ma poo oow pé dajēēr hood gadoo do ky hadoo ta hā: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jó ŷ gado dāk ji ma poo oow pé ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²¹—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āāts hē mamoo wāt doo. Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kā mabag'āās hyb n'aa kā. B'ēēp, tsebee si ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²²—Tii bā pawóp hē dajēēr hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “pawóp hē ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jó ŷ gado dāk pawóp hē ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²³—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āāts hē mamoo wāt doo. Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kā mabag'āās hyb n'aa kā. B'ēēp, tsebee si ŷŷh”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴—Ti ta karom seeh, sét dajēēr hood gad'ēē dāk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “tak'ēp mamejūū ji hā, hēp ŷŷ. Manu gekāā joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵Ti hyb n'aa ōm ŷ jeŷŷm”, nāng. “Tii bā k'āāts gó ŷ jeh'aa kēē a dajēēr”, nāng. “Hŷŷh, a dajēēr hā ŷ manoo do paah”, nāng.

26—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do òm! Moo nahũũj òm!”, nǎng. “Mahapǎh mã a nooh, joom ag ỹ nejoom do ỹ nu gekǎã, nǎng a kyyh. Joom ag ỹ nejoom do ỹ bataa, nǎng a kyyh”, nǎng. 27“Hèd n'aa dajěēr manan'oo dǎk dajěēr me moo heb'oooh do sa hǎ? Tii bǎ kǎ, ỹ kajaa bǎ kǎ, ta bahǎnh ỹ gadoo paawǎ dajěr ỹỹ”, nǎng ta kariw n'aa ta hǎ.

28—Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bě ado hǒm sét hadoo do ta wě hanǎng doo. Bě an'oo ji moo sahǒnh hě wě nǎng do hǎ”, nǎng. 29“Jé wě nǎng do hǎ, ti bahǎnh takan'oo dǎk ta hǎ. Hajǒng da anǎng ta wě.^t Kanahěn d'os hě wě nǎng doo, kanahěn d'os do ta wě hanǎng do kado hǒm da ta mahǎnh”, nǎng. 30“Bě dawǎts nǎ ta w'oo hǎ gadagyp doo hěnh karom nahũũnh doo. A'oot da tii bǎ. Sa tęg kamegěej dǎk da tak'ěp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nǎng sa kariw n'aa kyyh —nǎng mã Jesus panyyg gó teh'ũũm doo.

**Sahǒnh hě badǎk hahỹỹ hǎ habong do ky
n'aa kety dǎk do ky n'aa hahỹỹh**

31Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ěp gabarěeh doo gó sahǒnh hě ǎãs sa daheeh tabahyng bǎ kǎ, sa wahě wahě tyng n'aa jó, tsyt hě kasěew dǎk do tyng n'aa jó tabasooh da. 32Tii bǎ sahǒnh hě badǎk hahỹỹ hǎ habong do rakata paděek da ta wě tan'oo bǎ. Tii bǎ tsyt hě tabasěew hǒm da sa mahang, b'ée hagǎ n'aa tsyt hě tabasēm doo da b'ée kabara mahǎnh. 33Hub hěnh tabasěew hǒm da b'ée, s'ỹỹ hěnh da kabara. 34Tii bǎ ta bagǎ n'aa ky hadoo da ta hub hadǎk hěnh hab'ěeh do sa hǎ: “B'ěep běeh, Ee ky n'aa eděng doo. Bě gado badǎk hahỹ tadu dahǎng noo gó naa bě hyb n'aa tenyyw hǒm doo, ta bag'ǎãs doo. 35Bě ỹ wén ts'yyt, ỹ paa asaah, wa ỹ paa bě anoo hǎ ỹỹ. Ỹ paa hoo kaanh, bě anoo paa naěng ỹỹ. Ta s'ee hěnh naa paa ỹỹh, bě gadoo paa ỹ bě tób bǎ. 36Ỹ paa saroor tamaah, bě anoo paa saror ỹỹ. Ỹ paa nahěe nǎng, bě heg'ǎãs paa ỹỹh. Ragadahew'ěes doo gó paa ỹ bageět, ỹ paa bě hehěen”, nǎng da ta kyyh sa hǎ.

37—Tii bǎ baad habok do reaanh da ta hǎ: “Tak'ěp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ǎã bahapǎh mabasaah doo, ny noo gó a waa ǎã banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naěng ǎã banoo?

38Ny noo gó ta s'ee hěnh naa òm ǎã bahapǎh, òm ǎã gadoo?

^t 25.29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ãã saroor noo? ³⁹Ny noo gó òm ãã bahapäh manahëë näng doo, radawäts gëët do òm? Ny noo gó òm ãã bahehëën?”, nāk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰—Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da hahȳy da: “Baad bē y maher'oot hahȳy: Sahōnh hē hāj y hedoo do hā, hā y h'yy ka'eeh do hā bē bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawā, hā y né hē ti tii d' bē bad'oo doo. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo”, näng da ta bagā n'aa baad habok do sa hā.

⁴¹—Tii bā ta s'ȳy hēnh hab'ëeh do sa hā taky hadoo da: “Bëeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bē ahōm mahānh ȳy tēeg hōō nadëëk doo hēnh, Dijab, ããs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. ⁴²T'ī hēnh bē wén hōm, y né asaah paah, dooh paa wa y bē an'oo bā. Y paa hoo kaanh, dooh paa naëng y bē an'oo bā. ⁴³Ta s'ee hēnh naa paa ȳy, dooh paa y bē gado bā bē tób bā. Y paa saroor tamaah, dooh paa saror y bē an'oo bā. Y paa nahëë näng, ragadahew'ëës doo gó paa y bagëët, dooh paa y bē hegāā bā”, näng da ta kyyh.

⁴⁴—Tii bā kã, ti na-ãāj da reaanh da. Hahȳy da da sa kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm ãã bahapäh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hēnh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëë näng doo, ragadahew'ëës doo gó mabagëët doo? Ny noo gó òm ãã manasa?”, nāk da sa kyyh.

⁴⁵Tii d' taky hadoo: “Baad bē y maher'oot hahȳy: Hahȳ hyb n'aa sakog its do see hā bē manasa doo, y né hē ti bē manasa. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo”, näng da ta bagā n'aa baad nabok do sa hā.

⁴⁶—Tii bā, ah'ūūm da rahoop do had'yyt doo hēnh. Baad habok doo, dooh t'ī hēnh rahōm bā. H̄y pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hā —näng mā Jesus.

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëep Jesus

panyyg n'aa hahȳy

26 Ti m' Jesus bahajaa bā sahōnh hē ta ti taher'oot doo, taky hadoo mā ta ma matëg sa hā:

²—Bē hapäh, edaa dāk Pas-kowa. Pawóp nã ta ãh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ran'oo dāk da ta majī sa moo gó b'aa kajatsëk do hā takepëem dāk hyb n'aa —näng mäh.

³Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãāj mā séd hā m' rakata padëëk P'op

Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bä. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëëp hyb n'aa kä m'. ⁵Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Dooh da ër dajëëb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahãnh —näk mäh.

Buu benyym do yÿnh ahoog wät do

Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hã däk do paa tób bä, ⁷sa waa tyng hã m' Jesus basoooh bä m', ana mä ta wë yÿnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëëb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸Dooh m' Jesus ma matëg ragenaa gó bä ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejã tii? —näk mäh. ⁹—Taw'ãäts hë paawä takes'ëëm. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã —näk mäh.

¹⁰Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manä hahÿ yÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hã yÿ. ¹¹Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Yÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë y awäd wäd bä. ¹²Y radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh yÿ gó tah'ook doo. ¹³Né hup y né hë hahÿ y her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bä, raher'oot da na-ääj hë hã y tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëënh do

ky n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵Ti m' taky hadoo sa hã:

—Nyy hë ta sãm bë anoo da hã yÿ, Jesus y haëëj bä bë hã? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hã 30 moweed k'ãäts tëg hawak do s'ëëb ta sãm. ¹⁶Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëënh hyb n'aa kä sa hã.

**Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do
panyyg n'aa hahÿÿh**

¹⁷Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du dāk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy bā makarën āā benām Pas-kowa tä n'aa, matab'ëës hyb n'aa? —nāk mäh.

¹⁸Ti m' taky hadoo:

—Bë ahôm nã panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hã: “Hahÿÿ da āā ma matëg kyyh a hã, ‘Kaja dāk ÿ hajaa do noo gó ÿ jawén hyng doo. A tób hënh da ÿ tab'ëës Pas-kowa tä n'aa ma matëk ÿ sa daheeh’ ”, nāk da bë kyyh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

¹⁹Jesus mejũũ doo da né hë m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kãn tii bā kã Pas-kowa tä n'aa kã.

²⁰Papÿÿj badëë hyng bā kã, Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do sii hë sa waa tyng pa. ²¹Sa tä rabawëh bā kã m' taky hadoo sa hã:

—Bë see ÿ tahaëënh da majĩ moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng Jesus sa hã.

²²Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāk mäh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon ÿ hehoots wät do pāw, ti né da ÿ haëënh doo —näng mäh. ²⁴—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majĩ moo gó han'oo dāk do hã! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hã tanenyyts bā paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁵Ti m' Judas, Jesus haëëj dāk do pan'aa, ky hadoo ta hã:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bā ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hë ti makaher'ood dāk —näng mäh.

²⁶Ti m' rabawëh bā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo dāk pāw āā hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh dāk pāw, tan'oo dāk mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bë awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²⁷Ti m' Jesus bado dāk uwa bëëh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ õm, Ee. Man'oo dāk uwa bẽẽh ãã hã —näng mäh.
Ti m' tan'oo dāk mã sa hã, ti m' taky hadoo:

—Bẽ sahõnh hẽ, bẽ eẽg ta uuh —näng mäh. ²⁸—Majyw ÿÿ ÿ
anoo do ÿ dajẽp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op
Hagã Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji
tagadoo P'op Hagã Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo dāk
majyw ÿÿ, ÿ dajẽp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug
hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹—Hahÿÿ d' bẽ ÿ maher'oot: Hÿ jawén
dooh ÿ eẽg wäd bã hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hẽ p'aa hẽnh papuuj däg
ÿ eëëk da bẽ sii Ee bag'ããs doo bã —näng mäh.

³⁰Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagã Do rama ejãm
do jawén paa bã m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd näng do
banäng hẽnh.

³¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Badah, atsẽm, hã ÿ rabad'oo do bẽ bahapäh bã, bẽ sahõnh hẽ
da ÿ bẽ beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii dāk P'op Hagã
Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'ée hagã ÿ daj'ëëp da. Tii bã da jé
pad'yyt hẽ b'ée rabehũũm bong”^u —näng mäh.

³²Ti m' Jesus ky hadoo ãnh:

—Ta tii d' né paawã da hã ÿÿ, ÿ ganã wät jawén paa bã da, bẽ
pooj jé da ÿ bahõm Garirej hẽnh —näng mäh.

³³Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hẽ õm reréd hõm bã, a wẽ ramoo bok do rabahapäh
bã, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bã —näng mã Peed.

³⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hẽ, atsẽm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu
me da ÿ maky n'aa jejẽn da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —
näng mã Jesus Peed hã.

³⁵Ti m' Peed ky kah'ũũm mã ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëëb bã na-ããj hẽ a sii, dooh noo
gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bã! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hẽ m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hẽnh
Getsemani häd näng doo hẽnh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babã bẽ ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

^u 26.31 Sakarija 13.7

³⁷Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahūūm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mã tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bã ta h'yyb. ³⁸Ti m' tamawoob hẽ hadoo do sa hã taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bẽ ayyw. Bẽ matakä si ÿÿ. Bẽ aã manä da! —näng mäh.

³⁹Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tũũ m' ta maboore hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bã paawä, mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hẽ mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

⁴⁰Tabana bã m' ta ma matëg tamawoob hẽ hadoo do rahab'ëëh hënh, taheg'ääs mäh, aã b'ëëh mäh. Ti m' Peed hã tabeaanh:

—Dooh bẽ haja bã kanahën d'os hẽ bẽ ty gapadäg bã si ÿÿ? —näng mäh. ⁴¹—Bẽ matakä, P'op Hagä Do hã bẽ ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, ÿ bẽ eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bẽ ky n'aa ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

⁴²Ahõm ënh mã p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bã ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿÿ, ÿ mamo n'aa najesu bã ta mahãnh, tii bã, makarën doo da né hẽ ÿ karën hã ÿ kametëëh —näng mäh.

⁴³Ti m' p'aa hënh tabana bã ënh, aã b'ëëh ënh mäh, tak'ëp mã raty jewyk sa h'yyb. ⁴⁴Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh.

⁴⁵Ti m' tamatëëh ta ma matëg tamawoob hẽ hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ kameh'ääk nä? Bẽ aã magyys hẽ? —näng mäh. —Bẽ hegäã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëëj däk doo. ⁴⁶Bẽ as'ëëg bëh! Hamäh, ër ah'ūūm! Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hã —näng mã Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷Jesus ber'oot nä bã m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajõk mã han'aa ta sii. Sën-jeer yt hã m', boh yt hã m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó m',

Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ãāj hë ti rabana. ⁴⁸Haëenh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hã:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hã.

⁴⁹Ti m' nanyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' tedëng:

—Taw'ãäts hë õm, ma matëg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰Ti m' Jesus ky hadoo Judas hã:

—Ti bã, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hã rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus. ⁵¹Ti m' Jesus hata see bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵²Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Menyyw däg a sën-jeer —näng mäh. —Sën-jeer me ta wób hekyyt doo, sën-jeer me tadajëp. ⁵³ÿ nahaja med'oo, ÿ karën bã paawä, Ee hã ÿ ky n'aa etsëë 12 ken'yyh kata däk do tak'ëp kanekan do ääs nanyw hë tamejüü hyb n'aa, ÿ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴Tii d' tado bã paawä, ÿ ramo n'aa jesu bã paawä, dooh paawä takaja bã tii bã P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hë kametëeh doo kä hã ÿ taher'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hã, sën-jeer hado däk do hã.

⁵⁵Ti m' hajök do hã kä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hã, boh yt hã, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë ÿ ma metëëk bã. Dooh ënh ÿ bë maso bã tii bã ënh? —näng mäh. ⁵⁶—Hÿÿ kä, taw'ãäts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, sahõnh hë tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ÿ kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hë kä ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷Ti m' Jesus ramaso däk do ramahüüm kän Kajapas häd näng do tób hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do

sii hē m'. ⁵⁸Peed bahōm mā Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadāk. Ajjë suun mā P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób w'oo hā. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabaheg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hā.

⁵⁹P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahōnh hē Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mā Jesus hā rap'ää daj'ëep péh. Resoos mā daap hē Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰Hajōō né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hā, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëëg ub kä pawóp hē han'aa, ⁶¹ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsiig hōm bā P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hē ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hēnh”, näng ta kyyh —näk mā sa hā.

⁶²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mā tabas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo mā Jesus hā:

—Dooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hā? —näng mäh.

⁶³Dooh m' Jesus ky gado bā. Bag hēnh mā tabagëët.^v

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo ënh mā ta hā:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kä òm ÿ mejüü, ää mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bā! —näng mäh.

⁶⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Òm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahÿÿ da bë sahōnh hā ÿ maher'oot: Hÿ jawén bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahōnh Sa Bahānh Hado Do hub hēnh tabasooh bā, ta hā P'op Hagä Do weh'ëëh doo bā. Bë hapäh né da ënh tabahyng bā wë puh mahang —näng mā Jesus kyyh sa hā.

⁶⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëëd hōm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä dāk! Jāām hē. Dooh hyb n'aa wāt pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo. ⁶⁶Nyy da bë hā? —näng mäh.

^v 26.63 Dooh Jesus kawaj'ään bā. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'anh, Jesus wén ky ganadoo.

—Taw'ãäts hě tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ti m' raky hadoo ta hã:

—Maher'ood mahapëë bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁹Ti noo gó, tób w'oo hã Peed bahäng bä, tób danäh karom ÿÿnh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Öm na-ãäj hě Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hě sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. T'ĩĩ hēnh tób danäh karom ÿÿnh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hã:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷²Ti m' Peed jejën ĕnh mä p'aa hēnh. P'op Hagä Do hã m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³Ti noo gó né hě badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hã:

—Sa hata see né hě öm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hě ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴Ti m' Peed ta daaj hě taky n'aa kawas'ee kăn. Ti m' P'op Hagä Do hã taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hã.

Ti m' nyyw hě m' karaak bahÿÿ kăn. ⁷⁵Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hã: “Karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hã. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kăn mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kăn do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Băp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa. ²Ramoo maw'yyd däk, ramahũũm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah hăj n'aa bă bag'ãäs doo.

³Ti m' dajëb hã Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëëj däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehĩĩn wät mä tamoo wät do paa hã. Ti m' moweed k'ãäts tęg hawak do s'ëeb tabaj hõm P'op

Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hã.

4—Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hã. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hã ÿ haëëj däk doo —näng mä Judas kyyh sa hã.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa ãã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hë ti ta tii —näk mä sa kyyh.

5Ti m' Judas dawäts bëeh tũu moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, ti m' tabahõm kãn, nu kasagĩw däk mä tyd me.

6Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũu kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëër. Majyyw dajëër n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

7Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëë hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. 8Ti hyb n'aa, da hë na-ããj nä ta häd ramaneëënh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. 9Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tög hawak do s'ëëb. Sa moo gó rahaëëj däk do sãm Isaraéw buuj raky kajäk do tii. 10Ta sãm me rabets'ëë hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ hã ÿÿ”,^w näng paa Jeremiij erii wät do kyyh.

11Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëët. Ti m' Jesus hã ta bagä n'aa eanh mäh:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

12Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hã, dooh m' Jesus ky gedag bä. 13Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Nepäh a hã öm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

14Dooh né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

^w 27.10 Jeremiij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ããj hë Sakarija 11.12-13.

¹⁵Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëës do seeh. Teréd hõm hajõk do retsëë doo. ¹⁶Ti noo gó m' ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. ¹⁷Ti m' hajõk do rakat'aa bā kã ta tób hēnh, Pirato beaanh sa hã:

—Ny hadoo do bē karēn ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëēnh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸Tii d' tawén eaanh, tahapäh mäh, ta hã rahaëēj dāk Jesus, rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa ta hã.

¹⁹Ti m' ti noo gó né hē m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basoo h bā kã m', Pirato ÿym mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hē atsēm —näng mä ta ÿym kyyh Pirato panäk do hã.

²⁰Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãāj hē m' ramejüü mä hajõk doo, Barabas rabetsëë hyb n'aa Pirato hã. Ramaher'oot na-ãāj hē Pirato ramejüü Jesus tadj'ëep hyb n'aa.

²¹Ti m' Pirato beaanh sa hã:

—Ny hadoo do bē karēn ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajõk do sa kyyh.

²²Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bā, nyy da ÿ bad'oo Jesus hã, Kristo ramaneëēnh do hã? —näng mäh.

—Mepëēm däg b'aa kajatsëk do hã! —näk mä sahõnh hē sa kyyh.

²³—Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Doo h mo haj'aa kad'oo do tado bā —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëēj bong tii bā:

—Mepëēm däg! Mepëēm däg! —näk mäh.

²⁴Pirato bahapäh bā m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado dāk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajõk do matym gó.^x

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bē né hē ti ta tii d' karēn doo —näng mäh.

^x **27.24** Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hã.

²⁵—Taw'ääts hē —nāk mā sahōnh hē. —Ääh, ää panaa na-ääj hē, ää gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bā —nāk mā Pirato hā.

²⁶Ti m' Pirato beréd hōm Barabas hād nāng doo. Ti m' tamejūū rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej dāk warahén sa hā rabepëem dāk hyb n'aa b'aa kajatsék do hā.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahūūm Jesus sa wahē n'aa tób wahoo hēnh. Tii bā m' ranaëej nā sahōnh hē sa hataa, séd hā rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hā. ²⁸Ti m' rakabo nyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hā ta hatsē hahiin doo. ²⁹Ti m' hetëk do moo m' ramap'ōöd dāk, ta nuu gó m' radasoo. Ti m' ranoo ta tatu hub hēnh tamasoo hyb n'aa.^y Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wē. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahē n'aa! —nāk mäh.

³⁰Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajōō nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹Raky n'aa ej'ees jawén paa bā m' rado nyh mā ta hatsē hahiin doo, radasuun jëng mā ta saroor hē. Ti m' ramahūūm rabepëem dāk hyb n'aa.

Jesus rabepëem dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

³²Panang bā naa raban'lyh bā m' rakataa aj'yy panang Sirené hād nāng doo bā naa, Simaw hād nāng do hā. Ti m' warahén ramejūū mā tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem dāk do b'aa n'aa. ³³Ti m' rakajaa Gogota hād nāng doo bā. (Gogota hād nāng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanāng pé m' tii.) ³⁴Ti m' ramenoo ta hā joom uwa hād nāng do s'ëeb hejooñh doo. Kamekuunh mā ti datsäng doo me.^z Ti m' tameëek kanahén d'os hē, dooh teëg bā. ³⁵Ti m' rabepëem dāk do jawén paa bā m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym doo.^a ³⁶Ti m' rabehyy b'ëeh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

³⁷P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem dāk kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hā:

^y **27.29** Ta hatsē rawén dadäk, sa wahē n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapōös doo. Tëg gabarëeh do sa wahē n'aa nuu gó radasoo do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hē ta tatu. Ta moo gó sa wahē n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

^z **27.34** Datés do biin tii. Tii d' né hē rabahed'oo radej'ëep do hā.

^a **27.35** Saaw-Mo 22.18

“Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hä.
 38B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek na-ãaj hë pawóp
 hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see
 hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. 39Ta tii me teb'ëes
 do raky n'aa rejãã mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. 40Hahÿÿ
 d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob
 mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëeb! Ahyy
 b'aa hä hadäk do òm, P'op Hagä Do T'aah mado bã! —näk mä sa
 kyyh.

41P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa,
 Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë
 n'aa na-ãaj hë raky n'aa ej'ees mäh:

42—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooch tahaja bã ta daaj hë
 takedëeb bã! Isaraëw buuj sa wahë n'aa m', tanooh. Taw'ääts
 hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, tii bã ää ky
 daheeh da! 43P'op Hagä Do hä m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op
 Hagä Do edëeb häã, P'op Hagä Do genaag bã ta hä. P'op Hagä Do
 T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

44Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ãaj raky n'aa rejãã mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

45Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ
 hä. Jääm hë tug bã tabawag däk p'aa hënh. 46Tug bã m', tak'ëp mä
 Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyy?”^b
 tahanäng pé m' tii.

47Ta tii bã p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bã m' ta kyyh,
 raky hadoo:

—Eriij^c ti tanaëenh —näk mäh.

48Ti m' nanyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk
 uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä
 tabeëk hyb n'aa. 49Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b' ër heg'ääs Eriij ana bã
 tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

^b 27.46 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk doo hä tabeh'üüm.

^c 27.47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

⁵⁰Ti m' tak'ëp mā Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

⁵¹Tii bā m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bā. ⁵²Noo kesëets hōm mā kamag hood. Hajök mā baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kän mäh. ⁵³Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bā naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bā, rabajëe p'ëe panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mā hajök do hā.

⁵⁴Ti m' hëej katajuus doo, sahōnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bā m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näk mā sa kyy kä.

⁵⁵Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëe naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bā naa rahada mā Jesus. Jesus karën do hā, ta waa hedoo do hā m' ramasa. ⁵⁶Sa mahang mā rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸Tüüh däg bā m' papÿÿj, aj'yy tak'ëp ma näng do bahōm Pirato wë. Joséh mā ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahōm Pirato wë. Tetsëe mā Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej däk ta hā tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹Ti m' Joséh bado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mā pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ëeb. ⁶⁰Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mā ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mā ta me. Ti m' tabahōm kän. ⁶¹Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶²Ti m' jati péh, Saab hā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh rabahōm Pirato wë.

⁶³—Hyb n'aa jawyk doo —näk mā Pirato hā. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bā kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴Ti hyb n'aa ää karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagää bā, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyhy hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bā. Hajök paa

tawedii. Jesus makū ganā wāt ranoo bā, ti bahānh kawad'ii padēek hajōk do tii bā —nāk mā sa kyyh Pirato hā.

⁶⁵Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'āāts hē bē mahūūm warahén kamag hood rabahag'āās hyb n'aa. Baad bē enyyw. Bē hapāh né hē nyy d' bē bad'oo —nāng mäh.

Jesus kamag n'aa hood warahén rahag'āās do heen n'aa (Matew 27.64-66)

⁶⁶Ti m' ta kamag hood noo bā rabats'aa dāk ky n'aa jaw'y'yyk do heen n'aa, ta ma matēg ranoo gasēets hōm mahānh. Ti m' ramejūū warahén rabahag'āās hyb n'aa.

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahyŷh

28 Ti m', Saab bahēēj jēng bā m', bāp paah, met'uuh hā, papŷyŷ ty ganā kēē bā, Marija Madarēn, Marija see daheeh rabahōm Jesus kamag hood rabaheg'āās hyb n'aa.

²Ti m' nyyw hē, tak'ēp k'āāts katajus kēē. Tak'ēp tawén katajus wāt P'op Hagā Do āās bahyng do hyb n'aa, ti m' pā kepēēd hōm ta noo gatsē paah, ti m' ta jó tabaso dāk. ³Tak'ēp mā āās gabarēēh, hawyp do gabarēēh doo da. Tak'ēp mā ta saroor bahawak. ⁴Tak'ēp mā warahén, Jesus kamag hood hag'āās do paah, rajeŷŷm bong mā āās. Kajajān b'ēēh mā ŷŷm haj'aa, dejēp do hedo padēek mäh.

⁵Ti m' āās ky hadoo ŷŷj sa hā:

—Bē eŷŷm manäh! —nāng mäh. —ŷ hapāh, Jesus repēēm dāk do paa bē esoos. ⁶Dooch wād bā. Ganā wāt, bē tamaher'ood wāt doo da né paah! B'ēēp, bē hegāā nyy bā takadasuun jēng do paa bā —nāng mäh. ⁷—Nayyw hē bē ahōm, ta ma matēg bē maher'oot hyb n'aa. Hahyŷ da d' bē kyyh: “Ganā wāt dejēp do sa mahang. Ahōm da bē pooj jé Garirej hēnh. Bē hapāh da t'īi hēnh”, nāk da bē kyyh. Tii d' kēh ŷ bē hā —nāng mā āās kyyh ŷŷj sa hā.

⁸Ti m' rawaj'aa jēk ta ma matēg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeŷŷm né paawā m' tseb'ee mā ti hyb n'aa. ⁹Ti m' rabajēk bā m', nayyw hē m' Jesus kas'ee wāt sa hā, ti m' takedēng sa hā. Ti m' ta wē rabana, ti m' rabehyy b'ēēh tūū, ta tsyym hā ramoo kajāk ta hā raweh'ēēh hyb n'aa. ¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eŷŷm manäh. Bē ahōm, bē maher'ood hāj haa sa hā Garirej hēnh rabahōm hyb n'aa. Tii bā da ŷ rabahapāh —nāng mā Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahôm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hã sahõnh hë rahapëë wät doo. ¹²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajõng dajëër rabanoo warahén sa hã, ¹³ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'ääts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hã: “Atsëm, ää ää nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëëg hõm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hõm doo, ää h'yyb en'ym da, dajëb hã bë taky n'aa ety mahãnh^d —näk mä sa kyyh.

¹⁵Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hã ramejüü doo da né hë m' ramaher'ood hõm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hë m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ääj nä kaher'oot.

Jé pad'yyt hë ta ky n'aa ji maher'ood hõm

Jesus mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶Ti m' 11 hedoo do rabahõm kãn Garirej hënh, waëë hënh, Jesus mejüü do paa hënh. ¹⁷Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëë kãn mä ta hã. Ti hadoo né hë dooh baad tagah'ood nä bä ta wób sa hã.

¹⁸Ti m' Jesus bana kãn p'eets hë sa wë. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Sahõnh hã, hÿ pong jé hawät do hã, badäk hahÿÿ bä hawät do hã na-ääj hë P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejüü hyb n'aa. Sahõnh hë sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bä. ¹⁹Ti hyb n'aa, bë ahõm. Ma matëk ÿÿ rabahado padëëk bë an'oo bä sahõnh hë häj n'aa babuuj. Bë nu gemuun hõm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰Bë ma met'ëëg sa hã sahõnh hë bë ÿ mejüü do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahÿ ÿ ky däng bë hã: ÿ awäd had'yyt hë da bë sii badäk hahÿ gawatsik bä kä.^e Jääm hë kä.

^d **28.14** Roma buuj sa warahén n'aa raä bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta sãm. Ti hyb n'aa “ää h'yyb en'ym da bë wahë n'aa” rawén näng.

^e **28.20** Sahõnh hë badäk hahÿ bahëëj jëng do jawén paa bä, hÿ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hë.

MAAH-KO

Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Hahÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

²Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejũũ da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé.”^a

³“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,^b näng mä takerii däk do hä.^c

⁴Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hõm paa m' hajõk. Taher'oot sa hä raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵Ti m' hajõk Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-ääj né hē m' rabahõm Jowāw wë. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradān häd näng doo me. ⁶Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëëh paa m' ta waa. ⁷Hahÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hā ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä^d —näng mäh. ⁸—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ

^a **1.2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah.

^b **1.3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahananäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah.

^c **1.3** Isajas 40.3

^d **1.7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hē Jowāw hegāā bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä, ta hä hē tahegāā bä, tahananäng pé tii.

nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahûûm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hã.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd näng doo me. ¹⁰Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabahég'ääs wë hã, wë kabasëëts däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. ¹¹Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

¹²Ti m' nayyw hë tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahûûm kän. ¹³T'ï hënh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëët do jawén paa bä kä m', Jesus bahôm kän Garirej häj n'aa hënh kä. T'ï hënh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëëg kän. ¹⁵Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kän ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm nesaa doo. P'op Hagä Do hã bë h'yy kawareem. Bë ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hë ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Än-Deréh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' tii. ¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëëp bë ana, si ÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸Ti m' nayyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'ûûm kän mä ta sii.

¹⁹Ti bahänh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm.

²⁰Jesus ats'yyt né m' tii d' ënh. Ti m' nayyw hë m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hë m'. Ti m' Jesus sii rabahôm kän mäh.

Jesus habëë hõm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹Ti m' Jesus bahõm panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehäk do hä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabahõm. Tii bä m' tama metëëk P'op Hagä Do panyyg. ²²Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii. ²³Tii bä m' tabasooch sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

²⁴—H'ëed makarën ää wë Jesus, Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed õm — näng mä ta kyyh.

²⁵Ti m' Jesus ky geãm wät mä karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahõm aj'yy mahänh! —tah'eed hõm mäh.

²⁶Tii bä m' aj'yy tak'ëp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bä m' awaaw wät mäh, ti m' tabahõm kän ta mahänh. ²⁷Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëëk mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hë tamejüü. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

²⁸Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa bä.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹Tii kä m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Ti m' Tsijaag, Jowāw daheeh Jesus bahõm kän Simaw, Än-Deréh sa tób hënh. ³⁰Asooh mä Simaw mayyn. Oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot taoom. ³¹Ti m' Jesus bajëë suun tahasooch hënh, tamoo ej'ooj sëëk mäh. Ti m' oom keréd hõm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

³²Tug bä kä, papÿÿj badëë hyng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaa sahõnh hë nahëë enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do sii hë. ³³Hajök Kapar-Naüm buuj kata padëëk Simaw tób w'oo hä, Jesus yt gä do w'oo hä. ³⁴Hajök mä sa nahëë Jesus hahëen hõm. Hajöõ m' nahëeh. Hajõng mä karap'aar h'yyb nesaa do

tahebëë bong mera do sa hã hanäng doo. Dooch m' Jesus an'oo bã karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bã, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë.

P'op Hagä Do hã Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵Ti m' jati péh, báp paah, badajung nä, tabas'ëëg gëët, ti m' tabahôm dawë hã, ranabok hënh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëëj padëëk bã m' rabahôm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷Ramamuun bã m' raky hadoo ta hã:

—Hajôk ôm hes'oos! —näk mä ta hã.

³⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hamäh! Ta s'ee hënh ër bahôm, ta wób panang hënh ÿ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hã na-ãäj né hë. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén na —näng mä Jesus kyyh.

³⁹Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bã. Sahôn timer hë m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hã tabaher'oot, tametëëk P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebë mä karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁰Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsëë mä Jesus bado hôm hyb n'aa ta nahëëh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Makarën bã mahajaa né hë nahäh ÿ mado hôm —näng mä ta kyyh.

⁴¹Ti m' Jesus t'yyd mehïin mäh. Ti m' tamoo däng ta hã, ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

⁴²Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴³Ti m' baad tabaher'oot ta hã:

⁴⁴—Maher'ood manä ta wób sa hã —näng mäh. —Ahôm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo wät do wë. Mametä ta hã ôm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahôn timer hë rabahapäh hyb n'aa ôm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hã.

Ti m' tamejô hôm.

⁴⁵Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bã. Taher'oot mä tamahôm me. Jé pad'yyt hê rapanyyg enä hôm mäh. Ti hyb n'aa kä m' dooh Jesus haja wäd bã sa panang hênh tahôm bã rabahapäh bã kä. Dawê hä kä m' takan'oo kän. Ti hadoo né hê m' jé pad'yyt hê naa rabena ta wê.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh
2 Ti m' pawóp hê ta ã jawén paa bã, Jesus matêeh p'aa hênh panang Kapar-Naüm häd näng doo hênh. Tii bã m' rapanyyg enä däk, p'aa hênh mä Jesus bagëë däk tób ta yd nu hed'ëeh bã. ²Hajök mä t'ïï hênh hah'üüm. Hajök mä rakata padëek tób bã. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-ãäj hê. Ti m' Jesus met'ëeg kän P'op Hagä Do panyyg. ³Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. ⁴Du daa m' rakad'oo pé ramajë suun paawä m' Jesus wê, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëës mä Jesus bagëët nemuun. Ti m' ramahy kän Jesus wê kä ta tyng jó. ⁵Ti m' Jesus h'yyb hapäh bã m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah ÿÿ,^e nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hôm —näng mäh.

⁶Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷—Hêd n'aa m' ti hÿÿ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hê P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hôm bã —näk mä sa h'yyb gó.

⁸Nayyw hê m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hêd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh.

⁹—Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hôm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bã? “As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bã nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ênh sa hä:

¹⁰—Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hôm bã, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

^e 2.5 Dooh Jesus t'aah tado bã. “Tah ÿÿ, najis ÿÿ” Judah buuj raheer'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bã. Tii d' né hê sa kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hā taky hadoo:

¹¹ —As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahôm kã a tób hēnh —nāng mā Jesus ta hā.

¹² Ti m' tabas'ëëg gëët, tabado dāk mā ta tyng, ahôm kãn mā hajök do matym gó. Tii bā kã m', rameuuj kãn sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hā raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Dooh ãã hapäh pé hÿ hedoo péh —näk mā sa kyyh.

Rewi häd nāng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahôm ênh karaj'aa Garirej häd nāng doo hēnh. Hajök mā han'aa ta wë. Ti m' Jesus ma metëëk sa hā. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bā kã, tabahapäh Rewi häd nāng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bā hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—B'ëëp ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

Ti m' Rewi bas'ëëg gëët, ahôm kãn mā ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bā Jesus bawëh bā m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,^f ta wób sa hā pé nesaa do moo heb'ooh do na-ããj hē rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. Hajök né hē m' Jesus sii heb'ooh doo. ¹⁶ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rabahapäh bā m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matëg hā rabeaanh:

—Hëd n'aa dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hē nesaa do moo heb'ooh do sa sii tabawëh? —näk mā sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bā, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahôm bā mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Dooh ÿ ahyy bā hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa^g —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

Jesus hā reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti anāng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matëg, Pariséw na-ããj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëëh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reaanh mā Jesus hā:

^f **2.15** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hā kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajëër gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahānh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bā dajëër gedaag n'aa.

^g **2.17** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hóm hyb n'aa, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eel hyb n'aa kã.

—Jowāw ma matëg, Parisëw ma matëg na-āāj hē ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bā ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bā. Jām bawät nā bā rawëë had'yyt hē. Dooh ratay bā. ²⁰Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kǎn^h —nāng mäh.

²¹Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reanh doo. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bā saroor sǎg noo eh do pǎan papuuj bāh me. Tii d' ji adoo bā, papuuj bāh tsawyy dǎg bā, ta sǎg tanes'ëëm, kawah'oob hōm tii bā. Ti bahānh tanoo ee dǎk tii.

²²Ti hadoo né hē uwa bëëh hā. Dooh ji gedu bā uwa bëëh papuuj hegān sooh do pan'aa ta hood b'ée byyh sǎg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bëëh egān so bā, ta hood sǎg ganabāh hōm. Tii bā kǎ, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kǎ karejā kǎn —nāng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũus doo gó —nāng mā Jesus kyyh sa hā.ⁱ

Saab ky n'aa hahỹh

²³Saab hā m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabës. Ramahōm me m', ta ma matëg tiriig ag mā rateh'yyt rabawa hyb n'aa. ²⁴Ti m' Parisëw sa sii habong do raky hadoo Jesus hā:

—Mahegāā! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hā? Saab hā ramoo bok^j —näk mā sa kyyh.

²⁵Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh bë ner'ood bā g'eeh nyy da ër wahë makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā, sa waa tamah bā? ²⁶Abijatah P'op Hagä Do sa hā kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tabahadoo noo gó, Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hā

^h 2.20 Hahỹ d' Jesus hanāng pé ta tii hā: Ta ma matëg sii tabawät nā bā, dooh ratay bā. Sa mahānh Jesus badoh bā, tii bā da ratay kǎn.

ⁱ 2.22 Dooh ji mekuuj bā papuuj tama metëëk do ji h'yyb sǎg paa me, tahananāng pé ti panyyg gó teh'ũum doo.

^j 2.24 Dooh ji moo wäd bā Saab hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hā m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyt do hyb n'aa.

kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabawa ti pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã^k —näng mã Jesus sa hã.

²⁷Ti m' taky hadoo ênh:

—Ji kameh'ãäk do hyb n'aa P'op Hagä Do wén pahuuj wät paa ji kameh'ãäk do heen n'aa. Dooj ji tapahuuj bã ji kameh'ãäk do heen n'aa hyb n'aa —näng mãh.

²⁸—Ti hyb n'aa, yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hã sii hẽ y mejũũ —näng mã Jesus Pariséw sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

3Ta see pé noo gó Jesus bahôm ênh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hênh. Ti yt hã m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. ²Tii bã m' ta wób ramatakëë mã Jesus aj'yy moo tahaso däg bã Saab hã. Ta moo tahaso däg bã, Jesus moo wät né hẽ Saab hã kã sa hã. Rakarên paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ³Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy hã:

—Ag'ëed däg sa mahang.

⁴Ti m' taky hadoo ta wób sa hã:

—Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ãäts hẽ ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hã? —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Rahapëë né paawä m', dooh m' raky gado bã. ⁵Ti m' kawaj'ään gó Jesus ty kawōot sa wë. Tahyb n'aa tón mã sa h'yyb tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yy hã kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mãh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mãh, baad däg mã ta moo kã. ⁶Ti m' nyyw hẽ m' Pariséw raban'yyh. Eróts karapee sii hẽ m' rakaner'oot mã nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

Hajök mã Jesus gen'aak do hah'ũũm do ta sii panyyg n'aa hahÿÿh

⁷Ti m' karaj'aa hênh Jesus ta ma matëg sii hẽ m' rabawëej kãn. Hajök mã Garirej häj n'aa hênh naa Jesus jawén hah'ũũm. ⁸Raky

^k 2.26 Jããm né paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehiin do hyb n'aa.

n'aa napäh bā m' sahōnh hē Jesus moo wāt doo, rabana Judah häj n'aa hēnh naa, panang Jerusarēnh häd näng doo hēnh naa, Idumeej häj n'aa hēnh naa, tamii Joradān tamyyj dāk hēnh naa. Ta wób mā Tiir, Sidōn panang häd enäh do häj n'aa hēnh naa. ⁹Hajök do hyb n'aa m', Jesus mejũũ ta ma matēg rabenām hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragatatug dāk do hyb n'aa ta hā. ¹⁰Hajök sa nahēē heso hōm do hyb n'aa m', nahēē enäh do rawén gatatug kán ta wē. Rakarēn mā ramoo kajäk ta hā. ¹¹Jesus karap'aar h'yyb nesaa do hā hadäk do rabahapäh bā m', tũũ m' rakajäk ta matym gó. Tak'ēp mā rageēnh: —Ōm P'op Hagā Do T'aah! —nāk mäh.

¹²Jesus ky ge'ỹym mā karap'aar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asēm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahỹyh

¹³Ti m' Jesus basēek waēē jó. Tanaēēnh mā ta wē tah'yyb däng doo. Ti m' rabahōm ta wē. ¹⁴Sa mahang tasēm mā 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejũũ hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵Tanoo mā sa hā karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa. ¹⁶Hahỹh m' 12 hedoo do tamejũũ doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo dāk doo. ¹⁷Ta jawén mā Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneēēnh doo. ¹⁸Ta jawén mā Ān-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,^l ¹⁹Judas Ikarijot ká m', Jesus haēēj dāk do majĩ hā.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wāt rahanäng do panyyg n'aa hahỹyh

²⁰Ti m' Jesus ta ma matēg sii hē rabajēē p'ēē tób gó. P'aa hēnh mā rakata padēek hajök doo. Du daa m' rabawa pé hajök do hyb n'aa. ²¹Ta ỹyn, ta wakāān rapanyyg enä däg bā m', rabahōm t'ĩ hēnh rahahēēn paawā m'. Sa hā m' baad nado wäd Jesus h'yyb.^m

²²Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do Jerusarēnh hēnh naa han'aa doo, hajök do mahang hab'ēēh doo, raky hadoo ta wób sa hā:

^l **3.18** Judah buuj sa häj n'aa bā Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'ĩ Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hā. Roma buuj wē kamaj'ĩ do ramaneēēnh *Serot*. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneēēnh “Simaw Serot”.

^m **3.21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahānh däg sa hā Jesus moo wāt doo. Hajök do ta wē hehũũm do tagado had'yyt hē, nahēē enäh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bā tak'ēp taty kanewaāt do hyb n'aa. Dooh rah'yy genā nā bā P'op Hagā Do T'aah tado bā.

—Beresebu,ⁿ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëenh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabaheer'oot sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh. ²⁴—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. ²⁵—Sa wakään sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä. ²⁶Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, ahëej jëng né hë tii bä ta hejój. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷Ti m' taky hadoo ënh:

—Dooh aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, tahajaa ta ma tado hõm bä —näng mä Jesus sa hä.^o

²⁸Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejää do na-ääj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hä. ²⁹P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëej bä nesaa do ta hä. Tadajëp jawén paa bä na-ääj hë nesaa do adäg had'yyt hë ta hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁰Tii d' tawén edoo mä sa hä, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hä m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Raheer'oot do hä P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejää.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakään sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hä m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëenh Jesus. ³²Hajök mä ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakään, ta w'oo hä rabab'ëeh. Õm mä resoos —näk mäh.

ⁿ 3.22 Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu.

^o 3.27 Hahÿÿ d' tahañäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahänh.

³³—Jaa ti èën, jaa ti wakān haa? —teanh mäh.

³⁴Ti m' taty kawōōt ta w'oo gadāk hēnh rahat'oonh hēnh. Ti m' taky hadoo:

—T'oonh hahỹ ān ỹỹ, wakān haa —nāng mäh. ³⁵—Sahōnh hē P'op Hagā Do karēn do moo heb'ooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ỹ hadoo, ti né hē èën hadoo —nāng mā Jesus kyyh sa hã.

Joom tym ky n'aa gó Jesus metēēk do panyyg n'aa hahỹỹh

4 Ti m' Jesus ma metēēk ēnh karaj'aa Garirej häd nāng do nabyy me. Hajōk do nu sabuk mā ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsēg sooh. Hajōk do ayyw b'ēēh mā ta takēēn nabyy me. ²Ti m' hajōō m' tama metēēk mā sa hã panyyg ky n'aa me m'. Hahỹỹ d' mā ta kyyh:

³—Bē hyb n'aa matakā hahỹ panyyg! Hỹ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴Tatsawyh hōm joom tym. Joom tym tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ēēd rabajōh jēng.

⁵Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āāts tii bā. Ti nyyw hē taganyyh, kanahēn d'os do k'āāts ta h'yyb.

⁶Tabajuu bā, nyyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷Ta tym wób kajäk sasēng kóm banāng bā. Sasēng gajewāng bā kã, dooh tawēē wäd bā. Ti hyb n'aa dooh teag bā. ⁸Ta tym wób kajäg kãn baad tabadoo bā. Taganyyh, baad tabawāng, baad tabeaak.

³⁰ nuu me tabejoom do bahānh tabeag kãn baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób. ⁶⁰ nuu me tabejoom do bahānh tabeag kãn ta tym wób. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahānh tabeag kãn baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób kã —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ūūm.

⁹Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ỹ her'oot do tamaa newē bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —nāng mäh.

¹⁰Ta jawén kã m', ta mab hē 12 hedoo do ta ma matēg hē kã, ta wób hē kã, rabeanh ta hã nyy d' tahanāng pé m' ti panyyg. ¹¹Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē hã P'op Hagā Do an'oo dāk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa hã. Ta wób sa hã, sa h'yyb gó naa maa new'ēē kanarēn doo, sahōnh hē takaher'oot da panyyg ky n'aa me —nāng mäh. ¹²—Tii d' tawén hadoo, —nāng mäh —“Rahegāā had'ytyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bā.

Ramaa newë had'yyt hē né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hä. Dooh né rakarën bä P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hōm, P'op Hagä Do nawug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo"^p —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹³Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Taganah'ood bä bē hä hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bē hä? —näng mäh. ¹⁴—P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Ramaa newë sii hē, nyyw hē, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hōm sa h'yyb gó naa. ¹⁶P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, pä banäng bä kajäk do hadoo sa hä. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hē, nyyw hē, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nyyw hē rah'yy gejë hōm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejoonh do kametä bä sa hä, sa hä rarahejä bä na-ääj hē P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nyyw hē rah'yy gejë hōm. ¹⁸P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym sasëng mahang kajäk do hadoo sa hä. ¹⁹P'op Hagä Do panyyg ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahÿ hä ji bawät do hä.^q Dajëër hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hä. Ti ramaa newëë P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahänh tabeaak do hadoo tii —näng mä Jesus.

²¹Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë gataa sooh bē bag, ji waa hood yt hä, ji jó ÿÿh do yt hä bē bejën hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bē dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²²Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hä: Sahōnh hē sa hä da hē kejën nä doo, sahōnh hē rah'yy ganenäh nä doo, kametä däk né da sa hä. ²³Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

²⁴Ti m' taky hadoo ênh:

^p 4.12 Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6,9-10 hä takerii däk tii.

^q 4.19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

—Taw'ãäts hě baad bē matakā ti bē maa newēē doo. Bē matakēē do pēnh, bē maa newēē do pēnh, bē da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahānh baad bē da tah'yy gan'yyh. ²⁵Jé h'yy ganny dāk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nā ta hā ta h'yy ganāng doo. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hā kanahēn had'os doo' —nāng mā Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēēh hahỹy hā

P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

²⁶Ti m' taky hadoo:

—Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. ²⁷Ta āh tatebēj nuuj jé, adēb bā, atsēm, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooh joom hejóm do hapēē bā nyy da tabawäng ti joom. ²⁸Ta daaj né hē joom k'ääts baw'ēēh. Pooj jé tagajewäng, tii b' tabaee dāk, tii b' tabeag kän. ²⁹Ta ag wah'ēē dāk bā kā, ta heen n'aa hā, tii bā kā joom nāng do bak'āād kän ta joom, joom ji nu gekāā do nahēē me —nāng mā Jesus kyyh.

³⁰Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Panyyg see ky n'aa me ỹ her'oot bē hā P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —nāng mäh. ³¹—Joom motaad hād nāng do tym nad'ēēd is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. ³²Jāām nad'ēēd its né paawā ta tym, ji waa ty gamabuuj see bahānh tabawäng. Tak'ēp ta moo bawäng. Tii hā kā taw'ēēd batooj kän ta hā kā, tabadahēēm bās —nāng mā Jesus kyyh.

³³Hajōng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā P'op Hagä Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mā sa hā rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴Sahōnh taher'oot do sa hā, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hē, rabedoh bā m', Jesus baher'oot ta ma matēg sa hā nyy d' tahanāng pé panyyg gó teh'ūūm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahỹy h

³⁵Ti noo gó m', tug bā kā m', Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā: —Hamäh, ēr atsēg hōm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶Ti m' raberéd b'ēēh hajök doo, ti m' ragatsēg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsēg kän. Marakate wób an'aa

^r **4.25** Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagä Do panyyg hā.

^s **4.32** Joom motaad hād nāng do ky n'aa gó Jesus metēēh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'ūūm, ny hadoo ta hā h'yy ka'ēeh do kah'ūūm.

sa jawén. ³⁷Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëëp mä maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

³⁸Marakate duu hënh mä Jesus baỹỹh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Ôm h'yy kanap'eed! Êr da ag'yy! —näk mäh.

³⁹Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood tameduuk. Ti m' maadaka hã taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beỹỹm? Dooh P'op Hagä Do hã bë h'yy kae nä bä? —näng mäh.

⁴¹Ti m' tak'ëp mä rabeỹỹm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hỹỹ éh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahỹỹh

5 Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé. ²Ti m' Jesus gatsëg nyh jawén paa bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nayyw hë m' tabana ta wë. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä naa tabana. ³Tii b' né hë m' tabahe'ỹỹh. Dooh m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴Hajõõ nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëëh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëëh né m' tii d' ënh. Dooh ta hã hajaa meduuk péh. ⁵Adëb bä, atsëm na-ãäj mä tabahew'ëët kamag habong hënh, waëë jó na-ãäj hë. Tak'ëp mä tageëënh, ta daaj hë m' takahej'oooh pä bäh me.

⁶Dawëë naa m' Jesus tabahapäh bä m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëëd makarën wë ỹỹ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëë P'op Hagä Do häd gó, dooh da ỹ marejã bä! —näng mäh.

⁸Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahỹỹ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahỹ aj'yy! —näng mä karap'aar h'yyb nesaa do hã.

⁹Ti m' Jesus beanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” ää häd, —näng mäh —hajök do hyb n'aa ääh —näng mäh.

¹⁰Ti m' tets'ëë had'yyt mä Jesus hã tanah'eed hõm hyb n'aa dawëë karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bä naa.

¹¹Hajõng mä too yb tii b' habëëh karaj'aa takëen hã, wajapëm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahew'aa. ¹²Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus hã:

—Man'oo ää ajëë pëë too yb hã —näk mäh.

¹³Ti m' Jesus banoo tii d' sa hã. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëë pä kãn. Hajõng mä ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mä rapehäs.

¹⁴Ti m' too yb hagã n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ääj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabaheg'ää kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ¹⁶Ti m', ta ti hap'ëëh do paa rabaher'ood kãn han'aa do sa hã kä ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ääj mäh. ¹⁷Ti m' han'aa do rabetsëë Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. ¹⁸Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betsëë Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. ¹⁹Doo m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahõm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hã:

—Ahõm nä a yb, a ÿÿn, a wakään wë. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ääts hë hadoo do a hã Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hã nyy da õm tat'yyd mehĩĩn doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁰Ti m' aj'yy bahõm kãn. Hëëj bód, Dekaporis häd näng doo bä taher'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hã. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëëh do rahyb n'aa meuunh mäh.

**ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä
däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh**

²¹Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëëd däk bä ta takëen hã, hajök nu sabug däk. ²²Ti m' aj'yy

Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. ²³Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëëp ÿ karën paawä. Moo dëë ta hä tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴Ti m' Jesus bahôm ta sii. Tabahôm bä hajök mä hah'üüm ta sii, gatat'uuk mä ta hä. ²⁵Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëëh. ¹²m' ta baab ta nahëë badäk. ²⁶Hajök mä mediko hegäa bong do ta nahëëh. Mediko moo m' tahoop. Dooh m' rahaja bä. Ta wë hanäng do tahäj jëë né paawä m', dooh m' tahas'oo däg bä. Teg'yyis mä tii bä ta nahëëh. ²⁷Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë hajök do mahang. Ta saroor hä m' tamoo däng. ²⁸Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dëë bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó. ²⁹Tii bä kä m', nayyw hë m' dooh wäd mä ta hä ta nahëëh. Ta hä m' tahegäa bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. ³⁰Tii bä m' nayyw hë m' Jesus hegäa bä m' ta hä naa anyyh ta ky gabuu. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegäa wät hajök do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ÿÿ hä moo däng? —näng mäh.

³¹Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hä hajök gatat'uuk do a hä? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meanh?

³²Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajök do sa wë, tabahag'ääs hyb n'aa jaa ti ta hä moo däng doo. ³³Ti m' ÿÿnh hegäa bä kä m' ta hä has'oo däk mäh, ana mä Jesus wë, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wë. Kajajän mä ta äm n'aa. Ti m' sahôn hë m' tabaher'ood jëng ta hä. ³⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, òm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahôm kä h'yyb näm doo me. Dooh wäd a nahëë kä —näng mäh.

³⁵Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —Hëd n'aa ti mah'yyb panas'ëëh ma matëg? —näk mäh.

³⁶Dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk do sa kyy hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ÿ h'yy kasadëë!

³⁷Ti ta bahänh mä dooh m' tan'oo bä hajök do rahôm ta sii. Jääm mä takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj Jowäw häd näng

doo. ³⁸Jesus rakajaa bä m' Jaj-Ro tób bä kä tahapäh mä séd dó m' raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. ³⁹Ti m' tabajëë suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë haräp? H'ëed ti bë ha'oot? Karapee dooh tadajëb bä. Äÿÿh tii —näng mäh.

⁴⁰Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejüü raban'yyh jawén paa bä m', tats'yyt mä karapee yb, karapee ÿÿn, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëë p'ëë karapee hasooh hënh. ⁴¹Ti m' tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kûm —näng mä ta kyyh. (“Maruus, as'ëëg g'ëed!”), tahanäng pé m' tii.)

⁴²Tii bä m', nanyw mä tabas'ëëg gëët, awäd däk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bä m', tak'ëp mä rameuuj bong. ⁴³Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

6 Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahôm panang tabawäng do paa hënh. ²Saab hä kä m' tama metëëk tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Hajök maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa taher'oot do P'op Hagä Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hënh naa tah'yy ganäng doo? —näk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mä sa kyyh. ³—B'aa bäh gaheh'öök do nado ti hahÿÿh? Marija t'aah nado ti hÿÿh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakään? Ta änh, bä ab'ëëh ër pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh. ⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëëh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hë tabawäng do panang bä, ta wakään mahang, ta tób bä, dooh rawehëë bä —näng mä Jesus kyyh.

⁵Doo denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä. Jääm né hë m' pawóp its nahëë enäh do hä ta moo tadasooh rabaheso padëëk hyb n'aa. ⁶Tahyb n'aa meuunh mäh, dooh panang buuj rah'yy kae bä tahegää bä.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' sét panang ken'yyh bä m' Jesus ma metëëk. ⁷Ti m' tanaëënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mä sa hä

karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh mã tamejũũ rabahõm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸Hahỹỹ da m' tamejũũ:

—Dooh d' bë mahũũm pëh, pãw hadoo pëh, ta hood hadoo pëh, ta sãm hadoo pëh. Jããm hë da bë mahũũm tatu —nãng mãh. ⁹—Jããm ub da bë saroor bë hã hadäk do bë gahõm. Bë tsyym suun hë kä bë padedëek —nãng mã ta kyyh. ¹⁰Bë nu kajäg bã ta wób tób bã, tii bã da bë ayyw dó sa panang bë beréd hõm bã kä. ¹¹Jé bë raganado bã, bë ramaa nanewë bã bë her'oot doo, bë ahõm sa mahãnh. Sa panang bã naa bë ahõm bã bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ããts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bã P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —nãng mã ta kyyh sa hã.

¹²Ti m' rabahõm kãn. Rakety n hõm. Jé pad'yyt hë m' rabaher'oot reréd hõm hyb n'aa nesaa doo. ¹³Hajõng karap'aar h'yyb nesaa do rahebëë hõm mãh. Hajök nahëë enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hõm, heso hõm mãh.

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁴Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd nãng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëë m' Jesus raky n'aa napëë däk. Hahỹỹ d' mã ta wób sa kyyh:

—Jowãw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganä wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mã sa kyyh.

¹⁵—Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mã ta wób sa kyyh. Ti m' ta wób hë raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mã sa kyyh.

¹⁶Eróts ky n'aa napëë däk bã kä ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do tii, ã mejũũ do paa ranu gahõg hõm. Ganä wät dejëp do paa mahang! —nãng mã Eróts kyyh.

¹⁷Eróts né ti mejũũ do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëët Jowãw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mãh, Erodija, ta hỹỹj Pirip häd nãng do ãỹm hyb n'aa. Eróts gat'ëë däk mã Erodija, ta hỹỹj ãỹm. ¹⁸Ti hyb n'aa m' Jowãw ky hadoo paa ta hã:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã magat'ëë bã a hỹỹj ãỹm.

¹⁹Jowãw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kãn, tawén kawaj'ããn kãn ta wë. Takarën paawä m' tamejũũ radaj'ëëp Jowãw.

Du daa m'. ²⁰Eróts mo n'aa jesuu mă Jowāw. Eróts mă eỹm Jowāw hã. Tahapäh mäh, baad ub né hẽ ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëë bã m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hẽ, tamen mă Jowāw her'oot do tamaa newë bã.

²¹Tii bã kä m', ti bahãnh kä m', Erodija bawyyd kãn nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jãm. Tatsyyd bong mă ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahõnh hẽ m' ky n'aa etsëeh do Garirej hãj n'aa bã naa. ²²Ti m', jãm noo gó m', Erodija toog bana tabajãm hyb n'aa sa matym gó. Baad mă maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-ääj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hã:

—Mets'ëë hã ỹ makarën péh. Ỹ anoo né da a hã —näng mă ta kyyh.

²³P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Metsëë pé hã ỹỹ, ỹ anoo né da a hã. Wẽ ỹ hanäng do uuh ỹ anoo da a hã, makarën bã. Né hup ỹ né hẽ tii —näng mă Eróts kyyh.

²⁴Ti m' maruus banyyh ta ỹyn wẽ tabeaanh hyb n'aa tetsëë pé Eróts hã. Ti m' ta ỹyn ky hadoo:

—Mets'ëë Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵Ti m' nanyw hẽ m' maruus matëeh p'aa hënh. Ti m' tabets'ëë kãn:

—Na, ỹ karën nanyw hẽ mabanoo hã ỹỹ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó —näng mă maruus kyyh Eróts hã.

²⁶Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hẽ, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷Ti m' nanyw hẽ m' tamejũũ warahén see Jowāw tadaj'ëëp hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahôm Jowāw ragadahew'ëës doo hënh, tadaj'ëëp mă Jowāw, tanu gahög hõm mäh. ²⁸Tamanaa mă ta hood gó, tan'oo däk mă maruus hã. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kãn mă ta ỹyn hã kä. ²⁹Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëë däk bã m', rabana rabeheën ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahỹh

³⁰Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ do rababaaj nã Jesus wẽ. Ti m' rabaher'oot ta hã sahõnh hẽ rametëëk doo, ramoo bok doo. ³¹Ta tii bã m' séd dó m' ta wẽ heg'ãas doo. Séd bã m' ranu kejäk do hyb n'aa,

du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hã:

—Hamäh, ër ah'ũũm ta wób rabeledoh hënh, bë kameh'ãäk hyb n'aa —näng mäh.

³²Ti m' sa mab hë m' rabahôm marakate gó ta wób rabeledoh bä paawä. ³³Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti m' sahõnh hë panang bä naa rabahôm ta takëen hã sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehĩĩn mä sa hã. B'ée hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Ti m' hajõng ky n'aa tama met'ëëg kãn sa hã.

³⁵Tũũh däg bä kã m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tũũh däg —näk mäh. —Dawëë hỹỹh. ³⁶Mamejõ hõm hajök doo, panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ãäj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

³⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sãm —näk mäh. —Ãã né hë g'eeh ti hets'ëë ta ti sa waa pãw? —reaanh mäh.

³⁸Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë ti hanäng bë wë pãw? Bë hegãã —näng mä ta kyyh.

Ti m' rabaheg'ãäs, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé pãw. Pawóp its tah'ỹỹb —näk mä sa kyyh.

³⁹Ti m' Jesus mejũũ ramejũũ hajök do rabehty b'ëeh hyb n'aa jawii jó. ⁴⁰Ti m' rabehty b'ëeh, 50 ken'yyh mä ta wób, 100 ken'yyh mä ta wób ketyn hõm doo.

⁴¹Ti m' Jesus basog däk pãw, tah'ỹỹb na-ãäj mäh. Hỹ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ãäts hë Ee. Man'oo däk ãä tä, ãä waa —näng mäh.

Ti m' pãw taganebäh bong, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do sa hã kã. Tah'ỹỹb na-ãäj né hë m' pawóp had'os do tetyn hõm né hë m' tii d' ënh. ⁴²Tii bä kã m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. ⁴³Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh. ⁴⁴Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy.^t

^t 6.44 Dooh m' taketsén bã yỹj, karepé.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵Ti m' nanyw hē ta ma matëg Jesus mejũũ ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahôm hyb n'aa Betsaj-Da häd näng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedëe hõm hajök do sa hä.

⁴⁶Takedëe hõm do jawén paa bä m' tabasëek mä waëë jó P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷Tabadajuu däk bä m', karaj'aa hoo gad'oo bä kä m' ta ma matëg rababoo däk. Ta mab hē m' Jesus bayyw gëët. ⁴⁸Ti m' tabahëg'ääs, dooh m' tahõm rahëe doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëe pooj jé Jesus bahõm kân sa wë tamii pong jó. Jesus tabëej paawä m', ⁴⁹⁻⁵⁰rabahapäh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong. Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëëng paa red'oo mäh.

Ti m' nanyw hē m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bë eÿÿm manäh! ÿ ti hÿÿh —näng mäh.

⁵¹Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'yy gabedo bong mäh. Rameuuj bong mäh. ⁵²Dooh rah'yy gah'ood nä bä Jesus hä, päw tapehuuj né paawä. Dooh rah'yy genä bä.

⁵³Rabatsëg hõm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëe jad kân. Tii bä m' rabahũũ jad kân. ⁵⁴Ragatsëg bë sii hē m' pong hēnh, ti babuj n'aa rabahapëe kân Jesus. ⁵⁵Tak'ëp mä raty gapedäg bong ramenaa hyb n'aa nahëe enäh do Jesus wë. Jé pad'yyt hē hëej Genesaréh w'oo hä hanäng doo bä naa ramenaa nahëe enäh doo. ⁵⁶Jé pad'yyt hē Jesus nu kejäk bä m', panang rakahet'aa bä m' ramena bëeh nahëe enäh doo. Ti m' rabetsëe nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hē nahëe enäh do moo kejäk doo, heso padäg kân mäh.

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahÿÿh

7 Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ääj mä rakajaa Jerusarēnh hēnh naa. Ti m' rakata däk Jesus wë. ²Ti m' rabahapäh, Jesus ma matëg wób rawëh mä ta si n'aa hē. Dooh m' ramoo ketsyyd wäd rabahed'oo doo da. Sa hä m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hä. ³(Parisëw, sahõnh hē Judah buuj wób na-ääj hē, dooh rawëe bä, dooh rawa bä, sa wahë makū mahetëk doo da ramoo kanetsyyd pooj jé. ⁴Rabana bä jé sa waa hets'ëe do paah, dooh rawa bä, dooh rawëe bä, ramoo kanetsyyd bä, rabahed'oo doo da. Hajõõ tamo n'aa tii da rabahed'oo doo.

^t 6.44 Dooh m' taketsén bä ÿÿj, karepé.

Sarej ragejōs, sa waa hood ragets'yyt sa wahë makū mahetëk doo da.)^u

⁵Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mã rabeaanh Jesus hã:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo ãã wahëh metëëk doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ketsyyd bã ër wahë makū rabahed'oo doo da? —näk mã sa kyyh.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëëh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahỹỹ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ỹ raweh'ëëh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahänh ỹỹ. ⁷Dooh këh ỹ tado bã ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ỹ rahyb n'aa jew'yyk doo”^v —näng mã Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hõm P'op Hagä Do mejũũ doo. Bë wareem däg bë wahë makū metëëk do hã —näng mãh.

⁹Ti m' Jesus ej'ees sa hã:

—Baad né ta ti bë hã P'op Hagä Do mejũũ do bë eréd hõm doo, bë wahë makū mejũũ doo da bë bad'oo hyb n'aa kä. ¹⁰Hahỹỹ da Mosees metëëk do paa P'op Hagä Do mejũũ doo: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ỹyn.”^w “Ji daj'ëëp ta yb, ta ỹyn ky n'aa wasee doo.”^x ¹¹Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mã Jesus. —Hahỹỹ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ỹyn hã taky hado bã, ‘Hã ỹ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hã ỹ an'oo wäd bã’, taky hado bã, ¹²⁻¹³tii bã, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bã ta ỹyn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makū ma metëëk do bë ky sũüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejũũ doo —näng mã Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hã.

¹⁴Ti m' p'aa hënh hajõk do ta tii bã hab'ëëh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

^u **7.2-4** Mosees ma metëëk do paa bahänh rakarën rabawëëd däk. Sa hã, tii da ji adoo bã, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo.

^v **7.7** Isajas 29.13

^w **7.10** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

^x **7.10** Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

—Bě sahōnh hē, bě maa newē da, bě h'yy genā da ỹ her'oot do hā: ¹⁵⁻¹⁶Ji noo me hajēng pé hyb n'aa nado ji nas'aa dāk P'op Hagā Do hā. T'ōp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa dāk do P'op Hagā Do hā —nāng mäh.

¹⁷Ti m' Jesus kedēē hōm hajōk do sa hā. Ti m' tób gó tabajēē suun jawén paa bā ta ma matēg rabeaanh ta hā ta ti taher'oot do ky n'aa. ¹⁸Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—B'ēs h'yy ganah'ood éh? —nāng mäh. —Ji hā hajēng pé hyb n'aa nado ji nas'aa dāk P'op Hagā Do hā. ¹⁹Ta ti dooh tajēē bā ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajēng, ta jawén anyyh p'aa hēnh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bā P'op Hagā Do hā ji noo gó hejēng do hyb n'aa —nāng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'āāts mā sahōnh hē baad ub ji waa. Dooh m' ti haj'aa tado bā ji nas'aa bā.)

²⁰Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa henyh do hyb n'aa ji nas'aa dāk P'op Hagā Do hā. ²¹Tii d' ỹ wén her'oot, t'ōp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newēē doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karēn do ji bagā do ji ỹm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ēēk doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ēēp doo. ²²Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji hyb n'aa h'ūūm do ji ma, sahōnh hē ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa nāng doo, ji hyb n'aa jewēs doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejāā doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wāt doo kā. ²³Sahōnh hē ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa dāk P'op Hagā Do hā —nāng mā Jesus kyyh ta ma matēg sa hā.

Ỹñh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahỹñh

²⁴Ti m' ta tii b' naa Jesus bahōm panang Tiir hād nāng do nemuun. Ajēē suun mā tób gó. Dooh m' takarēn raky n'aa napēē bā tii b' tabagā doo. Ti hadoo né hē, dooh m' tahaja bā tajejēn bā. ²⁵⁻²⁶Ti m' ỹñh, Gereg buuj, Siro-Penisija bā m' henāng doo, ky n'aa napāh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. Ỹñh toog hā mera do badāk. Ti m' tabana Jesus wē. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hāng Jesus wē. Ti m' tak'ēp mā tabetsēē Jesus bahabēē hōm hyb n'aa karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hā hadāk doo.

²⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarên do sa taah hã —näng mäh. —
Taw'ääts hẽ nado sa waa ji ado hõm bã ji banoo hyb n'aa sa
masãh awaar taah hã —näng mã Jesus kyyh ÿñh hã.^y

²⁸Ti m' ÿñh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hẽ m' taky hõm:

—Ehub né hẽ òm, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —
Ti hado né paawä, awaar sii hẽ rawa sa taah waa hyyj sa noo m'
kejak doo —näng mã ÿñh kyyh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ÿ maky gadoo do hyb n'aa,
doo wäd karap'aar h'yyb nesaa do a toog hã —näng mã Jesus ta
hã.

³⁰ÿñh babaaj hõm bã kä m', takajaa ta toog wẽ, ahub däk ta
toog. H'yy kamehãg sooh mäh. Karap'aar h'yyb nesaa do ahõm ta
hã hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahÿÿh

³¹Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir hãj n'aa. Sidõn häd näng do hëej,
Dekaporis häd näng do hãj n'aa na-ääj hẽ ratabës. Ti m' karaj'aa
Garirej häd näng doo hẽnh rabaw'ëenh. ³²Jesus rakajaa bã m',
ramanaa mã ta wẽ aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m'
rabetsëe Jesus moo däng ta hã tabahub däk hyb n'aa.

³³Ti m' Jesus mahüüm mã dawë hã, hajök do sa mahãnh. T'ĩĩ
hẽnh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hã Jesus
betsós wät, tii bã kä m' aj'yy nag'aad hã m' tamoo däng. ³⁴Hỹ pong
jë m' taty dëë wät, tak'èp mã tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:
—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵Tii bã m' nanyw hẽ m' aj'yy nabuuj genä padëek, ta nag'aad
na-ääj mã nahejooj wäd mäh. Baad ub mã taber'ood däg kãn.

³⁶Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Nabuj
keh'üüm mã tii. Tak'èp mã Jesus mejō paawä ranaher'oot hyb
n'aa, tak'èp mã tii bã rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷Sahõnh hẽ m'
rameuunh Jesus mo haj'aa hã. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hẽ tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatamah do
sii hẽ nabuuj genä padëek, ner'oot do sii hẽ er'ood padëek tan'oo
bã —näk mã sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hã.

^y **7.27** Tii da Jesus wén her'oot, tametty hyb n'aa ÿñh baad ta hã tah'yy kae bã. Panyyg gó taky
n'aa her'oot, tahyb n'aa newëë hyb n'aa baad tado bã tamasaã bã Judah buuj nadoo do sa hã.
Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'ood Judah buuj nadoo doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

8 Ti m' ta see pé noo gó hajōk do rakata padēēk p'aa hēnh
ēnh. Dooh m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naēēnh ta ma
matēg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

²—ÿ t'yyd mehīn hahÿ ēr wē kata pad'ēēk doo. Tamawoob dāg
ta āh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh —nāng mäh. ³—Dawēē naa ta
wób rabana. ÿ mejō bā rababaaj hōm sa gó, naheba padāg da, degōn
jēng da sah mahÿÿj ta hōō bā —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

⁴Ti m' ta ma matēg raky hadoo:

—Nyy bā ji baw'yyt babā sa waa? Dawēē bā. Dooh ta nawaa
babā —nāk mäh.

⁵Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hē pāw bē wē? —nāng mäh.

—Ti anāng setsi —nāk mā sa kyyh.

⁶Ti m' Jesus mejūū hajōk do rabehyy b'ēēh tūū. Ti m' tabasog
dāk pāw, ti m' taky n'aa etsēē sa waa hyb n'aa. Tii bā m'
taganebāh boo kām, tets'ēē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē
hōm hyb n'aa hajōk do sa hā kā. ⁷Tah'ÿÿb na-āāj mā ti anāng mā
sa wē. Ned'ēēd its mā ti tah'ÿÿb. Tii da né hē m' taky n'aa d'oo
ēnh tii. Ti m' tamejūū ta ma matēg rabets'ēē hōm hajōk do sa
hā. ⁸Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enā hōm mā
sahōnh hē. Ti m' rabawēh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma
matēg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedē hōm doo. ⁹ 4
miw mā ajyy tahyb n'aa pé ti hawēē bong doo.

Hajōk do hā Jesus kedēē hōm jawén paa bā m', ¹⁰tagatsēg sooh
mā marakate gó ta ma matēg sa sii hē m'. Ti m' rabahōm Daramut
hād nāng do hāj n'aa hēnh.

¹¹Rakajaa bā m', Pariséw rabana ta wē. Hajōng mā reanh ta hā.
Jesus rametyy hyb n'aa ramejūū mā tapahuuj bā sa matym haj'aa
wē hā. ¹²Ti m' tak'ēp mā tah'yy kawabaag wāt, j'ooj madāk doo
me ramejūū do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hē da hē habong do rabetsēē hā ÿÿ ÿ pahuunh hyb n'aa
sa matym haj'aa —nāng mäh. —Dooh ÿ metēēh pé ta heen n'aa
hahÿ sa hā. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —nāng mā ta kyyh.

¹³Tii bā m' Pariséw taberéd b'ēēh, ti m' p'aa hēnh tagatsēg sooh
marakate gó, ti m' rabatsēg hōm karaj'aa ta myyj jé.

^z **8.11** Jesus wē Pariséw rakamaj'ū. Dooh raky dahé bā P'op Hagā Do mejūū do Jesus tado bā. Sa
hā péh, dooh Jesus haja bā wē hā tapahuuj bā, rawén mejūū sa matym haj'aa Jesus pahuuj bā wē
hā. J'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa Jesus wén manetēēh sa hā rakarēn do paawā.

**Pariséw, Eróts daheeh raheer'oot do mahānh ji
hyb n'aa matakēē do ky n'aa hahỹỹh**

¹⁴Ta ma matëg ramabaan mã ramahũũm sa waa pāw. Jāām hē sēt its mã pāw marakate gó. ¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Eróts sa pāw makuj n'aa mahānh —paa tamaher'oot mäh.

¹⁶Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Dooh ēr wē pāw. Tii d' tawén edoo^a —näk mã sa kyyh.

¹⁷Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajēm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ēēd hyb n'aa pāw bē mabaan hōm bē banäng? —näng mäh.

—Dooh tagah'ood nä bā bē hã? Dooh bē h'yy kadawuung nä bā?

—näng mã ta kyyh sa hã. ¹⁸—Bē matym enä né paawä, dooh bē hapēē bā. Bē nabuuj genä né paawä, dooh bē maa napēē bā. Bē mabaan ¹⁹ 5 pāw ỹ etyn bong do 5 miw sa hã? Nyy hē kawaju bē gedē hōm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —näk mã sa kyyh.

²⁰Ti m' Jesus eanh ēnh:

—Setsi pāw ỹ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hē arook bē gedē hōm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —näk mäh.

²¹Ti m' Jesus bedoo sa hã:

—Dooh bē h'yy genä nä bā? —näng mã ta kyyh ta ma matëg sa hã.

Aj'yy ty gadajuu dāk do Jesus ty nä dāk do panyyg n'aa hahỹỹh

²²Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd näng doo bā panang bā. Ti m' ramanaa mã ta wē aj'yy ty gadajuu dāk doo. Retsēē mã Jesus moo däng ta hã tabahub dāk hyb n'aa. ²³Ti m' Jesus maso dāk ta moo hã, tamahũũm mã dawē hã panang bahānh. Ti m' Jesus ty hetsös wät, ti m' tamoo däng ta hã. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkä, mahapēē dāk? —näng mäh.

^z **8.11** Jesus wē Pariséw rakamaj̃i. Dooh raky dahé bā P'op Hagä Do mejũũ do Jesus tado bā. Sa hã péh, dooh Jesus haja bā wē hã tapahuuj bā, rawén mejũũ sa matym haj'aa Jesus pahuuj bā wē hã. J'ooj madāk doo me ramejũũ do hyb n'aa Jesus wén manetēēh sa hã rakarēn do paawä.

^a **8.16** Dooh rah'ỹy kadawuung bā panyyg gó Jesus her'oot do hã. Jesus hã Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooh m' raky dahé bā Jesus P'op Hagä Do t'ah tado bā. Nayyw hē jé pad'ỹyt hē takah'ũũm ranu mer'oot do ky n'aa. Pāw makuj nayyw hē takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

²⁴Ti m' tabeg'ãās, ti m' taky hadoo:

—Dooch baad ỹ hapëë nä bã. Ỹ hapäh habong doo. B'aa hadoo hã ỹỹ.

²⁵Ti m' p'aa hënh Jesus moo dăng ta matym hã ênh. Ti m' ta matym baad dăg kă. Baad mă tabahapäh tii kă. Dooch m' taty gadajuu wäd bã kă. ²⁶Ti m' Jesus mejũũ tababaaj hõm ta tyw n'aa see me ta tób hënh. Dooch m' takarën myyj hënh tajëë wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

²⁷Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd năng nedaa badăk doo hënh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ỹỹh, sa nooh?

²⁸Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', õm mă Jowăw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mă Eriij makũũh. Ta wób noo m', õm mă P'op Hagă Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —năk mă sa kyyh ta hã.

²⁹—Bë hã ênh? Jaa ỹ bë hã ênh? —năng mă Jesus sa hã.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo,^b P'op Hagă Do H'yyb Dăng Doo —năng mă Peed kyyh ta hã.

³⁰Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahỹỹh

³¹Ti m' Jesus du doo tama metëëk do ta hataa. Tama metëëk bã m' taky hadoo:

—Ỹỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ỹ ahoop. Ēr wahë n'aa, P'op Hagă Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ăăj da, Mosees ky n'aa jaw'yyp do ma mehetëk do na-ăăj hë, ỹ da rahyb n'aa wareem. Ỹ da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta ă jawén paa bã, ỹ gană wăt da p'aa hënh —năng mă ta kyyh.

³²Baad mă ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naëënh dawë hã. Ti m' taky ge'ỹỹm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³Ti m' Jesus ty kaw'õöd dăk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geăm wăt.

^b **8.29** Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagă Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagă Do h'yyb dăng doo”, tahanăng pé m' ti.

—J'ee! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —nãng mäh.^c —Dooh mah'yyb dëe bã P'op Hagä Do karën do hã. Ajyy rakarën do hã ti mah'yyb däk —nãng mã Jesus kyyh.

³⁴Ti m' hajök do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ãäj hë Jesus naëëj wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bã na-ãäj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ³⁵Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do tak'ëp kamahãh doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bã. Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanäm do hyb n'aa na-ãäj hë, tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, panyyg hanäm do hyb n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —nãng mã ta kyyh.

³⁶Ti m' taky hadoo ênh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? —nãng mäh. ³⁷—Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —nãng mã Jesus kyyh. ³⁸—Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëek do hyb n'aa na-ãäj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hã hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooh do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ÿ bahyng noo gó ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —nãng mã ta kyyh.

9 Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

²Ti m' ji moo oow see pé sa ã jawén paa bã m', Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kãn waëë p'op nu däk do hã. Sa mab hë m' t'ĩ hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. ³Tak'ëp mã ta saroor gabar'ëëng däk, tak'ëp mã tabahawag däk. Dooh m' badäk

^c 8.33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

hahỹỹ bā hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh. ⁴Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hē babä ër hã! —näng mäh. —Taw'ääts hē tamawoob hē ta tób n'aa äã temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

⁶(Dooh m' tadoo wät pé tak'ëp rabeỹỹm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷Ti m' nayyw mä wë puh ganyyh, sahõnh hē sa hã m' tabadäng. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Hahỹ tah ỹỹ, tak'ëp ỹ kamahän doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸Ti m', nayyw hē m', raty kaw'ööd bong bā m', rabaheg'ääs bā m', jääm hē Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹Ti m' rabahyk bā m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganä wät bā kã dejëp do mahang. ¹⁰Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm. Sa mab hē m' rakaner'ood bong. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajëp do ganä wät do taher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

¹¹Ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'oot? —näk mä sa kyyh.

¹²⁻¹³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëeh né da sahõnh hē tabenäm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hadoo né hē, bë ỹ maher'oot hahỹỹh: Eriij ewäd hyng né hē. Tii bā rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hã. Tii d' né hē takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hã^d —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh:

—Ỹỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ky n'aa ënh? Nyy da këh ỹ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? Ỹ na-ääj da hajõng ỹ ahoop da. Ỹ rahyb n'aa wareem da na-ääj hē —näng mä Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁴Ti m' Jesus rakajaa bā kã m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bā, hajök mä ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa

^d 9.12-13 Eriij tahanäng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hē tii.

jaw'yyk do ma mehetëk do ky ked'aak mä sa daheeh. ¹⁵Tii bä m', nanäng nu sabuk do rabahapäh bä m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nä ta wë rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hä:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak sa wë? —näng mäh.

¹⁷Tii bä m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —ÿ manaa a wë paawä tah ÿÿ.

Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk —näng mäh. —Dooh ter'ood wäd tan'oo bä. ¹⁸Ta hä tabadäng bä, tũũ tadewëes. Ti tah ÿ gadów däk, tęg kamatsëe däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëe hõm hyb n'aa. Dooh rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

¹⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

²⁰Ti m' pahëew ramanaa ta wë. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahapäh bä m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tũũ. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹Ti m' Jesus beaanh ta yb hä:

—H'ëed pénh tabadäk ta hä? —näng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hë ta hä —näng mä ta yb kyyh. ²²Hajõõ nuu me karap'aar h'yyb nesaa do dahew'ëes tũũ tęg hõõ me, tame na-ääj hë. Takarën tadaj'ëep. Mahaja bä, mado hõm. Mat'yyd mehiin ääh —näng mäh.

²³—ÿ haja bä? —näng mä Jesus kyyh. —Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh pé hä —näng mäh.

²⁴Ti m' nanyw hë pahëew yb ky hadoo:

—ÿ h'yy ka'eeh né hë —näng mäh. —Man'oo tak'ëp ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ÿ ky nasëm hyb n'aa! —näng mäh.

²⁵Ti m' hajök waj'aa padëek sa wë rabaheg'ääs hyb n'aa Jesus hapäh bä m', nanyw hë m', hajök do kaj'aa do rabaheg'ääs do pooj jé, karap'aar h'yyb nesaa do tageäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Karap'aar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anä pahëew hä hadäk doo! Dooh da ta hä madëe wäd bä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁶Ti m' tak'ëp mā karap'aar h'yyb nesaa do geëëj wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanä kân pahëew hâ hadäk do paah. Ta wób sa hâ m' pahëew dajëp. Bag hênh mā tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajëp rawén ed'oo. ²⁷Ti m' Jesus moo takyg sëek. P'op mā tabag'ëed däg kân.

²⁸Ti m' Jesus tób gó tabajëe suun jawén paa bã, sa m'aa hênh mã ta ma matëg rabeaanh ta hã:

—H'ëed hyb n'aa ãã wén nahajaa ãã habëe hõm bã karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hê P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ããj hê] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mã Jesus.

³⁰Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej häj n'aa me m' ratabës. Dooh m' Jesus karên bã ta wób raky n'aa napëe bã rabaym doo, ³¹ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hê ta ã jawén paa bã ÿ ganä wät da p'aa hênh —näng mã Jesus ta ky n'aa hã.

³²Dooh m' rah'yy genä bã ti tahe'oot do sa hã. H'yyb e'ÿÿm mã rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³Ti m' rakajaa Kapar-Naüm häd näng panang bã. Tób bã tabajëe suun bã m' teaanh mã ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ãã ti bë ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

³⁴Dooh m' raky gado bã. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me rababoo däk bã raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

³⁵Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Jé karên pé ta wób sa bahãnh hadoo doo, taw'ãäts hê da sa yd jê tanu gadäk. Taw'ãäts hê sahõnh hê sa karom hadoo tabahadoo —näng mã Jesus kyyh sa hã.

³⁶Ti m' karapee t'aah ta moo takyg geët sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

³⁷—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, ÿ had'yyt nado tagadoo, hã ÿ mejüü do ti na-ããj né hê tagadoo —näng mã Jesus sa hã.

³⁸Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ÿym tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

³⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Dooh hät ÿÿ gó pahuunh pé ta jawén ÿ tanu mer'oot tii bä —näng mäh. ⁴⁰—Ti hyb n'aa, èr wë h'yy kawanereem doo, èr h'yyb hata tii —näng mäh.

⁴¹Ti m' taky hadoo ênh:

—Jé naëng han'oos pé hät ÿÿ gó bë hä, hata ÿÿ bë bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sãm baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'öp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³Ti m' taky hadoo ênh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahõm mahãnh ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, pawóp hë tado bä a mooh. T'ĩ hënh mahõm bä, tëeg hõõ nadëek do mahoop da had'yyt hë. [⁴⁴T'ĩ hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ĩ hënh tëeg hõõ dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁵—A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm. Taw'ääts hë matsyym gahet mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a tsyym. [⁴⁶T'ĩ hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ĩ hënh tëeg hõõ dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁷—A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyh. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hënh, sét a matym, jé ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh pawóp hë tado bä a matym. ⁴⁸“T'ĩ hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ĩ hënh tëeg hõõ dooh tadäg bä”^e —näng mä Jesus.

⁴⁹Ti m' taky hadoo ênh:

Sahõnh hë ma matëk ÿÿ P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hä, sa h'yyb tym banyyw däk hyb n'aa ta hä, ta dab P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw däk doo da.

⁵⁰Ti m' taky hadoo ênh:

—Taw'ãäts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ëed wäd bä, taw'ãäts hē nado wäd. Ti hadoo né da bē hā. Taw'ãäts hē baad had'yyt hē bē babok bē da hadoo do wē. Baad bē babok do bē da hadoo do wē gawatsiig bä, taw'ãäts hē nado wäd —näng mäh. —Taw'ãäts hē h'ybyb nyyw gó bē baboo had'yyt hē bē da hadoo do wē —näng mä Jesus ta ma matëg sa hā.

Dooh ji ÿym ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahÿh

10 Ti m' Jesus raberéd däk Kapar-Naüm, atsëg hõm mä tamii Joradän häd näng doo. Tamyyj däk hā m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah häj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajök mä ta wē han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hē m' tama metëek mä sa hā.

²Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahÿh da m' rake'aanh:

—Ër ky n'aa jaw'yyc do anoo g'eeh aj'yy eréd hõm bä ta ÿym? —näk mäh.

³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyc do her'ood bä ênh? —näng mä Jesus sa hā.

⁴Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii däk ji ÿym ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejö hõm tabahõm hyb n'aa —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁵Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē nabuj keh'ũũm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wät ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh. ⁶—P'ooj ub dooh ta tii da tahado bä. Sahõnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy ÿynh daheeh. ⁷“Ti hyb n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta ÿyn mahãnh kä, sa m'aa hēnh kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿym kä. ⁸Takatëe jawén paa bä sét rabahado padëek ta ÿym daheeh”^f näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kãn. ⁹Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁰Tób bä kä m' ta ma matëg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jé ta ÿym heréd hõm doo, tii bä ÿynh see hā takat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿym sii

^f 10.8 Genesis 2.24

Karepé Jesus ky n'aa edëng do heen
n'aa (Maah-Ko 10.13-16)

he'ỹỹh do hado dāk tii. Ta ỹym
paa tah'yib rejāā —nāng mäh.
12—Jé ta patug heréd hōm do
ta see tagat'ēē dāg bā, nesaa
doo, P'op Hagā Do ganadoo
do tamoo wāt. Ta see patug sii
he'ỹỹh do hado dāk tii —nāng
mā Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahỹỹh

13Ti m' ta wób ramenaa
karepé ned'ēēd is do Jesus wē,
sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa,
taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m'
ta ma matëg rage'ỹym mäh. 14Ti
m' dooh Jesus genaag bā ta ma

matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Na ramena karepé wē ỹỹ. Bē geām manäh! Hahỹ karepé h'yy
ka'eel do hadoo, ti né hē P'op Hagā Do bag'āās do karapee hedo
padëek doo —nāng mäh.

15Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh
P'op Hagā Do bag'āās do karapee tado bā da. Né hup ỹ né hē ta ti
ỹ her'oot doo —nāng mā Jesus.

16Ti m' karepé tabasog dāk ta hā, tii bā m' sa nu gad'oo bā m'
tamoo dāng, taky n'aa edëe boo kän mäh.

Takëp ma nāng do panyyg n'aa hahỹỹh

17Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bā m', ana mā aj'yy ta wē.
Ta taron nuu me m' tabahyy hāng ta wē. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm, ma matëg! —nāng mäh. —Nyy da ỹ bad'oo edëb
had'yyt do ỹ gadoo hyb n'aa, P'op Hagā Do pa ỹ bawāt hyb n'aa
kā? —nāng mā aj'yy kyyh.

18Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hëd n'aa baad ub hā ỹ mabanāng? —nāng mäh. —Jāām hē
P'op Hagā Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh.

19Mahapäh hahỹ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Manaboh
manā a da hadoo doo. Aā manā a ỹym nadoo do sii, a patug nadoo

do sii. Etsëëg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëë a yb, mawehëë a ỹyn”⁹ —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁰—Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, ỹ karapee noo gó ỹ panyyg kadeheeh né hē ta tii hã —näng mä ta kyyh Jesus hã.

²¹Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahän wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Sét hē ti hawät a hã —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëëm hõm sahõnh hē a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bã hỹ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë ỹỹ, hëp ỹ hata mabahadoo hyb n'aa kã —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²²Ti m' aj'yy h'yy katón gëët. Ti m' ahõm mä Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa.

²³Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo: —Hejooñh né hē wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁴Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hã:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooñh né hē ji hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵—Hejooj né paawä kameer hã tatabëëj bã gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñh wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶Ti m' ti bahänh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hē m' rakaner'oot. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ênh? —näk mäh.

²⁷Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hē dooh né hē ji haja bã P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bã. Ti hadoo né hē, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Hëp ỹ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hyb n'aa na-ääj hē heréd hõm pé ta tób,

⁹ 10.19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

heréd hōm do ta wakāān, ta ānh, ta yb, ta ŷŷn, ta taah, ta joom banäng doo, ³⁰ta bahānh hajōng tagadoo da badāk hahŷŷ bā ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakāān, ta ānh, ta ŷŷn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-āāj da tagadoo. Ta jawén kă, hŷ pong jé kă, tagadoo da edēb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³¹Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kă hyb n'aa sekog padäg its da hŷ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kă ti noo gó kă hyb n'aa jewyk kăn da —näng mǎ Jesus kyyh sa hǎ.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajēp do ky n'aa panyyg n'aa hahŷŷh

³²Ti m' Jesus rabahōm Jerusarēnh hēnh. Jesus mǎ sa pooh. Ti m' ta ma matēg rahyb n'aa newēē mǎ t'īī hēnh Jesus bahōm doo.^h Ta wób mǎ sa sii hah'ūūm do e'ŷŷm mǎh. Ti m' sa m'aa hēnh Jesus naēēnh ēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' tamaher'oot sa hǎ ta mo n'aa. ³³Ti m' taky hadoo:

—Ēr ah'ūūm Jerusarēnh hēnh —näng mǎh. —ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da rahaēēj dāk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hǎ moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa moo gó na-āāj da. Dajēb hǎ raky n'aa etyy da ŷŷh. ŷ da rahaēēj dāk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mǎh. ³⁴—Ta ti ŷ da raky n'aa ej'ees, ŷ da rahetsoos. ŷ da rahewyyh. ŷ da radajēēb kăn —näng mǎh. —Tamawoob hē āh ŷ jawén paa bǎ, ŷ d' ganǎ wäd kăn —näng mǎ Jesus ta ma matēg sa hǎ.

Tsijaag, Jowāw daheeh retsēē do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁵Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowāw daheeh, rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo ta hǎ:

—Āā karēn paawǎ manoo āā etsēē do a hǎ —nāk mǎh.

³⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hǎ:

—H'ēēd ti bē karēn hǎ ŷŷ? —näng mǎh.

³⁷Ti m' raky hadoo:

—Āā karēn paawǎ tak'ēp makabaj'aa doo me mabag'āās doo bǎ, a hub hadāk hēnh āā see basooh man'oo bǎ, s'ŷŷ me āā seeⁱ —nāk mǎ sa kyyh.

³⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hǎ:

^h 10.32 Ta ma matēg rawén hyb n'aa newēē Jerusarēnh hēnh Jesus bahōm doo, t'īī hēnh Jesus majīī rababok sa h'yyb.

ⁱ 10.37 Tak'ēp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahē n'aa basooh do pa hat'ooh doo. Rakarēn paawǎ ta wób sa wahē n'aa rabahadoo Jesus sii.

—Doooh bë hapëë bã ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da ÿ ahoop do bë ahob bã? Bë hajaa da bë dajëb bã ÿ dajëp doo da? —näng mã Jesus sa hã.

³⁹—Ãã hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop do hadoo doo. ÿ dajëp do hadoo né da bë dejëp —näng mäh. ⁴⁰—Hÿÿ kã, ta ti bë etsëë do hã ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. P'op Hagã Do anoo da hup ÿÿ hënh, sã ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenãm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bã retsëë doo, rah'yy kawaj'ãän bong Tsijaag Jowãw sa wë.

⁴²Ti m' Jesus naëëj nã ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejũũ sa hã. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa —näng mäh. ⁴³—Bë mahang taw'ãäts hë dooh tii d' tado bã. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ãäts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ⁴⁴Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ãäts hë takadad'uuh sahõnh hë sa wë. Taw'ãäts hë sahõnh hë sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado däk tii —näng mäh. ⁴⁵—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ na-ãäj né hë. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hã, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —näng mã Jesus kyyh.

Baritsiméw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶Ti m' rakajaa panang Jerikó häd näng doo bã. Ti m', ta jawén, panang bã naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bã, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mã ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëër tetsëë hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hã. ⁴⁷Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneëënh do né hë ti ta tii bã tabës taky n'aa napäh bã m', tak'ëp mã tageëëj wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehĩĩn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa!^j —näng mäh.

^j **10.47** Sa h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh *Mesijas*. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagã Do ky däng do paa hyb n'aa, “*Dawi panaa*” ramaneëënh na-ãäj hë P'op Hagã Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëënh, ta hã pé Jesus né hë ti P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo.

⁴⁸Ti m' ta wób raky ge'ỹm mäh, bag hēnh tabahäng hyb n'aa. Raky geām né paawä m', tak'ēp tageēj wät tii bā:

—Mat'yyd mehĩn ỹh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁹Ti m' Jesus baym.

—Bē naēj! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hā:

—Tsebe wäd! P'op as'ēg g'ēd! Ōm tanaēnh! —näk mäh.

⁵⁰Ti m' ta hatsē taw'oong jat mäh, gatsēg gēet, ahōm mā Jesus wē.

⁵¹Ti m' Jesus beaanh ta hā:

—H'ēd ti makarēn ỹ moo wät a hā? —näng mäh.

—Ma matēg! Ỹ karēn ỹ begāā dāk —näng mäh.

⁵²Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nā. Hā ỹ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa ōm has'oo dāk —näng mäh.

Ti m' nanyw hē m' tabahapēē dāk. Ti m' tabahōm Jesus sa jawén.

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahỹh

11 Ti m' Jesus rabahōm. Ti m' Jerusarēnh bedaa dāk bā m', panang Betapagéh, Betanija häd enäh do w'oo hā rakajaa bā, waēē joom oriib häd näng do banäng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejũ sa pooj jé m' rabahōm hyb n'aa. ²Hahỹ d' mā ta kyyh sa hā:

—Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bā, bē hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nā doo. Ta tyd hā da tabahäng —näng mäh. —Bē asood hōm da, bē manaa wawēē hē —näng mäh. ³—“Hēd n'aa ti bē as'oot?”, ranoo bā, “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn, bada m' tamejũ rababaj nā”, näk da bē kyyh —näng mā Jesus pawóp hadoo do sa hā.

⁴Ti m' rabahōm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kán tób w'oo hā. Tób noo hā m' takahō. ⁵Ti m' rabas'oot bā m', p'eets hē hab'ēeh do rabeaanh:

—H'ēd ti bē hab'ēeh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —näk mā sa kyyh.

⁶Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hē m'. Ti m' rabanoo ramahũm. ⁷Ti m' Jesus ma matēg ramana kán Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ēg sooh ta jó. ⁸Hajök mā sa hatsē sa hā padēek do paa rat'ēg hōm ta tyw n'aa me, tamahōm doo me, raweh'ēeh hyb n'aa. Ta wób mā ragekyyt mā bag'aad, rat'ēg hōm mā ta tyw n'aa

me.^k ⁹Ti m' sahōnh hē pooj jé hah'ūūm doo, duu hēnh han'aa do na-āāj mā tak'ēp mā sa kyyh:

—P'op Hagä Do āā j'aa etsē! —näk mäh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!^l —näk mäh. ¹⁰—P'op Hagä Do ky n'aa edēng da ēr wahē makū Dawi bag'āās do paa hadoo bag'āās doo^m —näk mäh. —Hỹ pong jé hawät do hā āā j'aa etsē! —näk mā sa kyyh.

¹¹Ti m' Jerusarēnh bā Jesus bajēē suun kän. Ti m' tabahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Tabegāā dāk mäh. Tug bā däg do hyb n'aa m', ¹²hedoo do sa sii hē m' tabahōm ta s'ee hēnh, Betanija häd näng doo hēnh, raba'ỹyh hyb n'aa m' tii bā.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahỹyh

¹²Ti m' jati péh, Betanija bā naa ratsyym kasok bā, Jesus asa dāk. ¹³Dawēē naa m' tabahapäh joom wiigo häd näng doo. Taheg'āās mā teag bā. Dooh m' ta hā, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb.ⁿ ¹⁴Ti m' joom hā taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bā! Dooh d' a ag repoo wäd bā! —näng mäh.

Ta ma matēg ramaa napäh mā ta kyyh joom hā.

¹⁵Ti m' rakajaa bā kā m' p'aa hēnh Jerusarēnh bā, Jesus bajēē suun mā P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabēē bong tii bā hes'ēēm doo, hets'ēē do na-āāj mäh. Ti m' tabaūūj bēēh dajēēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-hes'ēēm do tyng n'aa na-āāj mā taūūj bēēh. ¹⁶Dooh m' tan'oo bā ramatabēj bā wak'āāb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷Sa hā tama metēēk bā m' taky hadoo:

—Nepäh bē hā kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahỹ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ỹj ji maneēēnh da sahōnh hē badāk hahỹ bā habong do P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēē do tób n'aa”^o —näng mā Jesus. —Hỹ kā, baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bā! —näng mā Jesus kyyh sa hā.

^k **11.8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahē n'aa ragadoo bā. Ratsebē, raweh'ēēh do heen n'aa tii.

^l **11.9** Saaw-Mo 118.25-26 hā takerii dāk do hā rabeh'ūūm.

^m **11.10** Tii d' rawēn her'oot, sa hā pé edaa dāk Jesus du doo do Isaraēw buuj tabag'āās doo.

ⁿ **11.13** Ta ag noo gó nado né paawā, joom baad hadoo do hā ji aw'yyt né hē pawóp its ta ag tabeak do pooj jé ganyyh doo. Kas'ut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepóh hyb n'aa paawā.

^o **11.17** Isajas 56.7

¹⁸Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj mã raky n'aa napëë kãn mã ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mã radaj'ëep hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeÿÿm do hyb n'aa m'. Rawén jeÿÿm mãh, hajök mã gen'aak Jesus metëek do hã.

¹⁹Ti m' tug bã kã m' Jerusarënh Jesus raberéd däg kãn, ah'ũũm kãn mãh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰Jati pé bãp paa m', Jerusarënh hënh rabahôm bã m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mã sahõnh hë m' rabahapäh. ²¹Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mã Jesus ky hadoo do paa joom hã. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegãã! —näng mãh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mãh.

²²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ãäts hë P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh —näng mãh. ²³—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hahÿ waëë hã ky hadoo péh: “Ahôm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hã, ta hã baad tah'yy kae bã, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëew bã ta h'yyb gó. ²⁴Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë gadoo né da sahõnh hë P'op Hagä Do hã bë ky n'aa etsëe doo, baad bë ky dahé bã, bë ky nasëew bã bë hã tanoo do hã —näng mãh. ²⁵—Bë ky n'aa ets'ëe bã, tanyy bã bë h'yyb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ãäts hë pooj jé bë hyb n'aa mabaan hõm tii, bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hã na-ãäj hë. [²⁶Bë hyb n'aa manabaan hõm bã, dooh na-ãäj hë bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bã nesaa do bë moo bok do paah —näng mã Jesus kyyh.]

Jesus hã reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷Ti m' rakajaa Jerusarënh hënh. Jesus bawät bã m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, kajaa mã ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. ²⁸Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahÿ mamoo wät doo?^p —näk mã sa kyyh.

^p 11.28 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ãäj hë rawén eanh. Jesus hã he'eah do sa kyy gó ta tii bã hes'ëëm do rabehe's'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragaanaag bã Jesus bad'oo doo.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã ênh. Bë her'ood bã, tii bã ÿ baher'oot bë hã jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh.

³⁰—Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? Bë her'ood hã ÿÿ —näng mäh.

³¹Tii bã m' sa m'aa hënh mã raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bã, teanh da ër hã tii bã: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ³²Ajyy kyy gó ër noo bã, hajök do kawaj'ään da ër wë —näk mã sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bã.

(Rawén jeÿÿm mäh, hajök do hã m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë paa m' sa h'yyb Jowāw.) ³³Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hã:

—Dooh äã hapëë bã —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ na-ääj né hë, dooh ÿ her'ood bã ky gabuuj näng do hã ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mã ta kyyh sa hã.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hã.^q Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëë hõm. Ti tagagoos uwa bëëh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagã n'aa tyng. Ti tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danäh bahõm dawëë. ²Joom ag wah'ëë däg bã kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ooh do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä joom ag wób. ³Ti takajaa bã kä, ramaso däk, rahewyyh, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ⁴Tii bã ta danäh mejüü ênh ta seeh. Tii kä ranu ganabooh, rarahejää tii. ⁵Ti tamejüü ênh ta seeh. Radajëëb kân tii. Ti ta danäh mejüü nä hajök. Tii b' sa wób rahewyh bong, sa wób raneboh bëëh. ⁶Sét hë mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahän do tii. Ti tamejüü. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ÿ raweh'ëëh da”, näng mã ta h'yyb gó. ⁷Ti ta kaser n'aa rabahapäh bã raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bã, ër dajëëb! Ër ma däg

^q 12.1 Ta hã kamaj'ĩ doo, ta hã he'aanh do sa hã ti tabaher'oot.

da tii bā kā hahỹ joom banäng doo”, nāk mā sa kyyh. ⁸Tii d' né kā, ranaboh jad kăn. Dawëë radawäts hōm joom bahānh —näng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũum sa hā.

⁹Ti m' teanh sa hā:

—Nyy da joom danāh bad'oo hỹ kā? —näng mäh. —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahaëenh tii bā —näng mäh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hā:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹ kā pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg. ¹¹Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hē êr hā tii”,^r näng kerih doo —näng mäh.^s

¹²Tii bā kā m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hē, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mā ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genāh mā Jesus pes'āap mā panyyg ky n'aa me sa hā. Ti hadoo né hē, e'ỹm mā hajök do Jesus maa new'ëë do sa hā, ti hyb n'aa m' Jesus mahānh rabahōm.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

¹³Ta jawén kā m' ramejũũ Pariséw wób, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee wób na-ääj mā Jesus wë. Rakarēn paawä rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa. ¹⁴Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'anh:

—Ma matëg! —näk mäh. —Ää hapäh òm. Baad ub mabawät. Dooh daap mamenä bā. Dooh mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa etsëeh do hā, hyb n'aa jawyk do hā mama metëek bā. Dooh maky n'aa ehỹd bā sa hyb n'aa ma metëek doo. Ehub né hē P'op Hagä Do karēn do hā mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. Taw'ääts hē a hā, ji epaag bā Roma buuj sa wahë hā rahepak doo, Sesa hā?^t —näk mäh. ¹⁵—Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bā? Nyy da a hā? —näk mā sa kyyh.

Jesus hapäh mā ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hā:

^r 12.11 Saaw-Mo 118.22-23

^s 12.10-11 Ti pä tahananğ péh, ta daaj hē né m' ti takaher'oot.

^t 12.14 Tii da rawén eanh, rakarēn paawä Jesus her'oot do hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hā. “Dooh ji epaag bā Sesa hā” taky hado bā paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hā. “Ji ep'aak né hē” Jesus ky hado bā paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaağ bā ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hē ta hā reanh doo.

Moweed denaari ramaneëenh do
heen n'aa (Maah-Ko 12.15)

—Hëd n'aa tii da bë ke'aanh,
këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa
maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na moweed denaari
ramaneëenh doo. ÿ megää —
näng mäh.

¹⁶Ti m' raban'oo däk ta hä.

Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng
mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo
P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë^u —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Sadusëw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸Ti m' rakajaa Jesus wë Sadusëw häd enäh doo, rake'aanh hyb
n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ¹⁹Ti m' raky
hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa
ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä
m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makû panaa näng hyb n'aa
m' —näk mäh. ²⁰—Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ
hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mäh. Dooh m' teta nä bä,
aj'yy dajëp. ²¹Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä
ta hÿÿj makû ÿÿm paah. Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh
m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. ²²Sahõnh hë
m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' radejëp ranetaa nä bä.
Tagadëëg ub kä ÿÿnh dajëb kän.

²³Ti m' rabeajj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo
do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa m' ta ti ta
pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

^u 12.17 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo.

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hē —näng mäh. ²⁵—Dejöp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

²⁶Ti m' taky hadoo ënh:

—Dejöp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hä. Hahÿ d' mä ta kyyh: “Abaraäm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh”,^v näng mäh. ²⁷—Dooh, “Abaraäm makû hagä, Isak makû hagä, Jakóh makû hagä”, tanoo bä. Dejöp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedöp do sa hagä n'aa tii —näng mäh. —Tak'öp bë h'yy gatemah —näng mä Jesus kyyh Saduséw sa hä.

Tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hä m', baad mä Jesus ky gadoo sa hä rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagä Do mejüü do see tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahãnh? —näng mäh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hahÿ tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bë maa newë da hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'öp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagä Doo, ër hagä n'aa, sét né hē. ³⁰Taw'ääts hē tak'öp bë kamahãh Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hē tak'öp bë h'yy padäg ta hä. Taw'ääts hē bë h'yy tym gó naa né hē bë kamahãh ta hä, sahõnh hē bë hajaa doo me”,^w näng mäh.

³¹—Hahÿ ta seeh: “Makamahãh a da hadoo doo, a hä makamahãh doo da”^x —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooh tak'öp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahãnh —näng mä Jesus ta hä.

³²Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matëg —näng mäh. —Sét né hē ti P'op Hagä Doo. Dooh ta see péh —näng mäh. ³³—P'op Hagä Doo tak'öp

^v 12.26 Esodo 3.6

^w 12.30 Dew-Teronom 6.4-5

^x 12.31 Rewitikos 19.18

ji kamahãh, tak'ëp ji h'yyb dāk ta hã. Ji h'yyb tym gó naa né hẽ, sahõnh hẽ ji hajaa doo me né hẽ ji kamahãh ta hã. Ji kamahãh né hẽ ji da hadoo, ji hã ji kamahãh doo da —nãng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagä Do hã bahãnh ti ta tii.

³⁴Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hẽ paawä P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh takarẽn doo da. P'eets hẽ paawä P'op Hagä Do bag'aäs do karapee n'aa mabahadoo —nãng mäh.

Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ỹm mä reaaj bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

³⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa nooh. Nyy da tii?

³⁶Hahỹ d' mä P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahẽ ỹ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, ‘Aso hup ỹ hẽnh, si ỹ mabag'aäs hyb n'aa a majiĩ ỹ nes'ëem bä kä’ ”,^y nãng paa Dawi. ³⁷Hỹ kä, “Wahẽ ỹ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?^z —nãng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hã Jesus kyyh.

³⁸Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahãnh —nãng mäh. Baad ub raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —nãng mäh. —Rakarẽn ji bedëng hajök do sa mahang —nãng mäh. ³⁹—Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bä rabahetonh bä ratooj bä —nãng mäh.

⁴⁰—Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bä h'yy kamep'ëeh, bap péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bä —nãng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejã da —nãng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

^y 12.36 Saaw-Mo 110.1

^z 12.36 Dawi panaa né hẽ ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahẽ ỹ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ääj hẽ ti Jesus.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëër panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹Ti m' Jesus bahyy sooh dajëër radahet'oonh do dawëë bã. Ti m' tabaheg'ããs hajök do radatoonh do dajëër tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. Hajök mã dajëër enäh doo, hajöng mã radatoonh. ⁴²Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mã pawóp its moweed. Kanahën its mã tii. ⁴³Ti m' Jesus naëenh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mãh. ⁴⁴—Sahõnh hë ta wób ranoo sa wë mad'aak do uuh —näng mãh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mã Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Jesus ratsyym kasok bã m' P'op Hagä Do tób n'aa bã naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:

—Mahegãã, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anäm hahÿ tatama n'aa! —näng mãh.

²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahÿ tób yb —näng mãh. —Dooch da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũũ —näng mãh.

³Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kãn. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bã Jesus bahäng bã, sa m'aa hënh Peed, Tsijaag, Jowāw, Ān-Deréh rabana ta wë, ti m' raky n'aa eaanh:

⁴—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu dāk? H'ëed hado da tabedaa dāk do heen n'aa? —nāk mãh.

⁵Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶Hajök da han'aa ji hã wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, nāk da sa kyyh. Hajök da rawedii —näng mãh. ⁷—Bë eÿÿm manä da kaneb'ooh do bë ky n'aa napäh bã. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nã bã badäk hahÿ bahëëj jëng doo —näng mãh. ⁸—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da hāj n'aa see babuuj sa daheeh. Hāj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da hāj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajöng hāj n'aa bã k'ãäts katajuus da, sah na-ãāj da anäng. Badäk hahÿ bahëëj jëng do du dāk do metëë n'aa d' tii. Ajān pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii —näng mã Jesus.

⁹Ti m' taky hadoo ênh:

—Baad bë kanä sa mahänh —näng mäh. —Bë da rahaëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó. Hëp y n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëej bagä n'aa sa wë na-ääj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh y n'aa bë her'ood kän da tii bä sa hä —näng mäh. ¹⁰—Badäk hahy gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do jé pad'yyt hë da rabahe'ood hõm sahõnh hë häj n'aa babuuj sa hä —näng mäh. ¹¹—Bë ramoo maso hõm bä, bë raheaaj bä bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot péh. Bë her'oot bä, bë her'ood bë hä P'op Hagä Do anoo do ti noo gó. Bë h'yyb gó naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagä Do Sahee da ti her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

¹²Ti m' taky hadoo ênh:

—Hyyj näng do ta hyyj tan'oo däk da ta wób sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hä. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wë, sa yyn wë. Rahaëenh da ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ¹³Tak'ëp da sahõnh hë rakawajään da bë wë hëp y n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä yy, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hy pong jé P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus kyyh.

¹⁴Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bä tahëë däg bä bë hapëë bä, taw'ääts hë Judah buuj häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. (Sahõnh hë hahy ner'oot doo, taw'ääts hë ramatakëë tagahoot hyb n'aa sa hä nyy d' Jesus hanäng pé ti tak'ëp nesaa doo.)^a ¹⁵Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁶Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁷—Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä!^b —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahy P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop.

^a 13.14 Maah-Ko erii wät ta tii, Daniéw erii wät do hä Jesus beh'üüm do hyb n'aa.

^b 13.17 Tak'ëp tanesaa sa hä, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa.

Ti jawén kã dooh ti tahado wäd bã kã. Ti hyb n'aa da, bë ky n'aa ets'êê P'op Hagä Do hã, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰—P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bã paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹—Ti noo gó, “Wät hahy Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bã, bë ky dahé manä da rahe'oot doo. ²²Ta ti y wén her'oot, ti abok da hajök “Y Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod yyh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé y baher'ood däk bë hã —näng mã Jesus kyyh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bã, papyyj da badagyb däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bã. ²⁵Sagõoh wë hã naa kejäk da. Wë hã habong do ta bag keh'yyt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bã. ²⁶Ti noo gó kã da sahõnh hë da rabahapäh yyh, Aj'yy Hadoo Do Hy Pong Jé Hana Doo, y bahyng bã kã wë puh mahang. Y ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo me. ²⁷Ti noo gó y mejũũ da as yyh rabata hõm hyb n'aa jé pad'yyt hë badäk hahy hã habong do y asëew hõm doo —näng mã Jesus kyyh.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hã —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bã tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk. ²⁹Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë y maher'ood wät do kaja däk bã bë bahapäh bã, edaa däk y kajaa do bë bahapäh da —näng mäh.

³⁰Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup y né hë hahy y her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nã da sahõnh hë y her'ood wät do bawäd kãn. ³¹Badäk hahy hë,

^c **13.25** Isajas kyy gó Jesus beh'ũũm ta ti tahe'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hã kerii däk ta ti ky n'aa.

^d **13.28** Tabahahem noo gó, hajõng do hãj n'aa bã ti anäng joom ti noo gó barak doo. P'aa hënh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bã. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'ũũm ta panyyg.

^e **13.30** Jesus hã reaj wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejää. 37 ta baab jawén paa bã, hahy Jesus her'oot do jawén paa bã, Roma buuj sa warahén n'aa rarejää P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bã hasooh do paah. Sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pã kepyy hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bã.

wë na-ãāj da, ahëej jëë né paawä, këh yÿ da dooh tahëej bä — näng mäh.

³²Ti m' Jesus ky hado kän:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. ãäs, hÿ pong jé habong doo, dooh rahapëë bä. Yÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ãāj hë dooh y hapëë bä. Jããm né hë Ee hapäh. ³³Dooh da bë hapëë bä ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bë gadaa ta pooj jé, baad ub da bë matakä. ³⁴Aj'yy karom näng do ta s'ee hënh hahôm do hadoo tii. Tabahôm pooj jé tamejũũ ta karom sahôn hë rabahag'ãäs hyb n'aa. Tamaher'ood hôm sa hã ramoo bong do hã. Tamejũũ na-ãāj hë tób noo hag'ãäs doo, baad tabahag'ãäs hyb n'aa. Dooh raheen n'aa enä bä ny noo gó sa kariw n'aa matëeh. ³⁵Ti hadoo bë hã kä. Taw'ãäts hë baad da bë gadaa, baad bë hyb n'aa matakä da. Dooh da bë hapëë bä y matëeh bä, tób danäh matëeh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooh ji hapëë bä tób danäh kajaa bä, tug bä, atsëm, atsëm ub, tapaj'ëë bä. ³⁶Dooh taw'ãäts hë tado bä bë h'yy gatamah bä tób danäh nayyw hë takaja bä —näng mäh. ³⁷—Ti hyb n'aa y bedoo bë hã, sahôn hë sa hã: Baad bë gadaa, baad bë matakä! —näng mä Jesus.

14 Buu benyym do yÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh Ti m' pawóp nä m' ta ãh Pas-kowa' häd näng do bawät, pãw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãāj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hôm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ²Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Dooh da ër dajëeb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahãnh —näk mäh.

³Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hã däk do paa tób bä, sa waa tyng hã m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë yÿnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pã s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ëeb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatëh hôm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'ãän bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hã:

^f 14.1 Pas-kowa ramaneëenh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehũũ doo, Esit bä naa rabah'ũũm noo gó. Pas-kowa ratab'ëes noo gó ranaheb'ooh b'ëé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ëes né hë pãw makuj tamah doo. Séd hã rataheb'ëes.

—Hëd n'aa tarejää tii? ⁵Taw'ääts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji anoo paawä kas'uut do sa hã —näk mäh.

Ti m' rabahajëew wät ti ỹynh.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hajëew manäh! Na magëd ti ỹynh —näng mäh. —Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hã ỹy. ⁷Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Bë h'yy kajäk bä bë banoo sa hã. Ỹ ti h̃ỹh, dooh bë mahang had'yyt hë ỹ awäd wäd bä —näng mäh. ⁸—Tahajaa do né hë ti tamoo wät hã ỹy. Ỹ radakä jëe pooj jé buu benäw n'aa tii d' nuh ỹy gó tah'ook doo —näng mäh.

⁹Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ỹ né hë hah̃ỹ ỹ her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hah̃ỹ hã P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bã, raher'oot da na-ääj hë hã ỹy hah̃ỹ ỹynh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã —näng mäh.

¹⁰Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, 12 hedoo do ta ma matëg sa seeh, bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë, Jesus tahaëenh hyb n'aa sa hã. ¹¹Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm raky kajäk mä ta hã. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hah̃ỹh

¹²Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk bã m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'ooh noo gó m', Jesus ma matëg rabeanh ta hã:

—Nyy bã makarën ää benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹³Ti m' tamejũu pawóp hë ta ma matëg, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä panang hënh. Bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy hã naëng hes'ooh do hã. Ta jawén bë ahõm da. ¹⁴Ti bajëe suun bã tób gó, bë eaaj da tób danäh hã hah̃ỹ da: “Ää ma matëg mejũu ää beanh nyy bã tagadäk ta gawakõ, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹⁵Tii bã da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hã. Ta tii bã tyng n'aa näng da. Kabenyyw däk da —näng mäh. —Ta tii bã bë moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa ër tab'ëes hyb n'aa —näng mä Jesus sa hã.

¹⁶Ti m' pawóp hë ta ma matëg rabahõm panang hënh. Rakajaa bã m' panang bã, Jesus her'oot do hadoo né kã m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

Pas-kowa tä n'aa rabawëh do heen n'aa (Maah-Ko 14.17-26)

¹⁷Papÿÿj badëë hyng bä kä Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸Sa waa tyng pa rabat'oonh bä kä m', rabawëh bä kä m', taky hadoo sa hä:

—Bë see ÿ tahaëenh da majiï moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁹Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hä ÿÿ, dooh ÿ tado bä! —näk mäh.

²⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon ÿ heh'oos do pāw né da —näng mäh. ²¹—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majiï moo gó han'oo däk do hä! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hä tanenyyts bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²²Ti m' rabawëh bä, Jesus bado däk pāw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ òm, Ee. Man'oo dāk pāw āā hā —nāng mäh.
 Ti m' taganabäh dāk, tan'oo dāk mā ta ma matëg sa hā. Ti m'
 taky hadoo:

—Bë gado dāk. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —nāng mäh.

²³Ti m' Jesus bado dāk uwa bëëh hood, ti m' P'op Hagä Do hā ta
 ky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ òm, Ee. Man'oo dāk uwa bëëh āā hā —nāng mäh.

Ti m' taban'oo dāk sa hā. Ti m' rabeëg pëë uwa bëëh.

²⁴Ti m' taky hadoo sa hā:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó hajök do sa hyb n'aa
 heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh
 do tii kã. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky
 däng^g —nāng mā ta kyyh sa hā.

²⁵Ti m' taky hadoo ënh sa hā:

—Dooh ÿ eëg wäd bā hahÿ uwa s'ëëb. Jāām hẽ p'aa hënh papuuj
 däg ÿ eëëk da P'op Hagä Do bag'ãäs doo bā. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ
 her'oot doo —nāng mäh.

²⁶Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejām do jawén paa
 bā m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd nāng do banāng hënh.

²⁷Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë sahõnh hẽ ÿ bë beréd hõm da —nāng mäh. —Hahÿÿ da
 takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih do hā ti ky n'aa: “B'ée hagã ÿ
 daj'ëëp da. Tii bā da jé pad'ÿyt hẽ b'ée rabehüüm bong”^h —nāng
 mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hā ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bā da, bë
 pooj jé da ÿ bahõm Garirej hënh —nāng mäh.

²⁹Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Sahõnh hẽ òm reréd hõm bā, ÿ dooh òm ÿ eréd bā —nāng
 mäh.

³⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Badah né hẽ, atsëm, pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé
 ÿ maky n'aa jejen da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —nāng
 mā Jesus Peed hā.

³¹Ti m' Peed ky kah'üüm mā ta hā:

^g 14.24 P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿÿh. P'ooj ub b'ée t'aah
 majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj dāk hÿÿ kã. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh
 hẽ sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿÿ kã ta wë sahõnh hẽ Jesus hā h'ÿy ka'eeh doo.

^h 14.27 Sakarija 13.7

—Dooh! —näng mäh. —Ỹ radajëeb bã na-ãāj hẽ a sii, dooh noo gó da òm ỹ hyb n'aa eréd bã! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hẽ m' ta ma matëg wób.

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahỹỹh

³²Ti m' Jesus rabahôm joom banäng hẽnh Getsemani häd näng doo hẽnh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bẽ ayyw dó ỹ ky n'aa ets'ëe nuuj jé —näng mäh.

³³Ti m' Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh tamahũum ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mã tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bã ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hã:

³⁴—Tak'ëp ỹ h'yy katón. Ỹ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bẽ ayyw, bẽ matakä. Bẽ aã manä da! —näng mäh.

³⁵Ti m' tabahôm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bã. ³⁶Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Dooh hejoonh pé a hã. Ti hyb n'aa ỹ karën paawä mado hõm mahãnh ỹỹ wät hahỹ ỹ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ỹ bets'ëe paawä, makarën doo d' né hẽ mabad'oo, ỹ karën doo da nado —näng mäh.

³⁷Tabana bã m' ta ma matëg tamawoob hẽ hadoo do rahab'ëeh hẽnh, taheg'ãäs mäh, aã b'ëeh mäh. Ti m' tanaëej nyh Peed ta häd heh'äät doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Òm aã jëng? —näng mäh. —Dooh mahaja bã kanahën d'os hẽ maty gadäg bã si ỹỹ? —näng mäh.

³⁸—Bẽ matakä, P'op Hagä Do hã bẽ ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bẽeh, ỹ bẽ eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bẽ ky n'aa ets'ëe ỹ wén näng —näng mäh.

³⁹Ahôm ênh p'aa hẽnh, taky n'aa etsëe do paa taky n'aa etsëe ênh p'aa hẽnh. ⁴⁰Ti m' p'aa hẽnh tabana bã ênh, aã b'ëeh ênh mäh, tak'ëp mã raty jewyk sa h'yyb. Dooh m' sa kyyh pé ta hã.

⁴¹Tamawoob nuu me m' tabahado däk bã m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ kameh'ääk nã? Bẽ aã magyys hẽ? Jääm hẽ dó! —näng mäh. —Kaja däk ỹ ran'oo däk doo. Bẽ hegãã. Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëej däk hỹỹ kã —näng mäh. ⁴²—Bẽ as'ëeg bẽh! Hamäh, èr ah'ũum. Wät ta ti ỹ han'oo däk do majë ỹỹ hã —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahỹỹh

⁴³Jesus ber'oot nā bā m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajōk mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana.

⁴⁴Haēēnh do baad ub mā taky n'aa her'ood dāk. Hahỹỹ da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ỹ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm baad ub —tii da m' ta kyy dó sa hā.

⁴⁵Ti m' nanyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kän mā Jesus. ⁴⁷Ti m' Jesus pa hageēt do seeh, bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁴⁸Ti m' han'aa do hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahũũm n'aa bē ed'oo g'eeh ỹỹh, bē wén n'aa wē ỹỹ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ỹ bē masoo hyb n'aa? —nāng mäh. ⁴⁹—P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó ỹ awād had'yyt hē bē sii ỹ ma metēek bā. Dooh ēnh ỹ bē maso bā tii bā ēnh? —nāng mäh. —Hỹỹ kă, taw'ääts hē —nāng mäh. —Ỹ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagā Do kyy kerih do hā ỹ kaja dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus.

⁵⁰Ti m' sahōnh hē kă ta hata rawaj'aa bong. Reréd hōm mā Jesus.

⁵¹Jāām hē sét hē wanajaah, pahēew. Sét mā tadadāk ta hatsē pāān rino s'ēēb. Jesus jawén paawā tabahōm, ti m' ramaso däg bā paawā m', ⁵²teréd dāk mā ta hatsē. Hahót mā tawaj'aa hōm.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahũũm do ky n'aa hahỹỹh

⁵³Ti m' Jesus ramahũũm kän P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do wē kă. Ti m' rakata padēek t'ĩĩ hēnh sahōnh hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁴Ti m' Peed bahōm mā Jesus sa jawén. Dawēē m' tagadāk. Ajēē suun mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katēng mā sa nemuun tēēg me.

⁵⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hẽ Sinedirijoⁱ häd näng do ajyy n'aa sii hẽ m' resoos mã Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep péh. ⁵⁶Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' séd gó rer'ood bã. Raky n'aa eh'ÿýt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mã ta see an'oo bã.

⁵⁷Ti m' p'op mã ta wób rabes'ëeg b'ëeh, ti m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

⁵⁸—Äã maa napäh taher'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hõm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bã, tamawoob hẽ ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mã sa hã.

⁵⁹Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mã dooh m' séd gó rer'ood bã.

⁶⁰Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mã tabas'ëeg gëet sa mahang. Teanh Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶¹Dooh m' Jesus ky gado bã. Bag hënh mã tabagëet.^j

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do beaaj kãn ta hã:

—Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Õm P'op Hagä Do T'aah? —näng mã ta kyyh.

⁶²—ÿÿ. ÿ né hẽ —näng mã Jesus. —Bẽ hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasooh bã, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã. Bẽ hapäh né da ënh tabahyng bã wẽ puh mahang —näng mã Jesus kyyh sa hã.

⁶³Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hẽ ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jããm hẽ. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh. ⁶⁴—Bẽ maa napäh né hẽ ta kyyh, P'op Hagä Do

ⁱ **14.55** Sinedirijo ramaneëenh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëek do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób, ta wób mã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh.

^j **14.61** Dooh Jesus kawaj'ään bã. Daap hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

taky n'aa rejãã doo —näng mäh. —Nyy da bë hä? —näng mã P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hẽ raky hadoo:

—Taw'ääts hẽ tadajëp! —näk mäh.

⁶⁵Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëë bã! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahũũm kãn, ti m' rahewyyh mã Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahỹỹh

⁶⁶Ti m' Peed bahäng bã m' tób w'oo hä, tabës mã tii bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom ỹynh. ⁶⁷Tahapäh bã m' Peed katëng tëëg noo pa, tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Õm na-ãj hẽ Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa õm —näng mäh.

⁶⁸Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ỹ hapëë bã ta ti maher'oot doo. Dooh ỹ heen n'aa nyy bã —näng mäh.

Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bã. ⁶⁹Tĩĩ hënh ỹynh bahapäh bã m', taky hadoo sa pa hab'ëëh do sa hä:

—Hahỹ sa hata see né hẽ —näng mäh.

⁷⁰Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mã kã, ta pa hab'ëëh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hẽ õm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hẽ õm —näk mã sa kyyh.

⁷¹Ti m' Peed ta daaj hẽ taky n'aa kawas'ee kãn. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ỹ hapëë bã ta ti aj'yy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷²Ti m' nayyw hẽ m' karaak bah'ỹỹ kãn pawóp nuu me däg kã. Tii bã m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä kã: “Pawóp nuu me karaak bahỹỹh do pooj jé, tamawoob nuu me ỹ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kã m' Jesus her'oot do paa kã ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kãn taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kãn do panyyg n'aa hahỹỹh

15 Bãp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo,

Judah buuj sa wahë n'aa, sahõnh hë Sinedirijo ajyy n'aa sii hë m' rahyb n'aa n'oo dāk Jesus. Ramoo maw'yyd dāk, ramahũũm Pirato häd näng do wë.^k

²Ti m' Pirato beanh Jesus hã:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—Ỹỹ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

³Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hajõng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. ⁴Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hã õm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵Dooh m' Jesus ky gedag bä.^l Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajõk do retsëe doo. ⁷Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadj'ëep paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. ⁸Ti m' hajõk do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëe ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹Ti m' Pirato beanh sa hã:

—Bë karën ỹ ado nyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëenh doo? —näng mäh.

¹⁰Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hã rahaëej dāk Jesus, Jesus hã rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. ¹¹Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejũũ mä hajõk do rabetsëe hyb n'aa Pirato hã Barabas häd näng do Jesus jawén buuj.

¹²Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyh da ỹ bad'oo hỹ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneëenh do hã? —näng mäh.

¹³Tii bä m' tak'ëp rageëej bong:

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hã! —näk mäh.

¹⁴—Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

^k 15.1 Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah hã n'aa bagä n'aa.

^l 15.5 Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

¹⁵Hajök do Pirato h'yyb en'ym hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejũũ rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëj däk warahén sa hã rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁶Ti m' warahén ramahũũm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bã m' ranaëj nã sahõnh hë sa hataa, séd hã rakata padëëk hyb n'aa. ¹⁷Ti m' radasuun jëng ta hã ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasoo. ¹⁸Tii bã m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hã. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëëh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

¹⁹Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëëh ta wë, raweh'ëëh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. ²⁰Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bã m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahỹỹh

²¹Ti m' ramanyyh bã m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëj paawä m' sa hã. Panang Sirené häd näng doo bã naa m' tii. Aresân, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajë paawä. Ti m' warahén ramejũũ mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. ²²Ti m' Jesus ramahũũm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³Ti m' ramenoo ta hã joom uwa häd näng do s'ëëb hejoonh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëëb. Dooh Jesus eëg bã. ²⁴Tii bã kã m', repëëm däg kãn mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

²⁵P'op däg mä papỹỹj, 9 oor däg mä ti rabepëëm däk. ²⁶Hahỹỹ da m' takerii däk Jesus moo p'ãã tadajëp do heen n'aa hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahỹỹh”, näng mä kerih do hã.^m

²⁷B'aa kajatsëk do wób hã rabepëëm padëëk na-ããj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ỹỹ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëëm däk do bahäng. [²⁸Ta tii hã kaja däk P'op

^m 15.26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëëm däk kerih doo.

Hagä Do kyy kerih do paa hahỹỹ d' her'oot doo: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bã P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.”^{n]} ²⁹Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mã Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. Hahỹỹ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mã ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. ³⁰Ahyy b'aa hã hadäk do õm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

³¹P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë raky n'aa ej'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bã ta daaj hë takedëeb bã! ³²Hahỹ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hã tahadäk do hã naa, ää baheg'ääs hyb n'aa, ää ky daheeh hyb n'aa! —näk mã sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hã pad'ëëk doo, ti na-ääj hë raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahỹỹh

³³Wasyk mã ta bag badoo wät, badagyb däk mã badäk hahỹỹ hã. Jääm hë tug bã tabawag däk p'aa hënh. ³⁴Tug bã m', tak'ëp mã Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ỹ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ỹ mamakyy?”^o,
tahanäng pé m' tii.

³⁵Ta tii bã p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bã m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëenh —näk mäh.

³⁶Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mã Jesus hã tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b' ër heg'ääs Eriij ana bã tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷Ti m' tak'ëp mã Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kân.

³⁸Tii bã m', P'op Hagä Do tób n'aa t'õp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ³⁹Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus

ⁿ 15.28 Isajas 53.12

^o 15.34 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk do hã tabeh'üüm.

P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó
noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng
do heen n'aa (Maah-Ko 15.38)

ty gadäk hēnh hab'ëeh doo,
tamaa napäh bā Jesus geëēj
wät doo, tahapäh bā m' nyy da
Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa
ti hỹ aj'yy! —nāng mäh.

⁴⁰Dawëë naa m' ȳy wób
rabaheg'āās. Sa mahang mā
ab'ëeh Marija Madarēn häd
nāng doo, Sarome häd nāng
doo, Marija seeh. Tsijaag, ta
jawén nā ramaneëēnh doo,
Josés ta hỹy daheeh sa ȳyn
ti Marija. ⁴¹Jesus hep'ëeh né

hē m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bā Jesus hataa né paa m' tii. Sa tā
moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mā ȳy ta sii han'aa do Jerusarēnh
hēnh, ti na-āāj mā tii bā m' rabab'ëeh ēnh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyy n'aa hahȳh

⁴²Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah
buuj rabahenyw hōm Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tug bā kā
m', ⁴³Joséh, panang Arimatsija häd nāng do buuj, bahōm Pirato
wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada
né hē m' P'op Hagä Do bag'āās do du dāk. Ti m' tabahōm Pirato
wë. Dooh m' tah'yyb eỹm bā. Tetsëē mā Jesus kamag n'aa. ⁴⁴Ti
m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mā Jesus nayyw hē dajëp tahanāng
doo. Ti m' tamejũũ ranaëēnh warahén sa wahë n'aa tabeaanh hyb
n'aa ta hā te hub tado bā. ⁴⁵Ti m' ta heen n'aa nyy dāk bā warahén
sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëēj däg kán Joséh hā. ⁴⁶Ti
m' Joséh etsëē mā pāan hawak doo, rino häd nāng do s'ëeb. Ti m'
tabado hyy kán Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën dāk mā hawak
doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa
ragagots dāk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëed nā, taty gatsëē
dāk mā ta me. ⁴⁷Marija Madarēn, Marija see Josés ȳyn raheg'āās.
Rahapäh mā ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

Jesus ganä wät do panyy n'aa hahȳh

16 Ti m' papỹy badëē hyng jawén paa bā, Saab bahëēj jëng
bā, Marija Madarēn, Sarome, Marija Tsijaag ȳyn ah'ũm

mä buu benyym doo m' retsëë. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ²Ti m' bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä kää bä, rabahôm kân pä gabaho doo hênh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hênh.

³Ramahôm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëës? —näk mäh.

⁴Ti m' raty kajäk, pä kepëed hóm taty gatsë. Aeh mä ti pä. ⁵Ti m' rabajëë p'ëë gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mä pahëëw hadoo. Hawak mä ta saroor tagasooh. Hub tabanäng hênh mä tabasooh. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong.

⁶Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —Bë esoos Jesus Nasaréh buuj, repëem däk do paah. Dooh wäd bä. Ganä wät! B'ëëp, bë hegää radasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷—Bë ahôm nä, bë maher'ood ta ma matëg sa hä, Peed hä sii hë. Hahÿÿ da da bë kyyh: “Ahôm da bë pooj jé Garirej hênh. Bë hapäh da t'ii hênh, bë tamaher'oot do paa da” —näng mäh.

⁸Ti m' rawaj'aa hóm, kaj'uun mäh, h'yyb manepëë boo m'. Dooh m' raher'ood bä sa hä rabeÿÿm bong do hyb n'aa.

[⁹Ti m' met'uuh hä bap paah, Jesus ganä wät. Pooj jé Marija Madarën hä m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do tahebëë bong do paa m'. ¹⁰Ti m' tabahôm Jesus sii habok do paa wë. A'oot mä tii. H'yy ketón bong mä Jesus hyb n'aa. ¹¹Ti m' Marija Madarën baher'oot bä m' sa hä Jesus ganä wät doo, Jesus tahapäh doo, dooh m' raky dahé bä.

¹²Ta jawén kä Jesus kas'ee wäd kân ta see hado däk mä pawóp hë ajyy panang s'ee hênh hah'üüm do sa hä, ta tyw n'aa me rababok bä. ¹³Ti m' ajyy mat'ëëh p'aa hênh, raher'oot mä ta wób sa hä. Ti sa hä na-ääj mä dooh raky dahé bä.

¹⁴Tii bä kä m', Jesus kas'ee wäd kân 11 hedoo do ta ma matëg sa hä kä sa tä rabawëh bä m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa ti bë nabuj keh'üüm bë ky nadaheeh ÿ hap'ëëh do ÿ ganä wät jawén paa bä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁵Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë ahôm jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä. Bë maher'ood hóm sahônñ sa hä hanäm do panyyg keh ÿ n'aa —näng mäh. ¹⁶—Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ëëp da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa etty da banesaa hênh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸Ti m' taky hadoo ênh:

—Panyyg këh ÿ n'aa ky dah'eeh do hã P'op Hagä Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebë da hăt ÿÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bä da, p'yyim reëg bä da, dooh da ramahÿÿj hob bä. Sa moo radatoonh da nahëë enäh do nu gad'oo bä, heso padëëk da nahëë enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh ÿ n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹⁹Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bä sa sii, P'op Hagä Do masäg kăn hÿ pong jé. P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bä tabaso däg kăn. ²⁰Ti m' ta ma matëg rabahôm kăn, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood hôm kăn mä Jesus ky n'aa kä. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hã tapehuunh doo me, sahôn timer hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jããm né hë hahÿ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg kä.

UKAS

Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.
Hajök herii bong ää häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ²Sahõnh hē tadu dāk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do rahe'oot sa hã raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³Hÿÿ kä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hē baad ÿ ma kamet'ëeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hē hÿÿ kä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hã, se hub né hē baad mabahapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hã maner'ood bä.

Ääs ky n'aa her'oot Jowāw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahÿÿh

⁵Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do wahë n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ênh. ⁶Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hē raky daheeh sahõnh hē P'op Hagä Do mejũũ doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷Doooh m' rataah nyy bä. Doooh m' Isabew eta bä. Wehëh padäg mä ta patug daheeh.

⁸Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹Sakarija hã m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó tabajëë suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëen häd näng do tabajuu hyb n'aa.^a ¹⁰Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hã m' raky n'aa etsëë. ¹¹Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hã m'. Buu benyym do rabahejuu do tyng hënh, hub hënh mäh, ääs bag'ëed dāk. ¹²Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³Ti m' ääs ky hadoo ta hã:

^a **1.9** Jääm né sét né hē sa ky n'aa rod hajëë suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëe do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowāw —näng mäh. ¹⁴—Tak'ëp da bë h'yyb tsebë ta hyb n'aa. Hajök ratsebë tabenäng bä, ¹⁵hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hë dooh d' teëg da uwa bëeh hejoonh doo, ta wób na-ääj hë mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hë —näng mäh. ¹⁶—Hajök da Isaraëw buuj tah'yyb wapëen hõm p'aa hënh P'op Hagä Do wë, sa hagä n'aa wë, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd däk da, Isaraëw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'ymm hyb n'aa sa wë, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapëen hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karën doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëë däg ÿ ti hÿÿh. Wah'ëë däg äm ÿ né tii ënh —näng mäh.

¹⁹Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijëw häd näng do ÿ ti hÿÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegët do ÿ hÿÿh. Ta ti né hë ti ÿ tamejüü hahÿ hanäm do ky n'aa õm ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. ²⁰—Hÿÿ kä, —näng mä —dooh d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

²¹Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëe doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. ²²Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hä.

²³Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaaj hõm kän mä ta tób hënh. ²⁴Ti m' nayyw hë denaa hë kä m', ta ÿÿm Isabew häd näng do beta däg kän mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hënh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahỹ P'op Hagä Do anoo hä ỹỹ —näng mäh. —Ỹ tat'yyd mehĩn. Tado hõm hä ỹỹ ỹ nu mebyng doo, ỹ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ãas ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahỹỹh

²⁶ 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejũũ äãs, Gabirijew häd näng doo, tabahõm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēnh, Garirej häj n'aa bä. ²⁷ Tamejũũ mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wē, Joséh häd näng do ỹỹm pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'yy tamepeēē nā bä ti maruus. Ta häd mä Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahõm ta wē, ti m' taky hadoo:

—Ỹ ana a wē õm ỹ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennym a wē. A hä hē tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón geēt mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newēē. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ēēd ky n'aa ti hỹỹ eh? —näng mä Marija ta h'yyb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eỹỹm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'yyb däng. ³¹ Õm da eta däk, enyy däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsēēh da. P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Sa Bahãnh Hadoo Do T'aah da ramaneēēnh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahē makū Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahē pan'aa da had'yyt da. Tabagãã had'yyt da —näng mä ääs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo ääs hä. Teanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'yy ỹ mepēē bä —näng mäh.

³⁵ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wē —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Sa Bahãnh Hadoo Do hejój a hä da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahỹ karapee hä P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneēēnh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—A wakããn, Isabew häd näng doo, ti na-ããj hē etaah ta wah'ēē gó. Rahe'oot né paa ti netah. Hỹỹ kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ỹỹh. Tamejũũ do ỹ moo wät da —näng mäh. —Taw'ääts hē ta ti tahado bā, maher'oot do hā ỹỹ —näng mäh.

Ti m' āās ahōm kǎn mā p'aa hēnh ta mahānh.

³⁹⁻⁴⁰Ti m' nanyw hē denaa hē Marija bahōm kǎn mā panang hēnh, Isabew hagä hēnh, waëë habëë hēnh, Judah hāj n'aa bā. Ta tsym n'aa kaw'aat mā tabahōm. Ti m' tób gó m' tabajëë suun. Isabew mā tedēng. ⁴¹Ti m' takedëë sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mā ta wog gó. Baad mā P'op Hagä Do Sahee badäg dāk Isabew h'yyb gó. ⁴²Ti m' Isabew ky hadoo Marija hā, tak'ëp mā ta kyyh:

—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edēng ỹỹj wób sa mahānh. Ajān hā na-āāj né hē baad hadoo do tah'yyb dāng —näng mäh.

⁴³Ti m' Isabew ky hadoo ēnh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hā ỹ h'yy kaha'eeh do ỹyn pan'aa mabahado né paawä mabana ỹ mabaheg'āās. Ỹ maweh'ëeh ta ky n'aa hā. ⁴⁴Ỹ medëë sii hē, wok ỹỹ gó ajān kahasyyg wäd is, tsebee wät —näng mäh. ⁴⁵—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edēng maky daheeh do hyb n'aa a hā taser'oot doo —näng mā Isabew kyyh Marija hā.

⁴⁶Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp ỹ tym P'op Hagä Do taj'aa etsë.

⁴⁷Hëp ỹ tym tsebee kǎn P'op Hagä Doo, hëp ỹ tym dëëb wë.

⁴⁸Ta wë hëp ỹ tym wén tsebé, ỹ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hỹ jawén sahōnh hē ỹ ramaneëēnh da ỹynh ky n'aa kedēng doo,

⁴⁹tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahōnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hā ỹỹ.

Tsyh hē, sahōnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰Sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong doo,
sa panaa na-āāj né hē,
ta hā hyb n'aa jew'yyk doo,
P'op Hagä Do t'yyd mehīn had'yyt hē.

⁵¹Tak'ëp hejoonh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahỹỹ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hē dawë hā tabetyn hōm h'yy kasab'ee doo gó sa hā hē h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karën do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hõm hyb n'aa jewyk do sa hejój,
ti taban'oo kân hyb n'aa sakog is do sa hã.

⁵³ Baad taban'oo kân sa tä, sa waa, has'aah do sa hã.
Tan'oo kân ta si n'aa hẽ rababaaj hõm tak'ëp ma enäh do
paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Isaraéw buuj, ta karom.
Ta t'yyd mehiin had'yyt sa hã.

⁵⁵ Dooh tamabaan bã Abaraãm hã, Abaraãm panaa^b hã taky
n'aa enooh doo.

Nahëej sa hã taky n'aa enooh do paah —näng mä Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hẽ kamarab Marija bayyw kân mä Isabew tób
bã. Ti m' tababaaj hõm kân ta tób hẽnh.

Jowāw nu gahem'uun do henäng do panyyg n'aa hahȳȳh

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy dāk bã kã, enäng mä kã aj'yy.

⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakãän na-ãäj mä rapanyyg enä hõm
bã kã, ratsebee kân mä ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehiin,
rahegãä bã.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta ãh tabahado dāk bã, sa wakãän, sa pa
haj'eenh do na-ãäj hẽ rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahõg hõm
do raheg'ãäs. Rakarën mä ta häd ramaneëenh Sakarija, ta yb häd.

⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowāw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hã:

⁶¹ —Hëd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Dooh ta tii da
Jowāw häd näng pé bẽ wakãän —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameanh ta yb hã nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti
m' ta moo me Sakarija metsëe ta hã rabanoo rahe'iih doo. Ti m'
rahyb n'aa meuuj bong terih do hã. “Jowāw” mä terii dāk. ⁶⁴ Tii
bã kã m', taber'ood däg kân p'aa hẽnh kã. Ti m' Sakarija j'aa etsëe
kân mä P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj
bong mä tak'ëp. Jé pad'yyt hẽ waëe habëeh hẽnh mä Judah haj
n'aa bã ta ky n'aa rahe'ood hõm kân mäh. ⁶⁶ Sahõnh hẽ ta ti maa
new'ëe do panyyg hã, rahyb n'aa newëe, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb
gó m' raky hadoo:

^b 1.55 Isaraéw buuj né hẽ ti Abaraãm panaa.

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.
Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hã tabawät do hyb n'aa.

Hahÿ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do

ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng.
Ti m' tadu doo tabaheer'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metëeh doo. Ti m' taky hadoo:

- ⁶⁸ —Taw'ääts hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã,
Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do ër j'aa etsë.
Tabahyng ta karapee tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh.
⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wë kasëew bong do hã taky
n'aa enooh doo,
tii da P'op Hagä Do bad'oo hÿÿ kä.
Tamejō kãn hÿÿ kä ër mahang tak'ëp ta hejój me ër hed'ëep
doo,
ta karom Dawi makū panaa hã.
⁷¹ Ër da ted'ëep ër majiĩ mahãnh,
ër wë h'yy gaëenh do mahãnh.
⁷² Tat'yyd mehiĩn paa ër wahë makūũh.
Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hã taky däng do paah,
⁷³ Abaraãm makūũ hã taky n'aa enooh do paah.
⁷⁴ Ër ted'ëep da ër majiĩ mahãnh,
h'yyb neÿÿm doo me ër moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wë.
⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahãnh,
takarën doo da ër baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hã Sakarija ky hadoo:

- Öm da ramaneëenh P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Sa Bahãnh
Hadoo Do ky n'aa rod.
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da öm.
Öm da henäm sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bã.
⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hã mamaher'oot da nyy da sa h'yyb
tym tabed'ëep
hÿ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,
nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm do hyb n'aa da.

78 Tii da P'op Hagä Doo, ër h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky ennym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehiin.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo ër hã, pap'yyj bag hadoo doo, p'op tabana ër hã.

79 Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hã, dajëb gó habok do sa hã.

Ër hã tanoo da h'yyb nyw gó ër babok hyb n'aa —näng mä Sakarija kyyh.

80 Ti m' karapee bawëë gëët. H'yyb hejooj g'ëëd kän. Tabanawäng bä kä tabawäd had'yyt hë. Tii bä kä, tadu do kän tama metëëk do Isaraéw buuj.

Jesus benäng do panyyg n'aa hah'yyh

2 Ti noo gó m', hajōng hāj n'aa sa wahë n'aa Aw-Kus häd näng do tamejūū rabetsén hyb n'aa sahōnh hë ta karapee jé pad'yyt hë habok doo, sa hāj n'aa had'yyt bä habok doo, Roma buuj ramejūū doo bä. ² Jāām né hë ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hëej Sirija häd näng do babuuj sa wahë n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bä m' sahōnh hë rabebanh sa wahë makū panang p'aa hēnh, ta heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej hāj n'aa bä badāk doo bä naa Joséh ratsyym kasog kän, Judah hāj n'aa hēnh, panang Berēnh häd näng doo hēnh rabahōm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hë m' ti Berēnh. Dawi panaa see m' Joséh. ⁵ Tii hēnh tawén hōm mä Marija, ta yym pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mä ti Marija. ⁶ Ta tii bä rabajeej bong noo gó kä m' karapee benyy däg kän. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabēn dāk. Ta wób sa masāāh tób n'aa yt hã m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawëë hena do tób ranu kahej'ëëk doo bä m', gabad'ëë dāk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kä m', atsēm, b'éé hagā n'aa rabaj'eenh p'eets hë. B'éé mä rahag'āās. ⁹ Ti m' P'op Hagä Do āās kasee sa hã. Ti m' P'op Hagä Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagā n'aa tak'ëp mä rabe'yy m' bong. ¹⁰ Ti m' āās ky hadoo sa hã:

—Bë e'yy m' manäh! Y manaa tak'ëp ji tsebë do panyyg, sahōnh hë panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hë enny dāk bë mahang, Dawi

B'éé hag'āās do sa heen n'aa (Rukas 2.8)

panang paa bā, bē h'yyb tym dēēb. Kristo,^c P'op Hagā Do H'yyb Däng Doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mā āās kyyh.

¹²Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hahỹ da da bē heen n'aa: Bē aw'yyt da kahabēn is karapee. B'éé waa hood gó da tabasoo —näng mā āās kyyh b'éé hagā n'aa sa hā.

¹³Ti bā m' nayyw hē m' ragenā b'ēēh hajōk do āās ta see pa. Tii bā m' P'op Hagā Do hā rama ejām. Hahỹ da m' sa kyyh:

¹⁴—Taw'āāts hē hỹ pong jé tak'ēp raweh'ēēh,

tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagā Doo.

Badāk hahỹ bā, ta hā habong do hā, takamahān do hā,

P'op Hagā Do anoo da h'yyb nāw n'aa —nāk mā āās sa kyyh.

¹⁵Āās rabedo bong bā m', p'aa hēnh hỹ pong jé rabasēēk bā m', b'éé hagā n'aa rakaner'ood kăn, ti m' raky hadoo:

^c 2.11 Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, ramaneēēnh Mesijas. Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo. “P'op Hagā Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti.

—Hamäh, Berënh hënh ër hegãã ti P'op Hagä Do her'oot do ääs hä. Hamäh, hamäh —näk mäh.

¹⁶Ti m' nanyw hë m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kãn Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basooh mä b'éé waa hood gó. ¹⁷Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä rabaher'ood hõm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ääs panäk doo.

¹⁸Sahõnh hë maa nap'ëëh do rameuunh mä ta ky n'aa. ¹⁹Ti m' Marija ennyw hõm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëë mäh. ²⁰Ti m' b'éé hagä n'aa rababaaj hõm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hõm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsë mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hë m', ääs her'oot doo d' né hë kä m'.

²¹8 ta äh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ääs häd n'oo däk doo d' né hë ta häd karapee hä.

²²Ti m' takaja kãn mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.^d Ti m' ramahũũm Jesus Jerusarënh hënh, P'op Hagä Do wë rametëëh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³Tii da rawén d'oo, hahỹ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejũũ do hyb n'aa: “Taw'ääts hë pooj jé ji t'aah wah'ëëh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hä tsyt hë.”^e ²⁴T'ĩ hënh rabahõm na-ääj hë, P'op Hagä Do hä rama ejuu hyb n'aa pawóp hë taw'ëëd, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hë ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijaw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

²⁵Ti m' ti awät mä Jerusarënh bä aj'yy wah'ëë däk doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijaw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ëep doo.

²⁶P'op Hagä Do Sahee metëëh mä ta hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hë m' tadjëb pooj jé. ²⁷Ti m' ti noo gó né hë m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm mä Simijaw P'op

^d **2.22** Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta äh noo gó ajän yĩn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh tahõm bä. Dooh na-ääj hë tahaja bä tamep'aa bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëw däk doo.

^e **2.23** Esodo 13.2, 12

Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hēnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ti agëët mä Simijāw tób w'oo hā. Ti m' karapee tabado dāk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

²⁹—Hỹỹ kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hē mabag'ããs doo,

man'oo yỹh, a karom, h'yyb näm doo me y dajëp.

Man'oo dāk maky däng do y bahapäh.

³⁰Hỹỹ kä matym yỹ me baad y bahapäh ji h'yyb tym dëëb,

³¹sahõnh hē badāk hahỹỹ hā habong do sa matym gó manoo doo.

³²Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo,

sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hā.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëeh da ta hyb n'aa —näng mä

Simijāw kyyh karapee t'aah ky n'aa hā.

³³Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hā. ³⁴Ti m' Simijāw taky n'aa edëë bong sa hā. Ti m' Marija hā, Jesus yỹn hā, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahỹ karapee tawah'ëë dāk bä. Ti hyb n'aa banesaa hēnh rabahôm da P'op Hagä Do an'oo bä. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëëp ta tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahỹ karapee. Tametëëh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. ³⁵Tii bä da kametä dāk da rahyb n'aa newëë doo —näng mäh. —Õm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hā ramoo bok do hyb n'aa da —näng mä Simijāw kyyh.

³⁶Ti noo gó né hē m' ti agëët mä t'ĩ hēnh yỹnh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ân mä ta häd. Wah'ëë däg né m' tii. Panuéw mä ta yb makũ häd, Aseer makũ panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëë dāk do jawén paa bä, 7 ta baab tabahado dāk bä m' Ân patug maa badoo wät mäh. ³⁷Wah'ëë dāk mäh.

84 däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hēnh had'yyt mä tabekeh'ũũm. Adëb bä, atsëm na-ãäj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hā taky n'aa etsëë mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hā. ³⁸Ti m' Marija, Joséh wë tabana bä m', taky n'aa tsebee wäd kãn P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taher'ood

kän t'ĩ hēnh hab'ēēh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ēēp do gad'aa do sa hã.

³⁹Ti m' Joséh Marija rabahajaa bã kã m' sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, rababaaaj hõm kã sa panang hēnh Nasaréh häd näng doo, Garirej hãj n'aa hēnh. ⁴⁰Awēē däg kã mã karapee. Hejooj däg kã mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagä Do hag'ãās ta hã.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó panyyg n'aa hahỹỹh

⁴¹Ta heen n'aa hē had'yyt hē Jesus ỹyn ta patug daheeh rabahõm Jerusarēnh hēnh, Pas-kowa häd näng do ratab'ēēs hyb n'aa. ⁴²12 m' Jesus ta baab däg rabahõm Pas-kowa ratab'ēēs hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³Pas-kowa ratab'ēēs do tabahēēj jēng bã m', rababaaaj nã sa panang hēnh. Jesus mã aym Jerusarēnh bã. Dooh m' rahapēē bã ta ỹyn hã tabaym. ⁴⁴Sa wakãān mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bã kã rabaheg'ãās, dooh m' Jesus. Resoos mã sa wakãān mahang. ⁴⁵Dooh m' rawyyd bã. Ti m' rabaheg'ãās p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh. ⁴⁶Tamawoob däg kã mã sa ãh Pas-kowa jawén paa bã m', rabawyyd kã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do mahang mã tabasooh. Tamaa newēē mäh, teanh mã sa hã. ⁴⁷Sahõnh hē Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mã tahapäh do hã m', tah'yy ganäng do hã m'. ⁴⁸Ti m' ta ỹyn ta patug daheeh rabahapäh bã m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ỹyn ky hadoo: —Hēd n'aa tii d' mabahadoo ãã hã, tah ỹy? —näng mäh. —Õm ãã esoos, õm ãã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēd n'aa ỹ bē esoos? Nepäh bē hã Ee tób bã né paawä ti ỹ bē baw'yyt? —näng mã Jesus.

⁵⁰Dooh m' ta ỹyn rah'yy genä bã tii d' tahanäng do hã. ⁵¹Ti m' tababaaaj hõm kã sa sii. Baad mã taky daheeh sa hã. Baad mã Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵²Awēē gēēt mã Jesus. Anäng mã ta hã kã tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hã, ta wób na-ãāj rakamahän.

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahỹỹh

3 ¹⁻²Ti m' 15 ta baab tabahado däk bã m' Tiberijo häd näng do Roma bã tabag'ãās noo gó, tabanawäng hēnh P'op Hagä Do ban'oo kã mã ta panyyg Jowāw hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa.

Sakarija m' Jowāw yb. Ti noo gó, Judah häj n'aa bā Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej häj n'aa bā, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hÿÿj mā Pirip häd näng doo, Itureej, Tarakonit häd enäh do häj n'aa bā m' sa wahë n'aa. Risāān häd näng doo, Abirēn häj n'aa bā sa wahë n'aa.^f Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti noo gó. ³Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowāw gado dāk jawén paa bā kǎ m', tamaher'ood hōm mā sahōnh hē tamii Joradān nabyy me habong doo. Taher'oot sa hā raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahÿÿ da tabanawäng bā her'oot do kyyh:

Bē tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah.

⁵Bē geh'aa hōm gaderoh doo.

Bē epug hōm wajau doo, waëë na-āāj hē.

Bē deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bē benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶Tii bā da sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do rahapäh da nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëep nesaa do mahānh.”^g

⁷Ti m' hajök rakata dāk Jowāw wē ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bēeh! —näng mäh. —Nyy da bē ed'oo bē kejēn nesaa do bē hā P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madāk doo me bē ed'oo bē nu kemuun nesaa do mahānh.

⁸Taw'āāts hē pooj jé bē metäh te hub tado bā nesaa do bē eréd hōm bā. Bē metäh hanām do hā bē moo bok do hā. Bē daab yb manä Abaraām panāa bē hanāk do hā. Bē edoo manäh: “Āā P'op Hagä Do gadoo Abaraām panāa āā bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karēn bā, tahajaa hahÿ pä tawareem bā Abaraām panāa

^f 3.1-2 Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'āās. Hajōng ta wób sa häj n'aa na-āāj hē tabag'āās. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risāān na-āāj hē Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa häj n'aa bā rabag'āās doo.

^g 3.6 Isajas 40.3-5

rado padäg bä —näng mäh. ⁹Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁰Ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy d' äã bad'oo hÿÿ kä?

¹¹Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hã. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowāw kyyh.

¹²Ti m' sa wahë n'aa dajëër n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowāw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Äã ënh, nyy d' äã bad'oo?

¹³Ti m' Jowāw ky hadoo sa hã:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooh ta bahãnh bë ets'ëë sa hã dajëër. Jããm hë bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴Ti m' warahén reanh:

—Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë eãmh manä ta wób dajëër rabanoo hyb n'aa bë hã. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëër bë wahë n'aa bë hã rep'aak do hã, bë hyb n'aa hũũm manä ti bahãnh —näng mä Jowāw sa hã.

¹⁵Ti m' hajök do t'ĩ hënh kat'aa do rah'yy kahäs'ããp Jowāw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” ¹⁶Ti m' Jowāw ky hadoo sa hã:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bã^h —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hã, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo me baad tabanāw däk bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. ¹⁷Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo,

^h 3.16 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bã sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hã hë Jowāw hegãã bã. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bã ta hã hë tahegãã bã, tahanäng pé tii.

banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahēē me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hā. Ta bóg taju toonh tēēg hōō me, nadēēk doo me —nāng mā Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hā.

¹⁸ Hajōng mā Jowāw her'oot sa hā. Panyyg wób gó tabeh'ūūm. Baad tametēēk sa hā. Panyyg hanām do tahe'oot mā sa hā.

¹⁹ Ti m' Jowāw nabuuj gedoo mā Garirej hāj n'aa wahē n'aa Eróts hād nāng doo, ta hỹj ȳm, Erodija, tagat'ēē dāk do hyb n'aa. Hajōng baad nadoo do wób Eróts moo wāt do hyb n'aa na-āāj hē Jowāw nabuuj gedoo mā Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahānh tabegyyts wāt. Tamejūū mā Jowāw radawäts gēēt ragadahew'ēēs doo gó.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahỹj̄h

²¹ Ti m' ragadahew'ēēs doo gó radawäts g'ēēd pooj jé m', hajōk do Jowāw nu gemuun bong bā m', Jesus na-āāj mā tanu gemuun wāt. Tanu gemuun bā m', Jesus ky n'aa etsēē bā m', wē kabasēēts wāt. ²² Ti m' P'op Hagā Do Sahee ahyng mā ta wē gurii-i hadoo mäh. Ti m' hỹ pong jé naa tamaa ena kǎn P'op Hagā Do kyyh. Hahỹj̄ da m' ta kyyh:

—Ōm tah ȳj̄, tak'ēp ȳ kamahān up doo. Baad ȳ mah'yyb n'yym —nāng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado dāk bā m' tadu doo tamoo wāt do sa mahang.

Jesus wahē makū sa hād ketsén do hahỹj̄h

Joséh t'aah red'oo mā Jesus.

Joséh yb makū hād Eri.

²⁴ Eri yb makū hād Matat.

Matat yb makū hād Rewi.

Rewi yb makū hād Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū hād Janaj.

Janaj yb makū hād Joséh.

²⁵ Joséh yb makū hād Matatijas.

Matatijas yb makū hād Amos.

Amos yb makū hād Naūm.

Naūm yb makū hād Eseri.

Eseri yb makū hād Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū hād Maat.

Maat yb makū hād Matatijas.

- Matatijas yb makū häd Semej.
Semej yb makū häd Josek.
Josek yb makū häd Jodah.
27 Jodah yb makū häd Jowanan.
Jowanan yb makū häd Resa.
Resa yb makū häd Serubab.
Serubab yb makū häd Saratijéw.
Saratijéw yb makū häd Neri.
28 Neri yb makū häd Mew-Ki.
Mew-Ki yb makū häd Adih.
Adih yb makū häd Kosān.
Kosān yb makū häd Ew-Madān.
Ew-Madān yb makū häd Eer.
29 Eer yb makū häd Josuwéh.
Josuwéh yb makū häd Erijés.
Erijés yb makū häd Jorīm.
Jorīm yb makū häd Matat.
Matat yb makū häd Rewi.
30 Rewi yb makū häd Simijāw.
Simijāw yb makū häd Judah.
Judah yb makū häd Joséh.
Joséh yb makū häd Jonam.
Jonam yb makū häd Erijakīm.
31 Erijakīm yb makū häd Mereja.
Mereja yb makū häd Mena.
Mena yb makū häd Matatah.
Matatah yb makū häd Natān.
Natān yb makū häd Dawi.
32 Dawi yb makū häd Jesé.
Jesé yb makū häd Obed.
Obed yb makū häd Buwas.
Buwas yb makū häd Saramon.
Saramon yb makū häd Nasōm.
33 Nasōm yb makū häd Aminadab.
Aminadab yb makū häd Adimih.
Adimih yb makū häd Rām.
Rām yb makū häd Eserōm.
Eserōm yb makū häd Peres.
Peres yb makū häd Judah.

- ³⁴ Judah yb makû häd Jakóh.
 Jakóh yb makû häd Isak.
 Isak yb makû häd Abaraãm.
 Abaraãm yb makû häd Terah.
 Terah yb makû häd Nahóh.
- ³⁵ Nahóh yb makû häd Serug.
 Serug yb makû häd Rakaw.
 Rakaw yb makû häd Pereg.
 Pereg yb makû häd Eber.
 Eber yb makû häd Serah.
- ³⁶ Serah yb makû häd Kaj-Nan.
 Kaj-Nan yb makû häd Apasad.
 Apasad yb makû häd Sēm.
 Sēm yb makû häd Nowéh.
 Nowéh yb makû häd Ramék.
- ³⁷ Ramék yb makû häd Metusarēm.
 Metusarēm yb makû häd Enók.
 Enók yb makû häd Jaréd.
 Jaréd yb makû häd Marareew.
 Marareew yb makû häd Kenan.
- ³⁸ Kenan yb makû häd Enós.
 Enós yb makû häd Seet.
 Seet yb makû häd Adāw.
 P'op Hagä Do t'aah hadoo Adāw makûũh, P'op Hagä Do pahuunh do hyb n'aa.

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh

4 Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān häd doo me naa.
 Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm. Ti m' P'op Hagä
 Do Sahee mahũũm kãn Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh.
² 40 m' ta äh Dijabⁱ metyy mä Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym
 bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta äh tabahado däk bä m' Jesus mä asa
 däk tak'ëp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, mamejõ hahÿ pä takawareem
 däk pãw —näng mäh.

ⁱ **4.2** Gereg kyy me ramaneëēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pēh ti Dijab.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hã had'yyt nado ji bedëp”^j —näng mã Jesus.

⁵Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nyyw hẽ tametëeh ta hã sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo. ⁶Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mahegã! —näng mäh. —Sahõnh hẽ ta ti ỹ anoo da a hã. Sa wahẽ wahẽh mabahadoo ỹ an'oo bã. Sahõnh hẽ hanäm doo, hetsooh do ta hã hanäng do ỹ anoo da a hã —näng mäh. —Ỹ ti ta ti gadoo. Ỹ ta danäh. Ti hyb n'aa ỹ anoo ỹ karën pé hã —näng mäh. ⁷—Sahõnh hẽ ỹ banoo a hã, wẽ ỹỹ, tũũ, a taron nuu me ỹ mawehëë bã —näng mã Dijab kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jããm hẽ P'op Hagä Doo, bẽ hagã n'aa, bẽ wehëë. Jããm hẽ ta ti bẽ hyb n'aa jew'yyk, bẽ ky daheeh”^k —näng mã Jesus.

⁹Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bã, —näng mäh —keréd hyy tũũ babä naa. ¹⁰Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mã Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta ääs baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. ¹¹Õm da ragadoo p'op pä hã a tsyym taganadas hyb n'aa”,^l näng P'op Hagä Do kyyh —näng mã Dijab.

¹²Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahỹỹ da na-ääj hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagã n'aa”^m —näng mã Jesus.

¹³Ti m' Dijab bahajaa bã kã Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bã Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁴Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kãn. Baad mã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm mã Jesus. Jé pad'yyt hẽ Garirej häj n'aa bã rapanyyg enä hõm kãn mã ta ky n'aa.

^j 4.4 Dew-Teronom 8.3

^k 4.8 Dew-Teronom 6.13

^l 4.11 Saaw-Mo 91.1, 12

^m 4.12 Dew-Teronom 6.16

P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus ner'oot
do heen n'aa (Rukas 4.16-19)

¹⁵Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëek mäh. Sahõnh hẽ m' raj'aa etsẽ ta hã.

¹⁶Ti m' panang Nasaréh hẽnh tabahõm, tabawäng do paa hẽnh. Saab hã kä m' tabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hẽnh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëg gëet P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷Ran'oo däk mä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makũ erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hã kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

¹⁸“Hã ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasëew hõm tsyt hẽ, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do kasuud is do sa hã ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejũũ ÿ bed'ëep hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejũũ ty temah do ÿ matym nä padëek hyb n'aa.

ÿ tamejũũ tak'ëp rarejãa do ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

¹⁹ÿ tamejũũ hahÿÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahõnh hẽ sa hã: Kaja kãn P'op Hagä Do ji tat'ydyd mehĩĩn doo.”ⁿ

²⁰Ti m' tabahëej jëng bã taner'oot doo, tap'õõj däk mä p'aa hẽnh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hẽnh tób kaser n'aa hã. Sahõnh hẽ m' tii b' hat'oonh do baad mä rabahag'ããs Jesus wẽ. Ragada mä taber'oot. ²¹Ti m' taky hadoo:

—Naga hẽ, bẽ hapëe kãn tadu dahëe kãn kerih do ÿ ner'ood wät doo kä —näng mäh.

ⁿ 4.19 Isajas 61.1-2

²² Ti m' sahõnh hẽ tii b' hat'oonh do baad mã raj'aa etsẽ ta hã. Rahyb n'aa meuunh mã baad taher'oot do hã. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hỹyh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ỹ hapäh né tii, hahỹỹ da bẽ kyyh bẽ ky hetëg hã: “A daaj hẽ makebiin mediko mado bã”, näk da bẽeh —näng mäh. —Hahỹỹ da d' bẽ kyyh: “Taw'ääts hẽ mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bã, Kapar-Naũm bã mapahuunh doo da, ää ky n'aa napäh doo da raher'oot doo”, näk da bẽeh —näng mã Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh sa hã:

—Ta panang bã, tabawäng doo bã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bã. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo. ²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajök mã Isaraéw hãj n'aa bã patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahõnh hẽ rabas'aah noo gó m', tamawoob hẽ ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hẽ m', dooh m' P'op Hagä Do mejõ bã Eriij sa wẽ tamasa hyb n'aa. Tamejũũ ta s'ee hẽnh ỹynh patug tamah do bawät bã. Panang Sarep-Ta häd näng doo bã tabawät. Hãj n'aa Sidõn häd näng doo bã tii. Baad mã tamasa tii. ²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gó m', hajök mã nahëë enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw hãj n'aa bã. Ti hadoo né hẽ m', dooh m' sa nahëë Erisew ado hõm bã. Jããm né m' sét hẽ tanahëë do hõm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mã tii —näng mã Jesus sa hã.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bã m', tak'ëp mã rakawaj'ään kãn ta wẽ.^o ²⁹ P'op mã rabes'ëëg b'ëëh. Kawaj'ään gó m' Jesus ramahũũm panang bã naa, p'op tabadoo hẽnh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. ³⁰ Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mã tatabës.

Jesus habëë hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahỹỹh

³¹ Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naũm häd näng doo hẽnh, hãj n'aa Garirej häd näng doo bã. Ti m' Saab hã kã tadu doo tama metëëk sa hã P'op Hagä Do panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do

^o **4.28** Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hã tamaher'oot doo. Ta ti sa hã Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa hãj n'aa babuuj rado bã. Dooh m' Jesus pahuuj bã sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanäng péh.

ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. ³³Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooH aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴—Ej! H'ëed makarën ää wë Jesus Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh öm baad ub. Öm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed öm —näng mä ta kyyh.

³⁵Ti m' Jesus geäm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahöm aj'yy mahänh —tah'eed höm mäh.

Tii bä m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawäts jat tūū sahönh hë sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahöm kän, ta hä hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejä bä aj'yy. ³⁶Ti m' tii bä kata b'ëeh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëek hahÿÿ hä? Hyb n'aa jawyk doo me, hejoonh doo me tamejūū karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

³⁷Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hënh.

Jesus nahëë sog höm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hënh mä tabahöm. Ti m' Simaw mayyn asooH mäh. Tak'ëp oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹Ti m' p'eets hë tabana gëet Simaw mayyn hasooH hënh. Tameduuk mä oom keréd höm hyb n'aa. Ti m' oom keréd höm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰Ti noo gó né hë, tug bä kä m', papÿÿj badëë hyng bä kä m', Saab bahëej jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaa sahönh hë nahëë enäh doo. Hajök mä sa nahëeh. Ti m' sét ken'yyh hä tamoo däng. Sa nahëë tahehëen höm mäh. Ahub padëek mäh.

⁴¹Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hä hanäng do enä kän mä sa hä hanäng do paah. Raban'yyh bä m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë öm —näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky geÿÿm mäh. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁴²Ti m' jati pé tapaj'ëë bã, Jesus bahôm dawë hã, rabanabok hënh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hë. Ti m' Jesus ramamuun bã kä m' retsëë ta hã sa panang bã tabaym hyb n'aa. ⁴³Ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karën ÿ her'oot panang wób hënh na-ääj né hë. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do mejö hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã m', sahônñ hë Judah häj n'aa panang bã tama met'ëëg kân mäh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

5 Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Genesaréh^p häd näng do nabyy me Jesus ma metëëk. Hajök doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëë doo, gatat'uuk mä ta hã. ²Ti m' pawóp hë marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ÿÿb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hã. ³Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëë taüüj hóm hyb n'aa dawë hã marakate. Tii b' naa m' tama met'ëëg kân.

⁴Ti m' tabahajaa bã kä tama metëëk doo, tamejüü Simaw tabadajong hënh marakate t'ii hënh radatu hyb n'aa tah'ÿÿb nahëëh.

—T'ii hënh bë mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hã.

⁵Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ÿÿ, —näng mäh —atsëm had'yyt hë ää baboo paawä, dooh ää mo haj'aa péh. Ti hadoo né hë, mamejüü do hyb n'aa ÿ datu p'aa hënh karahi —näng mäh.

⁶Ti m' tii d' rabad'oo bã kä m', hajông mä tah'ÿÿb karahi gó. Tak'ëp hajông do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaëënh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ÿÿb rabata tooj kân marakate gó. Pawóp hë marakate gad'ëë däk mäh. P'eets hë paawä m' tabagyyb paawä marakate tah'ÿÿb jawyg hã.

⁸Ti m' Simaw Peed bahapäh bã m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wë. Ti m' taky hadoo:

—Ahôm mahänñ ÿÿ, wahë ÿÿ. Dooh ÿ haja bã a matym gó ÿ ag'ëed bã, nesaa do moo hew'ëët do hyb n'aa ÿÿh —näng mäh.

⁹Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajông do hyb n'aa tah'ÿÿb. ¹⁰Sebedew taah, Tsijaag, Jowäw häd enäh doo, Simaw

^p 5.1 Karaj'aa häd see Garirej.

kanatëë, ti na-ãaj mã rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hã:

—Eÿym manäh —näng mäh. —Ajyy, ÿyj sag hadoo da òm hÿÿ kä, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mã Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakate kä. Sahõnh hẽ raberéd hõm. Ah'ũum kãn mã ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' panang s'ee hẽnh Jesus mamuun mã aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mã ta hã däg ta rog. Jesus tabahapäh bã m', ahyy häng mã tũũ, tetsëë mã Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëeh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarën bã mahajaa né hẽ nahäh ÿ mado hõm —näng mã ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mã ta kyyh.

Ti m' nayyw hẽ kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kãn mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hã:

—Maher'ood manä ta wób sa hã —näng mäh. —Ahõm jajé naga hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo wät do wë. Mametä ta hã òm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hẽnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa òm has'oo däk doo —näng mã Jesus ta hã.

¹⁵ Ti m' Jesus mejõ né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hẽ nayyw hẽ rapanyyg enä hõm mã Jesus ky n'aa hã. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wë ramaa newëë hyb n'aa tama metëëk doo. Ta wób nahëë enäh do na-ãaj hẽ an'aa ta wë tabaheso hõm hyb n'aa sa nahëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũum takabanawät hẽnh taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hã.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Hÿ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëëk bã kä, Parisëw ramaneëenh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãaj mäh, ti at'oonh mã maa new'ëë do sa mahang. Jé pad'yyt hẽ naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bã naa rabana. Jerusarënh hẽnh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëë enäh do sa nahëë

tawén do hõm. ¹⁸Ti m' ajyy wób ramanaa mã nahëë näng doo, nawät doo. Ratóg nã ta tyng jó. Rakarën paawä m' ramajëë suun tób gó Jesus wë. ¹⁹Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëës mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kãn kata däk do mahang Jesus bagëët bã. ²⁰Ti m' Jesus h'yyb hapäh bã m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hã, nawät do hã taky hadoo:

—Najis ÿÿ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hõm —näng mäh.

²¹Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-
ãäj hë raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mã hÿ ta hã! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hã. Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bã —näk mã sa h'yyb gó.

²²Jesus h'yyb hap'ëeh mã sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hã:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh.
—Bë ÿ h'yyb hapäh —näng mäh. ²³—Nyy da nahejooj bë hã?
“Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bã?
“As'ëëg g'ëed, awäd däg”, ji noo bã? —näng mã Jesus sa hã.

²⁴Ti m' taky hadoo ênh sa hã:

—Hÿÿ kã da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy
Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hã hanäng do nesaa
do ÿ ado hõm bã, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mã Jesus
kyyh.

Tii bã m' k'yy gadów däk do hã taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kã a tób hënh —näng mã
Jesus ta hã.

²⁵Ti m' nawayw hë kã tabas'ëëg g'ëed kãn, tabado däk ta tyng kã,
ahõm kãn sahõnh hë m' rabahapëë kãn. P'op Hagä Do hã taj'aa
etsë mã tababaaj hõm bã kã. ²⁶Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj
bong mäh. P'op Hagä Do hã m' raj'aa etsë. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm
bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do ãä hapäh naga hë —näk mã sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷Ti m' ta jawén Jesus bahõm bã kã panang bã naa, taw'yyt mã
Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëër ragahed'aak bã
m' tabasooh. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ëëp ana wë ỹỹ, hëp ỹ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.
²⁸ Ti m' Rewi bas'ëëg geët, sahõnh mã taberéd hõm, ti m' ahõm kãn mã ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mã ta tób bã sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëëh do ky n'aa. Hajõk dajëër gahed'aak doo, Rewi hep'ëëh doo, ta wób na-ãaj mã tatsyid bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Pariséw wób hedoo doo, hãd kawaj'ãã gó m' rabeanh Jesus ma matëg sa hã:

—Hëd n'aa bë bawëh, bë beëëk dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãaj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mã sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bã mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'ũũm ta wë. ³² Dooh ỹ ahyy bã h̃y pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ỹ naëënh hyb n'aa. Ỹ ahying, nesaa do moo heb'ooh do ỹ naëënh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã —näng mã Jesus kyyh, Pariséw sa hã.

Jesus hã reaanh do ratayy do ky n'aa hahỹỹh

³³ Ti m' h'yy gaëëj gó raky hadoo ta hã:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëë. Tii da na-ãaj hë Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yit hë. Reëg had'yit hë —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahỹỹ d' mã ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yit doo, dooh tahaja bã ji mejõ bã ratabëëj bã ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bã. Jãm bawät nä bã ji ats'yit do rawëë had'yit hë. Dooh ratay bã. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn^q —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ëëd bã ji saroor papuuj bãh ta säg hã ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bãh dooh baad tado bã saroor säg hã —näng mã ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hë uwa bëëh hã. Dooh ji gedu bã uwa bëëh papuuj hegän sooh do pan'aa

^q 5.35 Hahỹỹ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãn.

ta hood b'éé byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëeh egän so bä, ta hood säg ganabäh hōm. Tii bä kä, uwa bëe waho bëeh da, ta hood kä karejā kār —näng mäh. ³⁸—Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũus doo gó —näng mäh.

³⁹Ti m' taky hadoo ěnh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bëeh mahỹnh do hajõ ta baab haso däk do heëk doo, papuuj dooh tagenaag bä. “Taw'ãäts hẽ pooj näh”, nāk sa kyyh^s —näng mã Jesus.

Saab ky n'aa hahỹh

6 Hỹ hadoo mã Saab, Judah buuj rakamehehāk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahōm me m', ta ma matëg tiriig ag mã raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ²Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ěr ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok^t —nāk mã sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ěr wahẽ makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴Dawi ajëe suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né hẽ paawä ta ti tób yt hã moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã^u —näng mã Jesus sa hã.

⁵Ti m' Jesus ky hadoo ěnh sa hã:

—Ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ né hẽ ti Saab ky n'aa hã mejũ doo —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahỹh

⁶Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahōm ěnh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hẽnh. Ti m' tama met'ëëg kār

^r **5.37** Hahỹh da Jesus hanäng péh: Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metëëk doo, pooj jé rabahed'oo do paa da.

^s **5.39** Dooh papuuj Jesus ma metëëk do rakarën bä, tahananäng pé m' tii. Ragenaa g dāk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarën bä reréd bä tii.

^t **6.2** Dooh ji moo wäd bä Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũ. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'yy do hyb n'aa.

^u **6.4** Jããm né hẽ paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehiin do hyb n'aa.

P'op Hagä Do ky n'aa. Ti yt hä m' tabasooh aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mä ti gadóm. ⁷Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ääj hē m' ramatakēē mā Jesus aj'yy moo tahaso däg bā Saab hä. Ta moo tahaso däg bā Jesus moo wät né hē Saab hä ká sa hä. Rakarēn paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸Jesus hapäh mā sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hä:

—Ag'ēēd däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ēēg g'ēēd kán. ⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ÿ eanh bē hä —näng mäh. —Nyy da ēr ky n'aa jaw'yyk do metēēk Saab ky n'aa hä? H'ēēd ti taw'ääts hē ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ēēp Saab hä, ji da hadoo do ji daj'ēēp Saab hä? —näng mā Jesus kyyh sa hä.

¹⁰Ti m' taty kaw'ōōd däg kán sa wē. Ti m' aj'yy hä ká taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub däg kán mäh, baad däg mā ta moo ká. ¹¹Ti m' tak'ēp mā Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ääj hē m' rakawaj'ään kán Jesus wē. Kaner'oot mā nyy d' rabad'oo ta hä.

Jesus asēm do 12 hedoo do tamejūū do pan'aa panyyg n'aa hahŷŷh

¹²Ti m' ta jawén Jesus basēēk waēē jó taky n'aa etsēē hyb n'aa. Taky n'aa ets'ēē had'yyt hē m' atsēm. ¹³Ti m' tabawag hōm bā ká tanaēēnh mā ta wē sahōnh hē ta ma metēēk doo. Tasēēw hōm mā 12 sa mahang habong doo, tamejūū do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴Hahŷŷ d' mā tasēēw hōm do sa häd: Simaw mäh, Peed ta häd n'oo dāk doo. Ta jawén mā Ān-Deréh, Simaw hŷŷj. Ta jawén mā Tsijaag, Jowāw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneēēnh doo,^v ¹⁶Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot ká m', Jesus haēēj dāk do majīī hä.

Jesus metēēk do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hä panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁷Ti m' Jesus ta ma matēg daheeh rabahyng waēē jó naa. Ta hōō bā m' rabaym dó tabasatē bā. Hajōk ta hataa wób tii bā hab'ēēh.

^v **6.15** Judah buuj sa häj n'aa bā Roma buuj ramejūū noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamajīī Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hä. Roma buuj wē kamajīī do ramaneēēnh *Serot*. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneēēnh “Simaw Serot”.

Hajōk né hē m' ta wób tii bă m' rakata padëek. Judah hăj n'aa bă naa m' rabana ta wób. Jerusarēnh bă naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidōn hăd enăh doo, akajar nabyy me badăk doo bă naa m' ta wób. ¹⁸Tii bă m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëe hyb n'aa. Nahëe enăh do na-ăăj mă rabena Jesus basog hōm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hă hadăk doo. Jesus hebëe hōm mă karap'aar h'yyb nesaa do sa hă hanăng do paah. Heso padëek mäh. ¹⁹P'op Hagă Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahōnh hē sa nahëe tasog hōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahōnh hē rakarēn mă ta hă ramoo kajăk.

²⁰Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty dăng, ti m' taky hadoo sa hă:

—P'op Hagă Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,
P'op Hagă Do bag'ăăs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

²¹—P'op Hagă Do ky n'aa edëng bëeh, hỹ kă has'aah doo,
ta jawén kă bë waa enăh do hyb n'aa.

—P'op Hagă Do ky n'aa edëng bëeh, hỹ kă h'yy kame'oot doo,
ta jawén bë kawew'aam bë tsebé do hyb n'aa.

²²—P'op Hagă Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ỹ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëej bă, bë raty n'aa gesyyg bă, bë raky n'aa rejă bă, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bă. ²³Baad had'op do P'op Hagă Do anoo da bë hă ta sām hỹ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ăäts hē bë tseb'ee tii d' bë hă radoo bă. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebé do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makū rabad'oo P'op Hagă Do ky n'aa rod sa hă, rarejăă na-ăăj hē sa hă —năng mă Jesus.

²⁴—Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bă.

Baad nado da bë hă da hē tak'ëp ma năng doo,
ta jawén kă dooh bë gado wăd bă do hyb n'aa hanăm doo.
Sahōnh hē bë gado wăt paah.

²⁵—Baad nado bë hă da, da hē tak'ëp waa enăh doo,
ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bë hă da, da hē bë kawew'aam doo,
ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

26—Baad nado bë hã da sahõnh hẽ bë hã raj'aa etsëë bã.
Tii d' né paa sa wahë makû raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa
rod heh'äät nadoo doo.^w

Ji majĩ ji kamahãn do panyyg n'aa hahỹh

27Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bëeh, ÿ her'oot do maa new'ëë doo, ÿ maher'oot hahỹh da:
Bë kamahãn da bë majĩ. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy
gaëenh do hã. 28Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hã. P'op
Hagä Do hã bë ky n'aa etsëë bë hã rejãã doo —näng mäh. 29—Ôm
rapa ewyh bã manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh.
Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hã hadäk
do rado hõm bã, na ramahũũm a saroor na-ããj hẽ. 30Man'oo a
hã retsëë doo. A ma rado hõm bã, mamejõ manä ragabaanh.
31Taw'ääts hẽ bë moo boo ta wób sa hã baad hadoo doo, bë karën
do bë hã ramoo bok doo —näng mã Jesus kyyh.

32—Jããm né hẽ bë kamahãn bã bë hã kamahãn doo, dooh
P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa.
Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ããj hẽ rakamahãn sa hã
kamahãn doo. Ti hyb n'aa bë hã kamahãn do bë kamahãn bã,
dooh sa bahãnh bë ado bã. 33Baad hadoo do bë moo boo bã
bë hã baad hadoo do moo bok do sa hã, dooh P'op Hagä Do
bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo
heb'ooh doo, tii d' né hẽ rabad'oo ênh. 34Jããm né hẽ bë an'oo
bã bë dajëër uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh
hab'aanh do hã, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë
bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ããj né
hẽ tii da né hẽ rabad'oo ênh sa da hadoo do hã. Ragahëen p'aa
hënh rabaj hõm doo. 35Dooh tii d' bë adoo bã —näng mäh.
—Bë kamahãn bë majĩ. Baad hadoo do bë moo boo sa hã. Bë
an'oo retsëë doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bã. Tii bã da
baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hã ta sãm. Sahõnh Hẽ
Sa Bahãnh Hadoo Do taah bë tii bã. P'op Hagä Do ky enyym
tamasa do baad ganadoo do sa hã, ky nes'aa do sa hã na-ããj hẽ.
36Taw'ääts hẽ ta wób kamahãn gó bë t'yyd mehĩĩn bë Yb, P'op
Hagä Do t'yyd mehĩĩn doo da.

^w 6.26 Baad nado sa hã Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejãã do hyb n'aa da sa hã, ta ky n'aa rod
heh'äät nadoo do tarejãã do paa hadoo.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷—Bë ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bä bë P'op Hagä Do ky n'aa ety bä kä. Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ää, dooh bë tii bä P'op Hagä Do ky n'aa ety bä bë mo haj'aa p'ää. Bë hyb n'aa mabaan sa hä taw'ääts hë nadoo do sa mo haj'aa hä, tii bä da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hä. ³⁸Bë an'oo ta wób sa hä, tii bä da P'op Hagä Do banoo bë hä. Baad P'op Hagä Do banoo da bë hä. Panyyg gó bë ÿ maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bë hä: Ky en'lym doo, baad tiriig tym hes'ëëm doo, baad ta hood gad'ëë däk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bë hä tabanoo, dooh tabaa es'ĩi bä. Ta wób hä bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagä Do banoo bë hä.

³⁹Ti m' Jesus ky hadoo ênh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bä ta da ty hadoo do tamahũũm bä ta tyw n'aa hënh. Ta s'ee hënh, gadarong doo hënh rakajäk séd hä —näng mäh. ⁴⁰—Doo ma kametëëk do ta ma matëg bahãnh tado bä. Ma kametëëk do tahaja däk bä tama kametëëk doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëëk —näng mäh.

⁴¹—Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴²Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëë doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mä Jesus.

Ji bawät do hä ji h'yyb gó hanäng do kametëëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³Ti m' taky hadoo ênh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bä. Ti hadoo né hë joom see baad nadoo doo. Ta hënh hënh ta ag hahõm. Dooh baad hadoo do ta ag. ⁴⁴Joom ag hä ji bahapäh joom ÿÿn. Dooh ji awyyd bä wiigo ag sasëng tëëg hedoo do hä. Dooh na-ääj hë ji awyyd bä uwa ag hetëk do hä. ⁴⁵Ti hadoo ji hä. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mä Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahỹỹh

⁴⁶Hëd n'aa ỹ bẽ maneëenh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ỹ bẽ ky dahé bã ênh? ⁴⁷Ỹ metëeh da ny hadoo ỹ ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. ⁴⁸Tób tama do hadoo da tii. T'öp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bã, pã banäng bã. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooenh do badäng bã ta hã, dooh ta tób tatë hyy bã, baad ta tób ta tu n'aa babang bã tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹Ti nado këh ỹ maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hẽ, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooenh do adäng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hẽ takarejãã ta tób.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹỹh

7 Ti m' Jesus bahajaa bã kä ta ti sa hã taher'oot doo, tababaa j hõm kãn panang Kapar-Naũm häd näng doo hẽnh. ²Tii bã panang bã ti awät mã Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëe näng mã ta karom. P'eets mã tadajëp ta nahëe mahỹỹj. Baad mã ta kariw n'aa kamahãn tii. ³Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mã Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejũũ mã Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. ⁴Ti m' rakajaa bã kä, tak'ëp mã Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Taw'ãäts hẽ maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. ⁵— Takamahãn né hẽ èër, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagä Do panyyg ãã yd naherot doo —näk mã sa kyyh Jesus hã.

⁶Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bã m' warahén mejũũ ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahỹỹ da m' rapanäk Jesus hã warahén kyyh:

—Wahëh ỹ n'aa, hã ỹỹ ỹ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ỹỹ gó mabajëe suun do hã. Jããm né hẽ mabana. ⁷Ỹ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa a wë ỹ nahõm. Taw'ãäts hẽ babä naa mamejũũ ta nahëe hã, tii bã karom ỹ bahas'oo däk da. ⁸Tii d' ỹ wén edoo ỹ na-ãäj né hẽ ỹ ky daheeh wahëh ỹ n'aa ramejũũ do ỹỹh. Ỹ na-ãäj hẽ, warahén ỹ n'aa ỹ mejũũ, ỹ raky daheeh. Ta see ỹ mejõ bã, “Ahõm”, ỹ noo bã, ahõm né hẽ. Ta see ỹ mejõ bã, “Ana”, ỹ noo bã, ana né hẽ. Karom ỹỹ ỹ mejõ bã, “Hahỹ mamoo wäd”, ỹ noo bã, ỹ taky daheeh né hẽ —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hã.

⁹Ti m' Jesus maa napäh bä m' warahén mejüü do raher'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'ööd däk hajök ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Baad bë ÿ maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh doo, hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰Ti m' warahén Jesus wë tamejüü do rababaaj nä bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kän mä ta karom kä ta hä rahegää bä kä.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahôm kän mä panang Naïn häd näng doo hënh. Ta ma matëg, hajök ta wób na-ääj hë Jesus rahada mäh. ¹²Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tamamuun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jääm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bä buuj rahadaa nä ta ÿÿn. ¹³Ti m' Jesus baheg'ääs bä m' ta ÿÿn, tat'yyd mehïin mä ta ti ÿÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

¹⁴Ti m' Jesus bahôm rabatook hënh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hä ÿ mejüü: Nu gas'ëëg gahëë! —näng mä Jesus kamag hä.

¹⁵Ti m' tanu gas'ëëg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kän. Ti m' Jesus bahaëëj däg kän ta ÿÿn hä.

¹⁶Ti m' sahôn timer hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kän ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahôn timer hë rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ääts hë m', Judah häj n'aa pa hë habong do na-ääj mäh.

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hä sahôn timer hë Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowāw naëenh ta wë pawóp hë ta ma matëg. ¹⁹Ti m' tamejüü mä Jesus wë rabahôm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hã: “Ôm né hẽ ti P'op Hagã Do Ky Dãng Do ta wẽ hana doo, ta see ti ãã gada?”, denoo da —nãng mã Jowãw nu gahem'uun doo.

²⁰Ti m' Jesus wẽ rakajaa bã kã m' raky hadoo ta hã:

—Jowãw nu gahem'uun do ãã tamejũũ, ôm ãã eanh hyb n'aa ôm né tado bã P'op Hagã Do Ky Dãng Do ta wẽ hana doo, ta see apãh ti ãã gada doo? —nãk mã sa kyyh.

²¹Ti noo gó né hẽ hajõk sa nahẽẽ Jesus asog hõm doo. Hajõng nahẽẽ Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahẽẽ tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hã hanãng do tahebẽẽ hõm. Ty tsehẽt doo, sahõnh hẽ taty enã hõm, baad rabahapẽẽ padẽek Jesus mo haj'aa. ²²Ti m' Jowãw mejũũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bẽ ahõm nã, bë maher'ood Jowãw babã bë hapãh doo, bë maa newẽẽ doo: Ty temah do paah, rahapẽẽ padẽek. Nabong do paah, aboo padẽek p'aa hẽnh. Rog manahuuh doo, ahub padẽek p'aa hẽnh. Nabuuj gatamah doo, ramaa napẽẽ padẽek. Dejẽp do wób genã bong ÿ an'oo bã. P'op Hagã Do panyyg hanãm do na-ããj hẽ kaher'ood dãk kas'uut do sa hã. ²³Ky n'aa kedẽng da jé ÿ moo wãt do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowãw hã —nãng mã Jesus kyyh Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do sa hã.^x

²⁴Ti m' Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do rababaa j hõm jawén paa bã kã, hajõk do hã Jesus her'ood kãn Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ẽed ti bë heg'ããs tabanawãng hẽnh? Jawii bah'ood ahẽm do g'eeh bë heg'ããs? ²⁵Ti tanado bã, h'ẽed ti bë heg'ããs t'ĩ hẽnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadãk do bë heg'ããs t'ĩ hẽnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanãm do dadãk doo, sahõnh hẽ rah'yy karẽn do sa wẽ hanãng doo, dooh raboo bã tabanawãng bã. Sa wahẽ n'aa tób hanãm doo gó rababok tii. ²⁶Ti tanado bã, h'ẽed ti bë heg'ããs t'ĩ hẽnh? P'op Hagã Do ky n'aa rod bë heg'ããs? ÿÿ. Ti né ti bë heg'ããs. P'op Hagã Do ky n'aa rod bahãnh tii.^y ²⁷Ta ti né hẽ ta ti aj'yy ky n'aa nãng do P'op Hagã Do kyy kerih do hã.

^x **7.23** Jesus moo wãt do hã wyt ta maab hẽ P'op Hagã Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejũũ Jowãw ramaher'oot tamoo wãt do hã. Isajas 61.1 hã takerii dãk ti P'op Hagã Do ky dãng do ky n'aa.

^y **7.26** P'op Hagã Do ky n'aa rod bahãnh Jowãw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panãg n'aa Jowãw bahadoo do hyb n'aa.

Hahỹỹ da ta ky n'aa: “Ỹ mejũũ da panāk ỹ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw dāk hyb n'aa a pooj jé”,^z nāng kerih doo.

²⁸—Baad bẽ ỹ maher'oot —nāng mã Jesus. —Badāk hahỹỹ bā habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadāk péh. Ti tahado né paawā, P'op Hagā Do bag'āās do karapee hedoo do sa mahang, jāām hẽ hyb n'aa sakog its né paawā, Jowāw bahānh tanu gadāk hỹỹ kã —nāng mã Jesus.^a

²⁹Ti m' hajök doo, dajēer gahed'aak do sii hẽ né hẽ m', ramaa napāh bā m' Jesus her'oot doo, P'op Hagā Do hā m' raky kajāk. Baad ub sa hā P'op Hagā Do moo wāt doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hōm do hyb n'aa p'ooj ub sa hā.

³⁰Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ēēh do na-āāj hẽ, dooh m' ragado bā sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ỹ baher'oot da, da hẽ badāk hahỹỹ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —nāng mäh. ³²Hahỹ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēēh do ramas'uunh do hadoo. Hahỹỹ da karepé wób sa kyyh ta wób hā: “Raketēē do pud n'aa āā gamehỹỹh bẽ tsebé hyb n'aa paawā, dooh masunh do bẽ as'āāw bā. Tii bā dajēp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bẽ ba'oot hyb n'aa paawā. Ti na-āāj dooh bẽ karēn bā. Dooh h'yy ketón gó bẽ masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hā. ³³Ti hadoo né hẽ da hẽ habong doo. Tabad'op hẽ ji raky dahé bā, dooh na-āāj hẽ ragenaag bā ji moo wāt doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēēb mahỹỹnh do teēg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagā Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mã tii”, bẽ nooh. ³⁴Ỹỹ kã, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ eēēk, ỹ awa. Ti hyb n'aa ỹ bẽ maneēēnh, tahawaa, heēēk do men, dajēer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵Āā raganado né paawā, P'op Hagā Do né hẽ ti ỹỹh, Jowāw na-āāj hẽ h'yy gan'yyh doo. Āā ma met'ēēg wāt do ky dah'eeh do baad rababok do hā takametā dāk tii.

^z **7.27** Marakijas 3.1

^a **7.28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagā Do bag'āās. Sa hā tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagā Do ky dah'eeh do ramanēēnh P'op Hagā Do karapee. Ti see né hẽ Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanāng pé Jowāw bahānh pé hyb n'aa jawyg ub doo. Jesus du doo tabag'āās do sahōnh hẽ ta hā h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hẽ. Ta ti tamaneēēnh ta karapee, tabag'āās doo. Sahōnh hẽ ta ti Jowāw bahānh kã. Ky n'aa netsēēh do sa mahang habong doo, ti na-āāj hẽ Jowāw nu gahem'uun do bahānh ranu gapad'ēēk hỹỹ kã.

Buu benyym do Jesus tsyym hã ÿñh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿh

³⁶Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kăn ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hã rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mã ta tsyym bëēh. Ti m' rabawëē kăn. ³⁷Ti m' ta ti panang bã ti awät mã ÿñh nesaa do moo hew'ëēt do paah. Ti m' taky n'aa napäh bã m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bã m', t'ĩ hēnh mã tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pã s'ëēb, buu benyym do hood. ³⁸Ti m' Jesus tsyym hã m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabëēh Jesus tsyym hã takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sëēn me. Jesus mã tatsyym tsanetsup, ta hã taweh'ëēh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mã Jesus tsyym hã.

³⁹Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bã m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bã paawä hahÿ aj'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ÿñh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ëēt doo. Tabahapäh bã paawä, dooh tagado bã ÿñh ta hã moo wät doo”, näng mã Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰Ti Jesus h'yyb hapäh mã ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mã ta hã. —ÿ karēn paawä òm ÿ maher'oot —näng mäh.

—Éj. ÿ mamaher'ood ma matëg —näng mäh.

⁴¹Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kūüt enäh sa kariw n'aa wë. Ta see kūüt 50, ta see kūüt 500. ⁴²Dooh rahaja bã repaag bã sa kūüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hōm sa kūüt. Hÿÿ kã, ÿ eanh a hã —näng mã Simaw hã. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahän up a hã péh? —näng mã Jesus.

⁴³Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hã ÿÿ, kūüt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hē —näng mã Jesus. —Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴Ti m' ÿñh wë taty kaw'ōöd däk. Ti m' Simaw hã ta ky hadoo:

—Mahegãã hahÿ ÿñh —näng mäh. —A tób gó ÿ bajëē suun bã, dooh naëng ÿ man'oo bã ji bahed'oo doo da, tsym ÿ hetsyd. Hahÿ ÿñh kã, tsym ÿ ta ty nabëē me tatsahë däk, ti tabawug hōm ta sëēn me —näng mäh. ⁴⁵—ÿ kajaa bã, dooh ÿ matsanetsub bã makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahÿ ÿñh kã, dooh teréd bã tatsanetsup do tsym ÿÿ hã, ÿ kajaa bã tadu dahäng do né hē. ⁴⁶Dooh mahawug bã ta syj buu benyym do nuh ÿÿ gó ji bahed'oo doo da. Hahÿ ÿñh, buu benyym do tahah'ook tsym ÿÿ hã.

⁴⁷Tak'ëp ÿ tawén kamahăn, hajông nesaa do ta wë hanäng do paa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hã näng do P'op Hagä Do awug hõm doo, kanahën doo hë P'op Hagä Do takamahăn —näng mã Jesus Simaw hã.

⁴⁸Ti m' ÿñh hã kä Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hã hanäng do paa kado hõm —näng mäh.

⁴⁹Ti m' Simaw atsyid bong do wób sa h'yyb gó m' rabedoo:

—Jaa ti hÿh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bã? Jãam né hë P'op Hagä Do hajaa tii —näk mã sa h'yyb gó.

⁵⁰Ti m' Jesus ky hadoo ênh ÿñh hã:

—Õm P'op Hagä Do wén ed'ëep nesaa do mahăn, hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb nãm doo me —näng mã Jesus.

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿh

8 Ti jawén mã sét panang ken'yyh bã m' Jesus her'ood hõm mã P'op Hagä Do bag'ãas do ky n'aa hanãm doo. 12 hedoo do ta ma matëg rahada mã Jesus. ²Ah'ũũm mã na-ãaj hë ta sii ÿj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do paa Jesus habëe hõm do sa hã, sa nahëe tado hõm do sa hã. Sa mahang ti awät mã Marija Madarën häd näng doo, 7 karap'aar h'yyb ta hã hennyh do paa Jesus habëe hõm doo. ³Ta see häd mã Jowăn, Kusa häd näng do ÿym. Häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mã Susään. Hajök mã ÿj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hã.

⁴Ti m' hajök ta wób kata padëek mã Jesus wë. Jé pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hã tamaher'oot hahÿ panyyg:

⁵—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bã. Ti taganyyh bã nyyw hë tatsawyy jëng, dooh tabatsahëe ta h'yyb. ⁷Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bã. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bã kä, dooh tawëe wäd bã kä sasëng hyb n'aa. ⁸Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bã. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahăn tabeag kän baad tabadoo bã kajäk doo —näng mã Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kän.

Ti m' tabahajaa bã panyyg taheer'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

⁹Ti m' ta ma matëg beanh ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹⁰Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hã. Ta wób sa hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hã”^b —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. ¹²Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. ¹³Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nyyw hë rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejoonh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nyyw hë rah'yy gejë hõm. ¹⁴Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hã ji bawät do hã.^c Dajëër hã, sa ma hã, rakarën do hã rahyb n'aa hüüm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. ¹⁵Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hë ta hã. Tabad'op hë rah'yy gejë hõm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejën hyb n'aa manajuu yt hã, ji bejën hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷Ta ti hadoo da ÿ ma metëëk do hã: Sahõnh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõnh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hã.

^b 8.10 Isajas 6.9

^c 8.14 Ta ti hedoo do hã raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

¹⁸Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakā bē maa newēē do hā. Jé h'yy ganyy dāk doo, ti bahānh P'op Hagā Do banoo nā ta hā ta h'yy ganāng doo. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagā Do ado hōm da ta hā kanahēn d'os hadoo doo^d —nāng mā Jesus.

Jesus wakāān heh'āāt do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁹Ti m' ta see pé noo gó Jesus ȳyn, ta wakāān sii hē m' rabana, Jesus raheg'āās. Du daa m' rakad'oo pé hajōk do hyb n'aa ta w'oo hā hab'ēēh doo. ²⁰Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hā:

—A ȳyn, a wakāān ta w'oo hā rabab'ēēh. Ōm mā raheg'āās —nāng mäh.

²¹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē P'op Hagā Do panyyg maa new'ēē doo, ky dah'eeh doo, ti né hē ēēn hadoo, ti né hē wakān haa hadoo —nāng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahȳȳh

²²Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matēg sa hā:

—Ti bā, ēr atsēg hōm karaj'aa tanyy jé.

Ti m' ragatsēg t'oonh marakate gó. ²³Ti m' rabatsēk bā kā m' Jesus āā sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kān tak'ēp. Tewēēp mā maadaka. Marakate m' tetaa m'. Ām n'aa nāng. P'eets mā marakate bagyyb jēē paawā.

²⁴Ti m' ta ma matēg ramebēē nyh, ti m' raky hadoo:

—Āā Wahē N'aa! —nāk mäh. —Ēr ag'yyp da! —nāk mäh.

Ti m' tabas'ēēg gēēt, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wād. Badatih dāk mäh.

²⁵—Dooh hā ȳ bē h'yy kasadēē bā? —nāng mäh.

Ti m' tak'ēp mā rabeỹm bong, tak'ēp mā rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hē:

—Jaa ti hȳy ēh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —nāk mā sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hōm do panyyg n'aa hahȳȳh

²⁶Ti m' rakajaa Geras buuj sa hāj n'aa bā, karaj'aa tanyy jé, Garirej hāj n'aa nu masee me. ²⁷Ti m' Jesus gatsēg nyh bā kā m',

^d **4.25** Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagā Do panyyg hā.

nayyw hẽ m' tabana ta wẽ aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hã nãng doo, ta tii bã babuuj. Bãp peej mã tabawät ta si n'aa hẽ. Bãp peej däg mã tanaã wät tób yt hã. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bã tabahe'ÿÿh. ²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bã m' tak'ëp mã tageëj wät. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mã ta kyyh:

—H'ëed makarën wẽ ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hẽ Bahãnh Hadoo Do T'aah? ÿ d' marejã manäh! —nãng mãh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mãh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejeng ta hã tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hẽ m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagä nyy né paawä m', tagahet'ëeh mã haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hënh daap mã tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bã.

³⁰ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —nãng mãh.

—“Hajök Doo” äã häd —nãng mãh.

Hajök karap'aar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo.

³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëe had'yyt mã Jesus hã tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

³² Hajõng mã too yb tii b' habëeh karaj'aa takeën hã, wajapëm doo bã. Tii b' mã sa waa rabahew'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hã. Ti m' Jesus banoo t'ĩ hënh sa hã kä. ³³ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëe pã kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mã rapehäs.

³⁴ Ti m' too yb hagä n'aa rabahapäh bã m' ta tii, waj'aa bong mãh. Sa panang bã, panang nedaa bã na-ãj mã ramaher'oot sahõnh hẽ rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ĩ hënh buuj rabana t'ĩ hënh rabaheg'ãas hyb n'aa ky n'aa nãng doo. Ti m' Jesus wẽ rakajaa bã kä, rabahegã kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mã Jesus tsyym pa. Saroor nãng mãh, baad däg mã ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kãn han'aa do sa hã kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëe Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bã naa. Tak'ëp mã rabeÿÿm bong rawén eanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kãn marakate gó, ti m' tabahõm kãn.

³⁸Aj'y'y kä m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hä, Jesus sii tabahôm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hä tabahôm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hä:

³⁹—Abaaj hõm a tób hënh, a wakãan rababong hënh. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ãats hë hadoo do a hä P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

Ti m' aj'y'y bahõm kän. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hä.

**ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä
däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh**

⁴⁰Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajök baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh. ⁴¹Ti m' aj'y'y Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hä ta tób hënh tabahôm hyb n'aa ta sii. ⁴²Jããm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajök do ta sii hah'ũum do gatat'uuk mä ta hä. ⁴³Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hä. ⁴⁴Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta wë. Ta saroor noo hä m' tamoo däng. Tii bä kä m', nayyw hë m', dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ti m' Jesus beaanh:

⁴⁵—Jaa hä ÿ moo däng? —näng mäh.

—ÿ ti dooh —näk mä sahõnh hë ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajök gatat'uuk a hä. Hajök a hä moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh. Hä ÿÿ pé ÿ hapäh hä ÿÿ moo däng doo. Hä ÿ naa anyyh hejój ÿ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷Ti m' ÿÿnh hegãã bä kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajän mä ta ãm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo däng ta hä. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nayyw hë. ⁴⁸Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹Jesus ber'oot nã bã m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hēnh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hōm —nāng mäh. —Dooh mah'yyb panasä wäd bã ma matëg —nāng mäh.

⁵⁰Jesus maa napäh bã m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hã:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hã ÿ h'yy kasadëë. Tii bã da a toog da has'oo däk! —nāng mäh.

⁵¹Ti m' Jaj-Ro tób bã rakajaa bã m', dooh m' Jesus an'oo bã hajök rabahōm ta sii. Jāām né hē m' tanoo hajëë p'ëë Peed, Tsijaag, Jowāw, dajëp do yb, dajëp do ÿñ. ⁵²Séd dó m' tób yt hã raräb bã rabë bã. A'oot mã ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jāām hē ti bē kyyh —nāng mäh. —Bē aód manäh. Karapee dooh tadajëb bã. Aÿñ tii —nāng mäh.

⁵³Tii bã m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hē m' sa hã. ⁵⁴Ti hadoo né hē dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bã sa kyy hã. Ti m' karapee hã tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëed tok ÿñ! —nāng mäh.

⁵⁵Tii bã m' h'yy ganä däk mã p'aa hēnh. Nayyw mã tabas'ëëg gëët. Ti m' Jesus maher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa.

⁵⁶Tii bã m' ta yb, ta ÿñ rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿñh

9 Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëñh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mã sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëë nāng do rabaheso hyb n'aa na-āāj hē. ²Ti m' tamejüü mã rabahōm, ji P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa rabaher'ood hōm hyb n'aa, nahëë enäh do rabaheso hōm na-āāj né hē. ³Hahÿñ da m' tamejüü:

—Dooh d' bē mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, pāw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sām hadoo péh, bē saroor see hadoo péh —nāng mäh. ⁴—Bē nu kajäk bã ta wób tób bã, tii bã da bē baym dó panang bē beréd hōm bã kã. ⁵Bē raganado bã, bē ahōm sa mahānh. Sa panang bã naa bē ahōm bã bē tsyym suun bē tepyng padäg k'āāts. Tii da bē bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bã P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —nāng mã ta kyyh sa hã.

⁶Ti m' rabahōm kãn. Sét ken'yyh panang bã m' rabaher'oot mã P'op Hagä Do panyyg hanām doo. Jé pad'yyt hē heso hōm mã nahëë enäh doo.

⁷Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëë däk mä tii. H'yyb manepëë wäd mä Eróts Jesus ky n'aa rahe'oot do hä.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸—Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ÿ mejüü paa ranu gahōg hōm. Jaa ti ta tii, hä ÿ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarën paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaaj nä bä m' Jesus wë, ramaher'oot mä ta hä sahōnh hë ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahūūm sa m'aa hēnh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hēnh. ¹¹Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hēnh Jesus rabahōm, ah'ūūm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama metëek sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Nahëë enäh do heso hōm mäh.

¹²Tüüh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Mamejō hōm hajök do panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hēnh na-ääj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa, t'ii hēnh rabaÿÿh hyb n'aa. Dawëë hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bä —näk mäh. —Jääm hë ti hanyys ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh. —Makarën ää bahōm ää betsëë hajök do sa waa? —näk mäh.

¹⁴(5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mejō rabehty b'ëeh tüü, 50 ken'yyh ketyn hōm doo —näng mäh.

¹⁵Ti m' Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo. Sahōnh hë m' rabehty b'ëeh. ¹⁶Ti m' Jesus asog däk mä pāw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā tā, man'oo dāk āā waa —
nāng mäh.

Ti m' pāw, tah'ỹyb na-āāj né hē taganebäh bong mäh, tets'ëë
hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do hã
kã. ¹⁷Tii bã kã m', sahõnh hē m' rabawëë bong. Wog enã hõm
mã sahõnh hē. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matëg rata hõm mã
kawaju gó. ¹²m' kawaju gedë hõm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do

panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁸Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsëë mäh.
P'eets hē m' ta ma matëg rabab'ëëh. Ti m' tabahajaa bã kã m' taky
n'aa etsëë doo, tabeaanh ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ỹỹh, sa nooh?

¹⁹Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' õm mã Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób
noo m' õm mã Eriij makũũh. Ōm mã P'op Hagä Do ky n'aa rod
p'ooj ub dejëp do paa see ganã wät do m', ta wób sa nooh —näk
mã sa kyyh ta hã.

²⁰—Bë hã ënh? Jaa ỹ bë hã ënh? —nāng mã Jesus sa hã.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —nāng mäh.

²¹Ti m' Jesus mejũũ tak'ëp sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta
wób sa hã. ²²Ti m' taky hadoo:

—Ỹỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ỹ
ahoop. Ër wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do
sa wahë n'aa na-āāj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk
do na-āāj hē ỹ da rahyb n'aa wareem. Ỹ da dajëp ran'oo bã.
Tamawoob hē ta āh, ỹ ganã wät da p'aa hēnh —nāng mã ta kyyh.

²³Ti m' taky hadoo sahõnh hē sa hã:

—Jé karën pé hëp ỹ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd
hõm ta hã hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hõm ta hã hē
tahyb n'aa newëë doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē tahoop
do hëp ỹ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hëp ỹ n'aa radajëëb bã na-āāj
hē. Taw'āāts hē ỹ taky daheeh, taw'āāts hē ỹ bawät doo da da ti
bawät. ²⁴Tii d' ỹ wén edoo, badäk hahỹỹ hã ji hawät do tak'ëp
kamahã doo, jé tahoop do hëp ỹ n'aa jeỹỹm doo, dooh da P'op
Hagä Do wë tanu dëë bã. Jé hëp ỹ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp
ỹ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng.

²⁵Hëd n'aa ji karën sahõnh hē badāk hahỹ ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hēnh tahõm bã? —näng mã ta kyyh.

²⁶Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hëp ỹ n'aa, ỹ ma metëek do hyb n'aa na-ãäj hē nu mebyng péh, ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa hejój ỹh hã ỹ bahyng bã ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, Ee hejój gó, ãäs tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-ãäj hē ỹ bahyng noo gó —näng mãh. ²⁷—Baad bē ỹ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ỹ du doo noo gó sahõnh hē ỹ bag'ãäs P'op Hagä Do hejój me. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo —näng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahỹh

²⁸Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ã jawén paa bã m', Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kãn waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹Ti m' taky n'aa etsëë bã m', Jesus mamets kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mãh. Tak'ëp mã ta saroor gabar'ëëng dāk, hawyp do gabarëeh doo da. ³⁰Ti m' pawóp hē ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹rakas'ee b'ëeh sa matym gó, ta bag gabarëeh doo gó. Er'oot mã Jesus sii. Er'oot mã ta sii Jerusarënh bã Jesus dajöp do ky n'aa hã. ³²Ty jaw'yyk mã Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aã b'ëeh mãh. Ti m' raty gawëëj padëëk bã m', Jesus bag tak'ëp gabarëeh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëeh mã rabahapäh. ³³Ti m' ajyy rabahõm bã Jesus mahãnh, Peed ky hadoo mã Jesus hã:

—Ma Matëg! —näng mãh. —Taw'ãäts hē babä ër hã! —näng mãh. —Taw'ãäts hē tamawoob hē ta tób n'aa aã temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mãh.

(Dooh m' tadoo wät pé tak'ëp rabeỹm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴Ti m' Peed ber'oot nä bã m' wë puh ganyyh. Sahõnh hē sa hã wë puh hadoo do badäng bã m' Jesus ma matëg rabeỹm bong mãh. ³⁵Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahỹ d' mã ta kyyh:

—Hahỹ tah ỹh, ỹ h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mãh.

³⁶Tii bã m', kyyh hadoo do ky dawuh bã m', rabaheg'ãäs, dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh doo. Ta mab hē m' tabayyw gëet. Ti m' sa

h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. DooH m' raHer'ood bä ta wób sa hä.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegää tah ÿÿ. Jääm né hë sét had'os do tah ÿÿ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëë bä tak'ëp tah ÿ geënh, tak'ëp tameraa wät, tûü takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk tan'oo bä. DooH tahyb n'aa eréd bä, tak'ëp tarejää —näng mäh. ⁴⁰ —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hóm hyb n'aa. DooH rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëëh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajöo nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëëp a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tûü. Meraa wät mäh. Tûü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëëj gëet ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hë rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ DooH m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. DooH m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëëh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg gëet ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —
näng mäh. —ÿ gadoo péh, hã ÿ mejũũ do tagadoo. Tii d' ÿ wén
edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa
jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hã.

⁴⁹Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bã
tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Ër h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa
ää ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hã.

⁵⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo,
bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹Tabedaa däk bã m' p'aa hënh Jesus basëëk do hÿ pong jé,
Jerusarënh hënh tabahôm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä
m' rarejäã t'ĩ hënh. ⁵²Ramahôm me m' tamejũũ ta panäg n'aa ta
pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bã. Tamejũũ mã Samarija häj n'aa
panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa
tii bã. ⁵³Dooh m' panang buuj ragado bã, Jerusarënh hënh Jesus
bahôm do hyb n'aa. ⁵⁴Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa
napäh bã Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hã:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëëg hõõ äã
mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

⁵⁵Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geãm bong
tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. ⁵⁶Ti m' panang s'ee hënh kã
Jesus bahôm kãn.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷Ti m' ta tyw n'aa me ramahôm me aj'yy see ky hadoo ta hã:

—Öm ÿ hadaa had'yyt hë mahahôm hënh —näng mäh.

⁵⁸Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

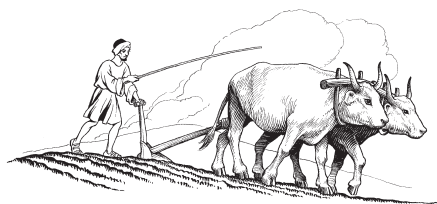
—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ
Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajëp
jawén paa bã kã, ÿ dakä jëng jawén paa bã kã òm ÿ bahadaa kãn
—näng mäh.

K'ääts wapën n'aa do heen n'aa (Rukas 9.62)

⁶⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:
—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo,
dejëp do hadoo doo, dakëë sa
da hadoo doo —näng mäh. —
Ôm tii kä, ÿ karën maher'ood ta
wób sa hã P'op Hagä Do bag'ääs
do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹Ti m' aj'yy see ky hadoo:
—Ôm da ÿ hada wahë ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karën paawä ÿ babaaj
hôm wakân haa, ee, èën ÿ kedëë wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶²Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:
—K'ääts wapën n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät
doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bã, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti
hadoo né hë jé du doo do ÿ hada doo, tii bã ta see hã tahyb n'aa
newë bã, dooh tahaja bã tamoo wäd bã P'op Hagä Do bag'ääs do
hã —näng mä Jesus kyyh.

10 Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh
Ti m' ta ti jawén paa bã 72 ta ma matëg wób Jesus asëëw
hôm mäh. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü ta pooj jé, ta
wób sa panang hënh tabahôm doo hënh. ²Rabahôm do pooj jé
taky hadoo sa hã, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajông ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do
pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^e —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts
hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëë tamejô nã ta
wób joom hã ramoo bok hyb n'aa. ³Sa mahang bë ÿ mejüü, b'éé
tabanas'aa mahang habëëh do hadoo^f —näng mäh. ⁴—Dooh d' bë
mahüüm dajëër hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë
gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä
bë kedëng do hã ta hõõ bã —näng mä sa hã.

⁵Ti m' taky hadoo ênh:
—Bë nu kajäg bã ta wób tób bã, hahÿÿ da bë edëë ta yt hã
haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb n'yyim”, denoo da. ⁶Tii bã
haj'eenh do baad rado bã, hanäm gó bë ragado bã, P'op Hagä Do
h'yyb n'yyim do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë raganado bã,

^e **10.2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa
sa hã her'oot do pan'aa.

^f **10.3** Ta wób rakawajään da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bã,
tahanäng pé tii.

dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäh bä tii. ⁷Panang bä bë kajaa bä, bë kahÿÿd manä töb wób hēnh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do töb bä. Taw'ääts hē bë eëëk, bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. Taw'ääts hē moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hã —näng mäh.

⁸—Panang bä bë kajaa bä kä, bë ragado bä, bë hyb n'aa sēew manä bë waa. Taw'ääts hē bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo.

⁹Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hōm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hã: “Edah bë hã P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh.

¹⁰—Panang bä bë kajaa bä, bë raganado bä, bë ahōm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hã: ¹¹“Ää tsyym suun ää tepyng padëëk bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë ää maher'oot hÿÿ kä: P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bä.” Tii da bë kyyh sa hã —näng mäh. ¹²—Baad bë ÿ maher'oot. Sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sãm bahānh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã —näng mäh.

¹³Ti m' panang Korasīn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa taher'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bä ÿ pehuuj bä paawä bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehīin paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejooh do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hã tēeg ooj rat'yyd kamehīin do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴Sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sãm bahānh P'op Hagä Do anoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehīin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mäh.

¹⁵Bëeh, Kapar-Naūm panang buuj, hÿ pong jé has'ëëk bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hēnh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

¹⁶Ti m' ta ma matëg sa hã taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëë doo, ÿ né hē ti tamaa newëë. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hē ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hã ÿ mejüü do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

¹⁷Tii bā m' 72 hadoo do rababaaj nā bā m' Jesus wē, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hā rabeboo nā do ky n'aa.

—Ma matēg —nāng mäh. —Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē m' āā raky daheeh a ky gabuuj gó —nāk mā sa kyyh.

¹⁸—Ŷŷ. Ŷ hapäh —nāng mā Jesus. —Matym ŷŷ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadēē hyng ŷ hegāā bā. ¹⁹Bē hā ŷ an'oo dāk bē bahajaa hyb n'aa aw'yy, sēēj bē tseb'ee hyb n'aa. Bē hā ŷ an'oo dāk bē bahajaa bē nes'ēēm hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majiī. Dooh tahaja bā nesaa do tan'oo bā bē hā. ²⁰Taw'āāts hē bē tsebee manā karap'aar h'yyb nesaa do bē raky daheeh do hyb n'aa. Taw'āāts hē bē tsebē bē hād kerii dāk do hyb n'aa hŷ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa hād kerih do heen n'aa hā —nāng mā Jesus 72 hadoo do sa hā.

²¹Ti noo gó kā m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tsebee kän. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hā ŷ j'aa etsē. Sahōnh hē hŷ pong jé, badāk hahŷŷ hā hanāng do na-āāj hē mabag'āās. Majejēn hahŷ mamoo wāt do haj'ap do sa mahānh, tak'ēp ma kamet'ēēk do mahānh. Mametä wāt sa h'yyb gó karapee hadoo pé hā, baad h'yy ka'eeh pé hā. Ta tii da magen'aak Ee —nāng mā Jesus.

²²Ti m' taky hadoo sa hā:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hā ŷŷ. Dooh baad hapäh pé ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah. Jāām né hē Ee hapäh ŷŷh. Dooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jāām né hē ŷŷh, ta T'aah hapäh. Jāām né hē sa hā ŷ metēēh do hapäh Ee —nāng mäh.

²³Ti m' ta ma matēg wē taty kawōōt. Ta m'aa hēnh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedēng bēēh, hahŷ bē bahapäh do hyb n'aa. ²⁴Baad bē ŷ maher'oot: Rababong noo gó, hajōk P'op Hagä Do ky n'aa rod makūūh, hajōk sa wahē n'aa hedoo do makūūh, rakarēn paawä raheg'āās bē hapäh doo, dooh paa rahapēē bā. Rakarēn paawä ramaa newēē bē maa newēē doo, dooh paa ramaa napēē booh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Samarija buuj ky en'yym do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁵Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hapäh do as'ēēg gēēt mā Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matēg —nāng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edēb had'y'yt do ŷ gadoo hyb n'aa, hŷ pong jé P'op Hagä Do pa ŷ bawäd had'y'yt hyb n'aa ŷ dajēp bā? —nāng mäh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hã maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

27 Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahỹỹ da takerii däk: “Taw'ääts hẽ tak'ëp bẽ kamahãñ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bẽ h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hẽ tak'ëp bẽ h'yyb padäg ta hã. Taw'ääts hẽ bẽ h'yyb tym gó naa né hẽ bẽ kamahãñ ta hã, sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me.”^g Hahỹỹ da na-ãäj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahãñ a da hadoo doo, a hã makamahãñ doo da”^h —näng mã aj'yy kyyh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ääts hẽ tii d' né hẽ madoo, tii bã baad mabawäd kãn hỹ pong jé kã —näng mã Jesus.

29 Ti m' aj'yy karẽn paawä tajejẽn ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hã tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ỹ hadoo doo? —näng mã ta kyyh.

30 Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hẽnh hahõm doo. Jerusarẽn bã naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hã. Ramaso däk, rarahejã mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bã m' radejaad hõm ta tyw n'aa noo däk bã. P'eets mã tadajëb paawä sa moo gó. ³¹Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bã m', dawëë takenaa wät ta mahãnh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabës. Dooh m' tat'yyd mehĩĩn bã. ³²Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd nãng do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ãnh. Ti na-ãäj mã dooh tat'yyd mehĩĩn bã aj'yy tyyw me hajad hõm doo. ³³Ti m' tagadëëg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehĩĩn kãn aj'yy. ³⁴Ta wẽ m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ëëb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ää jó. Ti m' tamahũũm kãn dawëë hena do tób n'aa bã. Tii bã m' aj'yy tabahagã kãn. ³⁵Jati pé kã m' tets'ëë däk mã tób danäh hã pawóp hẽ moweed k'ääts hawak do s'ëëb. Ti m' taky

^g 10.27 Dew-Teronom 6.5

^h 10.27 Rewitikos 19.18

hadoo ta hã: “Mahagãã hahỹ aj'yy. Hỹ ta sãm. Ta sãm nahaja bã, ã matëeh bã sahõnh hẽ ã ep'aak a hã”, nãng Samarija buuj kyyh tób danãh hã —nãng mã Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hã.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky enyym a hã, ta ti rarejãã do hã? Ny hadoo do ta da hadoo a hã? —nãng mã Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapãh do ky hadoo:

—T'yyd mehĩĩn doo —nãng mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahõm nã, tii d' né hẽ mabadoo kãn a da hadoo do hã —nãng mãh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ããs do panyyg n'aa hahỹỹh

³⁸ Ti m' Jerusarẽnh hẽnh Jesus ramahõm me, panang see bã m' ranu kajãg kãn. Ta tii bã m' ãynh Maah-Ta hãd nãng do gadoo. Tats'yyt mã ta tób hẽnh Jesus ta ma matëg daheeh. ³⁹ Maah-Ta ãnh, Marija hãd nãng do asooh mãh. Jesus ma metëek do tamaa newëë mãh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wãt Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nãng mãh. —Nepãh a hã, dooh ãnh ãỹ ã tamoo masaa bã? Mamaher'ood ã tamoo masa hyb n'aa —nãng mã Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —nãng mãh —hajõng do hã maty kanewaat. Tii hã mah'yyb dãk —nãng mãh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manã ta tii hã. Jããm né hẽ sét hẽ ti taw'ããts hẽ. Ta tii hã Marija h'yyb dãk. Dooh da ã mejõ bã ta ti teréd hõm —nãng mã Jesus Maah-Ta hã.

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëë do

ky n'aa hahỹỹh

11 Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëë mã P'op Hagã Do hã. Tabahajaa bã kã m' taky n'aa etsëë doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nãng mãh. —Ãã mama met'ëëg nyy da ër ky n'aa etsëë, Jowãw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëek doo da —nãng mãh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ky n'aa ets'ëë bã, taw'ããts hẽ hahỹỹ da d' bë kyyh:

“Ee, ãã karēn sahōnh hē ōm rahyb n'aa jew'yyk.

Ãã etsēē a hã, sahōnh hē mabag'ããs do nanyw hē takajaa hyb n'aa ãã wē.

³ Man'oo had'yyt hē ãã waa.

⁴ Mamabaan hōm nesaa do ãã moo bok do paah.

Ãã na-ããj hē ãã mabaan hōm ãã wē moo bong do nesaa doo. Man'oo manã nesaa do ãã tah'yyb tatug”, nãk da bēeh, bē ky n'aa ets'ēē bã —nãng mã Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hã ji ky n'aa etsēē do ky n'aa:

—Bē see ahōm bã atsēm ub ta najiis tób hēnh, pãw tets'ēē bã paawã ta wē, ta wē heg'ããs do waa n'aa paawã, hahỹỹ da ta kyyh ta najiis hã: “Na a waa uuh, pãw uuh. Tamawoob hē paawã ỹ karēn. ⁶ Najis ỹ kajaa nag'aap hē wē ỹỹ atsēm ub. Dooh wē ỹ ta waa péh”, nãng da.

⁷ Tii bã da ta najiis tób gó ta gawakō gó hagã do ky gedak ta hã: “Ỹ maty hasyyg manãh. Baad tób noo gatsēē dãk ta tēg me. ãã aj'eenh tah haa daheeh. Dooh ỹ haja bã ỹ an'oo bã a hã metsēē doo”, nãng da ta najiis ta hã.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ỹ maher'oot —nãng mãh. —Tii d' edo né paawã as'ēēg gēēt né hē, pãw tabanoo hyb n'aa ta najiis hã. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ēēg gēēt. Tawén s'ēēg g'ēēd kãn, tanaēēj had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bē ỹ maher'oot: Bē ets'ēē, tii bã P'op Hagã Do anoo bē hã. Bē esóts, tii bã bē aw'yyt da.ⁱ Bē naēēj tób noo bã naa, tii bã da ta danãh noo gas'ēēs.^j ¹⁰ Jé hetsēē do gadoo da P'op Hagã Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagã Do hanaa. Jé tób noo bã naa naēēnh péh, tób noo kas'ēēs da ta hã P'op Hagã Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hã:

—Bē t'aah ets'ēē bã tah'ỹỹb, bē anoo ta hã aw'yy? ¹² Karaak tyb bē hã tets'ēē bã, sēēj bē anoo ta hã? Dooh. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawã bēeh, baad hadoo do bē heno bē taah hã. Ti bahãnh bē Yb hỹ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hã hetsēē do hã —nãng mã Jesus.

ⁱ 11.9 Baad ji hyb n'aa matakēē ji ky n'aa etsēē do hã tahanãng pé m' ti bē esóts, tii bã bē aw'yyt.

^j 11.9 Ji ky padãg had'yyt hē P'op Hagã Do hã ji etsēē doo, tahanãng pé m' ti tób noo bã naa ji naēēnh doo.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿh

¹⁴Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm ner'oot do hã hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bã, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. Hajök do t'ĩ hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. ¹⁵Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,^k karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mã sa kyyh.

¹⁶Ta wób rakarën mã Jesus rametty, P'op Hagä Do hejój me tado bã tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëë mã Jesus hã, tapahuuj bã sa matym haj'aa wë hã.

¹⁷Jesus hapäh mã sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hë —näng mäh. —Sa wakään sa hã hë rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hë kahäj jëng tii bã —näng mäh. ¹⁸—Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hã kä. Ta hã hë takawareem bã, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bã, nyyw hë tabahëej jëë paawä tii bã Nesaa Do Yb bag'ääs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. ¹⁹Bë her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁰P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hã —näng mäh.

²¹Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hã:

—Aj'yy hejoonh do hajõng ta kuman yt hã ta tób tahagää bã, dooh ta ma hado hõm péh. ²²Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejoonh do kajaa bã ta wë, ta sãm tam'aah tii, ta hã taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bã kä, ta ma paa tabasog hõm kãn, tets'ëë bong ta wób hã kä^l —näng mã Jesus.

^k 11.15 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

^l 11.22 Hahÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejoonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejoonh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

²³—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä —näng mäh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã, ÿÿnh hã hadäk do paa ahöm wäd bä ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaaj höm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hã, tóp ÿÿ hënh”, näng. ²⁵Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã.^m ²⁶Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hã kã. Ta hã hanäng do paa bahãnh tii kã. Tak'ëp tii kã ta hã kã nesaa doo kã —näng mã Jesus.

²⁷Ti m' Jesus ber'oot bä m', hajök do mahang ÿÿnh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ÿÿn òm haw'ëëh doo —näng mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahãnh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mã Jesus ta hã.

Jonas Jesus beh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

²⁹Ti m' hajök do gatat'uuk bä m' ta hã, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badäk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.ⁿ Dooh da ÿ metä bä sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëëh da. ³⁰Jonas hã P'op Hagä Do bad'oo do hã, Niniwéh buuj rah'yy genä höm, P'op Hagä Do né ti mejüü. Ti hadoo né da hã ÿÿ, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hã rah'yy genä höm da, P'op Hagä Do né hë ti ÿ tamejüü doo. ³¹Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿÿnh, da hë, badäk hahÿÿ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿÿh, bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bä hahÿÿh.

^m 11.25 Ta tób paah, aj'yy, ÿÿnh hã hadäk do paa tii.

ⁿ 11.29 Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bä.

³²Niniwéh buuj na-ãāj da raky n'aa tapaa né tii da ênh ti noo gó kă, da hē badāk hahỹỹ hă habong doo. P'op Hagă Do ky n'aa rod Jonas sa hă taher'oot noo gó, rat'yyd kamehĩĩn nesaa do ramoo bok do hă. Nesaa do reréd hõm. Hahỹỹh, Jonas bahănh ti ỹ hỹỹh. Bē tii, dooh bē t'yyd kamehĩĩn bā nesaa do bē moo bok do hă, dooh bē eréd bā —năng mă Jesus hajõk do sa hă.^o

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahỹỹh

³³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bā ji jejēn hyb n'aa. Dooh ji daso bā ji waa hood yt hă. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajēē p'ēē do rabahapăh hyb n'aa. ³⁴Ji h'yyb bag hadoo ji matym —năng mäh. —Baad tado bā ji matym, ta bag hado dāk sahõnh hē ji hă. Baad tanado bā ji matym, badagyp hadoo ji hă. ³⁵Baad bē hyb n'aa matakă, ta bag hadoo bē hă hanăng bē ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶Bē h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag dăg bā, badagyp do hadoo do tanado wăd bā, sahõnh hē tii bā tabawag dāk ji hă, ta bag hadoo do mehănh ji hă^p —năng mă Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'ũm.

J'ooj madāk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahỹỹh

³⁷Ti m' Jesus baher'oot do bahănh bā kă, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahõm kăn mă ta tób hēnh, ti m' tabasooh, sa sii tabawēh hyb n'aa. ³⁸Ti m' tób danăh hyb n'aa meuunh mă Jesus basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hē. Dooh m' ta moo tahetsyyd bā sa wahē makũ rabahed'oo doo da. ³⁹Ti m' Jesus ky hadoo ta hă:

—Bē Pariséw —năng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bēēh. Baad bē babok P'op Hagă Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madāk doo me tii. T'õp, bē h'yyb gó, tak'ēp bē karēn do jawén bē babok. T'õp bē h'yyb tym gó, hajõng nesaa doo.

^o 11.32 Jonas, tahỹỹb haeh do wog gó tabasuun wăt doo, tamawoob hē ta ăh. Ti hadoo né hē Jesus, tamawoob hē né hē ta ăh tabakă wăt k'ăats gó. Tii da tahanăng pé m' ti Jesus her'oot do sa hă.

^p 11.36 Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hă dooh m' tagah'ood nă bā. Ti hyb n'aa rakarēn p'aa hēnh Jesus pahuunh, baad rabahapăh hyb n'aa P'op Hagă Do T'aah tado bā. Sa hă kejēn Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'ũm ta bag ky n'aa me tama metēēk doo. Dooh kejēn do tado bā ti tametēēk doo. Baad ji karēn bā baad hadoo do ji bahapăh bā, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metēēk doo. Ji hă ta bag hado dāk. Ji kanarēn bā baad hadoo do ji bahapēē bā, dooh tagah'ood bā ji hă Jesus metēēk doo. Badagyp do hadoo ji hă.

⁴⁰ Bě h'yy gatemah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-ãāj hē tapahuunh. ⁴¹ Taw'ääts hē bě h'yyb gó naa, t'öp naa, bě masaa kas'uut do sa hã, tii bã kã, P'op Hagã Do hã baad ub tabanãm sahõnh hē bě hã^q —näng mäh.

⁴² —Baad nado bě hã da, Pariséw —näng mäh. —Bě waa ty gamabuuu uuh sii hē né paawä bě banoo P'op Hagã Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bě moo boo bã bě da hadoo do hã, bě mabaan P'op Hagã Do hã bě kamahãnh doo. Taw'ääts hē paawä dooh bě mabaan bã ta tii. Taw'ääts hē P'op Hagã Do matym n'aa bě banoo na-ãāj hē —näng mã Jesus.

⁴³ —Baad nado bě hã da, Pariséw —näng mäh. —Bě gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bã bě atooj bã, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã. Bě gen'aak bě redëng, bě raweh'ëeh, hajök do mahang rakahet'aa bã, rabahešãm bã —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bě hã da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bã ji nahapäh do hadoo bëeh^r —näng mã Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hã:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ãap doo, ãã na-ãāj hē mapes'ãap —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bě hã da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh doo —näng mäh. —Hajõng hejooñh do bě mejũũ ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bě bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, dooh tabad'op hē bě masaa bã bě mejũũ do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bě hã —näng mäh. —P'op Hagã Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bě wahë makũ radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb, bě tema. ⁴⁸ Ta ti tametëeh, bě wahë makũ h'yyb hadoo bëeh. Bě wahë makũ né hē dej'ëep P'op Hagã Do ky n'aa rod paah. Hỹỹ kã bě temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.^s ⁴⁹ Hahỹỹ d' né hē P'op Hagã Do baher'oot

^q 11.41 Hahỹỹ da na-ãāj hē tahajaa ji tab'ëes ta tii: “Taw'ääts hē bě waa hood gó hanäng do bě anoo kas'uut do sa hã, tii bã kã baad ub tabanãm sahõnh hē bě hã, P'op Hagã Do hã.”

^r 11.44 Kamag hood banäng bã tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagã Do hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bã. Ti hadoo né sa hã ënh, Pariséw sii raboo bã. J'ooj madäk doo me raky ken'yyim do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bã baad tanado bã sa h'yyb tym.

^s 11.48 Dooh sa wahë makũ rapanyyg kadehé bã P'op Hagã Do ky n'aa hã, P'op Hagã Do ky n'aa rod raser'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, rawehëë né paawä P'op Hagã Do ky n'aa rod makũũh, dooh raky dahé bã sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenãw ub tii.

ta hapäh doo gó bë ky n'aa: “Sa mahang y mejüü da këh y n'aa rod, panäk y na-ääj né hë. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejää”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bë hã, da hë habong do hã kä, P'op Hagä Do ban'oo kân sahõnh hë ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahy tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, ⁵¹ Abéw Kaïh naboo noo gó du däk do né hë. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad y her'oot bë hã, da hë habong do sa hã kä P'op Hagä Do ban'oo kân sahõnh hë radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

⁵² —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Doo hë karën bã ta wób raky n'aa napëe bã P'op Hagä Doo. Tób noo tég ji jejën do hadoo sa mahãnh, ranajëe p'ëe hyb n'aa hadoo bëeh. Bë né hë, dooh bë karën bã bë ajëeh, dooh P'op Hagä Do bë hapëe bã. Ta wób, karën do hajëng doo, bë ge'yym ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bã kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajään ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawaj'ään gó m' rabeaanh ta hã. ⁵⁴ Rakarën paawä m' raw'yyt taher'oot do hã raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã.

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahyÿh

12 Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hë ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa pãw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahãnh, y hanäng péh tii —näng mäh. ²—Doo ji haja bã ji jejën bã ji h'yyb. Sahõnh hë ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hë ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh. ³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bã bë her'oot doo, adëb bã kä, sahõnh hë maa napäh bã takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bã. Kaja hë ta gawakõ gó kahesëenh do ta see hã,

^t **12.2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hẽ ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bẽ hyb n'aa matakä ti bẽ her'oot doo!

⁴—Najis haa, bẽ jeỹm manä ji majĩ ji daj'ëep do hã. Jããm né hẽ ji hub rahajaa radajëeb bã. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã. ⁵Ỗ maher'oot bëeh, ny hadoo do bẽ jeỹm. Taw'ãats hẽ P'op Hagä Do ji jeỹm. Ti ti hajaa ji tadaj'ëep do jawén paa bã, ji h'yyb tym taw'oong hõm kãn tabanesaa hẽnh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeỹm P'op Hagä Doo —näng mäh.

⁶—Ji moo oow pé taw'ëed taah, kanahën d'os hẽ rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bã. ⁷Ti hyb n'aa, bẽ eỹm manäh. Hajõng taw'ëed takamahăn do bahăn hẽ bẽ P'op Hagä Do kamahăn. Sahõnh hẽ ji sëen sii hẽ P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ãas ỹ hanäng péh —näng mã Jesus.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Baad bẽ ỹ maher'oot hahỹh: Kẽh ỹ n'aa najejën pé ta wób sa hã, ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Doo, ỹ na-ãaj hẽ, dooh ỹ ky n'aa jejën bã ta tii, ãas P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa hã.

⁹Kẽh ỹ n'aa jejën péh, ỹ na-ãaj da ỹ ky n'aa jejën tii d' ênh, ãas P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa matym gó. ¹⁰Jé Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãã péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bã, dooh tat'yyd mehĩn bã kä tii kä —näng mäh.

¹¹—Bẽ ramoo maso däg bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hẽnh bẽ ramahũũm bã, sa wahẽ n'aa wób wẽ bẽ ramahũũm bã, hyb n'aa jewyk do wẽ na-ãaj né hẽ, bẽ hyb n'aa tón manä bẽ her'oot do hã bẽ ky n'aa. ¹²P'op Hagä Do Sahee anoo da bẽ her'oot do pan'aa —näng mã Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahỹh

¹³Ti m' hajõk do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matëg —näng mäh. —Mamaher'ood hãj ỹỹ, tabetyn hyb n'aa ãa yb wẽ naa —näng mã aj'yy kyyh.

¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Najis ỹỹ, ỹ nado ti hetyn bẽ hã bẽ yb ma paah —näng mäh.

¹⁵Ti m' sahõnh hẽ sa hã Jesus ky hadoo:

—Bẽ hyb n'aa matakä da, bẽ hyb n'aa nah'ũũm hyb n'aa bẽ ma, bẽ dajëer. Ji ma tak'ëp hajõng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babä ji awät bã —näng mäh.

¹⁶Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ũũm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy tak'ëp wekâp doo. Baad ta gëëw bã. Ti hyb n'aa baad né hẽ ta joom beaak. ¹⁷Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ỹ bad'oo hỹĩ kã?”, nãng. “Gedẽ hõm joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “N'yy hẽnh hỹĩ kã ta wób ỹ bataa?”, nãng ta h'yyb gó. ¹⁸Ti taky hado kãn: “Ỹ hapäh. Hahỹĩ da ỹ bad'oo”, nãng ta kyyh. “Ỹ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “P'aa hẽnh da ỹ tamaa sooh. Aeh da hỹĩ kã joom s'ëëb tób n'aa, ma ỹ tób n'aa na-ããj né hẽ”, nãng. ¹⁹“Ỹ bahajaa bã kã”, nãng, “hahỹĩ da d' kẽh ỹĩ hã ỹĩ hẽ”, nãng “Hajõng wakâp ỹĩ. Dooh d' nanyw tahëëj bã. Hajõng da ta baab teh'ëenh wakâp ỹĩ hã”, nãng. “Taw'ããts hẽ hỹĩ kã, ỹ kameh'ããk hỹĩ kã. Baad ỹ hỹĩ kã. Baad ỹ beëëk hỹĩ kã, baad ỹ bawa hỹĩ kã, ỹ tsebé hỹĩ kã”, nãng ta ti aj'yy h'yyb gó.

²⁰Ti P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “H'yy gatamaa õm”, nãng. “Badah atsẽm da madajëp! Jaa wẽ tabayyw kãn a ma paah?”, nãng P'op Hagä Do kyyh aj'yy hã kã —tii d' mã Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajëër ky n'aa.

²¹Ti m' Jesus ky hado kãn sa hã:

—Ti hadoo né kã ta ti tak'ëp sa wak'ããb hyb n'aa h'ũũm do hã, P'op Hagä Do dooh rahyb n'aa es'ee bã —nãng mã Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahãñ do ky n'aa hahỹĩh

²²Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bẽ ỹ maher'oot hahỹĩh: Bẽ hyb n'aa tón had'yyt manã bẽ babok do hã, bẽ waa hã, bẽ saroor hã. ²³Tii d' ỹ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁴Bẽ hegãã taw'ëëd. Dooh rejoom bã joom tym. Dooh rata bã joom ag. Dooh sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawä P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëëd P'op Hagä Do kamahãñ do bahãnh bẽ takamahãñ! ²⁵Tak'ëp bẽ hyb n'aa newẽ had'yyt né paawä, dooh bẽ haja bã bẽ aboo dawëd bã ta tii da. ²⁶Ta ti bẽ nahaja bã, nahejooj né paawä, h'ëëd hyb n'aa bẽ hyb n'aa newẽ had'yyt hẽ ta wób.

²⁷—Bẽ hegãã tabawä n'aa ts'oooh —nãng mãh. —Dooh né paawä ramoo boo bã, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bã, Saromãw saroor anyyw né paawä, gabar'ëëng né paawä, ti bahãnh tabanãm ti tabawä n'aa ts'oooh. ²⁸Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bã tabawä n'aa hã, nanyw hẽ tsawyy jëng do hã, ji gatang do hã, ti bahãnh da P'op Hagä Do bahag'ããs bëëh. Tanoo né da bẽ hã bẽ saroor.

H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kana'eeh? ²⁹Bë hyb n'aa newë had'yyt manä bë eëek doo, bë awa doo, bë awëh doo. Bë hyb n'aa tón had'yyt manä ta tii. ³⁰P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb pad'ëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. P'op Hagä Doo, bë Yb, hapäh bë wë bedoh doo. ³¹Taw'ääts hë baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä. Tii bä kä, tanoo da bë hä sahõnh hë bë wë bedoh doo —näng mäh.

³²—Bë eỹm manä b'ée taah nahejooj is doo. Hanäm gó bë Yb, hỹ pong jé hawät do tabanoo bë hä, ta sii bë bag'ääs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë eỹm manäh, ỹ wén näng. ³³Taw'ääts hë bë esëem hõm bë wë hanäng doo. Kas'uut do hä bë banoo bë ma paa sãm. Tii bä kä, bë ma näng hỹ pong jé kä. Ta ti dooh tahëej bä. T'ĩ hënh dooh retsëeg bä kä bë ma. T'ĩ hënh dooh kamera rejä bä kä bë ma. ³⁴Ta tii d' ỹ wén her'oot, tak'ëp bë kamahãn do banäng bä, tii bä bë h'yyb bawät —näng mã Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahỹh

³⁵Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë bë h'yy kahasaãb bë moo bok hyb n'aa, baad ub da bë gadaa had'yyt da, atsëm na-ääj hë bë gada, p'aa hënh ỹ bahyng bä. ³⁶Taw'ääts hë tób danäh karom, atsëm sa kariw n'aa raket'ëe hënh jãm n'aa baad gad'aa do hadoo da bëeh. Ta bag ahõõ had'yyt hë ran'oo bä. Ty gapad'ëek ragada sa kariw n'aa, tanaëenh bä, nayyw hë ragas'ëes hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajëe suun hyb n'aa. ³⁷Baad da gad'aa do sa hä, sa kariw n'aa kajaa bä kä raty gapad'ëek do hyb n'aa —näng mã Jesus. —Né hup ỹ né hë hahỹ ỹ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawëh hyb n'aa. Tii bä da ta saroor see tah'ỹt, tii bä sa tä, sa waa taban'oo kãn sa hä. ³⁸Taw'ääts hë da sa kariw n'aa awyyd bä ty gapad'ëek do sa hä, atsëm ub takaja bä, tapaj'ëe bä takaja bä na-ääj hë —näng mäh.

³⁹Ti m' tabaheer'oot ënh panyyg see ky n'aa me sa hä:

—Bë hyb n'aa newë hahỹh: Tób danäh hapëe bä paawä hets'ëek do kajaa bä, dooh paawä tan'oo bä hets'ëek do ta tób tanoo eë nä bä. Baad paawä tagada. ⁴⁰Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ỹ wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mã Jesus.

⁴¹Ti m' Peed beanh ta hä:

—Ãã wahë n'aa —näng mäh. —Ãã hã ub ti mabaher'oot ta ti panyyg? Sahõnh hã ti mabaher'oot? —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ÿ maher'oot, sahõnh hë bẽ mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejũũ do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hã ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'ããs hyb n'aa, sa waa tabetsëëh hyb n'aa sa hã, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé. ⁴³ Taw'ãäts hë ta kaser n'aa hã, ta kariw n'aa awyyd bã ta mejũũ do hã moo wät doo, ta kariw n'aa matëëh bã. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ëëh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëënh ta hã ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁵ Hÿÿ kã, baad ta kaser n'aa moo nawäd bã paawä, ta h'yyb gó taky hado bã: “Dooch nayyw hë kariw ÿ n'aa kaja bã”, tanoo bã, karom wób tahewyh had'yyt bã kã, tatsebé do waa n'aa tamoo hewëëd bã, taoom bã jarakë hedoo do mahÿÿj, ⁴⁶ ti taganada bã né kã ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bã kã takajaa. Tii bã, tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagã Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karën do tamoo nawät doo, tahapëë né paawä baad ub ta kariw n'aa mejũũ doo, tak'ëp da rabahewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejũũ do nahapäh doo, dooh denaa hë rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kã, ji hã P'op Hagã Do anoo do pénh, ti pénh né takarën ji moo wät ta wë. Hajõng do hã kahanoo doo, hajõng na-ããj takarën tamoo wät ta wë, hajõng takarën ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tëëg hadoo ÿ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. ÿ karën paawä nayyw hë tabahõõ jat ti tëëg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ëp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ëp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bã kã. ⁵¹ ÿ ahyy wät babä, bẽ ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bẽ hyb n'aa newë manäh. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, hëp ÿ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hëp ÿ n'aa. Sa wakãän tamawoob hë hadoo do ragadoo da

kēh ỹ n'aa. Pawóp hē, dooh d' ragado bã. Ky kedak da hēp ỹ n'aa.
⁵³Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hēp ỹ n'aa. Ti
 hadoo né da sa ỹyn sa toog daheeh, raketyn bong da hēp ỹ n'aa.
 Sa mayyn sa takaanh na-ääj da —näng mã Jesus ta ma matëg hã.

⁵⁴Ti m' hajök do hã taky hadoo:

—Papỹj badëe hyng hēnh naa naëng poo wäd bã, “Badah
 tabadoos”, nãk bē kyyh. Te hub né hē, adoos né hē. ⁵⁵Ta karawaa
 me tagahēm bã, “Badah banãm”, nãk bēēh. Te hub né hē, banãm
 né kã, baju né hē kã. ⁵⁶J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bēēh!
 Bē h'yy genã né paawã naëng hadoos do heen n'aa hã, banãm do
 heen n'aa hã, dooh bē h'yy genã bã, da hē kã, ta heen n'aa bē hã
 kametëēh do hã” —näng mãh.

⁵⁷—Hëd n'aa bē hyb n'aa nanewëē bē daaj hē, baad hadoo do
 ji moo wät doo? ⁵⁸Bē ky n'aa tapaa pé sii bē ahôm bã, hyb n'aa
 jawyk do wē òm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ääts hē ta hõo bã,
 bē sii hõm do sii baad bē ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bē
 ky n'aa tamahũum do hyb n'aa jawyk do wē. Tii d' bē nadoo bã,
 bē d' tamahũum hyb n'aa jawyk do wē. Ta tii kã, warahén hã bē
 tabahaëēnh, bē tadewäts bēēh hyb n'aa kã. ⁵⁹Baad bē ỹ maher'oot:
 Dooh d' bē anã bã kã tii bã, sahõnh hē bē nepaag bã —näng mã
 Jesus.^v

Nesaa do ji neréd bã, ji da P'op Hagã Do rejãã do ky n'aa hahỹh

13 Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wē. Jesus mã
 ramaher'oot Pirato häd näng do warahén n'aa radej'ëep do
 Garirej buuj wób, P'op Hagã Do hã rama ejuu bã. ²Ti m' Jesus ky
 hadoo sa hã:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén
 dejëp, bē ed'oo? ³Dooh. Tak'ëp nesaa do sa hã, ta wób sa mahãnh
 hyb n'aa nado. Bē hã na-ääj hē da tabadäng P'op Hagã Do mo
 haj'aa nesaa do bē moo bok do sãm, nesaa do bē neréd bã.
 Tabanesaa hēnh bē da tah'eed hõm. ⁴Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh
 häd näng do tób yb sa jó hatëh hyng doo ënh? Radejëp bē ed'oo
 g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarënh buuj wób sa mahãnh?

^u **12.56** Naëng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanãm do pooj jé, rahapäh na-ääj hē ta
 heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawã, dooh rah'yy genã bã P'op Hagã Do T'aaah tado bã né
 hē.

^v **12.59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahỹh. Hahỹ d' tahananã pé
 na-ääj hē: Taw'ääts hē nayyw hē, ji hajaa nã bã, ji h'yyb tym ji benãm P'op Hagã Do wē, ta jawén
 ji tanarej'ää hyb n'aa.

⁵Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bě hã na-ãāj hě da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bě moo bok do sãm, nesaa do bě neréd bã. Tabanesaa hěnh bě da tah'eed hõm —näng mã Jesus.

⁶Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã, baad hadoo do ji moo nawäd bã. Ti m' taky hadoo:

—Hỹ hadoo aj'y y bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõõ nuu me tabahõm tabaheg'ããs hyb n'aa ta joom teag bã. Dooh tawyyd bã ta ag ta hã. ⁷Tii kã, tagadëëg ub, ta joom mahang moo wät do hã taky hadoo: “Tamawoob hě ta baab ỹ gadaa wät teag bã. Dooh teag bã. Tabad'op hě ta ag ỹ aw'yyt péh. Ỹ karēn mabagëew jat”, näng mãh. “Daap tabewaat”, näng mãh. “Joom see ër ejoom paawä tabasooh bã”, näng joom danäh ta sii moo wät do hã. ⁸Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ãäts hě sét hě ta baab ër gamedaa wät”, näng mãh. “Baad ỹ bahag'ãäs hỹy kã”, näng mãh. “Baad ỹ w'oo eh'aa këë k'ãäts baad hadoo doo me”, näng mãh. ⁹“Wät hahỹy hã ta baab teag bã, taw'ãäts hě. Taneag bã kã, tii bã kã mamejõ ỹ bagëew hyng”, näng aj'y y ta kariw n'aa hã —näng mã Jesus.

Ỹynh jadatog is do panyyg n'aa hahỹy

¹⁰Ti m' Saab hã kã, Judah buuj rakamehehãk bã kã m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã m' Jesus ma metëëk bã kã m', ¹¹tahapäh mã tii bã ỹynh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do haj'aa. Dooh m' tahaja tadojoow bã. ¹²Ti m' ỹynh Jesus bahapäh bã, tanaëenh mã ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ỹy, õm has'oo däk! —näng mãh.

¹³Ti m' ta hã tamoo däng. Ta hã tamoo dëë sii hě m', takadajoow gëët. Tak'ëp mã ỹynh j'aa etsëë kãn P'op Hagä Doo.

¹⁴Ti m', dooh m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa genaag bã Saab hã ỹynh nahëë Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta ãh —näng mã tób hagã n'aa tób gó kahet'aa do sa hã. —Taw'ãäts hě tii hã bě bana, bě nahëë kado hõm hyb n'aa. Saab hã ti dooh! —näng mã ta kyyh.

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—J'ooj madäk do ta ti bě h'yyb! —näng mãh. —Bě na-ãāj hě bě moo bok Saab hã. Dooh g'eeh bě asood hõm bã bě masãäh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hã habëëh do Saab hã, bě mahũm hyb n'aa

rabeheek doo hēnh? ¹⁶Dooh g'eeh taw'āats hē tado bā, Saab noo gó ŷ asood hōm bā hahŷ Abaraām panaa paa seeh, ¹⁸ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁷Ta ti tabedoo bā kā m', ta majiī m' nu mebyy bong. Hajōk do tii bā hab'ēeh do ratsebē mā sahōnh hē hanām doo, Jesus moo wāt do hā.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēeh hahŷ hā

P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa

¹⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ŷ her'oot bē hā P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa —nāng mäh. ¹⁹—Joom motaad häd nāng do tym nad'ēed is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'āās doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babēeh bā. Ti tabawēē kăn, ti tabaeē hēē kăn. Tii hā kā taw'ēed batooj kăn ta hā kā^w —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bē hā P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa —nāng mäh. ²¹—Pāw makuj ŷŷnh ado dāk doo, tiriig s'ēēb hajōng do mahang tamekuuj dāk do hadoo né tii. Baad tabajōōts dāk, baad takamekuuj wāt hyb n'aa sahōnh hē tiriig s'ēēb mahang^x —nāng mā Jesus panyyg gó m' tabeh'ūūm.

Hŷ pong jé, P'op Hagä Do panang bā, ji bajēē suun do panyyg n'aa hahŷ hā

²²Ti m' Jesus bahōm Jerusarēnh hēnh. Ti m' tamahōm me, tama metēek panang ta hōō bā habong do sa hā. ²³Ti m' aj'yy see eanh ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo —nāng mäh. —Jāām hē pawóp its g'eeh ked'ēep P'op Hagä Do wē? —nāng mā aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā. Panyyg gó m' tabeh'ūūm:

²⁴—Noo nad'ēed its do hadoo hŷ pong jé ji bajēē suun doo. Ti hyb n'aa taw'āats hē tak'ēp bē hyb n'aa eréd manäh, bē bahajaa hyb n'aa bē bajēng do t'iī hēnh. Ta jawén, hajōk né paawā da karēn hajēē p'ēē, dooh da rahaja wäd bā. ²⁵Tób danäh noo gatsēē

^w **13.19** Joom motaad häd nāng do ky n'aa gó Jesus metēeh nyy da P'op Hagä Do bag'āās do kah'ūūm, ny hadoo ta hā h'yy ka'eeh do kah'ūūm.

^x **13.21** Pāw makuj, jé pad'yyt hē tiriig s'ēēb mahang kamekuuj dāk doo da, jé pad'yyt hē badāk hahŷ bā P'op Hagä Do bag'āās do bawäd dāk da.

däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajëë suun ta gó. Tób w'oo hã bë wób rababë hõm tii bä. Tak'ëp bë wób ranaëenh da tagas'ëës hyb n'aa: “Äã wahë n'aa, manoo gasëëts a tób, äã bajëë p'ëë hyb n'aa”, näk da bë wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bëëh? Dooh bë ÿ hapëë bä”, näng da bë wób hã. ²⁶Ti d' bë wób raky gedak: “A sii paa äã beëëk, a sii paa äã bawa. Äã panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëëk do paa äãh.” ²⁷Ti d' bë wób hã taky hadoo: “Dooh bë ÿ hapëë bä. Bë ahõm mahãnh ÿÿ, nesaa do moo heb'ooh doo”, näng da ta kyyh —näng mã Jesus ta hã h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bë wób ba'oot da. Sa tög kamegëëj däk da. Tak'ëp bë wén oot da, bë hapäh do hyb n'aa da hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs bä Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëë kä, dooh ran'oo bä t'ii hënh kä. ²⁹Badäk hahÿÿ hã jé pad'yyt hë naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ääs doo bä ratsebë do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'ooh hyb n'aa. ³⁰Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kãn da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mã Jesus.

Jerusarënh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹Ti noo gó né hë m' Parisëw wób rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hënh. Õm da Eróts daj'ëëp —näk mã sa kyyh.

³²Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä. Bë maher'ood ta ti aj'yy ji rahejää do yb. Bë her'ood ta hã, pawóp nä ta äã karap'aar h'yyb sa hã hanäng do ÿ bahebë nä. Pawóp nä ta äã nahëë enäh do ÿ asog hõm nä sa nahëëh. Tii bä kä, ÿ haja kãn da ÿ moo wät doo kä badäk hahÿÿ bä. Tii da bë kyyh ta hã. ³³Jerusarënh bä né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ii hënh né hë ÿ bahõm, ÿ dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mã Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hã tata bëëh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bä. ³⁵Bë hegää da Jerusarënh buuj,

P'op Hagä Do beréd hõm da bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. Dooch da y bë hapëë bä kä. Jääm né da p'aa hënh y bë bahapäh da, bë h'yy kawareem bä, hahyỹ da bë her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”^y

Saab hä Jesus nahëë do hõm do panyyg n'aa hahyỹh

14 Ti m', ta see pé noo gó Saab hä, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bä Jesus bawëh bä m', baad mä Jesus ramatakëë. ²Tii bä m' ti anäng mä aj'yy nahëë näng doo. Dehepung bëëh mä ta tsyym, ta mooch. Rakarën mä raheg'ääs Jesus ado hõm bä ta nahëë Saab hä, ratayy do hä. ³Ti m' Pariséw hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëëh do hä na-ääj mä Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahëë näng do sa nahëë ji ado hõm Saab hä? Dooch g'eeh tan'oo bä? —näng mä Jesus.

⁴Dooch m' raky gedag bä. Bag hënh mä rabab'ëëh. Ti m' Jesus moo däng nahëë näng do hä. Ta nahëë do hõm. Ti m' tamejũũ tababaa j hõm hyb n'aa. ⁵Ti m' tabeaanh ta wób sa hä:

—Bë t'aah, bë mas'ää booj yb t'aah, tadëë hyy bä t'õp naëng gajat doo gó Saab hä, dooch g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hä né paawä? —näng mä Jesus.

⁶Dooch m' sa kyy péh.

Jesus metëëk ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahyỹh

⁷Ti m', sahõnh hë Pariséw atsyid wät do resoos mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bä, ji weh'ëëh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bä m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'ũũm:

⁸—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ratsyyd bä, bë esóts manä baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts bä, hyb n'aa jawyk do bë mahãnh tatsyyd wät do kajaa bä, ⁹kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hä: “Man'oo hahyỹ hä ta tyng majasooch doo”, näng da. Tii bä kä da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bä kä, bë kahyỹd kãn ky n'aa nets'äs do tyng jó kä. ¹⁰Bë ratsyyd bä, taw'ääts hë bë atooj dawë hä, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jãm no gana do kajaa bä, hahyỹ da ta kyyh bë hä: “B'ëëp dana, p'eets hë, baad hadoo doo bä bë atooj.” Tii bä kä, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehëë däk da.

¹¹ Jé ta daaj hē kaweh'ēeh doo, nu mebyy wāt da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēeh doo, raweh'ēeh da, P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

¹² Ti m' tób danäh hä Jesus baher'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bä a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manä a najiis hedoo doo, a hỹjy hedoo doo, a wakään hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'öp ma enäh doo. Ti matsyyd bä, òm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'ääts hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehēt do hedoo doo. ¹⁴ Tii bä kä da òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooh né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gó —näng mäh.

Hỹ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahỹh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hỹ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do jām n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wāt. Hajök tats'yyt ta sii ratab'ëes hyb n'aa ta ti jām. ¹⁷ Sahōnh hē ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja dāk bä, tamejüü ta karom tabahōm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahōnh hē tats'yyt do raky kamep'ēeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ỹ bets'ēē hōm hēej. Ỹ karēn ỹ heg'ääs”, näng. “Dooh ỹ haja bä ỹ ahōm bä”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ỹ bahōm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ỹ bets'ēē wāt 10 booj yb. Hỹh kä ỹ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bä ỹ ahōm bä”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ỹ bahōm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ỹ gat'ēē dāk äm ỹy. Dooh tahaja bä ỹ ahōm bä”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hōm kän, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bä kä, jām no gana do kawaj'ään wäd kän sa wē, ti taky hado kän ta karom hä kä: “Nayyw hē, ahōm nä. Panang tyw n'aa me matsyyd hōm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehēt doo, nabong do sii hē”, näng ta hä.

²² Ti tabahajaa bä sahõnh hẽ tamejũũ doo, taky hadoo ta kariw n'aa hã: “Sahõnh hẽ ỹ bahajaa mamejũũ doo da. Ti hadoo né hẽ, ti anäng nä ta tyng n'aa, ti anäng nä ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hã.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. Ỹ karẽn tóp ỹ gabad'ẽẽ däk. ²⁴ Baad ỹ her'oot a hã. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ỹ an'oo bä sa tä, dooh ỹ an'oo bä sa waa”, näng ta kariw n'aa kyyh^z —näng mä Jesus sa hã.

**Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karẽn bä
ji hado bä do ky n'aa hahỹh**

²⁵ Hajõk mä Jesus had'aa doo, Jerusarẽnh hẽnh tabahõm bä. Ti m' ta jawén p'aa hẽnh taty kaw'õõd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bẽ karẽn bä hẽp ỹ hata bẽ hado bä, taw'ääts hẽ bẽ yb, bẽ ỹyn, bẽ ỹym, bẽ taah, bẽ hỹj, bẽ ãnh bẽ kamahãnh do bahãnh ỹ bẽ kamahãnh. Taw'ääts hẽ bẽ kamahãnh do bẽ hã bahãnh ỹ bẽ kamahãnh. Sahõnh hẽ sa bahãnh ỹ bẽ kamanahãnh bä, dooh bẽ haja bä hẽp ỹ hata bẽ do bä. ²⁷ Jé hẽp ỹ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeỹm bä, h'yyb nahedoo do nemon ỹỹ, dooh tahaja bä hẽp ỹ hata tado bä —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newëë, ji haja bä ta h'yyb hata ji ado bä. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ääts hẽ tahyb n'aa newëë tahaja bä ta wẽ hanäng do ta sãm, sahõnh hẽ tahaja so bä ta tób. ²⁹ Daap tadu do bä, tanetsén nä bä ta sãm, dooh ji hapëë bä ta baa bä tabawäd däk bä, ta sãm bahëëj jëng. Tii bä ta wób rawajehëët ta hã: ³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahëëj jëng ta wẽ ta sãm, kanaja nä tób”, näk da.

³¹ Hahỹ panyyg see bẽ maa newëë: Kaneb'ooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahẽ n'aa hyb n'aa newë, rahaja bä sa majiĩ hã raj'aa ketsë, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? 20 miw ta majiĩ warahén n'aa, 10 miw ta warahén tanyy bä? ³² Tahyb n'aa newë bä tanahajaa doo, nayyw hẽ tamejũũ rapanäk ta majiĩ wẽ, dawëë nä rababok nä ta majiĩ, raky n'aa her'oot rakananeb'ooh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

^z 14.24 P'op Hagä Do bag'ääs do jãm n'aa hẽnh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahỹh.

—Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ ta wẽ hanäng doo, hẽp ỹ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bã hẽp ỹ hata tado bã —näng mäh.

³⁴Ti m' taky hado kãn:

—Taw'ãäts hẽ ti jukiir. Ti hadoo né hẽ, tanadah'ëed wäd bã, taw'ãäts hẽ nado wäd.^a ³⁵Dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karën pé ỹ ma metëek do tamaa newë bã, taw'ãäts hẽ tamatakëe —näng mã Jesus kyyh.

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahỹh

15 Ti m' Jesus ma metëek bã m', sa wahë n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'ooh do na-ãäj hẽ rabana, Jesus metëek do ramaa newëe hyb n'aa. ²Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hẽ, raky hadoo:

—Hahỹ aj'yy nesaa do moo heb'ooh do tagadoo. Awëh na-ãäj hẽ sa sii —näk mã sa kyyh.

³Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hã:

⁴—Bẽ see tanyy bã 100 b'éé, ta masãäh, ti m' 100 hedoo do see takanapëe wäd bã, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masãäh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵Ti tabaw'yyt bã kä, tatsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hã, tamajëeh hyb n'aa kä. ⁶Tób bã takajaa bã kä, tanaëenh da ta najiis, tanaëenh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'ãä see taw'yyt do hyb n'aa kä, kanapëe wät do paah. ⁷Bẽ ỹ maher'oot hahỹh —näng mã Jesus: Ti hadoo né da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebé baad nadoo do paa see h'yy kawareem bã P'op Hagä Do hã. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebé, sét hẽ baad nadoo do paa P'op Hagä Do wẽ h'yy kawareem do hyb n'aa —näng mã Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahỹh

⁸Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—Ỹnh see wẽ tanyy bã 10 moweed k'ãäts tẽg hawak do s'ëeb, tii bã, ta see badoo wäd bã, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. ⁹Tabaw'yyt bã kä, tanaëenh ta najiis, tanaëenh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëeh do

^a 14.34 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

B'ée kanapëë wät do heen n'aa (Rukas 15.1-7)

ratsebé nesaa do moo hew'ëët do paa see P'op Hagä Do hä tah'yy kawareem bä.

Aj'yy ta yb wë matëëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hë ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hä: “Na ÿ karën no n'aa ÿÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hë ÿ karën ÿ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bä sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hä.

¹³ Dooh tahajõõ nä bä ta äh, tagad'oo hadoo do bata hõm kân sahõnh hë ta ma, ta yb mo haj'aa kä. Ti tabahõm kân dawëë, hëëj s'ee hënh. T'ĩ hënh kä tabahäj kân sahõnh hë ta wë hanäng do paah. Tah'yyb däng do hä tabeh'ëënh. ¹⁴ Ti bahãnh kä ta dajëër bahëëj jëë kân. Dooh wäd ta dajëër kä. Tii bä awäd kân sah. Asa kân. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kân tamoo wät doo. Ti awät aj'yy too yb masããh näng doo. Ti hä tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kân, too yb tahagãã kân. Too yb tanejë kân. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'yy basa kân. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hä ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'yyd kamehiin kân. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hë ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bä. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ÿ bas'as babä”, näng. ¹⁸ “Taw'ãäts hë

Aj'yy too yb hag'ääs do heen
n'aa (Rukas 15.11-19)

ÿ babaaj hõm ee wë", näng ta kyyh. "ÿ maher'oot ta ti ee", näng. " 'Ee', näng da këh ÿÿ", näng, " 'nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hë', näng da këh ÿÿ", näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹Ti tahyb n'aa newëë ta h'yyb gó: "ÿ etsëë da ÿ moo wät doo. 'A karom däg da ÿÿh. Dooh a t'aah ÿ doo wäd bä', näng da ÿÿh", näng ta h'yyb gó. ²⁰Ti tababaaj nä kân p'aa hënh kâ ta

yb wë kä.

Takajaa bä kä ta yb wë, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bä, tat'yyd mehiin. Ti tawaj'aa däk ta wë, takedëng hyb n'aa. Tawaké däk, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. ²¹Ti ta t'aah ky hadoo: "Ee", näng, "nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hë", näng. "Dooh a t'aah ÿ mamaneëj wäd bä", näng ta kyyh.

²²Ti ta yb ky hadoo ta karom hä: "Nayyw hë, bë mana saroor tak'ëp hanäm doo, ta hä bë dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hë bë mana. ²³Bë naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejë häng doo, ër tsebë do tä n'aa", näng. "Ër tsebë da, p'aa hënh tah ÿ kajaa do hyb n'aa", näng. ²⁴"Dajëp do hadoo hahÿ tah ÿÿ. Edëb wät p'aa hënh hÿÿ kä. Nepä wäd paah. Hÿÿ kä kaw'yyt p'aa hënh", näng ta yb kyyh ta karom hä. Tii kä ratsebee kân, rabajäm kân ta hyb n'aa kä.

²⁵Ta t'aah seeh, wah'ëëh hadoo do moo wät sa joom banäng bä. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëëh hadoo do bajëng bä kä, tamaa newë däk ketën doo, kejäm doo. ²⁶Ti tanaëënh sa karom seeh. Tabeaanh hëd n'aa ta tii. ²⁷"A hÿÿj kaja nä p'aa hënh", näng. "A yb mejüü ää naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ër tsebë do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa", näng sa karom kyyh ta hä.

²⁸Ti wah'ëëh hadoo do kawaj'ään kân. Dooh takarën bä tajëë suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajëë suun hyb n'aa. ²⁹Dooh ta t'aah karën bä tamaa newë bä ta ti taher'oot doo. "Hajõõ ta baab tak'ëp ÿ moo wäd wät a sii", näng ta yb hä. "Dooh noo gó òm ÿ ky nadaheeh péh", näng. "Dooh noo gó

Aj'yy ta yb wē matēēh do heen n'aa (Rukas 15.20-32)

tabad'op hē man'oos pé b'ée t'aah, najis y daheeh āā tsebé do tā n'aa", nāng ta kyyh. ³⁰ "Hyy kā a t'aah mahanāng doo, yyy hajōk sii he'yh do hā tabahāj jēng do a dajēer tababaaj nā bā kā, mamejūū ranabooh booj yb hepuh doo!", nāng wah'ēh hadoo do ta yb hā.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: "Tah yyy", nāng, "pa y had'yyt ti ōm bagā", nāng ta yb kyyh. "Sahōnh hē wē y haym doo, a ma had'yyt né hē

tii”, näng. ³²“A hÿÿj ti hÿ dajëp do paa hadoo. Hÿÿ kä edëb wät p'aa hënh. Nepä wät do hadoo, p'aa hënh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'ääts hë né hë tii d' er tsebë, taw'ääts hë né hë jäm ji moo wät”, näng ta yb kyyh wah'ëeh hadoo do hä —näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

Ta kaser n'aa kamatakëë do panyyg n'aa hahÿÿh

16 Ti m' ta ma matëg hä Jesus maher'oot hahÿ panyyg: —Ti awät aj'yy tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooh m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëenh mä ta ma. ²Ti hyb n'aa tanaëëj kân ta wë. Teanh ta hä: “Nyy d' ti a ky n'aa ÿ ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ääts hë maheen n'aa eta hõm dajëër n'aa hä, ma ÿÿ hä na-ääj hë. Dooh da kaser ÿ n'aa mado wäd bä”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä?”, näng. “Kariw ÿ n'aa dooh da takarën wäd bä ÿ moo wäd wät ta sii. Dooh ÿ haja bä tak'ëp hadoo do ÿ moo wäd bä. ÿ nu mebyng na-ääj ÿ ets'ëë ub bä dajëër”, näng ta kyyh ta h'yyb gó.

⁴Ti taky hadoo ënh ta h'yyb gó: “ÿ hapëë däk hÿÿ kä nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hënh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wät do bahëëj jëng bä”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵Ti tanaëenh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë küüt enäh doo. Pooj é kajaa do hä tabeaanh: “Nyy hë a küüt kariw ÿ n'aa wë?”, näng.

⁶“100 ta hood joom syyj”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a küüt heen n'aa. Nayyw hë, merii däg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii däg a küüt 50”, näng ta kyyh ta hä. ⁷Ta see hä tabeaanh ënh: “A küüt ënh kariw ÿ n'aa wë?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëëb”, näng küüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a küüt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hä.

⁸Tii bä ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hä, kamatakëë do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kä, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mä Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hë —näng Jesus. —P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëë ta wób sa hä rabahed'oo do hä. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëë ta tii hä —näng mä Jesus.

⁹Ti m' Jesus baher'ood kăn ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kă:

—Bë ÿ maher'oot —năng mäh. —Taw'ãäts hẽ badăk hahÿÿ bă hanăng do hã bë wẽ hanăng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kă. Tii bă da, ta jawén, bë wẽ hanăng do badoo wăt bă kă, ti anyy kăn bë gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagă Do gadoo da bë t'ĩ hēnh —năng mäh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhēn d'os hẽ ji ma hedoo doo, ji dajēer hedoo doo, baad han'yyh doo, hajōng do na-ãāj hẽ baad taban'yyh. Kanhēn d'os hẽ hadoo do baad nan'yyh doo, hajōng do na-ãāj hẽ dooh baad tană bă. ¹¹Ti hyb n'aa, badăk hahÿÿ bă bë wẽ hanăng do baad bë nană bă, dooh da P'op Hagă Do an'oo bă bë hã bë ma heh'ăät do hÿ pong jé. ¹²Badăk hahÿÿ bă bë hã P'op Hagă Do anoo do baad bë nană bă, dooh bë ma hanoo pé bë hã hÿ pong jé —năng mäh.

¹³Ti m' Jesus ky hado kăn:

—Dooh sa karom haja bă pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bă sэд noo gó. Tii d' tahado bă, ta kariw n'aa see dooh takamahăn bă, ta see ti takamahăn. Ta see wẽ da baad tamoo wăt da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hã. Dooh bë haja bă bë h'yy kesėj bă. Dooh bë haja bă P'op Hagă Do hã bë h'yyb dăg bă, dajēer hã na-ãāj hẽ bë h'yyb dăng bă —năng mă Jesus.

¹⁴Parisėw dajēer mă ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napăh bă m', raky n'aa rejăă mă Jesus. ¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madăk doo me bë ky ken'yyim ta wób sa matym gó. Ti hado né paawă bë h'yyb, P'op Hagă Do hapăh bë h'yyb tym. P'op Hagă Do mak'yyts dăk badăk hahÿÿ bă hanăng do tak'ep rakamahăn doo.

P'op Hagă Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowăw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagă Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kă, P'op Hagă Do bag'ăäs do ky n'aa hanăm do kamet'ëeg dăg kăn. Hajōk tak'ep rah'yyb hedoo, P'op Hagă Do bag'ăäs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷Ti hado né paawă, P'op Hagă Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bă. Wẽ, badăk hahÿ hëej gawatsig né paawă, P'op Hagă Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bă. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸Ti hyb n'aa,

jé ta ȳym heréd hōm doo, tii bā ȳynh see hā takat'ēē dāg bā, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ȳym sii he'ȳyh do hado dāk tii. Aj'y'y see gat'ēē dāg bā ȳynh ta patug heréd hōm doo, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ȳym sii he'ȳyh do hado dāk tii —nāng mā Jesus.

Tak'ēp ma nāng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahȳyh

¹⁹Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'ūūm. Ti m' taky hadoo:

—H̄y hadoo aj'y'y tak'ēp wekāp doo. Tak'ēp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hā hadāk doo. Tak'ēp hanām doo gó tabawäd had'yyt hē. ²⁰Ta tób noo bā tabahāng aj'y'y kasuud is doo, ta waa hets'ēs doo. Nahēē nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta hād. ²¹Tak'ēp takarēn paawā tabawēh, tak'ēp wekāp do tā hyyj kajāk do tūū. Awaar rahedēp ta rog, ta tii bā tabahēēs bā.

²²Ti aj'y'y hets'ēs do dajēp bā kā, āās ramasāg kǎn ta h'yyb tym h̄y pong jé kā, Abaraām pa. Ti tak'ēp wekāp do dajēb kǎn na-āāj hē. Ti radakā jēng, tabanesaa hēnh kā tabahōm. ²³Tabanesaa hēnh tak'ēp tabahoop bā kā nesaa doo, dawēē naa tabahapāh Abaraām, Rasaro hād nāng doo kā, ta pa. ²⁴Ti wekāp do ky hadoo Abaraām hā, tak'ēp ta kyyh: “Wahēh ȳy, Abaraām”, nāng, “ȳ mat'yyd mehīn”, nāng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naēng tahē'oos, nagat ȳ tadah'ēēm hyb n'aa”, nāng. “Tak'ēp ȳ bahoop baju doo, hahȳ tēēg hōōh”, nāng wekāp do paa kyyh.

²⁵Ti Abaraām ky hadoo ta hā: “Tah ȳy”, nāng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawāt do paah. Sahōnh paa tabanāng makarēn doo”, nāng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. H̄y kǎ baad ta hā kā. H̄y kǎ h'yy gadajaa kǎn. Ōm h̄y kǎ hahoop nesaa doo”, nāng Abaraām kyyh. ²⁶“Ti anāng gaeh gadarong doo, t'ōp gājēng do ta baa besuu. Babā naa karēn pé t'īi hēnh tahōm bā, dooh tahaja bā. T'īi hēnh naa na-āāj hē, dooh tahaja bā ēnh”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp ma nāng do paa hā.

²⁷Ti aj'y'y betsēē Abaraām hā tak'ēp, ti m' taky hadoo: “Wahēh ȳy”, nāng, “mamejō Rasaro tabahyng ee tób hēnh”, nāng. ²⁸“Ti abong nā ji ma poo oow pé wakān haa tii bā”, nāng ta kyyh. “Mamejō baad tamaher'oot, babā tak'ēp ji ahoop doo bā ranana hyb n'aa nemon ȳy”, nāng tak'ēp ma nāng do paa kyyh.

²⁹Tii bā Abaraām ky hadoo: “Dooh. Ti anāng Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'āāts hē ti né ramaa newē raner'oot bā. Tii hā rapanyyg enā kǎn”, nāng Abaraām.

³⁰“Dooh, wahë ÿ n'aa”, näng aj'yy. “Sét hë dejëp do mahang ganä wäd bä, sa wë tahôm bä, tii bä kä da rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë”, näng aj'yy kyyh.

³¹Ti Abaraâm ky hadoo: “Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewë bä, tii bä na-ääj da dooh ramaa newë bä ganä wät doo”, näng Abaraâm kyyh tak'ëp wekãp do paa hä.

**Nesaa do hä ta see ji h'yyb tatuk do
ky n'aa hahÿÿh**

17 Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg hä:
—Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, P'op Hagä Do rejää da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo —näng mäh. ²—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bä, nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh. ³—Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bä, mageãm, tamoo nawät hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hä tat'yyd kamehiin bä, taw'ääts hë mahyb n'aa mabaan hõm ta hä tii bä. ⁴Séd noo gó né hë 7 nuu me nesaa do a wë tamoo wäd bä, 7 nuu me tets'ëë bä mamabaan hyb n'aa, taw'ääts hë baad mahyb n'aa mabaan hõm né hë —näng mä Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ do raky hadoo ta hä:

—Tak'ëp man'oo magyys hë P'op Hagä Do hä ää h'yy ka'eeh hyb n'aa —näk mäh.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad'ëët do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahÿ b'aa bë mejũũ takadawäts nyh, takadawäts tu ta me akajar me. Bë paawä taky daheeh —näng mäh.

⁷Ti m' panyyg gó m' tabeh'ũũm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'éé tahagää wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nayyw hë ta waa tabawa. ⁸Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejüü da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kân ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëë kân. ⁹Ta karom moo hew'ëët ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'ääts hë” ta kariw n'aa naher'oot ta hã. ¹⁰Ti hado kân bë hã kä. Sahõnh hë bë bahaja däk bä bë P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hë hahÿÿ da da bë kyyh: “Ää moo heb'oooh do né hë tii. Dooh ää gahëen bä ää hã P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejüü do ää bahajaa do hyb n'aa”, bë noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

**Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do
panyyg n'aa hahÿÿh**

¹¹Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹²Panang see bä takajaa bä kä, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³Ti m' tak'ëp mä ranaëenh:

—Jesus, ää Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'y yd mehĩĩn ääh! —näk mäh.

¹⁴Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wë, bë hã raheg'ääs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëëk.

¹⁵Ti m' sét hë m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëë kân. ¹⁶Tüü takadawäts hyng Jesus bagëët bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Jesus. ÿ mahaso däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh. —ÿ heso hõm sahõnh hë. Hëd n'aa sahõnh hë ranana? —näng mäh. ¹⁸—Ta wób dooh ramatëh bä. Jääm hë hahÿ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hã taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹Ti m' aj'yy hã taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed! Õm has'oo däk ÿ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reeahh Jesus hã:

—Ny noo gó sahõnh hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëë bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹—Dooh da raky hado bã: “Wät nanäng, wät hahÿÿh”, ranoo bã takajaa bã. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²²Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bë karën ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bë karën bë baheg'ääs. Dooh da bë haja nä bã bë hegää bã. ²³Ta wób da daap da bë rapanäk ÿ kajaa doo. “Wät hahÿÿh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bã, sahõnh hẽ da ÿ rabahapäh. Hawyp doo, wë hã naa jé pad'yyt hẽ sahõnh hẽ tabawag hõm do ji hapäh do hadoo da ÿ kajaa do rabahapäh. ²⁵Ti pooj jé da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp ÿ ahoop näh. Badäk hahÿÿ bã da hẽ habong do ÿ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷Sahõnh hẽ tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëëk, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bã kä. Ti m' rabagyyb kãn, ti m' sahõnh hẽ radejëb kãn.

²⁸Ti hadoo né hẽ m' Róh häd näng do hawät noo gó ënh. H'yy kanap'eed né hẽ m' ti noo gó ënh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëëk ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsë paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hõm bã kä m', tëëg hõõ, saw'aak do mahÿÿnh doo, kajäk sa jó. Ti mahÿÿj mä sahõnh hẽ ragawatsig hõm Sodoma panang buuj.

³⁰Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bã, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹Ti noo gó kä, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hẽ da dooh tajëë suun bã

tób gó, ta h'ëed tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ääts hē nanyw hē takejën hōm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ääts hē nanyw hē da takejën hōm. Taw'ääts hē dooh tajëë bā, tehëen bā ta h'ëed hedoo doo. ³²Bē hyb n'aa newē Róh ȳym ti noo gó.^b ³³Jé badāk hahȳy hā ji hawät do hā tak'ëp kamahān doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wē tanu dēë bā. Jé ta wē hanäng do heréd hōm péh, dooh ta hā tabaa es'ī bā, edëp da, P'op Hagä Do wē da tanu däng. ³⁴Ȳ kajaa bā kā, pawóp hē ha'ȳy do sa see da ȳ mahūūm si ȳy, ta see da keréd hōm. ³⁵Pawóp hē hedoo pé ȳy tiriig ramoo bok do sa see da ȳ mahūūm si ȳy, ta see da ȳ eréd gëët. [³⁶Pawóp hē hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ȳ mahūūm, ta see dooh ȳ mahūūm bā —näng mä Jesus.]^c

³⁷Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Nyy bā ti bawät maher'oot doo? —nāk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajëp do bajat bā, tii bā da kuruj-du rakata padëek —näng mä Jesus.^d

Patug tamah do panyyg n'aa hahȳy

18 Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëek ta ma matëg hā, raky n'aa ets'ëe had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa ets'ëe doo. ²Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bā ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooh P'op Hagä Do hā tah'yy kae bā ti aj'yy. Dooh tawehëe bā ta wób. ³Ti ȳynh patug tamah do tets'ëe had'yyt hē, tamasa hyb n'aa ta majī ky n'aa.

⁴Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bā, dooh taky dahé bā ȳynh her'oot doo. Ti ta jawén kā, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooh né paawä P'op Hagä Do hā ȳ h'yy kae bā, dooh né paawä ta wób ȳ wehëe bā, ⁵ȳ masa dó h'ȳy kā, ȳ mo n'aa jesuu h'ȳy kā. Ȳ mo n'aa najesu bā, ȳ ky nap'eed bā, ȳ d' h'yyb napan däg, ȳ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mä Jesus.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

^b 17.32 Róh ȳy wén dajëp, ta wak'āab takamahān do hyb n'aa!

^c 17.36 Ta hā h'yy ka'eeh do tamahūūm, ta wób ta hā h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii.

^d 17.37 Wyt ta maab hē, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

—Bě hyb n'aa newë aj'y'y ky n'aa kaher'oot do hã. Bě hyb n'aa newë ta ti kametëëk doo —näng mäh. ⁷—Ky nes'aa né paawä ta ti aj'y'y hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kä tamasaä kăn. Ti bahănň P'op Hagä Do ky ennyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëëw hõm doo, ta hã had'y'yt hē ky n'aa etsëë doo. Dooh báp peej ji gadaa bä P'op Hagä Do an'oo bä. Nanyw hē tagadoo ji ky n'aa etsëë doo. ⁸Nanyw hē baad hadoo do tabanoo ji hã —näng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—ÿÿh, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, ÿ aw'y'yt g'ee da badäk hahÿÿ bä hã ÿ h'y'y ka'eeh doo? —näng mä Jesus.

Pariséw, dajëër gahedak do daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

⁹Ti m' Jesus ma metëëk do maa new'ëë do mahang ti abong mä ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da rababok red'oo doo, sa hã hē rahegää bä. Kasab'ee do me ta wób ramakyyys. Sa hã m' Jesus baher'oot hahÿ panyyg:

¹⁰—Ti abong pawóp hē ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hēnh hah'ũm doo, P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëë hyb n'aa. Sét hē Pariséw, ta see sa wahë n'aa dajëër n'aa gahedak doo.^e ¹¹Ti Pariséw, ta m'aa hēnh mä tabag'ëëd däk, ti m' taky n'aa etsëë. “P'op Hagä Doo”, näng, “a hã ÿ h'y'yb tsebë, dooh ta wób nesaa do moo heb'oooh do ÿ hado bä do hyb n'aa. Dooh wahed'ii do ÿ do bä. Dooh nesaa do moo hed'oo do ÿ do bä. Dooh ta wób sa ÿÿm sii he'ÿÿh do ÿ do bä. Dooh hahÿ dajëër gahedak do hadoo ÿ hado bä”, näng. ¹²“Pawóp nuu me sét semaan ken'y'yh òm ÿ hyb n'aa esee ÿ noo kanawa doo me. Sahõnh hē ÿ gadoo do uuuh ÿ an'oo had'y'yt a hã”, näng Pariséw kyyh P'op Hagä Do hã.

¹³Dajëër gahedak doo, dawëë tabagëët. Dooh hÿ pong jé taty däg bä, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëë bä. Ta h'y'yb tagedyyk t'yyd kamehĩn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagä Doo, ÿ mat'y'yd mehĩn”, näng. “Nesaa do moo hew'ëët do ÿÿh”, näng ta kyyh —näng mä Jesus panyyg gó taheer'oot doo.

¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bě ÿ maher'oot baad ub —näng mäh. —Sa tób hēnh rababaaj hõm bä kä, dajëër gahedak do ky n'aa etsëë do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti tií, baad hado däk ta h'y'yb tym P'op Hagä Do an'oo bä.

^e 18.10 Dooh m' ragenaag bä dajëër Roma buuj hã kan'oo däk do gahedaag n'aa.

Pariséw, ti dooh P'op Hagä Do gado bä. Sahõnh hẽ sa daaj hẽ kaweh'ëeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hõm. Jé ta daaj hẽ kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da P'op Hagä Do an'oo bä —näng mã Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahỹyh

¹⁵ Ti m' ta wób ramenaa sa taah ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ỹym mäh. ¹⁶ Ti m' karepé Jesus naëenh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Na ramena karepé wë ỹỹ. Bë geãm manäh! Hahỹ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mãh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bä da. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —näng mã Jesus.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahỹyh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahë n'aa see eanh mã Jesus hã. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm ma matëg! —näng mãh. —Nyy da ỹ bad'oo edëb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ỹ bawät hyb n'aa kã? —näng mã aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad ub hã ỹ mabanäng? —näng mãh. —Jääm hẽ P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh —näng mãh. ²⁰ —Mahapäh hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä a ỹym nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. Daap hẽ maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehëë a yb, mawehëë a ỹyn”^f —näng Jesus ta hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã.

²¹ —P'ooj ub, ỹ karapee noo gó ỹ panyyg kadeheeh né hẽ tii hã —näng mã aj'yy Jesus hã.

²² Ti m' taheer'oot do Jesus maa napäh bä kã, taky hadoo ta hã:

—Sét hẽ ti hawät a hã —näng mãh. —Mesëëm hõm sahõnh hẽ a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bä,

^f 18.20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

hỹ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa kã —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²³ Ti m' ta hã Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bã m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekâp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejoonh né hë wekâp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵—Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bã gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejoonh wekâp do sa hã, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Tii bã m', ta ti maa nap'ëeh do raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hë ji nahaja bã paawä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bã, P'op Hagä Do hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã wë hanäng do paa äã beréd hõm, a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup y né hë hahÿ y her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ääs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta yÿm, ta wakään, ta yb, ta yÿn, ta taah, ³⁰ ta bahãnh hajõng da tagadoo badäk hahÿy bã ta mabaj. Ta jawén kã, hỹ pong jé kã tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿyÿh

³¹ Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ky n'aa hã, kametä däg kãn hÿÿ kã hã yÿ —näng mäh. ³²—ÿ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. —ÿ da raky n'aa ej'ees. ÿ da raky n'aa rejää. ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëeb kãn —näng mäh. ³³—Tamawoob hë äh y jawén paa bã, y d' ganä wäd kãn —näng mä Jesus.

³⁴ Dooh m' Jesus ma matëg rah'yy genä bã Jesus her'oot do hã. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hã. Dooh m' rah'yyb mepëë bã Jesus her'oot do hã.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä m', ti ahäng mä ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsë mä dajëër ta tii me tebës do sa hä. ³⁶Ti m' hajök do ta tii me m' tab'ëës do tamaa napäh bä m', teanh sa hä h'ëed ta tii. ³⁷Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jesus, Nasaréh hënh naa, ti ti tabës —näk mä ta hä.

³⁸Ti m' tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehïin ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! —näng mäh.

³⁹Ti m' poo hënh hah'üüm do raky ge'ÿÿm, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geäm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yyd mehïin ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁰Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejüü ramanaa ta wë. P'eets hë Jesus wë tabag'ëed däk bä m', Jesus beanh ta hä:

⁴¹—H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hä? —näng mäh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —ÿ karën ÿ begää däk —näng mäh.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mabegää däg —näng mäh. —Hä ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk⁹ —näng mäh.

⁴³Ti m' nanyw hë m' tabahapëe däk. Ti m' tabahôm kân Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hä m' taj'aa etsëe kân. Hajök do na-ääj mäh, rabahapäh bä m', raj'aa etsë né hë m' tii d' ënh.

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Jesus bajëe suun panang Jerikó häd näng do noo bä. Ti m' panang me m' tatabës. ²Tii bä m' ti awät mä a'ÿÿ Sakéw häd näng doo. Dajëër gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. ³Takarën paawä m' Jesus taheg'ääs. Dooh m' tahaja bä, tüü tanu däg is do hyb n'aa, hajök do raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hõm, b'aa hä m' tabas'ëeg sooh, tabaheg'ääs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵B'aa basooh bä m' Jesus kajaa bä m', tabaheg'ääs p'op b'aa hä, ti m' taky hadoo Sakéw hä:

—Nanyw hë ahyyh —näng mäh. —Badah a tób bä ÿ nu däng —näng mäh.

⁹ 18.42 Dawi makü panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hä. Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa a'ÿÿ ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa "òm has'oo däk hä ÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa", Jesus wén näng.

⁶Ti m' tabahy gëët, h'yyb tsebé doo me tagadoo Jesus ta tób bã.

⁷Sahõnh hẽ m' rabahapäh bã m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëët do tób hẽnh tabajëë suun. Tawëh ta sii —nãk mäh.

⁸Ti m' Sakéw bas'ëëg gëët, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —nãng mäh. —Ỹ anoo hỹỹ kã wakãp ỹ bód, ỹ gakook kas'uut do sa hã —nãng mäh. —Ỹ wad'ii bã ta wób, 4 nuu me ỹ banoo ỹ ab'aanh doo.

⁹Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hẽ hahỹỹ bã tób bã haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ëëp, Abaraãm panaa heh'äät, Abaraãm karapee hahỹ aj'y tabahadoo do hyb n'aa —nãng mäh. ¹⁰—Ỹỹh, Aj'y Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ ahyng babä ỹ besooos hyb n'aa, ỹ bed'ëëp hyb n'aa ta s'ee hẽnh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —nãng mã Jesus kyyh.

Ji moo sahõnh hẽ hadoo do karom panyyg n'aa hahỹỹh

¹¹Ti m', ta ti taher'oot do maa napäh do hã Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarënh panang. Nayyw hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hã hahỹ panyyg:

¹²—Ti awät aj'y sa wahë n'aa t'aah. Dawëë, häj n'aa s'ee hẽnh takarën tabahõm, t'ĩ hẽnh hajõng häj n'aa bagä n'aa ta hã tamejũũ hyb n'aa, ta häj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj nä p'aa hẽnh ta häj n'aa hẽnh. ¹³Ti m', tabahõm pooj jé, tatsyyd bong ta wë 10 ta karom wób. Sét moweed k'ääts tęg gabarëeh do tabanoo sét ken'yiyh sa hã. Ti tamejũũ ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajëër kah'ũũm hyb n'aa ta s'ee hẽnh tawäd nuuj jé. Ti tabahõm kãn.

¹⁴Ta karapee wób dooh ragenaağ bã ta ti aj'y. Ti hyb n'aa ramejũũ ta rod n'aa, ta jawén rabahõm hyb n'aa, hajõng häj n'aa bagä n'aa hã ramaher'oot hyb n'aa, rakanarën do ta ti aj'y sa wahë n'aa tado bã.

¹⁵Tii kã m', ta wób dooh né paawä ragenaağ bã, ti né sa wahë n'aa däg. Ti ta häj n'aa hẽnh tababaaj hõm kãn. Takajaa bã kã tamejũũ ranaëënh ta wë ta karom, dajëër tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëër kã.

¹⁶Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahë ỹ n'aa”, nãng, “a dajëër jó ana 10”, nãng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad hadoo do òm”, näng. “Baad maban'yyh, kanahën d'os hë né paawä, ti hyb n'aa da ÿ anoo hÿÿ kä a hã 10 panang mabag'ääs hyb n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahëh ÿ n'aa”, näng, “a dajëër jó ana 5”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hã kä ÿ anoo 5 panang bagã n'aa òm kä”, näng.

²⁰ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, näng, “hÿ a dajëër hã ÿ manoo do paah”, näng. “Saroor me ÿ bahabën däk, ti ÿ benyyw däk mamatëeh bä kä”, näng. ²¹ “Tak'ëp mamejüü a karom sa hã. Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Mado hõm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo”, näng ta karom kyyh.

²² Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kä”, näng. “Mahapäh mä, a nooh, tak'ëp baad ÿ ban'yyh karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hõm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh”, näng. ²³ “Mahapäh mäh, a nooh. Hëd n'aa dajëër manan'oo däk dajëër me moo heb'ooh do sa hã? Tii bä kä, ÿ kajaa bä kä, ta bahänh paawä ÿ gadoo dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

²⁴ Ti ta pa hab'ëeh do hã taky hadoo: “Bë ado hõm sét hë moweed ta wë hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wë näng do hã”, näng ta kyyh.

²⁵ Ti raky hadoo: “Ää wahë n'aa”, näk. “Ti anyy däk ënh 10 ta wë.”

²⁶ Ti taky hadoo: “Bë ÿ maher'oot”, näng. “Jé wë näng do sa hã, ti bahänh takan'oo däk sa hã.^h Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wë hanäng do kado hõm da”,ⁱ näng.

²⁷ “Hÿÿ kä majë ÿÿ hã kä, ÿ rakanarën do sa wahë n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bë manaa babä. Bë dajëeb matym ÿÿ gó”, näng hëej wahë n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm sa hã.

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg taher'oot doo, tabahõm kân mä Jerusarënh hënh. ²⁹ Ti m' tabedaa däk bä panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëë joom oriib häd näng do banäng bä,

^h 19.26 Tii d' tawén hadoo, baad raban'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa.

ⁱ 19.26 Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yyh do hyb n'aa ta hã kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa.

pawóp hē ta ma matëg Jesus mejũũ mã sa pooj jé. Hahỹỹ d' mã ta kyyh sa hã:

³⁰—Bē ahõm panang hēnh bē pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bã, bē hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nã doo. Ta tyd hã da tabahäng —näng mäh. —Bē asood hõm da, bē mana wawēē hē —näng mäh. ³¹—“Hëd n'aa ti bē as'oot?”, ranoo bã, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën”, nãk da bē kyyh —näng mã Jesus pawóp hadoo do sa hã.

³²Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hē m' rabawyyd kãn. ³³Ti m' rabas'oot bã kã m', ta danäh rabeaaj kãn: —H'ëed ti bē hab'ëeh? Hëd n'aa ti bē as'oot? —nãk mäh.

³⁴Ti m' raky hadoo:

—Ãã wahë n'aa karën —nãk mäh.

³⁵Ti m' ramana kãn Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hã padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëëg so kãn ta jó.

³⁶Jumeto jó tabahõm me m', hajök do sa hatsë sa hã padëek do paa rat'ëëg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëëh hyb n'aa. ³⁷Ti m' ta tyw n'aa waëë Oriib häd näng doo hēnh naa ta poo hyng bã kã rakajaa bã kã m', hajök do ta ma matëg h'yyb tsebë doo me P'op Hagä Do hã m' raj'aa etsëe kãn. Tak'ëp mã sa kyyh. Raj'aa etsëe kãn, sahõnh hē Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

³⁸—Ky n'aa kedëng hahỹ ër wahë n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo! —nãk mäh. —Ãã karën sahõnh hē hỹ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hỹ pong jé hawät do hã ãã j'aa etsë —nãk mäh.

³⁹Ti m' Parisëw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matëg! —nãk mäh. —Maky geãm a ma matëg —nãk mäh.

⁴⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hēnh rabë bã paawä, hã ÿ raj'aa netsëe bã paawä, hahỹ pä paawä ÿ raj'aa etsëe kãn sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarënh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahỹỹh

⁴¹Ti m' tabedaa däk bã Jerusarënh hēnh, panang tabahapäh bã m', Jesus p'ãã oot mäh. ⁴²Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karën paawä hahỹỹ hã, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb nãw. Dooh rah'yy genä bã

ta hã. Kejën sa hã —näng mäh. ⁴³—Ti awät da a majĩ ramoo bok do a hadë rabehaa doo, tii me ramajëë p'ëë hyb n'aa. Õm da ranu get'ëë däk. Õm da ranoo gatsëë hõm. ⁴⁴Õm da ranes'ëëm, a babuj n'aa radej'ëëp da. Dooh paa a babuj n'aa rakarën ragado P'op Hagä Do mejũũ do sa mahang. Ti hyb n'aa a majĩ da dooh da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hẽ takepyyj hyng —näng mã Jesus Jerusarënh hã.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahỹỹh

⁴⁵Ti m' Jesus bajëë suun mã P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bã hes'ëëm doo. ⁴⁶Ti m' taky hadoo:

—Hahỹỹ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ỹỹ da, P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë do tób n'aa da”^k —näng mäh. —Hỹỹ kã baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã!^l —näng mã Jesus sa hã.

⁴⁷Ti m' tama met'ëëg had'yyt hẽ m' P'op Hagä Do tób n'aa bã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ãäj mã rakarën mã Jesus radaj'ëëp. ⁴⁸Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëë do hyb n'aa m'.

Jesus hã reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahỹỹh

20 Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanãm do Jesus ma metëëk bã kã m', kajaa mã ta wẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ãäj mã Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo. ²Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahỹ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?^m —näk mã sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ỹ eanh bë hã ënh —näng mäh. —Bë her'ood hã ỹỹ —näng mäh. ⁴—Jaa kyy gó Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hỹ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hẽ paah? —näng mäh.

^k 19.46 Isajas 56.7

^l 19.46 Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëëm do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëëg häng tii.

^m 20.2 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ãäj hẽ rawén eanh. Jesus hã he'anh do sa kyy gó ta tii bã hes'ëëm do rabehe's'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragnaag bã Jesus bad'oo doo.

⁵Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēew bong. Hahỹỹ d' mā sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó ər noo bā, teanh da ər hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, näng da. ⁶Ajyy kyy gó ər noo bā, hajök do ər da rakut pä me ər dejep hyb n'aa, sa hā m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mā sa kyyh.

⁷Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Doo hā hapēē bā jaa kyy gó —ken'oo h māh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ na-āāj né hē dooh ỹ her'ood bā ky gabuuj näng do hā ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —näng mā ta kyyh sa hā.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũũm do panyyg n'aa hahỹỹh

⁹Ti m' Jesus baher'ood kán panyyg ky n'aa me sa hā.ⁿ Hahỹỹ da m' tabaher'oot:

—Hỹ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahāēj dāk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hā. Ti ta s'ee hēnh ta danäh bahōm hajōō ta baab n'aa. ¹⁰Joom ag wah'ēē dāk bā kā, ta danäh mejũũ ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bā kā, rabahewyh wät, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. ¹¹Ti ta danäh mejũũ ēnh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ēnh, rarahejāā, ramejō hōm né tii d' ēnh bag hēnh. ¹²Ti tamejō kán ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kā, ti radawäts nyh joom bahānh.

¹³Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ỹ bad'oo hỹỹ kā”, näng māh. “Tah ỹỹ, ỹ kamahān do ỹ mejũũ hỹỹ kā. Tah ỹ apāh da raweh'ēeh”, näng mā ta h'yyb gó.

¹⁴Ti tamejō kán. Ta kaser n'aa rabahegāā dāk bā kā, sa mab hē rakaner'oot. Hahỹỹ da sa kyyh: “Ta danäh t'aah hahỹỹh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk māh. “Ti bā, ər dajēēb! Ǝr ma däg da tii bā kā hahỹ joom banäng doo”, näk mā sa kyyh. ¹⁵Tii d' né kā, ramejō hōm joom bahānh, ti ranaboh jad kán —näng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũũm sa hā.

Ti m' teanh sa hā:

—Nyy da joom danäh bad'oo hỹỹ kā sa hā? —näng māh. ¹⁶— Ana da, tadej'ēep da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahāēēnh tii bā —näng mā Jesus.

ⁿ 20.9 Ta hā he'aanh do sa hā ti tabaher'oot.

Ti m' maa new'ëë do raky hadoo:

—DooH paawä tii d' äã karën P'op Hagä Do an'oo bä^o —näk mäh.

¹⁷Ti m' Jesus ty däng sa hä, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bë hä ênh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”^p —näng mäh.

¹⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bä, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus.^q

¹⁹Tii bä kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hë ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hä. E'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hë Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejüü ta wób ky ken'yym doo gó rake'aaanh Jesus hä. Rakarën paawä rano n'aa masoo tahe'oot do hyb n'aa, rahaëënh hyb n'aa Roma buuj ta tii bä hagä n'aa hä. ²¹Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh baad hadoo do né hë ti mama metëëk, baad hadoo do né hë ti maher'oot —näk mäh. —DooH maky n'aa ehÿÿd bä ta wób sa hä, séd gó mabaher'oot sahõnh hë sa hä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëëk doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood.

²²Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak a hä? —näk mä sa kyyh.

²³Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴—Bë metäh hä ÿÿ moweed denaari ramaneëënh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

^o **20.16** Tii da maa new'ëë do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ääp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo.

^p **20.17** Saaw-Mo 118.22

^q **20.18** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do na-ääj, dooh rakarën bä Jesus, tób tehem'aa do rakanarën do hadoo nanäng pä. Rakanarën né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē' —näng mäh.

²⁶ Dooh m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hēnh taher'oot pé hajök do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hēnh rababē hōm.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹ —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ³¹ Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahōnh hē m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahōnh hē m' dooh reta nä bä radejëp. ³² Tii kä m' ÿÿnh dajëb kän —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabeh'üüm Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahōnh hē paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketëë badäk hahÿÿ bä tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëëk do hä. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëë boo bä. ³⁶ Ääs kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh.

³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëëk. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagä Doo, Abaraãm hagä n'aa, Isak hagä n'aa, Jakóh hagä n'aa ÿ ti hÿÿh.”^s ³⁸ Dooh, “Abaraãm

^r 20.25 Ji né hē ti P'op Hagä Do karēn doo.

^s 20.37 Esodo 3.6

makū hagā, Isak makū hagā, Jakóh makū hagā” tanoo bã. P'op Hagä Do hã ti edëp. Dejëp do hagā n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagā n'aa tii —näng mã Jesus kyyh.

³⁹Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yryk do ma mehetëk do wób raky hadoo: —Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰Ti bahãnh kã m' dooh m' reaaj boo bã kã. H'yyb e'yÿm mã reaaj bã kã.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dawi panaa mã ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii? ⁴²Hahÿÿ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã: “Wahë ÿ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawryk Do ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, ⁴³si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëëm bã kã’ ”,^t näng paa Dawi. ⁴⁴Hÿÿ kã, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëëj bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?^u —näng mã Jesus.

⁴⁵Ti m' sahõnh hë maa new'ëë bã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

⁴⁶—Baad da bë kanã Mosees ky n'aa jaw'yryk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajõk do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewryk do rabahetonh bã. Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bã ratooj bã —näng mäh. ⁴⁷—Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bãp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mã Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yryk do ma mehetëk do ky n'aa.

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿÿh

21 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus bagëët bã, tahapäh tak'ëp dajëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ²Ti m' tabana yÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mã pawóp its moweed. Kanahën its mã tii. ³Ti m' Jesus bahapäh bã ta tii, taky hadoo:

^t 20.43 Saaw-Mo 110.1

^u 12.36 Dawi panaa né hë ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëënh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ääj ti Jesus.

—Hahỹ ỹnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hẽ sa bahãnh tabanoo. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —nãng mäh. ⁴— Sahõnh hẽ ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wẽ mad'aak do uuh —nãng mäh. —Hahỹ ỹnh, kasuud its né paawä, sahõnh hẽ taban'oo däg is ta wẽ hanãng do paats —nãng mäh Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahỹỹh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób rahe'oot mã pä s'ëëb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mã sa hã. Rahe'oot na-ããj mã ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëëh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hẽ takajäg jëng. Dooh da ta see jó haso wät pé hahỹ bë hapäh do pä. Sahõnh hẽ da rabakud bëëh tũũ —nãng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëëd hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ỹy gó rabana, sa nooh. “Ỹ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hẽ tagawatsik doo”, näk da. Bë ky dahé manä tii —nãng mäh. ⁹—Bë eỹym manä da kaneb'ooh do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wẽ rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ããj hẽ. Badäk hahỹ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hẽ paawä, dooh nayyw hẽ takaja bä badäk hahỹ bahëëj jëng doo —nãng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wẽ. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëëj katajuus. Sah na-ããj da anãng. Hajök da tak'ëp ranahëë enäh da. Äm n'aa nãng do ti awät da. Äm n'aa nãng do heen n'aa ganyyh da wẽ hã. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejãã. Bë da rahaëënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëëh. Bë da ramahũũm hëëj bagä n'aa sa wẽ, sa wahë n'aa wób wẽ na-ããj hẽ, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp ỹ n'aa tii da rabad'oo da bë hã —nãng mäh. ¹³—Këh ỹ n'aa bë her'ood kãn da tii bã sa hã —nãng mäh. ¹⁴—Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hã bë

her'oot do hã. ¹⁵ Ỹ anoo da bẽ hã bẽ er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bẽ ỹ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bẽ majĩ dooh da bẽ rahaja bã, dooh d' sa kyy pẽh —nãng mãh. ¹⁶ —Bẽ yb, bẽ ỹyn, bẽ wakãan, bẽ najiis na-ãaj né hẽ bẽ né rahaëej padëek bẽ majĩ sa hã. Radej'ëep da bẽ wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajãan da bẽ wẽ, hẽp ỹ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hẽ, dooh P'op Hagã Do mabaan bẽeh. Sahõnh hẽ bẽ hã tahapäh. ¹⁹ Bẽ h'yy kaneréd bã hã ỹ bẽ h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagã Do wẽ da bẽ baboo had'yyt hẽ kã —nãng mã Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Jerusarẽnh nu kat'ëe dāk ta majĩ warahén n'aa ran'oo bã bẽ bahapäh bã, edaa dāk da bẽ bahapëe kãn tagawatsik doo. ²¹ Tii bã da taw'ãats hẽ Judah hãj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëe banãng hẽnh. Jerusarẽnh bã haj'eenh do taw'ãats hẽ rakejën hõm sa panang bã naa. Panang bahãnh habong do taw'ãats hẽ da dooh rana bã p'aa hẽnh panang hẽnh. ²² Ti noo gó da P'op Hagã Do anoo da Isaraew buuj ta sãm baanh. Sahõnh hẽ P'op Hagã Do kyy kerih do kametã kãn sa hã kã —nãng mãh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hã kã ti noo gó kã!^v Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraew hãj n'aa bã. Tak'ëp da P'op Hagã Do banoo sa hã nesaa doo —nãng mãh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa majĩ kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hẽnh, jé pad'yyt hẽ hãj n'aa hẽnh. Panang kã, Jerusarẽnh, rababep da Judah buuj nadoo do hã. Tii da rabad'oo P'op Hagã Do h'yyb dãng do peej kã —nãng mã Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta jawén, papỹj hã, kamarab hã, sagõoh sa hã ji hapäh da meuj n'aa nãng do heen n'aa, ãm n'aa nãng do heen n'aa. Sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeỹm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ỹm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hã rahyb n'aa newëe do hyb n'aa. Wẽ hã habong do ta bag keh'ỹt da jé pad'yyt hẽ, ta see hedo hõm da P'op Hagã Do an'oo bã. ²⁷ Ti noo gó kã da sahõnh hẽ rabahapäh da ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo kã, ỹ bahyng bã kã wẽ puh mahang. Ỹ ahyng da P'op Hagã Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —nãng mãh. ²⁸ —Bẽ h'yy kahasãab kã

^v 21.23 Du daa m' rakejën pẽh.

ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bä kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëëp do nesaa do mahänh —näng mä Jesus.

²⁹Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa y her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ääj hē tii —näng mäh. ³⁰—Joom tadu doo bä tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹Ti hadoo né da, sahõnh hē ta ti bë y maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk P'op Hagä Do bag'ääs doo —näng mäh.

³²Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup y né hē hahy y her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nä da sahõnh hē y her'ood wät do bawäd kân. ³³Badäk hahȳh, wē na-ääj da, ahēēj jēē né paawä, kēh ȳy da dooh tahēēj bä —näng mäh.

³⁴Ti m' Jesus ky hado kân:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hēnh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakē hedoo do hä. Bë an'oo manä badäk hahȳh hä ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hūūm bä, ta s'ee hēnh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ääts hē bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa y kajaa bä. ³⁵Y kajaa do heen n'aa, nanyw hē da, raganada bä, takajaa sahõnh hē badäk hahȳh hä habong do sa wē —näng mäh. ³⁶—Taw'ääts hē bë hyb n'aa matakä had'yyt hē. Bë ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hä, bë ked'ëëp hyb n'aa ta ti y her'oot do paa nesaa do mahänh. Bë ky n'aa ets'ēē na-ääj hē, bë bahajaa hyb n'aa matym ȳy gó, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ēēh hyb n'aa, baad bë y gadoo hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁷Jesus ma met'ëëg had'yyt mä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Tug bä hadoo tabaheh'ūūm panang bahänh, waëë Oriib häd näng doo hēnh, t'ī hēnh mä tabahe'ȳyh hyb n'aa. ³⁸Bäp paa m' hajök do rabaheh'ūūm, ramaa newēē hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëēnh do ky n'aa hahȳh

22 Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. ²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma

^w 21.32 Sahõnh hē Jerusarēnh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hē tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahȳ bahēēj jēng do tado bä rahapäh doo.

mehetëk do na-ããj mã ratyw n'aa esoos mã Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ããn bã sa wë rajeÿÿm do hyb n'aa. ³Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴Ti m' Judas bahöm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ããj hë, séd hã rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hã Jesus tabahaëenh. ⁵Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hã. ⁶Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn, tabahaëenh hyb n'aa kã sa hã rabanahajök bã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheb'ooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸Ti m' Jesus mejüü Peed Jowãw daheeh, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahöm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëes hyb n'aa —näng mäh.

⁹Ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy bã makarën ãã benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh. Panang bã bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy hã, naëng hes'ooh do hã. Ta jawén bë ahöm da. Ta ti bajëë suun bã tób gó, ¹¹bë eaaj da tób danäh hã hahÿÿ da: “Ãã ma matëg mejüü ãã beaanh, nyy bã tagadäk ta gawakö, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹²Tii bã da ta gawakö gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hã. Ta tii bã tyng n'aa näng da. Kabenyyw däk da —näng mäh. —Tii bã bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mã Jesus sa hã.

¹³Ti m' rabahöm kãn. Rakajaa bã m' panang bã, Jesus her'oot do hadoo né kã m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

¹⁴Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bã kã m', Jesus bahyy sooh mã 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa. ¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad ÿ h'yyb däng né hë hahÿ ÿ awëh bë daheeh, ÿ rarejãã do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶—Dooh ÿ awëë wäd bã kã hahÿ ta jawén. Séd debaa hë ÿ bawëë kãn Pas-kowa heh'ããt doo kã hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs bã kã —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado dāk uwa bëëh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ääts hẽ òm, Ee. Man'oo dāk uwa bëëh ãã hã —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë gadoo, bë ets'eëh bë hã —näng mäh. ¹⁸—Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bã uwa s'eëb. Jããm hẽ p'aa hẽnh ÿ eëk da P'op Hagä Do bag'ääs do kajaa bã kã —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado dāk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hẽ òm, Ee. Man'oo dāk pãw ãã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh dāk, tan'oo dāk mã ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo dāk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ênh, rabawëh, rabawa do jawén paa bã, Jesus bado dāk ênh uwa bëëh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng^x —näng mã Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë maa newë! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë ÿ moo gó ÿ tahaëënh doo —näng mäh. ²²—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hẽ —näng mäh. —Ti hadoo né hẽ, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majĩ moo gó han'oo dāk do hã! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ãã m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk hedoo doo, tak'ëp ramejũ sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hẽ rakamaneëënh —näng mäh. ²⁶—Bë mahang taw'ääts hẽ dooh tii d' tahado bã —näng mäh. —Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawyk péh, taw'ääts hẽ da ta wób sa yd jé da

^x **22.20** P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

tanu gadäk. Bë wahë n'aa hadoo doo, taw'ääts hë ta wób sa karom hado däk —näng mäh. ²⁷—Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hë —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bë mahang, ÿ hyb n'aa jawyg né paawä bë bahãnh —näng mäh. ²⁸—Hëp ÿ hata had'yyt hë bëeh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. ²⁹Ti hyb n'aa hã ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ääs doo, tii da ênh bë ÿ banoo bë bag'ääs si ÿÿ. ³⁰Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëek da si ÿÿ, ÿ bag'ääs do noo gó, bë ÿ weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oonh wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraëw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametty hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hõm hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ³²Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa ets'ëë wät õm, manerét hyb n'aa hã ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hënh tak'ëp hã ÿ mah'yy kae bä, mah'yyb enäw ta wób hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hã.

³³Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooh ÿ h'yy keréd bä a hã —näng mäh. —ÿ radawäts g'ëed bä, na radawäts g'ëed ÿ a sii. ÿ radajëeb bä, na ÿ radajëeb a nemuun, näng mäh.

³⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad õm ÿ maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da —näng mä Jesus Peed hã.

³⁵Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hã:

—Bë ÿ mejũũ noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bä bë mahũũm pé dajëër hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé ää wë —näk mä sa kyyh.

³⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kä bë mahũũm bë wë tanyy bä dajëër, bë h'ëed hood na-ãäj hë. Bë wë tananyy bä bë kuman mariij, taw'ääts hë bë esëem hõm bë hatsë bë hã hadäk doo, bë kuman bë betsëe hyb n'aa ta sãm' —

näng mäh. ³⁷—Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do kēh ỹ n'aa hã: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata dāk ran'oo bā P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”,^z näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mā Jesus. —Sahōnh hē kēh ỹ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kã —näng mā Jesus.

³⁸Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hē äã wē kuman mariij —näk mäh.

—Jããm tii —näng mäh.^a

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsëē do panyyg n'aa hahỹỹh

³⁹Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hēnh Jesus bahōm kãn. Ta ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰Rakajaa bā m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do hã bē ky n'aa ets'ëē, nesaa do h'yyb tatug mahānh bēeh, ỹ bē eréd hōm mahānh —näng mäh.

⁴¹Ti m' tabahōm dawē hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëē P'op Hagä Do hã. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

⁴²—Ee, —näng mäh —makarēn bā mado hōm mahānh ỹỹ wät hahỹ ỹ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hē ỹ bets'ëē paawā, makarēn doo da né hē mabad'oo, ỹ karēn doo da nado —näng mäh.

[⁴³Ti m' hỹ pong jé naa äās see kasee ta hã, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴Ti m' tak'ëp mā taky n'aa etsëē, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mā tahehud. Tũũ m' tabatōōm.] ⁴⁵Ti m' tabas'ëëg geët jawén paa bā m', taky n'aa etsëē do jawén paa bā, tabahōm ta ma matëg rahab'ëeh hēnh. Äã b'ëeh mā tii. Tak'ëp mā raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bē ba'ỹỹh? —näng mäh. —Bē as'ëëg bēh! P'op Hagä Do hã bē ky n'aa ets'ëē, bē nesaa do h'yyb tatug mahānh, ỹ bē eréd hōm mahānh —näng mäh.

^y **22.36** Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'ooh do du doo do pooj jé ji benām ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wē ji majĩ kajaa bā. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ääj hē rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëë hyb n'aa baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenām hyb n'aa, edaa dāk do hyb n'aa sa hã rarejãa doo.

^z **22.37** Isajas 53.12

^a **22.38** “Jããm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bā do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bā sa hã tamaher'oot doo.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁷ Jesus ber'oot nā bā m', rakaja kǎn hajōk do ta wē. Judas, ta ma matēg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wē Judas bana. Ta tapa tsanetsub wāt. Kedēng do ky n'aa né paawā tii. ⁴⁸ Ti m' Jesus beanh ta hā:

—Judas, —nāng mǎh —matsanetsup doo me ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do maban'oo dāk? —nāng mǎ Jesus Judas hā.^b

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do rabahapāh bā m' hajōk do rakarēn ramasoo, raky hadoo ta hā:

—Makarēn ēr gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mǎ P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom. Ta nabuuj hub hēnh hadāk do tagakyd hōm mǎh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manāh —nāng mǎh.

Ti m' Jesus moo dāng aj'yy rog hā. Has'oo dāk mǎh.

⁵² Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa hā, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa hā, Judah buuj sa wahē n'aa hā na-āāj hē, Jesus ramaso dāk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahũũm n'aa bē ed'oo g'eeh ỹh, bē wén n'aa wē ỹ sēn-jeer yt hā, boh yt hā? —nāng mǎh. ⁵³ —P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó ỹ awād had'yyt hē bē sii. Dooh ēnh ỹ bē maso bā tii bā ēnh? —nāng mǎh. —Hỹ ỹ kǎ, taw'āāts hē —nāng mǎh. —Ỹ hapāh, da hē né kǎ ỹ bē bahajaa. Da hē né hē Nesaa Do Yb mejũũ —nāng mǎ Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahỹh

⁵⁴ Ti m' ramaso dāk Jesus, ti m' ramahũũm kǎn P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do tób hēnh kǎ. Peed bahōm sa jawén. Dawē m' tagadāk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahō jat tēēg tób w'oo hā, ti m' rabehyy b'ēēh tēēg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy hāng. ⁵⁶ Ti m' ỹnh, sa karom, bahapāh Peed tēēg bag hā m' tabahāng bā. Ti m' baad tabahēg'āās ta hā. Ti m' taky hadoo:

—Hahỹ Jesus hata seeh —nāng mǎh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejēn wāt.

—Dooh ỹ hapēē bā ta ti aj'yy —nāng mǎh.

^b 22.48 Tsanetsup doo me Judas metēēh ta wób sa hā Jesus, ti né hē ramaso dāk hyb n'aa.

⁵⁸Badah peej däg kä m', ta see baheg'ääs Peed hã, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hẽ õm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see ÿ do bã —näng mã Peed.

⁵⁹Badah peej däg kä m', sét oor tabahado däk bã m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matëg see né ti hỹh. Garirej buuj né ti hỹh —näng mäh.

⁶⁰Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ÿ hapëë bã ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' narryw hẽ, taher'oot nã bã m', karaak ky ganã kãn, tabah'ỹh kãn. ⁶¹Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk Peed wẽ. Tii bã m' Peed hyb n'aa newë däg kãn Jesus her'oot do paa ta hã kä: “Karaak bahỹh do pooj jé da ÿ maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kä m', Jesus her'oot do paa kä ta hã. ⁶²Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kãn mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejã do panyyg n'aa hahỹh

⁶³Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kãn mäh, rarejã mã tak'ëp. ⁶⁴Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' rabahewyyh bã m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bã! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵Hajõng nã m' sa kyyh, raky n'aa rejã doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hã rake'anh do panyyg n'aa hahỹh

⁶⁶Ti m', bãp paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahũũm kãn Jesus sa wẽ, ⁶⁷ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ãã hã, õm Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Do mado bã —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood bã paawã, dooh paawã ÿ bë ky dahé bã. ⁶⁸Bë ÿ eaaj bã, dooh bë ky gedag bã —näng mäh. ⁶⁹—Ti tahado né paawã, hỹ jawén Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagã Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hẽnh, ta hã P'op Hagã Do weh'ëeh doo bã —näng mã Jesus.

⁷⁰Ti m' sahõnh hẽ kata däk do raky hadoo:

—Ōm mā P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hē ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kân do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m', sahõnh hē ajyy kata däk do ramahüüm kân Jesus Pirato häd näng do wë.^c ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hã ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hã ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Hãj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mã ta kyyh —näk mã ta ti ajyy Pirato hã.

³ Ti m' Pirato beaanh Jesus hã:

—Ōm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo da né hē —näng mã Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hã, hajök do t'ÿ hēnh kat'aa do hã na-ãäj mã Pirato ky hadoo:

—Dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ta sãm ÿ anoo péh —näng mã Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'üüm Pirato hã:

—Sahõnh Judah hãj n'aa bã, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bã tama metëek do hã. Garirej hãj n'aa bã tadu doo tama metëek doo. Hÿÿ kã babä Jerusarēnh bã tama met'ëeg kân —näk mã sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahüüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej hãj n'aa bã Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bã m', teaaj wät sa hã:

—Garirej hãj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bã m' Jesus t'ÿ hēnh naa, tamejüü ramahüüm Eróts Ân-Tipas häd näng do wë, Garirej hãj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarēnh panang bã Eróts bag'ãäs dó ti noo gó.

^c **23.1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah hãj n'aa bagä n'aa.

⁸Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hě m' takarēn paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëë dāk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarēn paawä m' tabahag'ääs Jesus pahuunh doo. ⁹Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajōng mǎ teanh ta hǎ. Dooh m' Jesus ky gedag bä.^d ¹⁰Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hǎ moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ǎǎj hě, tak'ëp mǎ raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hǎ. ¹¹Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hě m' raky n'aa ej'ees mǎh, raky n'aa rejǎǎ mǎ Jesus. Ti m' radadāk ta hǎ saroor tak'ëp hanām doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejō hōm p'aa hēnh Pirato wë. ¹²Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majī dó m'. Ti noo gó kǎ m' ta najiis hado dǎg kǎn mǎh.

¹³Ti m' Pirato mejūū P'op Hagä Do tób n'aa yt hǎ moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajōk do na-ǎǎj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴Ti m' taky hadoo sa hǎ:

—Bë mana wät hahy aj'yy wë yǎ —nǎng mǎh. —“Hahy aj'yy h'yyb mahūūm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —nǎng mǎh. —Baad y beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooh y aw'yyt pé ta hǎ nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵Ti hadoo né hě Eróts. Dooh taw'yyt pé nesaa do ta hǎ, ti hyb n'aa tamejūū p'aa hēnh ǎǎ wë —nǎng mǎh. —Dooh tamo haj'aa pé ta p'ǎǎ dǎjëp péh. ¹⁶Ti hyb n'aa y mejūū da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da y eréd hōm tabahōm hyb n'aa —nǎng mǎ Pirato kyyh.

[¹⁷Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajōk do retsëe doo.] ¹⁸Ti m' hajōk doo, séd hǎ m' raky hadoo, tak'ëp mǎ sa kyyh:

—Manaboh hy aj'yy. ǎǎ karēn maberéd hōm Barabas hǎd nǎng doo —nǎk mǎ sa kyyh.

¹⁹Ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas hǎd nǎng doo, Jerusarēnh panang bä Roma buuj sa hǎ tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ǎǎj mǎh. ²⁰Pirato karēn paawä taberéd hōm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hēnh taky kah'ūūm sa hǎ. ²¹Ti m' rageëej bong:

—Mepëēm dǎg! Mepëēm dǎg! Mepëēm dǎg! —nǎk mǎ hajōk do sa kyyh.

^d **23.9** Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madāk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hä:
—Häd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado
bä —näng mäh. —Dooh y aw'yyt pé ta hä ta p'ää dajëp péh. Ti
hyb n'aa y mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da y eréd hõm
tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä. Tak'ëp rageëj bong, Jesus
tabepëem hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kän Pirato. ²⁴ Ti
hyb n'aa kä m' Pirato ban'oo kän rakarën doo da. ²⁵ Tado nyyh mä
Barabas, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa wë tah'y y kawareem
do hyb n'aa radawäts gëet do paah, ta see tadj'ëep do paah. Ti né
m' ti retsëe Pirato hä. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëem däk b'aa
hä, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahyÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä rabepëem hyb n'aa, ramaso däk
mä aj'y Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bä
naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén
ramejüü mä tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa
n'aa. Ti m' ramejüü Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajök mä hah'üüm
sa jawén. Yÿj na-ääj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mä
ragedyyk. Rah'y ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty
kaw'ööd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Yÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —Y had'yyt nado bë p'ää
ód. Bë daaj hë bë p'ää kaód, bë taah na-ääj hë bë p'ää ód, tak'ëp
nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahyÿ da
d' bë kyyh: “Taw'ääts hë yÿj taah nanäng do hä, yÿj netaah do hä,
yÿj nanebii do hä”, tak'ëp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb
n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëe hä: “Keréd hyy
ää jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hä raky hadoo
da: “Ää jó wamii hyh”,^e näk da. ³¹ Hahyÿ da hä y ran'oo bä, b'aa
tsahë do hadoo do yÿh, nesaa do nahanäng doo, ta bahänh da ti
P'op Hagä Do bad'oo sa hä, b'aa hawoonh do hadoo, hajöng nesaa
sa hä hanäng doo. Sahõnh hë haoj jëng do hadoo sa hä —näng
mä Jesus yÿj sa hä.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa do ramahüüm, Jesus sii
rabepëem padëek hyb n'aa sa moo p'ää. ³³ Ti m' rakajaa

^e 23.30 P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hä Jesus ky
däng. Osejas 10.8 hä takerii däk tii.

Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo bã. Ti m' rabepëem dāk Jesus b'aa kajatsëk do hã kã. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hënh ta see hahäng, s'yÿ hënh ta see hahäng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —näng mäh —mamabaan sa hã hahÿ nesaa doo, hã ÿ ramoo bok doo. Dooh rah'yy genä bã ramoo bok do hã^f —näng mã Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ääs bã m', Judah buuj sa wahë n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mã Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Taw'ääts hë ta daaj hë taked'ëep Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do asëew hõm do tado bã? —näk mã sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hë m' warahén ënh. Ramenoo ta hã uwa s'ëeb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hë kedëeb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bã! —näk mã sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem dāk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mã kerih do hã.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejää mã Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do õm? Ti bã, a daaj hë kedëeb, ää na-ääj né hë! —näng mã ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geãm wät:

—Dooh P'op Hagä Do majeÿÿm bã? Õm na-ääj né da dajëp ta nemuun —näng mã ta hã. ⁴¹ —Taw'ääts hë ti ää radej'ëep, nesaa do ää moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahÿ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mã ta hã.

⁴² Ti m' Jesus hã kã taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ääs doo hënh, hÿ pong jé makajaa bã —näng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ a hã ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mã Jesus.

^f 23.34 Dooh rah'yy genä P'op Hagä Do T'aah tado bã ti radaj'ëep doo.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴Wasyg dāk mā ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wāt, badagyb dāk mā badāk hahÿÿ hā. Jāām hē tug bā tabawag dāk p'aa hēnh.

⁴⁵DooH m' papÿÿj bag wāt péh. Tii bā m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ⁴⁶Tii bā m' tak'ëp mā Jesus geëëj wāt:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bā m', tadajëb kän mäh.

⁴⁷Ti m' sahōnh hē ta ti warahén sa wahë n'aa hapäh bā m', P'op Hagä Do hā taj'aa etsëë kän. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Te hub né hē, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

⁴⁸Ti m' hajök doo, kepëëm do heg'ääs doo, sahōnh hē ta ti rabahapäh bā m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'yy ketón do heen n'aa. ⁴⁹Dawëë naa m' Jesus najiis rabaheg'ääs. Sa mahang mā ab'ëeh mā ÿÿj Garirej häj n'aa bā naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹Ti awät mā aj'yy ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimatsija häd näng doo bā naa. Joséh mā ta häd. Tagada né hē m' P'op Hagä Do bag'ääs do du dāk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bā sa sii, Jesus hā rabad'oo do hā. ⁵²Ti m' ti Joséh bahōm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëë hyb n'aa. ⁵³Ti m' tabado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën dāk mā pään hawak doo me rino häd näng do s'ëëb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots dāk doo gó. Papuuj mā ta ti kamag hood. ⁵⁴Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyww hōm, Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tūūh däg mā papÿÿj. Edaa dāk Saab du dāk doo.^s

⁵⁵ÿÿj Garirej häj n'aa bā naa, Jesus had'aa do paah, rabahōm Joséh jawén. Rahapäh mā gabaho doo. Rahapäh mā na-ääh hē ragadakä jëng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶Ti m' rabajëk myyj hēnh. Ti m' rabenyww dāk bag'aad, buu benyym do bëeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyww dāk do rabahajaa bā m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mā Saab tabëëj hōm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejūū doo da.

^g 23.54 Judah buuj sa hā, papÿÿj badëë hyng do jawén paa bā Saab du däg dāk.

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

24 Ti m' bap paah, met'uuh hã, ÿÿj rabahôm kãn pä gabaho doo hênh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hênh. Buu benyym do rennyw däk do paa ramahũũm. ²Kepëed hõm mã pä gabaho do ty gatsë paah, rakajaa bä. ³Ti m' rabajëe p'ëe ta gó. Dooh m' tii bä Jesus kamag n'aa. ⁴Rahyb n'aa newë b'ëeh bã m', nanyw hë kasee sa pa pawóp hë ajyy. Gabarëeh mã sa saroor, hawyp do gabarëeh doo da. ⁵Tak'ëp mã ÿÿj rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti hyb n'aa, tũũ rabehty b'ëeh. Ti m' aas raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa hawät do bë esoos dejëp do mahang? —näk mäh.

⁶—Dooh wäd bã. Ganä wät! Dooh bë hyb n'aa es'ee wäd bë hã taher'oot do Garirej häj n'aa bã? ⁷Hahÿÿ d' paa ta kyyh bë hã: “Ran'oo däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepëem däk hyb n'aa. Tamawoob däg bã kã ta ãh, ganä wät da p'aa hênh”, näng bë hã —näk mã aas kyyh sa hã.

⁸Ti m' rahyb n'aa es'ee kãn Jesus her'oot do paa kã. ⁹Ti m' rabajëk, 11 hedoo do Jesus mejũũ do hã, ta wób na-ãaj hã, rapanäk hyb n'aa. ¹⁰Marija Madarën, Jowãn, Marija Tsijaag ÿÿn, ÿÿj wób mã na-ãaj hë m', ti panäk do sa hã. ¹¹Dooh m' Jesus ma matëg raky dahé bã. Daap hë red'oo mã ti ÿÿj rahe'oot doo. ¹²Ti hadoo né hë m', Peed as'ëeg gëet, ti m' waj'aa hõm Jesus kamag n'aa hood gadäk hênh. Gabaho do tageg'aas bã m', jããm né hë m' pãan hawak do rino häd näng do s'ëeb tahapäh. Ti m' tabajëng. Tahyb n'aa newëe mã ta tii.

Pawóp hë ajyy hã Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti noo gó né hë, pawóp hë Jesus ma matëg wób rabahôm panang Emaus häd näng doo hênh. Dawëe péj tii, Jerusarënh bã naa. ¹⁴Ramahôm me rahe'oot mã Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵Ti bahãnh mã Jesus kataa sa hã. Sa sii m' tabahôm. ¹⁶Dooh m' rah'yy genä bã Jesus tado bã, P'op Hagä Do an'oo bã. ¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bë her'oot? —näng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëeh dó. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸Ti m' sa seeh, Kerew-Pas häd näng do ky hadoo:

—Jããm né hë õm Jerusarënh bã heg'aas do ky n'aa nanapäh do t'ĩ hênh hawäd wät doo? —näng mã ta kyyh.

¹⁹—H'ëed ky n'aa? —näng mã Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd näng do ky n'aa —näk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëék, tapehuunh na-ääj hē. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-ääj hē ta wób sa matym gó —näk mäh. ²⁰—Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, ər wahē n'aa wób na-ääj hē, raban'oo kän Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bä rabepëem dāk b'aa hā —näk mäh. ²¹—Kristo, ər majī moo gó naa ër, Isaraéw buuj ted'ëep do paawä, āā ed'oo. Tamawoob däg mā ta āh tadajëp —näk mäh. ²²—Ti anäng nā ta ky n'aa —näk mäh. —Bäp paa yŷj wób, āā h'yyb hataa, rabeboo nā Jesus kamag n'aa hood hēnh. Āā h'yyb gabedo bong ran'oo bä. ²³Dooch wäd mā ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Āās kas'ee bong mā sa hā, sa nooh. Jesus mā ganä wät āās her'ood bä, yŷj sa nooh. ²⁴Tii bä āā wób rawaj'aah rabaheg'āās hyb n'aa. Se hub né hē m' yŷj sa kyyh. Dooch wäd mā Jesus kamag n'aa tii bä. Dooch né hē m' rahapëē bä Jesus —näk mā ajyy kyyh.

²⁵Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'yy gatemah bëeh! —näng mäh. —Nayyw hē nado bë ky daheeh sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah —näng mäh. ²⁶—Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop do pan'aa né hē sahōnh hē ta tii, hŷ pong jé, raweh'ëeh hēnh, tabasëék do pooj jé. Baad né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —näng mā Jesus sa hā.

²⁷Ti m' Jesus ma met'ëög wät mā sa hā sahōnh hē ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hā hanäng doo. Mosees erii wät do hā tadu doo ta ky n'aa tama metëék doo. Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kă.

²⁸Ti m' edaa dāk mā panang Emaus häd näng doo. Panang bahānh mā Jesus kateb'ëes. ²⁹Ti m' tak'ëp rabetsëē sa pa tabaym hyb n'aa, tūūh däg do hyb n'aa papŷyŷj. Badajuu dāk mäh. Ti m' Jesus bahōm kän sa sii. Sa pa m' tabayyw kän. ³⁰Rabehyy t'oonh bä kă rabawa hyb n'aa kă, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hā taky n'aa etsëē ta hyb n'aa, ti m' taganabäh hōm, ti m' tabanoo sa hā kă. ³¹Tii bä kă m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hā. Rah'yy kadawuung sii hē m' Jesus dawuh.

³²Ti m' sa daaj hē rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hē, ti baad ər h'yyb tym tsebé do hadoo ər sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hā ər tamaher'oot bä ər mana me —näk mā sa kyyh.

³³ Ti m' nanyw hē kā rabajēē kăn Jerusarēnh hēnh, 11 hedoo do Jesus ma matēg, ta wób na-āāj hē rakata padēēk bā. Rakajaa bā kā m', kata b'ēēh do raky hadoo sa hā:

³⁴ —Se hub né hē. Ganā wāt né hē ēr Wahē N'aa! —nāk sa kyyh. —Simaw hā takas'ee wāt! —nāk mā kata b'ēēh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus hād nāng doo hēnh naa han'aa do rabaher'oot sa hā nyy da Jesus kasee sa hā ta tyw n'aa ramahōm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hā pāw taganebēēh bā.

³⁶ Tii bā kā m', rabaher'oot nā bā m', Jesus ganā g'ēēd kăn mā sa mahang. Ti m' takedēng sa hā:

—Taw'āāts hē bē P'op Hagā Do h'yyb en'yyim —nāng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ēp rabeŷŷm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maēts red'oo mäh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa bē beŷŷm? —nāng mäh. —Hēd n'aa bē panyyg ky nadaheeh hahŷ bē hapāh do hā? —nāng mäh. ³⁹ —Bē hegāā moh ŷŷ, tsym ŷŷ, atapuwa tyw n'aa paah. ŷ né ti hŷŷh. Maēs ŷ nado ti hŷŷh. Bē mep'aa hā ŷŷ, maēts nado ŷŷh, bē bahapāh hyb n'aa. Maēts dooh ta dab nyy bā, dooh ta k'yy nyy bā, baad bē hapāh do ŷŷh —nāng mā Jesus sa hā.

⁴⁰ Ti m' tametā dāg kăn mā sa hā ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nā bā, tak'ēp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ēp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anyy ji awa péh? —nāng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ŷŷb dab. ⁴³ Ti m' tabawēē kăn sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē mahang ŷ bawāt nā bā, ŷ dajēp do pooj jé, “Kametā dāk da hā ŷ sahōnh hē kēh ŷ n'aa Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hā kerih do na-āāj hē”, bē ŷ maher'ood bong paah —nāng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genā padēēk P'op Hagā Do kyy kerih do hā, Jesus an'oo bā. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ēnh sa hā:

—Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do kēh ŷ n'aa: Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, ahoop né da dajēb. Ta jawén kā da, tamawoob hē ta āh tabado dāk bā, taganā wāt da p'aa hēnh.

⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahōnh hē hāj n'aa babuuj sa hā rabaher'ood hōm da hahŷ ky n'aa: P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji moo wāt do paah, ta hā ji h'yy kawareem bā. Jerusarēnh bā naa da radu doo raher'ood hōm doo —nāng mā Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bě hapäh sahõnh hě ta ti nesaa do ỹ ahoop doo, ỹ dajëp doo, ỹ ganä wät doo, ti hyb n'aa ỹ karën bë baher'oot ta ti kěh ỹ n'aa ta wób sa hã —näng mäh. ⁴⁹—Ỹ mejũũ da bë wě P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarēnh bă, bë gado dāk bă kă p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mă Jesus.

Hỹ pong hēnh Jesus basēēk do ky n'aa hahỹỹh

⁵⁰Ti m' ta ma matëg Jesus mahũũm kăn panang bahãnh, panang Betanija häd näng doo hēnh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sēēk, ti m' taky n'aa edēē bong sa hã. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsēē sa hyb n'aa. ⁵¹Ta ky n'aa edëng bă m', P'op Hagä Do masäg kăn hỹ pong jé. ⁵²Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ēēh, Jesus raweh'ēēh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajëk. ⁵³P'op Hagä Do tób n'aa bă m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsēē had'yyt hě m'. Jããm hě kă hahỹ Jesus panyyg.

JOWĂW

Jesus ky n'aa Jowăw erih do hahÿÿh

P'op Hagă Do kyyh Jesus hă takesok do ky n'aa hahÿÿh

1 P'ooj ub, sahõnh hē tadu dahāng do pooj jé, tawăd né hē P'op Hagă Do Kyyh hăd nāng doo.^a P'op Hagă Do sii tabawăt. P'op Hagă Do né hē tii. ²Sahõnh hē tadu dahāng do pooj jé, P'op Hagă Do sii tabawăt tii. ³Sahõnh hē tamo haj'aa hanāng doo. Dooh tapanahuunh péh. ⁴Ji edēb had'ytyt up doo, P'op Hagă Do Kyyh hăd nāng do hă né hē tabana. Ji h'ybyb tym bag hadoo né hē ta ti edēb had'ytyt ub doo. ⁵Badagyp doo gó, nesaa do badăk hahÿÿ hă hanāng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooh badagyp do haja bă ta hă.

⁶Ti m' ti awăt mă aj'yy P'op Hagă Do kyy gó hana doo. Ta hăd mă Jowăw.^b ⁷P'op Hagă Do mejũũ ta hă, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'ybyb tym bag ky n'aa, ta tii hă rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸Dooh Jowăw tado bă ta ti ji h'ybyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowăw. ⁹Ahyy kăn badăk hahÿÿ bă, ta bag heh'ăăt ub doo, Jesus Kristo, sahõnh hē badăk hahÿÿ hă habong do sa h'ybyb tym bag.^c

¹⁰Badăk hahÿÿ bă paa tabawăd wăt. Badăk hahÿÿ hă habong do tapehuuy né paawă, dooh ragado bă tii, dooh rah'yy genă bă ta hă. ¹¹Ta karapee, Isaraew buuj wē tabahyng, ti hadoo né hē, dooh ragado bă. ¹²Sahõnh hē gad'oo doo, ta hă h'yy ka'eeh do sa hă P'op Hagă Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³P'op Hagă Do taah ti rawén hedo padēek, aj'yy karēn do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagă Do taah rawén hedo padēek, P'op Hagă Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hă. Sa yb hado dăk P'op Hagă Doo.

¹⁴Ti m' aj'yy gó P'op Hagă Do Kyyh hăd nāng do kesok. Āă mahang paa tabawăd wăt. Āă hapăh né hē tak'ēp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagă Do T'aah tak'ēp hadoo do hejój. Tak'ēp né hē taky ennyym. Heh'ăăt ub had'ytyt né hē ta tii.

¹⁵Baad ub Jowăw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

^a 1.1 Jesus né ti P'op Hagă Do Kyyh hăd nāng doo.

^b 1.6 Jowăw nu gahem'uun do tii. Hajók ti noo gó Jowăw hăd enăh doo. Hahÿ Jesus panyyg hanăm do herii wăt doo, Jowăw seeh, Jesus ma matēg seeh.

^c 1.9 Jesus ji tah'yy gan'yhyh baad hadoo do hă, P'op Hagă Do karēn do hă, tahanāng pé m' ti ji h'ybyb tym bag.

—Hahỹ ti ỹ ky n'aa her'oot doo, hahỹỹ da ỹ baher'oot bã:
 “Jawén ỹ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh ỹỹ, tawäd dăg né hẽ
 pój ỹỹ jé do hyb n'aa” —năng mã Jowăw kyyh.

¹⁶Tak'ëp né hẽ P'op Hagă Do Kyyh hăd năng do ky enyym. Ti
 hyb n'aa ër hă taky enyyw had'yyt hẽ. Baad hadoo do ër hă tametă
 had'yyt hẽ. ¹⁷Mosees makũ anoo paa P'op Hagă Do ky n'aa jaw'yyk
 doo. Jesus Kristo kă metă kă P'op Hagă Do ji takamahăn doo,
 ky n'aa heh'ăăt ub do na-ăăj hẽ. ¹⁸Dooh noo gó hapăh pé P'op
 Hagă Doo. Tii d' né paawă, jăăm né sét hadoo do ta T'aah, ta da
 hadoo doo, ta pa hawăt doo, ër tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hă hẽ
 takametëh P'op Hagă Doo.

Jowăw nu gahem'uun do ky n'aa hahỹỹh

¹⁹Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bã habong
 do ramejũũ P'op Hagă Do tób n'aa yt hă moo heb'ooh do wób,
 t'ĩ hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ăăj hẽ, Jowăw
 hă rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagă Do Ky Dăng Do tado bã.
²⁰Baad ub mã Jowăw baher'oot sa hă, dooh taky n'aa jejën bã.
 Hahỹỹ da m' Jowăw kyyh sa hă:

—Dooh Kristo,^d P'op Hagă Do H'yyb Dăng Do ỹ do bã —năng mã
 sa hă.

²¹Ti m' rabeaanh:

—Ôm Eriij, p'ooj ub hawăt do paah? —năk mäh.

—Dooh —năng mã Jowăw.

P'aa hënh mã rabeaaj wăt ênh:

—Ôm nanăng P'op Hagă Do ky n'aa rod, P'op Hagă Do kyy kerih
 do ky dăng doo? —năk mäh.

—Dooh ỹ ti tado bã —năng mäh.

²²Ti m' tagadëëg ub rabeaanh:

—Jaa ti ôm? —năk mäh. —Ăă mamaher'ood, ăă panăk hyb n'aa
 ăă hă mejũũ doo. Jaa ôm, a nooh? —năk mã sa kyyh.

²³Ti m' Jowăw ky hadoo, P'op Hagă Do ky n'aa rod, Isajas hăd
 năng do her'oot doo da:

—“Ỹ né hẽ hahỹỹ da tabanawăng bã her'oot doo: Baad ub da bẽ
 tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”^e

²⁴Ti m' sa wób, Parisëw ramaneëh doo, ²⁵rabeaaj wăt ta hă:

^d 1.20 Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hă P'op Hagă Do ky n'aa enooh doo, ramaneëh
 Mesjas. Gereg kyy me ramaneëh Kristo. “P'op Hagă Do h'yyb dăng doo”, tahanăng pé m' ti.

^e 1.23 Isajas 40.3

—Hëd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do òm? Hëd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do òm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-ääj hë òm? —näk mä sa kyyh.

²⁶Ti m' Jowāw ky hadoo:

—ÿ ti hÿyh, bë ÿ nu gemuun naäng me —näng mäh. —Ti awät bë mahang bë nahapäh doo. ²⁷Ti né ti jawén ÿ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bã ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bã —näng mäh.

²⁸Ta ti reanh doo, panang Betanija häd näng doo bã tii, tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Tii bã m' Jowāw nu gemuun bong mä ta wë han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahÿÿh

²⁹Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wë hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë hegää, —näng mäh —P'op Hagä Do mas'ää b'éé t'aah hadoo, badäk hahÿÿ hã habong do nesaa do sa hã hanäng do hado hõm doof —näng mä Jowāw Jesus ky n'aa hã. ³⁰—Hahÿ né hë ta ti ÿ her'oot do paa kä, hahÿÿ da ÿ baher'oot noo gó: “Jawén ÿ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahänh ÿÿ, tawäd däg né hë pój ÿÿ jé do hyb n'aa”, ÿ hanäng do paah. ³¹—Dooch paa ÿ hapëë nã bã nanäng hyb n'aa jawyk do hahÿ tado bã. ÿ wén nu gemuun bong tame, takametëeh hyb n'aa Isaraéw buuj sa hã —näng mä Jowāw.

³²Ti m' Jowāw ky hado kân:

—P'op Hagä Do Sahee ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng ta wë gurii-i hadoo. Ta hã tabaym. ³³Pooj jé, dooh ÿ hapëë nã bã ti tado bã. Hahÿÿ da paa ÿ P'op Hagä Do maher'oot, ÿ paa tamejüü tame ÿ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'yy wë Sahé ÿ ahyy bã, ta wë tabaym mabahapäh bã”, näng P'op Hagä Doo, “ti né hë tii kä tabanoo sa hã Sahé ÿÿ kä sa h'yyb tym gó tabajëë suun hyb n'aa, Sahé ÿÿ h'yyb mahüüm hyb n'aa kä sa hã”, näng P'op Hagä Do hã ÿÿ. ³⁴ÿ hapäh ta ti Jesus wë kä. Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot

^f **1.29** P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagä Do mejüü b'éé t'aah radaj'ëep nesaa do sa mo haj'aa sãm. B'éé t'aah majjyw hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus dajëp nesaa do ër moo bok do hyb n'aa. Ta majjyw hyb n'aa kä P'op Hagä Do bawug hõm sahõnh hë nesaa do ër moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'üüm Jesus ky n'aa.

ta ky n'aa kā: P'op Hagā Do T'aah né hē ti hỹỹh —nāng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahỹỹh

³⁵Ti m' jati péh, p'aa hēnh mā Jowāw nu gahem'uun do tii bā tabawāt. Pawóp hē m' ta ma matēg rahada. ³⁶Jesus tabēs bā Jowāw bahapāh bā m', taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Bē hegāā! P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo —nāng mā Jowāw.

³⁷Ti m' ta ma matēg ramaa napāh bā m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kǎn. ³⁸Ta jawén p'aa hēnh Jesus baheg'āās bā m', ta jawén han'aa do tabahapāh bā m', tabeaanh sa hā:

—H'ēēd bē karēn? —nāng mǎh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabiᵑ —nāk mǎh, —nyy bā mabagā? —nāk mā sa kyyh.

³⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ēēp, bē hegāā —nāng mǎh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m' rabaheg'āās tabahe'ỹỹh doo. Ti m' rabaym ta pa, tūūh dǎg do hyb n'aa papỹỹj, 4 oor m'.

⁴⁰Aj'ỹy Ān-Deréh hǎd nāng doo, Simaw Peed hǎd nāng do hỹỹj, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napāh do seeh, Jesus sii hawād dǎk do seeh. ⁴¹Ti m' nanyw hē Ān-Deréh bahōm ta hỹỹj tesoos, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bā kā, taky hadoo ta hā:

—Āā aw'yyt Mesijas rahanāng doo —nāng mǎh. (Kristo, P'op Hagā Do h'yyb dǎng doo, tahanāng pé ti Mesijas.)

⁴²Ti m' Ān-Deréh mahūūm kǎn Simaw Jesus wē kā. Ti m' Jesus begāā dǎk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hā:

—Ōm né Simaw. Jowāw hǎd nāng do t'aah ōm^h —nāng mǎh. —Hỹ jawén Sepas a hǎd kā —nāng mǎh. (Peed rahanāng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pǎ” rahanāng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naēēnh do panyyᵑ n'aa hahỹỹh

⁴³Ti m' jati pé Jesus h'yyb dǎng Garirej hǎj n'aa hēnh tabahōm. Tabahōm pooj jé tahapāh mā aj'ỹy Pirip hǎd nāng doo.

—Hata ỹ ōm hỹỹ kā —nāng mā Jesus ta hā.

^g 1.38 “Āā ma matēg” rahanāng pé m' ti Rabi. Raweh'ēēh do ky n'aa tii.

^h 1.42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bā. Dooh na-āāj hē ti Jesus ma metēēk do seeh, Jowāw hǎd nāng do tado bā. Hajōk Jowāw hǎd enāh doo.

⁴⁴Betsaj-Da panang häd näng doo bä naa ti Pirip. Ti né hē na-āāj hē Ān-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵Ti m' aj'yy seeh, Natanajéw häd näng do hā Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Āā awyyd kăn Mosees erii wät do paa gó kaher'oot doo kă, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-āāj hē —näng mäh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh häd näng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —näng mäh Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶—Nasaréh hēnh naa? —näng mäh Natanajéw. —Nasaréh bä naa dooh baad hadoo do ana bä —näng mäh Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, ěr hegãã —näng mäh Pirip.

⁴⁷Ti m' rabahôm. Ti m' Jesus bahapäh bä Natanajéw kaja nă bă, taky hadoo:

—Wät ta ti Isaraéw buuj heh'äät ub doo. Dooh tawad'ii bă, dooh tajejën bă —näng mäh.

⁴⁸Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ŷ mabahapäh? —näng mäh Jesus hā.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ŷ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hā —näng mäh Jesus.

⁴⁹Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuuj wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh —Ōm né P'op Hagä Do T'aah. Ōm né hē Isaraéw buuj sa wahë n'aa —näng mäh.

⁵⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hā ōm ŷ bahapäh ŷ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahănh da mabahapäh da meuuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹Ti m' Jesus ky hado kăn:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Wë gasëëts hōm do bë bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rabehyng rabesëëk Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do wë, bë hapäh da —näng mäh Jesus sa hā.

Naëng kawapëën dăk do panyyg n'aa hahŷh

2 Ti m', jati hawät hadoo hā, panang Kanah häd näng doo bă, Garirej hăj n'aa bă, ramoo bong ket'ëë do jăm waa n'aa, ta tă n'aa. Jesus ŷŷn awät tii bă, raket'ëë do jăm noo gó. ²Jesus, ta ma matëg sii hē, rabats'yyt jăm hēnh. ³Ti bahănh, tabahëëj jëng uwa bëëh hejoonh doo. Ti m' Jesus ŷŷn ky hadoo Jesus hā:

—Ahëëj jëng uwa bëëh hejoonh doo —näng mäh Jesus ŷŷn.

Naëng kawareem däk do uwa bëëh do heen n'aa (Jowão 2.1-11)

⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa tii hã ÿ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooh takaja nä
bã hejóy ÿ ÿ metëëh doo —näng mäh.

⁵Tii bã m', ta ti tób yt moo bo n'aa hã m' Jesus ÿyn ky hadoo:

—Bë moo boo da sahõnh hë bë tamejũũ doo —näng mã ta ÿyn
kyyh sa hã.

⁶Tób yt hã ti abëëh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëëb.
Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky
n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hë raat ken'yyh tahyb
n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷Ti m', tii b' moo heb'ooh do sa hã Jesus ky
hadoo:

—Bë gedu bëh naëng ta hood gó —näng mã Jesus.

Ti m' ragedu bëh sahõnh hë. ⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë agób ta uuh. Bë mahũũm jãm kaser n'aa wë —näng mã ta
kyyh.

Ti m' ramahūūm kăn ta wê ta uuh. ⁹Ti m' jām kaser n'aa tameëëk naëng paah, uwa bëëh hejooj dāk doo. Dooch tahapëë bā n'yy hēnh naa tii. Tii bā moo heb'ooch doo, ti rahapāh ta tii. Ti m' dawē hā aj'yy katëë do tanaëēnh, ¹⁰ti taky hadoo ta hā:

—Pooj jé ji heno uwa bëëh hejooch do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bā kă, rahād kanahapëë bong bā kă, ji heno baad nadoo doo. Ōm tii, dooh tii d' madoo bā. Menyyw hōm baad had'op do tagadëëg ub —nāng mǎ ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëë do hā.

¹¹Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hā kă tametā kăn tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matëg ta hā rah'yy kae padäg kăn. Panang Kanah hād nāng doo bā, Garirej hāj n'aa bā ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëēm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahy̆y̆h

¹²Ti jawén mäh, panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh Jesus rabahōm ta y̆yn, ta hy̆yj, ta ma matëg sa daheeh. T'ĩ hēnh mǎ tabaym pawóp hē ta āh.

¹³Tabedaa dāk bā Pas-kowaⁱ hād nāng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahōm kăn mǎ Jerusarēnh hēnh. ¹⁴P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā, kahadë doo gó, wahoo gó, tabahapāh mǎ booj yb, b'éé, gurii-i hes'ëēm doo. Dajëēr meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonh, Jesus hapāh. ¹⁵Ti m' tabarig dāk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabëë bong booj yb, b'éé sii hē. Ti m' tabaūūj bëëh mǎ dajëēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hē taparara bong mǎ moweed, Jesus mo haj'aa. ¹⁶Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëēm do hā:

—Bë manā ti j'ee! —nāng mäh. —Ji es'ëēm do tób n'aa bë adoo manā Ee tób! —nāng mǎ Jesus kyyh sa hā.

¹⁷Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kăn P'op Hagä Do kyy kerih do hā kerih doo: “Y̆ gawats'iik da tak'ëp y̆ kamahān do hyb n'aa a tób n'aa.”^j

ⁱ **2.13** Pas-kowa ramaneëēnh doo, Isaraéw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehūūn doo, rabah'ūūm do Esit bā naa. Pas-kowa ratāb'ëēs noo gó m' ranaheb'ooch mǎ b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratāb'ëēs né hē m' pāw makuj tamah doo. Séd hā m' rataheb'ëēs.

^j **2.17** Saaw-Mo 69.9 hā takerii dāk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'ūūm. Tak'ëp Jesus kamahān P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarēn P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hā. Dooch tagenaag bā ta see hyb n'aa tii bā ramoo bong doo.

¹⁸Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó hahỹỹ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä äã hã meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

¹⁹—Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bä, bë apyn hõm hahỹ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hë tabado däk bä ta äh, ỹ tamaa sooh p'aa hënh —näng mä Jesus.

²⁰—Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh matamaa sooh p'aa hënh? —näk mä sa kyyh Jesus hã.

²¹Dooch P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paa tado bä, Jesus hanäng péh. Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti taher'oot.

²²Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bä kä m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kân ta ti taher'oot doo. Tii bä kä m' raky dahé kân Jesus her'oot do paa kä. Raky daheeh na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo kä.

²³Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarënh bä Jesus baym bä, hajök h'yy kae kân ta hã, hajõng tapehuunh do rahapäh do hyb n'aa. ²⁴Dooch Jesus h'yyb dahé bä sa hã, baad tabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb. ²⁵Dooch hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hã badäk hahỹỹ hã habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

Aj'yy Nikodëm häd näng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

3 Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodëm häd näng doo, Pariséw sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'. ²Atsëm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —ää hapäh, õm P'op Hagä Do mejüü, äã mama metëëk hyb n'aa. Ta ti äã wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagä Do nawäd bä ta sii —näng mä Nikodëm kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooch hajaa pé P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, p'aa hënh ji nenyy bä. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodëm hã.

⁴Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hënh ji benäng, wah'ëë däk do ji? Ny daa p'aa hënh ji bajëë suun ji ỹyn wog gó, p'aa hënh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodëm kyyh.

⁵Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bă P'op Hagă Do bag'ăās do karapee ji do bă, ji h'yyb ji nenyw bă nesaa do mahănh, P'op Hagă Do Sahee ji h'yyb gó tanajëe suun bă na-ăaj hë.^k Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo —năng mäh. ⁶—Aj'yy hă hana doo, ta da hadoo né hë tii. P'op Hagă Do Sahee hă hana doo, P'op Hagă Do taah hedo padëek tii. ⁷Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manăh, “Taw'ăats hë p'aa hënh bë benăng do hadoo”, ỹ hanăng do hă —năng mă Jesus.

⁸Ti m' taky hadoo:

—Tabahëm do ky n'aa gó ôm ỹ maher'oot p'aa hënh ji benăng do ky n'aa. Tabahëm do tabahëm takarën hënh. Ji maa napëe né paawă ta kyyh, dooh ji hapëe bă n'yy hënh tahana, dooh ji hapëe bă nyy bă tabaym. Ti hadoo P'op Hagă Do Sahee gó p'aa hënh henăk do sa hă^l —năng mă Jesus Nikodëm hă.

⁹Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hă:

—Isaraew buuj sa ma matëg né paawă ôm, dooh tagah'ood bă a hă? —năng mäh. ¹¹—Né hup ỹ né hë hahỹ ôm ỹ maher'oot doo: Ăă her'oot Ăă hapăh do ky n'aa, Ăă hapăh do Ăă matym me na-ăaj hë. Ti hadoo né hë, dooh bë gado bă Ăă her'oot doo —năng mäh. ¹²—Ôm ỹ maher'ood wăt badăk hahỹy bă ky n'aa, dooh ỹ maky dahé bă. Nyy da da ỹ bë ky daheeh hỹ pong jé ky n'aa ỹ her'ood bă? —năng mäh. ¹³—Dooh hewăd sëek pé hỹ pong jé. Dooh ta ky n'aa her'oot péh. Jăăm né hë hawăt t'ii hënh Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴P'ooj ub, tabanawăng bă, aw'yy heen n'aa Mosees gadahăng p'op, b'aa hă, ta wë rahegăă bă ranadejöp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hă, p'op, rabepëem dăk da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵sahôn hë ta hă h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hỹ pong jé P'op Hagă Do pa. ¹⁶Tak'öp badăk hahỹy hă habong do P'op Hagă Do kamahăh. Ti hyb n'aa taban'oo dăg kăn sët hadoo do ta T'aah, sahôn hë ta hă h'yy ka'eeh do tabanesaa hënh ranahôm hyb n'aa, rabadëb had'yyt hyb n'aa hỹ pong jé P'op Hagă Do pa kă. ¹⁷Taky n'aa etyy hyb n'aa nado

^k 3.5 Hahỹy d' Gereg kyy me, Jowăw erih doo me: “Dooh ji haja bă P'op Hagă Do bag'ăās doo gó ji ajëe suun bă, năng me ji nenyw bă, P'op Hagă Do Sahee me ji nenyw bă na-ăaj hë.” Hahỹy da ta ti năng ky n'aa: Ji kahetsyd wăt do hadoo năng me hasus do mahănh, ji h'yyb ji benăm nesaa do mahănh.

^l 3.8 Hahỹy d' tahananăng pé tii: Dooh né paawă ji hapëe bă nyy d' ti p'aa hënh rabenăng do hadoo, wyt ta maab hë sa h'yyb tym kawareem kăn P'op Hagă Do Sahee an'oo bă.

nesaa do sa hã P'op Hagă Do wén mejō hyng ta T'aah badāk hahỹỹ bā. Tawén mejō hyng, ta hã rabadēp hyb n'aa nesaa do mahānh — nāng mā Jesus kyyh.

¹⁸Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooh P'op Hagă Do ky n'aa ety bā nesaa doo hēnh, ta T'aah hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagă Do h'yyb gó tabanyy dāk taky n'aa etyy do sa hã nesaa doo hēnh, ta T'aah hã h'yy kana'eeh do sa hã. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hēnh sa hã, sét had'os do ta T'aah hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —nāng mäh. ¹⁹—Hahỹ hyb n'aa P'op Hagă Do rejāā da sa hã: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagă Do gen'aak do ji hã tametēeh doo, kajaa badāk hahỹỹ hã habong do sa mahang. Ti hado né paawā, dooh rakamahān bā ta ti bag. Rakamahān badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahān bā ta bag. Dooh rakarēn bā ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetēeh hyb n'aa. ²¹Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagă Do metēek doo da habok doo, tabawak bā hadoo doo gó rababok, P'op Hagă Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametā dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus Nikodēm hã.

**Jesus ky n'aa Jowăw nu gahem'uun do her'oot do
panyyg n'aa hahỹỹh**

²²Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matēg daheeh raberéd hōm mā Jerusarēnh panang. Panang bahānh, Judah hāj n'aa bā tabaym dó ta ma matēg daheeh. Ta tii bā tanu gemuun bong ta wē han'aa doo. ²³Ti noo gó Jowăw nu gahem'uun do nu gemuun wāt panang Anon häd nāng doo bā, panang Sarīm häd nāng do nedaa bā, tamii maeh do hyb n'aa tii bā. Hajōk Jowăw wē han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴(Jowăw nu gahem'uun do radawäts gēet do pooj jé tii.) ²⁵Ti m' Jowăw nu gahem'uun do ma matēg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejūū nyy da ji behop ji h'yyb enyyw dāk hyb n'aa P'op Hagă Do matym gó. Ti p'āā raky ked'aak. Ti m' Jowăw nu gahem'uun do ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hã:

²⁶—Āā ma matēg —nāk mā Jowăw hã. —Aj'yy tamyyj dāk hã makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-āāj hē nu gemuun hỹỹ kă. Sahōnh hē rabahōm kăn ta wē. Dooh āā wē rana boo bā —nāk mā Jowăw nu gahem'uun do ma matēg ta hã.

²⁷Ti m' Jowăw ky hadoo:

—P'op Hagä Do né hē ti hanoo ji hā ji moo wāt do pan'aa. P'op Hagä Do ky gabuuj né hē ti tamoo wāt doo. ²⁸Bē hapäh né hē, bē maa napäh né hē bē hā y her'oot do paah. P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado y hÿh, näng paa yÿh. P'op Hagä Do mejũ y ta pooj jé, näng paa yÿh. ²⁹—Raketē do jām n'aa rabajām noo gó, ta patug pan'aa wē né ta yÿm pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahũm n'aa, tsebee kām katē do pan'aa kyyh hā. Katē do najiis tsebē do hadoo y hÿh —näng mā Jowāw. —Baad y tsebee kām sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wē. ³⁰Taw'āats hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'āats hē y rahyb n'aa sakog magyys hē —näng mā Jowāw.

³¹Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahānh ta tii. Badāk hahÿy bā naa y ti hÿh. Badāk hahÿy bā naa ti y hajaa y her'ood bā. Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē bahānh hadoo doo, ³²ti né hē sahōnh hē tabaher'oot t'ii hēnh tahapäh doo, tamaa napäh do ky n'aa. Ti hado né paawā, dooh ragado bā taher'oot doo. ³³Y gadoo ti hÿ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagä Doo, baad y ky däng. ³⁴Y P'op Hagä Do mejũ ta ky n'aa y baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hā y ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapäh Jesus ky n'aa y her'oot doo. ³⁵—P'op Hagä Do kamahān ta T'aah. Sahōnh hē bagā n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bā. ³⁶P'op Hagä Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt da P'op Hagä Do pa hÿ pong jé. Nabuj keh'ũm doo, ta hā h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ii hēnh raboo bā. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagä Do an'oo bā —näng mā Jowāw kyyh.

Samarija hāj n'aa buuj yÿnh panyyg n'aa hahÿh

4 Ti m', hajōō dāk Jesus ma matēg, Jowāw nu gahem'uun do ma matēg bahānh däg, Jowāw bahānh däg na-āāj hē Jesus ranu gemuun doo, Parisēw raky n'aa napēē kām. ²(Dooh m' Jesus nu gemuun bā. Ta ma matēg ti nu gemuun Jesus wē han'aa doo.) ³Jesus heen n'aa nyy dāk bā m', Parisēw raky n'aa napäh bā kā, teréd hōm Judah hāj n'aa. Garirej hāj n'aa hēnh tabahōm kām p'aa hēnh. ⁴Ta tyw n'aa Samarija hāj n'aa tabēs doo me m' tabahōm.

⁵Ramahōm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bā, Samarija hāj n'aa bā. Hēēj Jakóh ta t'aah Joséh hā tanoo do paa nedaa hēnh ti panang. ⁶Tii bā ti majat mā naēng Jakóh gagots dāk do paah. Jesus akaaj dāk mäh, dawēē rababok do hyb n'aa.

Y̆ynh Samarija buuj Jesus sii er'ooot
do heen n'aa (JHN 4.1-38)

Ti m' Jesus baso däk naëng majat do pa. Wasyg kää mäh.

⁷⁻⁸Ti nuuj jé ta ma matëg rabahôm panang hënh, sa waa rabetsëë hyb n'aa. Ti m' naëng majat bā y̆ynh, Samarija buuj, kajaa mā naëng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã: —Na y̆ eëg naëng uuh —näng mäh.

⁹Ti m' y̆ynh hyb n'aa newëë teanh do hyb n'aa. Dooh Judah buuj raherod bā Samarija buuj sa sii.^m Ti hyb n'aa m' taky hadoo: —H'ëëd hyb n'aa mabetsëë hã y̆ naëng? —näng mäh. —Ôm Judah buuj, y̆ ti Samarija buuj —näng mäh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hã: —Mahapëë bā paawā ji

matym n'aa P'op Hagä Do anoo do ji hã, mahapëë bā paawā hahy naëng hetsëë do a hã, metsëë paawā ta hã naëng. Ji h'yyb ed'ëëp do naëng n'aa paawā tanoo a hã —näng mā Jesus.

¹¹Ti m' y̆ynh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'öp hahy naëng majat. N'yy hënh naa mabagóp ti naëng menooh doo? —näng mäh. ¹²—Ër wahë makū Jakóh gagots jat hahy naëng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa āā hã. Ti ti heëëk paah, ta taah reëëk paah, ta masāāh reëëk paa hahy naëng. Ër wahë makū bahānh g'eeh ôm? —näng mā y̆ynh kyyh.

¹³Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Majat hahy naëng heëëk doo, p'aa hënh da tahoo kaaj däk —näng mäh. ¹⁴—Naëng y̆ anoo do heëëk doo, dooh da tahoo kaaj wäd bā. Naëng y̆ anoo do tawäd had'yyt hë da sa h'yyb tym gó.ⁿ Tanoo sa hã hy pong jé, P'op Hagä Do pa sa h'yyb tym edëb had'yyt hë —näng mā Jesus.

^m **4.9** Dooh Judah panaa heh'äät do Samarija buuj rado boo bā. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bā sa mahang, dooh raherod bā sa sii. Dooh Judah buuj ragenaag bā Samarija buuj. Dooh na-āāh hë Samarija buuj ragenaag bā Judah buuj.

ⁿ **4.14** P'op Hagä Do Sahee tii, naëng hadoo do Jesus anoo doo.

¹⁵Ti m' ŷŷnh ky hadoo:

—Na ta ti naëng ŷ karën, ŷ hoo nakaaj wät hyb n'aa, ŷ nana wät hyb n'aa, ŷ nagób wät hyb n'aa hahŷ naëng —näng mä ŷŷnh kyyh.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj hõm! Mahahëën nã a patug —näng mä Jesus.

¹⁷—Dooh ŷ patug nyy bã —näng mä ŷŷnh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hë õm, “Dooh ŷ patug nyy bã”, hanäng do õm —näng mäh. ¹⁸—Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hŷŷ kã mapa gã doo, dooh né hë a patug tado bã. Ehub né hë õm ti hedoo doo —näng mä Jesus.

¹⁹Ti m' ŷŷnh ky hadoo ënh ta hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod ti õm —näng mäh. ²⁰—Sooh nanäng waëë jó ãã wahë makū rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo. Bëëh, Judah buuj, Jerusarënh bã m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bë nooh. Nyy da a hã? —näng mäh.

²¹Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad ŷ baher'oot a hã, ŷ maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagä Do ji Yb ji hyb n'aa jew'yyg wäd bã nanäng waëë jó, Jerusarënh bã na-ããj né da —näng mäh. ²²—Bëëh, Samarija buuj, dooh bë hapëë bã ta ti bë hyb n'aa jew'yyk doo. ãã hahŷ Judah buuj, ãã hapäh ta ti ãã hyb n'aa jew'yyk doo. ããh, Judah buuj, ãã mahang né hë ti taganyyh sahõnh hë sa h'yyb tym dëëb —näng mäh. ²³—Ti awät da ti noo gó kã, da hë né hë ta du däk, baad P'op Hagä Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ããj hë rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagä Do ji Yb karën. ²⁴Sahee né hë ti P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ta hã hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ããj hë P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk —näng mä Jesus ŷŷnh hã.

²⁵Ti m' ŷŷnh ky hadoo:

—ŷ ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ramaneëënh doo) —näng mäh. —Takajaa bã, sahõnh hë da ër tamaher'oot —näng mä ŷŷnh kyyh.

²⁶Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ŷ né ti hŷ Mesijas, a sii her'oot do né hë —näng mä Jesus.

²⁷Tii bã kã m', Jesus ma matëg rakajaa. Rahyb n'aa meuunh mä ŷŷnh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawä, dooh m' reaaj bã ta hã ŷŷnh hã taher'oot doo.

²⁸ Ti m' yŷnh beréd häng ta naëng hood, myyj hēnh tabajēng. Takajaa bā m' tabaher'ood kăn myyj bā haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamäh, ěr hegāā aj'yy sahōnh hē y moo wät do paa y tamaher'oot doo —näng mäh. —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —näng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kăn rabaheg'āās hyb n'aa kă.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —näk mǎ sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anäng wa y bē nahapäh doo —näng mǎ ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hā ta ma matëg rabeaanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —näk mǎ sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—Ta ti hā y mejō hyng do karēn do y moo wät. Y karēn y bahajaa hā y tamejūū doo. Ti né hē wa y hadoo doo, y hanäng doo. Ti né hē hēp y hejōj —näng mäh. ³⁵—Hahyŷ da bē ky hetëg: “4 nǎ ta kamarab n'aa takata dāk hyb n'aa joom tym”, bē nooh. —Bē hegāā, bok ta ti hajōk wē y han'aa doo. Joom ag hahōō dāk do hadoo tii. Kaja kăn ji ataa P'op Hagä Do wē, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wē y hataa do gadoo da tamoo wät do sām. Hŷ pong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wē y hata dāk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hā y h'yy ka'eeh do taa n'aa na-āāj né hē, séd hā da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahyŷ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bē hā kă. Bē y mejūū bē bataa hyb n'aa bē nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.° Ta wób ramoo bok do sām bē gado kăn —näng mǎ Jesus ta ma matëg hā.

Hajōk Samarija buuj Jesus hā h'yy kae padëëk do ky n'aa hahyŷh

³⁹ Ti m', hajōk Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kăn mǎ Jesus hā, yŷnh maher'oot do hyb n'aa sa hā. Hahyŷ d' mǎ yŷnh kyyh sa hā: “Sahōnh hē y tamaher'oot y moo wät do paah”, näng paa m' yŷnh sa hā. ⁴⁰ Ti m', Jesus wē panang buuj rakajaa bā, rabetsëē ta hā sa panang bā tabaym hyb n'aa. Tii bā

° 4.38 Ta wób paa ti rer'oot sa hā P'op Hagä Do kyyh, tahanäng pé tii.

kä, pawóp hē ta āh tabayyw wät. ⁴¹Ti bahānh kä, hajōk panang buuj rah'yy kae kän, sa hā Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴²Ti m' ȳynh hā raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wäd āā wén ky daheeh. Āā wén ky daheeh h̄ȳy kä, ta kyyh āā maa napäh do hyb n'aa. Sahōnh hē badäk hah̄ȳy hā habong do sa h'yyb tym dēēb né hē ti hah̄ȳy kä, āā hapäh h̄ȳy kä —näk mä sa kyyh ȳynh hā.

**Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahēē näng do
panyyg n'aa hah̄ȳy**

⁴³Pawóp däg kä m' ta ā kä sa panang bä tatab'ēēs doo, Jesus bahōm kän Garirej hāj n'aa hēnh. ⁴⁴Hah̄ȳy d' mä Jesus her'oot do paah: “Ta hāj n'aa bä dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa rod.”

⁴⁵Ti m', Garirej hāj n'aa bä takajaa bä, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahōnh hē Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarēnh bä ratab'ēēs noo gó, rabahapäh do hyb n'aa paah.

⁴⁶P'aa hēnh mä Jesus bahōm ēnh panang Kanah häd näng doo hēnh, naēng, uwa bēēh matsing do tawareem paa bä. Ti awät aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa hāj n'aa wahē n'aa kaser n'aa. Nahēē näng ta t'aah. Kapar-Naūm panang bä m' tabagä ti ta t'aah. ⁴⁷Ti m' aj'yy ky n'aa napäh bä Jesus kajaa do Garirej hāj n'aa bä, Judah hāj n'aa bä naa, panang Kanah hēnh tabahōm Jesus wē. Ti m' Jesus hā tabetsēē ta sii tabahōm, ta t'aah nahēē tabahahēēn hōm hyb n'aa. P'eets mä ta t'aah dajēb paawä.

⁴⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē nahapēē bä tak'ēp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bē ky dahé bä ēnh —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁹—Hyb n'aa jawyk doo, —näng mä aj'yy —hamä si ȳy, tah ȳ nadajēp hyb n'aa —näng aj'yy kyyh.

⁵⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm. Has'oo dāk da a t'aah. Nadajēb da a t'aah —näng mä Jesus.

Aj'yy ky dahé kän Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaaj hōm kän. ⁵¹Ti m' ta tyw n'aa me, ta hōō bä, takata dāk mä ta karom sa hā, ta tób hēnh han'aa doo.

—Has'oo dāk a t'aah —näk mä ta hā.

⁵²Ti m' tabeaanh sa hā:

—Nyy b' akēē pap̄ȳj, ta nahēē badoo wät? —näng mäh.

—Tsém né hē, atēh kēē —näk mä sa kyyh.

⁵³Ti m' aj'yy hyb n'aa newëë, tii b' akä däk né hē m' Jesus baher'oot ta hã: “Has'oo däk da a t'aah”, tabanäng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hã haj'eenh do na-ãäj mä rah'yy kae padäg kãn Jesus hã.

⁵⁴Pawóp däg kã m' Jesus pahuunh do Garirej hãj n'aa bã takajaa bã, Judah hãj n'aa hēnh naa.

**Aj'yy nawät do Jesus haso däk do
panyyg n'aa hahÿÿh**

5 Ti m', ta jawén Jesus bahôm kãn Jerusarēnh hēnh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëës hyb n'aa. ²Kahadē panang Jerusarēnh häd näng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa häd näng do pa ti majat karaj'aa bã mahan'yyts its. Betés-Da mä karaj'aa häd. Eberew^p kyy me tii. Ta w'oo hã 4 tób hatoonh kawõõt doo, sét hē ta hoo gad'oo bã hasooh. ³Ta ti yt hã hajök nahëë enäh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bã ragada mä naëng ketaam doo. ⁴Ta see pé noo gó m' P'op Hagä Do ãäs bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naëng. Tabetaam jawén paa bã, pooj jé tame hahop do has'oo däk mä nahëë näng do paah.] ⁵Nahëë enäh do sa mahang ti asooh mä aj'yy, 38 däg ta baab ta nahëëh. Nawäd tii. ⁶Ti m' Jesus bahapäh bã aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bã p'ooj däg ta nahëëh taky hadoo ta hã:

—Makarēn mabahas'oo däk? —näng mäh.

⁷Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ haja bã —näng mäh. —Dooh ÿ masa pé naëng ketaam jawén paa bã, ÿ bahop hyb n'aa. ÿ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ÿÿ jé. Ti hedo had'yyt hē —näng mä aj'yy kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —näng mä Jesus kyyh aj'yy hã.

⁹Nayyw hē m' tabas'ëëg g'ëed kãn, tado däk ta tyng kã, awäd däg kãn mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakamehehãk do hã. ¹⁰Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo aj'yy hã:

—Saab naga hē. Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã ji tyng ji atón bã Saab hã —näk mä sa kyyh.

^p 5.2 Judah buuj sa kyyh ji maneëënh Eberew. Badäk hahÿÿ hã Jesus bawät noo gó, tamawoob hē kyyh rahe'ood Judah hãj n'aa bã: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'äät doo.

¹¹Ti m' aj'yy ky hadoo sa hã:

—Aj'yy ŷ haso dāk do ky hadoo hã ŷŷ: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, näng hã ŷŷ —näng mä aj'yy.

¹²Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa ti ta ti a hã hedoo doo? —näk mäh.

¹³Dooh m' aj'yy hapëë bä. Dooh wäd mä tii bä Jesus. Hajök do mahang tabawäd dāk.

¹⁴Ti noo gó né hẽ m', badawëd dāk, Jesus hapëë kãn aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bä. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahegãã. Õm has'oo dāk —näng mäh. —Mamoo wäd wäd manä nesaa doo, ti bahãnh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hã —näng mä Jesus kyyh aj'yy hã.

¹⁵Ti m' aj'yy bahôm kãn. Tamaher'oot mä Judah buuj sa wahë n'aa sa hã, Jesus ta ti haso dāk doo.

¹⁶Tii bä kä m' Jesus raky n'aa hajëëw kãn, ranu mer'ood kãn, Saab hã tahaso dāk do hyb n'aa aj'yy. ¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ee moo wäd had'yyt hẽ. ŷ na-ããj né hẽ ŷ moo wäd had'yyt hẽ —näng mäh.

¹⁸Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ëp kä Judah buuj sa wahë n'aa rakarën radajëëb kãn. Pooj jé, dooh Saab tatay bä sa hã, ta jawén kä P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hã, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahŷŷh

¹⁹Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahë n'aa hã:

—Né hup ŷ né hẽ hahŷ ŷ her'oot doo: ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, dooh daj ŷŷ hẽ ŷ hajaa péh. Jããm né hẽ ŷ moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ŷ hapäh doo. Ee moo wät do né hẽ ti ŷ moo wät. ²⁰Ee, P'op Hagä Doo, ŷ takamahãh. Sahõnh hẽ tamoo wät doo, hã ŷ tametëeh. Hahŷ aj'yy ŷ haso dāk do bahãnh da, hã ŷ P'op Hagä Do banoo ŷ moo wät hyb n'aa. Bẽ hyb n'aa meuunh da ta tii. ²¹Dejëp do genä bong, Ee an'oo bä. Rabadëb had'yyt doo kä, tanoo. Ti hadoo né ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, ŷ anoo rabadëp, ŷ h'yyb däng do sa hã. ²²Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hã ŷŷ, T'aah hã, Ee banoo sahõnh hẽ ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³Ta tii d' tawén d'oo ŷ raweh'ëeh, ŷ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hã raweh'ëeh doo da, ta hã rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagä Do T'aah waneh'ëeh doo, dooh né hẽ

tawehëë bã ĕnh Ee P'op Hagă Doo, hă ỹ mejō hyng doo —năng mã Jesus sa hă.

²⁴ Ti m' taky hadoo ĕnh:

—Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Ỹ her'oot do gad'oo doo, hă ỹ mejũũ do hă h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt do ta hă dăg, tawăd had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagă Do pa. Dooch nesaa do hă taky n'aa kety dăk da. Dooch banesaa doo hēnh tahôm wăd bã. Edēb had'yyt hē kă ta h'yyb tym. P'op Hagă Do pa da tabawăd had'yyt hē kă —năng mã ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ĕnh:

—Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Ti awăt da ti noo gó, da hē né hē tadu dăk, P'op Hagă Do hă h'yy gatamah doo, dejēp do hadoo doo, ramaa napăh da kēh ỹỹ, P'op Hagă Do T'aah kyyh. Kēh ỹ ky dah'eeh doo, edēb had'yyt hē da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagă Do hanaa né hē ji edēp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hă hana doo, P'op Hagă Do an'oo bã. ²⁷ Hă ỹỹ, T'aah hă P'op Hagă Do banoo ỹ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahōnh hē sa hă ỹ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ỹ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bē hyb n'aa meuuj mană ta ti ỹ her'oot do hă. Ti awăt da ti noo gó, P'op Hagă Do T'aah kyyh sahōnh hē dejēp do paa ramaa napăh da. ²⁹ Tii bã da ragenă bong. Baad hadoo do moo heb'oooh do paah, hỹ pong jé da, P'op Hagă Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'oooh do paah, tabanesaa hēnh da raky n'aa kety dăk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ĕnh:

—Dooch ỹ hajaa pé ti daj ỹỹ hē. P'op Hagă Do ỹ tamaher'oot doo da né hē ỹ bad'oo sa hă. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hă ỹ ky n'aa etyy doo. Hă ỹ mejũũ do karēn doo da ỹ bad'oo. Ỹ karēn do jawén nado —năng mã Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ĕnh Judah buuj wahē n'aa sa hă:

—Daj ỹỹ hē kēh ỹ n'aa ỹ her'ood bã paawă, dooch paawă baad tado bã tii. ³² Ti awăt nă ta seeh baad ub kēh ỹ n'aa her'oot doo. P'op Hagă Do né tii. Te hub né hē kēh ỹ n'aa taher'oot doo, ỹ hapăh. ³³ Bē mejũũ paa raky n'aa eanh Jowăw wē. Baad Jowăw nu gahem'uun do baher'oot sa hă kēh ỹ n'aa. ³⁴ Dooch hyb n'aa ỹ karēn pé badăk hahỹỹ bã naa kēh ỹ n'aa rod, tii d' ỹ wén her'oot. Ỹ wén ky dăng Jowăw nu gahem'uun do her'oot do paa hă kēh ỹ

^q 5.28 Ta jawén tii, p'aa hēnh Jesus bahyng bã.

n'aa, taheer'ood wät do bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yyb tym bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. ³⁵Ji bag bawag däk do hadoo Jowäw nu gahem'uun do ma metëëk doo. Pooj jé dó, bë tsebee bong tama metëëk do hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁶Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawä Jowäw nu gahem'uun do baher'ood wät këh ÿ n'aa, ti anäng ta bahãnh hadoo do këh ÿ n'aa metëëh doo. Hä ÿ Ee P'op Hagä Do anoo do ÿ pehuunh do pan'aa né tii. ÿ pehuunh do hä ji bahapäh ÿ P'op Hagä Do mejõ hyng do ÿ ti hÿÿh. ³⁷Ee, P'op Hagä Doo, hä ÿ mejõ hyng doo, baad ub na-ääj hë taheer'oot këh ÿ n'aa. Dooch noo gó bë maa napäh pé ta kyyh. Dooch noo gó ta mamets bë ty gahapäh péh. ³⁸Dooch bë h'yyb tym gó tayyw bä ta kyyh, tamejũũ do hä bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹Baad né paawä bë ma kametëëk P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Tii d' bë wén ma kametëëk, tii hä bë aw'yyt bë ed'oo bë edëb had'yyt do P'op Hagä Do wë. Hajõõ nuu me né hë bë ner'ood paawä, dooch bë h'yy ganyy bä këh ÿ n'aa hä ta hä taheer'oot do hä! ⁴⁰Këh ÿ n'aa ti taheer'ood né paawä, dooch bë ana bä wë ÿÿ, edëb had'yyt do ÿ banoo hyb n'aa bë hä.

⁴¹Ti m' taky hadoo:

—ÿ raj'aa etsë do jawén nado ÿ bawät. ⁴²ÿ h'yyb hapäh bëëh! Dooch bë kamahãh bä P'op Hagä Do bë h'yyb gó. ⁴³Ee kyy gó né paawä ÿ bahyng, dooch ÿ bë gado bä. Ta seeh, ta daaj hë ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawä bë gadoo. ⁴⁴Bë gen'aak bë da hadoo do bë hä raj'aa etsëë bä. Dooch bë hyb n'aa p'eed bä bë ky n'aa, P'op Hagä Doo, sét had'op do her'oot do hä. Ti hyb n'aa bë nahajaa hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵—Bë ÿ ky n'aa tapaa bë edoo manä Ee, P'op Hagä Do wë. ÿ nado tii, bë hä ky n'aa tapaa doo. Mosees hä ti bë h'yy kejäg ub. Ti né hë da bë taky n'aa tapaa. ⁴⁶Mosees bë ky dahé bä paawä, ÿ né paawä bë ky daheeh. Mosees né hë këh ÿ n'aa herih do paah. ⁴⁷Dooch bë ky dahé bä ti terih do paah. Ti hyb n'aa bë wén ky nadaheeh ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hä.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

6 Ta jawén kä m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsëg hõm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ²Hajõk Jesus jawén habok, hajõng tapehuunh doo, nahëë enäh do taheso padëëk do na-ääj hë rabahapäh do paa hyb n'aa. ³Ti m', Jesus ta ma matëg daheeh

rabasëek waëë hã. Tii b' rabaym, ti m' rabehty b'ëëh. ⁴Edaa däk mä Judah buuj Pas-kowa rataheb'ëës doo. ⁵Ti m' Jesus baheg'ããs, hajök ti han'aa doo. Ti m' Pirip hã taky hadoo:

—N'yy hënh da ër betsëë hajök do sa waa? ⁶—näng mä Jesus, Pirip tametty hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do säm dooh tahaja nä bä sa waa säm —näng mä Pirip.

⁸Ti m' ta ma matëg seeh, Än-Deréh, Simaw Peed hÿÿj, ky hadoo mäh:

⁹—Gëët hÿ karapee. Ti anäng ta wë its ji ma poo oow pé pãw ned'ëed is doo, sewada häd näng do s'ëëb. Tah'ÿÿb pawóp hë. Tahaj'as mä ti hajök do hã? —näng mä ta kyyh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë mejö rabehty b'ëëh jawii jó —näng mäh.

Baeh jawii tii bä. Ti m' rabehty b'ëëh. ⁵miw ajyy tahyb n'aa pé tii bä hab'ëëh doo. ¹¹Ti m' Jesus basog däk pãw, P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Öm taw'ãäts hë Ee. Man'oo däk äã waa —näng mäh.

Ti m' taban'oo kän hab'ëëh do sa hã. Ti hadoo né tah'ÿÿb ënh. Wog enä hõm mä sahõnh hë. ¹²Rabahajaa bä kä rawëh doo, Jesus ky hadoo:

—Bë ata däg mad'aak doo, takanerejãã hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹³Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kän kawaju gó. ¹²m' kawaju gedë hõm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kän hajõng pãw bód.

¹⁴Ti m' hajök do rabahapäh bä Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahÿ né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod badäk hahÿÿ hënh hana doo, kerih do hã tahe'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁵Jesus h'yyb gó tabahapäh bä, tak'ëp rah'yyb tatug paawä sa häj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hë kä p'op tabasëek waëë jó sa mahãnh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶Tüüh däg kä m', Jesus ma matëg rabawëej kän karaj'aa hënh. ¹⁷H'oo gó m' ragatsëg t'oonh, Kapar-Naüm häd näng do panang nemuun rabatsëg paawä. Badajuu däk mäh. Dooh m' Jesus awëëj nä bä sa wë. ¹⁸Ti m', tak'ëp bah'ood ty gahëm. Tewëëp maadaka.

¹⁹Dawëë péj rababoo dāk bā kā, Jesus rahapäh. Tamii pong jó tabana sa wë. Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. ²⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë eÿÿm manäh! ÿ ti hÿÿh —näng mäh.

²¹Ti m' rah'yyb tsebee kãn tagatsëg sooh bā sa sii. Ti m', nawayw hë rakaja kãn jajé raty gapad'ëëk hënh.

Ji h'yyb tym dëëb panyyg n'aa Jesus hanäng do hahÿÿh

²²Ti m' jati péh, hajök do tamyyj dāk hã ha'yym do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bā hayat. Ti gó né hë Jesus ma matëg rabatsëg hõm. Dooh m' Jesus gatsëg so bā sa sii, sa hã. Ti hyb n'aa m' tii bā aym, red'oo. ²³Ti noo gó né hë panang Tiberijas häd näng doo bā naa marakate wób ranu kajäk, pāw rabawa p'aa hënh tabanäng hënh. Tsém hadoo pāw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë do jawén paa bā. ²⁴Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hë m' Jesus tii bā, dooh ta ma matëg tii bā. Ti m' ragatsëg tooj kãn marakate gó. Panang Kapar-Naüm tabanäng hënh rabatsëg hõm kãn mäh, t'ii hënh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bā kā m' raky hadoo ta hã: —Ma matëg, —näk mäh —nyy b' akä makajaa? —näk mäh.

²⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ pehuunh do hã bë h'yy genä dāk do hyb n'aa nado ÿ bë wén esoos. ÿ bë wén esoos, pāw hã bë wog enä padëëk do hyb n'aa. ²⁷Taw'ääts hë dooh bë waa hã had'yyt hë bë h'yyb padäg. Nayyw hë takarejää tii. Taw'ääts hë bë h'yyb padäg had'yyt hë ji h'yyb tym edëb had'yyt do hanoo do hã. Kanarejā tii. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë bë hã hanoo tii. Ee, P'op Hagä Do ky gabuuj gó ÿ moo wät —näng mä Jesus sa hã.

²⁸Ti m' rabeaanh Jesus hã:

—H'ëëd ti P'op Hagä Do karën ää moo bok? —näk mä sa kyyh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do karën bë hã: Takarën bë h'yy ka'eeh tamejō hyng do hã —näng mä Jesus.

³⁰Ti m' raky hadoo:

—Ää karën mametä ta heen n'aa. Mapahuunh do ää bahapäh bā kā, õm ää ky daheeh. H'ëëd mametëëh ää hã? ³¹Ër wahë makū na-ääj hë rawa paa pāw hadoo do Manah häd näng doo, tabanawäng hënh rahabok noo gó. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do

ta ky n'aa hã: “Tanoo sa hã hỹ pong jé hana do pãw.”^r Ti bahãnh ti ãã karên mametëeh —näk mã sa kyyh Jesus hã.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hẽ hahỹ ÿ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pãw hỹ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pãw. Ee né hẽ ti hỹh, bẽ hã han'oo kãn pãw heh'äät do hỹ pong jé hana doo.

³³ Badäk hahỹ bã hahyng doo, badäk hahỹ hã habong do sa h'yyb hed'ëep doo, ti né kã ta ti Pãw heh'äät kã P'op Hagä Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Man'oo had'yyt hẽ ta ti ãã hã, maky däng doo —näk mã sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hẽ hanoo doo. Wẽ ÿ hana doo, dooh tasa wäd bã. Hã ÿ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wäd bã —näng mãh. ³⁶ —ÿ her'ood wät né paa bẽ hã, dooh hã ÿ bẽ h'yy kae bã, ÿ bẽ hapëë né paawä. ³⁷ Ti hadoo né hẽ, wẽ ÿ rabana da sahõnh hẽ Ee anoo do hã ÿh. Dooh da ÿ mak'yyts bã wẽ ÿ han'aa doo. ³⁸ Baad ÿ wén gadoo sa hã, P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng do karên do ÿ moo wät hyb n'aa. Dooh daj ÿh hẽ ÿ karên do jawén nado. ³⁹ Hahỹ da P'op Hagä Do karên hã ÿh: Dooh takarên bã hã ÿ tanoo do see tabanesaa hênh tahõm bã, ÿ an'oo bã. Takarên ÿ genyy bong sahõnh hẽ hã ÿ tanoo doo, hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagä Do karên sahõnh hẽ ta T'aah hã h'yyb padëek doo, ta T'aah hã ky dah'eeh doo, redëb had'yyt hẽ kã hỹ pong jé ta pa. Sahõnh hẽ ta sãm ragadoo bã kã, ÿ genyy boo kãn P'op Hagä Do wẽ, hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mã Jesus.

⁴¹ Ti m' hajõk do raky n'aa hajëm, “ÿ pãw hadoo doo, hỹ pong jé naa hahyng doo”, tahanäng do hyb n'aa. ⁴² Hahỹ d' mã sa kyyh rabaher'oot bã:

—Hahỹ ta see nado ti hỹh. Joséh t'aah né hẽ ti hỹh —näk mãh. —Ãã hep'ëeh ti ta yb, ãã hep'ëeh ti ta ÿh. H'ëed hyb n'aa, “Hỹ pong jé naa ÿh”, tabanäng? —näk mã sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm ti bẽ kyyh, bẽ ky kak'ëe doo —näng mãh. ⁴⁴ —Dooh hajaa pé wẽ ÿ hana péh, hã ÿ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejõ hyng do ÿh, wẽ ÿ tanatsyyd bã sa h'yyb tym. Jããm hẽ hajaa wẽ ÿ rana bã,

^r 6.31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

Ee h'yyb tatug bã wê yÿ. Hã y h'yy ka'eeh do y genyy bong da, P'op Hagã Do wê ranu kajäk hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm y banoo noo gó. ⁴⁵Hahÿÿ da P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahõnh hẽ sa hã P'op Hagã Do ma metëëk da.”^s Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Ee ma metëëk do maa new'ëë doo, sa h'yyb gó renãm doo, wê yÿ da rabana, hã yÿ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶Dooh hapäh pé Ee, P'op Hagã Doo. Jããm né hẽ yÿh, P'op Hagã Do wê naa hahyng do hapëë wät —näng mã Jesus hajök do sa hã.

⁴⁷Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Né hup y né hẽ hahÿ y her'oot doo: Hã y ky dah'eeh do redëb had'yyt da hÿ pong jé, P'op Hagã Do pa. ⁴⁸Y né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hẽ hanoo doo. ⁴⁹Tabanawäng hënh pãw hadoo Manah häd näng do bë wahë makû rawa né paawä, dejëp né hẽ. ⁵⁰Hahÿ pãw hadoo do hÿ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajëb bã ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hënh tahôm bã. ⁵¹Y né hẽ ta ti pãw hadoo do ji hed'ëëp doo, hÿ pong jé naa hahyng doo. Sahõnh hẽ hahÿ pãw hawa doo, raboo had'yyt hẽ da hÿ pong jé P'op Hagã Do pa. Hup y ta ti pãw y anoo do y dajëp bã, badäk hahÿÿ hã habong do hÿ pong jé rabadëb had'yyt hyb n'aa P'op Hagã Do pa —näng mã Jesus.

⁵²Ti m' tak'ëp Judah buuj raky kakä bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Nyy da hahÿ aj'yy banoo ër bawëh hyb n'aa ta dab? —näk mã sa kyyh.

⁵³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup y né hẽ hahÿ y her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do dab bë nawëë bã, ta majyyw bë neëg bã, dooh bë haja bã hÿ pong jé bë nu kajäg bã P'op Hagã Do pa. ⁵⁴Jé dap y hawëh doo, majyw y heëëk doo, hÿ pong jé edëb had'yyt da P'op Hagã Do pa. Y ganyy wät da P'op Hagã Do wê, sahõnh hã ta sãm y banoo noo gó kä. ⁵⁵Tanawë heh'äät hadoo dap yÿ. Ji heëk do heh'äät hadoo majyw yÿ. ⁵⁶Jé dap y hawëh doo, majyw y heëëk doo, séd hã däg ta h'yy kata däk hã yÿ. Y na-ãäj da ta h'yyb gó y bawäd kãn. ⁵⁷Ee hã tabana hedëp doo. Ti né hẽ y tamejüü. Ta hyb n'aa y bedëp. Ti hadoo né hẽ, hã y h'yy kamasoo doo, edëp da hëp y n'aa. ⁵⁸Gëët hahÿ pãw hadoo do hÿ pong jé hana doo. P'ooj ub bë wahë makû rawa do paa nahado ti hÿÿh. Rawa né paawä ti dejëp.

^s 6.45 Isajas 54.13

Hahÿ pāw hawa doo, tawäd had'yyt hē da P'op Hagä Do pa ⁵⁹—
näng mä Jesus, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā
tama metëek noo gó, Kapar-Naüm panang bä.

Hajök Jesus heréd hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁰Ta ti Jesus her'oot do ramaa newë däk bä, hajök Jesus ma
matëg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahänh hēeh ta ti taheer'oot doo. Dooh ky daheeh pé ta ti
hedoo doo —näk mä sa kyyh.

⁶¹Ta ma matëg wób kawaj'ään gó rabaher'oot ta kyyh p'ää Jesus
bahapäh bä m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hā:

—ÿ her'oot do hā bë h'yy kejäg bong? ⁶²Bë h'yy kejäg bong
tan'oo bä, nyy da da bë baher'oot ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé
Hana Do bë bahapäh bä, p'aa hēnh hÿ pong jé tabasëek bä? ⁶³P'op
Hagä Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ëep doo. Ji daaj hē ji hejój me
dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hā naa né hē ti ta ti kēh ÿÿ,
bë hā ÿ her'oot doo, hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa ji edëb had'yyt
hē hanoo doo. Te hub né hē kēh ÿÿ. ⁶⁴Ti hadoo né hē, bë mahang
dooh raky dahé bä —näng mä Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapëë däk do hyb n'aa
ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapëë däk né hē ênh
ta maji moo gó haëenh do pan'aa.

⁶⁵Ti m' Jesus ky hado kân:

—Ti hyb n'aa bë hā ÿ bedoo, dooh hajaa pé wë ÿ hana pé Ee
natatug bä —näng mä Jesus.

⁶⁶Ti noo gó né kâ m' hajök heréd hõm Jesus. Dooh ta sii raboo
boo bä. ⁶⁷Ti m' 12 hedoo do ta ma matëg hā Jesus beaaj wät:

—Bë na-ääj bë karēn bë bahõm mahänh ÿÿ? —näng mäh.

⁶⁸Ti m' Simaw Peed häd näng do ky hadoo ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näng mäh —jaa sii ää bahõm kân? Õm
ti her'oot ji h'yyb tym hedëb had'yyt do ky n'aa hā. ⁶⁹Õm né hē
baad had'op doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ää ky daheeh. Ää
hapëë däk né hē tii —näng mä Peed kyyh.

⁷⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hē, bëeh, 12 hedoo doo, wë ÿÿ ÿ asëew hõm doo. Sét hē
bë mahang Dijab^t karom!

^t **6.70** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng
péh ti Dijab.

⁷¹(Judas, Simaw Ikarijot häd näng do t'aah ky n'aa ti tahe'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood däk do pan'aa kä majĩ hä.)

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ëes doo hēnh

Jesus bahōm do ky n'aa hahỹỹh

7 Ta jawén kä Jesus bawäd kăn mä Garirej häj n'aa hēnh. Dooh m' takarēn tahōm bä Judah häj n'aa hēnh, ta tii bä wahē n'aa rakarēn radaj'ëep do hyb n'aa. ²Tabedaa däk bä m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ëes doo,^u ³Jesus hỹỹj raky hadoo mä ta hã:

—Ayyw manä babä. Taw'ääts hē Judah häj n'aa hēnh mabahōm, mapahuunh do a hataa rabahapäh hyb n'aa. ⁴Ji karēn bä ji raky n'aa ets'ëeh, dooh ji jejēn bä ji moo wät doo. Taw'ääts hē sahōnh hē rabaheg'ääs ti mapahuunh doo —näk mä sa kyyh.

⁵Ta hỹỹj na-ääj hē dooh m' rah'yy kae bä ta hã, tii d' rawén edoo.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh takaja nä bä ti noo gó ỹ bahōm doo. Bēeh, bē h'yyb karēn do noo gó né hē bē bahōm. ⁷Badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, dooh bē hã rakamajē bä. Wē ỹ rawén kamaj'ĩ, nesaa do ramoo heb'ooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ëe do ky n'aa ỹ her'oot do hyb n'aa. ⁸Bē ahōm ta ti rataheb'ëes hēnh. Dooh ỹ ahōm nä bä ta t'ĩ hēnh. Dooh takaja nä bä ti noo gó ỹ bahōm doo —näng mä Jesus kyyh ta hỹỹj sa hã.

⁹Ta ti tahe'oot do jawén paa bä m', Jesus baym dó Garirej häj n'aa bä.

¹⁰Ti m', ta hỹỹj rabahōm jawén paa bä, Jesus bahōm kăn. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapäh bä. ¹¹Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ëes hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mä Jesus. Rabesoos bä m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹²Jé pad'yyt hē hajōk do wób rahe'oot mä Jesus ky n'aa hã.

—Ky enyym —näk mä ta wób.

—Dooh —näk mä ta wób. —Ji tawadii tii —näk mäh.

¹³Kaja hē m' rabahesēenh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeỹỹm do hyb n'aa.

^u 7.2 Sét ta baab ken'yyh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawäng hēnh sa wahē makũ rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

¹⁴Rataheb'ëes do hõõ bã, 4 ta ã däg, Jesus bahôm kân mã P'op Hagä Do tób n'aa hênh. Tii bã tama met'ëëg kân. ¹⁵Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajõng tabahajaa, ma kamanet'ëëg né paawä hahÿ aj'yy? —näk mã sa kyyh.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hã ÿ naa nado ti ÿ ma metëëk doo. Hã ÿ mejũũ do hanaa né tii. ¹⁷P'op Hagä Do gen'aak do karên moo wät doo, ti tahapäh da ta h'yyb gó, P'op Hagä Do hanaa tado bã, hana ÿ tado bã ÿ ma metëëk doo. ¹⁸Jé ta daaj hë, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hã raweh'ëëh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hã mejũũ do raweh'ëëh karên doo. Dooh ji tawad'ii bã ta tii hã. Dooh j'ooj madäk do tado bã ta h'yyb. Baad had'op do tii —näng mã Jesus.

¹⁹Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Mosees né hë bë hã hanoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawä, dooh bë ky dahé bã. H'ëed hyb n'aa ti bë karên ÿ bë daj'ëep? Ta ky n'aa bë ky dahé bã paawä, dooh paawä bë karên bã ÿ bë dajëëb bã —näng mã Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hã.

²⁰Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hã anäng! Dooh òm daj'ëep péh —näk mã sa kyyh.

²¹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hë ÿ pahuunh do hyb n'aa Saab hã, bë h'yy kejãg bong. ²²Bë na-ãäj né hë Saab hã né bë moo bok. Bë taah masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa Saab noo gó tado bã, tii hã né hë bë moo bok, Mosees mejũũ do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa êr wahë makũũh, ti ti du n'aa.) ²³Hÿÿ kã bë hã ÿ beanh: Saab hã bë an'oo bã ji t'aah masuuj noo byyh ji gahõg bã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bë kawajãän wë ÿÿ, Saab hã aj'yy baad ÿ ahub däk do hyb n'aa? ²⁴Daap hë ÿ bë ky n'aa ety manäh. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã bë baheg'ãäs ta ky n'aa —näng mã Jesus kyyh sa hã.

**Rahyb n'aa newëë P'op Hagä Do H'yyb Däng
do Jesus tado bã ky n'aa hahÿÿh**

²⁵Ti m' Jerusarênh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahÿ nado aj'yy radaj'ëep rahanäng doo? ²⁶Ti babä tabagëët ênh. Hajõõ mahang tabaher'ood né paawä, dooh sa kyy pé ta hã.

Ër wahë n'aa rahyb n'aa newë däk apäh, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng do tado bä tii? ²⁷Nyy d' ti hÿÿ éh? Äã hapäh ti hahÿ aj'yy n'yy hënh naa. Kristo häd näng do kajaa bä, dooh ji hapëë bä n'yy hënh tahana —näk mä sa kyyh.

²⁸Ti hyb n'aa m', P'op Hagä Do tób n'aa bä Jesus ma metëëk bä taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Bë hapäh mä ÿÿ, bë nooh. Bë hapäh mä n'yy hënh naa ÿÿ, bë nooh. Dooh këh ÿ gabuuj tado bä hÿ ÿ bahyng. Ti awät né hë ta ti hã ÿ mejō hyng doo. Te hub né hë ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëë bä taky däng do hã. Ti dooh bë hapëë bä. ²⁹ÿ ti hapäh. ÿ wén hapäh, ta wë naa ÿ bahyng. ÿ tamejō hyng —näng mä Jesus sa hã.

³⁰Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahë n'aa rakarën ramoo maso däg paawä. Dooh hajaa pé ta hã, dooh nä tadajëp do noo gó tado nä bä do hyb n'aa. ³¹Sa wahë n'aa rakarën ramaso däg né paawä, hajök mä ta hã h'yy kae padëëk. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kajaa bä, dooh tapehuuj da hahÿ pehuunh do bahãnh^v —näk mä sa kyyh.

³²Ti m' Parisëw ramaa napäh bä ta tii da Jesus ky n'aa rabaher'oot bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ aym nä bë pa, ta jawén ÿ babaaj hõm hã ÿ mejō hyng do wë. ³⁴ÿ da bë esoos tii bä. Dooh da ÿ bë awyyd bä, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bä ÿ hawät hënh —näng mä Jesus.

³⁵Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabaher'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nä bä sa hã taheer'oot doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—N'yy hënh g'eeh tabahõm äã naw'yyt, tahanäng doo? Gereg sa panang hënh g'eeh ti tahahõm, ër wakään wób rahabong hënh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëëg kãn? ³⁶Nyy d' tahanäng pé ti: “ÿ da bë esoos tii bä. Dooh da ÿ bë awyyd bä, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bä ÿ hawät hënh”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

³⁷Tagadëëg ub rataheb'ëës do ä n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bä kä m', ti noo gó kä m' Jesus bas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

^v 7.31 Sa hã m', Jesus né hë ti Kristo.

—Taw'ääts hē hoo kaanh do hadoo do ta hā, wē y tabana tabeëk do hadoo hyb n'aa. ³⁸Hahy da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Hā y h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëep do naëng n'aa” —näng mä Jesus.

³⁹P'op Hagä Do Sahee tahanäng pé tii, Jesus hā h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kä. Dooh Jesus an'oo nä bä ti noo gó P'op Hagä Do Sahee, dooh tadajëb nä bä, dooh taganä wäd nä bä, dooh P'op Hagä Do wē takawehëë dāk doo hēnh tas'ëëg nä bä do hyb n'aa.

⁴⁰Jesus her'oot do ta wób ramaa napäh bä m', raky hadoo:

—Hahy né ti P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do Ky Däng Doo —näk mä sa kyyh.

⁴¹Ta wób mä raky hadoo:

—Hahy né hē Kristo häd näng doo —näk mä sa kyyh.

—Dooh. Garirej häj n'aa hēnh naa nado Kristo bana —näk mä ta wób. ⁴²—Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berēnh häd näng doo bä naa, Dawi panang paa bä naa Kristo bana da, näng P'op Hagä Do kyy kerih do hā^w —näk mä sa kyyh.

⁴³Sa h'yyb retyn hōm kän mä Jesus ky n'aa hā. ⁴⁴Ta wób rakarēn paawä Jesus ramaso dāk. Ti hadoo né hē m', dooh ta hā moo däng péh.

⁴⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejō nä do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaaj h'ũm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa wē, Pariséw sa wē na-ääj hē. Ti m' rabeaanh sa hā:

—Hēd n'aa bë manana wät? —näk mä sa kyyh warahén sa hā.

⁴⁶Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —näk mä sa kyyh.

⁴⁷Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hā:

—Bë na-ääj hē tawadii? —näk mäh. ⁴⁸—Dooh ër wahē n'aa raky dahé bä ta hā. Ää Pariséw, ää na-ääj hē dooh ää ky dahé bä ta hā.

⁴⁹H'yy gatamah ti hajök do ta hā ky dah'eeh doo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapëë bä, ti rawén sũt. P'op Hagä Do was'ee bong ti ta ti hajök doo —näk mä Pariséw sa kyyh warahén sa hā.

⁵⁰Ti m' sa seeh, Nikodēm häd näng doo, Jesus wē hegä wät doo, ky hadoo ta wób sa hā:

^w 7.42 Se hub né hē rahe'oot doo. Berēnh panang bä né hē Kristo häd näng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapëë bä do hyb n'aa Berēnh panang bä né hē Jesus benäng. Sa hā m' Garirej häj n'aa bä naa Jesus, tii bä tabawëë geët do hyb n'aa.

⁵¹—Dooch ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä daap hë ër ky n'aa ety bä ër da hadoo doo. Taw'ääts hë pooj jé ër beanh ta hã tamoo wät doo, tama metëëk doo, ër ky n'aa napäh hyb n'aa —näng mä Nikodëm.

⁵²Ti m' ta wób raky n'aa rejä kăn, ti m' raky hadoo ta hã:

—Öm na-ãaj né hë apäh Garirej hënh naa? —näk mäh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hã mahegãä bä, mabahapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hënh naa tana bä —näk mä sa kyyh Nikodëm hã.

[⁵³Ti m' sahõnh hë rabahõm sa tób hënh.

**ÿynh ta patug nadoo do sii haÿÿh do raky n'aa tapaa do
panyyg n'aa hahÿÿh**

8 Ti m' Jesus baym panang bahãnh péj, waëë Oriib häd näng doo bä. ²Jati péh, bap paah, Jesus bahõm ënh p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Hajök kata däk ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ëëg kăn. ³Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Parisëw sa daheeh, ramanaa ÿynh ta patug nadoo do sii haÿÿh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ÿynh ramejũu hajõö gó tabag'ëëd däk hyb n'aa. ⁴Ti m' Jesus hã raky hadoo:

—Ma matëg, —näk mäh —hahÿ ÿynh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaÿÿh bä —näk mäh. ⁵—Ër ky n'aa jaw'yyk do hã ër Mosees mejũu, pä me ji daj'ëëp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hã pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶Ta tii da rawén ke'aanh, rakarën Jesus kyyh hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tũu taberih. ⁷Raky n'aa h'ũum do hyb n'aa, as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo sa hã:

—Taw'ääts hë bë mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hã.

⁸Ti m' p'aa hënh tanu wajakoo sooh ënh. Tũu m' taberih p'aa hënh. ⁹Ta tii d' Jesus bedoo bä sa hã, rabahõm kăn sét kenäh hõm. Wahëh hedoo do ti pooj jé hah'ũum. Jããm né hë haym Jesus. ÿynh hayyw gëët ta pa. ¹⁰Ti m' Jesus as'ëëg gëët, ti m' ÿynh hã taky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? Dooch õm ky n'aa etyy péh? —näng mä Jesus ta hã.

¹¹—Dooch. Tabad'op hë —näng mä ÿynh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ÿ na-ääj hē, dooh òm ÿ ky n'aa ety bä. Ahôm kä. Meréd hóm hÿÿ kä nesaa do sahôn hē —näng mä Jesus ta hä.]

**Jesus badäk hahÿÿ bä habong do sa h'yyb tym bag
hadoo do ky n'aa hahÿÿh**

¹²Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ëeh do sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb bag hadoo ÿÿh. Hä ÿ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bä tii. Ti anäng da sa wē sa h'yyb bag, P'op Hagä Do wē ji ted'ëep doo, ta pa ji bawäd had'yyt hē hanoo doo —näng mä Jesus kyyh.

¹³Ti m' Pariséw raky hadoo ta hä:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —näk mäh. —Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē nado ta ti maher'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ÿÿ hē, daj ÿÿ hē, kēh ÿ n'aa ÿ her'ood né paawä, né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ÿ hapäh ti n'yy hēnh ÿ bana, ÿ hapäh ti n'yy hēnh ÿ bahôm, né hup ÿ né hē ÿ wén näng. Bē tii, dooh bē hapëë bä n'yy hēnh ÿ hana, n'yy hēnh ÿ bahôm. ¹⁵ÿ bē ky n'aa tapaa j'ooj hanäng do hä bē hapäh do hä. ÿ dooh ÿ ky n'aa tapaa péh. ¹⁶Sa hä ÿ ky n'aa ety bä paawä, baad paawä ÿ ky däng sa hä, map ÿÿ hē nadoo do hyb n'aa ÿ ky n'aa etyy. Ti anäng hä ÿ ky masa doo. Ee, hä ÿ mejō hyng doo, ti né hē ÿ taky masa —näng mäh. ¹⁷—Pawóp hē ajyy séd demuun raheer'ood bä, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bē ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo. ¹⁸Tii d' né hē ää bad'oo. ÿ her'oot kēh ÿ n'aa. Ee, hä ÿ mejō hyng doo, ÿ taky masa kēh ÿ n'aa hä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

¹⁹Ti m' rabeaaj kän:

—N'yy hēnh a yb? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo ÿ bē hapëë bä. Doo né hē Ee bē hapëë bä ênh —näng mäh. —ÿ bē hapëë bä paawä, Ee na-ääj hē paawä bē hapäh —näng mä Jesus kyyh.

²⁰P'op Hagä Do matym n'aa rabeheho do hood basoo do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ëek bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

Rakarên né paawä ramasoo, dooh ta hã moo däng péh. Rawén moo nadäng, dooh takaja nä bä tadajëp do heen n'aa kä.

²¹Ti m' p'aa hênh Jesus baher'ood wät sa hã:

—ÿ da ahôm bë mahân. ÿ d' bë esoos. Nesaa do anäng nä da bë hã bë dejëp. ÿ hahôm hênh, dooh bë haja bä bë ahôm bä —näng mä Jesus.

²²Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kân mä sa hã hë né hë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh: “ÿ hahôm hênh dooh bë haja bä bë ahôm bä”, tahanäng doo? Ta daaj hë g'eeh takadajëëp? —näk mä sa kyyh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Babä naa bë ti hÿÿh. P'op naa ÿ ti hÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa bë ti hÿÿh. ÿ ti dooh. Dooh badäk hahÿÿ bä naa tado bä ÿÿh.

²⁴Nesaa do anäng nä da bë hã bë dejëp, näng ÿÿh. ÿ né hë ti hawäd had'yyt do bë ky nadahé bä, bë da dejëp né hë nesaa do bë h'yyb tym gó anäng nä —näng mä Jesus.

²⁵Ti m' raky gakog hõm:

—Jaa ênh õm? —näk mä sa kyyh.

—Pooj jé bë ÿ maher'oot do né hë —näng mä Jesus.

²⁶Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti anäng nä wë ÿÿ hajõng nä bë ÿ ky n'aa tapaa do pan'aa —näng mäh. —Te hub né hë hã ÿ mejõ hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadëë bä taky däng do hã. ÿ tamaher'oot do né hë ti ÿ her'oot do badäk hahÿÿ hã habong do sa hã —näng mä Jesus.

²⁷Dooh m' rah'yy genä bä ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bä. ²⁸Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op, b'aa hã Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë basäg häng do jawén paa bä, ÿ né hë ti hawäd had'yyt do tii bä bë h'yy genä kân. Dooh daj ÿÿ hë ÿ moo wät péh, ÿ her'oot péh, ti noo gó kä bë bahapäh. Ti noo gó kä bë bahapëë kân hahÿÿh: Jääm hë ÿ her'oot bë hã, Ee ÿ tama metëëk doo. ²⁹Hã ÿ mejõ hyng do awäd had'yyt hë si ÿÿ. Dooh ÿ teréd bä, tagen'aak do ÿ moo wäd had'yyt do hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁰Ta ti tabaher'oot bä m', hajök h'yy kae padäg kân ta hã.

Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom, ky n'aa hahÿÿh

³¹Ti m' Judah buuj ta hã h'yy kae padëëk do hã Jesus ky hadoo:

—ÿ ma metëëk do bë ky dahé had'yyt bä, hëp ÿ hata heh'äät padäg bë tii bä. ³²Bë hapäh da tii bä baad hadoo do ky n'aa.

Baad hadoo do ky n'aa bë da ted'ëëp, baad bë babok hyb n'aa kä —näng mä Jesus sa hä.

³³Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa tii da mabaher'oot? Abaraām panaa né hě ti āāh. Dooh noo gó ta wób sa karom kanep'aak do āā ado bä. Nyy d' mahanäng pé ta ti maher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

³⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hě hahŷ ŷ her'oot doo: Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom né kä tii. ³⁵Dooh da ta kariw n'aa tób yt hā ta karom awäd had'yyt hě. Jāām né hě ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bä. ³⁶Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah bë tedëëb bä, baad né tii bä bë baboo kän, nesaa do karom nado boo bëëh —näng mäh. ³⁷Ŷ hapäh, Abaraām panaa né ti bëëh. Ti hado né paawä, ŷ bë karën ŷ bë daj'ëëp, baad takanejäk do hyb n'aa bë h'yyb gó ŷ ma metëëk doo. ³⁸Bë ŷ ma metëëk Ee metëëk do hä ŷŷ. Bë tii, bë yb wë bë ma kametëëk doo, ti bë moo bok —näng mä Jesus sa hä.

³⁹Ti m' raky hadoo:

—Abaraām ti āā wahë makūūh —näk mä sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bë do bä paawä, Abaraām bad'oo doo da paawä bë bad'oo —näng mä Jesus. ⁴⁰—Baad hadoo do ky n'aa, hā ŷ P'op Hagä Do an'oo däk do bë ŷ maher'oot. Tii d' né paawä ŷ metëëk bë hä, bë karën ŷ bë daj'ëëp. Dooh paa ta tii da Abaraām adoo bä. ⁴¹Bë yb moo wät do ti ta ti bë moo bok doo —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' raky hadoo:

—Āā yb daap nado. Jāām né hě P'op Hagä Do āā Yb. Ta taah heh'äät āā —näk mä sa kyyh.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do tado bä paawä bë Yb, bë kamahān paawä ŷŷh, P'op Hagä Do wë ŷ bana do hyb n'aa. Dooh këh ŷŷ gó tado bä ŷ bahyng. Ti né hě ti hā ŷ mejō hyng doo. ⁴³Hëd n'aa ti taganahoot bë hä, ŷ her'oot doo? Bë h'yyb gó tawén ganahoot, këh ŷ bë ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴Dijab taah bëëh. Takarën do bë karën bë moo bok. P'ooj ub, tadu däk noo gó, dahej'ëëp do né paa tii. Dooh baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tagenaag bä. Dooh baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bä. Daap tamenyyh bä, ta kyyh né hě ti taher'oot doo. Daap menyhyh do tii. Daap menyhyh do yb né tii. ⁴⁵Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa ŷ her'oot

do hyb n'aa ŷ bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bë mahang hajaa pé nesaa do hã ŷ taky n'aa tapa bã? Baad hadoo do ky n'aa ŷ her'oot. H'ëëd hyb n'aa ŷ bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah hedoo do ramaa newëë P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooh P'op Hagä Do taah bë do bã, ti hyb n'aa bë wén maa nanewëë ta kyyh —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hã:

—Baad né ãã ky kajäk. Samarija buuj né òm!^x Karap'aar h'yyb nesaa do a hã adäk! —näk mä sa kyyh Jesus hã.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Dooh karap'aar h'yyb nesaa do adäg bã hã ŷŷ —näng mäh. ŷ ti hŷŷh, ŷ weh'ëëh Ee. Bë tii, ŷ bë ky n'aa rejää. ⁵⁰ Dooh ŷ as'üüd bã ŷ raweh'ëëh doo. Sét hë ti hawät ŷ raweh'ëëh karën doo. Ti né hë ti taky däng ji hã baad ji hado bã, baad ji nado bã. Bë nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ŷ né hë hahŷ ŷ her'oot doo: ŷ ma metëëk do ky daheeh doo, dooh tadajëb wäd bã —näng mä Jesus sa hã.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo:

—Äã hapäh né hë hŷŷ kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hã adäk né hë —näk mäh. —Abaraâm dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hë, jé mama metëëk do ky daheeh doo, dooh tadajëb bã, näng òm. ⁵³ Äã wahë makû Abaraâm bahãnh g'eeh òm? Abaraâm dajëp paah, ti hadoo ênh P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hã péh? —näk mä sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ŷŷ hë ŷ kawehëë bã paawä, dooh taw'ääts hë tado bã ta tii. Ee, bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, ti né ti ŷ taweh'ëëh. ⁵⁵ Dooh bë hapëë bã tii. ŷ ti hapäh. “Dooh ŷ hapëë bã”, ŷ noo bã paawä, ŷ paawä noo kanesa bë nemuun. ŷ hapäh né hë ti P'op Hagä Doo. ŷ ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraâm, bë wahë makûüh, tsebee wät ŷ kajaa noo gó tabahapäh bã. Tahapäh né paah^y —näng mä Jesus.

⁵⁷ —Òm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hã —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa. —Dooh mawah'ëë nä bã, dooh 50 ta baab mado nä bã, mahapäh mä Abaraâm a nooh —näk mä sa kyyh.

^x **8.48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Dooh ragenaag bã Samarija buuj. *Samarija buuj né òm* Jesus hã rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa.

^y **8.56** 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraâm bawät paah. P'op Hagä Do metëëh paa Abaraâm hã, badäk hahŷŷ bã tabawät nä bã.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo kân:

—Né hup ÿ né hẽ hahỹ ÿ her'oot doo: Abaraãm benäng do pooj jé ÿ awäd däg né hẽ! —näng mä Jesus sa hã.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bã, rabasog padëek pã, ta hã radewëes hyb n'aa paawä, radajëeb paawä. Ti Jesus kejën hõm. Ahõm P'op Hagä Do tób n'aa bã naa.

Ty tamah do panyyg n'aa hahỹh

9 Tamahõm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hã d' né hẽ m' tabenäng bã. ² Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ma matëg —näk mäh. —H'ëed hyb n'aa hahỹ aj'yy tawén ty tamah tabenäng? Ta yb, ta ÿyn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hẽ apäh nesaa do tamoo wät do hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh, ti hyb n'aa nado ti hahỹ tabahadoo —näng mäh. —Ty tamaa gó tawén enäng, ta hã P'op Hagä Do hejój kametëeh hyb n'aa —näng mäh. ⁴ —Taw'ääts hẽ tabawak nä bã ër moo bok, hã ÿ mejõ hyng do karën doo. Ti awät tabadajuuh, du daa d' ji moo wät péh.^z ⁵ Badäk hahỹ hã habong do sa h'yyb tym bag hadoo ÿh, badäk hahỹ hã ÿ bawät nä bã —näng mä Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bã, tũu tabetsós wät. K'ääts me tamekuuj wät, ti m' aj'yy matym hã tahawug hõm mä ta uuh.

⁷ —Ahõm kä —näng mä aj'yy hã. —Mahetsyyd a matym naëng majat do Siroéh häd näng doo me —näng mä Jesus aj'yy hã.

(“Mejũu doo”, tahanäng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahõm kân, tahetsyyd wät mäh, tabahapëe däg kân mäh. Ti m' tababaaj hõm kân ta tób hënh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëer tabehetsë bã hep'ëeh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahỹ nado dajëer hetsë do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hã. Ta wób raky hadoo:

—Dooh ti tado bã —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—ÿ né tii —näng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kân:

—Nyy da mabahapëe däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

^z 9.4 Taw'ääts hẽ ji moo wät ji bahajaa nä bã, tahanäng pé m' tii.

—Aj'yy, Jesus ramaneëënh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bā matym ÿÿ hā tahawug hōm ta uuh. Siroéh hēnh ÿ tamejūū, ÿ bahets'yyt hyb n'aa. ÿ ahōm, ÿ hetsyyd wät, ti ÿ bahapëë däg kän —näng mā aj'yy kyyh.

¹²—Ny tawät ti aj'yy? —näk mā ta hā.

—Dooh ÿ hapëë bā —näng mā aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hā ky n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' ramahūūm mā aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wë.

¹⁴Saab né hē paa m' k'ääts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nā dāk.

¹⁵Ti m' aj'yy hā Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kän.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym ÿ tabahawug wät. ÿ hetsyyd wät. Hÿÿ kă ÿ bahapëë dāk —näng mäh.

¹⁶Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooh P'op Hagä Do mejūū do tado bā ta ti aj'yy. Dooh Saab hā ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bā —näk mā sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëët do tado bā paawä, dooh paawä tahaja bā hahÿ hadoo do meuj n'aa näng do tapahuuj bā —näk mā ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hā.

¹⁷Ti m' p'aa hēnh rabeaaj wät aj'yy hā:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Õm né ti tamatym nā dāk —näk mā sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē tii —näng mäh.

¹⁸Dooh nā Judah buuj sa wahë n'aa raky dahé nā bā aj'yy ty tamah doo, dooh né hē m' raky dahé nā bā aj'yy ty nyy dāk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ÿÿn ranaëëj kän. ¹⁹Ti m' rabeaanh sa hā:

—Bë t'aah né hahÿÿh? —näk mäh. —Hahÿ né hē ti ty tamah do bë hanäk doo, tabenäng noo gó? Nyy da tabahapëë dāk hÿÿ kă? —näk mā sa kyyh ta yb sa hā.

²⁰Ti m' ta yb raky hadoo:

—Ää t'aah né ti ta tii. Ta hā d' né hē tabenäng —näk mäh. ²¹—Dooh ää hapëë bā nyy da taty nyy dāk, jaa ty nā dāk. Ta hā bë eaaj. Wah'ëë tii, karapee nado. Tahajaa taher'ood bā ta daaj hē ta ky n'aa —näk mā sa kyyh.

²²Hahÿÿ d' paa m' Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh: “Äã ado nyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo. Dooh da äã gado wäd bä tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot do yt hä”, näk mä sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahë n'aa rajeÿÿm. ²³Ti hyb n'aa m', “Wah'ëë däg. Ta daaj hë tabaher'oot”, rawén näng.

²⁴Ti m' p'aa hënh ënh ranaëënh sa wë ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do hä maky dëë te hub tado bä! Baad maher'ood! —näk mäh. —Äã hapäh né hë, nesaa do moo hew'ëët do ti ta ti aj'yy —näk mä sa kyyh.

²⁵Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ hapëë bä nesaa do moo hew'ëët do tado bä, nesaa do moo hew'ëët do tanado bä. Sét hë ti ÿ hapäh: Ty tamaa né paa ÿÿh, ÿ taty nä däk —näng mä aj'yy Parisëw sa hä.

²⁶Ti m' p'aa hënh rabeaanh ënh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da òm taty nä däk? —näk mäh.

²⁷—Bë ÿ maher'ood wät. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Hëd n'aa bë karën p'aa hënh ÿ baher'oot? Bë na-ääj né hë bë karën ta ma matëg bë bahadoo? —näng mä aj'yy sa hä.

²⁸Ti m' raky n'aa rejää aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Òm ti ta ma matëg! Mosees ma metëëk do äã ti hÿÿh! ²⁹P'op Hagä Do her'oot paa Mosees hä. Ti ti äã hapäh, äã ky n'aa napäh. Ta ti aj'yy, dooh äã hapëë bä n'yy hënh naa tii —näk mä sa kyyh.

³⁰Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ës ky kewooj éh. ÿ né matym nyy däg paawä tamo haj'aa, dooh m' bë hapëë bä, bë nooh. ³¹Ji hapäh né ti hahÿÿh: Dooh P'op Hagä Do maa newë bä nesaa do moo heb'ooh doo. P'op Hagä Do weh'ëëh doo, takarën do moo heb'ooh doo, ti né hë ti tamaa newëë. ³²Pooj jé tadu dahäng noo gó, dooh ji ky n'aa napäh pé ty tamah doo gó henäng do hapëë däk doo —näng mäh. ³³—P'op Hagä Do wë naa tanado bä paawä, dooh paawä tahajaa péh, tabad'op hë —näng mä aj'yy kyyh sa wahë n'aa sa hä.

³⁴Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hä anäng mabenäng, äã mama metëëk? —näk mä sa kyyh aj'yy hä.

Ti m' rah'eed nyh mä P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Dooh m' ran'oo wäd bä tajëë wäd bä p'aa hënh t'ïi hënh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napäh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bä, taky hadoo ta hä:

—Öm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jó Hana Do hä? —teaanh mä ta hä.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? Ỹ mamaher'ood, ta hä ỹ h'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahapäh paah. Ỹ tii, a sii her'oot doo —näng mäh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hä ỹ h'yy kae däg kän, hyb n'aa jawyk doo —näng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy häng Jesus wě, Jesus taweh'ëeh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ wén hyng babä, ỹ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hä, ty temah do ỹ ty nä padëek hyb n'aa, matym enäh do ranahapäh hyb n'aa, rah'yy ganahoot hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napäh taher'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy d' mahanäng pé tii? Äã sii hě ty temah mahanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bë hado bä paawä, bë h'yy ganah'ood bä paawä, bë h'yyb haj'aa hě nado tii, hä ỹ bë h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “Äã hapäh, äã h'yy ganäng a hä”, bë hanäk do hyb n'aa, bë h'yyb haj'aa hě né hě hä ỹ bë h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

B'éé hagä n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahỹh

10 Ti m' Jesus ky hadoo ênh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät: —Né hup ỹ né hě hahỹ ỹ her'oot doo: B'éé hood kahadë do noo me najëë suun doo, ta hadë pong jó gatsëk doo, baretsëk do tii, kamajĩ do tii. ² Ta noo me hajëë suun doo, ti né hě ta masāäh b'éé hagä n'aa. ³ B'éé hagä n'aa kajaa bä kä, ta noo hagä n'aa tagas'ëës ta nooh tabajëë suun hyb n'aa. Ta masāäh hä ramaa napäh ta kyyh, sét ken'yyh tanaëënh bä sa häd me. Ti tamahũüm kän ta masāäh ta w'oo hä. ⁴ Sahõnh hě ta masāäh tamanyyh do jawén paa bä kä, sa pooj jó tabahõm, tamahũüm kän.

B'éé hagā n'aa hadoo Jesus (Jowāo 10.1-21)

Ta masāāh ah'ūūm sa hagā n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa. ⁵Tabad'op hē rahōm ramanepäh do jawén. Waj'aa bong ta mahānh, raky manepäh do hyb n'aa.

⁶Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hā. Dooh m' tagah'ood bä Pariséw sa hā tahir'oot doo. ⁷Ti hyb n'aa m', p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. ⁸Sahōnh hē pój ŷŷ jé heboo nä doo, ma matëg oow hedoo doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng do hanäk do na-āāj, baretsëg paa tii, kamaj'īī paa tii.^a Dooh paa raky dahé bä sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagā n'aa nadoo doo. ⁹ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. Wë ŷ nu däng doo, edëb had'yyt hē kä nesaa do mahānh. P'op Hagä Do wë da tanu däng. Baad tabajëng, baad tabanyyh, tawyyd had'yyt hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyyw gó, neŷŷm doo gó, tabawäd kän P'op Hagä Do matym gó kä. ¹⁰Hets'ëëk do rabana rabets'ëëk hyb n'aa, radej'ëëp hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooh ti ŷ hado bä. ŷ ahyng babä ŷ bed'ëëp hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹Ti m' taky hadoo ënh:

—ŷ né hē b'éé hagā n'aa baad hadoo doo. B'éé hagā n'aa baad hadoo do kan'oo däk da, tadajëp ta masāāh hyb n'aa. ¹²Sa karom,

^a **10.8** Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “ŷ ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hē Jesus her'oot hahŷŷ hā.

b'éé tabahag'āās ramejūū doo, ta sām tagadoo hyb n'aa, dooh b'éé hagā heh'āāt tado bā. B'éé danāh nado tii. Eỹm wāt tii, waj'aa wāt tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapāh bā. Teréd bēēh b'éé. Tii bā awad japuk b'éé seeh, tii bā ta wób jé pad'yyt hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³Ta sām hyb n'aa paa ti sa karom bahag'āās b'éé. Dooh b'éé tahyb n'aa p'eed bā. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵Ỹ ti hỹh, b'éé hagā n'aa heh'āāt hadoo. Ee, P'op Hagā Doo, ỹ tamepāh, ỹ na-āāj hē ỹ mepāh Ee, P'op Hagā Doo. Ti hadoo né hē baad ỹ mepāh masāh haa. Masāh haa na-āāj né hē, baad né hē ỹ ramepāh. Daj ỹ hē ỹ kan'oo dāk, ỹ dajēp hyb n'aa masāh haa sa hyb n'aa. ¹⁶Ti abong nā masāh haa hedoo do wób, bong hahỹ wób nado tii.^b Ti na-āāj né da ỹ manaa wē ỹỹ. Raky daheeh né da ỹỹ. Séd hā dāg da rakata padēēk, hā ỹ h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da ỹỹ, sa hagā n'aa. ¹⁷Ỹ Ee kamahān. Ỹ tawén kamahān, daj ỹ hē ỹ kan'oo dāk ỹ dajēp hyb n'aa, p'aa hēnh ỹ bedēb wāt hyb n'aa. ¹⁸Dooh hajaa pé ỹ daj'ēep péh. Daj ỹ hē ti ỹ kan'oo dāk dajēb hā. Ỹ hajaa ỹ kan'oo dāg bā dajēb hā. Ỹ hajaa p'aa hēnh ỹ ganā wāt p'aa hēnh ỹ edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejūū ỹ bad'oo —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁹Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa. ²⁰Hahỹ da hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Baad h'yyb nado. Hēd n'aa bē maa newēē ti ta kyyh? —nāk mā sa kyyh.

²¹Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooh. Dooh ti taky hado bā karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo. Dooh karap'aar h'yyb ta ti hadoo do tahir'ood bā. Dooh karap'aar h'yyb haja bā ty tsehēt do raty nā padāg bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahỹh

²²Ti m', Jerusarēnh bā P'op Hagā Do tób n'aa hyb n'aa ratsebē do rataheb'ēēs do kajaa. Tabahahēēm bawāt noo gó m' tii. ²³Jesus awāt P'op Hagā Do tób n'aa yt hā, Saromāw hād nāng doo bā. ²⁴Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa ranu get'ēē dāk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jāām hē, āā mah'yyb manepā wād manāh! Baad ub āā mamaher'ood hỹ kā ōm P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do mado bā —nāk mā sa kyyh.

^b 10.16 Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hā h'yy ka'eeh do tii.

²⁵Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood wät, dooh bë ky dahé bä —näng mäh. —Ee ky gabuuj ta ti ÿ pehuunh doo. Ti ti metëeh këh ÿ n'aa. ²⁶Baad këh ÿ n'aa rametä né paawä bë hä, dooh bë ky dahé bä. Bë wén ky nadaheeh, dooh masäh haa b'éé wób bë do bä. ²⁷Masäh haa b'éé raky daheeh ÿÿh. ÿ mepäh masäh haa. ÿ rahadaa had'yyt hë. ²⁸Sa hä ÿ banoo edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Tabad'op hë rahob bä tabanesaa hënh. Dooh hajaa pé masäh haa moh ÿÿ gó naa tado hõm bä. ²⁹Ee, masäh haa hanoo doo, tak'ëp takabaj'aa sahõnh hë sa bahãnh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masäh haa tado hõm bä Ee moo gó naa. ³⁰ÿÿh, Ee, sét ää —näng mä Jesus.

³¹Ti m', p'aa hënh Judah buuj wób, Jesus majiĩ hedoo doo, rabasog padëek pä, ta hä radewëes hyb n'aa paawä, tadajëp hyb n'aa paawä. ³²Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajõng baad hadoo do Ee ky gabuuj ÿ pehuunh do ÿ metä wät bë hä. Ny hadoo do ÿ pahuunh do p'ää bë karën ÿ bë daj'ëep? —näng mä Jesus sa hä.

³³Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wäd wät do hyb n'aa nado õm ää daj'ëep pä me. Õm a wén kut pä me, P'op Hagä Do maky n'aa rejää do hyb n'aa. Aj'yy né paawä õm, “ÿ P'op Hagä Doo”, mabanäng —näk mä sa kyyh.

³⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do her'oot paa sa hä, bë ky n'aa jaw'yyk do hä takerih: “P'op Hagä Do hadoo bëeh.”^c ³⁵Ti né hë P'op Hagä Do kyyh. Bë hapäh né hë, dooh P'op Hagä Do kyy kerih do ji haja bä ji ahÿÿd bä. Ti hyb n'aa, ajyy tamejüü do hä P'op Hagä Do ky n'aa hadoo ta häd n'oo däg bä, ³⁶hëd n'aa, “P'op Hagä Do maky n'aa rejää”, bë banäng hä ÿÿ, “ÿ P'op Hagä Do T'aah”, ÿ hanäng do hyb n'aa? ÿ né hë, Ee P'op Hagä Do asëew hõm doo, tah'yyb däng doo, wawëe hë tamejõ hyng doo. ³⁷ÿ moo nawäd bä paawä Ee, P'op Hagä Do moo wät doo, bë ky dahé manä ÿÿh. ³⁸Ee moo wät do ÿ moo wäd bä, ÿ bë ky nadahé nä bä, taw'aäts hë bë ky daheeh ÿ pehuunh do metëeh do hä, hëp ÿÿ gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ÿ bawät, baad bë bahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

^c 10.34 Saaw-Mo 82.6

³⁹Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso dāk Jesus ta kyyh p'āā. Dooh m' rahaja bā. Jesus ahōm sa mahānh.

⁴⁰Ti m' Jesus batsēg hōm p'aa hēnh tamii Joradān hād nāng do ta myyj jé. Ta myyj dāk hā, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wāt paa bā tabaym dó. ⁴¹Hajōk an'aa ta wē. Ti m' raky hadoo:

—Dooh né paawā Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bā, te hub né hē sahōnh hē hahy aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —nāk mā sa kyyh.

⁴²Tii bā m', hajōk rah'yy kae dāk Jesus hā.

Aj'yy Rasaro hād nāng do panyyg n'aa hahȳȳh

11 Ti m', ti awāt aj'yy Rasaro hād nāng doo. Nahēē nāng mā Rasaro. Panang Betanija hād nāng doo bā tabawāt ta ānh Maah-Ta, Marija daheeh. ²Ta ti né hē Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sēen me tahawug hōm doo. ³Ti m', Rasaro ānh ramejūū Jesus rapanāk. Hahȳȳ d' mā sa kyyh:

—Mahegāā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahēē nāng a najiis makamahān doo —nāk mäh.

⁴Ti m' Jesus maa napāh bā kā ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajēp do nado ti ta nahēēh. Rasaro wén nahēē nāng, P'op Hagā Do kabaj'aa do kametēēh hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah kabaj'aa do kametēēh hyb n'aa na-āāj hē da ta hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁵Maah-Ta, Maah-Ta ānh, Rasaro, Jesus kamahān né paawā, ⁶dooh nayyw hē tahyb n'aa jōh bā. Pawóp nā ta āh tatab'ēēs, Rasaro nahēē nāng do taky n'aa napāh bā. ⁷Ta jawén kā Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Hamāh, p'aa hēnh ēr bah'ūūm Judah hāj n'aa hēnh, Rasaro rahabok hēnh —nāng mā Jesus kyyh.

⁸Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo ta hā:

—Ma matēg, —nāk mäh —nag'aap hē Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn ōm radaj'ēep. Hēd n'aa t'ī hēnh makarēn mababaaj hōm? —nāk mā sa kyyh.

⁹Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawēēt adēb bā tabawag. Adēb bā ji awād bā, baad ji bawāt. Dooh ji tsyym poo dāng péh, badāk hahy bag n'aa yt ji bawāt do hyb n'aa —nāng mäh. ¹⁰—Badagyp doo gó ji awād bā,

daap ji tsyym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hã —näng mä Jesus kyyh.^d

¹¹Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ênh:

—Ër najiis Rasaro aã jëng. ÿ ahôm dó t'ĩ hënh ÿ mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹²Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Aã wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿÿh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

¹³Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Aÿÿh ta ma matëg red'oo. ¹⁴Ti m' baad ub Jesus baher'ood kân sa hã:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —näng mäh. ¹⁵—Baad tanyy ÿ badoh t'ĩ hënh tadajëp do hã, hã ÿ bë h'yy kae kân hyb n'aa kä —näng mäh. —Hamäh, ër ah'ũũm t'ĩ hënh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramaneënh doo, ky hadoo ta wób sa hã:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa^e —näng mä Toméh kyyh.

¹⁷Ti m' panang Betanija bedaa däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jëng doo.

¹⁸Edah panang Betanija, Jerusarënh bä naa. ¹⁹Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb en'yym hyb n'aa, rahyb n'aa natón hyb n'aa sa hÿÿj makũũh. ²⁰Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bä naa, ahôm ta wë. Marija ahäng mä sa tób yt hã.

²¹Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë kä, ti m' taky hadoo ta hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä mageë bä paawä, dooh paawä hã ÿ dajëb bä —näng mäh. ²²—Ti hadoo né hë paawä, ÿ hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a hã sahõnh hë ta hã maky n'aa etsëe doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ganä wät da a hÿÿj —näng mäh.

²⁴Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganä wät né da sahõnh hë ragenä bong do hã kä P'op Hagä Do betyn bong do hã kä banäm doo hënh, banesaa doo hënh —näng mä Maah-Ta.

^d 11.10 Dooh Jesus maji rahaja bä, dooh na-ääj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hã raj'aa ketsëe bä Jesus moo wät do nahänh nã bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-ääj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿÿ hã habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsë tii bä ji hã.

^e 11.16 Dooh tahajõõ nã bä ta äh, t'ĩ hënh Jesus maji rakerën radaj'ëep Jesus. T'ĩ hënh Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëep Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hã.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ŷ né da hanoo ta ti genyy bong doo. Ŷ né ti hedëb had'yyt hanoo doo. Hã Ŷ h'yy ka'eeh doo, dajëb né paawä, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ²⁶ Hahÿ hedëp nä doo, hã Ŷ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hë da tadajëp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da tabawäd kân —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hã tabeaaj kân:

—Maky daheeh ta ti Ŷ her'oot doo? —näng mäh.

²⁷ —Ŷÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. Ŷ ky daheeh òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hã.

²⁸ Ti m' ta ti tabaheer'oot do jawén paa bä kä m' Maah-Ta bahôm, ta ãnh Marija tanaëenh hyb n'aa. Ta m'aa hënh mä tanaëenh, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg kajaa. Ta kyy gó òm Ŷ naëenh —näng mä Maah-Ta ta ãnh hã.

²⁹ Ti m', Marija maa napäh bä ta tii, nayyw hë m' tabas'ëëg geët, ahôm kân mä Jesus wë. ³⁰ Dooh Jesus ajëë suun nä bä panang bä. Ta hã Maah-Ta mamuun doo bä tabageët nä. ³¹ Ti m' Judah buuj tób bä hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yyim doo, rabahapäh bä nayyw hë Marija bas'ëëg geët bä, tabanyyh bä, rabahôm kân ta jawén. Kamag hakëë hënh hahôm red'oo mäh. T'ĩ hënh haoot red'oo mäh.

³² Ti m', Marija kajaa bä kä Jesus bagëët bä, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bä paawä, hãj Ŷ dooh paawä tadajëb bä —näng mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ãaj hë ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ëp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeaaj kân:

—Nyy bä bë dakä jëng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ëëp, mahegãã, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bë hegãã, tak'ëp paa takamahãã —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nä däk, tanoo. Hëd n'aa tananoo hahÿ tanadajëp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³⁸P'aa hēnh ēnh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'ēp tahyb n'aa tón takajaa bā kamag basuun bā. Pā gabaho doo gó radakā jēng. Pā gatsabak doo me ranoo gatsēē dāk. ³⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē noo gatsē do hōm —nāng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajēp do ānh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta āh tadajēp —nāng mā Maah-Ta kyyh.

⁴⁰Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā y mah'yy kae bā, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo —nāng mā Jesus Maah-Ta hā.

⁴¹Ti m' ranoo gasēēts hōm kän. Ti m', p'op Jesus ty dēē wät taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē Ee. Mamaa napäh, maky daheeh y ky n'aa etsēē doo. ⁴²Y hapäh né hē y mamaa napäh, y maky dahé had'yyt hē. Ta tii d' y wén edoo, babä hab'ēēh do sa hyb n'aa, ōm né hē ti y mejō hyng do raky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagä Do hā.

⁴³Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bā kā, tak'ēp tanaēēj kän mäh:

—Rasaro! —nāng mäh. —Anäh! —nāng mäh.

⁴⁴Ti m' dajēp do paa anä kän. Kahapōōs ta mooh, ta tsyym sii hē pään hawak doo me. Ta matym na-āāj mā kahabēn pään me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē apyn hōm pään, baad tabahōm hyb n'aa kā —nāng mā Jesus.

⁴⁵Ti m' hajōk Judah buuj Marija heg'āās do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hā rah'yy kae padäg kän. ⁴⁶Ta wób ah'üüm mā Pariséw sa wē, ramaher'oot mā Jesus mo haj'aa ky n'aa hā.

Jesus hā Pariséw rakamaj'ü do panyyg n'aa hahȳh

⁴⁷Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo doo, séd hā rakata padēēk hyb n'aa. Rakata dāk bā kā m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ēr bad'oo? Bē hegāā! Hajōng hahȳ aj'yy pehuunh doo.

⁴⁸Ēr hyb n'aa nap'eed had'yyt bā tapehuunh do hā, sahōnh hē da rah'yy kae padēēk ta hā, sa wahē n'aa tabahado dāk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajē bong da āā hā tii bā. Rado hōm da P'op Hagä Do tób n'aa. Rado hōm da āā hāj n'aa —näk mā sa kyyh.

⁴⁹Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hä:

—Dooh bë hapäh péh —näng mäh. ⁵⁰—Dooh bë h'yy genä bä? Taw'ääts hë ta ti sét né hë dajëp, sahõnh hë Judah buuj ranadejëp hyb n'aa —näng mä Kajapas kyyh.

⁵¹Ta daaj hë tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo ta hä ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hä. Jesus dajëp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanäng pé m' tii d' taher'oot doo. ⁵²Tadajëp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata däk séd hä da na-ääj hë sahõnh hë P'op Hagä Do taah hedoo do jé pad'yyt hë habong doo.

⁵³Ti jawén paa bä kä m', Kajapas her'oot jawén paa bä kä m', Judah buuj wahë n'aa rabaher'ood kän nyy da da Jesus radaj'ëëp.

⁵⁴Ti hyb n'aa, dooh Jesus awäd wät bä sahõnh hë mahang kä. Ti hyb n'aa ahõm kän mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajĩm häd näng do tabanäng hënh, tabanawäng do nab'yy hënh kä. T'ĩ hënh rabaym dó.

⁵⁵Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëës doo, hajök hah'ũũm mä Jerusarënh hënh, t'ĩ hënh ratab'ëës hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahõm, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad ratab'ëës hyb n'aa.^f ⁵⁶Jesus mä resoos P'op Hagä Do tób n'aa yt hä rabab'ëëh bä. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Nyy da bë hä? Ana g'eeh da Pas-kowa ër tab'ëës bä? —näk mäh.

⁵⁷Tii da rawén edoo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh ramejũũ do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapëë bä. Rakarën paawä ramaher'oot ramaso däk hyb n'aa.

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hä panyyg n'aa hahỹh
12 Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matëh kän panang Betanija häd näng doo hënh, Rasaro taganyy wät do panang bä. ²Takajaa bä kä m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ëëh do tä n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tä. Rasaro asooh sa mahang. ³Ti m' Marija bado däk

^f 11.55 Tii da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ paah.

buu benyym do hood. Häd eh ta hood.^g Tak'ëp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ëëb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hã. Ti m' tatsyym hawug hõm ta sëen me. Jé pad'yyt hë däg tób yt hã buu benyym do buu bewäd däk.

⁴Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matëg seeh, ta jawén Jesus tahaëëj däk doo, ky hadoo:

⁵—Hëd n'aa buu benyym do takanes'ëëm? 300 moweed k'ääts tëg hawak paawä ta sãm. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã —näng mä Judas kyyh.

⁶Kas'uut do tat'yyd mehïin do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsëg tii. Jesus sa dajëër hagä n'aa Judas. Tahes'ook mä ta gó radahep'ëë doo.

⁷Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na magëd ti ÿÿnh. ÿ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' tabad'oo. ⁸Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang ÿ awäd wäd bä had'yyt hë —näng mä Jesus Judas hã.

⁹Ti nuuj jé m' hajök Judah buuj raky n'aa napëë däk Betaniya bä Jesus bawäd däk doo. Ti m' rabana kän Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Rasaro, dajëp do paah, Jesus ganny wät do rabaheg'ääs hyb n'aa na-ääj né hë. ¹⁰⁻¹¹Rasaro hyb n'aa hajök Judah buuj rahyb n'aa eréd hõm sa wahë n'aa. Jesus hã m' rah'yy kae padäg kän. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa Rasaro sii hë rakarën radaj'ëëp.

Baad Jesus ragadoo Jerusarënh bä panyyg n'aa hahÿÿh

¹²Ti m', jati pé hajök doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarënh hënh han'aa doo, Jesus raky n'aa napäh hana do Jerusarënh hënh. Ta hõõ bä tabawäd däk. ¹³Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mä panang bä naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ëp sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!^h —näk mäh. —Ky n'aa kedëng, Isaraéw buuj sa wahë n'aa! —näk mä sa kyyh.

¹⁴Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kän. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih doo. Hahÿÿ da takerih:

^g 12.3 Riit gó ji ety bä, ta baa bä tagadäk.

^h 12.13 Saaw-Mo 118.25-26

15 “Bë eỹm manä Sijōnⁱ buuj.
Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da.
Jumeto t'aah jó tabana.”^j

16 Pooj jé dó, dooh Jesus ma matëg rah'yy genä nä bä ta ti P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hã kametä wät ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajëp, Jesus ganä wät, Jesus basëëk do jawén paa bä kä, rahyb n'aa es'ee däg kãn ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hã kametëëh doo.

17 Ti m' hajök do wób, hap'ëëh do Rasaro Jesus ganyy wät doo, rahe'oot mä ta wób sa hã. 18 Ti hyb n'aa kä m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napäh do hyb n'aa, hajök an'yyh panang bä naa Jesus ragadoo hyb n'aa. 19 Ti m' Pariséw raky n'aa jög bong sa da hadoo do hã. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Bë hegãã! Dooh ää haja bä hahỹh. Sahõnh hë ta wë rabahõm kãn —näk mä sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarën do raheg'ääs Jesus panyyg n'aa hahỹh

20 Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mä Gereg buuj wób. 21 Pirip wë rabana. Betsaj-Da panang bä, Garirej häj n'aa bä naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh —ää karën Jesus ää bahegã paawä —näk mäh.

22 Ti m' Pirip ahõm Än-Deréh wë, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Än-Deréh bahadaa hõm Pirip. Jesus wë rabahõm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarën doo. 23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Kaja däk hỹ kä yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do dajëp doo, baad y P'op Hagä Do wén weh'ëëh da —näng mäh. 24 —Né hup y né hë hahỹ y her'oot doo: Tiriig ag k'ääts gó takanajäg bä, k'ääts gó ta bóg nadajëb bä, ta mab hë, sét hë had'yyt hë tabaym ti ta ag. Ta bóg dajëb bä, papuuj ganyyh bä, tii bä hajõng ta ag ganä kãn ta hanaa^k —näng mäh. 25 —Jé badäk hahỹ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahã doo, dooh da tanu dëë bä P'op Hagä Do wë. Badäk hahỹ hã ji hawät do hã kamanahã doo,

ⁱ 12.15 Jerusarënh panang ti Sijōn. Isaraéw buuj na-ääj hë kä ramaneëëj kãn Sijōn.

^j 12.15 Sakarija 9.9

^k 12.24 Ta ky n'aa hã né hë Jesus her'oot ta tii. Jesus né hë tiriig ag hadoo. Jesus nadajëb bä paawä, dooh takahüüm boo tii bä ta hã h'yy ka'eeh doo, tahananã pé tii.

edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ²⁶ Jé karën pé wë ÿ moo wät péh, taw'ääts hë hëp ÿ hata had'yyt hë. ÿ bawät bä tabawäd had'yyt hë da wë ÿ moo wät doo. Ee weh'ëëh da tii —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿ kä, taw'ääts hë nado hëp ÿÿ. Nyy da da këh ÿÿ P'op Hagä Do hä? “Ee, ÿ medëëb nesaa do ÿ ahob mahãnh, ÿ dajëb mahãnh”, näng g'ee d' ÿÿh? Dooh. ÿ dajëp hyb n'aa né hë ÿ bahyng —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hä:

—Ee, mametä baad had'op do òm, tak'ëp kabaj'aa do sahõnh hä —näng mä Jesus kyyh.

Ti m', hÿ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—ÿ metä wät. P'aa hënh da ÿ metëëh ënh —näng mäh.

²⁹ Darung mä hajök do tii bä hab'ëëh do sa hä.

—Ääs ti her'oot ta sii —näk mä ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bë hyb n'aa ti taber'oot, bë ky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿ kä kajaa däk P'op Hagä Do ky n'aa etyy do badäk hahÿÿ hä habong do ta hä h'yy kana'eeh doo. Da hë kä Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hä habong do hä mejüü do kahabëë hõm kân. ³² ÿÿ kä, p'op kajatsëk do hä, b'aa hä, ÿ radahëë däk bä, ÿ naëënh da wë ÿÿ sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong doo —näng mä Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametëëh hyb n'aa nyy da tadajëp.

³⁴ Ti m' hajök do raky hadoo:

—Ää ky n'aa napäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. Kristo häd näng doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, awäd had'yyt hë m', dooh tadajëb bä takerih doo gó taheer'ood bä. Hëd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do p'op radahäng, mabanäng? —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hä:

—Kanhën doo nä ta bag bawät nä bë mahang.¹ Taw'ääts hë bë babok tabawak nä bä, badajung do^m adëë pooj jé bë hä. Ta tii d' ÿ wén her'oot bë hä, tabadajuu gó hawät doo, dooh tabahapëë bä

¹ 12.35 Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti taheer'oot. Jesus né hë ti ji bag hadoo.

^m 12.35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa däk ti noo gó takado hõm, P'op Hagä Do wë tamatëëh. Jesus hä rah'yy kanae bä, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bä. Tabadajuu gó ji bawät do hadoo tii.

do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm. ³⁶Bē mahang ta bag bawät nä bā, taw'āāts hē bē h'yy ka'eeh ta hā tabahajaa nä bā, ta bag taahⁿ bē bahadoo hyb n'aa —näng mä Jesus hajōk do sa hā.

Ta ti taher'oot do jawén paa bā kä m', Jesus bahōm kán hajōk do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mä tabawäd dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hā rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahỹỹh

³⁷Hajōng ta metēē n'aa Jesus pehuuj né paawä sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padäg bā ta hā. ³⁸Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagä Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēēh hyb n'aa. Hahỹỹ da Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo,
dooh raky dahé bā ēr her'oot doo.
Dooh rah'yy genä bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hā
kametēēh doo.”^o

³⁹Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahỹỹ da Isajas erii wät do paa hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁰“P'op Hagä Do gatsēē dāk sa matym, ranahapäh hyb n'aa.
P'op Hagä Do gatsēē dāk sa h'yyb tym,
rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa,
rah'yy kawanareem hyb n'aa.
Rah'yy kadawuung bā paawä hā yỹ,
rah'yy kawereem bā paawä,
ỹ h'yyb wareem paawä, baad rababok hyb n'aa kä.”^p

⁴¹Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ēp gabarēēh do tabahapäh do hyb n'aa dawēē naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti taher'oot, Isajas hā.

⁴²Dooh né paawä hajōk do raky dahé bā, hajōk Judah buuj wahē n'aa sii hē rah'yy kae padäg kán Jesus hā. Dooh raher'ood bā Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeỹỹm do hyb n'aa. Rahabēē nyh tii bā sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa.

ⁿ 12.36 Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah.

^o 12.38 Isajas 53.1

^p 12.40 Isajas 6.10

Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³Sa hã baad ub sa da hadoo rawehëë bã sa hã. Dooh denaa hë ragenaag bã P'op Hagä Do ji taweh'ëëh do hã.⁴

⁴⁴Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ëp ta kyyh:

—Jé hã ÿ h'yy ka'eeh doo, hã ÿ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hã ÿ mejüü do hã né hë tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ÿ hapäh doo, hã ÿ mejüü do na-ääj né hë tahapäh. ⁴⁶Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb bag ÿ bahadoo hyb n'aa, sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷Dooh ÿ tado bã hã ÿ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ÿ wén hyng babä, nesaa do ÿ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahÿÿ hã habong do sa hã. ÿ wén hyng ÿ bed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ⁴⁸Ti anäng né hë ÿ ty n'aa ges'yyk doo, ÿ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do né hë ti sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hã, P'op Hagä Do banoo noo gó sahõnh hã ta säm. ⁴⁹Ta ti ÿ ma metëëk doo, këh ÿ gabuuj nado. Ee, ÿ mejö hyng doo, ti né hë hanoo hã ÿÿ, ÿ tamejüü ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa däg, ÿ her'ood wät doo”, ÿ wén näng. ⁵⁰ÿ hapäh né hë hahÿÿh: Ee kyyh ji ted'ëëp, ji bawäd had'yyt hë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ tamejüü do ÿ her'oot do pan'aa, ti né hë ÿ her'ood had'yyt hë.

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ëës do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja däk ti noo gó taberéd däk hyb n'aa badäk hahÿÿh, ta Yb wë tabasëëk hyb n'aa kä. Jesus kamahän bong né paa ta ma matëg badäk hahÿÿ hã ta sii habok doo. Ta tii d' né kä m' tametëëh sa hã tak'ëp takamahän doo.

²Atsëm mä Pas-kowa tä n'aa rabawëh. Dijab h'yyb tatug däk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaëënh hyb n'aa. ³Jesus hã ta Yb an'oo däk sahõnh hë ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hã tabana, p'aa hënh tamatëëh ta wë Jesus hapäh na-ääj hë. ⁴Ti m' Jesus bas'ëëg gëet, tado nyyh ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho däk mä ta baa bã pään ji kamehewuuk doo. ⁵Ti m' naëng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matëg sa tsyym tahetsyyd kän. Ti m' tabawug hõm ta hã hadäk doo me.

⁴ 12.43 Ti hyb n'aa rajëën Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajään hyb n'aa sa wë.

⁶Simaw Peed wě takajaa bă kă m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —năng mäh —tsym ỹ sii hě mabahets'yyt? —năng mäh.

⁷Ti m' Jesus ky hadoo ta hă:

—Dooh mah'yy ganyy nă bă hahỹ ỹ moo wăt doo. Ta jawén da mabahapäh —năng mäh.

⁸Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh. Tabad'op hě tsym ỹ mahetsyyd^r —năng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hă:

—A tsyym ỹ nahetsyyd bă, dooh hěp ỹ hata mado wäd da —năng mäh Jesus ta hă.

⁹Ti m' Simaw Peed ky hado kăn:

—Tii d' madoo bă, ỹ karěn paawă sahōnh hě ỹ mabahets'yyt! —năng mäh Peed kyyh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wăt doo, baad dăg ta hă sahōnh hě. Jăām né hě ta tsyym tahets'yyt nă. Baad dăg bē hă. Jăām né hě sēt hě bē see baad nadoo —năng mäh Jesus.

¹¹Jesus hapäh mäh ta hă haēēnh doo. Ti hyb n'aa, “Dooh sahōnh hě baad tado bă”, tawén năng.

¹²Jesus bahaja dăk bă sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hēnh tadadăk ta saroor j'ooj hadăk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bē hapäh nyy d' tahanăng pé ta ti ỹ moo wăt do bē hă? —năng mäh. ¹³—Ỹ bē maneēēnh “Ma matëg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, năk bēēh. Baad né ti bē kyyh. Ti né hě ỹyh. ¹⁴Ỹyh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē ma matëg né paawă, bē tsyym ỹ hetsyyd wăt. Ti hyb n'aa taw'ăäts hě bē na-ăăj hě da bē hetsyyd bē h'yy kanatëē tsyym. ¹⁵Taw'ăäts hě ỹ metă wăt doo da da bē bad'oo.^s ¹⁶Né hup ỹ né hě hahỹ ỹ her'oot doo: Dooh sa karom sa kariw n'aa bahănh tanu gadăg bă. Dooh sa panăg sa hă mejũũ do sa bahănh tado bă.^t ¹⁷Bē hapëē dăg kăn ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagă Do bē taky n'aa edëng da ta tii da bē moo hedo bă.

^r **13.8** Peed wén ganadoo paawă, ji karom moo heb'ooh do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hă. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gô.

^s **13.15** Ji da hadoo do ji masa, tahanăng pé tii. Dooh ji daaj hě ji kawehëē bă. Dooh hahỹ da ji kyyh: “Dooh ta ti ỹ moo wäd bă. Ta karom nado ỹyh.” Dooh tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hă.

^t **13.16** Dooh Jesus bahănh rado bă, tahanăng pé tii.

**Ta majĩ moo gó rahaëenh do ky n'aa Jesus her'oot do
panyyg n'aa hahỹyħ**

18 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooh sahõnh hẽ bë ky n'aa had'yyt tado bã ta ti ỹ her'ood wät doo. Ỹ hapäh ta ti sahõnh hẽ ỹ asëew däk doo. Hahỹyħ da P'op Hagä Do kyy kerih do ỹ asëew hõm do see ky n'aa: “Si ỹ hawa do ỹ tahyb n'aa wareem däk.”^u Kametä kãn ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kã.

19 Ta pooj jé ta ti bë ỹ maher'oot, kametëeh do pooj jé, takametä däg bã, ỹ né hẽ Hawäd Had'yyt Do bë ky daheeh hyb n'aa. **20** Jé ỹ mejũũ do gadoo doo, ỹ na-ãaj né hẽ tagadoo. Ỹ gadoo doo, hã ỹ mejũũ do tagadoo. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —näng mäh.

21 Jesus bahajaa bã kã m' ta ti taheer'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad tabaher'oot sa hã:

—Bë see ỹ tahaëenh da majĩ moo gó. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —näng mã Jesus sa hã.

22 Ti m' sa daaj hẽ ta ma matëg raky kakä bong. Dooh rahapëë bã jaa ky n'aa ta ti taheer'oot doo. **23** Sa kanatëë, Jesus tak'ëp kamahãn do asooh p'eets hẽ Jesus pa.^v **24** Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet, p'eets hẽ hasooh do hã tabeaanh hyb n'aa ta hã jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mameaaj ta hã jaa péh —näng mã Peed kyyh.

25 Ta ti Peed mejũũ doo, p'eets hẽ takatahã däk ta hã, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahỹ päw ỹ heh'oos do ỹ hanoo doo. Ti né kã —näng mã Jesus.^w

Ti m' tabehoots kãn, tan'oo kãn Judas Ikarijot hã, Simaw t'aah hã kã.^x **27** Judas gado däg sii hẽ m', Nesaa Do Yb bajëë suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hã Jesus ky hadoo:

—Nayyw hẽ mamoo wäd mamoo wät doo kã —näng mã Jesus kyyh ta hã.

28 Tii bã hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genä bã tii d' Jesus bedoo do Judas hã. **29** Sa dajëër wë näng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus

^u 13.18 Saaw-Mo 41.9

^v 13.23 Jowäw tii.

^w 13.26 Kaja hẽ apäh Jesus her'oot ta ti Jowäw hã. Ta wób apäh dooh ramaa napëë bã Jowäw hã Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genä bã Jesus bedoo do Judas hã.

^x 13.26 Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

mejō hōm Pas-kowa waa n'aa hata hetsēē, red'oo mäh. Kasuud is do sa hā dajēer tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰Ti m', pāw tagadoo do jawén paa bā, Judas bahōm kăn. Badajuu dāk.

Papuuj ky n'aa jawyk do ky n'aa hahỹh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bā kă Jesus ky hadoo ta wób sa hā:

—Kametä dăg kăn hỹ kă Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do tak'êp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'êp raweh'êeh doo. P'op Hagă Do tak'êp ta kabaj'aa doo, raweh'êeh doo, kametä dāk Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do hyb n'aa. ³²P'op Hagă Do tak'êp ta kabaj'aa doo, raweh'êeh doo, ta hyb n'aa kametä dăg bā, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do tak'êp ta kabaj'aa doo, raweh'êeh doo, kametä dāk da P'op Hagă Do an'oo bā. Nayyw hē y P'op Hagă Do weh'êeh.

³³ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawəd wäd bā bē mahang y bawät doo. Bē esóts né paawä da ỹh, dooh bē haja nā bā bē ahōm bā y hawät hēnh. Tii d' né hē ti y her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa hā —năng mäh. ³⁴ Papuuj ky n'aa jawyk do bē hā y mejũũ: Taw'ääts hē bē kamahăn ta wób. Taw'ääts hē bē y kamahăn doo da bē kamahăn ta wób. ³⁵ Ta wób bē kamahăn do hā, ma matêk ỹh bēeh, tii hā da sahōnh hē rabahapäh —năng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'yy hēnh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —năng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh tahaja nā bā y hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén y mabana kăn —năng mäh Jesus Peed hā.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —năng mäh —héd n'aa tanahajaa nayyw hē y ahōm bā a sii? —năng mäh. —Ỹ radajēeb bā a hyb n'aa, na madajēeb its ỹh. A hyb n'aa né hē y kan'oo dāk —năng mäh Peed.

³⁸ —Ōm dajep né da hēp y n'aa? —năng mäh Jesus. —Karaak bahỹh do pooj jé, tamawoob nuu me da y maky n'aa jejên da. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo —năng mäh Jesus kyyh Peed hā.

**Ta ma matêg Jesus h'yyb en'yym do
panyyg n'aa hahỹh**

14 Ti m' sahōnh hē ta ma matêg sa hā Jesus ky hadoo:
—Bē hyb n'aa tón manäh. Taw'ääts hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagă Do hā. Hā y na-āj hē taw'ääts hē bē h'yy kae

had'yyt hē. ²Hỹ pong jé, Ee tób bã, tabawät bã, ti anäng hajõng bē baym doo. T'ĩ hēnh ỹ basēek bē pooj jé, ỹ benäm hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bã paawä ỹ her'oot paawä bē hã. ³Ỹ basēek bē tyw n'aa ỹ benäm hyb n'aa. Tii bã ỹ matēeh da bē ỹ mahũum hyb n'aa wē ỹỹ, ỹ bawät bã bē babok hyb n'aa na-ãāj hē. ⁴Bē hapäh né hē ta tyw n'aa ỹ mahõm doo —näng mã Jesus kyyh.

⁵Ti m' Toméh ky hadoo ta hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —dooh ãã hapēē bã n'yy hēnh mabahõm. Ti hyb n'aa nyy da ãã bahapäh ta ti ta tyw n'aa? —näng mã Toméh kyyh.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ né hē ta tyw n'aa, ỹ né hē ta hub her'oot doo, ỹ né hē hanoo hedēb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Jããm né hē hēp ỹ n'aa Ee wē ji nu däng. ⁷Baad ub ỹ bē mepēē bã, bē mepäh na-ãāj hē Ee. Sét né hē ãäh. Hỹ kã bē mepēē däk, bē ty gepēē däk na-ãāj hē Ee —näng mã Jesus sa hã.

⁸Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametä ãã hã a Yb. Jããm né ti ãã karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mã Pirip.

⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bäp peej né paawä ỹ bawäd däk bē sii, dooh ỹ mamepēē nã bã, Pirip? —näng mäh. —Tahapēē däk do ỹỹh, Ee na-ãāj hē tahapēē däk. H'ēed hyb n'aa ti mabedoo, “Mametä ãã hã a Yb”, mabanäng? ¹⁰Dooh maky dahé bã? Ee h'yyb gó ỹ bawät, hēp ỹỹ gó Ee bawät. Bē hã ỹ her'ood wät doo, kēh ỹ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hē tii. Ỹ moo wät doo, Ee, hēp ỹỹ gó had'yyt hawät doo, ti né hē moo wät tii. ¹¹Taw'ãäts hē bē ky daheeh, Ee h'yyb gó ỹ bawät, hēp ỹỹ gó Ee bawät, ỹ hanäng doo. Bē ky nadahé nã bã, taw'ãäts hē bē ky daheeh ỹ pehuunh do hyb n'aa. ¹²Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Hã ỹ h'yy ka'eēh do tamoo wät da ỹ moo wät do paah. Ỹ moo wät do paa bahãnh da tamoo wät tii kã, Ee wē ỹ basēek do hyb n'aa kã. ¹³Sahõnh hē hāt ỹỹ gó bē etsēē do ỹ moo wät da bē hã, ỹ moo wät do hã Ee kawehēē däk hyb n'aa. ¹⁴Sahõnh hē hāt ỹỹ gó hã ỹ bē ets'ēē bã, ỹ ky daheeh né hē, ỹ anoo né hē.

Y 14.12 Ta yb wē Jesus basēek do jawén paa bã, tamejõ hýng P'op Hagä Do Sahee, ta hã h'yy ka'eēh do h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaheer'ood hõm kãn Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajõk h'yy kae padäg kãn Jesus hã, P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Ti hyb n'aa, ỹ moo wät do paa bahãnh da tamoo wät tii kã, Jesus wén näng.

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—ÿ bē kamahăn bā, bē ky daheeh da ÿ mejũũ doo —nāng mäh. ¹⁶⁻¹⁷—Ee hā ÿ etsēē da, tii bā da bē hā taban'oo kăn bē masa n'aa seeh, bē sii tabawäd had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do né tii. Badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapäh do hyb n'aa, ramaa nanapäh do hyb n'aa na-āāj hē. Bē ti bē mepäh, bē sii tabawät do hyb n'aa, ta jawén kă bē h'yyb gó tabajēē suun kăn. ¹⁸Dooch bē ÿ eréd bā. Dooch da kabarii boo bē do bā. P'aa hēnh da ÿ bana bē wē.^z ¹⁹Dooch tabadawēd nā bā, tii bā badäk hahÿÿ hā dawēē P'op Hagä Do mahănh habong do dooh ÿ rahapēē wäd bā. Bē hapäh da ÿ tii. ÿ awäd had'yyt do hyb n'aa, bē na-āāj hē bē aboo had'yyt hē da. ²⁰ÿ ganä wät noo gó, Sahé ÿÿ ÿ mejũũ noo gó, tii bā da bē bahapäh Ee h'yyb gó ÿ bawät. Hēp ÿÿ gó bē babok, bē h'yyb gó ÿ bawät bē bahapäh na-āāj né hē ti noo gó. Séd ér h'yyb hedoo. ²¹Kēh ÿ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta ti hā ÿ kamahăn doo. Hā ÿ kamahăn doo, Ee kamahăn da. ÿ na-āāj hē ÿ kamahăn tii. Ta hā ÿ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hā ÿÿ.

²²Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —h'ēēd hyb n'aa āā hā had'yyt hē mabanoo a hā ji h'yy ganāng doo, ta wób sa hā dooh? —nāng mǎ Judas see kyyh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ÿ kamahăn do ky daheeh né hē ÿ ma metēēk doo. Ee kamahăn ti ta tii. Āā an'aa da ta wē. Ta h'yyb tym gó da āā babok. Jāām hē hā ÿ kamahăn do hā ÿ banoo tah'yy ganāng hyb n'aa hā ÿÿ. ²⁴Hā ÿ kamanahăn doo, dooh taky dahé bā ÿ ma metēēk doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hā ÿ an'oo bā hā ÿ rah'yy genäh hyb n'aa. Kēh ÿ nado ta ti bē maa newēē doo. Ee, hā ÿ mejũũ do kyy né tii.

²⁵Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti bē ÿ maher'ood wät, babā bē sii ÿ bawät nā bā. ²⁶Bē masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, kēh ÿÿ gó Ee P'op Hagä Do mejũũ doo, ti né da bē tama metēēk sahōnh hā. Sahōnh hē bē hā ÿ her'ood wät do paah, bē hyb n'aa newēē tan'oo bā bē hā.

^z 14.18 P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahananāng pé m' tii.

²⁷H'yyb n'yyim do ÿ banoo bë hä. Bë wë da tabaym. ÿ anoo hëp ÿ näw bë hä. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do ranoo do nahado tii. Bë h'yy ketón manäh. Bë eÿÿm manäh — näng mä Jesus kyyh.

²⁸Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë maa napëë bok hahÿ bë hä ÿ her'ood wät doo: “ÿ da ahôm, tii bä p'aa hënh ÿ bana bë wë”, näng ÿÿh. ÿ bë kamahän bä paawä, bë paawä tseb'ee Ee wë ÿ basëëk do hyb n'aa. ÿ hyb n'aa jawyk do bahänh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹Ta pooj jé bë ÿ maher'ood wät, tametëeh bä kä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa hä ÿÿ. ³⁰P'eets däg Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do hä mejüü doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawëd wäd bä ÿ her'oot bë hä. Dooh Nesaa Do Yb haja bä hä ÿÿ. ³¹Daj ÿÿ hë ÿ kan'oo däk dajëb hä, sahôn hë hä ÿ Ee mejüü do ÿ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ÿ kamahän do hyb n'aa. Taw'ääts hë sahôn hë dawëë P'op Hagä Do mahänh habong do rabahapäh ÿ ky daheeh Ee, ÿ kamahän Ee.

Ti m' Jesus ky hado kân:

—Hamäh, ër ah'üüm ta s'ee hënh.

Jesus joom uwa häd näng do hadoo do ky n'aa hahÿÿh

15 Ti m' Jesus ky hadoo:
—Joom uwa patuuh heh'äät hadoo ÿÿh. Ee, uwa danäh, ta hä moo wät doo. Uwa tyd hadoo hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ²Uwa tyd, tyt ÿ hadoo do neaak do Ee gakyd hõm da. Uwa tyd, tyt ÿ heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hõm, baad tabeaak hyb n'aa ta bahänh kä. ³Baad däg bëëh. Tabenyww däk bëëh, bë ÿ ma metëëk do hyb n'aa. ⁴ÿ karën séd hä bë h'yy kata däg had'yyt hä ÿÿ, tii bä ÿ h'yy kata däg had'yyt hë bë hä kä. Dooh uwa tyd haja bä ta m'aa hënh teag bä. Taw'ääts hë ta patuuh hä tadäg had'yyt hë. Ti hadoo bë hä. Dooh bë haja bä joom heaak do bë hado bä, dooh bë haja bä P'op Hagä Do gen'aak do bë moo boo bä, hä ÿ bë h'yy kanata bä.

⁵—ÿ né hë uwa patuuh hadoo. Tyt ÿ hadoo bëëh. Hä ÿ had'yyt h'yy kata däk doo, ta hä ÿ h'yy kata däk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ÿ wén her'oot, dooh bë daaj hë bë hajaa péh. Hä ÿ bë nayyw bä, dooh bë hajaa péh. ⁶Hä ÿ h'yy kanata wät doo, uwa tyd kaw'oong hõm, tsawyy bëëh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tëëg hõo gó radewäts toonh, tii bä tabahõ jëng. ⁷Hä ÿ

had'yyt hē bē h'yy kata dāg bā,
 ȳ ma met'ēēg wāt do bē h'yyb
 gó tayyw bā, bē ky dahé bā,
 bē ky n'aa ets'ēē bē karēn do
 né hē, tii bā bē gadoo né hē.
 8Baad bē beaak do hadoo do
 hā Ee kaweh'ēēh. Bē eaak do
 hadoo do hā bē kametēēh hēp
 ȳ hata hadoo bēēh.^a

Joom uwa hād nāng do heen
 n'aa (Jowāo 15.1-8)

9—Ee ȳ takamahān doo da
 bē ȳ kamahān. Taw'āāts hē ȳ kamahān do bē h'yyb gó tabawād
 had'yyt hē. Bē eréd manā tii hā. 10Bē hā ȳ mejūū do bē ky dahé
 bā, ȳ kamahān do awād had'yyt da bē h'yyb tym gó. Dooh bē eréd
 bā tii bā. Bē gado had'yyt hē tii bā bē ȳ kamahān doo. Taw'āāts
 hē ȳ bad'oo doo da bē bad'oo: Hā ȳ Ee mejūū do ȳ ky daheeh. Ti
 hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp ȳ tym gó. Ti hyb
 n'aa, dooh ȳ eréd bā takamahān do hā. 11Ta ti bē hā ȳ her'ood
 wāt, ȳ tsebē doo da bē tsebē hyb n'aa, baad bē tsebee had'yyt hē
 hyb n'aa. 12Hahȳ ti ȳ mejūū doo: Bē kamahān bē da hadoo doo,
 bē ȳ kamahān doo da. 13Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta
 najiis sa hyb n'aa dajēp doo, ȳ bad'oo doo da. 14Najis haa né hē
 bēēh, ȳ mejūū do bē ky dahé bā. 15Dooh “karom ȳy” ȳ maneēj
 wād bēēh. Dooh sa karom rahapēē bā sa kariw n'aa h'yyb. “Najis
 haa” bē ȳ wén maneēēnh, sahōnh hē hā ȳ Ee maher'oot do ȳ tabēj
 dāk do hyb n'aa bē hā. 16Bē nado ti ȳ hasēēw wāt doo. Ȳ ti hasēēw
 bong bēēh. Bē ȳ wén sēēw hōm, ȳ mejūū joom heaak do hadoo bē
 bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejāā do hadoo ti ȳ karēn bē hā.^b
 Tii bā da sahōnh hē hāt ȳy gó bē ky n'aa ets'ēē doo, Ee anoo da bē
 hā. 17Bē ȳ mejūū bē kamahān bē da hadoo doo.

18Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badāk hahȳy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh
 do bē wē rakamajē bā, bē hyb n'aa es'ee, pooj jé hā ȳ rakamajē
 bong. 19Badāk hahȳy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh
 do wób bē ado bā paawā, bē paawā rakamahān, sa da hadoo do

^a 15.8 Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa.

^b 15.16 Hahȳ joom ag kanarejāā do hedoo do ji hā: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebē doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagā Do matym gó dooh tahēj bā tii.

rakamahñ doo da. Dooh sa wób bë ado boo bã. Bë ÿ asëew hõm sa mahãnh. Ti hyb n'aa bë hã rakamaj'ĩ. ²⁰Bë hyb n'aa es'ee bë hã ÿ her'oot do paah. Dooh sa karom ta kariw n'aa bahãnh tanu gadäg bã, näng paa ÿ bë hã. Ta wób ÿ rano n'aa masoo paah. Bë na-ãäj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, këh ÿ raky dahé wät paah. Bë na-ãäj da raky daheeh. ²¹Hëp ÿ n'aa da bë rano n'aa masoo, hã ÿ mejõ hyng do ranahapäh do hyb n'aa. ²²ÿ nahyy bã paawä, sa hã ÿ naher'ood bã paawä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety bã sa hã nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kä, ÿ ahyy wät do hyb n'aa, panyyg hanäm do ÿ maher'ood wät do hyb n'aa sa hã, dooh da sa kyy pé sa hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hë tii d' rabad'oo. ²³Hã ÿ kamaj'ĩ doo, Ee hã na-ãäj hë takamaj'ĩ. ²⁴Sa mahang tak'ëp ÿ pehuuj wät. Dooh hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ÿ pehuunh doo. Ta ti ÿ panehuuj bã paawä, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa ety bã sa hã, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kä, rahapëë wät né hë ÿ pehuunh doo. Ti hadoo né hë hã ÿÿ, Ee hã na-ãäj hë rakamajë bong. ²⁵Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametä däk hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih: “Daap hë hã ÿÿ rakamajë däk”,^c näng mã kerih doo gó.

²⁶Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bã kä, taher'oot da këh ÿ n'aa. Ee hanaa ÿ mejũũ da bë wë. ²⁷Bë na-ãäj hë ÿ karën bë her'ood hõm këh ÿ n'aa, pooj jé, ÿ du doo noo gó bë baboo had'yyt do hyb n'aa si ÿÿ.

16 —Sahõnh hë ta ti bë hã ÿ wén her'oot, bë h'yy kanerét hyb n'aa hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ²Bë da rahabëë nyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Ta ti bahãnh da ti awät nä. Ti awät ti noo gó, P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim red'oo da bë radejëëb bã. ³Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh ÿ ranahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴Hahÿ ÿ wén her'ood wät bë hã, takametä wät bã kä, bë hyb n'aa esee hyb n'aa bë ÿ maher'ood wät do paah. ÿ wén naher'oot nä paah, ÿ awät nä do hyb n'aa bë sii.

P'op Hagä Do Sahee ji hã metëeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿ kä ÿ basëek hã ÿ mejõ hyng do wë. Ti hado né paawä, dooh ÿ bë eaaj bã n'yy hënh ÿ bahõm. ⁶Bë h'yy ketón up ta ti bë hã

^c 15.25 Saaw-Mo 35.19, 69.4

ỹ her'ood wāt do hyb n'aa. ⁷Né hup ỹ né hē hahỹ bē ỹ maher'oot doo: Baad tanyy bē hā Ee wē ỹ basēēk. Ỹ nas'ēēg bā, dooh paawā bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee ana bā bē wē. Ỹ basēēk bā kā ỹ mejō hyng bē wē. ⁸Takajaa bā kā, badāk hahỹ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā baad tametēēh ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā. ⁹Ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā, hā ỹ rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰P'op Hagā Do Sahee metēēh da sa hā, ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā, Ee wē ỹ basēēk hyb n'aa, ỹ bē nahapāh hēnh kā. ¹¹P'op Hagā Do Sahee metēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā, Nesaa Do Yb, sa hā mejūū do hā, P'op Hagā Do ky n'aa ety dāg kăn do hyb n'aa nesaa doo.

¹²Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hajōng nā paawā ỹ her'oot bē hā, dooh bē haja nā bā bē gado bā. ¹³P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do kajaa bā kā, sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa bē da tametēēk. Dooh ta ky gabuuj tado bā taher'oot doo. Hana ỹ naa tamaa napāh do bē d' tamaher'oot. Taher'oot na-āāj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴Ỹ da tahyb n'aa jaw'yyk. Ỹ tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana ỹ tagadoo, tatab'ēēs hyb n'aa bē hā. ¹⁵Sahōnh hē Ee wē hanāng doo, ma ỹ had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee gadoo ma ỹ, bē hā tatab'ēēs hyb n'aa, ỹ wén nāng —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁶Ti m' taky hadoo ēnh:

—Nayyw hē denaa hē, dooh da ỹ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh ỹ bē bahapāh ēnh —nāng mā Jesus.

¹⁷Ti m' ta ma matēg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Nyy d' tahanāng pé tii éh, “Nayyw hē denaa hē m', dooh da ỹ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh ỹ bē bahapāh ēnh”, tahanāng doo? Nyy d' tahanāng péh, “Ee wē ỹ basēēk hyb n'aa”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

¹⁸Ti m' sa m'aa hēnh rakaner'ood kăn:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh, “Nayyw hē denaa hē”, tahanāng doo? Dooh āā h'yyb mepēē bā ti taher'oot do hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁹Jesus hapāh rakarēn reanh ta hā. Ti m' taky hado kăn:

—Bē karēn paawā bē eanh ta ti ỹ her'oot do hā? Hahỹ da paawā bē kyy bē h'yyb gó: “Nyy d' tahanāng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hē

dooh da ỹ bë hapëë wäd bä kä. Nayyw hë denaa hë da p'aa hënh ỹ bë bahapäh ënh', tahanäng doo", näk bë kyyh. ²⁰Né hup ỹ né hë hahỹ ỹ her'oot doo: Bë da a'oot, bë da h'yy ketón. Badäk hahỹy hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kä. Bë h'yy ketón né paawä da, bë h'yy katón do kawareem da tsebé do hã. ²¹Ỹynh wog mahỹynh ajän henäng doo kä, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenäng doo. Ta t'aah henäng do jawén paa bä kä, tamabaan hõm tak'ëp ta mahỹỹj tahoop do paah, tak'ëp tatsebé do hyb n'aa kä. ²²Ti hadoo né da bë hã: Hỹy kä bë d' h'yy ketón. Ỹ bë bahapäh bä p'aa hënh kä, tii bä bë tsebee kân. Dooh hado hõm pé ta ti bë tsebé doo. ²³Ti noo gó kä, dooh hã ỹ bë ets'ëë wät péh. Né hup ỹ né hë hahỹ ỹ her'oot doo: Ee, P'op Hagä Do banoo da bë hã sahõnh hë hât ỹy gó bë etsëë doo. ²⁴Dooh bë etsëë nä pé hât ỹy gó. Bë ets'ëë da. Bë gadoo né hë da, tii bä baad da bë tsebee kân.

²⁵Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg ky n'aa gó bë ỹ maher'ood bong paah. Ti awät da ti noo gó, dooh da bë ỹ maher'ood wäd bä ta tii da. Baad ub, kejën do hadoo nado da bë ỹ maher'ood kân Ee ky n'aa hã. ²⁶Ti noo gó bë etsëë da hât ỹy gó. Dooh hyb n'aa da bë ỹ ky masa pé ta hã. ²⁷Ta daaj hë bë Ee kamahän. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bë ỹ ky masa péh, ỹ wén näng. Bë Ee wén kamahän, ỹ bë kamahän do hyb n'aa, P'op Hagä Do hanaa ỹ bahyng bë ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hë. ²⁸Ee, P'op Hagä Do wë naa ỹ bahyng badäk hahỹy bä. Badäk hahỹy hã ỹ bawäd wät. Hỹy kä ỹ beréd däk badäk hahỹyh. Ee wë ỹ basëek p'aa hënh —näng mã Jesus kyyh.

²⁹Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo:

—Baad hỹy kä mabaher'ood wät. Panyyg gó nado wäd.

³⁰Sahõnh hë mabahapäh, äã hapäh hỹy kä. Ji eanh do pooj jé mabahapëë däk ji karën do ji eanh doo. P'op Hagä Do hanaa õm tii hã äã bahapäh, äã wén ky daheeh —näk mã sa kyyh.

³¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ky dahé däg né hỹy kä. ³²Ti awät da ti noo gó, kaja kân, bë waj'aa bong doo kä bë tób hënh. Map ỹy hë da ỹ bë beréd wät. Tii d' né paawä, map ỹy hë nawäd ỹyh. Ee si ỹ awät. ³³Ta ti P'op Hagä Do Sahee ky n'aa bë ỹ wén maher'ood wät, h'yyb nyyw gó bë babok hyb n'aa, si ỹy séd bë h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badäk hahỹy hã bë ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawä, bë h'yy

gadeja da, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã ÿ j'aa ketsë do hyb n'aa.^d

Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jesus bahajaa bã kã ta ti taheer'oot doo, wë hã taty däg, ti m' P'op Hagä Do hã taky n'aa ets'ëë kãn:

—Ee, —näng mäh —kaja kãn ÿ dajëp doo kã sahõnh hë sa hyb n'aa. Mametã a T'aah tak'ëp ta makamabaj'aa doo. ÿ mawehëë, òm a T'aah weh'ëëh hyb n'aa, makabaj'aa do tametëëh hyb n'aa. ²Hã ÿ maban'oo däk sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do ÿ bag'ääs hyb n'aa, ÿ bedëëb had'yyt hë hyb n'aa a wë, hã ÿ manoo doo. ³Hahÿÿ hedëb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Òm, jããm hë sét had'op doo, P'op Hagä Do heh'äät do rabahapäh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejõ hyng do rabahapäh do hyb n'aa na-ääj né hë. ⁴ÿ haja däk sahõnh hë hã ÿ mamejüü doo. Tii hã òm ÿ wehëë däk badäk hahÿÿ bã. ⁵Hÿÿ kã Ee, man'oo tak'ëp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badäk hahÿÿ madu dahäng do pooj jé, a pa ÿ bawät noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶A ky n'aa ÿ metã wät badäk hahÿÿ hã habong do wób hã, hã ÿ manoo do sa hã. A karapee paa tii, ti man'oo däk do hã ÿÿ. A ky n'aa raky dahé däk. ⁷Sahõnh hë hã ÿ man'oo däk doo, a hanaa né ti rabahapëë däk hÿÿ kã. ⁸Ti rawén hapäh, sa hã ÿ tab'ëës do hyb n'aa a kyyh hã ÿ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapäh, a wë naa né hë ÿÿh. Òm né hë ÿ mejõ hyng doo, raky daheeh.

⁹A hã ÿ ky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Dooch ÿ ky n'aa ets'ëë bã badäk hahÿÿ hã dawëë a mahãnh habong do sa hyb n'aa. Hã ÿ manoo do sa hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰Sahõnh hë karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ÿ kawehëë däk. ¹¹Dooch da badäk hahÿÿ bã ÿ ayyw wäd bã, a wë da ÿ bas'ëëg kãn. Ti d' hayyw kãn badäk hahÿÿ bã. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hë hawät do òm nesaa do mahãnh, mamoo n'aa jesu da a hejój me, hã ÿ manoo doo me né hë, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. ¹²Sa mahang ÿ hawät noo gó, ÿ mo n'aa jesu bong a hejój me, hã ÿ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hã. Jããm hë sét hë nesaa do hã h'yy kawareem. Karejãã do pan'aa né tii.

^d 16.33 Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã Jesus j'aa ketsëë kãn. Nesaa do Yb hã, sa hã mejüü do hã Jesus j'aa ketsëë kãn na-ääj hë.

Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. ¹³Hÿÿ kä da, dooh sa mahang ÿ awäd wät bä kä. A wë da ÿ bas'ëëg kän. Badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä ÿ her'oot nä ta tii, ÿ tsebé do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ÿ an'oo däk sa hä a kyyh. Badäk hahÿÿ hä habong do a hä h'yy kana'eeh do kamajë däk sa hä, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ÿ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵Dooh ÿ ets'ëë bä mabasog hõm hyb n'aa badäk hahÿÿ bä habong do sa mahãnh. Jääm né hë ÿ etsëë a hä, mamó n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ¹⁶Badäk hahÿÿ hä habong do a hä h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ÿ nahadoo doo da. ¹⁷Tsyt hë mabetyn däk hanäm do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hë ti hanäm do ky n'aa. ¹⁸Badäk hahÿÿ bä mamejô hyng doo da ÿÿh, tii da ÿ mejüü sa hä badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang. ¹⁹Sa hyb n'aa ÿ kan'oo däk, tsyt hë magen'aak do ÿ moo wät hyb n'aa, ta ti na-ääj hë baad tsyt hë magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰Sa hyb n'aa had'yyt nado ÿ ky n'aa etsëë. ÿ ky n'aa etsëë na-ääj né hë ta jawén hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahÿ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ÿ ky n'aa etsëë sahõnh hë hä ÿ h'yy ka'eeh doo, séd hä rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hä ër h'yyb hedoo doo da. Hëp ÿÿ gó mabawät, a h'yyb gó ÿ bawät doo da. ÿ karën séd hä rah'yy kata däk ër hä, badäk hahÿÿ hä habong do rabahapäh hyb n'aa õm né hë hä ÿ mejô hyng doo. ²²Tak'ëp baad hadoo do hä ÿ man'oo däk do paa ÿ an'oo däk né sa hä, séd hä rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hä ër h'yyb hedoo doo da. ²³Sa h'yyb gó ÿ bawät. Hëp ÿÿ gó mabawät. ÿ karën baad ub, séd hä rah'yyb hedoo, ÿ mamejô hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hä ÿ h'yy ka'eeh do hä makamahãn ÿ makamahãn do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus taky n'aa etsëë bä.

²⁴Ti m' taky hado kän ta yb hä:

—Ee, —näng mäh —ÿ karën ÿ bawät bä rababok hä ÿ manoo doo. ÿ karën rabahapäh ÿ kabaj'aa doo, bak ÿ tak'ëp gabarëeh doo, badäk hahÿ madu dahäng noo gó pooj jé, ÿ makamahãn do hyb n'aa hä ÿ man'oo däk do paah. ²⁵Ee, baad had'op do had'yyt moo wät do õm. Badäk hahÿÿ hä dawëë a mahãnh habong doo, dooh né paawä õm rahapëë bä sa h'yyb gó, ÿ ti hapäh õm. B'ëeh hahÿ rahapäh ÿ mamejô hyng doo. ²⁶A ky n'aa ÿ metä wät sa hä. A ky n'aa ÿ metä had'yyt hë da sa hä, ÿ makamahãn do sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa, ÿ na-ääj hë sa h'yyb gó ÿ bawät hyb n'aa.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahỹyh

18 Ti m', Jesus bahajaa bā kā taky n'aa etsēē doo, ahōm kăn mā ta ma matēg sa daheeh. Kapỹỹj madarong doo, Kidorōn hād nāng do rabatsēg hōm. Tii bā tabanāng joom Oriib hād nāng doo. Tii bā, joom banāng bā Jesus baym.

² Judas, Jesus haēēj dāk do tahapāh mā Jesus bahe'yym doo. Hajōō nuu me ta tii bā Jesus bahew'ēēt ta ma matēg sa daheeh.

³ Ti m' Judas bahōm kăn joom banāng bā. Warahén, ta wób P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa ramejũũ doo, Pariséw ramejũũ do na-āāj hē tamanaa. Bag enāh rabana. Kuman yt hā m' rabana.

⁴ Jesus hapāh ta h'yyb gó sahōnh hē ta hā rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wē tabahōm, ti m' tabeaaj kăn:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mā sa kyyh.

—Ỹ né hỹyh —nāng mā Jesus sa hā.

(Sa mahang Judas, ky ken'yym doo gó haēēj dāk do bagēēt.) ⁶ “Ỹ né hỹyh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajāk tũũ.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ēnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ né hỹyh, ỹ hanāng do bē hā —nāng mäh. —No na ỹ tado bā, bē an'oo hata haa rabahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hā”, ta yb hā taher'ood wāt do paa kametēēh hyb n'aa.) ¹⁰ Ti m' Simaw, Peed hād nāng do bado dāk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadāk do tagakyd hōm mā aj'y y Maw-Kó hād nāng doo. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Menyyw dāg a sēn-jeer. Dooh g'eeh ỹ gado bā ỹ ahoop doo, Ee anoo doo? —nāng mā Jesus ta hā.

Anas wē Jesus ramahũũm do ky n'aa hahỹyh

¹² Ti m' warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ramaso dāk Jesus. Ramoo maw'yyd dāg kăn, ¹³ tii bā pooj jé ramahũũm aj'y y Anas hād nāng do wē. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā

moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. ¹⁴Ta ti Kajapas né hë ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa sa hã, “Taw'ääts hë sét hë dajëp sahõnh sa hë hyb n'aa”, hanäng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵Simaw, Peed häd näng doo, Jesus ma matëg see sii tabahõm warahén sa jawén. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hep'ëëh do ta ti ta ma metëëk do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajëë suun tób wahoo gó, kahadë doo gó, Jesus ramajë sun doo gó. ¹⁶Peed gada ta noo bä. Jesus ma matëg seeh, tób danäh hep'ëëh doo, anyyh p'aa hënh maruus ta noo hagã n'aa wë tabetsëë hyb n'aa Peed bajëë suun hyb n'aa. Ti m' tamajë sun kân Peed.

¹⁷Ti m' maruus, ta hadë noo hagã n'aa ky hadoo Peed hã:

—Nanäng aj'yy ma matëg see nado õm? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matëg see ÿ do bä —näng mäh.

¹⁸Tak'ëp tabahahëëm ti atsëm. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sii hë ragahõ sooh tëëg sëh. Tëëg noo pa rabab'ëëh rakatëng hyb n'aa. Peed agëët katëng sa pa.

Sa wahë n'aa Jesus hã teanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh mä Jesus ta ma matëg ky n'aa, tametëëk do ky n'aa na-ääj hë. ²⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë ramaa napëë had'yyt hë ÿ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë, P'op Hagä Do tób n'aa yt hë na-ääj hë ÿ ma met'ëëg wät paah. Dooh kejën gó ÿ her'ood bä —näng mäh. ²¹—Hëd n'aa hã ÿ bë beanh? Bë eaaj këh ÿ maa new'ëë do sa hã. Ta ti rahapäh ÿ her'ood wät doo —näng mä Jesus kyyh.

²²Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hã? —näng mäh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mametä nesaa do ky n'aa ÿ her'ood bä. Baad hadoo do ÿ her'oot do p'ää ÿ matapa ewyyh? —näng mä Jesus ta hã.

²⁴Ti m' Anas mejũũ mã ramahũũm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hënh Peed ky n'aa jejën do Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵Ti m' tēeg noo pa Peed katēng bā, rabeaaj kãn mã ta hã:

—Ta ma matēg see nado òm? —nāk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejën:

—Dooh. Ta ma matēg see nado ÿÿh —nāng mäh.

²⁶Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hõm do wakään ky hadoo:

—Òm nado ta ti ÿ hapäh do ta sii, joom mahang? —nāng mã ta kyyh.

²⁷Ti m' p'aa hënh Peed ky n'aa jejën ãnh. Tii bā karaak ky ganä kãn, tabah'ÿÿ kãn.

Pirato häd nāng do wë Jesus ramahũũm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸Ti m', Kajapas tób bā naa ramahũũm kãn Jesus aÿÿy Roma buuj Judah hāj n'aa bagā n'aa tób hënh, Pirato häd nāng do wë. Jati pé bāp paa m' tii. Judah buuj wahë n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajëë pā bā Roma buuj tób gó. Rakarēn mã baad ratayy rabawēh nā do hyb n'aa Pas-kowa tā n'aa.^e ²⁹Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëëd p'ää bë ky n'aa tapaa hahÿ aÿÿy? —nāng mäh.

³⁰Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bā, dooh paawā āā haëëj bā a hã —nāk mã sa kyyh.

³¹Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë ky n'aa etyy ta hã bë ky n'aa jaw'yÿk do banoo doo da —nāng mäh.

—Dooh āā haja bā āā dajëëb bā. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yÿk do an'oo bā —nāk mã sa kyyh Pirato hã.

³²Tii d' tawén hado kãn, nyy d' tadajëp Jesus her'ood wät do paa kametä wät hyb n'aa.^f

^e 18.28 Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yÿk do an'oo bā, Judah buuj nadoo do tób bā rabajëë pā bā. Hasus do hadoo sa hã P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bā. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bā Pas-kowa tā n'aa rawëë bā.

^f 18.32 Judah buuj radajëëb bā paawā, pā me paawā ramakut. Roma buuj radej'ëëp, b'aa kajatsëk do hã rabepëëm dāk. B'aa kajatsëk do hã Jesus dajëp, ta daaj hë paa tabaher'oot.

³³P'aa hēnh Pirato bajjē suun tób gó, Jesus tanaēēnh mā ta wē, teaaj kăn:

—Ōm Judah buuj sa wahē n'aa? —nāng mäh.

³⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meanh? Ōm ta wób ramaher'oot do kēh ŷ n'aa hyb n'aa mabeanh? —nāng mā Jesus.

³⁵Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ŷ hỹh —nāng mäh. —A wakān, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa ti ōm haēēnh hā ŷ. H'ēēd p'āā? —nāng mā Pirato.

³⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badāk hahỹh bā nado ŷ bag'āās doo. Badāk hahỹh bā tado bā paawā, karapé haa ŷ ramo n'aa jesu paawā Judah buuj sa wahē n'aa sa mahānh. Badāk hahỹh bā nado ŷ bag'āās doo —nāng mäh.

³⁷Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bā, ōm né hē hāj n'aa wahē n'aa? —teanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm tii d' hanāng. Baad hadoo doo, heh'āāt do ky n'aa ŷ her'oot hyb n'aa ŷ benāng, ti hyb n'aa né hē ŷ bahyng badāk hahỹh bā. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Pirato hā.

³⁸Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ēēd ti baad hadoo do mahanāng? —nāng mäh.

Ti m' nyyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Dooh ŷ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy doo —nāng mäh. ³⁹— Pas-kowa bē teheb'ēēs do hā bē mehejō ŷ bado nyh ŷ dawāts geēt do seeh. Bē karēn ŷ ado nyh bē matym n'aa Judah buuj wahē n'aa ramaneēēnh doo? —nāng mäh.

⁴⁰Ti m' raky hadoo, tak'ēp mā rageēēnh:

—Ta ti nado āā karēn! —nāk mäh. —Barabas hād nāng do ti āā karēn! —nāk mäh.

Roma buuj wē h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

Jesus raky n'aa ety dāk do b'aa hā tadajēp hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

19 Ti m' Pirato mejū Jesus rabahewyyh. ²Ti m' hetēk do moo m' warahén ramap'ōōd dāk, ta nuu gó m' radaso

kän. Ti m' radasuun jëng ta hã ta hatsë hahiin doo.^g ³Ti m' hajõõ nuu me m' rabena ta wë raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Kaweh'ëëh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajõõ nuu me.

⁴Ti m' p'aa hënh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—ÿ manyyh da hÿÿ kä bë wë ta w'oo hã, dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ky n'aa ketyy do hã bë bahapäh hyb n'aa —näng mäh.

⁵Ti m' ta nu gaheen n'aa hetëk do mooh, ta hatsë hahiin doo gó tabanyyh bä, Pirato ky hadoo sa hã:

—Bë hegäã! Gëët hahÿ aj'yy —näng mäh.

⁶Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa Jesus rabahapäh bä, nayyw hë rageëëj bong:

—Mepëëm däg, mepëëm däg! —näk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë hepëëm däk. ÿ ti dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ky n'aa ketyy do hã —näng mã Pirato.

⁷Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky kah'ũũm ta hã:

—Ãã ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'ãäts hë tadajëp né hë, P'op Hagä Do T'aah tabanäng do hyb n'aa —näk mã sa kyyh.

⁸Pirato maa newë däk bä tii da, tak'ëp mã tabeyym tii bä kä.

⁹Ti m' p'aa hënh tabajëë suun tób gó, ti m' Jesus hã tabeaanh:

—N'yy hënh naa òm? —näng mäh.

Jesus kawanaj'ään né paawä, dooh m' taky gado bä. ¹⁰Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Dooh maky gado bä? Mahapäh né hë, ÿ hajaa ÿ mejõ bä òm raberéd hõm hyb n'aa, ÿ hajaa na-ãäj hë ÿ mejõ bä òm rabepëëm däk —näng mã Pirato.

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooh paawä mahaja bä hã ÿÿ, P'op Hagä Do nan'oo bä. Ti hyb n'aa, ÿ haëëj däk do sa hã, a hã hanäng do nesaa do bahãnh sa hã —näng mã Jesus Pirato hã.

¹²Ti m' ta ti Pirato maa newë däk bä takarën paawä taberéd hõm Jesus. Tak'ëp mã Judah buuj rageëëj had'yyt hë tii bä:

^g 19.2 Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'õöd däk do ta nuu gó radasoooh doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hë ënh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ënh.

—Ta ti aj'yy meréd hōm bă, dooh Sesa, sahōnh hē bă wahē n'aa h'yyb hata mado bă. Hăj n'aa wahē n'aa hanăng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —năk mă sa kyyh.

¹³Ti m' Pirato maa napăh bă m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyh sooh mă ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pă ta yt ta tii bă. (Eberew kyy me ramaneēenh ta ti Gabatah.) ¹⁴Pas-kowa rataheb'ëes do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hă:

—Gëet hahy bē wahē n'aa —năng mäh.

¹⁵Ti m' raky hadoo tak'ëp:

—Mado hōm, mado hōm, mepëem dăg! —năk mäh.

—Bē wahē n'aa y epëem dăk g'eeh? —năng mă Pirato.

Ti m' P'op Hagă Do tób n'aa yt hă moo heb'ooh do sa wahē n'aa raky hadoo:

—Jăăm né hē sét hē ăă wahē n'aa, Sesa! —năk mäh.

¹⁶Ti m' tagadëg ub kă, Jesus Pirato bahaëj dăg kăn sa hă takepëem dăk hyb n'aa.

Jesus rabepëem dăk do panyyg n'aa hahyŷh

Ti m' warahén sa hă kă takahaëj dăk Jesus. ¹⁷Ta daaj hē Jesus besoo hōm b'aa rahepëem dăk do pan'aa ta hă. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneēenh doo hēnh ramahũũm. (Eberew kyy me ramaneēenh ta tii bă Gogota.) ¹⁸Tii bă rabepëem dăk b'aa kajatsëk do hă kă. B'aa kajatsëk do wób hă rabepëem dăk na-ăăj hē pawóp hē ajyy. Hub hēnh ta see hahăng, s'yŷ hēnh ta see hahăng. Hōō gó Jesus kahepëem dăk do bahăng.

¹⁹Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëem dăk. Hahyŷ da m' takerih ta hă: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahē n'aa hahyŷh.” ²⁰Edah tii, Jerusarēnh bă naa. Ti hyb n'aa hajök ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hē kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratín kyy me, Gereg kyy me. ²¹Ti m' P'op Hagă Do tób n'aa yt hă moo heb'ooh do sa wahē n'aa rabahōm kăn Pirato wë, ti m' raky hadoo:

—Merii manăh: “Judah buuj sa wahē n'aa”, hanăng doo da.

Taw'ăäts hē merii: “Ta daaj hē Judah buuj sa wahē n'aa tabanăng hahy aj'yy” —năk mă sa kyyh.

²²Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ăäts hē y erii wăt doo. Dooh y ahÿyď wăd bă —năng mă sa hă.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepëëm dāk do jawén paa bā m', rabasog hōm ta saroor. Retyn hōm ji meheet pé hadoo do sa hā. Sét hē, ta hatsē, mad'aak kanasuuh doo. ²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Doo hēr as'ēēd bā hahỹh. Hamāh, masuuj ēr moo bong ēr bahapāh hyb n'aa jaa wē tabaym —nāk mā sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. Hahỹh da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyn hōm sa hā hē saror ỹh.
Masuuj ramoo bong saror ỹ hyb n'aa.”^h

B'aa kajatsék doo Jesus besoo hōm do heen n'aa (Jowāw 19.17-18)

Tii da né hē warahén ramoo boo kăn.

²⁵ B'aa kajatsék do Jesus hadāk do dewē hā, ti ab'ēēh ta ỹyn, ta kaat, Keropas hād nāng do ỹym Marija hād nāng doo, Marija Madarēn hād nāng do daheeh. ²⁶ Ti m' Jesus bahapāh bā ta ỹyn, ta ma matēg seeh, tak'ēp takamahān do rabab'ēēh bā, Jesus ky hadoo ta ỹyn hā:

—Gēēt ta ti a t'aah —nāng mäh.

²⁷ Ti m' ta ma matēg hā m' taky hadoo:

—Gēēt ti a ỹyn —nāng mā Jesus ta ỹyn ky n'aa hā.

Tii bā kā, ta ti tagado kăn Jesus ỹyn ta tób bā kā, tabahag'aās hyb n'aa kā.

Jesus dajēp do panyyg n'aa hahỹh

²⁸ Ta jawén kā, sahōnh hē tabahaja dāk bā kā tamoo wāt do paah, P'op Hagā Do kyy kerih do kametēēh hyb n'aa kā taky hado kăn: “Ỹ hoo kaanh”, nāng mäh. ²⁹ Ti asooh tii bā uwa s'ēēb oow.

^h 19.24 Saaw-Mo 22.18

Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hã rabanoo hyb n'aa. B'aa isop häd näng do hã radadäk, ti rabanoo p'op, Jesus beëëk hyb n'aa ta naëng hadoo. ³⁰ Jesus beëëk do jawén paa bä, taky hadoo:

—Jääm né kä ÿ moo wät doo —näng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kãn, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hẽ m' ta ti Judah buuj rabahenyw hõm Saab hã rakamehehãk hyb n'aa. Tak'ëp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooh Judah buuj rakarên bã Saab hã rapadäg nã bã kepëem padëëk doo. Ti hyb n'aa rabetsëe Pirato hã tamejũũ hyb n'aa warahén ragetëh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nanyw hẽ radejëp hyb n'aa. Rabetsëe rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. ³² Ti m' Pirato mejũũ warahén sa tsyym k'yy ragetëh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do ragetëh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mã ta see tsyym k'yy. ³³ Jesus tsyym k'yy ragetëh paawä, tii bã rabahapäh Jesus dajëp. Dooh Jesus ratsyym k'yy getëh boo bã. ³⁴ Ti warahén bejóh kãn ta baa bã. Ti m' majyyw banyyh naëng mahang. Dajëp né kä m'. ³⁵ Aj'yy ta ti hapäh doo, baad tabaher'oot ta ti ky n'aa. Dooh daap tamenä bã. Ta ti aj'yy hapäh né hẽ, te hub né hẽ taher'oot doo. Ta ti tawén erii wät hahÿÿ hã, bë na-ääj bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³⁶ Jesus tsyym wén ganetëeh, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Dooh da ta k'yy gatëh is péh.”ⁱ ³⁷ Rawén baa ejoooh, hahÿ kerih do paa kametëeh hyb n'aa: “Raheg'ääs da rabaa ejoooh do wë.”^j

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii bã kä, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bets'ëe kãn Pirato hã. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooh tametä bã ta h'yyb, ta hã tah'yy ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej däk ta hã. Ti m' Joséh bana, tado hyy kãn mã Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodëm Joséh hata. Nikodëm né hẽ tii, p'ooj ub Jesus heg'ääs do atsëm. Nikodëm manaa mã 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ëëb buu benyym doo. Aroé ramaneëënh do s'ëëb, miir ramaneëënh do s'ëëb ta ti buu benyym. ⁴⁰ Ti m' Jesus kamag

ⁱ 19.36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20

^j 19.37 Sakarija 12.10 hã takerii däk tii. Dooh warahén raky n'aa napëe bã ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hẽ hanoo, kerih do kametëeh hyb n'aa.

n'aa paa rahabën dāk pāān me, hawak doo me, rino häd näng do s'ëëb. Buu benyym mä ta hä. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hä. ⁴¹Jesus rabepëēm dāk doo bä ti anäng joom. Ti mahang tagadāk papuuj kamag hood, pä gó ragagots dāk doo. ⁴²Saab pooj jé, Judah buuj rabahennyw hōm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadāk do hyb n'aa na-āāj hē, tii b' né radasuun jëë kăn Jesus kamag n'aa.

Jesus kamag n'aa radakä jëng do heen n'aa (Jowāw 19.42)

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahȳȳh

20 Ti m' bāp paah, met'uuh hä, badajung nä, Marija Madarën häd näng do bahōm kăn pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. Taheg'āās mäh, noo gasëëts hōm gabaho do ty gatsë. ²Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do daheeh rabab'ëëh hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hä: —Rado nyyh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooh āā hapëë bä n'yy hēnh ramahūūm —näng mä ta kyyh.

³Ti m' Peed, Jesus ma matëg see daheeh ah'ūūm mä Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh. ⁴Waj'aa h'ūūm. Tak'ëp Jesus ma matëg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵Ta noo bä takajaa bä, dooh tajëë suun bä. Nu hyy dāk, tabaheg'āās ta gó. Tahapäh pāān hewak doo, rino häd näng do s'ëëb. ⁶Ti m' Peed, duu hēnh hana do kaja nä. Gabaho doo gó tabajëë suun. Pāān hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën dāk do paah, tahapäh. ⁷Pāān hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-āāj hē. Ti asooh tsyt hē, baad takamatëh dāk. ⁸Tii bä m' Jesus ma matëg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëë suun kăn. Ta ti tabahapäh bä kä, Jesus ganä wät do taky dahé kăn. ⁹(Dooh tagah'ood nä bä sa hä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó taheer'oot doo, Jesus ganä wät da hanäng doo.)

Marija Madarën hä Jesus kasee do
heen n'aa (JHN 20.10-18)

**Marija Madarën hä Jesus kasee do
panyyg n'aa hahÿÿh**

¹⁰Ti m' rabajëk sa tób hënh.

¹¹Marija Madarën baym kamag
hood paa noo bä. Aoot mäh.

Ta ód gó tanu hyy däk gabaho
doo gó tageg'ääs hyb n'aa. ¹²Tii
bä m' pawóp hë ääs tabahapäh.
Hewak mä sa saroor. At'oonh
mä Jesus kamag n'aa basooh
do paa bä m'. Ta nuu hënh
tabanäng hënh mä ta seeh, ta
tsyym tabanäng hënh ta seeh.

¹³Ti m' ääs rabeaanh ta hä:

—H'ëed p'ää mabaoot? —näk
mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hõm wahë ÿ n'aa. Dooh ÿ hapëë bä n'yy hënh rahed'oo —
näng mä Marija Madarën.

¹⁴Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegää wät. Taheg'ääs mä Jesus tii
bä hageët. Dooh m' tah'yy ganyy bä Jesus tado bä. ¹⁵Ti m' Jesus
ky hadoo ta hä:

—H'ëed p'ää mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —näng mäh.

Ta tii bä joom mahang moo hew'ëet do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa
taky hadoo ta hä:

—Õm tado bä ti hado nyh, maher'ood hä ÿ n'yy hënh
mamahũũm, ÿ behëen hyb n'aa ta kamag n'aa —näng mä Marija
Madarën.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Marija! —näng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' Eberew kyy me^k taky
hadoo:

—Raboni! —näng mäh. (“Ma matëg”, tahanäng pé m' tii.)

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Moo dëe manä hä ÿÿ —näng mäh. —Dooh Ee wë ÿ ewäd s'ëeg
nä bä. Ahõm hãj haa hedo padëëk do sa wë. Hahÿÿ da maher'ood
sa hä këh ÿ n'aa: “ÿ asëëk Yp ÿ wë, bë Yb na-ääj, P'op Hagä Do ÿ

^k 20.16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

h'yy kaha'eeh doo, bë h'yy kaha'eeh do wë", tii da a kyyh —näng mä Jesus ta hä.

¹⁸Ti m' Marija Madarën bajëng Jesus ma matëg sa wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mä tanooh. Tapanäk sa hä Jesus kyyh.

Ta ma matëg hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹Ti noo gó né hë m', met'uuh hä, atsëm, séd hä Jesus ma matëg rakata padëëk. Baad ranoo gatsëë däk ta tëg me tób nooh, sa wahë n'aa rajeÿÿm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëëd kân sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ääts hë bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁰Takedëng do jawén paa bä tametëëh sa hä ta mooh, ta baa. Tak'ëp ta ma matëg ratsebee bong Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bä kä.

²¹P'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh. —Ee ÿ tamejüü doo da, bë ÿ mejüü hÿÿ kä —näng mäh.

²²Ti m' tapahuunh sa wë, ti m' taky hadoo:

—Bë gado P'op Hagä Do Sahee —näng mäh. ²³—Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagä Do mabaan né sa hä. Bë hyb n'aa manabaan bä sa hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä sa hä —näng mäh.

²⁴12 hedoo do sa seeh, Toméh häd näng doo, “Kawareeh” ramaneëënh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bä. ²⁵Ti m' ta wób rabaher'oot bä Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bä.

—Atapuwa tyw n'aa ÿ nahapëë bä ta moo hä, moh ÿÿ me ÿ manep'aa bä atapuwa tyw n'aa ta moo hä, ta baa rejooh do tyw n'aa na-ääj hë, dooh ÿ ky dahé bä! —näng mä Toméh.

²⁶Ti m' met'uuh see hä, p'aa hënh ta ma matëg rakata p'ëë tób gó. Toméh sa sii kä. Noo gatsëë né paawä tób, Jesus kas'ee g'ëëd kân sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁷Ti m' Toméh hä taky hadoo:

—Mamep'aa hahÿÿh —näng mäh. —Mahegää moh ÿÿ. Magadahëë a mooh, mamep'aa bah ÿÿ bä —näng mäh. —Maky sëëw manäh! Maky dahé! —näng mä Jesus Toméh hä.

²⁸Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do òm! —näng mä Toméh kyyh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ÿ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé ÿ ranahapëë né paawä ky dah'eeh doo —näng mä Jesus.

³⁰Hajōng nä Jesus pehuunh ta ma matëg rabahapäh bä. Dooh ta ti takerii bä hahÿÿ hä. ³¹Hahÿÿ hä kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah bë ky daheeh hyb n'aa. Ta hä bë h'yy kae bä, bë d' edëb had'yyt hë P'op Hagä Do wë Jesus hyb n'aa.

Karaj'aa nabyy hä Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahÿÿh

21 Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hënh ta ma matëg sa hä karaj'aa Tiberijas¹ häd näng do nabyy me. Hahÿÿ d' paah: ²Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneëenh doo), Natanajéw häd näng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hë Jesus ma matëg wób, séd hä rababoo däk. ³Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hä:

—Tah'ÿÿb ÿ es'aak —näng mäh.

—Ej. A sii ää bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëenh. H'oo yb gó ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kän. Resaag had'yyt hë paawä atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴Bäp paa Jesus bag'ëed kän karaj'aa takëen hä. Dooh ta ma matëg rah'yy genä bä Jesus tado bä.

⁵Ti m', tii b' naa Jesus naëenh:

—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bë mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hë ää mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë hub hënh tabanäng hënh bë datu karahi, tii bä bë mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajōng tah'ÿÿb karahi gó. Dooh rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajōng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

⁷Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hä:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng.

Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nayyw hë tadadäg däk ta hatsë pooj jé tado nyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wë tabatsóm hōm hyb n'aa. ⁸Ta wób

¹ 21.1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hë ta häd.

ah'ũũm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyyh. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa. ⁹Rakajaa bä kä ta nabyy me, tēēg sēh hahōng do rahapäh. Tah'ỹyb kejä ta jó. Pawóp na-ääj pāw tii b' hatoonh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē mana tah'ỹyb bē mo haj'aa wób —näng mäh.

¹¹Ti m' Simaw Peed gatsēk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nä kã karahi. Hajōng tah'ỹyb hew'äp do ta gó. 153 tah'ỹyb. Jawyg né paawä, dooh karahi gekog boo bä. ¹²Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ēep bē ana, bē awēeh —näng mäh.

H'yyb e'ỹym “Jaa ōm?” rawén neaanh. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hã. ¹³Ti m' Jesus bado dāk pāw, tah'ỹyb daheeh, ti m' taban'oo dāk sa hã. ¹⁴Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hã, taganä wät do jawén paa bä.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹⁵Rabahaja dāk bä rawēh doo, Jesus ky hadoo mä Simaw Peed hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ỹ rakamahãn do bahãnh ỹ makamahãn? —näng mäh.

—Ỹỹ —näng mä Peed. —Mahapäh né hē ōm ỹ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masäh ỹ b'ée taah hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁶P'aa hēnh Jesus beaanh ta hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ỹ né makamahãn? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ỹỹ —näng mäh. —Mahapäh né hē ōm ỹ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masäh ỹ b'ée hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁷Ti m' tamawoob nuu me däg kä tabeaanh ênh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ỹ né magen'aak? —näng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mä tamawoob nuu me, “Ỹ makamahãn?” tahanäng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —sahōnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē ōm ỹ gen'aak doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masäh ỹ b'ée hedo padëek doo —näng mäh. ¹⁸—Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Mapapunh nä bä mabeheh'yyh,

mabaheh'üüm mah'yyb däng doo hēnh. Mawah'ēē dāk bā kā, madajoom da a mooh, ōm da ramaw'yyd dāk, makanarēn hēnh ōm da ramahūüm —näng mā Jesus ta hā.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da Peed dajēp, tadajēp do hā P'op Hagä Do kawehēē dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Hamäh, jawén ŷ ahōm —näng mäh.

Jesus ma matēg baad Jesus kamahān do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁰ Dawē hā Jesus sii Peed bawät bā kā, ta jawén p'aa hēnh tabegāā wät. Tahapäh Jesus ma matēg baad Jesus kamahān do sa jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matēg Pas-kowa tā n'aa rabawēh noo gó p'eets hē takatahā dāk Jesus hā, “Jaa ti ōm haēēnh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bā, tabeaanh mā Jesus hā:

—H'ēēd hado da ēr jawén hana do hā? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ karēn bā paawä tanadajēb bā, p'aa hēnh hŷ pong jé naa ŷ bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā? ŷ karēn ti ōm hēp ŷ hata had'yyt hē —näng mā Jesus Peed hā.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, rahe'ood hōm kän Jesus ma matēg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matēg dajēb bā. Dooh tii d' Jesus edo bā. Jāām hē hahŷŷ da Jesus kyyh: “ŷ karēn bā paawä tanadajēb bā, p'aa hēnh hŷ pong jé naa ŷ bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā”, näng paa m' Jesus ta hā.

²⁴ ŷ né hē ti ta ti ta ma matēg. ŷ né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. ŷ né hē hahŷ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ŷ bahapäh, te hub né hē sahōnh hē ta ky n'aa ŷ erii wät doo.

²⁵ Hajōng Jesus moo wäd wät do ŷ nerii wät doo. Hā ŷŷ, ji erii bā paawä sahōnh hē, dooh paawä badāk hahŷ tahaja wäd bā ta tyw n'aa, ji erii bā sahōnh hē. Jāām hē kā.

ATOS

Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

1 ¹⁻²Teopiro, òm ti ỹ ma erih. Pooj jé ỹ erii wät doo gó, ỹ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëëk do paa na-ããj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëëg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëëk do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ỹ erii wät, pooj jé ỹ erih do hã.^a

³Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëëh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëëh sa hã. 40 m' ta äh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. ⁴Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bẽ ayyw dó. T'ĩ hënh da bẽ gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bẽ hã ỹ her'oot do paah. ⁵Hahỹ né hẽ ti ỹ her'oot do paah: “Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Dooh ta äh hajõõ bã, bẽ hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bẽ h'yyb tym gó, bẽ tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —näng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëëk bã séd hã, tamehej'ũũ do reaanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo äã hã, Isaraéw buuj hã, äã wahë n'aa, äã tabahag'ããs hyb n'aa? —näk mã sa kyyh ta hã.

⁷Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bẽ panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky däng do heen n'aa ta hejó j hã. Dooh ti hyb n'aa tado bã. ⁸P'op Hagä Do Sahee bajëë suun bã bẽ h'yyb tym gó, tii bã da bẽ h'yyb tym hejoonh, këh ỹ n'aa bẽ baher'oot hyb n'aa. Këh ỹ n'aa bẽ her'ood da panang Jerusarënh bã, Judah hã j n'aa bã, Samarija hã j n'aa bã na-ããj da. Badäk hahỹ haw'ãäts hẽ da bẽ baher'oot këh ỹ n'aa —näng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hẽ tabasëëk. Wë puh ejën wät mã

^a **1.1-2** Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanäm do tii, pooj jé terii wät doo.

rawén nahapëë wäd kân. ¹⁰Rabahag'ääs bä Jesus hasëëk doo, nawayw hë m' rakasee pawóp hë ajyy sa pa. Hewak mä sa saroor. Ääs mä tii. ¹¹Ti m' ääs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babä bë bab'ëeh, wë hã bë baheg'ääs, Garirej buuj? — näk mäh. —Ti né hë Jesus bë mahang hawät doo, hÿ pong jé hasëëk doo, ti né hë da paa me hahyng. Bë hapäh do hadoo tabasëëk, ti hadoo né da tabahyng p'aa hënh —näk mä ääs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahÿh

¹²Ti m', tii b' naa, waëë joom oriib banäng doo bä naa, rababaaj nä Jerusarënh panang hënh. Dawëë nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'oooh do Saab hã, ti pénh mä tii. ¹³Ti m' rakajaa bä m', rabajëë p'ëë mä ta gawakō p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hënh. Hahÿ d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowāw, Tsijaag, Än-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴Sahōnh hë ta ti rakahet'aa, Jesus wakāän, Marija (Jesus ÿñ), ÿÿj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsëë hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mä ti kata pad'ëëk doo.) Ti m' Peed bas'ëëg gëet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë këh ÿÿ, wakān haa —näng mäh. —P'ooj ub ër wahë makū Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taker'oot Judas Ikarijot makū ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metëë n'aa ti Judas Ikarijot.

¹⁷Ää see paa né tii, ää kanatëë paah. ¹⁸(Jesus maji sa moo gó tan'oo däk do sām n'aa me tamets'ëë hōm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadëë hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahōnh mä taganabäh hōm. Ta j'aa tyd mä gatsëk. ¹⁹Ti m' sahōnh hë Jerusarënh buuj raky n'aa napäh bä m', ta häd ramaneëënh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneëënh Akaredām) —näng mä Peed kyyh.

²⁰Ti m' taky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahÿ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagëë wät pé.”^b

^b 1.20 Saaw-Mo 69.25

Saaw-Mo see hã takerii dāk hahỹỹ da:

“Taw'ãäts hẽ ta see ta jawén buuj”,^c nãng mã Peed kyyh, P'op Hagä Do kyyh tahe'oot do Saaw-Mo hã.

21-22 Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ẽr esoos hapäh do seeh, Jesus Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó ãã mahang, tabasëëk jawén paa bã hapäh doo. Ti né hẽ da ãã ky hata. ãã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajëp jawén paa bã ky n'aa —nãng mã Peed kyyh sa hã.

23 Ti m' rah'yy kajäk pawóp hẽ ajyy. Hahỹỹ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneënh doo (ta häd see ramaneënh Jus-To). Ta see häd mã Matsijas. 24-25 Ti m' hahỹỹ da Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëë:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh ãã sahõnh hẽ —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëëw dāk do Judas jawén buuj, mamejũũ do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooch Judas makũũ mamejũũ do see tado wäd bã. Ahõm nesaa do tamoo wät do sãm tagadoo hẽnh —näk mã sa kyyh Jesus hã.

26 Ti m' pä taah hã raberii padëëk sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adëë hyng tũũ. Ti m' rabaheg'ãäs. Matsijas häd mã ta hã. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kãn p'aa hẽnh Jesus mejũũ doo.

Jãm Pën-Tekos häd nãng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahỹỹh

2 Ti m', jãm Pën-Tekos häd nãng do noo gó m', séd hã m' sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëëk sét tób yt hã. 2 Ti m' nanyw hẽ, hỹ pong jé naa ky ganä dāk bah'ood tak'ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ãäts hẽ m' maa ena ta ti kyyh. 3 Ti m' rabahapäh, tëëg hõõ hadoo mã tabehũũm sa hã. 4 Ti m' sahõnh hẽ kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, tabanyy dāk hyb n'aa. Baad mã sa h'yyb tamahũũm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hã, ti hadoo né m' rer'oot.

5 Ti noo gó m' ti abong mã Jerusarënh panang bã Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahỹ haw'ãäts hẽ

^c 1.20 Saaw-Mo 109.8

hāj n'aa bā naa han'aa doo. ⁶Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napāh bā m', sēd hā m' rakata padēēk. Ramaa napāh Jesus hā h'yy ka'eeh do ramēr'oot mā sa kyy me. Sahōnh hē hāj n'aa s'ee hēnh han'aa do sa kyy me m' ramēr'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷Tak'ēp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ēēd hado hỹ ēh? —nāk mäh. —Sahōnh hē her'oot doo, Garirej hāj n'aa buuj né ti hỹh —nāk mäh. ⁸—H'ēēd hyb n'aa ti rabahajaa sahōnh hē ēr kyyh rer'ood bā? Ēr maa napāh rer'oot do ēr kyyh —nāk mā sa kyyh. ⁹—Ēr mahang ti abong Par-Tos hāj n'aa babuj n'aa, Medija hāj n'aa bā naa, Mesopotām babuj n'aa, Judah hāj n'aa bā naa, Kapados hāj n'aa babuuj, Pōn-Tus hāj n'aa babuuj, Asija hāj n'aa babuuj, ¹⁰Pirikija hāj n'aa bā naa, Pam-Pirija hāj n'aa bā naa, Esit hāj n'aa bā naa, Ribija hāj n'aa Sirené nedaa bā naa ta wób —nāk mäh. —Ti abong na-āāj hē panang Roma häd näng doo bā naa ta wób. ¹¹(Ēr mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsyt dēēg hā, Keret häd näng doo bā naa ta wób. Arab hāj n'aa babuuj ta wób. Ēr sahōnh hē ēr maa napāh ēr kyy me P'op Hagä Do tak'ēp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —nāk mā sa kyyh.

¹²Ti m' sahōnh hē rah'yyb manepēē bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hā rabeaanh:

—H'ēēd hado hahỹ ēh? —nāk mäh.

¹³Doo. Ti a'oom sa h'yyb —nāk mā ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejũũ do wób, sa sii tabas'ēēg gēēt. Ti m' kata pad'ēēk do sa hā tabaher'oot. Tak'ēp mā ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakān haa, Jerusarēnh buuj na-āāj hē, baad bē maa newē bē ŷ maher'oot doo —näng mäh. —ŷ her'oot bē hā hahỹ bē hapāh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵—Ha'oom doo, bē ed'oo hahỹ ajyy. Doo raoom bā. Bāp paa nā. Doo ji aoom bā nayyw hē bāp paah. ¹⁶Hahỹ bē hapāh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng do her'oot do paah. Hahỹ da m' ta kyyh:

¹⁷“Sahōnh hē tagawatsig pooj jé,
näng mā P'op Hagä Doo,
ỹ anoo da Sahé ŷ sahōnh hē badāk hahỹ haw'ääts hē habong
do sa hā.

Bë taah, bë toog na-ããj hẽ rahe'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ëeh hadoo da pahëew sa hã.

Wahëh s'ëeh enãh da.

18 Wẽ ÿ moo bok do sa hã né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hã, ÿÿj sa hã na-ããj hẽ.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa rahe'oot da.

19 Wẽ hã ÿ pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tũũ ta heen n'aa ÿ metëeh da.

Majyyw, tëeg hõoh, atsyg na-ããj hẽ ÿ metëeh da.

20 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hẽ, papÿÿj badagyb dāk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado dāk da.

Tak'ëp da tabanãm, hetsooh né hẽ da,

gabareeh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

21 Sahõnh hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa etsëe doo, wẽ ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bã.”^d

22 Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Isaraew buuj, bë maa newë hahÿÿh —näng mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëeh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo ta ti ta hã, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hã ji bahapäh hyb n'aa. Bë hapäh né hẽ tii. ²³ Ti né hẽ Jesus ran'oo dāk do bë moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hẽ. Ti né hẽ Jesus bë daj'ëep doo, bë epëem dāk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë mejũũ repëem dāk. ²⁴ Tii da bë badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bã. Tadajëp jawén paa bã, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bã. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bã taj'aa ketsëe bã Jesus hã. ²⁵ Hahÿÿ da ër wahë makũ Dawi her'ood dāk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym ÿÿ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapäh had'yyt hẽ, pój ÿÿ jé tabahõm. Hup ÿÿ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh ÿ h'yyb eÿÿm bã.

26-27 Ti hyb n'aa ÿ h'yy gadajang,

^d 2.21 Jowëw 2.28-32

ti hyb n'aa ỹ ma ejäm ỹ tsebé do hyb n'aa.

Dooh kamak ỹ n'aa meréd bā ỹ radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bā a karom tsyt hē a wē moo wāt do ta kamag n'aa karejā bā.

Ti hyb n'aa, dooh ỹ eỹm bā ỹ dajëb né paawä.

²⁸ Hā ỹ mametëeh ta tyw n'aa hỹ pong jé hahôm doo, ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp ỹ tsebé a matym gó man'oo bā”,^e näng mä Dawi Jesus ky n'aa hā.

²⁹ Ti m' Peed baher'oot ënh sa hā:

—Wakān haa —näng mäh. —Wyt ta maab hē ti ỹ her'oot do bē hā. Ēr wahë makū Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hē ti anäng nā ěr panang bā ta kamag n'aa paa hood. ³⁰ Noo ese ti Dawi makūh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hē ta ky n'aa taheer'ood bā. Tahapäh né hē ky kaneh'ỹt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hā. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hā, Dawi panaa see ěr wahë pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. ³¹ Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makū wén her'ood dāk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bā ganā wāt do ky n'aa. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bā, tanooh. Dooh ta kamag n'aa karejā bā, tanooh. ³² Ta ti Jesus, ta ky n'aa bē hā ỹ her'oot doo, ti né hē P'op Hagä Do an'oo bā edëb wāt p'aa hënh. Taganā wāt jawén paa bā, āā sahōnh hē āā bahapäh, ta ky n'aa āā wén maher'oot. ³³ Hỹ pong jé tabasëek P'op Hagä Do an'oo bā. P'op Hagä Do hub hënh tabasooh P'op Hagä Do an'oo bā, ta sii tabag'āās hyb n'aa. Tii bā ta Yb an'oo dāk ta Sahee ta hā, ěr hā taky n'aa enooh do paah. Ti né hē hỹ kā tanoo do āā hā kā. Ti né hē ti bē maa newëë doo, babā bē hapäh doo. ³⁴ Dooh Dawi makū hỹ pong jé hasëek do tado bā. Ti hadoo né hē hahỹ da ta kyyh:

“Wahëh ỹ hā P'op Hagä Do ky hadoo:

‘Aso hup ỹ hënh, si ỹ mabag'āās hyb n'aa.

³⁵ Tii bā kā da a majĩ da ỹ nes'ëem, òm da raky daheeh ỹ an'oo bā.’ ”^f

^e 2.28 Saaw-Mo 16.8-11

^f 2.35 Saaw-Mo 110.1

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op Hagä Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:

—Isaraéw buuj, wakãn haa, bë ÿ maher'oot baad ub, bë sahõnh hẽ baad bë bahapäh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bë epëem däk doo, P'op Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado däk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado däk hyb n'aa na-ãäj hẽ —näng mä Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bä m' Peed kyyh, tak'ëp mä rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãn haa, —näk mäh —nyy da ër bad'oo hÿÿ kã?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ bë h'yy kawareem P'op Hagä Do wẽ. Taw'ãäts hẽ Jesus Kristo häd gó bë ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bä da tanoo da ta Sahee bë hã —näng mäh. ³⁹ —Bë hã, bë panaa hã, ta wób hã na-ãäj hẽ dawëe habong do P'op Hagä Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hẽ tanaëenh do sa hã taky n'aa enooh ta tii —näng mä Peed kyyh kata padëek do sa hã.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nä sa hã. Tak'ëp tabetsëe sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bë kedëeb, ky nes'aa do sa nemuun bë P'op Hagä Do narejäã hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mä Peed her'oot do gad'oo doo. Kata däg kãn mä P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata däk doo kã ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mä rahyb n'aa matakëe 12 hedoo do Jesus mejüü do rama metëek do hã. Séd hã had'yyt hẽ rababong. P'op Hagä Do sii raber'oot, ta hã raky n'aa etsëe. Raganebäh hõm pãw, sahõnh hẽ rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mä Jesus mejüü do rametëek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hẽ rapehuunh mäh. ⁴⁴ Séd hã rababok Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hẽ sa ma sa hã né hẽ rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ëem sa ma sa wẽ hanäng doo. Ta sãm retyn hõm mä sahõnh hã, wẽ bedoh do sa hã. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hẽ. Sa tób yt hã séd hã sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebë do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejäm, P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa raheer'oot.

K'yy gadóm doo Peed haso dāk
do heen n'aa (Atos 3.1-10)

Sahōnh hē ta wób ragen'aak
Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ti m'
Jesus an'oo bā ta hā h'yy ka'eeh
do kahūūm magyys hē.

K'yy gadóm do Peed haso dāk do
panyyg n'aa hahȳȳh

3 Ti m' ta see pé noo gó, tug
bā, Peed Jowāw daheeh
rabah'ūūm P'op Hagā Do tób
n'aa hēnh, P'op Hagā Do hā
Judah buuj raky n'aa hetsē do
heen n'aa gó m'. ²Tób wahoo
n'aa hadē noo bā aj'yy k'yy
gadóm do bahäng. Ta hā d' né
hē takenäng noo gó. Ta noo
“Hanām Doo” ramaneēēnh doo
bā tabahäng. T'ī hēnh ramana
had'yyt hē, dajēēr tabetsēē
hyb n'aa hejäng do sa hā. ³Ti
m' tabahapäh bā Peed Jowāw

daheeh hajēē p'ēē doo, tetsēē mā sa hā. ⁴Ti m' rabaheg'āās ta hā,
ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegāā āā wē —näng mäh.

⁵Ti m' aj'yy hyb n'aa matakā dāk mäh. Ranoo ted'oo dajēēr ta
hā. ⁶Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Dooh wē y hanäng pé k'āāts tēg gabarēēh doo, hewak do na-
āāj hē. Wē y hanäng do y anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky
gabuu: Awäd däg! —näng mäh.

⁷Tii bā m' Peed moo ej'ooj sēēk mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj
sēēk. Ti m' nayyw hē ta tsyym bahub dāk. ⁸Tabas'ēēg gēēt bā
getsēg wāt mäh. Ti m' tadu doo tabawäd dāk. Ajēē suun kän mā
sa sii P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, awäd dāk mäh, getsēk
mā tawäd bā. P'op Hagā Do m' taj'aa etsēē wāt. ⁹Ti m' sahōnh hē
rabahapäh bā hawäd dāk doo, P'op Hagā Do taj'aa etsēē dāk bā,
¹⁰raky hadoo:

—Ti né paa ēr hep'ēēh doo, tób noo bā “Hanām Do” häd näng
doo bā hahäng doo, dajēēr hetsē doo —näk mā sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mā hawäd dāk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kã aj'yy hawäd däk doo, dooh m' teréd bã Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahōnh hẽ t'ĩ hēnh rawaj'aa padëek, raheg'ãās hyb n'aa. Saromāw häd näng doo bã rabab'ëeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ëeh bã m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hã:

—Isaraéw buuj —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë meuunh? H'ëed hyb n'aa ãã wë bë baheg'ãās? ãã ky gabuuj bë ed'oo, baad P'op Hagä Do hã ãã h'yy kasadã do hyb n'aa bë ed'oo, ti aj'yy bawäd däk —näng mäh. ¹³ —P'op Hagä Doo, Abaraām, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, ër wahë makū rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ëp Jesus kawehëë däk hyb n'aa. Ti né hẽ bë an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajëp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hōm tabahōm, bë ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bë h'yy kawareem baad had'op do wë, P'op Hagä Do karēn doo da hawät do wë. Bë mejūū Pirato beréd hōm ta da hadoo do dahej'ëep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëep paa ji hed'ëep doo. Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Do an'oo bã taganã wät p'aa hēnh. ãã sahōnh hẽ, baad ub ãã bahapäh ta tii, ta ky n'aa ãã wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó ãã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahỹ aj'yy bë hep'ëeh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hẽ tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kã —näng mã Peed sa hã.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ênh:

—Wakān haa —näng mäh. —Ỹ hapäh, dooh bë h'yy ganyy bã, bë wahë n'aa na-ãāj hẽ, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejãā noo gó. ¹⁸ Tii da né hẽ takaja däk P'op Hagä Do an'oo bã, ta pooj jé sahōnh hẽ ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hã. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop mã da dajëb, rahe'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ãāts hẽ bë t'yyd kamehīn bë bad'oo do hã. Bë h'yy kawareem, P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh, nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do tabawug hōm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'yyb en'yym hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasēm do P'op Hagä Do mejūū hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Hỹ pong jé Jesus bagä nã, takajaa bã kã sahōnh hẽ P'op Hagä Do benām doo. Tii da né hẽ p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hẽ ta wë kasëew bong do rahe'oot do hã. ²² Hahỹ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hã: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ỹ hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë

h'yy kaha'eeh do an'oo bã bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh tahe'oot doo. ²³Jé ta hã ky nadaheeh doo, dooh né hë P'op Hagä Do gado wäd bã ta karapee mahang”,^g näng Mosees kyyh — näng mã Peed.

²⁴Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuéw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ããj hë Samuéw jawén her'oot doo, rahe'oot paah, da hë êr mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵Bë né hë ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bë né hë ti gadoo do pan'aa êr wahë makû sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa êr wahë makû Abaraãm hã: “Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedëng da a panaa see^h hyb n'aa”,ⁱ näng mäh.

²⁶Ti m' taky hado kân:

—Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa bã, pooj jé tamejũũ bë wë, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahãnh.

Sinedirijo ajyy n'aa raky geÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

4 Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa, Saduséw häd enäh do na-ããj hë, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaher'oot bã hajök do mahang. ²Tii kã m', han'aa do tak'ëp mã rakawajãän, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bã.^j ³Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tũũh däg mã papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaher'oot hyb n'aa. ⁴Ti hadoo né hë, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed rahe'oot doo. Kahũũm magyys hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ⁵miw däk mã tahyb n'aa péh.

⁵Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, Jerusarënh bã rakata padëek rabaher'oot hyb n'aa. ⁶Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowãw, Aresãn, ajyy wób na-ããj hë

^g 3.23 Dew-Teronom 18.15, 18, 19

^h 3.25 Jesus né hë ti Abaraãm panaa see, taky däng doo.

ⁱ 3.25 Genesis 22.18, 26.4

^j 4.2 Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã p'aa hënh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wakään.
 7Ti m' ramejũũ ramena b'ëëh Peed Jowāw daheeh sa wë. Ti m'
 radu doo reanh doo. Hahỹĩ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bë haso dāk?
 —nāk mā sa kyyh.

8Ti m' baad mā Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm. Ti m'
 Peed ky gadoo:

—Bëëh, Judah buuj bag'ääs doo, bëëh, sa wahë n'aa hedoo
 doo —näng mäh ⁹—ää bë eanh nahëë näng do hã baad ää moo
 bok do ky n'aa. Bë karën mā bë bahapäh nyy da tabahas'oo dāk.
 10Y her'oot baad ub bë hã, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh
 hë Isaraéw buuj na-ääj hë: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëëm
 dāk do paah, P'op Hagä Do an'oo bā ganä wät do hejój gó né hë
 tabahas'oo dāk hahỹ aj'yy bë mahang hag'ëed dāk doo —näng
 mäh. ¹¹—Jesus né hë ti pä hadoo, bëëh, tób n'aa tehem'aa do
 hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hỹĩ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa
 hado dāk doo —näng mā Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do
 paa hã.^k

¹²Ti m' taky hadoo ênh:

—Jääm hë Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do
 mahãnh ta wë ji basëëk hyb n'aa. Dooh ta see pé badāk hahỹ
 haw'ääts hë ji h'yyb tym hed'ëep doo —näng mäh.

¹³Ti m' sa wahë n'aa rameuuj bong, h'yyb neỹĩm doo me Peed
 Jowāw daheeh raheer'oot rabahapäh bā, dooh né paawā tak'ëp
 rama kamet'ëëg bā, ky n'aa netsä né paawā. Peed raheer'oot do hã,
 Jesus sii rababong do paa sa wahë n'aa rahapäh. ¹⁴Sa mahang né
 hë aj'yy has'oo dāk do bagëët. Baad rabahapäh ti has'oo dāk né hë,
 ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. ¹⁵Ti m' ramejũũ Peed Jowāw daheeh
 raban'yyh dó. Ti m' sa wahë n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶Ti
 m' raky hadoo:

—Nyy d' ër bad'oo sa hã? Sahõnh hë Jerusarënh buuj raheen
 n'aa enä hahỹ baad rapahuunh doo. Dooh tahaja bā ër ky
 n'aa jejën bā —nāk mäh. ¹⁷—Taw'ääts hë ër meduuk sa hã,
 ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hã Jesus häd gó, rapahuunh
 do ky n'aa kanah'ũũm hyb n'aa —nāk mā Judah buuj sa wahë n'aa
 sa kyyh, sa daaj hë rakaner'ood bā.

^k 4.11 Saaw-Mo 118.22 hã takerii dāk tii, Peed ky däng doo.

¹⁸Ti m' ramejũũ Peed Jowāw daheeh rabajëë p'ëë p'aa hēnh. Ti m', tak'ëp ramejũũ sa hã ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëëk hyb n'aa Jesus häd gó.

¹⁹Ti m' Peed raky hadoo:

—Bë daaj hë bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bë mejũũ do hã äã ky daheeh, P'op Hagä Do mejũũ do hã äã ky daheeh? ²⁰Dooch äã haja bä äã ky n'aa eréd bä äã her'oot do äã maa napäh do hã, äã hapäh do hã —näk mä Peed sa kyyh.

²¹Ti m' p'aa hēnh rage'yỹm sa hã. Rage'yỹm jawén paa bä m', raberéd hõm rabah'ũũm hyb n'aa. Dooch rahapëë bä nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejãã hyb n'aa, hajõk do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo däk do hyb n'aa. ²²Aj'yy has'oo däk doo, 40 bahãnh däg ta baab n'aa.

**Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëë do
panyyg n'aa hahỹh**

²³Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hõm jawén paa bä kä m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hã sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób sa kyyh. ²⁴Ti m' raky n'aa napäh bä m', séd hã m' raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Hahỹ da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë mabag'ääs doo —näk mäh. —A mo haj'aa sahõnh hë badäk hahỹh, wë, akajar na-ääj hë, sahõnh hë ta hã habong do na-ääj hë. ²⁵Hahỹ da maher'ood wät paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hã, Dawi, äã wahë makũ kyy hã, a wë rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahỹ haw'ääts hë habong doo,
Judah buuj nadoo doo, rakawajããn?
H'ëed hyb n'aa daap hë rahyb n'aa newëë
nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë,
ta hã raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶Badäk hahỹ haw'ääts hë hãj n'aa sa wahë n'aa rakataa séd hã,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë,
Kristo, Tah'yyb Däng Do wë na-ääj hë,
rakamajĩĩ hyb n'aa.”^l

²⁷ —Te hub né hẽ —näk mäh. —Babä panang bä, ää wahẽ n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-ääj hẽ rah'yy kawapëen hyb n'aa a karom tsyt hẽ a wẽ kasëew däk do wẽ, Jesus wẽ, mah'yyb däng do wẽ. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hẽ rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hẽ ää rage'ỹm doo. A karom né hẽ ääh. Man'oo baad ub, h'yyb neỹm doo me, a ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo ää hã a hejój, nahëë enäh do ää baheso hyb n'aa, ää pehuunh hyb n'aa, ää moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hẽ a wẽ kasëew däk do häd gó —näk mã sa kyyh raky n'aa etsëë bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëeh bä katajus wät mã k'ääts. Tii bä kã m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hẽ sa hã tak'ëp mã sa h'yyb tamahũum. Ti m' h'yyb neỹm doo me rabaher'ood kãn P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëëk do panyyg n'aa hahỹh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'ym ta wób sa hã. Dooh sa mab hẽ sa ma tado bä, sahõnh hẽ sa ma hadoo. ³³ Tii kã m' 12 hedoo do Jesus mejũ doo, P'op Hagä Do hejój me rahe'oot mã Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hã, baad tabahag'ääs sa hã. ³⁴ Dooh kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ääj hẽ, resëem hõm mã tii. ³⁵ Ta sãm ramanaa Jesus mejũ do sa wẽ, rabets'ëë hõm hyb n'aa wẽ bedoh do sa hã.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt deëg hã Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mã ta häd. Jesus mejũ do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'ym doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besëem hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejũ do sa wẽ, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahỹh

5 Sa mahang ti awät mã aj'yy seeh. Ta häd mã Ananijas. Ta ỹm Sapira häd näng do daheeh resëem hõm mã na-ääj hẽ tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ỹm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mã ta sãm uuh Jesus mejũ do sa wẽ. Ta uuh sa wẽ tabaym.

³Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, òm tah'yyb mahũũm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hã rep'aak do uuh. ⁴A h'ëed né hë paa ti tób hood pan'aa. Ta sãm, mesëem hõm do jawén paa bä, a ma né hë paawä. H'ëed hyb n'aa, sahõnh hë a hã rep'aak do mets'ëë däk maken'ooh? Dooh äã tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mäh Peed kyyh ta hã.

⁵Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëe hyng mä tũũ, dajëp mäh. Ti m' sahõnh hë raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeỹm bong mä tak'ëp. ⁶Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷Nayyw hë denaa hë Ananijas makũ ỹm bajëe suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Dooh m' ta heen n'aa nyy bä ta patug dajëp doo. ⁸Ti m' Peed eanh ta hã:

—Baad maher'ood hã ỹỹ —näng mäh. —Jããm né hë hahỹ tób sãm, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—Ỹỹ. Ti né hë ta sãm —näng mäh ỹynh.

⁹Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegãã, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Òm da ramahũũm hỹỹ kä —näng mäh Peed Sapira hã.

¹⁰Ti m' Sapira badëe hyng Peed bagëet bä, dajëp mäh. Pahëew hedoo do rabajëe p'ëe bä, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakä jëng ta patug makũ pa. ¹¹Ti m' sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ããj hë rajeỹm bok mäh.

Jesus mejũũ do hajõng ranahëe esog hõm do panyyg n'aa hahỹh

¹²Ti m' Jesus mejũũ doo, 12 hedoo doo, hajõng mä rapehuunh. Meuj n'aa näng do ramoo bok hajõk do sa mahang. Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagä Do rayd hyb n'aa esee do yt hã, Saromãw häd näng doo bä. ¹³Ta wób, ragenaa né paawä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bä, h'yyb e'ỹm do hyb n'aa. ¹⁴Ti hadoo né hë m' ajyy, ỹỹj, Jesus hã h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵Ti m' nahëe enäh do ramenaa tyw n'aa hahäd hã. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabës bä, ta wób sa hã ta maëts badäng hyb n'aa. ¹⁶Hajõk panang Jerusarënh nedaa bä haj'eenh do han'aa. Ramenaa nahëe enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ëek do na-ããj hë. Ti m' sahõnh hë rabaheso hõm.

Jesus mejũũ do Judah buuj wahẽ n'aa rarejãã do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa heh'ãät doo, Sadusẽw hãd enãh do ta sii habong do na-ããj hẽ rah'yy kajewëets kãn Jesus mejũũ do sa wẽ. ¹⁸Ti m' rameso padëek, ti m' ragadahew'ëes doo gó m' radewäts b'ëeh. ¹⁹Ti m' atsẽm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ããs tanoo gasëets nyh mã Jesus mejũũ doo. ²⁰Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ ahõm nã P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã. T'ĩ hẽnh bẽ her'ood hajõk do sa hã hahỹ ji bawät do papuuj ky n'aa, ji h'yyb nãm do Jesus an'oo däk do ky n'aa. Sahõnh hẽ bẽ her'ood sa hã — nãng mã ããs kyyh.

²¹Ti m' tabawag hõm bã kã rabahõm P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã, ããs mejũũ doo da sa hã. Ti m' radu doo rama metëek doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa heh'ãät doo, ta sii habong doo, ranaëenh sahõnh hẽ Isaraẽw buuj sa wahẽ n'aa, séd hã rakata padëek hyb n'aa. Sahõnh hẽ sa wahẽ n'aa ramaneëenh Sinedirijo. Tii bã m' ramejũũ rahahëen Jesus mejũũ do radewäts b'ëeh do paa bã. ²²Ti m' warahén rakaja hõm bã t'ĩ hẽnh, dooh m' rawyyd bã. Ti m' rababaa j nã, raky n'aa manaa. ²³Ti m' raky hadoo:

—Ãã kaja hõm bã, baad tanoo katsẽ. Ta noo bã warahén rabab'ëeh. Ãã noo gasëets hõm bã, dooh ta gó hab'ëeh péh! —nãk mã sa kyyh.

²⁴P'op Hagã Do tób n'aa hagã n'aa sa wahẽ n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa wób raky n'aa napãh bã m' tii, h'yyb manepëe boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —nãk mäh.

²⁵Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bẽ dewäts b'ëeh do paa ti ab'ëeh P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã. Hajõk do hã rama metëek —nãng mäh.

²⁶Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa hagã n'aa sa wahẽ n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahëen mã 12 hedoo do Jesus mejũũ doo. Rakaja hõm bã, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejã bã. Rajeỹm hajõk doo, Jesus mejũũ do sa kyyh maa new'ëe doo. Pã me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejã bã paawã. ²⁷Ti m' rakaja hõm bã, ramenaa Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bã, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa heh'ãät do beanh hyb n'aa sa hã. Ti m' ta ti ky hadoo sa hã:

²⁸—Tak'ëp bẽ ãã mejũũ paa ãã ky n'aa jaw'yyk doo me, bẽ ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hẽ da bẽ her'ood”,

näk paa ää kyyh bë hä. Ti hadoo né hë bë nabuj keh'üüm. Sahõnh hë Jerusarënh buuj sa hä bë met'ëëg hõm nanäng Jesus ky n'aa. Ää daj'ëëp ta ti aj'y y bë ky n'aa h'üüm. Ää hä bë ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh ti ää ky daheeh. Dooh tahaja bä ajyy sa kyyh ää ky dahé bä, ää hä ramejüü do baad tanu nadëë bä P'op Hagä Do mejüü do hä —näk mäh. ³⁰ —P'op Hagä Doo, ër wahë makü rah'y kaha'eeh doo, Jesus ganä wät dejëp do sa mahang tan'oo bä. Ti d' né hë Jesus bë epëëm däk do paa b'aa kajatsëk do hä. ³¹ P'op Hagä Do wehëë däk tii. Hÿ pong jé tabasëëk tan'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasooh ta sii sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bä. Ji h'y yb tym dëëb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bä, P'op Hagä Do hä Isaraéw buuj rah'y kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bä, nesaa do sa h'y yb gó hanäng doo tabasog hõm hyb n'aa. ³² Ää sahõnh hë ää bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hä ky dah'eeh do sa hä P'op Hagä Do an'oo däk doo, ti na-ääj hë tahapäh sahõnh hë tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mä rakawajään. Rakarën mä radej'ëëp. ³⁴ Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëëg gëet mäh. Ti m' tabaheer'oot sa hä. Gamarijéw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'y yk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejüü 12 hedoo do raman'y yh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hä:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bë hyb n'aa newë bë bad'oo do sa hä —näng mäh. ³⁶ —Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëëh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëëb kân. Radaj'ëëp jawén paa bä m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadajëp bä, ahëëj jëng sahõnh hë. ³⁷ Ta jawén, sahõnh hë häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hë tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hë radajëëb kân. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mä na-ääj hë. ³⁸ Ti hyb n'aa ÿ baheer'oot bë hä: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'y y du n'aa do tado bä ti rametëëk doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hä —näng mäh. —Baad bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hä bë kamaj'ï —näng mä Gamarijéw kyyh sa hä.

⁴⁰Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hē, 12 hedoo do ramenaa, ti m' ramejũũ rabahewyyh. Ti m' ramejũũ mã sa hã ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹Ti m' Jesus mejũũ do raban'y'yh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mã rabahewyyh jawén paa bã, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴²Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, sa tób hënh na-ããj hē raher'oot ta ãh hã had'yyt hē, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

**Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa
panyyg n'aa hahỹỹh**

6 Ti noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'ũũm. Sa mahang ti abong mã Judah buuj, ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mã Jesus mejũũ do sa hã ta tii bã babuuj sa ky n'aa. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsëh doo bã, dooh ran'oo bã ãã sii habok do sa hã —näk mã sa kyyh.

²Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hã, sa hã rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooh baad tado bã ãã eréd bã P'op Hagä Do kyyh ãã metëek doo, sa waa ãã betsëeh hyb n'aa paawä. ³Ti hyb n'aa, wakân haa, ãã karën bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ëeh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo. Ti ãã mejũũ sa hã rabetsëeh hyb n'aa sa waa. ⁴Ãã né hē, ãã ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ãã ber'oot. ãã né hē ãã ma metëek P'op Hagä Do ky n'aa —näk mã sa kyyh.

⁵Ti m' baad mã sa hã raher'oot doo. Tii bã m' rasëm mã Es-Tew häd näng doo. Tak'ëp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm mã tii. Hahỹỹ d' mã rasëm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. Ân-Tijoka panang häd näng doo hënh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do taky dahé däk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶Ti m' rabasëm jawén paa bã, ramehũũm kân mã Jesus mejũũ do sa wë. Tii bã kã m', Jesus mejũũ do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁷Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'ũũm. Nayyw hē Jerusarënh bã takah'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób rah'yy kae kân Jesus hã.

Es-Tew ramaso dāk do panyyg n'aa hahỹỹh

⁸Ti m', baad mā P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mā P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang.

⁹Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hẽ sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresân-Dirija panang buuj wób, Siris hãj n'aa buuj wób, Asija hãj n'aa buuj wób. ¹⁰Es-Tew mā raky hũũm paawä, dooh m' rahaja bã. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahỹỹ da bë her'ood —näk mäh. —“Ãã maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ãäj hẽ Es-Tew ky n'aa rejãã doo”, denoo da —näk mã sa kyyh.

¹²Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hẽ rakawajããn Es-Tew wẽ ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso dāk, ti m' ramahũũm Sinedirijo ajyy n'aa sa wẽ, sa wahë n'aa wẽ. ¹³Ti m' ramejũũ ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Doo hahỹ aj'yy eréd bã taky n'aa rejãã do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ãäj hẽ —näk mäh. ¹⁴—Ãã maa napäh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahäj jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëëk do Jesus ahỹyd hõm da, tanooh —näk mã noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵Ti m' sahõnh hẽ Sinedirijo ajyy n'aa, t'ĩ hẽnh hat'oonh doo, baad mā raty padëëk Es-Tew wẽ. Ta mamets, ããs mamets hado dāk mã sa hã.

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahỹỹh

7 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh Es-Tew hã:

—Äkä, se hub né hẽ ta ti rahe'oot do a ky n'aa? —näng mäh.

²Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakän haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newë këh ÿỹ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät ër wahë makũ Abaraãm hã, Mesopotãm häd näng do hãj n'aa bã Abaraãm bawät nä bã, Arãn panang hẽnh takahỹyd gã

do pooj jé. ³Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakãän, a yb tób paah. Ahôm da hëej s'ee hënh, ôm ÿ metëeh hënh”,^m näng mä P'op Hagä Do ta hã. ⁴Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa häj n'aa, Mesopotãm häd näng doo, ti m' tabahôm Arân panang häd näng doo hënh. Ta yb dajëp do jawén paa bä, P'op Hagä Do manaa wawëë hë ër babong do häj n'aa bä. ⁵Dooh P'op Hagä Do an'oos pé ta hã, hëej uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hë paawä hahÿ hëej ta panaa pan'aa sa häj n'aa pan'aa, Abaraãm dajëp jawén paa bä. Tii d' taky n'aa enooh ta hã, dooh nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bä ti noo gó. ⁶Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Sa häj n'aa nadoo hënh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejüü sa hã 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hë da ramoo bok da t'ï hënh. Rarahejää da t'ï hënh a panaa. ⁷ÿ abanh da ta säm ta tii d' moo hed'oo do sa hã. ÿ rahejää da. Ti jawén paa bä, tii b' naa a panaa rababaaj nä bä wawëë hë. Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,ⁿ näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejüü sa taah ramasuuj noo byyh ehök, P'op Hagä Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak häd näng doo, 8 tabado däk bä ta äh, Abaraãm masuuj noo byyh hōg hōm. Tii d' né hë kä Isak Jakóh yb. Jakóh kä, ta häd see Isaraéw, 12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹Ti né hë Jakóh taah, ër wahë maküü, rahyb n'aa jewës do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hōm Esit häj n'aa hënh, ta si n'aa hë tamoo wät hyb n'aa t'ï hënh. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hagää had'yyt hë Joséh. ¹⁰Joséh P'op Hagä Do ed'ëep sahōnh hë nesaa do mahānh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit häj n'aa wahë n'aa, Paraóh ramaneëenh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bä kä sahōnh hë Esit häj n'aa hagä n'aa, ta tób hagä n'aa na-ääj hë tabahadoo hyb n'aa. ¹¹Ta jawén ji hasaah do bawäd kân Esit häj n'aa bä, Kanaäh häj n'aa bä na-ääj hë. Sahōnh hë m' rabahoop sah. Dooh m' ër wahë makü sa waa rawyyd bä. ¹²Tii bä kä, Jakóh ky n'aa napäh bä joom s'ëëb Esit bä hanäng doo, tamejüü ër wahë makü t'ï hënh sa waa rabetsëe hyb n'aa. ¹³Ti m', ta jawén, p'aa hënh t'ï hënh rabahōm bä kä

^m 7.3 Genesis 12.1

ⁿ 7.7 Genesis 15.13-14

sa waa hets'ëë doo, Joséh baher'ood kân sa hã sa hÿÿj né hë. Tii bã Paraóh na-ããj hë heen n'aa nyy dâk Joséh wakãân hã, Joséh yb hã. ¹⁴Tii bã kã m', Joséh mejũũ ramanaa ta yb, ta wakãân had'yyt hë Esit hënh. ⁷⁵sahõnh hë han'aa do paah. ¹⁵Ti m' Jakóh rakahÿÿd j'eenh Esit bã. T'ĩĩ hënh tadajëb kân. Tii b' né paa m' ër wahë makũ radejëb kân. ¹⁶Sa kamag paa ramahũũm p'aa hënh Sikëm panang hënh. Gabaho doo gó, Sikëm bã Amoor taah sa hã Abaraãm ets'ëë hõm do paa radaboo jëng sa kamag n'aa —näng mã Es-Tew kyyh.

¹⁷Ti m' taky hadoo ënh:

—Tabedaa dâk bã kã Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ëp ër wahë makũ panaa rakaood bong Esit häj n'aa bã. ¹⁸Ti m' ta see pé noo gó Esit häj n'aa wahë n'aa see tadu doo tabag'ããs doo. Dooh m' ta ti ky n'aa napëë bã Joséh makũũh. ¹⁹Ta ti sa wahë n'aa tawedii ër wahëh makũũh, tarejãã na-ããj hë. Tamejũũ sa taah papuuj henyys do raberéd is, radejëp hyb n'aa. ²⁰Ti noo gó m' tabenäng Mosees häd näng doo. Anäm ti karapee. Ta yb, ta ÿÿn rawä wät, rejën sa tób bã tamawoob hë kamarab. ²¹Ranahaja wäd bã rejën doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bã kã, Paraóh toog rabawyyd kân, taw'ëeh mãh, ta t'aah hadoo tan'oo bã. ²²Sahõnh hë Esit buuj rahajaa do rama metëëk ta hã. Tak'ëp tii bã kã tahyb n'aa jawyk tahe'oot do hã, tamoo wät do hã. ²³40 ta baab Mosees bahado dâk bã, takarën tabahag'ããs ta wakãân, Isaraéw buuj. ²⁴Takajaa bã, tahapäh ta wakãân see Esit buuj see rejãã. Ti hyb n'aa ta sãm baanh. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakãân raheen n'aa enäh P'op Hagä Do ti mejũũ tabed'ëëp sa hã Esit buuj sa moo gó naa. Dooh rah'yy genä bã. ²⁶Jat'iip hadoo tabahapäh pawóp hë Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karën paawä dooh ti d' radoo bã. “Wakãân haa”, näng, “bë wakãân had'yyt hë. H'ëed hyb n'aa bë kamaj'ĩĩ?”, näng. ²⁷Ta see rejãã do aũũj hõm mã Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: “Jaa g'eeh hanoo ãã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ÿ makarën manaboh jat Esit buuj tsém hë manaboh jat doo da?”,^o näng mãh. ²⁹Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napäh bã, kejën hõm Midijän häj n'aa hënh. T'ĩĩ hënh tabag'ëed däg kân ta wakãân nadoo do sa mahang. T'ĩĩ hënh takat'ëë dâk. Pawóp hë ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—40 ta baab jawén paa bă P'op Hagă Do âãs kasee Mosees hă tēeg hōō gó, b'aa tūū nu dăg is do kadoo doo gó naa. Banawăng bă, waëë Sinaih hăd năng do nedaa bă tii. ³¹ B'aa kado né paawă, dooh m' taooj jēē bă Mosees bahapăh bă, tahyb n'aa meuunh măh. T'īī hēnh tabahōm bă, p'eets hē tabahēg'āās hyb n'aa, tamaa napăh mă Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hă: ³² “Ŷ né hē P'op Hagă Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. Ŷ né hē P'op Hagă Doo, Abaraām, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo”,^p năng măh. Mosees kajajăn wăt mă tak'ēp tabeyym wăt do hyb n'aa. Dooh tahegăă bă t'īī hēnh, eym wăt do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagă Do ky hadoo ta hă: “Makabo nă a tsyym suun, majó gēēt do k'āāts ma ŷ hadoo do hyb n'aa, tsyt hē takasēew dăk ti wē ŷŷ. ³⁴ Ŷ hapăh né hē ny hadoo karapé haa rarejăă do Esit hăj n'aa bă. Ŷ maa napăh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hŷ pong jé naa ŷ bahyng ŷ bed'ēep hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kă, Esit hēnh ōm ŷ mejūū, karapé haa t'īī hēnh naa mabasog nyh hyb n'aa”,^q năng mă P'op Hagă Do kyyh Mosees hă, năng mă Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Ti né hē ti Mosees ta wakăān raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo āā wahē n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?”, năk paa sa kyyh ta hă. Āās b'aa kadoo doo gó Mosees hă kasee do kyyh hă P'op Hagă Do mejūū sa wahē n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakăān tabed'ēep hyb n'aa. ³⁶ Ti né hē Mosees er wahē makū manyyh do Esit hăj n'aa bă naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa năng do tametēeh Esit bă, akajar Hahiin Do hăd năng doo bă, tabanawăng bă na-ăāj hē 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hē ti Mosees hahŷŷ da Isaraéw buuj hă ky hadoo doo: “P'op Hagă Do ky n'aa rod ŷ hadoo do P'op Hagă Do an'oo bă bē mahang ganyyh da.”^r ³⁸ Ti né hē ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawăt do paa tabanawăng bă rakata padēek noo gó, waëë Sinaih hăd năng doo bă āās her'oot do gadoo doo. Ti né hē ti er wahē makū sa mahang hawăd wăt doo. Ti né hē gadoo do paa P'op Hagă Do kyyh ji edēb had'yyt hē hanoo doo, er wahē makū sa hă tama metēek hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' er wahē makū raky dahé bă Mosees.

^p 7.32 Esodo 3.6

^q 7.34 Esodo 3.5, 7, 8, 10

^r 7.37 Dew-Teronom 18.15

Raty n'aa gesyyg wät mä Mosees. Rakarēn mä rababaa j hōm p'aa hēnh Esit hēnh. ⁴⁰Ti m' ta hỹj hā, Arāw hād nāng do hā ramejūū: “Mamoo wād ēr h'yy kaha'eeh do pan'aa, ēr pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapēē bā h'ēēd hado ta ti aj'yy Mosees hā, Esit hāj n'aa bā naa ēr manyyh doo”,^s nāk mā sa kyyh. ⁴¹Ti noo gó m' ramoo wād kán kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bā m' sa masāāh wób raneboh bēēh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ēēh hyb n'aa. ⁴²Ti hyb n'aa m' dawē hā P'op Hagā Do wén kanā dāk sa mahānh. Tanoo mā wē hā habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hē takerii dāk P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā:

“Isaraéw buuj,

hā ŷ g'eeh ti bē banoo ta ti bē ejuu doo

40 ta baab banawāng hēnh bē babok noo gó?

⁴³Hā ŷ nado ti bē banoo.

Bē kabarii Morók hād nāng do tób n'aa its ti bē mahang bē manaa doo.

Kabarii Repā hād nāng do sagōōh n'aa hā bē h'yy kaha'eeh. Ta ti né hē kabarii bē mo haj'aa, sa hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bē ŷ ah'eed n'yyh da bē hāj n'aa bā naa.

Bē ŷ mejūū da Babirōn panang bahānh.”^t

Tii da né hē P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —nāng mā Es-Tew kyyh.

⁴⁴Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—Tabanawāng bā ēr wahē makū rababok noo gó, P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa ramahūūm mā sa sii. P'op Hagā Do mejūū doo da Mosees hā, P'op Hagā Do metēēh do hadoo ta hā waēē hā, tii d' né paa ratama. ⁴⁵Josuwéh sa wahē n'aa tabahadoo noo gó, ēr wahē makū ramanaa sa sii ta ti tób hahỹ hāj n'aa bā. Ti noo gó Josuwéh bado hōm ta wób sa hāj n'aa, P'op Hagā Do habēē n'yyh do sa hāj n'aa. Tii bā kā, ta ti tób ēr hāj n'aa bā aso had'yyt hē. Asooh nā paa m' na-āāj hē Dawi ēr wahē makū sa wahē n'aa tabahadoo noo gó. ⁴⁶Baad P'op Hagā Do hyb n'aa gadoo mā Dawi.

^s 7.40 Esodo 32.1

^t 7.43 Amos 5.25

Ti tetsēē mā P'op Hagä Do hä, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pä s'ëëb tatamaa sooh hyb n'aa. ⁴⁷Tii d' Dawi karën né paawä, ta t'aah Saromãw häd näng do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo. ⁴⁸Ta tób n'aa tamoo wäd né paawä, dooh P'op Hagä Do Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do agëë bä tób ji tamaa sooh do yt hä. Tii d' né hë ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁹“Wë, ÿ bag'ãäs do tyng.

Badäk hahÿ hëëj, tsym ÿ tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,

ny hadoo pé tóp ÿ pan'aa ti bë karën ti bë tamaa sooh doo?

Ny yt hä bë ed'oo ÿ kameh'ãäk?

⁵⁰ÿ né hë sahõnh hë mo haj'aa näng doo”,^u näng mä P'op Hagä Do kyyh, näng mä Es-Tew.

⁵¹Ti m' Es-Tew ky hado kân Sinedirijo ajyy n'aa sa hä:

—Nabuj keh'ũũm bëëh! Ganah'ood bë hä. P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bë h'yyb. P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapäh do hadoo bëëh. Bë wahë makû hadoo né bëëh. P'op Hagä Do Sahee hä bë kamaj'ĩ, bë wahë makû rabad'oo do paa hadoo né hë. ⁵²Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë wahë makû rarejãä. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karën doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makû radej'ëëp paah. Hÿÿ kä, Baad Had'op Do kajaa bä kä, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëëb kân. ⁵³Ãäs an'oo däg né paawä bë hä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bë ky dahé bä —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä.

⁵⁴Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rah'yy gaëëj bong. Kawaj'ãän bong mä ta wë. ⁵⁵Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahũũm. Ti m' wë hä tabahëg'ãäs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëëh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hagëët do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bä. ⁵⁶Ti m' taky hadoo:

—Bë hegãä! —näng mäh. —Wë kas'ëës do ÿ hapäh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ãäj hë, P'op Hagä Do hub hënh —näng mäh.

^u 7.50 Isajas 66.1-2

⁵⁷Ti m' sa nabuuj ragetsëë padëëk sa moo me. Tak'ëp mä rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëëk. ⁵⁸Ti m' Es-Tew rabado nyyh panang bä naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hä padëëk doo, rakebo bëëh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hä. Aj'yy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enäm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹Ti m' rabakut bä, Es-Tew ky n'aa etsëë mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kän.

8 Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejää do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bä. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-ääj hë. Jääm hë Jerusarënh bä ha'ym 12 hedoo do Jesus mejüü doo. ²Ti m', Es-Tew radaj'ëëp jawén paa bä m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëëh do rabahöm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaód bong ta hyb n'aa. ³Saw-Ru kä, tarahejää Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabahëg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejüü mä radewëës Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahöm me. ⁵Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahöm kän panang hënh Samarija häd näng do häj n'aa bä. T'ïï hënh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶Ti m' panang buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëë ta kyyh. ⁷Pirip hebë karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyyh bä sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageëenh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hõm. ⁸Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebë.

⁹Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehëm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj

hẽ, ta hã hẽ takasab'ee, ta hã hẽ tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa.
¹⁰Sahõnh hẽ, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ããj hẽ raky daheeh mã ta kyyh. Hahỹỹ d' mã sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh — sa nooh.

¹¹Bäp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sũüt. ¹²Pirip kajaa bä kä, taher'oot mã sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ãas do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ããj hẽ. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy yỹj na-ããj hẽ. ¹³Mehëm do paa na-ããj hẽ taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hẽ ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hẽ tabawäd däg kän Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴Ti m' Jesus mejũũ do Jerusarënh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejũũ mã Peed Jowāw daheeh, t'ĩ hënh rabaheg'ãas hyb n'aa. ¹⁵Rakaja hõm bä t'ĩ hënh, raky n'aa etsëẽ Samarija buuj Jesus hã rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶Dooch nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷Ti m' Peed Jowāw daheeh moo tooj wät mã sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëẽ suun kän mã sa h'yyb tym gó.

¹⁸Ti m' Simaw mehëm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarën paawä m' tanoo sa hã dajëẽr, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa.

¹⁹Hahỹỹ d' mã ta kyyh Peed sa hã:

—Bë an'oo hã yỹ, tii da y bahajaa hyb n'aa, y moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó — näng mã mehëm do paa kyyh.

²⁰Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ãats hẽ paawä õm a dajëẽr daheeh P'op Hagä Do aw'oong hõm baad tanadoo hënh, ji matym n'aa ji hã P'op Hagä Do anoo do makarën metsëẽ do hyb n'aa dajëẽr me —näng mäh. ²¹Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooch äã sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²²—Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa etsëẽ P'op Hagä Do hã. Tii bä da apäh õm tat'yyd mehĩĩn, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newëẽ do tado hõm. ²³Y hapäh né hẽ a h'yyb gó hanäng doo. Õm h'yy gaëenh mah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. Nesaa do õm tah'yyb mahũũm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karën paawä bë ky n'aa ets'ëë hëp ÿ n'aa, bë her'oot do tanadäng hyb n'aa hä ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa rahe'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëëk jawén paa bä, Peed Jowāw daheeh rababaaj hōm kăn Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hōm me, ranu kejäk doo bä, rahe'oot Jesus panyyg hanäm doo.

**Etsijop häj n'aa buuj hä Pirip her'oot do Jesus ky n'aa
panyyg n'aa hahÿÿh**

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs see her'ood kăn mä Pirip hä. Ti m' ääs ky hadoo:

—Ahōm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng do Jerusarēnh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahōm kăn. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yÿ hä, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yÿ. Etsijop buuj sa wahë n'aa ÿÿnh, Kăn-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahë n'aa dajëër hagä n'aa ti aj'yÿ. Jerusarēnh hēnh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kä, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooh bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yÿb gó:

—Ahōm nä ta wë —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hä, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaaanh ta hä:

—Äkä, maaaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yÿ hadoo do ky hadoo Pirip hä:

—Nyy da ti ÿ maa napäh? Dooh metëëk pé hä ÿ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kăn Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahÿÿ d' ti aj'yÿ ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëöp do hadoo ta tii.

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekää bä.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bä.

³³ Rarejää, rej'ees ta ky n'aa.

Sahōnh hē tak'ëp baad nadoo do ramoo bok ta hä.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yÿk doo da tado bä ti ramoo bok ta hä.

Dooh da her'oot pé ta
panaa ky n'aa, radaj'ëëp
do hyb n'aa.”^v

Etsijop häj n'aa buuj sii Pirip ber'oot
do heen n'aa (Atos 8.26-40)

³⁴Ti m' aj'yy beaanh Pirip hä:
—Jaa ky n'aa Isajas her'oot?
Ta daaj hẽ ta ky n'aa, ta see ky
n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵Ti m' Pirip du doo taher'oot
do taner'oot do hä, P'op Hagä
Do kyyh see hä, sahõnh hẽ
Jesus panyyg hanäm do ky
n'aa. ³⁶Ti m' ratabës bä naëng banäng bä aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naëng —näng mäh. —Tahajaa ÿ manu gemuun?
—näng mäh.

[³⁷Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hẽ Jesus Kristo —näng
mäh.]

³⁸Ti m' aj'yy mejũũ ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä
m', rabawëëj bëëj kãn tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kãn.

³⁹Ti m' rabas'oob n'yyh bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee
mahũũm kãn. Dooh aj'yy hapëë wäd bä. Ahõm kãn mä tahahõm
hënh. Tsebë mä tahõm bä. ⁴⁰Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd
näng doo bä. Ti m' tabahõm kãn Sesareja hënh. Tamahõm me m'
taher'oot Jesus panyyg hanäm do sahõnh hẽ panang bä.

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahỹỹh

9 Ti noo gó né hẽ Saw-Ru h'yy kaneréd tahehõ Jesus hä h'yy
ka'eeh doo, tadej'ëëp hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób
n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'aät do hä ²tetsëë reri
do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahõm hyb n'aa panang Damas-Ko
häd näng doo hënh. T'ĩ hënh takarën paawä tametëeh kerih doo,
tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo
hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh
do Jerusarënh hënh. Takarën paawä tamanaa ajyy ÿj sii hẽ.

^v 8.33 Isajas 53.7-8

³Ti m' tabedaa dāk bā Damas-Ko, tii bā gabarēeh do ta bag p'op naa gabar'ēeng wāt ta hahād hā. ⁴Tũũ m' tabadēē jat tii bā. Ti m' tamaa napāh kyyh ta hā her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ēēd hyb n'aa y marejāā?

⁵—Jaa ōm Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mā Saw-Ru.

—Ȳ né hē, Jesus marejāā doo —nāng mäh. ⁶—As'ēēg g'ēēd! Ahōm nā panang hēnh. T'ĩ hēnh rabaher'oot a hā nyy da mabad'oo do pan'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁷Ta sii habok do ramaa napēē né paawā ta ti kyyh, dooh m' rahapāh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸Tii bā m' Saw-Ru as'ēēg gēēt. Tahegāā paawā, dooh tahapēē wād bā. ⁹Ti hyb n'aa ramoo maso hōm tabawāt hyb n'aa. Ti m' ramahūūm kām Damas-Ko panang hēnh. ⁹T'ĩ hēnh nawa wād, neēg wād, ty tamaa wād, tamawoob hē m' ta āh.

¹⁰Ti m', Damas-Ko bā ti awāt mā Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas hād nāng doo. Ti m' Jesus kasee ta hā ta s'ēēh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ananijas —nāng mäh.

—H'ēēd? Bā agēēt ȳȳh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh.

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm aj'yy Judas hād nāng do tób hēnh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” hād ramaneēēnh do hahād hā ta tób basoo. T'ĩ hēnh mameaaj aj'yy Saw-Ru hād nāng doo, Tas hēnh naa. P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē. ¹²Ta s'ēēh hadoo doo gó tahapāh aj'yy Ananijas hād nāng do hajēē suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasoo doo, p'aa hēnh tabahapēē dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus Ananijas hā.

¹³Ti m' Jesus kyyh tamaa napāh bā m', Ananijas ky hadoo:

—Wahēh ȳ n'aa, hajōng ta ky n'aa raheer'oot hā ȳȳ. Sahōnh hē ȳ ky n'aa napāh nesaa do tamoo wāt do Jerusarēnh bā, a hā h'yy ka'eeh do sa hā —nāng mäh. ¹⁴—Wawēē hē tabana h̄ȳȳ k̄ā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadewāts bēēh hyb n'aa a hād gó h'yy ka'eeh doo —nāng mā Ananijas kyyh.

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nā. Ahōm né hē t'ĩ hēnh. Ȳ asēēw dāk panāk ȳ n'aa tabahadoo hyb n'aa, kēh ȳ n'aa tabaher'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hā, sa wahē n'aa sa hā, Isaraēw buuj sa hā na-āāj hē

^w 9.8 Tawén nahapēē wāt, Jesus bag gabarēeh do tahapāh do hyb n'aa.

—näng mäh. ¹⁶—Ÿ metëeh da ta hã tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp Ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷Ti m' Ananijas bahôm kãn Saw-Ru yt gã doo hënh. Tabajëe suun jawén paa bã m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Saw-Ru, wakãn Ÿ hado däk ôm hÿÿ kã —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hã kasee doo, ti né hë Ÿ tamejüü a wë Ÿ bana hyb n'aa, p'aa hënh mabahapëe däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸Ti m' nanyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'ÿÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh tabahapëe däg kãn. Ti m' tabas'ëëg gëet, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹Ti m' tabawëh jawén paa bã m', h'yyb hejooj däg kãn p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko panang bã tabaym dó Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰Ti m', nanyw hë Saw-Ru du doo taheer'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hã. ²¹Sahôn hë maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejãã do Jerusarënh bã. Ti né paa wawëe hë hana doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëenh hyb n'aa? —näk mäh.

²²Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hë tii bã sa hã. Jesus né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hã. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bã haj'eenh do h'yyb manepëe bong ta kyyh hã.

²³Ti m', hajõõ ta ã jawén paa bã Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴Ti hadoo né hë, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bã, atsëm na-ããj hë ta majiĩ ragada sa panang tyw n'aa noo bã, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵Ti m' Saw-Ru Jesus hã h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hã naa arook gó. Tii bã kã m' tabahôm kãn.

²⁶Takaja hõm bã Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahôn hë Jesus hã h'yy ka'eeh do rajeÿÿm mä ta hã. Dooh raky dahé bã te hub tado bã Jesus hã Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hã. Béh-Nabéh her'oot sa hã Jesus

Saw-Ru rabah'yih do ta hadë n'aa hã
naa do heen n'aa (Atos 9.25)

kasee do Saw-Ru hã ta tyw n'aa
me Damas-Ko hënh tahahôm
noo gó ky n'aa, Saw-Ru hã
Jesus her'oot do ky n'aa na-ãāj
hë. Béh-Nabéh her'oot na-ãāj
hë sa hã, nyy da h'yib neỹm
doo me Jesus ky n'aa Damas-
Ko bã Saw-Ru her'ood wät.
²⁸Ti m' Saw-Ru bayyw kãn
Jerusarenh hënh. Jesus hã h'yy
ka'eeh do sa mahang tabawäd
däg kãn. Neỹm doo me Tak'ëp
Hyb N'aa Jawyk do häd gó
tabaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁹Ti
m' tabaher'oot Judah buuj ta
s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh
her'oot do sa hã. Ky kedak sa
sii. Ti m' rakarën paawä m'
radaj'ëep. ³⁰Ti m' Jesus hã
h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh
bã radaj'ëep rakarën doo,
ramahũm kãn Saw-Ru panang
Sesareja häd näng doo hënh.
Tii b' naa ramejũũ panang Tas

häd näng doo hënh.

³¹Ti m' baad rababok Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bã,
Garirej häj n'aa bã, Samarija häj n'aa bã habong doo. Doo rarejã
bã. Ti m' baad rah'yy kae kãn, dooh rah'yib eỹm bã P'op Hagä
Do Sahee an'oo bã. Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'ũm P'op Hagä Do
Sahee an'oo bã. P'op Hagä Do hã raweh'ëeh baad rababok do hã.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahỹh

³²Ti m' sahõnh hë panang Peed beg'aäs, Jesus hã h'yy ka'eeh
do tabahehëen hyb n'aa. Tamahôm me tabeg'aäs Jesus hã h'yy
ka'eeh doo, panang Rida häd näng do bã habong doo. ³³Ti hënh
tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mã tii. 8 ta
baab tabasooh ta tyng jó. ³⁴Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —näng mäh. —As'ëeg
g'ëed, menyyw a tyng majasooh doo —näng mäh.

Ti m' nawayw hē Enejas bas'ëëg gëët. ³⁵Ti m' Rida panang buuj, Sarôn panang buuj na-ããj hē, rabahapäh bā kã Enejas has'oo dāk doo, rah'yy kae kãn Jesus hã.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bā, ti awät ÿÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ta häd mǎ Tabita. Gereg kyyh ramaneëenh mǎ Doh-Kas. Baad mǎ tamoo wät, tamasaa had'yyt hē kas'uut doo. ³⁷Ti noo gó kã ta nahëë näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kãn ta gawakō p'op gadäk doo gó. ³⁸Ti m' Rida panang bā Peed bawät Jopéh buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bā, ramejüü pawóp hē ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bā ti Rida panang. Ti m' rakajaa bā raky hadoo Peed hã:

—Nawayw hē ãã karën mabahôm Jopéh hēnh —näk mäh.

³⁹Ti m' Peed bahôm kãn sa sii. Takajaa bā m' ramasäg kãn kamag hasooh hēnh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hã ranu sabug dāk. Raba'oot bā m' rametëeh ta hã tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰Ti m' Peed mejüü mǎ raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëë mäh. Taheg'aäs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëëg g'ëed! —näng mǎ Peed.

Tabita begãã dāk mǎ tii bā. Peed tabahapäh bā, nu gas'ëëg sooh. ⁴¹Ti m' Peed moo ej'ooj sëëk. Ti m' tanaëëj kãn mǎ Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hã tabedëb dāk bā kã. ⁴²Jé pad'yyt hē Jopéh panang bā raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kãn mǎ Jesus hã. ⁴³Ti m' Peed bayyw g'ëed kãn hajông ta ãh ta ti panang bā, Simaw, sa masãäh byyh s'ëëb tahem'aa do tób bā.

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

10 Panang Sesareja häd näng doo bā m' ti awät mǎ aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Isaraéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ïi hēnh kat'aa do sa häd. ²P'op Hagä Do hã Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hē ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ããj hē P'op Hagä Do hã. Kóh-Nerijo heno mǎ dajëër kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hã. P'op Hagä Do hã m' taky n'aa hetsë. ³Ti m', ta see pé noo gó m', tug bā m',

ta s'ëeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëë gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do ääs ta wë hana doo. Hahÿÿ d' ääs kyyh ta hã:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'ääs ääs wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hã maky n'aa hetsë doo.

Tahapäh na-ääj hë kas'uut do sa matym n'aa sa hã maheno doo —näng mäh. ⁵—Mamejõ a sii moo heb'ooh do wób Jopéh hënh rabahôm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶Simaw, sa masâäh byy s'ëeb tahem'aa do tób bã tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh —näng mä ääs kyyh ta hã.

⁷Ti m' ääs dawuh jawén paa bã kä m', Kóh-Nerijo naëenh pawóp hë ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hë P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hë m' ti warahén. ⁸Ti m' taker'oot sa hã sahõnh hë tahapäh doo. Ti m' tamejũũ Jopéh panang hënh rabahôm hyb n'aa.

⁹Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejũũ do rabeledaa däk bã Jopéh hënh, Peed basëek tób jó, basatë doo bã, taky n'aa etsëe hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰Asa däk mäh. Takarën paawä m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëeh hadoo tahapäh. ¹¹Ti m' ta s'ëeh hadoo doo gó m' tahapäh wë noo kas'ëes doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pään hadoo do bahyng tabagëet bã. Ta sasu hã ta hood pään kamewyyt. ¹²Ta gó tabanäng mä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo. ¹³Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hã:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴—Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewë bã nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hã. Ti m' nyyw hë hÿ pong jé pään hadoo do basëek p'aa hënh. ¹⁷Ti m' Peed hyb n'aa newëe nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëeh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejũũ do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bã. Ramana me m' rabeanh Simaw tób. ¹⁸Ti m' rabeajj kãn Peed tagëe bã.

¹⁹Ti m' Peed hyb n'aa newëë
nä bã ta s'ëëh hadoo doo, P'op
Hagä Do Sahee ky hadoo ta hã
ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy òm
resoos —näng mäh. ²⁰—As'ëëg
g'ëëd, ahyy sa wë. Ahõm né
hë sa sii, ÿ né hë mejüü a wë
rabana hyb n'aa —näng mã
P'op Hagä Do Sahee.

²¹Ti m' Peed bahyy kãn sa
wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿ né hë bë eanh doo —näng mäh. —H'ëëd hyb n'aa bë wén
n'aa? —näng mäh.

²²Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd nãng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa
seeh, ãã tamejüü —näk mäh. —P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh. Baad
hadoo do moo hew'ëët do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa
etsë ta hã. P'op Hagä Do ããs see kas'ee wät mã ta hã. Ta hã tamejüü
mã òm ranaëënh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ããs hyb n'aa, ta hã
mabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mã sa kyyh.

²³Ti m' Peed batsyyd kãn tób hënh, t'ĩĩ hënh rabawëh, raba'ÿÿh
hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kãn sa sii. Jesus hã h'yy ka'eeh
do wób, Jopéh panang bã habong do rahada mäh.

²⁴Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bã. T'ĩĩ hënh Kóh-
Nerijo, ta wakãan, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵Ti m' Peed
kajaa bã Kóh-Nerijo tób bã, Kóh-Nerijo ahyy hãng tũũ ta taron nu
paa me, Peed taweh'ëëh hyb n'aa. ²⁶Ti m' Peed mejüü tabas'ëëg
gëët hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëëd! —näng mäh. —Aj'yy ÿÿh. A da hadoo do né hë
ÿÿh. P'op Hagä Do nado ÿ h'ÿÿh —näng mäh.

²⁷Ti m' Peed ber'oot bã m' ta sii, ajëë suun mã tób gó. Ti m'
hajók do t'ĩĩ hënh kat'aa do tabahapäh. ²⁸Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo
bã Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bã. Dooh
tan'oo bã sa tób yt hã Judah buuj ajëë suun bã. Ti hadoo né hë,
s'ëëh hadoo doo gó ÿ P'op Hagä Do metëëk ÿ mananeëënh hyb n'aa
baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh.

²⁹—Ti hyb n'aa ÿ ranaëëj bã, ÿ gadoo ÿ rats'yyt doo. Nayyw hë

S'ëë hadoo doo gó Peed hapäh do
heen n'aa (ACT 10.9-16)

ỹ bana —näng mäh. —Maher'ood h'ëäd hyb n'aa ỹ maneëenh — näng mä Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hē, tug bā ỹ ky n'aa etsēē bā, tii bā pój ỹỹ jé takasee aj'yy. Gabarēeh ta saroor. ³¹ Ti taky hadoo hā ỹỹ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hā maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-ääj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hā maheno doo”, näng. ³² “Mamejō a sii moo heb'ooh do wób Jopéh hēnh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masāah byy s'ëeb tahem'aa do tób bā tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh”, näng ääs kyyh hā ỹỹ. ³³ Ti hyb n'aa nanyw hē ỹ mejüü òm ranaëenh hyb n'aa. Baad tanyy né hē ti mabana —näng mäh. —Sahōnh hē ää kata däk P'op Hagä Do matym gó, ää matakēē hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü do maher'oot do ää hā —näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kän taher'oot do sa hā:

—Baad ỹ bahapäh hỹỹ kă, sahōnh hē badäk hahỹ haw'ääts hē häj n'aa babuuj ta hā h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hā ji P'op Hagä Do gadoo —näng mä Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bē ky n'aa napäh P'op Hagä Do taher'oot do ää hā, Isaraéw buuj sa hā: Jesus Kristo dajēp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majiī ji do boo bā. Tahajaa ta najiis ji hado däg bā hỹỹ kă. Sahōnh hē badäk hahỹỹ hā habong do sa wahēh ti Jesus. ³⁷ Bē ky n'aa napäh né hē Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bā, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bā Garirej häj n'aa bā ji nu gemuun hōm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-ääj hē Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahüüm, P'op Hagä Do an'oo bā. Jé pad'yyt hē baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahōnh hē Dijab^x rejää doo. Sahōnh hē ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bē ky n'aa napäh né hē ta tii. ³⁹ Baad ää bahapäh sahōnh hē Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bā, Jerusarēnh panang bā na-ääj hē. Ti hyb n'aa ää wén her'oot ää hapäh doo. Ta jawén kă rabepēēm däk b'aa hā kajatsék do hā, tadajēp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajēp jawén paa bā, tamawoob däg ta äh, taganä wät P'op Hagä Do an'oo bā. Ta jawén takas'ee kän

^x **10.38** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

ãã hã P'op Hagä Do an'oo bã. ⁴¹ Doo sahõnh hẽ Judah buuj sa hã takas'ee bã. Jããm hẽ ãã hã takasee, ããh, P'op Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ãã awëë bong, ãã eëg bong Jesus sii taganä wät do jawén paa bã —näng mã Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ênh:

—ãã tamejũũ ta ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. ãã tamejũũ ãã maher'oot hyb n'aa, ti né hẽ ti sahõnh hẽ hedëp doo, dejëp do paa na-ããj hẽ sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bã.

⁴³ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod rahe'ood wät paa ta ky n'aa. Hahỹỹ da rahe'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hẽ ta kyyh maa new'ëë do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mãh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napäh mã kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo hewaat pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ër hã tabajëng do hadoo —näng mã Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejũũ ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëë sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

Peed maher'oot do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã ky n'aa hahỹỹh

11 Ti m', Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah hãj n'aa bã habok do na-ããj hẽ raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ ragadoo do P'op Hagä Do panyyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bã kä Jerusarënh hënh, Judah buuj wób Jesus hã h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehõk doo, ranabuuj gedoo mã Peed. ³ Hahỹỹ d' mã sa kyyh ta hã:

—Hëd n'aa mabajëë suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hëd n'aa mabawëh sa sii? —näk mãh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hã sahõnh hẽ tahapäh do tahewäd nä hënh. Hahỹỹ d' mã ta kyyh:

⁵—Panang Jopéh häd näng doo bã ỹ bagëë wät bã, ỹ ky n'aa etsëë bã, s'ëeh hadoo hã ỹỹ. Ỹ hapäh hỹ pong jé naa tabahyng, ỹ bagëët bã, ta hood pään hadoo doo. Ta sasu hã pään kamewyyt. ⁶ Baad ỹ baheg'ääs h'ëed ta gó hanäng péh. Tii bã har'ëëng, tababo n'aa,

taw'ëed sii hē y hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng er ky n'aa jaw'yik do hyb n'aa er nawëh doo. ⁷Ti y maa napäh kyyh her'oot do hã yÿ: "As'ëëg g'ëed. Manaboh a tä", näng mã hã yÿ. ⁸Ti y ky hadoo: "Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh y hewë bã nesaa doo, maganen'aak doo", näng käh yÿ. ⁹Tii bã hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hënh hã yÿ: "Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo", näng mã ta kyyh. ¹⁰Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hã yÿ. Ti m' nyyw hē hÿ pong jé pään hadoo do basëek p'aa hënh. ¹¹Ti noo gó né hē tamawoob hē ajyy, Sesareja hënh naa ramejũ doo, rakajaa y bagä bã. Y rahahëen rawén n'aa. ¹²Tii bã P'op Hagä Do Sahee y tamejũ sa sii né hē y bahôm hyb n'aa. Ti ää bahôm kân. B'ëeh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy er hÿÿj hedoo doo, si y rabahôm. Séd hã ää bajëe p'ëe aj'yy tób yt hã. ¹³Ti aj'yy baher'oot ää hã ta tób yt tahapäh do ääs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: "Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴Taher'oot da a hã nyy da bë P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh, ta sii bë baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, òm, a tób yt haj'eenh doo", näng ääs ta hã —näng mã Peed kyyh tamaher'oot do sa hã.

¹⁵Ti m' ahôm nä Peed kyyh:

—Y du doo bã y her'oot do sa hã, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé er h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶Ti y hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: "Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kã bë hã P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bë h'yyb tym gó." ¹⁷Sa hã P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, er hã tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ää h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã y hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mã Peed sa hã.

¹⁸Ti m' ramaa napäh bã m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bã kã. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hã na-ääj hē P'op Hagä Do anoo ta hã rah'yy kawapëen, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kã P'op Hagä Do pa —näk mã sa kyyh.

Än-Tijoka bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹Jesus hã h'yy ka'eeh do rarejã doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do hãj n'aa hënh

rabahôm, ta wób tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo hënh rabahôm, ta wób panang Ân-Tijoka häd näng doo hënh rabahôm. T'ĩ hënh jããm hë Judah buuj hã ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bä naa, ah'ũũm Ân-Tijoka hënh. T'ĩ hënh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kã. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hã tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé däk panyyg hanäm doo. Jesus hã rah'yy kae padäg kãn.

²² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh bã habong do raky n'aa napäh bã ta tii, ramejũũ Béh-Nabéh, Ân-Tijoka hënh tabahég'ãas hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ĩ hënh Béh-Nabéh kajaa bã, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edëë bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatsebee wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hã, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hũũm had'yyt hë hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mã ti Béh-Nabéh. Baad mã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hã. Hajök t'ĩ hënh rah'yy kae kãn Jesus hã.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahôm kãn Tas hënh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bã m' tamana kãn Ân-Tijoka panang hënh. Ti m' sét ta baab rababoo kãn ta tii bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hã rama metëëk Jesus ky n'aa. Ân-Tijoka bã né kã pooj jé radu doo ramaneëënh do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Ân-Tijoka hënh, Jerusarënh hënh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ëëg geët, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taher'oot sa hã, ana ji hasaah do pan'aa sahõnh hë hëëj Roma buuj rabag'ãas doo bã. Te hub né hë, Roma buuj sa wahë n'aa Karaw-Dijo häd näng do bag'ãas noo gó rabas'aah né hë. ²⁹ Tii kã m', Jesus hã h'yy ka'eeh do Ân-Tijoka bã habok do ramasaa kãn Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Judah hãj n'aa bã habong doo. Sahõnh hë ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejũũ Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahũũm ramasa doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah hãj n'aa bã habong do sa wahë n'aa wë.

Eróts mejũũ radaj'ëëp paawä Peed panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do du doo tarejãã do Jesus hã h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejũũ mã radaj'ëëp Tsijaag sën-jeer me. Jowāw hÿÿj mã ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bã kã ti Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do

ragen'aak Tsijaag tadaj'ëep doo, tamejũũ na-ãāj hē ramaso dāk Peed. Pāw makuj temah do rabawa do ratab'ëes noo gó m' tii. ⁴Ti m' ramaso dāk jawén paa bā tamejũũ radawäts gëët. Ti m' tamejũũ 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hõm, rabahag'ãas hyb n'aa Peed. Takarên né paawä Pas-kowa ratab'ëes jawén paa bā tamejũũ Peed ramanaa, hajõk do sa matym gó ta hã taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵Ti m' ragadahew'ëes doo gó Peed ag'ëed nuuj jé, tak'ëp né hē Jesus hã h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe ta hyb n'aa.

⁶Ti m' atsëm, Eróts ky däng do pooj jé, hajõk do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aỹh mã warahén sa hõo gó. Hub hēnh warahén seeh, s'ỹ hēnh ta seeh. Pawóp hē haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd dāk. Warahén sa hã tatyd padëek. Warahén wób ragadahew'ëes do noo bā rabab'ëeh rabahag'ãas hyb n'aa. ⁷Ti m', nyyw hē m' P'op Hagä Do ãas kas'ee wät. Ragadahew'ëes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ãas mebë Peed karapa hã, taty gawëej dāk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Nyyw hē, h'yy kabawaad wäd! As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nyyw hē haak sapuuw hadoo doo, ta moo hã padëek do paah, keréd bëeh tũũ. ⁸Ti m' ãas ky hadoo ta hã:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ãas ky hadoo ënh:

—Madadäg a hatsë a hã, jawén ỹ ana! —näng mäh.

⁹Ta jawén Peed banä kãn ragadahew'ëes doo gó naa. Dooh tah'yy ganyy bā te hub tado bā né hē ãas moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratab'ëes né hē m' tii d' ënh. Ti m' rakajaa bā ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hēnh ji bahõm bā kã, ta daaj hē tanoo kasëets hõm. Ti m' ratabëej nã kãn mäh. Dawëë péj rababoo dāk bā kã m', ãas badoo wäd kãn, ta pooj jé hawät doo.

¹¹Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hỹ kã baad ub ỹ bahapëe kãn. P'op Hagä Do mejũũ ta ãas ỹ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ỹ rarejãã do paawä Judah buuj sa mahãnh —näng mã ta h'yyb gó.

¹²Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bā m', tabahõm Marija häd näng do tób hēnh. T'ĩ hēnh hajõk kata b'ëeh raky n'aa etsëe hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowāw Maah-Ko häd näng do ỹyn. ¹³Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bā nasooh doo me Peed naënh.

Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁴Tamaa napäh bä Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hēnh tamatēh hōm tapanāk hyb n'aa ta wób sa hā Peed ti agēēt tób noo bä. H'yyb manepēē wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasēēts wäd tób nooh. ¹⁵Ti m' ta wób raky hadoo maruus hā:

—Ōm ky kew'oonh —nāk mäh.

—Dooh. Né hup ŷ né hē. Peed né hē —näng mā maruus.

—Dooh Peed tado bä —nāk mäh. —Ääs ta hā hag'ääs do apäh —nāk mäh.

¹⁶Ti nuuj jé m' Peed naēēnh nā tób noo bä. Ti m' ranoo gasēēts kän, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷Ta moo me m' Peed meduuk, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hā ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ēēs doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sii hē —näng mäh.

Ti m' sa hā tabaher'oot jawén paa bä, ahōm kän ta s'ee hēnh.

¹⁸Ti m' tabawag hōm bä kă, tak'ēp warahén rah'yyb manepēē bong, h'yyb e'ŷm b'ēēh mā Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹Ti m' Eróts mejūū rabesoos hyb n'aa. Dooh m' rawyyd bä. Ti m' hajōng Eróts eanh warahén sa hā, ti m' tamejūū radej'ēēp sahōnh hē warahén hag'ääs do paah.^y Ti m' ti jawén paa bä Eróts beréd dāk dó Judah hāj n'aa. Sesareja panang hēnh tabeg'ääs dó.

Eróts dajēp do panyyg n'aa hahŷh

²⁰Eróts paa kamajē wät Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa sa hā. Ti m' Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajē wät hyb n'aa sa hā. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts hāj n'aa bā retsēē do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras häd näng do sii, Eróts hā tabetsēē hyb n'aa tan'oo bä ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ēēh do ti Baras. ²¹Ti m' Eróts ky däng sa hā, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadāk sa wahē n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajōk do sa hā. ²²Ti m' maa new'ēē do tak'ēp mā sa kyyh:

^y 12.19 Hajōng Eróts wén eanh sa hā, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ēēs doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ēēp né hē ragadahew'ēēs doo gó hagēēt do hagä n'aa, ta see kejēn nā bä sa mahānh.

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'yy tado bä! P'op Hagä Do hadoo né hē tii! —näk mä sa kyyh.

²³Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do òm”, hanäk doo. Tsebee wät ti hyb n'aa. Dooh tawehëë bä P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hē kä, nayyw hē, P'op Hagä Do ääs an'oo bä ta nahëë nyy kän. Tii bä m', tadajëb kän as'ood no haj'aa.

²⁴P'op Hagä Do ky n'aa ahôm tii bä. Jé pad'yyt hē tii bä rabaher'oot.

²⁵Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahaëëj däk jawén paa bä dajëër ãn-Tijoka buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do mejüü doo, rababaañ nä kä ãn-Tijoka hēnh. Sa sii ramahüüm kän Jowāw Maah-Ko häd näng doo.

Jesus ky n'aa mahüüm do rasēm do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' ãn-Tijoka bä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang ti anäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëëk doo. Hahÿÿ da m' sa häd: Béh-Nabéh, Simijāw “byyh hasus doo” ramaneëēnh doo, Rusijo (panang Sirené häd näng doo hēnh naa), Manaēn (Eróts Garirej häj n'aa wahë n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä. ²Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bä, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

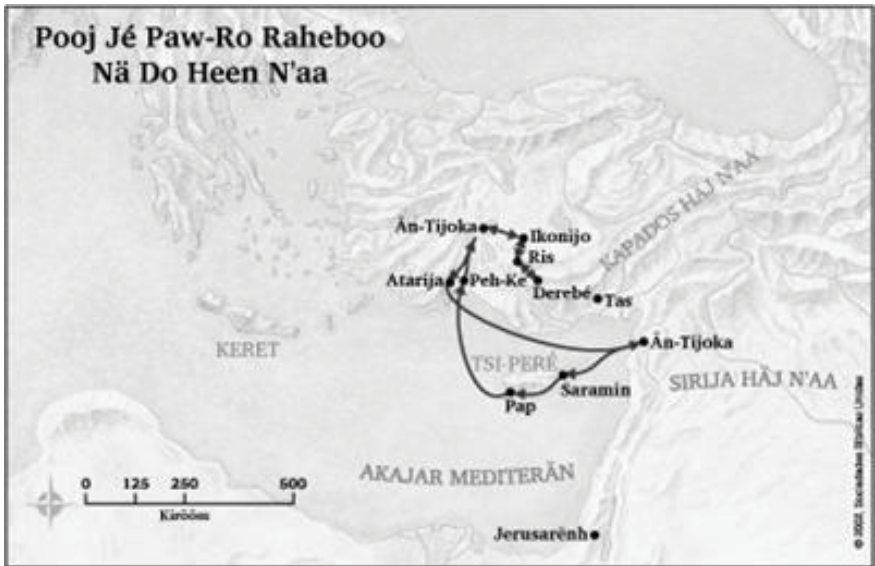
—Tsytt hē, wē ÿÿ bë asëëw Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anäng ÿ karēn do ramoo bok doo, ÿ wén naëēnh —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

³Ti m' raky n'aa etsëë jawén paa bä, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bä, sa moo radatooj kän Béh-Nabéh Saw-Ru^z sa nuu gó.^a Ti m' raky n'aa edëë wät rabahôm hyb n'aa kä.

Tsytt dëëg hä Jesus ky n'aa raheer'oot do

panyyg n'aa hahÿÿh

⁴Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahôm kän P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hēnh rabaw'ëēnh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg hōm hyb n'aa tsytt dëëg hä Tsi-Peré häd näng doo hēnh. ⁵Rakaja hōm bä panang Saramin häd näng doo bä, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶Ti m' tsyt dëg ratabëej dăk, Pap panang bă rakajaa. T'ĩ hënh ramamuun mă sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mă ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëenh. P'op Hagă Do panyyg rod mă tanooh. Noo kanesa do tii. ⁷Sesijo Paw-Ro, tsyt dëg hă buuj sa wahë n'aa sii tamoo wăt. H'yy ganăng mă ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd năng doo. Ti m' tamejũũ ta wë ranaëenh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hă rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagă Do kyyh. ⁸Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd năng doo, dooh tagenaag bă raher'oot doo. Takarên paawă dooh sa wahë n'aa h'yy kae bă Jesus hă. ⁹Ti m' baad mă P'op Hagă Do Sahee h'yyb mahũũm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëenh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ăās sëew oow wë. ¹⁰Ti m' taky hadoo ta hă:

—Dijab t'aah ôm! Baad hadoo do ganen'aak do ôm. Ky nesaa ôm, noo kanes'ats ôm —năng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —năng mäh.

¹¹Ti m' taky hadoo ênh ta hă:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem dăk. Ôm da ty tamaa wăt dó. Ti noo gó dooh mahapëe wäd bă papÿÿj bag —năng mă Paw-Ro kyyh.

Ti m' narryw hë Erimas ty tamaa wäd kăn. Tesóts wăt mă narryw hë moo takyyk do pan'aa. ¹²Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bă aj'yy ty tamaa wăt doo, Jesus hă tah'yy kae dăg kăn. Tameuuj wăt mă Jesus ky n'aa hă.

Ān-Tijoka s'ee hēnh raheboo nā do panyyg n'aa hahỹh

¹³Ti m' Pap bā naa Paw-Ro rabatsēg hōm tamyyj dāk hā, Peh-Ke hād nāng doo hēnh, Pam-Pirija hāj n'aa bā. Ti m' panang Peh-Ke hād nāng doo bā rakajaa bā, Jowāw Maah-Ko eréd bong mā Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarēnh hēnh tababaaaj hōm hyb n'aa.

¹⁴Peh-Ke bā naa Paw-Ro rabahōm panang Ān-Tijoka s'ee hēnh, Pisidija hāj n'aa bā. Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, rabahōm tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ta yt hā m' rabat'oonh. ¹⁵Ti m' tób yt hā kat'aa do see taner'oot mā P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do bód na-āāj hē. Taner'ood wāt do jawén paa bā, tób sa wahē n'aa rabats'yyt Paw-Ro rahe'oot hyb n'aa rakarēn bā. Hahỹh da m' sa kyyh:

—Āā wakāān —nāk mäh. —Tanyy bā bē wē bē her'oot pé babā hat'oonh do ratsebé hyb n'aa, bē her'ood —nāk mäh.

¹⁶Ti m' Paw-Ro bas'ēēg geēt. Ta moo me m' tameduuk, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maa newē kēh yỹ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hē P'op Hagā Do hā hyb n'aa es'ee doo —nāng mäh. ¹⁷—P'op Hagā Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasēēw hōm paa ēr wahē makūūh. Tak'ēp rakaood bong P'op Hagā Do an'oo bā Esit bā, sa wakāān nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' tĩ hēnh hāj n'aa bā naa ta hejój me ēr wahē makū taman'yyh. ¹⁸40 m' ta baab rababong tabanawäng bā, P'op Hagā Do baad taheg'āās sa hā. ¹⁹Hēēj Kanaāh hād nāng doo bā 7 tĩ hēnh habong do paa sa wahē n'aa sa karapee sii hē ēr wahē makū nu gad'eet, P'op Hagā Do an'oo bā. Ēr wahē makūū hā tan'oo dāk sa hāj n'aa paah. ²⁰450 ta baab tabado dāk bā kā ēr wahē makū tasēēw hōm do jawén paa bā tii.

—Ta jawén P'op Hagā Do anoo sa hā ajyy ky n'aa etsēēh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagā Do ky n'aa rod Samuéw bawäd däg bā kā. ²¹Ti m' ēr wahē makū rabetsēē, P'op Hagā Do anoo hyb n'aa sa wahē n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagā Do banoo né hē Sauh hād nāng doo, Kis hād nāng do t'aah, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bēn-Jamih hād nāng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'āās. ²²Ta jawén tado hōm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagā Do an'oo bā, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahỹh da m' P'op Hagā Do kyyh Dawi ky n'aa: “Ỹ karēn doo da Dawi bawät ỹ hapäh. Tamoo wāt da sahōnh hē ỹ karēn doo”,

näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kän, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëeb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hē tii. ²⁴Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa taher'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hē Isaraéw buuj sa hä, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa. ²⁵Sahõnh hē ta hä P'op Hagä Do mejũũ do tametëek do pan'aa tabahajaa bã, Jowāw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bē hä?”, näng mäh. “Dooh bē hyb n'aa newëe do tado bã ÿÿh. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bã ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bã ta tsyym suun ÿ kabo nä bã”, näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh —näng mä Paw-Ro sa hä.

²⁶Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakän haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä hyb n'aa hesé doo, bē na-ääj hē, bē sahõnh hē bē maa newë. Ër hä né hē P'op Hagä Do an'oo däk ër panyyg näng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëep. ²⁷Jerusarēnh panang buuj, sa wahë n'aa na-ääj hē, dooh rah'yy ganyy bã jaa ti Jesus. Dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hä had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä P'op Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.^b ²⁸Dooh rawyyd bã né paawä dajëb hä Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsëe Pirato hä tamejũũ radaj'ëep hyb n'aa. ²⁹Sahõnh hē ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta hä rabad'oo do jawén paa bã, rabado hyy kän Jesus hub b'aa hä naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. ³⁰Ti m' taganä wäd kän p'aa hēnh, P'op Hagä Do an'oo bã. ³¹Tadajëb pooj jé, hajõk ta sii hah'ũũm Garirej hãj n'aa bã naa Jerusarēnh hēnh. Sa hä né hē Jesus kas'ee wät hajõng ta äh, taganä wät do jawén paa bã. Ti né hē rahapäh doo, hÿÿ kã raher'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³Hahÿ panyyg hanäm do ää her'oot bē hä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ër wahë makũũ hä, ti né hē hÿÿ kã tan'oo däk ër

^b 13.27 Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod reri bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëeb ky n'aa, nyy da rarahejää, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genä bã. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah.

sa panaa paa hã. Ti d' né hẽ tabad'oo Jesus ganã wät tan'oo bã kä. Hahỹ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hã:

“Tah ỹ öm. A yb ỹ hado däk naga hẽ.”^c

³⁴Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganã wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahãnh. Hahỹ da takerii däk ta ti ky n'aa:

“Öm ỹ ky n'aa edëng, baad had'op doo me,
ky kaneh'ỹyt doo me, Dawi hã ỹ ky n'aa enooh do paa me.”^d

³⁵Hahỹ da na-ãaj hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyyh see hã:

“Dooh man'oo bã a karom,
tsyt hẽ a wẽ moo wät do ta kamag n'aa karejã bã.”^e

³⁶Dooh Dawi ta daaj hẽ ta ky n'aa tado bã ti taher'oot doo. P'op Hagä Do karën doo da né hẽ sahõnh hẽ Dawi moo wät tahawät noo gó. Ta jawén tadajëb kãn. Ta wahë makũ rahabong hënh tabas'ëeg kãn. Karejã däk ta kamag n'aa. ³⁷Tii d' nado dejëp do mahang ganã wät P'op Hagä Do anoo do hã. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejã bã.

³⁸—Ti hyb n'aa wakãn haa, —näng mäh —baad ỹ karën bë heen n'aa nyy däk hahỹ ỹ her'oot do bë hã: Jesus dajëp do hyb n'aa, taganã wät do hyb n'aa, P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo. ³⁹Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, dooh tahaja bã baad ji hado däg bã tan'oo bã P'op Hagä Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hã, baad tabahado däk hỹ kä P'op Hagä Do matym gó —näng mäh. ⁴⁰—Baad bë hyb n'aa matakä bë hã takanajaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod rahe'oot do paah. Hahỹ d' paa rahe'oot P'op Hagä Do kyyh:

⁴¹“Bë maa newë këh ỹ ty n'aa ges'yyk doo.

Bë meuuj da! Bë dejëb kä!

Ỹ moo wät da bë habong do noo gó sét hadoo doo,

^c 13.32-33 Saaw-Mo 2.7

^d 13.34 Isajas 55.3

^e 13.35 Saaw-Mo 16.10

tabad'op hē da bē ky dahé, bē rapanäg né hē paawä ta ky n'aa.”^f

—Tii d' né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã — näng mä Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hã, Jesus ky n'aa raky nasēm hyb n'aa.

⁴²Ti m' Paw-Ro bahajaa bā taheer'oot doo, anä kän mä Béh-Nabéh daheeh. Raban'yyh bā m' tób gó naa, t'ĩ hēnh hat'oonh do rabatsyyd kän, Saab see hã p'aa hēnh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyg. ⁴³Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa kat'aa do hã rakedēē hōm jawén paa bā, sahōnh hē raban'yyh do jawén paa bā, hajōk Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do na-ãāj hē, rahadaa hōm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ũũm do sa hã, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa ramaa napēē wät doo.

⁴⁴Ti m' Saab see hã kã, hajōk panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ēē doo. ⁴⁵Ti m' Judah buuj rabahapäh bā m' hajōk do kat'aa doo, h'yy kajewēēts bong Paw-Ro sa hã. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bā Paw-Ro raheer'oot doo —näk mäh. —Noo kanesa tii —näk mä sa kyyh.

Raky n'aa rejää mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶Ti m' h'yyb neỹỹm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Ãã her'ood wät P'op Hagä Do panyyg pooj jé bē hã. Dooh bē karēn bā bē gado bā. Dooh bē karēn bā bē h'yyb tym hedēb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hỹỹ kã ãã bahōm kän, ãã baher'ood kän Judah buuj nadoo do sa hã kã —näk mäh. ⁴⁷—Tii d' né hē ãã P'op Hagä Do mejũũ kerih do hã:

“Ỹ an'oo bā òm sahōnh hē Judah buuj nadoo do sa h'yy ganä n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ỹ bad'oo, mamahũũm hyb n'aa kēh ỹ n'aa dawēē habong do sa hã,

ỹ bed'ēēp hyb n'aa sa hã nesaa do mahānh,
si ỹ had'yyt hē rababok hyb n'aa kã.”^g

^f 13.41 Habakuk 1.5

^g 13.47 Isajas 49.6

⁴⁸Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bä ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahõnh hē P'op Hagä Do asēew hõm doo, edēb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. ⁴⁹Ti m' raheer'ood kãn Jesus ky n'aa panang bä, panang nedaa bä haj'eenh do sa hã na-ãäj hē. ⁵⁰Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rabahõm kãn ýyj ky n'aa etsēeh doo, P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wē, panang bä ky n'aa etsēeh do ajyy n'aa sa wē na-ãäj hē. Raheer'ood had'yyt hē sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wē, rabah'eed h'ũũm hyb n'aa ta s'ee hēnh. Ti m' tii d' né hē rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bä naa. ⁵¹Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ãats sa tsyym suun hã padēek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hã, rahanäng péh. Ti m' rabahõm kãn panang Ikonijo häd näng doo hēnh. ⁵²Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm kãn.

14 Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bä panang Ikonijo häd näng doo bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ĩ hēnh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hē, raky daheeh Jesus ky n'aa. ²Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsēeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wē. ³Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bä hajõng ta ãh. H'yyb neỹm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hã rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hē ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa raheer'oot doo. ⁴Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raheer'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. ⁵Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahē n'aa sii hē rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejã hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bä m' tii, rakejën hõm hēēj bód Rikonikas häd näng doo hēnh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hēnh, ta tii bä hãj n'aa hēnh. ⁷T'ĩ hēnh na-ãäj mä raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahỹh

⁸Ti m', Ris bä Paw-Ro her'oot do maa new'ēē do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hē takenäng noo gó. Dooh noo

gó tabawäd bä. ⁹Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ääs ta wë. Tah'yyb hapäh né hë, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hä tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰Ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë tabas'ëëg gëet mäh. Ti m' tadu doo hawäd däk doo.

¹¹Ti m' hajök do rahapäh bä Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëëh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹²Béh-Nabéh ramaneëënh Sewus häd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëënh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hä moo hew'ëët do tamanaa booj yb, b'aa ts'oooh sii hë, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hë takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basooch.

¹⁴Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bä m', ras'ëed hõm sa daaj hë sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'ëp mä rageëënh:

¹⁵—H'ëed hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hë ääh, bë da hadoo doo! —näk mäh. —Bë ää panäk ää wén na, bë beréd hõm hyb n'aa hahÿ daap hë bë h'yy kaha'eeh doo. Dooch redëb bä tii. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä, hedëp do hä bë h'yy kawareem, sahõnh hë pahuunh do hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahõnh hë badäk hahÿh, wë, akajar na-ääj hë, sahõnh hë ta hä habong do na-ääj hë P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahõnh hë badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa babuuj. ¹⁷Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do ta daaj hë takametëëh sa hä. Tametä had'yyt hë baad had'op do sa hä tanoo doo me. Ti né hë mejüü naëng badoos doo. Ti né hë hanoo bë joom baad tawén eaak. Ti né hë bë waa hanoo. Ti né hë bë h'yyb tsebë tan'oo bä —näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸Ti m' raheer'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hë booj yb sa hyb n'aa.

¹⁹Ti m' rabaher'oot nä bä, Paw-Ro sa majiĩ, Judah buuj, kaja nä. Än-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bä naa rabana. Ti m' raheer'oot hajök do sa hä, rah'yy kawapëen hyb n'aa Paw-Ro sa wë. Ti m' hajök do rakawaj'ään bong Paw-Ro sa wë. Paw-Ro rakud kân

pä me. Dajëp red'oo rawén takyг hõm panang bahãnh. Tii b' raberéd jat. ²⁰Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do kata b'ëëh mã Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. P'aa hënh tabahõm ënh panang hënh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahõm kãn panang Derebé häd näng doo hënh.

Paw-Ro rababaaj hõm do ãn-Tijoka hënh panyyg n'aa hahÿÿh

²¹Ti m', ta ti panang bã raheer'oot Jesus ky n'aa hanãm doo. Hajõk mã Jesus hã h'yy kae kãn raheer'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hõm kãn Ris bã, Ikonijo hënh, ãn-Tijoka hënh. ²²Ti m' ramabaaj nã me, panang buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã baad raky n'aa edëë däk, ranerét hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebé hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã na-ãäj hë ramaher'oot sa hã: “Hajõng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³Sahõnh hë panang ramatebës me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasëew hõm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. Ti m' raky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Baad mahagã hahÿ a hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hã h'yy ka'eeh do sa hã —näk mäh.

²⁴Ti m' ratabës Pisidija hãj n'aa bã. Ti m' rakajaa Pam-Pirija hãj n'aa bã. ²⁵Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bã raheer'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëënh mã panang Atarija häd näng doo hënh. ²⁶Tii bã ragatsëg tooj kãn marakate gó. Ti m' rabatsëg hõm kãn ãn-Tijoka hënh, rahana doo hënh. ãn-Tijoka bã né hë Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëë wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ãäs hyb n'aa sa hã. Tii b' naa né hë ti ramejüü do paah, jé pad'yyt hë rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nã kãn. ²⁷Rakajaa bã kã m' ãn-Tijoka bã, ramejüü Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' raheer'oot sa hã sahõnh hë P'op Hagä Do mo haj'aa sa hã raheboo nã hënh. Raheer'oot na-ãäj hë m', Judah buuj nadoo do sa hã Jesus an'oo däg kãn ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸Ti m' hajõng ta ãh ãn-Tijoka bã Paw-Ro rabaym Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

Jerusarënh bã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

15 Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa ãn-Tijoka bã, Judah hãj n'aa hënh naa. Ti m' radu doo rama metëëk Judah buuj nadoo do hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Taw'ãäts hẽ bë masuuj noo byyh ehök Mosees ky n'aa jaw'yyk do metëek doo da. Tii da bë moo naboo bã, dooh bë P'op Hagä Do edëeb bã ta wë —näk mäh.

²Doo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenaag bã raheer'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bã habong do rabasëew hõm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jerusarënh hënh rabahõm hyb n'aa. T'ĩ hënh ramejũũ rabahõm, masuuj noo byyh kahök do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ do sa hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa t'ĩ hënh habong do sa hã.

³Ti m' rabahõm kãn. Ramahõm me m', Penisija häd näng do hãj n'aa bã, Samarija häd näng do hãj n'aa bã na-ãäj hẽ raheer'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padëek P'op Hagä Do hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bã habok do raky n'aa napäh bã tii, tak'ëp ratsebee bong.

⁴Ti m' Paw-Ro rakaja hõm bã kã Jerusarënh hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, sa wahë n'aa na-ãäj hẽ, 12 hedoo do Jesus mejũũ do na-ãäj hẽ baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro raheer'oot mã sa hã sahõnh hẽ ramoo bok do hã P'op Hagä Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nã hënh. ⁵Ti m' Parisëw wób Jesus hã h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ ji mejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëek do sa hã, sa masuuj noo byyh ehög hõm. Taw'ãäts hẽ na-ãäj hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —näk mã sa kyyh.

⁶Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ãäj hẽ rakata b'ëeh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷Ti m' báp peej däg raky n'aa her'oot do jawén paa bã, Peed as'ëëg geët, ti m' taky hadoo:

—Wakãn haa —näng mäh. —Bë hapäh né hẽ p'ooj ub ÿ P'op Hagä Do asëm do ÿ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. ⁸P'op Hagä Doo, ji h'yyb tym hapäh doo, tametëeh tagadoo na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajëng doo, ër hã tanoo do hadoo. ⁹Doo ta see hadoo pé ër hã, sa hã na-ãäj hẽ. P'op Hagä Do awug hõm sa h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm do hadoo, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hã. ¹⁰Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë gahëen Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëek do ramoo bok hyb n'aa ta ti ër nahajaa doo, ër wahë makũ na-ãäj hẽ ranahajaa doo? H'ëed hyb n'aa bë karën

P'op Hagä Do bë metyy? ¹¹ Dooh taw'ääts hē tado bä —näng mäh. —Dooh ər moo bok do hyb n'aa tado bä ər h'yyb tym P'op Hagä Do bed'ëëp. Jesus hyb n'aa, ər Jesus kamahän do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hē sa hä, Judah buuj nadoo do sa hä —näng mä Peed kyyh.

¹² Ti m' sahōnh hē bag hēnh rababē hōm ramaa newëë bä Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot mä rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagä Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bä raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bë maa newë këh yÿ, wakän haa —näng mäh. ¹⁴ —Peed her'ood wät nyy da P'op Hagä Do t'yyd mehīn wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagä Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taheer'oot do baad tanu däng P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hä. Hahÿÿ da takerii däk:

¹⁶ “Ta ti jawén ÿ matëëh da.

Hajōō ta baab né paawä dooh Dawi panaa rabagää boo bä, p'aa hēnh Dawi panaa see sa wahë n'aa tabahado däk ÿ an'oo bä da.^h

¹⁷⁻¹⁸ Tii da ÿ wén d'oo, Judah buuj wób, sahōnh hē Judah buuj nadoo do sii hē, karapé haa pan'aa hedoo doo, ÿ rabesoos hyb n'aa', näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, p'ooj ub taky däng do moo wät doo.”ⁱ

¹⁹ —Ti hyb n'aa, —näng mä Tsijaag —hä yÿ péh, taw'ääts hē dooh ta bahänh ər mejō bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä h'yy kae padëëk do sa hä. ²⁰ Taw'ääts hē ər erih ranawëh hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëëh do tä n'aa. Taw'ääts hē ər erih ranayÿh hyb n'aa sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawëh hyb n'aa sa masāh dab, har'ëëng dab, ranaboh bä ta majyyw gatsëë däk doo. Taw'ääts hē ər erih na-ääj hē ranawëh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' ər wén erih, Mosees

^h 15.16 Tób hadëë hyng do paah, p'aa hēnh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'üüm Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagä Do hä Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajōō ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagää boo bä paa Judah häj n'aa bä. Tii bä kä, ta ky n'aa rod raber'oot do hä, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hēnh sa hä tabag'ääs doo, P'op Hagä Do ky däng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagä Do ky däng doo.

ⁱ 15.17-18 Amos 9.11-12

ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hē däg panang haw'ääts hē Saab hã had'yyt hē, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy däk né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã —näng mä Tsijaag kyyh sa hã.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hahÿÿh

²²Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rasëew hõm sa wób, ramejũũ hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Ân-Tijoka hēnh. Rasëm do häd hahÿÿh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³Ti m' sa hã ramejũũ rerih doo kä. Hahÿ ti rama erih doo:

“Ääh, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ääj hē, bë wakään hedoo ääh. Bëeh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do Ân-Tijoka panang bã habong doo, Sirija häj n'aa bã, Siris häj n'aa bã habok do na-ääj hē ää ma erih. Ää edëng bëeh.

²⁴“Ää heen n'aa enäh babä naa t'ĩ hēnh heboo nä doo. Ää heen n'aa enäh, ajyy raheer'oot doo me baad nado wäd bë h'yyb ran'oo bã. Bë h'yyb manepëe boo ran'oo bã. Dooh ää kyy gó tado bã ta ti rama metëek doo. ²⁵Ti hyb n'aa baad ub babä ää kaner'oot, bë wë ää mejũũ hyb n'aa ää wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ër najiis bë mejũũ do sa sii rabahõm hyb n'aa. ²⁶P'eets ub radejëeb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hõm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bã, dooh rah'yy gejë hõm bã. ²⁷Ää mejũũ Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa ää erih do hã. ²⁸Baad ub né hē P'op Hagä Do Sahee metëeh ää hã, ää ganahëen hyb n'aa bë hã tak'ëp hejoonh doo. Ää hã na-ääj hē baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh doo. Jääm hē bë tayy hahÿ ää her'oot do bë hã: ²⁹Taw'ääts hē bë nawëh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ääts hē bë nawëh bë masääh dab, har'ëeng dab bë naboh bã ta majjyw gatsëe däk doo. Bë awëë manä ta majjyw. Bë ää manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bã, taw'ääts hē. Jääm hē kä ää erih doo.”

³⁰Ti m' Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejũũ Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahõm hyb n'aa. Ti m' rabahõm kän. Ti m' rakajaa bã Ân-Tijoka bã,

ramejũũ sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sэд hã rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hã 12 hedoo do rama erih doo. ³¹Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hẽnh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³²Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mã ramaher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebé doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejẽ hõm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hẽ m' ti Judas, Siras daheeh. ³³Ti m', hajõng ta äh t'ĩ hẽnh rabaym do jawén paa bä m', Jesus hã h'yy ka'eeh do kedëë bong, rababaaj hõm hyb n'aa Jerusarënh hẽnh. Sa hã rakedëë bong bä m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hẽ ti bẽ bana. Baad ää karën P'op Hagä Do bẽ taky n'aa edëng. H'yyb näm doo me ää karën bẽ babaaj hõm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hõm kãn. [³⁴Siras aym dó.] ³⁵Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Än-Tijoka bä. T'ĩ hẽnh rama metëëk ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

**Jesus hã h'yy ka'eeh do rabeg'ääs panang raheboo nä doo hẽnh
panyyg n'aa hahy̆y̆h**

³⁶Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hã:

—Hamäh, ër ah'ũũm p'aa hẽnh ër heboo nä do paa hẽnh. Jesus hã h'yy ka'eeh do ër heg'ääs, jé pad'yyt hẽ Jesus ky n'aa ër her'oot do paa hẽnh. Ër heg'ääs baad raboo bä —näng mäh.

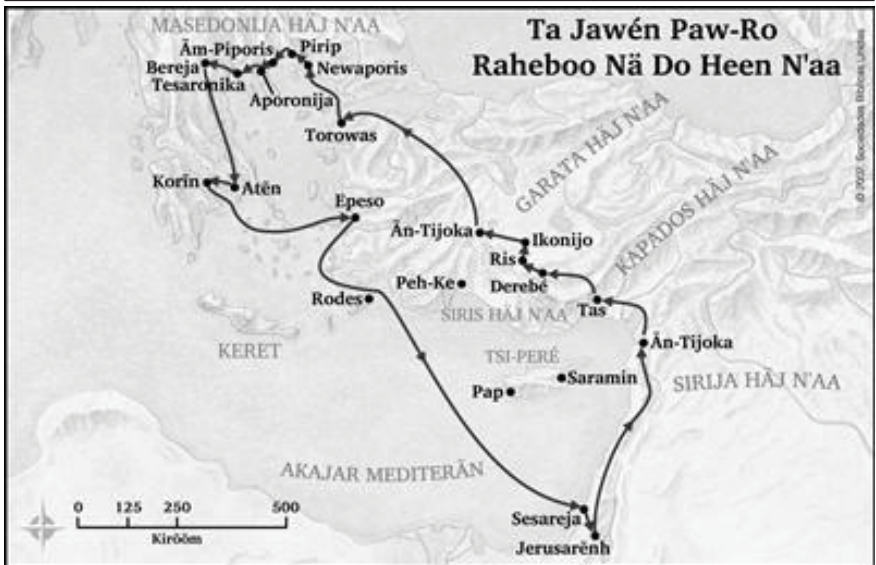
³⁷Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowāw Maah-Ko bahõm sa sii.

³⁸Paw-Ro hã dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowāw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹Doo rah'yyb däng do tado bä, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowāw Maah-Ko daheeh rabatsëg hõm tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo hẽnh. ⁴⁰Ti m' Paw-Ro hata kä Siras. Ti m' ratsyym kasok bä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hã:

—Baad ub bẽ P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bẽ tabahag'ääs —näk mäh.

⁴¹Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bä, Siris häd näng do häj n'aa bä rakajetsëg hõm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa hã, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hẽ hyb n'aa.

16 Ti m' panang Derebé häd näng doo hẽnh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahõm panang Ris häd näng doo hẽnh. Tii bä tamamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo.

Ta ȳyn mä Judah buuj. Ta yb mä Gereg buuj. ²Jesus hä h'yy ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ääj hē, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahōm sa sii. Pooj jé tamejūū ta masuuj noo byyh kahōg hōm, Judah buuj t'īi hēnh häj n'aa bä habong do sa hyb n'aa, sahōnh hē rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooh takarēn bä Judah buuj rakawajään ta hyb n'aa. ⁴Ti m' sahōnh hē panang ramatebēs me raheer'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-ääj hē Jerusarenh bä habong doo, rerih doo. ⁵Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang haw'ääts hē habong doo, tak'ēp mä rah'yy kae kän Jesus hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kahūūm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ēēh hadoo do panyyg n'aa hahȳyh

⁶Ti m', dooh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä raheer'oot Jesus ky n'aa Asija häj n'aa bä. Ti hyb n'aa m' ratabēs Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa. ⁷Misija häj n'aa bahēēj jēng bä, rakarēn paawä Bitinija häj n'aa hēnh rabahōm. Ti hadoo né hē dooh m' Jesus Sahee an'oo bä.^j ⁸Ti hyb n'aa Misija häj n'aa bä rakajetsēg w'ēēnh.

^j 16.7 Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii.

^k 16.10 Rukas ti hahȳ erii wät doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahōm do pooj jé Rukas kata däk sa hä. Sa sii tabawäd kän.

Panang Torowas häd näng doo hēnh mā rabaw'ēēnh. ⁹Tii bā, panang bā, atsēm, Paw-Ro s'ēēh hadoo mā ta hā. Ta s'ēē gó tahapäh mā aj'yy hageēt doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahỹ d' mā aj'yy hageēt do kyyh: “B'ēēp Masedonija hāj n'aa hēnh. Āā mamasaa”, näng mäh. ¹⁰Paw-Ro s'ēēh hadoo do tahapäh do jawén paa bā, nayyw hē āā benyyw hōm āā h'ēēd, āā tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hēnh hah'ūūm doo. Āā hā, P'op Hagä Do ti āā naēēnh doo, Masedonija babuj n'aa hā āā baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.^k

Ỹynh Ridija häd näng do panyyg n'aa hahỹh

¹¹Ti m', tii b' naa āā gatsēg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hē āā batsēg hōm tsyt dēēg hā Samotaras häd näng doo hēnh. Ti m' jat'iip hadoo āā kajaa panang Newaporis häd näng doo bā. ¹²Tii b' naa āā bahōm kăn panang Pirip häd näng doo hēnh. Jāām né hē ky n'aa etsēēh ta ti panang Masedonija hāj n'aa bā. Hajōk Roma buuj t'īi hēnh rababong. Tii bā āā baym pawóp hē ta āh. ¹³Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, panang bahānh āā babok. Tamii me āā baw'ēēnh. Āā hā, tamii takēēh hā Judah buuj rakat'aa P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa.^l Ta tii bā kata b'ēēh do āā mamuun bā, tūū āā bab'ēēh sa pa. Ti m' āā du doo āā her'oot do Jesus ky n'aa, ỹỹj tii bā kata b'ēēh do sa hā. ¹⁴Sa mahang ti ahäng ỹynh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bā naa. Pāān hebaan do hahiin do hesām do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bā. ¹⁵Ti m' ranu gemuun wät ta wakāān daheeh. Ti m' āā tabats'yyt sa tób hēnh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bē hā ỹ h'yy kae bā né hē Jesus hā, ỹ karēn paawä bē ayyw dó tóp ỹ yt hā —näng mäh.

Ky kah'ūūm āā hā, āā wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ēēh do panyyg n'aa hahỹh

¹⁶Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsē hēnh āā bahōm bā, āā mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā

^k 16.10 Rukas ti hahỹ erii wät doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahōm do pooj jé Rukas kata dāk sa hā. Sa sii tabawäd kăn.

^l 16.13 Pawóp its rado bā Judah buuj ta wób sa panang bā haj'eenh doo, dooh ratamaa bā P'op Hagä Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hã h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajõng dajëêr ragedak. ¹⁷Paw-Ro sii hẽ, ãã sii hẽ, ta ti maruus bawäd had'yyt hẽ. ãã sii tabawät bä tak'ëp tageënh:

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hẽ Bahãnh Hadoo Do wẽ moo heb'ook do hahỹ ajyy. Raher'oot bẽ hã nyy da P'op Hagä Do bẽ tabed'ëep nesaa do mahãnh, ta wẽ bẽ basëek hyb n'aa! —nãng mã maruus.

¹⁸Hajõng ta ãh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taher'oot do hã, Paw-Ro ty kaw'õöd däk ta wẽ, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hã:

—Jesus Kristo häd gó òm ÿ mejũ mabanyyh hyb n'aa maruus hã hadäk doo —nãng mãh.

Ti m', nayyw hẽ karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kãn.

¹⁹Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bä m', dooh ragedag wäd bä dajëêr,^m rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahũũm panang buuj rakahet'aa bä, hyb n'aa jew'yyk do sa wẽ. ²⁰Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hã. Hahỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹ Judah buuj rametëek èr panang buuj sa hã rakamaj'ĩ hyb n'aa. ²¹Rametëek na-ããj hẽ rabahed'oo doo da èr nahajaa doo. Dooh taw'ãäts hẽ tado bä èr gado bä. Roma buuj èer —näk mã sa kyyh.

²²Ti ky hedoo né hẽ hajõk do sa kyyh. Tii bä kã m', hyb n'aa jew'yyk do ramejũũ rakebo bëeh Paw-Ro Siras sa saroor rabahewyyh hyb n'aa. ²³Ti m' tak'ëp rabahewyyh do jawén paa bä, ramejũũ radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa hã ramejũũ, baad tabahag'ããs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa dewäts b'ëeh t'öp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsymm tyw n'aa ragegots padëek doo gó tadabong sa tsymm.

²⁵Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëe mãh, P'op Hagä Do hã rama ejãm mãh. Ta wób radewäts b'ëeh do ramaa newëe sa kyyh. ²⁶Tii bä, nayyw hẽ, tak'ëp tabana k'ãäts katajuus doo. Pã ragadahew'ëes do mesoo n'aa

^m 16.19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wẽ, tamaher'oot hyb n'aa sa hã ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hã rep'aak sa hã tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kãn do jawén paa bä, dooh maruus noo ese wäd bä. Ti hyb n'aa né hẽ ta kariw n'aa rakawajãan Paw-Ro sa wẽ.

katajus wät na-ääj hē. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets hōm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hā padëek do paah, kajäg bëeh tūū. ²⁷Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa ty gawëej dāk bā, tahapäh bā ragadahew'ëes do noo gasëets hōm doo, tado dāk sēn-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahōnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸Ti m' tak'ëp Paw-Ro beëenh:

—Kadajëeb manā a daaj hē! —näng mäh. —Sahōnh hē āāh, babā āā bab'ëeh —näng mäh.

²⁹Ti m' aj'yy betsëe ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wë. ³⁰Ti m' taman'yyh ragadahew'ëes doo gó naa. Teaanh mä tii bā:

—Nyy d' ŷ bad'oo hëp ŷ tym P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahānh, ta wë ŷ basëek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hā mah'yy kae. Tii bā a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wë mabawät hyb n'aa da, òm a tób yt hā haj'eenh do na-ääj hē —näk mäh.

³²Ti m' rahe'oot ta hā, ta tób yt habong do sa hā na-ääj hē Jesus ky n'aa. ³³Ti m' ti noo gó né hē, atsēm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëes do hagā n'aa hetsyyd hōm. Ti m' nyyw hē ranu gemuun wät ta wakāān daheeh. ³⁴Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahūūm mä ta tób hēnh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatsebee kán ta wakāān daheeh, P'op Hagä Do hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

³⁵Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejūū warahén wób, ragadahew'ëes do hagā n'aa wë, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa. ³⁶Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa her'oot Paw-Ro hā:

—Hyb n'aa jew'yyk do ŷ ramejūū, òm Siras daheeh ŷ basog nyyh ragadahew'ëes doo gó naa, baad bë bah'ūūm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë anāh, h'yyb nyyw gó bë ahōm —näng mäh.

³⁷Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panāk do sa hā:

—Bë hapäh né hē Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh tahaja bā Roma buuj rahewyh bā ranaher'oot nā bā raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä āāh, āā rahewyyh sahōnh hē sa matym gó, dooh né paawä āā hā ran'oo bā āā her'oot āā ky n'aa. Āā radewäts b'ëeh tii bā ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do

jawén paa bä ää hä, hÿÿ kä rakarên kejên do hadoo ää bahôm. Dooh baad tado bä. Ää karên rabana wawëë hë, sa daaj hë ää ramanyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hä.

³⁸Ti m' warahén rabahôm kân, rahe'oot mä sa hä. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bä, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.ⁿ ³⁹Ti m' rabahôm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Ää karên bë hyb n'aa mabaan hôm ää mo haj'aa bë hä. Bë kawaj'ään manä ää wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsëë rabahôm hyb n'aa sa panang bä naa. ⁴⁰Paw-Ro raban'yyh bä ragadaheew'ëës doo gó naa, Ridija tób hënh rabahôm. T'ïi hënh rakat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hä, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahôm kân.

Jesus hä h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ïi do panyyg n'aa hahÿÿh
17 Ti m', Paw-Ro ramahôm me ratabës Äm-Piporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ääj hë. Kaja hôm kân mä panang Tesaronika häd näng doo bä. Tii bä ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³Ti m', t'ïi hënh Paw-Ro rabahôm Judah buuj rakamehehâk do hä, rabahed'oo doo da. Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä Paw-Ro metëeh sa hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajëp né hë, ganä wät né hë tadajëp jawén paa bä, ta ky n'aa kerih däk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hä, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

⁴Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kân Paw-Ro sa hä. Hajông Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë raky dahé kân Jesus ky n'aa. Ti hadoo ênh hajök ÿÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëëts kân. Rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa rabats'yyt panang bä habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ïi do panang bä. Ti m' rawaj'aa hôm Jasôn häd näng do tób hënh. Rakarên paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bä haj'eenh do

ⁿ 16.38 Rawén jeÿÿm bong, rabaheewyyh bä, dooh rahapëë bä Roma buuj rado bä. Daap hë ramejüü rabaheewyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Dooh tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj hä radoo bä.

ramesoo, ramahũũm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bã. ⁶Ti m' dooh rawyyd bã Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso dāk Jasōn, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób na-ããj hẽ. Ramahũũm mã panang wahẽ n'aa sa wẽ. Tak'ẽp mã rageẽenh:

—Hahỹ ajyy badāk hahỹ haw'ããts hẽ kamaj'ĩ doo, hỹỹ kã babã rakaja nã —nāk mäh. ⁷—Gëet hahỹ Jasōn ats'ytyt, ta tób yt hã rabaj'eenh hyb n'aa. Sahõnh hẽ hahỹ ajyy dooh raky dahé bã Sesa.^o Sa noo m' ti anäng ji wahẽ n'aa seeh, Jesus ramaneẽenh doo —nāk mäh.

⁸Ti m' ramaa napäh bã ta tii, hajõk do t'ĩ hẽnh kat'aa doo, panang wahẽ n'aa na-ããj hẽ rah'yy ganapõ kãn. ⁹Ti m' ramejũũ Jasōn, ta wób na-ããj hẽ, rep'aak raberéd hõm hyb n'aa. Reréd hõm mã tii bã.

Bereja häd näng doo hẽnh Paw-Ro rabahõm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁰Ti m' atsẽm, Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'ũũm Bereja hẽnh. Rakajaa bã, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hẽnh. ¹¹Ti m', Judah buuj Bereja bã habong do ky en'yym Tesaronika habong do sa mahãnh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hã raner'ood had'ytyt hẽ, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bã sa hã Paw-Ro her'oot doo. ¹²Ti m' hajõk Judah buuj rah'yy kae kãn Jesus hã. Hajõk yỹj Gereg buuj ky n'aa etsẽeh doo, ajyy na-ããj hẽ Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hẽ tii da ênh. ¹³Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bã Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bã, Bereja hẽnh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ĩ hyb n'aa Paw-Ro sa wẽ. ¹⁴Ti m' nanyw hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do ramejũũ Paw-Ro bawẽenh akajar nabyy me. Ti hadoo né hẽ, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bã. ¹⁵Paw-Ro sii hah'ũũm do paah, had'aa doo, panang Atẽn häd näng doo bã rabebe nã. Tii b' naa rababaaj nã. Rakajaa bã raheer'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hã, nanyw hẽ rabah'ũũm hyb n'aa, Atẽn bã rakataa hyb n'aa Paw-Ro hã.

Atẽn bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁶Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atẽn bã, h'yy katón wät mã tahapäh do hyb n'aa hajõng Atẽn buuj sa kabariih. Sa panang

^o 17.7 Roma buuj sa wahẽ n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

haw'ääts hē anyy had'yyt hē. ¹⁷Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hā Paw-Ro ky wōnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hā hyb n'aa hes'ee do na-ääj hē. Panang buuj rakahet'aa bā, rabaheb'ēeh bā, Paw-Ro ky wōnh ta āh hā had'yyt hē t'īi hēnh kat'aa doo. ¹⁸Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mä Paw-Ro hā. Ti m' ta wób raky n'aa rejää. Hahÿÿ d' mä reaanh:

—H'ëed hahÿ tar'ood ÿÿn karën taher'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hēnh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa taher'oot. Ta ti sa hā ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanäm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-ääj hē Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hā.

¹⁹Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hōm Arejopak häd näng doo hēnh, ma matëg sa wahë n'aa rakahet'aa doo hēnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hā:

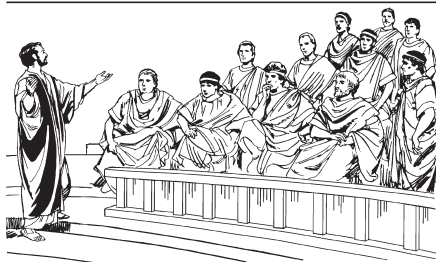
—Ää karën paawä ää bahapäh mama metëek do ky n'aa. Dooh ää ky n'aa napëë nä bā ta tii —näk mäh. ²⁰—Öm ky kew'oonh maher'oot do hā. Ää karën ää hapäh h'ëed ky n'aa tii —näk mäh.

²¹(Atën buuj, ta s'ee hēnh naa hena do panang bā habong do na-ääj hē maa kereed had'yyt hē papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newë bā, raher'ood bā na-ääj hē. Ti hado had'yyt hē. Dooh ramoo boo bā. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²²Ti m' Paw-Ro bas'ëeg geët Arejopak bā, ti m' taky hadoo sa hā:

—Atën buuj —näng mäh. —ÿ hapäh ti bë maa ker'eet bë wehëë bā bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ²³—ÿ hawät noo gó bë panang bā, ÿ hapäh sahōnh hē bë kabariih. ÿ hapäh na-ääj hē bë h'yy kaha'eeh do hā bë ma heju do tyng n'aa. ÿ hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿÿ da ta hā kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hē P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapëë bā, ti ky n'aa né hē ti ÿ her'oot bë hā —näng mäh.

²⁴—P'op Hagä Doo, sahōnh hē badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hā habong do tamo haj'aa. Sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do sa wahë n'aa tii. Sahōnh hē tabag'ääs. Dooh ta ti tagëë bā tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hā. ²⁵Dooh hyb n'aa ta hā ji masa péh, sahōnh hē ji bahānh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hē ti hanoo ër hā ër bedëp hyb n'aa.

Atên buuj Paw-Ro maher'oot do
heen n'aa (Atos 17.22-32)

Ti né hē ti sahōnh hē hanoo do ər hã. ²⁶Sét hē aj'yy du na do sahōnh hē badāk hahỹ hãj n'aa bã habong do P'op Hagä Do an'oo bã, badāk hahỹ hã rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ããj hē. ²⁷P'op Hagä Do wén d'oo tii da,

P'op Hagä Do baad ji esóts bã né hē, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bã né hē tii. Dooh né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bã ər mahãnh. ²⁸P'op Hagä Do hyb n'aa ər bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hē ər babok. Tii d' né hē bë see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ër”, näng mäh.

²⁹Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ër, ti hyb n'aa dooh taw'ãäts hē tado bã kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hē ji moo wät do tahado bã. Dooh kabarii k'ãäts tęg gabarëeh do s'ëeb, k'ãäts tęg hawak do s'ëeb, pã s'ëeb hadoo do tahado bã P'op Hagä Doo. ³⁰P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bã. Hỹ kã ti dooh. Hỹ kã tamejũũ sahōnh hē badāk hahỹ haw'ãäts hē habong do reréd hõm nesaa doo, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ³¹Tii da tawén mejũũ, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahōnh hē badāk hahỹ hã habong do ta matym gó rakata b'ëeh bã. Ti noo gó kã tamejũũ da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahōnh hē badāk hahỹ haw'ãäts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Dooh tesõõts bã. Ti né hē ti ta h'yyb däng doo, sahōnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metëeh sahōnh hē sa hã. Hahỹ da P'op Hagä Do metëeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejëp do mahang, tan'oo bã —näng mã Paw-Ro kyyh.

³²Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bã tadajëp jawén paawä, ta wób raky n'aa ej'ees mã Paw-Ro. Ta wób kã raky hadoo:

—Taw'ãäts hē. Jããm hē dó —näk mäh. —Ãã karën ta jawén ãã mamaher'oot p'aa hënh ta ti ky n'aa —näk mäh.

³³Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa rakahet'aa doo bã naa. ³⁴Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hõm mã Paw-Ro. Sa mahang ti awät mã ma mehetëk

do sa wahë n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mä na-ääj hë ỹynh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ääj hë.

Korīn bā Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

18 Ti m', ti jawén paa bā, Paw-Ro bahōm kán Atēn bā naa Korīn hēnh. ²Ti m', t'ī hēnh mā takataa Judah buuj seeh hā, Akira häd näng do hā. Panang Pōn-Tus häd näng doo bā tabenäng paa tii. Akira, ta ỹym Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nā rakajaa Itarija hāj n'aa hēnh naa. Itarija bā naa rawén n'ỹỹh, Roma buuj sa wahë n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'ūūm do hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj, Roma bā habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'āās sa wē. ³Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagā, séd hā ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pāān s'ēēb, ji kah'ỹyt bā ji mahūūm do ji sii, ratema. ⁴Ti m' Saab had'ỹyt hē Paw-Ro ahōm had'ỹyt hē tób P'op Hagā Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. T'ī hēnh taky wōnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. Takarēn né paawā Jesus hā rah'ỹy ka'eeh.

⁵Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nā bā m' Masedonija hāj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo ỹyw kán tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanām do tama met'ēēg had'ỹyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hā taher'ood had'ỹyt hē, sa hā tametēēh Jesus né hē ti P'op Hagā Do H'ỹyb Däng Doo. ⁶Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarēn bā ramaa newē bā. Radu doo rakamaj'ī do ta hā. Raky n'aa rejāā mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hā hadāk do tatapyng wät sa wē, rabahapāh hyb n'aa dooh baad tado bā tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hā:

—Bē h'ỹyb haj'aa hē né hē ti dawēē bē baboo hōm P'op Hagā Do mahānh. Kēh ỹ gabuuj nado —näng mäh. —Ỹ her'ood wät baad ub bē hā. H̃ỹỹ k̃ā ỹ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā k̃ā —näng mā Paw-Ro kyyh.

⁷Ti m' Paw-Ro banā kán tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā naa. Ti m' tabahōm kán aj'ỹy Tisijo-Jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagā Do m' tahyb n'aa esee tii hā. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh.

⁸Ti m' tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiri-Po häd näng do h'ỹy kae kán Jesus hā. Ti hadoo né hē m' sahōnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajōk na-ääj hē Korīn babuj n'aa Jesus hā rah'ỹy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napāh jawén paa bā. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹Ti m' ta see pé noo gó, atsëm, s'ëëh hadoo Paw-Ro hã. S'ëëh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahỹ d' mã ta kyyh Paw-Ro hã:

—Eỹm manäh. Maher'ood had'yyt hẽ kẽh ỹ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰Ỹ awäd had'yyt hẽ a sii. Dooh da a hã moo däng péh. Dooh da òm rarejã bã. Babã babuj n'aa sa mahang hajök ỹ raky daheeh da —näng mã Jesus kyyh Paw-Ro hã.

¹¹Ti hyb n'aa sét hẽ ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korĩn bã, P'op Hagã Do kyyh tama metëëk hyb n'aa.

¹²Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja hãj n'aa bã wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩ Paw-Ro hã. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahũũm mã sa hãj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wẽ. Rakarën paawã m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³Ti m' Garijo hã raky hadoo:

—Hahỹ aj'yy ky kah'ũũm ër panang bã habong do sa hã, P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ãã ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴Ti m' Paw-Ro du do paawã taher'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Tamo haj'aa kadoo bã paawã, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawã, ỹ maa newë né paawã bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵Jããm hẽ kyyh p'ãã, sa häd p'ãã, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ãã bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hẽ bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooh ỹ ky n'aa ety bã ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wẽ rah'yy kawereem, rahewyh wät mã Garijo moo hew'ëët do tób n'aa w'oo hã. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bã rabahewyyh bã.

Ãn-Tijoka hẽnh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahỹh

¹⁸Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nã hajõng ta ãh Korĩn bã. Ti m' Paw-Ro kedëë wät Jesus hã h'yy ka'eeh do Korĩn bã habong do sa hã. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó hãj n'aa Sirija häd näng doo hẽnh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoo bëëh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo bã. Bãp peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagã Do hã taky däng do paa hyb n'aa.^p ¹⁹Ti m' atsëg hõm kãn. Ti m' rakajaa panang Epeso häd

^p 18.18 Tabëëj däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëëh ta sëen.

näng doo bä. T'ĩĩ hēnh Pisiir Akira daheeh rabayyw kăn. Paw-Ro kă ahôm tób P'op Hagă Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti m' taky wōnh Judah buuj t'ĩĩ hēnh kat'aa doo. ²⁰Ti m' rabats'yyt bă sa sii tabaym dó, dooh m' takarēn bă. ²¹Tób yt naa tabanyyh bă taky hadoo sa hă:

—P'aa hēnh da ỹ bana P'op Hagă Do karēn bă —näng mäh.

Ti m' tagatsēg sooh marakate hatsēk doo gó, hăj n'aa Sirija hăd näng doo hēnh hahôm doo gó. ²²Panang Sesareja hăd näng doo bă rakaja hōm bă, Paw-Ro gatsēg nyh. Ti m' tabas'oob kăn Jerusarēnh hēnh, Jesus hă h'yy ka'eeh do t'ĩĩ hēnh habong do taheg'ăās hyb n'aa m'. Tii b' naa Ān-Tijoka hēnh mă tabahôm. ²³Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahôm Pirikija, Garata hăd enăh do hăj n'aa hēnh. Tamahôm me, panang banăng bă taheg'ăās sahōnh hē panang buuj Jesus hă h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mă sa hă. Taher'oot mă sa hă, baad ub Jesus hă rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos hăd näng do panyyg n'aa hahỹh

²⁴Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos hăd näng do kajaa panang Epeso hăd näng doo bă, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bă. Panang Aresăn-Dirija hăd näng doo bă tabenăng paa ti Aporos. Ky mepăh ter'ood bă. Baad tabahapăh P'op Hagă Do kyy kerih doo. ²⁵Heen n'aa năng né hē Jesus ky n'aa. Tak'ēp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hă, baad tama metēēk Jesus ky n'aa na-ăāj hē, jăām né hē paawă tahapēē paawă Jowăw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶Ti m' neỹym doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagă Do panyyg rayd naherot do yt hă. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napăh bă m', rabatsyyd kăn sa tób hēnh. T'ĩĩ hēnh rabaher'oot baad ub né hē P'op Hagă Do ky n'aa ta hă, tanahapăh nă doo.

²⁷Ti m' ta see pé noo gó Aporos karēn tabatsēg hōm Akaja hăj n'aa hēnh. Ti m' Jesus hă h'yy ka'eeh do Epeso bă habong do raky hadoo:

—Taw'ăāts né hē mabahôm —năk mäh.

Ti m' Jesus hă h'yy ka'eeh do Akaja bă habong do hă rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bă t'ĩĩ hēnh Aporos masa Jesus hă h'yy ka'eeh doo. Jesus hă rah'yy kae padēēk tii, P'op Hagă Do ky enyym do hyb n'aa sa wē. ²⁸Aporos ky wōnh Judah buuj. Sahōnh hē ramaa napăh bă baad tabaher'oot, baad tametēēh Judah buuj sa hă, Jesus né hē ti Kristo, P'op Hagă Do H'yyb Dăng Doo.

P'op Hagä Do kyy kerih do hã tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taheer'oot do hã.

19 Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh Ti m', Korĩn bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahôm panang Epeso häd näng doo hënh. Ta tyw n'aa waëë me tabës doo me tamahôm. T'ĩ hënh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ²Ti m' teanh sa hã:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mã Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh ää ky n'aa napëë nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³Ti m' Paw-Ro eanh mã sa hã:

—H'ëëd hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowāw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowāw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëë do sa hã, ta jawén hana do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mã Paw-Ro.

⁵Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hōm kãn mã Jesus häd gó kä. ⁶Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë kãn sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raher'oot na-ääj hë. ⁷12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸Tamawoob hë ta kamarab Paw-Ro ahôm had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. H'yyb neÿÿm doo me baad tabaher'oot sa hã P'op Hagä Do ji tabag'aäs do ky n'aa.

⁹Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'ũũm doo. Dooh m' rakarën bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahôm sa mahänh. Ti m' tatsyyd h'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tób Tirän häd näng do yd ma mehetëk doo hënh. T'ĩ hënh tabaher'ood had'yyt hë sa hã Jesus ky n'aa. ¹⁰Pawóp mã ta baab tabaher'oot t'ĩ hënh. Ti hyb n'aa m', sahōnh hë Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa

bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹P'op Hagä Do an'oo bä tak'ëp Paw-Ro pehuunh. ¹²Paw-Ro saroor tapadedëëk do sii hë radaso bä nahëë näng do hä, has'oo däk tan'oo bä. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do sii hë tabahebë Paw-Ro saroor hä.

¹³Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hë karap'aar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarën paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hä:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, òm ää mejüü maberéd hõm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bë ti dooh. Dooh ÿ mepëë bä bëeh —näng mäh.

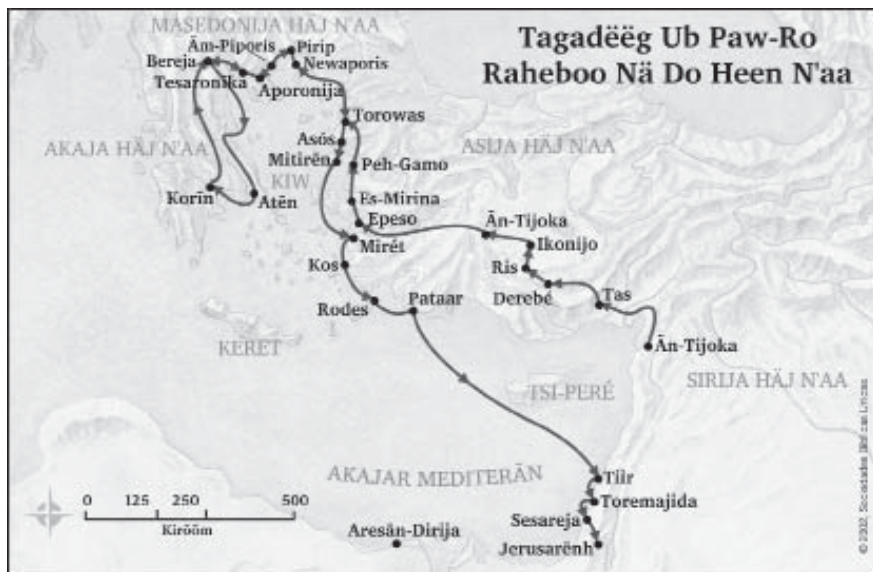
¹⁶Ti m' ajyy, karap'aar hä hadäk do her'oot doo, sa hä tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hä. Tarejää tak'ëp sa hä, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majyyw ratag nyh raban'yyh bä. ¹⁷Ti m' sahõnh hë Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë raky n'aa napäh bä m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëëh mä tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸Ti m' hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hë ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. ¹⁹Hajök mehëm do paa ramenaa sa h'ëed kerih doo. Ta hä tabanäng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä m' rabaju toonh sahõnh hë ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tög hawak do s'ëëb raju toonh do säm paah. ²⁰Tii bä kä m', ky n'aa etsä däg kän mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kä ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kä Jesus hä.

²¹Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hënh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hënh tabahöm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä jawén paa bä, ÿ beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²²Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejüü Masedonija häd näng do häj n'aa hënh rabahöm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'ĩĩ do Paw-Ro sa wë panyyg n'aa hahỹỹh
²³ Ti m' ti noo gó Epeso bā hajōk kamaj'ĩĩ Jesus ky n'aa hyb n'aa.
²⁴ Aj'yy Demeet hād nāng do du n'aa rakamaj'ĩĩ doo. K'āāts tēg hawak do moo hew'ēēt do tii. Tób taah its sa kabarii Dijāān^q hād nāng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajōng ta sām ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-āāj hē k'āāts tēg hawak do s'ēēb moo heb'ooh doo. Hahỹỹ d' mā ta kyyh sa hā:

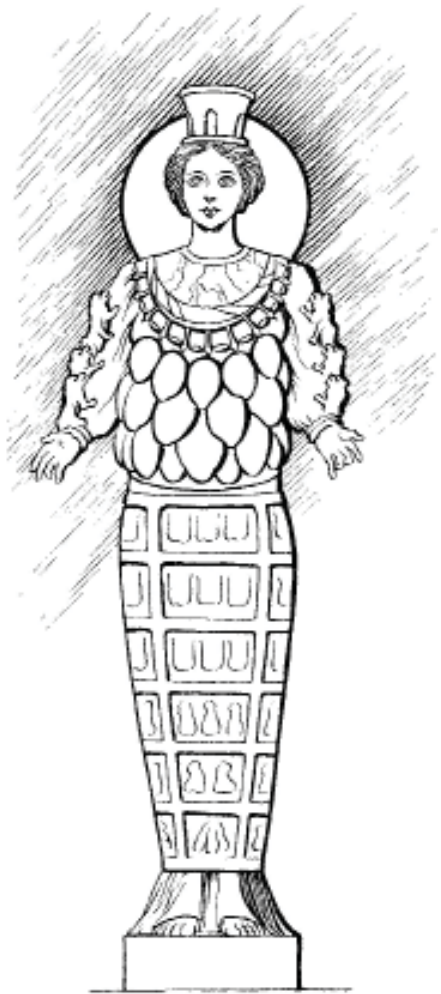
—Bē hapāh né hē ti baad ub ēr gedak ēr moo bok do sām — nāng mäh. ²⁶—Bē ky n'aa napāh na-āāj hē Paw-Ro hād nāng do her'oot do hā. Taher'oot sa hā, kabarii ji moo wāt doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bā. Hajōk ky dah'eeh ta kyyh hā, Epeso panang buuj had'yyt hē nado. Asija hāj n'aa bā, jé pad'yyt hē da raky daheeh ta kyyh —nāng mäh. ²⁷—Ji ām n'aa hoop da taher'oot do hā. Hajōō magyys hē ky dah'eeh da ta kyyh hā, dooh da ēr moo bok do hā raky dahé wād bā. Dooh da na-āāj hē Dijāān tób n'aa, tak'ēp haj'ap doo, rawehēē wād bā. Dijāān, Asija hāj n'aa bā, sahōnh hē hāj n'aa bā rah'yy kaha'eeh doo, ti na-āāj hē, dooh da rah'yy kae wād bā, dooh da rawehēē wād bā. Ta hād ky n'aa etsēēh do paa ahēēj jēng da —nāng mā Demeet kyyh.

^q **19.24** Ta ti *Dijāān* hād nāng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo.

²⁸Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bā m', tak'öp mä rakawajãän Paw-Ro wë. Ti m' radu doo rageëenh doo:

—Tak'öp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ãäs doo! Tak'öp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ãäs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hë sahõnh hë Epeso buuj rageëenh mäh. Ky kak'ëë mä tak'öp. Ti m' rameso padëek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bā naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũm rakahet'aa doo bā. ³⁰Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ĩ hënh tabahõm, hajõk do hā tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh m' Jesus hā h'yy ka'eeh do ran'oo bā tahõm bā t'ĩ hënh, ãm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hë, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hā tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang. ³²Daap hë kat'aa do rageëenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajõk sa mahang dooh rahapëë bā h'ëed hyb n'aa t'ĩ hënh rakata padëek daap hë. ³³Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëek do ramejũ ajyy Aresän häd näng doo, hajõk do hā tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata dāk do wób raheer'oot Aresän hā nyy da ta kyyh sa hā. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hā tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴Ti m' Judah buuj rabahapäh bā Aresän, radu doo rageëenh doo:

Sa kabarii Dijãän häd näng do heen n'aa (Atos 19.23-28)

^r 19.31 Rajejým mä Paw-Ro radajëë bā, kata b'ëeh doo hā.

—Tak'ëp haj'ap do Dijãan, Epeso buuj hag'ãas doo! Tak'ëp haj'ap do Dijãan, Epeso buuj hag'ãas doo! —näk mã sa kyyh.

Séd ky hedoo mã rageënh, pawóp oor. Dooh rakarën bã ramaa newë bã sa hã Aresãn maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kãn. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hẽ häj n'aa buuj rahapäh ti Dijãan tób n'aa hagã n'aa ër panang buuj. Ër hag'ãas na-ãäj hẽ ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëëb, wẽ hã naa hadëë jat doo. ³⁶ Sahõnh hẽ raky n'aa napäh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bag hënh bë bab'ëëh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jóh bã bë moo bok do hã sa hã. ³⁷ Hahÿ ajyy bë manaa doo, dooh Dijãan tób n'aa yt hã retsëëg hõm péh. Dooh raky n'aa rejã bã ër h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wẽ, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wẽ tanyy bã ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ãäts hẽ hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wẽ rabahõm. Ti anäng na-ãäj hẽ Roma buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ãäts hẽ sa hã rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nä bã bë her'oot do seeh, taw'ãäts hẽ bë her'oot sahõnh hẽ Epeso buuj rakahet'aa noo gó ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahë n'aa ër raky n'aa tapaa, hajõõ gó bë ky ked'aak doo. Ër reaaj bã h'ëëd hyb n'aa tak'ëp bë geënh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kãn sa hã:

—Jãam hẽ. Taw'ãäts hẽ bë abaaj h'üüm —näng mäh.

Masedonija häj n'aa hënh, Keres häj n'aa hënh Paw-Ro bahõm do panyyg n'aa hahÿÿh

20 Ti m' kawejãn do paa rababaaj hõm jawén paa bã sa tób hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mã ta wẽ rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaher'ood däk sa hã, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedëë hõm sa hã. Ahõm kãn mã tii bã Masedonija häj n'aa hënh. ² Tamahõm me panang bã taher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajõng baad hadoo do taher'ood däk sa hã. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bã takajaa. ³ Tamawoob hẽ kamarab tabaym dó tii bã. Ti m' takarën tagatsëg so paawä marakate gó Sirija häj n'aa hënh hahõm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy däk Judah buuj rano n'aa

masoo do hã. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë dāk tababaa j hōm Masedonija hāj n'aa bā tabēs doo me ta tyw n'aa. ⁴Ta sii habaa j h'ūūm do sa hād hahȳy da: Sopater (panang Bereja hād nāng doo bā naa, Piho hād nāng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekūn (panang Tesaronika hād nāng doo bā naa), ta see Gajo (panang Derebé hād nāng doo bā naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija hāj n'aa hēnh naa). ⁵Āã pooj jé rabahōm ti nuuj jé. Āã ragadaa kăn panang Torowas hād nāng doo bā. ⁶Tii bā, pāw makuj n'aa tamah do āã tab'ēēs jawén paa bā, āã gatsëg t'oonh Pirip bā naa marakate gó. Ji moo séd hēnh ta ā jawén paa bā, āã kataa sa hã panang Torowas hād nāng doo bā. ⁷ta āh āã baym dó tii bā.

Hadëë hyng do panyyg n'aa hahȳy h

⁷Ti m' met'uuh hã āã kata b'ēeh Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii, pāw āã ganebāh hōm hyb n'aa, Jesus āã hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kăn Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawëet. ⁸Āã kata dāk tób gó p'op gadāk doo gó, ta bag banāng hēnh. ⁹Ti m' atsēm ub, gawak'aap, pahëew Ew-Tiko hād nāng doo, tób noo bā hasooh doo, āã jëng tabasooh bā, Paw-Ro her'oot do dawëet do hyb n'aa, ty jawyg dāk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëë hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyh hāng, tawaké dāk dajëp do hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë eỹm manäh. Edëp! —nāng mäh.

¹¹Ti m' Paw-Ro rabas'ëëg kăn p'aa hēnh tób gawakō p'op gadāk doo gó. Tii bā āã hã Paw-Ro ganebāh hōm kăn pāw, sahōnh hē āã bawa. Ti m' p'aa hēnh tabaher'oot, tabawag hōm bā kã taky yyw dāk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹²Ti m' marahud hadëë hyng do paa ramahūūm kăn ta tób hēnh. Edëp tabahōm. Sahōnh hē rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hã Paw-Ro kedëë wät do panyyg n'aa hahȳy h

¹³Ta pooj jé tii bā āã bah'ūūm marakate gó. Panang Asós hād nāng doo hēnh āã bah'ūūm. Tii bā āã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa āã sii. Tii da ta kyyh āã hã. Takarēn mǎ takanaa hëej hã. ¹⁴Asós bā takajaa bā, āã mahūūm kăn marakate gó. Panang Mitirēn hād nāng doo hēnh āã bahōm. ¹⁵Jat'iip hadoo āã tsyym kasok ënh, āã kaja hōm kăn tsyt dëëg hã Kiw hād nāng do nedaa bā.

Jat'iip hadoo ãã batsëg hõm kãn tsyt dëëg hã, Samos häd näng doo hënh. Jati pé ãã kaja hõm kãn panang Mirét häd näng doo bã kã. ¹⁶ Dooh Paw-Ro karën bã Epeso bã ãã nu kajäg bã. Nayyw hë takarën mã takaja hõm Jerusarënh hënh. Tahaja bã m' takarën Pën-Tekos ratab'ëës do pooj jé takajaa Jerusarënh hënh. ¹⁷ Ti m', Mirét bã naa Paw-Ro mejüü ranaëënh hyb n'aa Epeso bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bã rakajaa bã, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë nyy da ÿ bawäd had'yyt hë bë mahang Asija hãj n'aa bã ÿ kajaa noo gó naa —näng mäh. ¹⁹ —Jesus hã ÿ moo wäd had'yyt hë, ta ky n'aa ÿ her'ood had'yyt hë. Dooh né ÿ h'yy kasabé bã. Jesus ky n'aa ÿ her'oot bã, hajõõ nuu me ÿ h'yyb heoot Jesus hã rah'yy ka'eeh tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa. Tii da né hë ÿ bad'oo, hajõõ nuu me né hë paawä ÿ bahoop Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooh ÿ ky n'aa eréd bã ÿ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bë hã. Sahõnh hë baad hadoo do bë ÿ ma met'ëëg wät. Bë tób yt hã bë ÿ metëëk, sahõnh hë ramaa napäh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hã na-ãäj hë ÿ baher'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarënh hënh ÿ bahõm hÿÿ kã ÿ P'op Hagä Do Sahee mejüü. Dooh ÿ hapëë bã h'ëëd hado hã ÿ t'ĩĩ hënh. ²³ Jããm né hë ÿ hapäh, sahõnh hë panang ÿ bewäd nã hënh, ÿ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ÿ da radawäts gëët, tak'ëp da ÿ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hë paawä, dooh ÿ h'yyb n'aa p'eed bã ÿ hedëp do hã. Jããm hë ÿ karën ÿ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ tamejüü doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa —näng mã Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿ hapäh baad ub, dooh da ÿ bë hapëë wäd bã bë mahang her'oot do paa P'op Hagä Do ji tabag'ããs do ky n'aa —näng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot bë hã. Këh ÿ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wë tanas'ëëg bã. ²⁷ Sahõnh hë bë hã ÿ her'ood wät sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Dooh ÿ ky n'aa jejën péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë baad ub bë bahag'ããs bë daaj hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã na-ãäj hë, sa wahë n'aa bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Taw'ãäts hë bë hagãã baad ub P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo däk, tadajëp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padëëk

hyb n'aa. ²⁹Ÿ hapäh hahÿÿh: Ÿ bahôm jawén paa bä, bë mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehĩĩn bã Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ³⁰Bë mahang na-ããj né hẽ ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hã kä Jesus hã h'yy ka'eeh do raky süüt hyb n'aa. ³¹Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä da! Bë hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hẽ ta baab noo gó had'yyt hẽ ÿ ky n'aa jebaanh sahõnh hẽ bë hã sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ÿ h'yyb heoot doo me ÿ ky n'aa jebaanh, baad ÿ karên do hyb n'aa paawä bë h'yy ka'eeh Jesus hã —näng mã Paw-Ro sa hã.

³²Ti m' taky hado kân:

—Ÿ karên P'op Hagä Do bë tahag'ããs. Ÿ karên P'op Hagä Do ji wẽ ky enyym do panyyg n'aa bë h'yyb gó tawäd had'yyt hẽ. Ti né hẽ tan'oo bã baad bë h'yy kae magyys hẽ Jesus hã. Tan'oo däk da bë hã baad hadoo doo, ta karapee tasëew hõm do sa hã taky däng doo —näng mãh. ³³—Dooh hëp ÿÿ gó ÿ karên pé paa ta wób sa dajëer, ta wób sa saroor —näng mãh. ³⁴—Bë hapäh né hẽ ny hadoo ÿ moo wät daj ÿÿ hẽ, ma ÿ sãm hã, hata ÿ ma sãm hã. ³⁵Sahõnh hẽ ÿ bad'oo do hã ÿ metëeh bë hã, bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp né hẽ ji moo wät ji masa hyb n'aa kas'uut doo. Bë hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawä ji hã ran'oo bã ji karên doo, ta bahãnh ji tsebé da ta wób hã ji an'oo bã rakarên doo”, näng mã Jesus —näng mã Paw-Ro kyyh.

³⁶Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bä m', ahyy häng ta taron nuu me, ta wób na-ããj hẽ m'. Ti m' taky n'aa etsëe. ³⁷Sahõnh hẽ rabaód bong, rawaké wät, redëe wät. ³⁸Tak'ëp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hã, dooh raty gepëe wäd bã taher'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wëenh marakate gó tagatsëg sooh bã.

21 Ti m', ãã kedëe bong jawén paa bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa Epeso bã naa han'aa do sa hã, ãã gatsëg tooj kân marakate gó. ãã gagëd hõm ub tsyt dëeg hã, Kos häd näng doo hënh. Jat'iip hadoo ãã bahôm tsyt dëeg hã, Rodes häd näng doo hënh. Tii b' naa ãã bahôm panang Pataar häd näng doo hënh. ²Pataar bã ãã baw'yyt marakate Penisija häj n'aa hënh hahôm doo. Ti m' ãã gatsëg tooj kân ta gó. ³ãã matsëk me ãã hapäh tsyt dëeg hã, Tsi-Peré häd näng doo, ji s'ÿÿ hadäk hënh. ãã ahõm kân Sirija häj n'aa hënh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, ãã as'oop panang Tiir häd näng doo hënh. ⁴Tii bã ãã mamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong doo. ⁷ta ãh ãã baym dó sa

pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee baher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä nyy d' rabad'oo Paw-Ro hä Jerusarênh hênh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Ahôm manä Jerusarênh hênh —näk mäh.

⁵Ti m', 7 ta äh tabado däk bä, ää bawëej kân. Jesus hä h'yy ka'eeh do ajyy, sa ÿÿm, sa taah ää rahadaa w'ëenh hood jó. Hood jó ää behyy bëeh ää taron nu paa me, ti ää ky n'aa etsêê. ⁶Ti m' ää kedëê bong sa hä. Ti m' ää gatsëg tooj kân marakate gó. Tii bä ää hadaa w'ëenh do rabas'oob kân sa tób hênh.

⁷Tiir bä naa marakate bahôm, Toremajida bä tanu däng. Ta tii bä ää beg'äas Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wë. Sét adëb bä ää tab'ëes sa sii. ⁸Jat'iip hadoo ää kaja hôm panang Sesareja häd näng doo bä. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bä ää ba'ÿym. ⁷ajyy Jesus mejüü do sa hata see ti Pirip. ⁹Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa raheer'ood bä ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. ¹⁰Hajöô däk ää äh Pirip tób bä, takaja nä Judah häj n'aa hênh hana doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Agab häd näng doo. ¹¹Ää pa tabana gëet bä, tapyn hôm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hê ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gëet ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ baa wyd näng do danäh, hahÿÿ da da Judah buuj ramaw'yyd däk Jerusarênh bä. Ran'oo däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagä Do Sahee her'oot —näng mä Agab kyyh.

¹²Ta ti ää maa napäh bä, ta wób na-ääj hê ta tii bä hab'ëeh doo, ää sahôn hê ää ky kah'üüm Paw-Ro hä, tanahôm hyb n'aa Jerusarênh hênh. ¹³Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hêd n'aa bë ba'oot? Tak'ëp ÿ h'yy katón bë an'oo bä —näng mäh. —Dooh ÿ eÿÿm bä ÿ ramaw'yyd däk do hä. Rakarên bä ÿ radajëeb bä Jerusarênh bä, ÿ dajëp né hê Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooh ÿ eÿÿm bä —näng mäh.

¹⁴Dooh ää taky dahé bä. Ti hyb n'aa dooh ää ky kahüüm boo bä ta hä. Ti m' ää ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hä —näk ääh.

¹⁵Ti m' ää benyyw hôm ää h'ëed, ti m' ää tsyym kasog kân Jerusarênh hênh hah'üüm doo. ¹⁶Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bä habong doo, ah'üüm ää sii. Ää ramahüüm aj'ÿy bap peej Jesus hä h'yy kae däk do tób hênh, t'ĩ hênh ää ba'ÿÿh hyb n'aa. Ta häd Masôn. Tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näng doo bä tabana.

Tsijaag wě Paw-Ro beg'ãās do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷Ti m' ãã kaja hõm bã kä Jerusarēnh bã, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do ãã ragadoo. ¹⁸Jat'iip hadoo ãã beg'ãās Paw-Ro sii Tsijaag tób hēnh. T'i hēnh rakata b'ēēh sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. ¹⁹Ti m' Paw-Ro kedēng sa hã. Baad ub tabaher'oot sa hã sahõnh hē tamoo wät do hã P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. ²⁰Ta ti ramaa napäh bã m', raj'aa etsē P'op Hagä Do hã. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Mahapäh né hē, ãã wakään, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padēēk Jesus hã. Ti hadoo né hē sahõnh hē raky kah'ũũm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. ²¹Raher'oot mã sa hã, mametēēk mã jé pad'yyt hē habong do Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hã, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Raher'oot mã sa hã, dooh m' makarēn bã sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hõm. Raher'oot mã na-ãāj hē, maher'oot mã sa hã ti dooh ēr bad'oo doo da radoo bã —näk mã Tsijaag sa kyyh.

²²Ti m' raky hadoo ēnh:

—Taw'ãäts hē ēr hyb n'aa newēē nyy da ēr bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. ²³Ti hyb n'aa taw'ãäts hē ãã her'oot doo da mabad'oo —näk mã Paw-Ro hã. —Ti abong ji meheet pé ajyy ãã mahang sa sēen hehoh doo, P'op Hagä Do hã raky dāng do ahēēj jēng do heen n'aa. ²⁴Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Mamoo wäd sa sii ēr ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da, bē h'yyb bē benām hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hē sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sēen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bã, sahõnh hē rabahapäh da raher'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bã. Rahapäh da maky daheeh né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁵Judah buuj nadoo doo kä, ãã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahỹh da ãã kyy kerih doo: “Taw'ãäts hē bē nawēh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ēēh do tä n'aa. Taw'ãäts hē bē nawēh bē masāāh dab, har'ēēng dab, bē naboh bã ta majyyw gatsēē dāk doo. Bē awēē manä ta majyyw. Bē ãã manä bē ỹym nadoo do sii, bē patug nadoo do sii” —näk mã Tsijaag tób bã kata b'ēēh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Paw-Ro ramaso dāk do panyyg n'aa hahỹh

²⁶Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahũũm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da, sa h'yyb rabenām

hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahöm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh, tapanäk hyb n'aa ta tii bä moo b'ook do sa hã, ny noo gó tabahānh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenām doo. Tapanäk mā na-āāj hē sa hã ny noo gó P'op Hagä Do hã rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawä m' tabahēej jēng bä ta ti 7 ta āh, Paw-Ro rabenyw bong do ā n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hēnh han'aa doo, rabahapäh mā Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' hajök do t'ii hēnh kata b'ēeh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wē rakamaj'ii hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wē rawaj'aa padëek. ²⁸ Rageēenh bä m' raky hadoo:

—Āā bē masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahỹ né hē aj'yy jé pad'yyt hē hawät doo, tametëek do kamaj'ii āā hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã na-āāj hē, hahỹ hã na-āāj hē P'op Hagä Do tób n'aa hã. Hỹ kã na-āāj hē tamanaa Judah buuj nadoo do wawēē hē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ta yd rejāā tan'oo bä —näk mā sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd nāng doo, panang bä rababong bä. Paw-Ro mahũum red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.

³⁰ Ti m' sahōnh hē panang buuj rakawajāān. Jé pad'yyt hē rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ramaso däg kãn mā tii bä Paw-Ro, ramahũum mā P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. Ti m' nayyw hē ranoo gatsëē dāk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahē n'aa hã rapanäk mā Jerusarēnh buuj kamaj'ii do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahē n'aa tanaēenh mā warahén wób, warahén sa wahē n'aa wób na-āāj hē. Ti m' rawaj'aah Jerusarēnh buuj sa wē. Rabahapäh bä m' warahén sa wahē n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padëek mā Paw-Ro rejāā doo. ³³ Ti m' warahén sa wahē n'aa kaja nã bä tamaso dāk Paw-Ro, ti m' tamejũ ramoo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahỹ aj'yy? H'ëed hado tamo haj'aa? —nāng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageēenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahē n'aa h'yyb mepëē bä ta ky n'aa hã, tak'ëp rageēenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũ ramahũum warahén tób n'aa yt hã. ³⁵ T'ii hēnh rakaja hōm bä, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëek mā Paw-Ro, hajök do ta hã rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajök do rageëej nã:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëe suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahë n'aa hã Gereg kyy me:

—ÿ karën paawä ÿ her'oot a hã —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahë n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸ —Öm nado Esit buuj kamaj'ĩ do du n'aa do nag'aap hẽ denaa hẽ? Öm nado ti mahũũm do 4 miw heb'ooh do banawäng doo hẽnh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Doo. ÿ nado tii —näng mäh. —Judah buuj ÿ ti hỹh. Panang Tas häd näng doo bä naa, Siris häj n'aa bä naa ÿh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ÿh —näng mäh. —ÿ karën paawä man'oo ÿ baher'oot hyb n'aa sa hã —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kãn tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hẽnh rababë däk hyb n'aa. Ti m' bag hẽnh rababë däk bä, tadu doo taher'oot do Eberew kyy me.^s Ti m' taky hadoo:

22 —Wakã haa, yp ÿ hyb n'aa hedoo doo. Bẽ maa newë këh ÿh. Hã ÿ rakamaj'ĩ do ky n'aa ÿ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bä m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hẽnh rababë däg magyys hẽ tii bä. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ÿ hỹh. Panang Tas häd näng doo bä, Siris häj n'aa bä ÿ benäng. Babä Jerusarënh bä ÿ bawäng. Gamarijéw^t baad ub né hẽ ÿ tama metëek ër wahë makũ ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hẽ ÿ karën paa ÿ h'yyb n'yyim P'op Hagä Doo, da hẽ bẽ bad'oo doo da né hẽ. ⁴ ÿ rejää né paa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, radejöp hyb n'aa. ÿ mesoo paa ÿjy, ayy, ÿ dewëes ragadahew'ëes doo gó. ⁵ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äat doo, ër wahë n'aa na-ääj hẽ rahapäh tii. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot do bẽ hã. Hã ÿ raban'oo däk paa kerih doo, ramejũũ do ky n'aa, ÿ banoo hyb n'aa ër wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bä habong do sa hã. Ti t'ĩ hẽnh ÿ bahöm paah, ÿ mena paawä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarënh hẽnh —näng mä Paw-Ro sa hã.

^s 21.40 Judah buuj sa kyyh heh'äat do ramaneëhnh *Eberew kyyh*. Judah buuj na-ääj hẽ rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ääj hẽ rahajaa rer'ood bä Gereg kyyh.

^t 22.3 Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hã takerii däk ta ky n'aa.

⁶Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti, wasyk, ÿ bedaa dāk bā Damas-Ko, tii bā wē hā naa gabarēeh do ta bag gabar'ëeng wāt hahāt ÿÿ. ⁷Tũũ ÿ badēē jat tii bā. Ti ÿ maa napāh kyyh, hā ÿ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejāā?”, nāng mā kyyh hā ÿÿ. ⁸“Jaa ōm?”, nāng ÿÿh. “ÿ né hē Jesus, Nasaréh buuj marejāā doo”, nāng mäh. ⁹Si ÿ habok do rahapēē né paawā ta bag, dooh rah'yy ganny bā kyyh hā, hā ÿ her'oot do hā. ¹⁰ÿ eanh tii bā: “Nyy d' ÿ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, nāng ÿÿh. Ti taky hadoo hā ÿÿ: “As'ëeg g'ëed. Ahôm nā panang hēnh. T'ĩi hēnh rabaher'oot a hā nyy da mamoo wāt do pan'aa hā ÿÿ”, nāng mā Jesus kyyh hā ÿÿ. ¹¹ÿ hapāh ta bag tak'ëp gabarēeh do hyb n'aa ÿ wén ty tamaa wāt. Ti hyb n'aa hata haa ÿ ramoo maso hōm Damas-Ko hēnh āā bah'ũũm hyb n'aa.

¹²—Aj'yy Ananijas hād nāng do ÿ taheg'āās. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bā habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. ¹³Pa ÿ tabag'ëed dāk bā taky hadoo: “Wakān ÿÿ, Saw-Ru, mabegāā dāk p'aa hēnh!”, nāng mäh. ÿ bahapēē dāg kán nyyw hē tii bā. ¹⁴Ti m' taky hadoo ênh hā ÿÿ: “P'op Hagā Do ér wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, ti né hē hasēew wāt ōm, mabahapāh hyb n'aa takarēn doo, mabahapāh hyb n'aa P'op Hagā Do karēn doo da hawāt doo,^u maaaa napāh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵Ōm né hē da Baad Had'op Do rod n'aa sahōnh hē sa hā. Maher'ood da maaaa napāh doo, mahapāh do ky n'aa”, nāng mā ta kyyh hā ÿÿ. ¹⁶Ti m' taky hadoo: “Magadaa wād manāh. Ahôm nā ōm ranu gemuun wāt hyb n'aa. Ōm ranu gemuun bā, Jesus hā mabetsēē a hā hanāng do nesaa do tabawug hōm hyb n'aa”, nāng ta kyyh hā ÿÿ.

¹⁷Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—Jerusārēnh hēnh ÿ babaaj nā bā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā ÿ bahōm ÿ ky n'aa etsēē hyb n'aa. Ta tii bā s'ëeh hadoo hā ÿÿ. ¹⁸S'ëeh hadoo doo gó ÿ hapāh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hā ÿÿ: “Nyyw hē! Ahôm nā Jerusārēnh bā naa. Dooh da raky dahé bā kēh ÿ n'aa maher'oot doo”, nāng mā hā ÿÿ. ¹⁹Ti ÿ ky gadoo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē ajyy babā habong do rahapāh nyy da ÿ bahōm do paa sahōnh hē tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā, a hā h'yy ka'eeh do ÿ

^u 22.14 Jesus né hē ti P'op Hagā Do karēn doo da hawāt doo.

dewëës hyb n'aa, ỹ rejãã hyb n'aa. ²⁰Radaj'ëëp noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ỹ na-ããj hẽ sa da h'yyb hadoo. Ỹ né paa pä me hakut do sa saroor henãm", näng këh ỹ ta hã. ²¹Ti taky hadoo hã ỹỹ: "Ahôm nã, ôm ỹ mejũũ dawëë, Judah buuj nadoo do sa mahang", näng mäh.

²²Ti m', jããm né hẽ ramaa newëë do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejũũ Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageëenh doo:

—Dooh taw'ãäts hẽ tado tawäd bã badäk hahỹỹ hã! Taw'ãäts hẽ tadajëp! —näk mä Paw-Ro majĩĩ sa kyyh.

²³Ti m' rageëenh. Sa hatsë sa hã padëëk do ratepyh, rakawajããn do heen n'aa. K'ãäts rehaa p'op. ²⁴Ti hyb n'aa, warahén sa wahë n'aa mejõ kãn Paw-Ro ramajëë suun warahén tób n'aa yt hã. Tamejũũ mä rahewyyh. Tamejũũ mä reaanh ta hã h'ëëd hyb n'aa ta majĩĩ tii da rawén geëenh. ²⁵Ti m' ramaw'yyd däk bã rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eanh warahén wahë n'aa see hã:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bë hewyh bã Roma buuj seeh, bë nahapëë nã bã tamo haj'aa kadoo bã? —näng mäh.

²⁶Ti m' warahén sa wahë n'aa see maa napäh bã Paw-Ro her'oot doo, nyyw hẽ tabahôm kãn warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' teaanh ta hã:

—Nyy da mabad'oo hahỹ aj'yy hã? Roma buuj né hẽ ti hỹỹh —näng mäh.

²⁷Ti m' sa wahë n'aa heh'äät ub do bahôm Paw-Ro wë. Ti m' tabeaanh:

—Te hub né hẽ, Roma buuj né hẽ ôm? —näng mäh.

—Ỹỹ. Roma buuj né hẽ ỹỹh —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁸Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'ëp ỹ bepaag hõm paah, Roma buuj ỹ bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—Roma häj n'aa bã ỹ benäng, ti hyb n'aa ỹ benäng noo gó naa Roma buuj né ỹ hỹỹh —näng mäh.

²⁹Ti m' hewyyh do paawä nyyw hẽ m' raberéd geët Paw-Ro. Sa wahë n'aa eỹm wät tah'yy ganyy bã Roma buuj né ti tamejũũ ramoo maw'yyd däk do haak sapuuw hadoo doo me.^v

^v 22.29 Dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bã Roma buuj see ramaw'yyd bã ranahapäh nã bã tamo haj'aa kadoo bã. Ti hyb n'aa warahén sa wahë n'aa wén eỹm wät.

Sinedirijo ajyy n'aa hã Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do mejũũ ramanyyh Paw-Ro. Takarên mã ta heen n'aa näng baad ub h'ëed p'ãã Judah buuj Paw-Ro hã raky n'aa tapaa. Ti m' tamejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób, rakata b'ëeh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëeh bã.

23 Ti m' baad ub mã Paw-Ro baheg'ããs Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Wakän haa —näng mäh. —P'ooj ub ÿ bawät do hadoo né hë ÿ da hë. Baad ub hëp ÿ tym P'op Hagä Do matym gó —näng mäh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, Ananijas häd näng doo, mejũũ mäh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do òm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hë rep'ees do hadoo òm!^w Òm tii bã hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hë, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bã, ÿ mamejũũ ÿ rabaheyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã —näng mã Paw-Ro kyyh ta hã.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Òm ky neÿÿm maky n'aa rejã bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo! —näk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakän haa, dooh ÿ hapëë bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado bã. P'op Hagä Do kyy kerih do hã hahÿÿ da takerih: “Maky n'aa rejã manã bë wahë n'aa”^x —näng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hã:

—Wakän haa, —näng mäh —Pariséw né ti ÿ hÿÿh. Pariséw t'aah ÿÿh —näng mäh. —Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejëp do ragenä bong doo —näng mäh.

⁷ Tii da tahe'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mã sa wahë n'aa

^w 23.3 J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyyg ky n'aa gó tahe'oot doo.

^x 23.5 Esodo 22.28

ta tii bā kata padēēk doo. ⁸(Sadusēw sa hā ji dajēp jawén paa bā, dooh ji ganā wād bā. Sa hā, dooh āās. Sa hā dooh na-āāj sahee péh. Parisēw sa hā kā, ji dajēp jawén paa bā ji ganyyh nā p'aa hēnh. Ti anäng na-āāj hē sa hā āās, sahee na-āāj hē.)

⁹Ti hyb n'aa raky ked'aak mā ta ti p'āā. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk do wób, Parisēw wób as'ēēg b'ēēh mäh. Tak'ēp mā sa kyyh. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—Dooh hahỹ aj'yy nesaa do tamoo wād bā. Ji hapäh mā āās her'ood bā ta hā. Ji hapäh mā tii, sahee her'ood bā ta hā —näk mā sa kyyh.

¹⁰Ti m' Parisēw Sadusēw kamajē däg mā tak'ēp. Ti m' warahén sa wahē n'aa beỹm wät, rejes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejũũ warahén rabahôm rabej'ooj nyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hēnh ramahũũm hyb n'aa p'aa hēnh.

¹¹Ti m' atsēm kā, Jesus kasee Paw-Ro hā. Ti m' taky hadoo ta hā: —Eỹm manäh! —näng mäh. —Maher'oot do hadoo kēh ỹ n'aa babā Jerusarēnh bā, ti hadoo né hē da maher'ood panang Roma häd näng doo bā —näng mā Jesus ta hā.

Paw-Ro Judah buuj wób radajēēb paawā panyyg n'aa hahỹh

¹²Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ēēp hyb n'aa. P'op Hagä Do hā raky däng radaj'ēēp né hē. Ti m' raky hadoo:

—Dooh d' ēr awa bā, dooh d' ēr eēg bā ēr nanaboh nā bā Paw-Ro —näk mā sa kyyh.

¹³Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. ¹⁴Ti m' rabahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wē na-āāj hē. Ti m' raky hadoo sa hā:

—P'op Hagä Do hā āā ky däng, dooh āā awa bā, dooh āā eēg bā Paw-Ro āā nanaboh nā bā —näk mäh. ¹⁵—Āā karēn paawā Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bē ky n'aa etsēē warahén sa wahē n'aa hā, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bē bab'ēēh bā. Taw'āāts hē bē her'oot bē karēn baad bē ky n'aa napäh ta ky n'aa, bē keno da —näk mäh. —Āā gadaa dāk da ta baa bā, āā daj'ēēp hyb n'aa bē hab'ēēh hēnh takajaa do pooj jé —näk mā sa kyyh.

¹⁶Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rahe'oot doo. Ti m' tabahôm kän warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanäk hyb n'aa. ¹⁷Ti m' Paw-Ro naēēnh warahén sa wahē n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mamahũũm hahỹ pahēēw bē wahē n'aa wē. Ti anäng panyyg taher'oot pé ta hā —näng mā Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahë n'aa see mahũũm kãn pahëew sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Paw-Ro, ër maso gëet doo, ÿ tanaëej nã, taher'oot hã ÿÿ, ÿ manaa hyb n'aa hahÿ pahëew a wë. Ti anäng mã panyyg taher'oot pé pan'aa a hã —näng mäh.

¹⁹ Ti m' pahëew warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do moo takyg hõm ramaa nanapäh hënh. Teanh mäh:

—H'ëed ti makarën maher'oot hã ÿÿ? —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hã raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahũũm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hënh. Rakarën mã paawä raky n'aa napëë magyys hë Paw-Ro ky n'aa, ken'oooh da. ²¹ Maky dahé manä da. ⁴⁰ ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ëep hyb n'aa. Kejën rabë bä. P'op Hagä Do hã raky däng dooh rawa bä, dooh reëg bä rananaboh nã bä Paw-Ro. Da hë ti abë padëek. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hã —näng mã Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do hã.

²² Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do edëë wät pahëew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ÿ mapanäk doo —näng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do naëenh pawóp hë warahén sa wahë n'aa. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë etyn hõm da 200 warahén tsyym me hah'ũũm péh, 70 kawaaro jó hah'ũũm do ta wób, 200 jook yt hã hah'ũũm doo, kawaaro Paw-Ro jahõm pé sii hë da, atsëm rabahõm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hënh —näng mã ta kyyh.

Ti m' tamejũũ baad ub ramahũũm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahë n'aa Peris häd näng do wë. ²⁵ Tamejũũ sa hã tama erih do Peris. Terih doo, hahÿ da m':

²⁶ “ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edëng õm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babä bag'ãas do õm. ²⁷ Õm ÿ panäk hahÿ da: Judah buuj ramaso däk hahÿ ajyy. Rakarën paawä radaj'ëep. Ti ÿ ky n'aa napäh bä Roma buuj tado bä, ÿ bahõm warahén sii hë ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ ÿ karën paawä ÿ heen n'aa näng h'ëed hyb n'aa rakamaj'ĩ ta hã, ti hyb n'aa ÿ wén mahũũm paa Judah buuj wahë n'aa sa wë. ²⁹ Tii bä ÿ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ëem. Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji daj'ëep hyb n'aa paawä. Dooh tamo haj'aa kadoo bä na-ããj hë ji dawäts gëet hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ÿ ky n'aa napäh rakarën radaj'ëep.

Ti hyb n'aa nayyw hē y mejō hōm a wē. Y maher'oot da ta majī, a wē rabahōm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa", näng mä terih do hā.

³¹ Ti m' warahén sa wahē n'aa mejūū doo da rabadoo kán. Ramahūūm kán mä atsēm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bä rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ūūm do rababaaj nä p'aa hēnh sa tób hēnh. Kawaaro jó hah'ūūm do ramahūūm kán tii bä Paw-Ro. ³³ Rakaja hōm bä Sesareja bä, ran'oo däg kán sa wahē n'aa ma erih do Peris hā. Ti m' rahaēēnh Paw-Ro ta hā. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kán kerih doo, ti m' teanh mä Paw-Ro hā ny hado tabanäng hēnh tabana, Roma hāj n'aa. Siris hēnh naa tabana Paw-Ro her'oot bä m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hā:

—Y maa newēē da a ky n'aa a hā kamajī doo rakaja nä bä — näng mäh.

Ti m' tamejūū Eróts, Judah buuj sa wahē n'aa tób haeh do yt hā warahén rabahag'āas hyb n'aa Paw-Ro.

**Peris hā Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa
panyyg n'aa hahȳȳh**

24 Ti m' 5 ta ā jawén paa bä, Ananijas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kajaa nä Sesareja bä. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahē n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-āāj hē. Ti m' raky n'aa tapa kán Paw-Ro ta ti hāj n'aa bagā n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana geēt bä, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hā. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahȳȳ d' mä ta kyyh:

—Baad tanyy né hē, a hyb n'aa baad ub āā hā āā hāj n'aa bä. Dooh kamajī péh. Ōm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo āā hā, āā hāj n'aa bä. ³ Jé pad'yyt hē āā hāj n'aa bä āā h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ēp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴ —Dooh āā karēn bä ōm āā h'yyb panasä bä. Ti hyb n'aa āā karēn paawä kanahēn d'os hē mamaa newē āā her'oot doo. ⁵ Geēt hahȳȳ aj'yy, kamajī do du na do tii, āā hā. Jé pad'yyt hē badäk hahȳȳ bä Judah buuj rakamajī sa hā hē tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'ūūt doo, ta wób sa wē h'yy kawereem hōm do sa wahē n'aa see hahȳȳh. ⁶ Takarēn paawä tan'oo bä baad tanado wät P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa āā wén maso däk. [⁷ Āā karēn paawä āā ky n'aa etyy āā ky n'aa jaw'yyk do

mejũũ doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. Äã hã rawaj'aa padëëk, Paw-Ro rabej'ooj hõm hyb n'aa äã mahãnh. ⁸Tamejũũ ta hã ky n'aa tapaa do a wë rabahõm.] Baad hahy ajyy hã meaaj bã, maheen n'aa näng da äã ehüb né hë äã ky n'aa tapaa do hã —näng mã Ter-Turus kyyh Peris hã.

⁹Ti m' Judah buuj, Jerusarënh bã han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te hub né hë m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰Ti m' sa wahë n'aa Peris häd näng do mejũũ Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajõõ däg ta baab äã häj n'aa bã baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neỹym doo me y her'oot a hã këh y n'aa hã y raky n'aa tapaa do ky n'aa hã —näng mãh. ¹¹—¹²ta äã nã y kaja nã Jerusarënh bã, P'op Hagä Do y hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarën bã mameaaj y kajaa noo gó y rahapäh doo, te hub né hë ta ti y her'oot do mabahapäh hyb n'aa. ¹²B'ëëh hahy hã y kamaj'ĩĩ doo, dooh noo gó y rahapëë bã y ky kedag bã P'op Hagä Do tób n'aa bã. Dooh noo gó y rahapëë bã y kamajë bã tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, panang bã na-ääj hë. ¹³Hahy ajyy dooh rahaja bã rametä bã te hub tado bã hã y raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴Hyy kã, dooh y ky n'aa jejën bã, y hyb n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagä Doo, äã wahë makü rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ky n'aa y ky daheeh. Ta wób wë äã h'yy kawareem hõm ramaneëëj né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahõnh P'op Hagä Do kyy kerih do y ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do y ky daheeh. ¹⁵Hã y kamaj'ĩĩ do ragada do hadoo né hë y gada dejëp do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karën doo da habong do paah, baad nabok do paa na-ääj hë da äã gada ragenä bong doo. ¹⁶Sahõnh hë da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hë y karën y bawät, hëp y y gó baad had'yyt hë tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hã, ta wób sa hã na-ääj hë —näng mã Paw-Ro.

¹⁷Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Hajõng ta baab häj n'aa s'ee hënh y bewäd nã. Ta jawén y babaaj hõm p'aa hënh Jerusarënh hënh, kasuud is do Judah buuj

Y 24.14 Jesus ky n'aa né hë ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneëënh doo.

sa mahang habong do sa matym n'aa ỹ tajooh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã ỹ ma ejuu do hyb n'aa na-ãāj hẽ. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hẽ ỹ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, sahõnh hẽ ỹ bahajaa jawén paa bã ãã ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ doo da ji h'y'yb banyyw dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooh hajök do tado bã si ỹ habok doo. Dooh na-ãāj hẽ ỹ kamajẽ bã ta wób sa wẽ. Daap ramenyyh hã ỹ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã né hẽ ỹ bag'ëëd dāk Judah buuj wób Asija hãj n'aa hẽnh naa ỹ rabahapäh bã. Taw'ääts hẽ né hẽ paawä ta ti né hẽ ajyy wawëë hẽ rabana, hã ỹ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bã sa wẽ hã ỹ raky kes'ëëm péh. Ti né hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ỹ raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ëëh hahỹ rahe'ood ny hadoo pé rahapäh ỹ mo haj'aa kadoo bã Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ëëm do hã ỹy. ²¹ Jããm né hẽ hahỹy da kēh ỹy Sinedirijo ajyy n'aa sa hã: “Dejēp do ragenä bok do ỹ gada do hyb n'aa, hã ỹ raky n'aa etyy bẽ matym gó”, näng paa kēh ỹ sa hã. Nepäh ta tii hã rawyyd bã sa hã baad nadoo do mo haja ỹy —näng mã Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hẽ Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneëënh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bã taky hadoo:

—Jããm hẽ dó —näng mãh. —Warahén sa wahẽ n'aa Risijas häd näng do kajaa bã, ỹ baher'oot da nyy da ỹ bad'oo òm raky n'aa tapaa do hã —näng mã Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejũũ warahén sa wahẽ n'aa see rabaheg'ääs nã Paw-Ro. Hahỹy da m' ta kyyh sa hã:

—Taw'ääts hẽ bẽ eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bẽ an'oo na-ãāj hẽ ta najiis rabeg'ääs ta wẽ rabanoo hyb n'aa takarēn doo —näng mãh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hẽnh Peris bana Paw-Ro wẽ. Ta ỹym sii hẽ tabana. Dusir mã Peris ỹym häd. Judah buuj mã ti ta ỹym. Ti m' tamejũũ Paw-Ro ranaëënh. Tamaa newëë mã Paw-Ro her'oot doo, ji h'y' ka'eeh do Kristo Jesus hã ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bã baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'y' keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ãāj hẽ, Peris eỹym wät mãh. Ti m' taky hadoo:

—Jããm hẽ dó. Ahõm nã. Ỹ karēn bã, ỹ mejũũ da òm ranaëënh p'aa hẽnh —näng mã ta kyyh Paw-Ro hã.

²⁶ Peris karēn paawä Paw-Ro anoo dajëër ta hã, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõõ nuu me tanaëënh ta wẽ Paw-Ro sii

taber'oot hyb n'aa. ²⁷Ti m' pawóp hẽ ta baab tabahado dāk bā, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahẽ n'aa tabadoo do paa tabanyyh bā, teréd gëet Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yym hyb n'aa.

Roma buuj sa wahẽ n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahỹh

25 Ti m' tamawoob hẽ tabahado däg bā ta āh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bā, Jerusarēnh hēnh tabahōm kãn Sesareja panang häd nāng doo bā naa. ²Ti m' Jerusarēnh bā takajaa bā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa, Judah buuj sa wahẽ n'aa wób na-āāj hẽ, rabahōm ta wẽ. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³Ky kah'ũũm mā ta hā, rakarēn doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarēn né paawä Pes mejō nā Paw-Ro Jerusarēnh hēnh. Rakarēn né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bā ta tyw n'aa me. ⁴Ti m' Pes ky hadoo:

—Dooh —nāng mäh. —Sesareja bā Paw-Ro bagëet. T'ĩĩ hēnh da ỹ babaaj hōm p'aa hēnh nayyw hẽ. ⁵Taw'ääts hẽ né paawä bẽ wahẽ n'aa wób rabah'ũũm si ỹỹ, t'ĩĩ hēnh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bā —nāng mäh.

⁶Ti m' ji moo sahōnh hẽ ta ā jawén paa bā, Pes babaaj hōm kãn Sesareja hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hā raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bā. Ti m' tamejũũ ranaëej nā Paw-Ro. ⁷Paw-Ro bana gëet bā, Judah buuj, Jerusarēnh bā naa han'aa do ranu sabug dāk tabagëet bā. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajōng mā nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mā ramenyyh. Dooh m' rahaja bā rametä bā se hub tado bā ti rahe'oot doo.

⁸Ti m' ta daaj hẽ Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hā:

—Dooh ỹ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hā. Dooh ỹ mo haj'aa kadoo bā P'op Hagä Do tób n'aa hā. Dooh ỹ mo haj'aa kadoo bā Sesa, Roma buuj sa wahẽ n'aa heh'äät ub do hā —nāng mā Paw-Ro kyyh.

⁹Ti m', Pes h'yyb enāw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahỹh da m' ta kyyh Paw-Ro hā:

—Makarēn mabahōm Jerusarēnh hēnh, t'ĩĩ hēnh ỹ maa newëe hyb n'aa òm raky n'aa tapaa doo, òm ỹ ky n'aa etyy hyb n'aa? —nāng mäh.

¹⁰Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ỹ bagëet hỹh kã, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bā. Babä né hẽ ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahẽ

n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hē ÿ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hē, dooh ÿ mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hä. ¹¹ÿ mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hä ÿ maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ÿ gadoo né da ÿ radaj'ëëp doo. Se hub tanado bä hä ÿ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä sa moo gó ÿ rahaëënh. ÿ karën Sesa né hē ÿ taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹²Ti m' Pes beanh ta hä masa do sa hä nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bä Pes ky hadoo Paw-Ro hä:

—Makarën mä Sesa òm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ĩ hēnh né da mabahôm ta wē —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hä Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta änh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hēnh rabeg'ääs hyb n'aa Pes wē. ¹⁴Hajõõ ta äh t'ĩ hēnh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hä Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babä aj'yy Peris eréd gëët do paah —näng mäh. ¹⁵—Jerusarēnh hēnh ÿ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hē raher'oot hä ÿÿ ta hä raky kes'ëëm do ky n'aa. Rakarën né paawä dajëb hä ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶—ÿ her'oot sa hä, dooh Roma buuj ramejõ bä rarejã bä nayyw hē ji hä. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bä ta matym gó ji hä ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né këh ÿ sa hä. ¹⁷Ti m' wawëë hē rakaja nä bä, nayyw hē, jati péh, ÿ mejüü Paw-Ro ramanaa, ta hä ky kes'ëëm do rabab'ëëh bä. ¹⁸Ta hä raky n'aa tapaa bä, dooh ÿ h'yyb däng do tado bä raky n'aa tapaa doo. ¹⁹Raky n'aa hajëm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hä. Raky n'aa hajëm na-ääj hē dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bä edëp mäh, tanoo. ²⁰Dooh ÿ hapëë bä nyy da ÿ bad'oo ta ti hedoo do hä. Ti hyb n'aa ÿ beanh ta hä takarën bä Jerusarēnh hēnh tabahôm, t'ĩ hēnh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹Ti m' Sesa hä Paw-Ro ky däng. Takarën mä Sesa ky n'aa etyy ta hä. Ti hyb n'aa ÿ mejüü rabahag'ääs nä Sesa wē ÿ manejõ nä bä —näng mä Pes kyyh.

²²Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ÿ karën paawä ÿ maa newëë ta ti aj'yy her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ãäts hě. Jat'iip né da mamaa newëë taher'oot doo —näng mä Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakō gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bä. Rabajëë p'ëë bä, baad ub t'ĩ hēnh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ãäj hě. Ti m' Pes häd näng do mejũ Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëeh, ãã mahang kata b'ëeh doo, bë hegã hahỹ aj'yy —näng mäh. — Jerusarēnh hēnh, babä Sesareja bä na-ãäj hě sahōnh hě Judah buuj hã ỹ raky n'aa her'oot ỹ daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëe hã ỹỹ —näng mäh. ²⁵ —Hã ỹỹ, dooh tamo haj'aa pé tadajëb bä. Ti hadoo né hě, Sesa ky n'aa etyy ta hã taky däng do hyb n'aa, ỹ h'yyb däng Roma hēnh, Sesa wë né hě ỹ mejũ. ²⁶ Tii da né da ỹ bad'oo. Ti hadoo né hě, dooh wë ỹ ta ky n'aa ỹ ma erih pé Sesa hã. Ti hyb n'aa ỹ mana gëet bë matym gó. A wë né hě ỹ mana gëet Agaripa, hajōng ta hã ër eanh do jawén paa bä, ỹ bahapäh hyb n'aa h'ëed ỹ ma erih pé ta ky n'aa hã. ²⁷ Dooh taw'ãäts hě tado bä ta si n'aa hě ỹ mejō bä Paw-Ro, ta hã ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mä Pes kyyh Agaripa sa hã.

26 Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hã:
—Maher'ood a daaj hě a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo taher'oot doo:

² —Ỹ h'yy gadajang né hě Agaripa, naga hě ỹ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hã ỹ raky n'aa tapaa do ky n'aa mamaa napäh bä —näng mäh. ³ —Ỹ h'yy gadajang na-ãäj hě, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ëër, Judah buuj, ër bahed'oo doo da. Mahapäh né hě h'ëed p'ãã ëër, Judah buuj, ër ky ked'aak. Ti hyb n'aa ỹ karēn paawä h'yyb jawyk doo me da ỹ mamaa newëë —näng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Sahōnh hě Judah buuj rabahapäh nyy da ỹ bawäd wät ỹ karapee noo gó naa häj ỹ n'aa bä ỹ bawäng doo bä, Jerusarēnh bä na-ãäj hě. ⁵ Băp peej däg ỹ rabahapäh né hě. Rakarēn bä rahajaa raher'ood bä nyy da ỹ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahănh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër mahang.

Pariséw sa see né hē paa ȳȳh. Rababok doo da ȳ bawād wāt paah. ⁶Hỹȳ kā hā ȳ raky n'aa etyy, ȳ gada do hyb n'aa ēr wahē makũũ hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. ⁷Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagā Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hē. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ȳ gada do hyb n'aa né hē Judah buuj hā ȳ rawén ky n'aa tapaa —nāng mäh.

⁸Ti m' teanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bē mahang habong do sa hā dooh P'op Hagā Do haja bā dejēp do ragenā boo bā p'aa hēnh tan'oo bā? —nāng mā ta kyyh.

⁹—P'ooj ub ȳ na-āāj hē sa da hadoo né paa ȳȳh. Ti noo gó hā ȳ taw'āāts hē sahōnh hē ȳ hajaa doo me ȳ karēn ȳ rejāā Jesus Nasaréh buuj häd. ¹⁰Tii d' né paa ȳ bad'oo Jerusarēnh bā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó hajōk Jesus hā h'yy ka'eeh do ȳ dewäts b'ëeh. Radejëb bā, ȳ karēn né hē paa radejëp. ¹¹Hajōō nuu me jé pad'yyt hē tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do basooh hēnh ȳ bahōm paah, ȳ rejāā hyb n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. Ȳ rejāā doo me ȳ karēn né paawā Jesus hā raky n'aa rejāā. Tak'ēp né hē ȳ kawajāān paa sa wē. Ti hyb n'aa ȳ bahōm panang s'ee hēnh, Judah buuj hāj n'aa tanadoo hēnh, ȳ rejāā hyb n'aa t'ĩĩ hēnh —nāng mäh.

¹²—Ti ta see pé noo gó ȳ bahōm Damas-Ko hēnh. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó ȳ bahōm t'ĩĩ hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh do ȳ rejāā hyb n'aa paawā. ¹³Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ȳ bahōm bā, tii bā ȳ bahapäh wē hā naa ta bag tak'ēp gabarēeh do hahāt ȳȳ hā, hata haa sa hā na-āāj hē. Papỹȳj gabarēeh do bahānh ta ti bag. ¹⁴Tũũ āā kajäg b'ëeh tii bā. Ti ȳ maa napäh kyyh, hā ȳ her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ȳ marejāā? A daaj né hē maker'ook ȳ maky nadahē bā, booj yb gasōom do hā tedats bā ta jawén p'aa hēnh hadoo.” ¹⁵Ti ȳ eanh ta hā: “Jaa ōm Tak'ēp Hyb N'aa Jawyik Doo?”, nāng ȳȳh. Ti taky hadoo: “Ȳ né hē Jesus, marejāā doo. ¹⁶As'ëeg g'ëed! A hā ȳ wén kas'ee wāt ōm ȳ asëew wāt do hyb n'aa. Ōm ȳ asëew wāt, hēp ȳ n'aa mamoo wāt hyb n'aa, ta wób sa hā mabaher'oot hyb n'aa mahapäh do ȳ hỹȳ kā. Maher'ood sa hā na-āāj hē ȳ metëek nā do a hā ky n'aa. ¹⁷Ōm da ȳ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa ōm rarejā bā. Judah buuj nadoo do sa mahang ōm ȳ mejũũ hỹȳ kā, ¹⁸mamaher'oot

hyb n'aa sa hã. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. Ỹ karën mabaher'oot sa hã kēh ỹ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejō wät hyb n'aa sa hã, P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag näng hēnh hadoo gó rababoo dāk hyb n'aa, hã ỹ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do ỹ bawug hōm hyb n'aa. Tii bā da P'op Hagä Do karapee, hã ỹ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hē ta wē tasēew hōm do rabahado padēek hyb n'aa da", näng Jesus kyyh hã ỹỹ.

¹⁹Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Ti hyb n'aa, nyyw né hē ỹ ky daheeh Jesus mejūū do wē hã naa, hã ỹ takasee bā. ²⁰Nyyw hē kā ỹ baher'ood kän Jesus ky n'aa Damas-Ko bā habong do sa hã, ta jawén Jerusarēnh bā habong do sa hã, sahōnh hē Judah hāj n'aa bā habong do sa hã kā. Ỹ maher'oot na-āāj hē Judah buuj nadoo do sa hã. Sa hã ỹ her'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā. Ỹ her'oot sa hã, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hōm doo, P'op Hagä Do hã rah'yy kae dāk doo. ²¹Ti hyb n'aa né hē, Jesus mejūū do ỹ moo wät do hyb n'aa, ỹ Judah buuj ramaso dāk P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã kahadē doo gó, ti ỹ radajēeb paawä.

²²Ti hadoo né hē ỹ P'op Hagä Do masaa had'yyt hē, da hē na-āāj hē. Ti hyb n'aa né hē babä ỹ wén gēet, ta ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsēeh do sa hã, ky n'aa netsēeh do sa hã na-āāj hē. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod makū rer'oot do paa bahānh, Mosees her'oot do paa bahānh ỹ her'ood bā. ²³Ti raheer'oot né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajēp do ky n'aa. Jāām né hē pooj jé dejēp do mahang taganä wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã na-āāj hē, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴Ti m' Pes ky gakog hōm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Ōm ky bawad dāk tak'ēp mama kametēek do haj'aa! —näng mä Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Dooh ỹ ky bawad bā. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newē bā —näng mäh. ²⁶—Mameaaj paawä Agaripa hã. Baad ub tabahapäh ỹ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ỹ baher'oot ta hã. Hã ỹỹ, ta heen n'aa näng né hē ỹ her'oot do ky

n'aa hã. Dooh kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. Sahõnh hẽ raheen n'aa enäh —näng mä Paw-Ro.

²⁷Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hã:

—Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —näng mäh. —Maky daheeh né hẽ, hã ÿÿ —näng mäh.

²⁸Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hẽ med'oo g'eeh mahajaa ÿ mah'yyb tatug bä Kristo hã h'yy ka'eeh do see ÿ bahado däk hyb n'aa? —näng mäh.

²⁹Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hẽ tado bä, nayyw hẽ tanado bä, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa etsëẽ õm, ta wób ÿ ramaa newëẽ do na-ãäj hẽ, da ÿ rabahado padëek hyb n'aa. Dooh hahÿÿ da, ÿ moo kamewyyt doo da tado bä —näng mä Paw-Ro.

³⁰Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hẽ sa pa hab'ëeh do as'ëeg b'ëeh. ³¹Ti m' raban'yyh ta gawakõ gó naa. Sa m'aa hënh rakaner'oot bä raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji dajëeb bä. Dooh hyb n'aa ji dawäts geët péh —näk mäh.

³²Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hã:

—Taky nahado bä paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hã raky n'aa tapaa do ky n'aa hã, taw'ääts hẽ paawä ji eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mäh.

Paw-Ro ramejõ hõm do Roma hënh panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' Itarija häj n'aa hënh, Roma panang hënh ãã ramejũũ raky däng do jawén paa bä, rahaëej däk Paw-Ro, radewäts b'ëeh do wób na-ãäj hẽ warahén sa wahë n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hënh Paw-Ro tamahũũm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneëenh do sa see ti Jurijo. ²Ti m' panang Adaramit häd näng doo bä naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hënh hahõm doo gó. ãã sii hahõm na-ãäj hẽ aj'yy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bä, panang Tesaronika häd näng doo bä naa tii. ³Ti m' jati pé ãã kajaa panang Sidõn häd näng doo bä. ãã kajaa bä Sidõn bä, Jurijo ky enyym Paw-Ro hã. Tanoo tabeg'ääs hyb n'aa pong hënh ta najiis sa wë, ta hã rabanoo hyb n'aa ta wë badoh doo. ⁴ãã tsyym kasok bä, ãã habok hënh bah'ood ty gahëm. Ti hyb n'aa tsyt dëeg hã, Tsi-Peré häd näng do nu masee me ãã kenaa bong. ⁵Ti m' ãã batsëk bä ãã tabës Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' ãã kaja hõm panang Mira häd näng doo bä, Risija häj n'aa bä.

Marakate heen n'aa (Atos 27.1-6)

⁶Ta tii bā warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresān-Dirija hād nāng doo bā naa, Itarija hāj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' tamejūū āā gatsēg t'oonh, tii gó āā bah'ūūm hyb n'aa. ⁷Ti m', hajōng ta āh kaja hē āā bahōm

séd bā āā karip do hyb n'aa, bah'ood āā habok hēnh taty gahēm do hyb n'aa. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok āā kaja hōm hyb n'aa panang Kinid hād nāng do nedaa bā. Dooh bah'ood an'oo bā āā ty gahōm hēnh āā ahōm bā. Ti hyb n'aa s'y'y tabanāng hēnh āā bah'ūūm. Tsyt dēēg hā Keret, Saramone hād enāh do hoo gad'oo bā āā tabēs. Tii da āā wén d'oo, tsyt dēēg hā Keret hād nāng do nu masee me āā kenaa bong hyb n'aa. ⁸Kaja hē āā bahōm is Keret nabyy me. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahōm hyb n'aa. Ti m' āā kaja hōm kām Datyyw Banām Do hād nāng doo bā. Panang Raseja hād nāng do nedaa bā dāg tii.

⁹Tabēēj hōm ta āh rakahej'aa do paawā Itarija hāj n'aa hēnh. Tabēēj hōm Jōm Kipur^z rataheb'ēēs doo. Ām n'aa nyy dāk ji atsēg bā akajar, edaa dāk do hyb n'aa tabahahēēm do bawāt doo. Tabahahēēm do noo gó tak'ēp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mā sa hā:

¹⁰—Hā y'y pé da, dooh da baad tado bā ēr hahy hah'ūūm doo. Ēr da ta see hadoo, ēr da kamana'uuh marakate hā, ta gabuuj hā, ēr na-āāj hē da. Taw'āāts hē babā ēr ba'yym dó —nāng mā Paw-Ro.

¹¹Paw-Ro maher'ood né paawā sa hā, dooh warahén sa wahē n'aa karēn bā tamaa newē bā ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danāh daheeh. ¹²Dooh baad tado bā ratabēēj bā tabahahēēm do noo gó “Datyyw Banām Do” hād nāng doo bā. Ti hyb n'aa hajōk do rakarēn rabah'ūūm, rakajaa hyb n'aa paawā panang Pēnis hād nāng doo bā, t'īī hēnh ratab'ēēs hyb n'aa paawā tabahahēēm do noo gó. Pēnis bā marakate ranu kahej'ēēk, tsyt dēēg hā Keret hād nāng doo bā. T'īī hēnh dooh tabahēm bā tagajaroj hyb n'aa.

^z 27.9 Jōm Kipur hād nāng do Judah buuj rataheb'ēēs, nesaa do kawug hōm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

¹³Tii bā, tadu doo bā tabahēm do raty gahōm hēnh, ratsebee bong, h'yy kahasē bong. Rah'yyb dāng doo da né hē red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahōm kän tsyt dēeg nabyy me. ¹⁴Dawē péj rababoo däg bā kā tak'ēp bah'ood bana kän. Tsyt dēeg hadäk hēnh naa tabana. Rahepēē dāk ti bah'ood tak'ēp hen'aa doo. ¹⁵Ti m' marakate bah'ood bahēm hōm. Dooh āā haja bā āā ahōm bā bah'ood gó. Ti hyb n'aa āā beréd hōm bah'ood marakate tamahūūm hyb n'aa. ¹⁶Ti m', tsyt dēeg nad'ēēd is doo, Kaw-Da häd nāng do nu masee me āā kenaa bong bā bah'ood an'oo bā, tii bā āā bahaja kän āā ej'ooj nā kän h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'īī hēnh dooh denaa hē né paawā bah'ood tabahēm bā, ti hadoo né hē tak'ēp āā bej'ooj nā kän. ¹⁷Ti m' ta gó rabatóg so kän h'oo marakate agyyb jēē bā hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewēēh doo me ramew'yyd hōm marakate hā tagananabēēh hyb n'aa, maadaka tak'ēp hejoonh do hyb n'aa. Rajeŷŷm na-āāj hē marakate adēē kā bā hood jó, hood Sirit häd nāng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bēēnh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bā raberéd hōm bah'ood ty gahēm hēnh marakate bahōm. ¹⁸Ti m', tak'ēp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hā, jat'iip hadoo rakud bēēnh marakate gabuuj tagasakog dāk hyb n'aa. ¹⁹Tamawoob hē tabado däg bā ta āh, sa daaj hē rabaw'oong bēēnh marakate gó ramoo mabok do nahēē paah. ²⁰Poo hajēē had'yyt hē. Dooh papŷŷj ty ganā wäd bā, sagōōh dooh ji hapēē boo bā, ny nemuun āā bahōm āā bahapäh hyb n'aa paawā. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahōnh hē āā dejēp āā ed'oo.

²¹Hajōō däg ta āh ranawa bong do jawén paa bā, Paw-Ro bas'ēēg geēt tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē né paawā ŷ bē ky dahé ŷ baher'ood wät bā ēr nahōm hyb n'aa paawā Keret bā naa. ŷ bē ky dahé bā paawā, dooh né hē paawā bē kamanau bā bē aw'oong bēēnh do hā —nāng mäh. ²²—Ti hado né hē paawā, bē h'yy ketón manäh. Dooh da dajēp pé ēr seeh. Jāām hē marakate karejā hōm da —nāng mäh. ²³—Naga hē, atsēm, P'op Hagä Doo, ŷ hyb n'aa jaw'yyk doo, mejūū āās, ta karom seeh, hā ŷ takasee hyb n'aa. ²⁴Hahŷŷ da āās kyyh: “Eŷŷm manä Paw-Ro. Sesa hā da makametēēh nā. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ēēp sahōnh hē marakate gó habok doo”, nāng mā āās kyyh. ²⁵Ti hyb n'aa bē tsebee, bē h'yy kahasē. ŷ h'yy ka'eēh né hē P'op Hagä Do hā. ŷ hapäh baad ub, hā ŷ āās her'oot do

hadoo né hē da ēr hā. ²⁶Hood jó, tsyt dēēg hā bah'ood tapooh da marakate —nāng mā Paw-Ro.

²⁷Ti m' 14 dāg āā āh, āā bah'ood mahũũm akajar Adirijat hād nāng doo bā. Ti atsēm ub, edaa dāk hēēj badāk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapāh. ²⁸Ti m' rametyy tetyy n'aa me. ³⁶meet mā tahajaa rametyy bā. Ta bahānh rametyy p'aa hēnh. Ta yd jé dāg: ²⁷meet dāg mäh. ²⁹Rajeỹỹm mā pä hā tatapóh bā. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bēēnh marakate mesoo n'aa, ta duu hēnh kanehō doo. Ti m' raky n'aa etsēē nayyw hē tabawag hōm hyb n'aa paawā. ³⁰Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawā h'oo yb. Marakate poo hā rabahō ta mesoo n'aa ken'ooh. Rakarēn paawā rakejēn hōm sa mahānh. ³¹Tii bā warahén sa wahē n'aa hā, warahén sa hā na-āāj hē Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bā, dooh da bē edēb bā —nāng mäh.

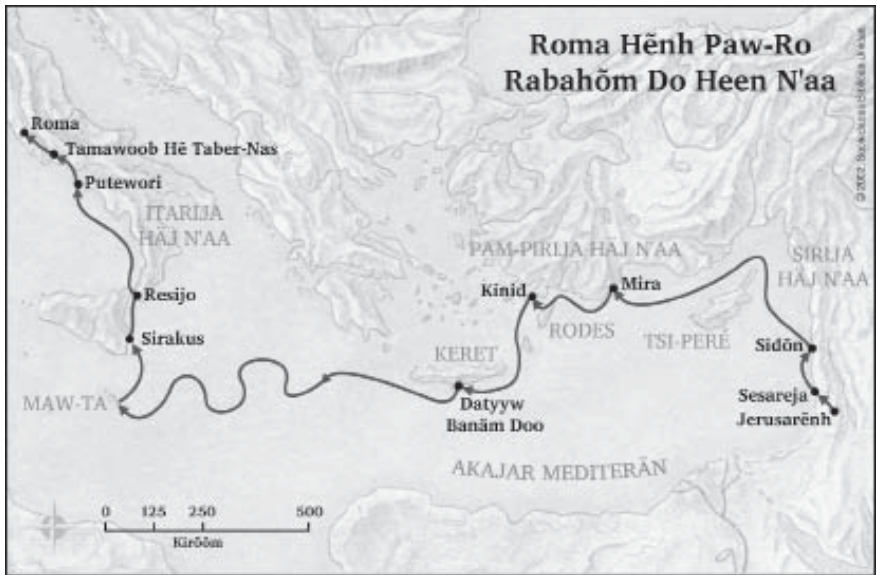
³²Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bā.

³³Ti m' tapaj'ēē bā dāg, Paw-Ro etsēē sahōnh hē rabawa hyb n'aa. Hahỹỹ d' mā ta kyyh:

—14 āā ā dāg dooh bē awa boo bā, bē h'yy ketón padēēk do hyb n'aa. ³⁴Ti hyb n'aa, tak'ēp ỹ betseē bē hā bē bawa hyb n'aa bē waa. Taw'āāts hē bē h'yyb hejooj padāg bē bedēp hyb n'aa —nāng mäh. —Edēp da bēēh, baad ub da sahōnh hē —nāng Paw-Ro.

³⁵Ti m' Paw-Ro baher'ood wāt jawén paa bā sa hā, tado dāk pāw, ti m' taky n'aa etsēē wāt P'op Hagā Do hā sahōnh hē ramaa napāh bā. Taganabāh hōm tii bā, tii b' tabawa kán. ³⁶Ti m' ta wób rah'yy kahasē bong, rabawa kán tii bā. ³⁷Sahōnh hē marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahōnh hē rabawa bong do jawén paa bā, radewäts bēēnh tiriig, marakate hād gasakog dāk hyb n'aa.

³⁹Ti m' tabawag hōm bā ká, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapēē bā tsyt dēēg. Tii b' rahapāh tagajaro h yb hood banāng bā. Rah'yy kajäk t'ĩ hēnh marakate badāng hyb n'aa paawā. ⁴⁰Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hōm ta du ewōd n'aa ramaw'yyd dāk do paah. Ti m' ragaj'eej dāg kán pāān gaeh do tah'ũũm doo, ta poo bā hadāk doo. Tii bā ká, marakate bahōm kán hood hanāng hēnh. ⁴¹Ti m' hood wajau do hā marakate badēē kēē. Hood jó ta poo baa kēē. Ti hyb n'aa ta duu hēnh takameb'ood wāt maadaka an'oo bā.

⁴²Tii bâ kä, warahén rakarên radejëëb paawä radewäts b'ëëh do paa ramahũum do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahãnh. ⁴³Ti hadoo né hë dooh sa wahë n'aa an'oo bâ radejëëb bâ, Paw-Ro tat'ydyd mehĩin do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejũũ jé hatsóm do rakajak hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakëë hënh. ⁴⁴Ta wób, nats'oom do tamejũũ sekeek do hã rakamesoo hyb n'aa, rabahôm hyb n'aa hood hakëë hënh. Tii da né hë kä sahõnh hë ãã kaja nã kãn hëëj hã.

**Tsyt dëëg hã Maw-Ta hãd nãng doo bâ rabaym dó
panyyg n'aa hahỹỹh**

28 Sahõnh hë ãã babë padëëk bâ ta nabyy me, ãã heen n'aa enã däg Maw-Ta ta ti tsyt dëëg hãd. ²Ti m' tsyt dëëg bâ habong do ky en'yym sahõnh hë ãã hã. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahõ jat tëëg, ãã rats'yyt ãã katëng hyb n'aa. ³Paw-Ro kab'ood däk tëëg. Tadawäts toonh bâ hahõng doo me, batëë däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hã tabegëëj däk bâ adäg däk. ⁴Ti m' tsyt dëëg bâ habong do rabahapäh bâ aw'yy ta moo hã kas'ëë däk doo, rahe'oot rabab'ëëh bâ:

—Hahỹ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'ooh doo. Kedëëb wäd né hë paawä akajar me naa, hỹy kã da tadajëb kãn ji sãm heb'aanh do an'oo bâ —näk mäh.

⁵Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tēeg hōō me ta moo hā kas'ēē dāk doo. Dooch tadateej bā ta hā, baad tabawät. ⁶Ti m' tsyt dēeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ēeg bā, ragada na-āāj hē tadagōn jēē bā. Bāp peej ragada ta hā. Dooch tadateej bā ta hā, ti hyb n'aa m' ta see hado dāk rahyb n'aa newē dāk ta hā. Tak'ēp haj'ap do red'oo mäh.

⁷Ta tii bā p'eets hē ti anäng hēej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsynt dēeg buuj sa wahē n'aa tii. Baad āā tagadoo ta tób bā. Tamawoob hē āā āh ta tii bā. ⁸Ta yb nahēē näng tagēē bā. Oom ta hā, w'oo gatsēg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'āās tahagā hēnh. Ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā ta nahēē hyb n'aa. Taky n'aa ets'ēē wät jawén paa bā ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo dāk. ⁹Ti jawén paa bā tsyt dēeg hā haj'eenh doo, nahēē en'y'yh doo, an'aa Paw-Ro wē. Heso hōm né m' tii d' ēnh. ¹⁰Baad ub āā tsyt dēeg buuj raweh'ēeh. Ta jawén kā, āā tsyym kasok bā, āā hā rabanoo sahōnh hē āā mahūūm doo, āā batsēg hōm do waa n'aa na-āāj hē.

¹¹Tamawoob hē kamarab tsyt dēeg hā āā baj'eenh do jawén paa bā, āā gatsēg t'oonh marakate gó Aresān-Dirija hēnh hana doo gó, tsyt dēeg hā tabahahēem noo gó tab'ēēs doo. Marakate poo hā sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badāk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹²Ti m' āā kajaa panang Sirakus häd näng doo bā. Tamawoob hē āā āh tii bā āā tab'ēēs. ¹³Tii b' naa āā bahōm ta nabyy me had'yyt hē. Ti m' āā kajaa panang Resijo häd näng doo bā. Jati pé bah'ood bana, āā ty gahōm hēnh tabahēm. Ti m' jat'iip hadoo āā kaja hōm panang Putewori häd näng doo bā. ¹⁴Tii bā āā kat'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Āā rats'yyt āā baym hyb n'aa dó 7 ta āh sa pa. Tagadēeg ub kā Roma bā āā kaja hōm kän. ¹⁵Jesus hā h'yy ka'eeh do Roma bā habong do heen n'aa enä dāk né hē āā ky n'aa hā. Ti hyb n'aa rawén na, āā ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bā, panang buuj rakahet'aa doo bā. Ta wób āā ragadaa dāk Tamawoob hē Taber-Nas häd näng doo bā. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bā, tatsebee wät, ti m' P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Taw'āāts hē mamejō nā do hyb n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh doo
—näng mā ta kyyh.

¹⁶Āā kaja hōm bā Roma bā, ranoo ta m'aa hēnh Paw-Ro bagā. Sét hē warahén ta hagā n'aa.

Roma bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷ Ti m' tamawoob hẽ dăg mă ta ăh, Paw-Ro mejũũ ranaëenh hyb n'aa sahõnh hẽ Judah buuj sa wahẽ n'aa, Roma bã habong doo. Ti m' rabana bã, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Wakăn haa —năng mäh. —Dooch ỹ mo haj'aa kad'oo pé ër wakăän sa hã, ër wahẽ makũ rabahed'oo do paa hã na-ăăj hẽ. Ỳ ramaso dăk Jerusarēnh bã, tii bã ỹ ran'oo dăk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hã ỹ rabeaanh jawén paa bã, rakarēn né hẽ paawă ỹ raberéd hõm. Dooch ỹ mo haj'aa kadoo bã ta hyb n'aa ỹ radaj'ëep hyb n'aa paawă, ti hyb n'aa rakarēn ỹ raberéd hõm. ¹⁹ Dooch Judah buuj, ër wakăän, rakarēn ỹ reréd hõm bã. Ti hyb n'aa ỹ betsëe, Sesa hã ỹ taky n'aa etyy, hã ỹ raky tapaa do ky n'aa hã. Ỳ ti dooh ỹ ky kes'ëem pé ër wakăän sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa ỹ mejũũ bẽ ranaëenh ỹ baher'oot hyb n'aa bẽ hã —năng mäh. —Isaraéw buuj sa hã P'op Hagă Do ky n'aa enooh do ragada do ỹ gada hyb n'aa né hẽ babă ỹ wén gëet ỹ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —năng mă Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahẽ n'aa Roma bã habong do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Dooch ăă gadoo pé kerih do Judah hăj n'aa bã naa a ky n'aa. Dooch na-ăăj hẽ ër wakăän t'ĩ hēnh naa han'aa do rer'ood bã baad nadoo pé a ky n'aa —năk mäh. ²² —Ăă karēn paawă ăă maa napăh h'ëed hado a hã pé papuuj hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hẽ baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuj ky n'aa hã —năk mäh.

²³ Ti m' raky kajăg dăk Paw-Ro her'oot do pan'aa hã. Raky kajăk do noo gó hajõk mă kat'aa Paw-Ro hagă hēnh. Tabaher'oot bã, băp paa tadu doo, tug bã taky keréd hõm mäh. Taher'oot mă sa hã ji P'op Hagă Do bag'ăăs do ky n'aa. Baad ub mă tabaher'oot sa hã. Mosees erii wăt do paa mahang, P'op Hagă Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ăăj hẽ taner'oot sa hã, Jesus né hẽ P'op Hagă Do H'yyb Dăng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mă Paw-Ro her'oot do hã. Ta wób mă dooh raky dahé bã. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ëe do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bã Isajas erih do paa P'op Hagă Do Sahee kyyh, radu doo hah'ũũm doo. Hahỹh d' mă Paw-Ro her'oot sa hã P'op Hagă Do Sahee kyyh Isajas hã:

²⁶ “Ahõm da sa wẽ. Hahỹh da da mamaher'ood sa hã:

‘Bẽ maa napëe né paawă, dooh bẽ maa newẽ bã.

Bë hegãã né paawä, dooh bë hapëë bã', noo da sa hã.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padëëk do hado däk.

Dooh d' rah'yy kadawuung wäd bã.

Sa nabuuj ragetsëë hõm.

Sa matym ty kajaã hõm.

Tii da tanado bã paawä,

rabahapäh né paawä,

ramaa napëë né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿÿ rah'yy kawereem né paawä

hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Hã ÿÿ rah'yy kasadëë bã paawä ÿ t'yyd mehĩĩn sa hã.”^a

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—ÿ karën bë heen n'aa enäh hahÿÿ hã: Hÿÿ kã da, ji P'op Hagä Do ed'ëëp do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã da takaher'oot. Ti raky daheeh da —näng mã Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bã sa hã, ah'ũũm mãh. Ky ked'aak mã ramahõm me sa da hadoo do hã.]

³⁰ Ti m' pawóp hë ta baab sa tób bã Paw-Ro bagëë wät. Tepaag had'yyt mã ta sãm tób danäh hã. Baad mã tagadoo sahõnh hë ta wë heg'ããs doo. ³¹ H'yyb neÿÿm doo me taher'oot P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa. Dooh hewaat péh ta hã. Tametëëk mã Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jããm hë kã hahÿ panyyg.

^a 28.27 Isajas 6.9-10

ROMA

Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma häd näng
doo bä habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahỹh

1 Paw-Ro, Kristo Jesus karom ỹ ti hỹh. Hã ỹ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ỹ P'op Hagä Do asẽew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ẽp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ãäj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ẽp hanäm do metä wät. Dejẽp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky ennym wẽ ỹỹ. Ta hyb n'aa, hã ỹ taban'oo däk na-ãäj hẽ Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ỹ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kä. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëj wät doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ Ỹ edeng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bä habong doo, P'op Hagä Do kamahän doo, P'op Hagä Do naëj wät doo, tsyt hẽ ta wẽ bë babok hyb n'aa. Ỹ karẽn P'op Hagä Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bë hã. Ỹ karẽn baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ỹ ky däng do hahỹh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ỹ h'yy kaha'eeh do hã ỹ j'aa etsẽ, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹh bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bẽ ỹ ky n'aa ets'ẽẽ had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ỹ ky n'aa etsẽẽ bëeh. Ta wẽ t'õp hẽp ỹỹ gó naa ỹ moo wät, ta T'aah ky n'aa ỹ maher'ood hõm. Ta hã ỹ ky n'aa etsẽẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bë ỹ bahehẽen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ỹ wén her'oot, tak'ẽp ỹ karẽn do hyb n'aa bë ỹ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bë ỹ masa hyb n'aa baad bë h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahỹh d' ỹ hanäng pé tii: Ỹ karẽn bë ỹ h'yyb en'yym, baad ỹ h'yy ka'eeh do bë bahapäh bã. Ỹ karẽn na-ãäj hẽ ỹ bë h'yyb en'yym bë h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ẽr h'yyb tsebé hyb n'aa kä. ¹³ Wakãn haa hedoo doo, ỹ karẽn bë bahapäh,

hajõo nuu me paa ÿ h'yyb däng bë ÿ bahehëen, baad Kristo hã bë panang buuj wób rah'yy ka'eeh ÿ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ÿ bad'oo do paa hadoo. Hajõo nuu me ÿ paa h'yyb däng bë ÿ bahehëen paawä, dooh ÿ haja nä bã bë wë ÿ ahôm bã. Ti anyy had'yyt hë ÿ tahewaat doo.

¹⁴Hã ÿ kamejõ däk, sahõnh hë sa hã Kristo ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamanet'ëeg do rado bã na-ãäj hë.

¹⁵Ti hyb n'aa, tak'ëp ÿ h'yyb hedoo, bë hã na-ãäj hë Kristo ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa, bëeh, Roma bã haj'eenh do hã.

¹⁶Dooh ÿ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. ÿ wén nu manebying, ta ky n'aa hã kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ãäj hë Judah buuj nadoo doo. ¹⁷P'op Hagä Do hejój né hë ti ta ti ÿ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jãam hë Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jãam hë edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,^a näng kerih doo.

¹⁸Hÿ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawajãan sahõnh hë ta panyyg kanadah'eeh do sa wë, nesaa do moo heb'ook do sa wë na-ãäj hë. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹P'op Hagä Do rajãa da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, sahõnh hë sa hã P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hã takametä däk P'op Hagä Do hã ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hë sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ãäj hë kametä däk ÿ hanäng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bã ji ky hado bã, “Dooh P'op Hagä Do ÿ hapëe bã”, ji noo bã. ²¹Rahapëe né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëe bã ta hã, dooh na-ãäj hë raj'aa etsëe bã ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bã baad hadoo do hã. ²²H'yy genäh redoo né paawä sa hã hë rahegãa bã, h'yy gatema padäg. ²³Dooh rakarën wäd bã rawehëe bã P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd

^a 1.17 Habakuk 2.4

had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bã kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa hã na-ãäj hẽ rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

²⁴ Tii hyb n'aa kã P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa nãng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanãng doo me. Sa hub, sa hã hanãng doo, baad nado wäd ran'oo bã, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hẽ ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bã daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa nãng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bã —ti né hẽ paawä ji j'aa etsëe had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nãng doo, ramoo bok hyb n'aa kã sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. ÿÿj sii hẽ reréd hõm baad hadoo do sa patug wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. ÿÿj wób ÿÿj wë rababoo däg kãn. ²⁷ Tii d' na-ãäj hẽ ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ÿÿm wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wë rababok. Tak'ëp nu meby n'aa nãng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëe hyb n'aa, nu meby n'aa nãng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kã. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wë rakarën rakamaj'ĩ. Sa h'yyb gó had'yyt hẽ kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hẽ ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hẽ ta wób sa wë. Ta wób na-ãäj hẽ ranu mer'oot.

³⁰ Ta wób raky n'aa rejãã. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wë. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãã, ta wób rarejãã. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëe nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bã sa yb, sa ÿÿn. ³¹ H'yy gatemah. Ky keh'ÿÿt. Dooh rakamahãn bã ta wób. Dooh rat'yyd mehĩin bã ta wób.

³²Rahapëë né paawä dajëb hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ääts hẽ na-ääj hẽ sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do P'op Hagä

Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahỹỹh

2 Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hẽ, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bã, bë daaj hẽ né hẽ bë ky n'aa ketyy, bë na-ääj hẽ bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ää ky n'aa etyy doo. ²Ër hapäh, daap hẽ hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hẽ. ³Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'ooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ääj hẽ bë moo bok ta wób bë p'ää ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëeb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wẽ, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooh tagah'ood bã bë hã, bë wẽ tawén ky enyym, ta wẽ bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä? ⁵Bë nabuj keh'ũũm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ääj hẽ, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajãã noo gó, sahõnh hẽ tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kä. ⁶Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hẽ sa hã. ⁷Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wẽ rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hẽ. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸Ti anäng ta wób. Sa hã hẽ ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawajãã gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹Tak'ëp rabahoop da sahõnh hẽ nesaa do moo heb'ooh doo, Judah buuj pooj jé,^b Judah buuj nadoo do na-ääj hẽ. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hẽ sa hã. ¹⁰Sahõnh hẽ baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä

^b **2.9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bã.

Do anoo da. Rakawehëë dāk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb nām do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wāt do hã tabad'oo da tii, tii bā Judah buuj nadoo do hã na-āāj hē. ¹¹Dooh P'op Hagä Do asëew bā ji mahang. Judah buuj ji do bā, Judah buuj ji nado bā, sét né hē ji ta hã.^c

¹²P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo dāk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë da rababoo had'yyt hē P'op Hagä Do mahānh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawā rahapëë bā. Hÿÿ kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëëk do ta matym gó. ¹⁴Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, dooh paawā rahapëë bā ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hã mejüü do hyb n'aa. ¹⁵P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ramoo bong bā, rametëeh tii hã, ti anäng né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hē, baad nadoo do ramoo boo bā. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëë do metëeh da sa hã, baad tado bā, baad tanado bā rabad'oo do paah. ¹⁶Ta tii d' tabawāt sahōnh hē ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanām do ÿ maher'ood hōm do hã metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. ¹⁸Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ma kametëëk do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-āāj hē. ¹⁹Ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa hadoo bëeh, bë hã péh.^d Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bë hã péh. ²⁰P'op Hagä Do nahapäh do hã bë metëeh baad hadoo doo.

^c **2.11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

^d **2.29** Judah buuj nadoo do ramaneëñh "ty temah doo". P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahüüm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hapäh do hyb n'aa, sahõnh hẽ bë bahapäh, sahõnh hẽ baad hadoo do bë bahapäh na-ääj hẽ. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëëh. ²¹Ti hyb n'aa kä, hëd n'aa bë hã hẽ bë ma manetëëk, ta wób ma metëëk do bëëh? Hëd n'aa bë bets'ëëk, ti bë baher'oot ta wób nets'ëëk? ²²Hëd n'aa bë ÿým nadoo do sii bë beÿÿh, sa ÿým nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bë maher'ood bä? Hëd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hã hanäng do bë bets'ëëk, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëëh? ²³P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã bë h'yy kasab'ee, ti hadoo né hẽ, dooh bë wehëë bä P'op Hagä Doo, bë ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴Ta tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, bë hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: “Bë hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejää P'op Hagä Doo.”^e

²⁵P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do bë ky dahé bä, tii bä taw'ääts hẽ né hẽ ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bä, ji masuuj noo byyh kahög hõm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bä. Masuuj noo byyh kanehök do hado däk ji tii bä, Judah buuj né paawä ji. ²⁶Hÿÿ kä, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, tii bä sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëëk tii, P'op Hagä Do hã. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bë da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyy da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bë hapëë né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bë hã na-ääj hẽ ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸Ta ti ÿ wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bä P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hã: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bä tii. ²⁹Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hẽ Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hã ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hẽ P'op Hagä Do karapee ji

^e 2.24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22

hado dāk do heen n'aa heh'äät doo. Jāām hē j'ooj madāk doo me tamejūū doo da ji masuuj noo byyh ji gahōk doo, dooh ta karapee ji hado dāk do heen n'aa heh'äät do tado bā. Ta wób raganado bā né paawā ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karēn do moo wät doo.

3 Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bā taky dāng do hā ky n'aa hahÿÿh Nyy d' ÿ hanāng pé ta tii hā?^f Daap hē g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asēew hōm ta wób sa mahang? Daap hē g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahōk do heen n'aa, Judah buuj hā tan'oo dāk doo? ²Dooh. Dooh tii d' tado bā ÿ hanāng péh. Hajōng baad hadoo do ti anāng né hē āā Judah buuj wē, ta wób wē nanāng doo. Ta ti hajōng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahānh baad hadoo doo: Judah buuj hā takan'oo dāk P'op Hagä Do kyyh.

³Hÿÿ kā, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kā P'op Hagä Do moo wäd wäd bā sa hā taky dāng doo? P'op Hagä Do ky kahÿÿt g'eeh hÿÿ kā sa hā taky dāng doo? ⁴Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bā taky dāng doo. Baad hadoo do taheer'ood had'yyt hē. Sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makū kyyh P'op Hagä Do hā. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bā, baad ub né a kyyh ji bahapāh da.

Ōm da j'aa ketsē ōm raky n'aa tapaa bā”^g —nāng Dawi kyyh.

⁵Hÿÿ kā, baad nadoo do ēr moo bok do hā wyt ta maab dāg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahōnh hē P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bā nesaa do hā ji taky n'aa ety bā? “Taw'āāts hē nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, āā tarejāā do hyb n'aa”, nāng g'eeh ji? (Badāk hahÿÿ bā habok do hyb n'aa newēē doo da, reaanh doo da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hā.) ⁶Dooh. Baad had'yyt hē P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bā paawā, dooh P'op Hagä Do haja bā paawā badāk hahÿÿ hā habong do taky n'aa ety bā. ⁷Hÿÿ kā, hahÿÿ da apāh da ÿ her'ood wät do maa newēē do see ÿ taky gadoo:

^f 3.1 Tëg eh do 2, tëg nad'ëēd is do 25-29 hā terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nā babā.

^g 3.4 Saaw-Mo 51.4

“Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëëh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hä. P'op Hagä Do kawehëë däg kän baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hëd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh. ⁸“Taw'ääts hë nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëëh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyyh këh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëë doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹Hÿÿ kä, ta wób sa bahãnh g'eeh ääh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hë. Nesaa do mejüü sahõnh hë ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë. ÿ metä däg kän ta tii. ¹⁰Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh baad hawät pé P'op Hagä Do karën doo da!

¹¹Dooh baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb n'aa newëë péh.

¹²Sahõnh hë dooh rahyb n'aa newë wäd P'op Hagä Doo.

Dawë hä rababoo hõm ta mahãnh.

Nes'aa padäg sahõnh hë.

Dooh baad hadoo do moo wät péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”^h

¹³“Kamag hood noo gasëëts däk do hadoo sa r'ood. Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”ⁱ

“Aw'yy p'yym mahÿÿj hadoo sa kyyh.”^j

¹⁴“Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hë, h'yy gaëëj gó rabaher'oot.”^k

¹⁵“Nayyw hë radej'ëëp ta wób.

¹⁶Rahahõm hënh ragawats'iik sahõnh hë, nesaa do ta wób rahoop ran'oo bä.

¹⁷Dooh h'yyb nyw gó ta wób wë raboo bä.”^l

^h 3.12 Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20

ⁱ 3.13 Saaw-Mo 5.9

^j 3.13 Saaw-Mo 140.3

^k 3.14 Saaw-Mo 10.7

^l 3.17 Isajas 59.8

18 “Dooh P'op Hagä Do rawehëë bã,
dooh P'op Hagä Do rajeÿÿm bã sa h'yyb gó.”^m

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

19 Hÿÿ kä, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado däk do sa hã né hë ti tabaheer'oot, Judah buuj hã ti tabaheer'oot.ⁿ Tii d' tawén hadoo, bag hënh sahõnh hë rababë däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó. Dooh da sa kyy péh. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da. 20 Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wät do hã, dooh da baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanäng do hã.^o

**Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado däk P'op
Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh**

21 Hÿÿ kä P'op Hagä Do metä däk nyy da ji hajaa baad ji bahado däk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né hë, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ääj hë, raheer'oot paa ta ti ky n'aa hã. 22 P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.^p Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã. 23 Sahõnh hë né hë ramoo boo däk nesaa doo. Dawëë sahõnh hë rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahänh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä.^q 24 Ti hado né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hë rabahado padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa

^m 3.18 Saaw-Mo 36.1

ⁿ 3.19 Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ääj hë. Ti na-ääj hë baad nadoo do ramoo bong do tii.

^o 3.20 Saaw-Mo 143, Garata 2.16

^p 3.22 Tahajaa na-ääj hë ji erii bã hahÿÿ da: “P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hë Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.”

^q 3.23 Tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adäw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ääj hë. Ta jawén, Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bã.

nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadjäp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bä. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bä nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kä. Baad ub né hë P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëek na-ãäj hë ta matym gó tan'oo bä, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hë tah'yy kasabé bä. Ji hã hë ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hã hë ji h'yy kasabé bä. ²⁸ Yÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bä. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ãäs. Sahõnh hë ta wób na-ãäj hë né hë tabag'ãäs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hë. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do paa ÿ hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.^r

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

4 Taw'ãäts hë ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ãä Isaraéw buuj wahë maküüh, baad hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraãm hado däg bä paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bä paawä, tahajaa paawä ta hã hë tah'yy kasabé bä. Ta hã hë tah'yy kasabé bä paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bä paawä tii. ³ Hahÿÿ da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerii däk Abaraãm ky n'aa: “Abaraãm ky dahé kã Tak'ëp

^r 3.31 Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä baad ji ky dahé bä ta ky n'aa jaw'yyk doo.

Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó”,^s näng kerih doo.

⁴Hỹĩ kä, ji moo wät do ky n'aa gó bë ỹ maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bä ji moo wät do sām, tii bä ta sām ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bä tii. Dooh bag hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sām né hē tii. Ti hadoo baad ji hado däk do hā P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado däg bä paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bä dooh bag hēnh tado wäd bä paawä tii. ⁵P'op Hagä Do né hē ti hanoo, baad rabahado padëek baad nadoo do paah. Ta hā h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado däk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶Tii d' né hē Dawi makū baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. Hahỹĩ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hā kerih doo:

⁷“Ky n'aa kedëng tii, sa hā P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah, baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hōm doo.

⁸Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, näng Dawi kyyh.^t

⁹Ỹ eanh hỹĩ kä, jãām hē sa masuuj noo byyh kehōk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehōk doo, ti na-ãāj hē raky n'aa kedëng. Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawén hado däk P'op Hagä Do hā, ër ky hadoo paah. ¹⁰Bë hyb n'aa newë, ny noo gó baad Abaraām hado däk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahōk jawén paa bä, ta masuuj noo byyh tagahōk do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bä. ¹¹Ta jawén tii, Abaraām hā takan'oo däk sa masuuj noo byyh kahōk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahōk nä bä, P'op Hagä Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado däk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahōnh hē sa masuuj noo byyh kanehōg né paawä, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh do

^s 4.3 Genesis 15.6

^t 4.8 Saaw-Mo 32.1-2

hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makû hado däk Abaraâm. ¹²Sahõnh hë sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraâm masuuj noo byyh kanahök nä bã h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ääj hë Abaraâm panaa.

¹³Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bã, Abaraâm hã, Abaraâm panaa hã na-ääj hë, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahõnh hë badäk hahÿ ta danäh rabahadoo hyb n'aa. Doo. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii. ¹⁴Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã daab 'yyp do rado bã paawä ti Abaraâm hã taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bã daap hë paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hë na-ääj hë paawä tii bã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bã. Tanyy bã ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hë né hë ta mahang. ¹⁶Ti hyb n'aa kã, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jääm hë tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë Abaraâm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraâm hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraâm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ääj hë ragadoo. Sahõnh hë P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa wahë makû ti Abaraâm.

¹⁷Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraâm hã: “Hajõng häj n'aa buuj sa yb da òm ÿ an'oo bã”,^v näng mäh. Ër yb né hë ti Abaraâm, P'op Hagä Do Abaraâm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hë ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸Tabëej däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraâm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hë ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng häj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hã P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bã. Ti hawób da a panaa”,^w näng paa P'op Hagä Do ta hã. ¹⁹Abaraâm hã péh, dajëp do hadoo

^u **4.13** Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18

^v **4.17** Genesis 17.5

^w **4.18** Genesis 15.5

ta hub, tahyb n'aa newë bã. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ãäj hë, Abaraãm hã. Ti hadoo né hë, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. ²⁰ Dooch taky sëëw bã ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã tah'yy kae däk. Ta hã tah'yy ka'eeh doo me tawehëë däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hë tamoo wäd bã taky däng doo, baad Abaraãm bahapëë däg kân ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hë baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bã, takerii däk do né hë. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk ër hyb n'aa na-ãäj hë, ëër, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk ër hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa dejëp do mahang taganä wät hanoo do hã h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hã kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bã, baad ër bahado däk hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

P'op Hagä Do najiis ër bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

5 Ti hyb n'aa kã, baad ër bahado däk do hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis ër bahado däk hÿÿ kã. Dooch ta majiĩ ër hado boo bã. Ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuuj gó, h'yyb nyyw gó ër babok hyb n'aa kã, P'op Hagä Do ër wë ky ennym do matym gó. Tsebee gó baad ër gada P'op Hagä Do kabaj'aa do ër gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ër tsebë. Baad nadoo do ër ahob bã, ër tsebë na-ãäj hë. Ër hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bã. ⁴ Nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hã ji bawäd däg had'yyt hë tan'oo bã. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kân baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén ër gadoo do baad ër gada do hyb n'aa, dooch da ër h'yy ketón bã ër gadoo do hã, baad ër h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee ër h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bã do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegãã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, ër nahaja bã ër daaj hë ër kedëëb bã, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooch nyyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky ennym do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hã! Hahÿÿ da

P'op Hagä Do metëeh ër takamahän doo: Kristo dajëp ër hyb n'aa, nesaa do ër bahadoo nä noo gó. ⁹Hÿÿ kä, baad ër bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, baad né hë ër da ted'ëep nesaa do hä ji taky n'aa etyy do mahänh. ¹⁰P'op Hagä Do majiï ër bahadoo nä noo gó, ta najiis ër bahado däg kän tan'oo bä, ër hyb n'aa ta T'aah dajëp do hyb n'aa. Ti bahänh hÿÿ kä ër da ted'ëep banesaa hënh ër ahôm mahänh, ta najiis ër bahado däk do hyb n'aa kä. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bä, p'aa hënh Kristo bawäd däk do hyb n'aa. ¹¹P'op Hagä Do ää j'aa etsë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hë P'op Hagä Do najiis ër bahado däk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do majiï ër do boo bä.

Adäw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹²Sët hë aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿÿ bä.^x Nesaa do hyb n'aa kä, dajëb du däk. Tii bä sahönh hë badäk hahÿÿ bä haj'eenh do sa wë dajëb banyy däg kän, nesaa do sahönh hë ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hë nesaa do badäk hahÿÿ bä. Nesaa do badäk hahÿÿ hä habong do ramoo boo däg né hë. Ti hadoo né hë, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bä do hyb n'aa sa hä, dooh P'op Hagä Do etsén nä bä sa hä nesaa doo. ¹⁴Dooh né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejëp né hë. Adäw bä naa, Mosees bawät bä kä, sahönh hë radejëp. Dooh né paawä sa wób P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bä Adäw bad'oo do paa da, radejëp né hë. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adäw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëes doo. ¹⁵Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh ër gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sët hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hä dajëb banyy däg kän. Ti bahänh hÿÿ kä P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do tabës hajök do sa wë. Ji matym n'aa bag hënh ji hä kanoo do na-ääj hë tabës hajök do sa hä, sët hadoo doo, Jesus Kristo, ky ennyym do hyb n'aa ër wë. ¹⁶Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hä, dooh Adäw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sët hë nesaa do Adäw moo wät doo, nesaa do hä ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hä tanoo do

^x 5.12 Adäw tii.

hã. Hajõõ nuu me badäk hahÿÿ bã habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bã, taky ennyym doo gó bag hênhi ji hã P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷Sét hẽ hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajëb j'aa ketsë paa ji hã. Hÿÿ kã sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ër da j'aa ketsë nesaa do hã kã badäk hahÿÿ bã ër babok bã. Ër tii kã tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky ennyym do gadoo doo. Ër tii kã baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kã.

¹⁸Sét hẽ aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hẽ raky n'aa kety däk paa dajëb hã. Ti hadoo na-ããj hẽ sét hẽ, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,^y sahõnh hẽ rahajaa baad rabahado padëëk P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hẽ hyb n'aa kã P'op Hagä Do pa kã. ¹⁹Sét hẽ ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hẽ baad nadoo do moo heb'ooh do rabahado padëëk. Ti hadoo na-ããj hẽ, sét hẽ ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëëk da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰Hÿÿ kã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'üüm noo gó, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do kahüüm kã. ²¹Nesaa do mejö had'yyt hẽ paa ji hã. Dajëb tamanaa ji wë. Hÿÿ kã, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do wén kahüüm kã, taky ennyym do j'aa ketsë hyb n'aa kã. P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do ër tamejüü hÿÿ kã, baad ër bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

Nesaa do hã ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

6 Nesaa do kah'üüm bã kã, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do kahüüm kã, näng ÿÿh. Taw'ääts hẽ g'eeh nesaa do ër moo bok nã, ër wë P'op Hagä Do ky ennyym do kah'üüm hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh tii? ²Doooh. Doooh né taw'ääts hẽ tado bã tii. Ër dajëp paa nesaa do hã. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ nado nesaa doo gó ër aboo nã bã. ³Doooh g'eeh bë hapëë bã sahõnh hẽ Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hã? Ër dajëp hadoo ta sii. ⁴Ti hyb n'aa,

^y **5.18** Ji hyb n'aa tadajëp do tii, *baad hadoo do tamoo wät doo*.

ër ranu gemuun bong doo me ër kadakä jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hỹĩ kä, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵Tii da séd ër h'yyb hedoo bä tadajëb hã, séd hã na-ääj né hẽ ër h'yyb hedoo da taganä wät do hã. ⁶B'aa hã takepëem däk Kristo sii ër h'yyb säg Adãw hana doo, ër h'yyb säg hejój gawatsig hõm hyb n'aa, nesaa do ër hã tamanejõ wät hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejũũ doo da. ⁷Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hã tamejõ bä. ⁸Hỹĩ kä, Kristo sii ër dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ër babok na-ääj hẽ baad ër gada.^z ⁹Kristo ganä wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bä kä, ër bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bä Kristo. ¹⁰Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ër moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganä wäd kãn. Tawäd had'yyt hỹĩ kä, P'op Hagä Do taweh'ëëh hyb n'aa kä. ¹¹Ti hadoo né da bëëh. Taw'ääts hẽ hahỹĩ da bë hyb n'aa newë: “Y dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëët do hã. Kristo Jesus hã y h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagä Do y weh'ëëh hyb n'aa y bawäd had'yyt hỹĩ kä”, nãk da bëëh, bë h'yyb gó.

¹²Ti hyb n'aa kä, bë an'oo manä nesaa do bë moo hew'ëët do paa badäk hahỹĩ bä bë hub n'aa tamejõ bä. Bë ky dahé manä nesaa do bë hub karën doo. ¹³Bë an'oo manä nesaa do hã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ääj hẽ. Bë an'oo manä baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genä bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ bë daaj hẽ bë kan'oo däg P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ääts hẽ P'op Hagä Do hã bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ääj hẽ, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kä. ¹⁴Ta ti y wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hã tamejõ wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahũũm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wẽ taky enyym do ti bë tah'yyb mahũũm kãn hỹĩ kä. ¹⁵Hỹĩ kä ënh, tahajaa g'eeh nesaa do ër moo boo nã bä p'aa hẽnh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tah'yyb mahũũm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wẽ taky enyym do ji tah'yyb mahũũm kãn do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ääts hẽ tado bä tii. ¹⁶Baad bë bahapäh ti hahỹĩh: Ta hã bë ky

^z 6.8 Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahỹĩ bä tadu doo né paawä ta hã ër h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nã ër gadoo do hỹ pong jé ër hub papuuj nadajëp doo.

daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëëh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bä, bë da dajëp.^a P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kä bë ää ma met'ëëg wät doo. ¹⁸Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hÿÿ kä.

¹⁹Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hë ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hë bë h'yyb nahejooj nã do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ääj hë bë anoo paah, nu meby n'aa näng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëëh. Bë an'oo hÿÿ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hë, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hë, nesaa do mahãnh, P'op Hagä Do wë bë babok hyb n'aa kä. ²⁰Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karën do mejō bā bë hä. ²¹H'ëed baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bā ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hënh ji ahôm ta ti an'oo bā! ²²Hÿÿ kä, dooh nesaa do bë hä tamejō wäd bä. Baad bë baboo däg kã. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsyt hë, baad P'op Hagä Do wë bë baboo däk ta ti an'oo bā. Ti hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hë. ²³Banesaa hënh, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hë, baad nadoo do ji moo wät do sãm. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hã tanoo doo. Hÿ pong jé, ta pa had'yyt hë ji bawät P'op Hagä Do an'oo bā, ër wahë n'aa Kristo Jesus hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa.

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd

bä ër hä mejūū do ky n'aa hahÿÿh

7 Wakã haa hedoo doo, bëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ÿ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hë hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jããm hë ji hã tamejūū, ji edëp nã bä. ²ÿÿnh kat'ëë däk do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ta patug bawät nã bä, dooh

^a 6.16 Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëë bā, tahanäng pé ti bë da dajëp.

ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã ta see hã takat'ëë bã. Ta patug dajëp bã kä, tii bã dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bã. ³Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hã takat'ëë bã paawä ta patug bawät nä bã, “Nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haỹyh doo”, ramaneëënh tii bã ta ti ỵnh. Tii d' nado ta patug dajëb bã. Ta patug dajëp jawén paa bã, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bã ta see tagat'ëë bã. Ta patug dajëp bã kä, dooh nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haỹyh do tado wäd bã, ta see hã ỵnh kat'ëë bã.^b

⁴Ti hyb n'aa kä, wakān haa hedoo doo, bë na-ãāj hẽ bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bã. Tii d' tawén hadoo, ta see hã bë h'yy kata dāk hyb n'aa hỹy kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hã bë h'yy kata dāk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëëh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hã. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶Hỹy kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hã, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hã tamejō wäd bã. Papuuj gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hỹy kä, ta Sahee ër tah'yyb mahũũm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hã takerii dāk doo da tado wäd bã, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷Nyy d' ỵ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo dāk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bã paawä, dooh ji hapëë bã paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bã baad nado ji h'ëëd nadoo do hã ji h'yyb dāk doo, “Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hã”^c ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bã paawä. ⁸Ti hadoo né hẽ, nesaa do tyw n'aa esóts kãn, tii bã hajōng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hã ji h'yyb däg dāk tan'oo bã, “Mah'yyb däg manä a h'ëëd nadoo do hã”, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bã nesaa do hã ji moo ge'ỵm doo, tii bã dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bã. ⁹Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hã ỵ h'yy ganahoot nä bã, dooh ỵ hyb n'aa p'eed bã ỵ bawät doo.

^b 7.3 Jããm hẽ ji edëp nä bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hã tamejũũ, Paw-Ro hanäng pé ta tii hã.

^c 7.7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kän hëp ÿ tym gó. ¹⁰Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd kän, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kän wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kän, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ ketyn hõm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹²Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahänh tii. Tsyt hë, nesaa do mahänh P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op do tii. Taw'ääts hë tii. ¹³Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ÿ dajëb kän hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatu g wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado ÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ÿÿh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejõ had'yyt hë hä ÿÿ.^d ¹⁵Dooh ÿ h'yy ganyy bä ÿ bahed'oo do hä. ÿ karën do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëed bä. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. ¹⁶ÿ kanarën do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng ÿÿh. ¹⁷Dooh ÿ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ÿ hapäh né hë, dooh baad hadoo pé hëp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karën né hë paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bä. ¹⁹Baad hadoo do ÿ karën do nado ti ÿ moo hew'ëët doo. ÿ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hë. ²⁰Hÿÿ kä, ÿ kanarën do tado bä ti ÿ moo hew'ëët doo,

^d **7.14** Tëg nad'ëëd is do 14 bä naa, tëg nad'ëëd is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahõnh hë ji hä. Ër daaj hë, dooh ër haja bä ër moo boo bä P'op Hagä Do karën doo. Jääm hë Kristo hä ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

dooh ȳ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ȳ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹Ti hyb n'aa kä, hahȳy da hëp ȳy gó awäd had'yyt hë ȳ bahapäh: Baad hadoo do ȳ karën bä ȳ moo wäd paawä, nesaa do hëp ȳy gó takametëeh, ȳ tahewaat, baad hadoo do ȳ moo nawät hyb n'aa.

²²Hëp ȳy gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ȳ gen'aak. ²³Ti hadoo né hë, hã ȳy hë awät na-ääj hë, ȳ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ȳ hyb n'aa newëë do ȳ gen'aak do maji hadoo doo. Nesaa do hëp ȳy gó hanäng do ȳ moo wäd had'yyt hë tan'oo bä tii. Ȳ tamaso had'yyt hë tii hã. ²⁴Tak'ëp baad nado né hë ȳy! Jaa ȳ hed'ëep da dajëb hejój mahãnh hup ȳy gó hawät doo? ²⁵P'op Hagä Do wë ȳ tsebë. Ti né ti ȳ hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahȳy da ti hã ȳy ȳ hapäh doo: Hëp ȳy gó ȳ karën ȳ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, nesaa do ji moo hew'ëët do hejój karën do hëp ȳ säg moo wät.

**Baad ji bawäd had'yyt hë P'op Hagä Do wë
ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahȳy**

8 Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hënh jé Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo. ²Banesaa hënh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, ër tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëët do hejój mahãnh, dajëb mahãnh^e na-ääj hë. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³Nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä ër tedëeb bä nesaa do hejój mahãnh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedëeb wät hȳy kä. Hahȳy da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejõ däk ër mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hë tabana. P'op Hagä Do mejõ däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hã ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo da, ër bahado däk hyb n'aa, ëër, ta Sahee h'yyb mahũm doo da habok doo, ji h'yyb säg karën doo da nado.

⁵Jé sa h'yyb säg karën doo da habok doo, sa h'yyb säg karën do hã had'yyt hë rah'yyb padëëk. Jé P'op Hagä Do Sahee karën doo

^e 8.2 Dawëë P'op Hagä Do mahãnh ji bawät do mahãnh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti *dajëb mahãnh ër tedëeb wät doo*.

da habok doo, ta Sahee karên do hã rah'yyb padëek. ⁶ Ji da dajëp, dawëe P'op Hagä Do mahãnh ji bawäd däg had'yyt hë ji h'yyb säg an'oo bä. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahüüm bä, ji edëb had'yyt hë P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bä. H'yyb nyw gó ji bawät tan'oo bä na-ãäj hë. ⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do maji. Dooch taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooch na-ãäj hë tahaja bä taky dahé bä. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karên doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebë sa wë.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooch ji h'yyb säg tado wäd bä bë tah'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'yyb mahüüm doo kä, bë h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bë h'yyb gó Kristo awäd bä, bë hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'yyt hë hÿ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hõm tan'oo bä na-ãäj hë badäk hahÿy bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakân haa hedoo doo, taw'ääts hë dooh ër ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hã mejüü doo. Taw'ääts hë dooh ër aboo boo bä ji h'yyb säg karên doo da. ¹³ Ta ti ÿ wén her'oot, ji h'yyb säg karên doo da bë aboo bä, bë da dajëp, dawëe da bë baboo had'yyt hë tii bä P'op Hagä Do mahãnh. Hÿy kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karên doo, tii bä bë da aboo had'yyt hë P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooch sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hã mejüü do jeÿÿm do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hã tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hë ta Sahee an'oo bä, “Ee” ër maneëenh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hë ëër, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'yyb tym hã. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hã P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bä, ta sii da ër babok ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta sii da ër kabaj'aa.

Tak'ëp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿy

¹⁸ Da hë ër ahoop doo, dooh its tii hã ÿy péh, tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ër hã kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahõnh hë

P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä.

²⁰ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahõnh hẽ tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hẽ tii, tii d' had'oo do paah.^f Ti hadoo né hẽ, ti awät ti noo gó sahõnh hẽ baad tabahado däk da p'aa hẽnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä.

²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahõnh hẽ tapehuunh do paa takarejã mahãnh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahõnh hẽ kapahuuj wät do na-ãäj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Ër hapäh, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajãh mahÿÿj tahoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Ër na-ãäj hẽ ãr ahoop. Ëër, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ãr gadoo do metëë n'aa, ãr ahoop baad ãr gadaa nuuj jé ta wë P'op Hagä Do ãr tagadoo bä kä. Ta taah ëër, ãr gada. Ër gada papuuj ãr hã däg. ²⁴ Ër tedëeb wät do hyb n'aa ãr gada né hẽ ta tii. Ër gado däg bä paawä ãr hã taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh ji gadaa bä ji gado däk doo. ²⁵ Ër ganadoo nä do hyb n'aa, baad ãr gada sahõnh hẽ ãr hã taky n'aa enooh do takajaa bä kä. Dooh ãr h'yy gejë hõm bä.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee ãr tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ãr h'yyb. Dooh ãr hapëë bä nyy da taw'ääts hẽ ji ky n'aa etsëë. Ti hadoo né hẽ, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëë ãr hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, ãr h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh ãr h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hẽ ta Sahee ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hẽ né hẽ ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hẽ, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bä ta hã kamahãh do sa hã, tanaëenh do sa hã. Ër tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hẽ tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëë däk do sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.^g ³⁰ P'op Hagä

^f Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adäw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejiüü do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

^g **8.29** P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿ bä habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëë däk né hẽ.

Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ääj hē tanaëëj kân. Tanaëëj wät doo, baad rabahado padëëk ta matym gó tan'oo bã. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang rababoo däk da tan'oo bã.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hē hahỹh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëër, dooh hajaa pé ër hã. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ii bã sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hã tahaëënh paa ër sahõnh hē hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ääj hē sahõnh hē ta seeh, takarën doo da ër bahajaa ër babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëëw hõm do hã taky n'aa tapa bã? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëëk tan'oo bã ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hënh hasooh doo, ër hyb n'aa taky n'aa etsëë. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh ër taky n'aa ety bã. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo ër takamahãn do mahãnh ër tetyn bã? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejã doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ääj hē, dooh tabad'op hē tahaja bã Kristo ër takamahãn do mahãnh ër tetyn bã. ³⁶ Hahỹ takerii däk doo da né hē P'op Hagä Do hã Dawi her'oot do kametëëh ër hã:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hē äã babok,
b'éé radahej'ëep doo hënh ramahüüm doo da ran'oo bã äã
hã.”^h

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bã né paawä ër hã, baad ër j'aa ketsëë had'yyt hē, P'op Hagä Doo, ër hã kamahãn doo, an'oo bã. ³⁸ Baad ỹ bahapäh hahỹ hëp ỹy gó: Dooh hajaa pé ër hã P'op Hagä Do kamahãn do mahãnh ër tetyn hõm bã. Dooh dajëb haja bã, dooh ji awät do haja bã, dooh ääs rahaja bã, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bã, dooh da hē ji wë hawät do haja bã, dooh ji pooj jé hawät do haja bã, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bã, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh tũũ habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh na-ääj hē P'op Hagä Do pahuunh do see haja bã tii. Kristo Jesus, ër wahë n'aa hã takametëëh ër hã P'op Hagä Do kamahãn doo. Dooh hajaa pé ër hã takamahãn do mahãnh ër tetyn hõm bã.

^h 8.36 Saaw-Mo 44.22

Isaraéw buuj ky n'aa hahỹh

9 Séd hã ỹ h'yy kata dāk do hyb n'aa Kristo hã, né hup ỹ né hẽ hahỹ ỹ her'oot do hã. Dooh daap ỹ menä bã. Hẽp ỹỹ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hẽ hahỹ ỹ her'oot doo, baad hẽp ỹ metëeh hã ỹỹ: ²Tak'ep né hẽ ỹ hyb n'aa tón, ỹ ahoop hẽp ỹỹ gó ³⁻⁴wakān haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bã paawä, ỹ gadoo paawä ỹ ky n'aa kawas'ee dāk doo, ỹ gado paawä dawëë Kristo mahānh ỹ bawäd hōm doo, wakān haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew hōm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hã né hẽ P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ep gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hã. Sa hã paa taban'oo dāk ta ky n'aa jaw'yryk doo. Sa hã P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yryk ta hã. Sa hã né hẽ hajōng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵Abaraām, Isak, Jakóh né ti sa wahë makūūh. Isaraéw buuj sa see né hẽ ti Kristo, ji da hadoo tabahado dāk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahōnh hẽ sa bahānh hadoo doo, ji j'aa etsëe had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

⁶Hỹỹ kä, Isaraéw buuj mahang hajōk raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bã g'eeh sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' bë edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hẽ sa hã taky däng doo. Bẽ hyb n'aa newë hahỹh: Dooh sahōnh hẽ Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bã P'op Hagä Do hã, dooh sahōnh hẽ P'op Hagä Do karapee rado bã. ⁷Abaraām panaa rabahado né paawä, dooh sahōnh hẽ Abaraām panaa heh'äät do rado bã. Jāām hẽ ta wób tii, Abaraām panaa heh'äät do P'op Hagä Do hã. Hahỹh da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraām hã: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”ⁱ ⁸Hahỹh d' tahanäng pé tii: Dooh sahōnh hẽ Abaraām hanaa P'op Hagä Do karapee rado bã. Jāām hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii. ⁹Hahỹh da P'op Hagä Do kyyh Abaraām hã taky däng do paah: “Wät hahỹh hã, ta baab, p'aa hēnh da ōm ỹ bahehēen. Ōm ỹ bahehēen bã p'aa

ⁱ 9.7 Genesis 21.12

hēnh, t'aah nyy dāk da a ŷŷm Sarah",^j nāng mā P'op Hagä Do kyyh Abaraām hā taky n'aa enooh doo.

¹⁰Ta ti hā had'yyt hē nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basēew hōm ta karapee. Sét hē Rebéka taah sa yb, Isak āā wahē n'aa makūūh. ¹¹⁻¹²Sét hē né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-āāj hē, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hā: "Wah'ēeh hadoo doo, ta jawén nä karom da",^k nāng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb dāng do kaja dāk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb dāng do né hē ti tanaēēnh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hā P'op Hagä Do h'yyb dāng doo. ¹³Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: "Jakóh ŷ kamahän wät. Esauh dooh ŷ genaag bä."^l

¹⁴Tii d' tahadoo do hyb n'aa, "Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hā", nāng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'āāts hē tii da dooh ji edo bä. ¹⁵Hahŷŷ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hā: "ŷ ky ennyem da jé ŷ h'yyb dāng do hā. ŷ t'yyd mehīin da jé ŷ h'yyb dāng do hā",^m nāng mā ta kyyh. ¹⁶Ti hyb n'aa, ji karēn do hyb n'aa nado ji tabasēm. Dooh tak'ēp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-āāj hē. Jāām hē ji tat'yyd mehīin do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sēm. ¹⁷Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hā ta kyy kerih doo gó: "Ōm ŷ asēew hōm, hejój ŷŷ ŷ metēeh hyb n'aa né hē a hā, hāt ŷ ky n'aa etsēeh hyb n'aa na-āāj hē badäk hahŷ haw'āāts hē", nāng mā ta kyyh. ¹⁸Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehīin tah'yyb dāng do hā, ranabuj keh'ūūm tan'oo bä tah'yyb dāng doo.

¹⁹"Tii d' tado bä, h'ēēd hyb n'aa ēr P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nā? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb dāng do wē ji h'yy kawareem bä", nāng apäh bē kyyh hā ŷŷ. ²⁰Bē ŷ eanh ēnh: Jaa bē ajyy its, P'op Hagä Do bē ky gedag bä? "Hēd n'aa tii da ŷ mabewyd wät", nāng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hā?ⁿ

²¹Dooh. Takarēn doo da né hē hewyt do moo wät tsāng me. Takarēn bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanām do hood ta seeh, hanām do hood nado ta seeh.

^j Genesis 18.10, 14

^k 9.11-12 Genesis 25.23

^l 9.13 Marakijas 1.2-3

^m 9.15 Esodo 33.19

ⁿ 9.20 Isajas 29.16, 45.9

²²Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hã takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajãän do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hã tamoo wät do hã. Ti hadoo né hë tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hë tanarejãä hyb n'aa sa wë takawajãän doo, ta jawén tarejãä doo. ²³Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehiin do sa hã, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴Ta ti sa wób né ëër, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ãäj hë ta wë tasëew bong doo. ²⁵Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ÿ maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.
ÿ kamanahän do paa ÿ maneëenh da ÿ kamahän doo”,^o näng ta kyyh.

²⁶Hahÿÿ da na-ãäj hë P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä,
karapé haa ÿ nanäng do paa ÿ naëej däk da karapé haa
däg.”^p

²⁷Isaraéw buuj hã kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

“Hood tég hawób hado né paawä Isaraéw buuj,
jãäm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëp.

²⁸Tii d' tawén hadoo,
nayyw hë né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa
häj n'aa buuj.
Jãäm né da sa wób ked'ëp”,^q näng mã Isajas kyyh.

²⁹Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

^o 9.25 Osejas 2.23

^p 9.26 Osejas 1.10

^q 9.28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo.

Sahõnh hẽ Haj'ap Do taneréd bã paawä ër wób rabadëp hyb n'aa
 ër panaa näng hyb n'aa,
 Sodoma, Gomoha hado däg paawä ëër.
 ër paawä gawatsig jëng.”^r

³⁰ Hahỹĩ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bã nyy da baad rabahado padëëk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kãn hỹĩ kã ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kã, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëëk hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bã ta matym gó. ³² Hẽd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bã tii. Jããm hẽ ramoo bok do hã rakarën baad rabahado padëëk ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hã tak'ëp rah'yyb padëëk do hyb n'aa, dooh tagah'ood bã sa hã h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyys. Ta see hã tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pã hã ji tsyym poo heo, ji adëë hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bẽ hyb n'aa matakä.
 Sijõn bã^s ỹ daj'aat da pã, ta hã ratsyym poo heo hyb n'aa.
 Ta hã ratsyym poo heo da.
 Ti hadoo né hẽ, ta tii hã h'yy kasadä doo,
 dooh da tanu mebyy bã”, näng ta kyyh.”^t

10 Wakãn haa hedoo doo, bẽ ỹ maher'oot hahỹĩh: Tak'ëp paawä ỹ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wẽ. Tii d' né hẽ ỹ ky n'aa etsẽ P'op Hagä Do hã sa hyb n'aa. ² Ỹ hapäh né hẽ sa ky n'aa ỹ wén her'oot hahỹĩh: Tak'ëp né hẽ rakarën paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'ym. Ti hadoo né hẽ, dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ³ Dooh rah'yy gah'ood bã nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hẽ baad

^r 9.29 Isajas 1.9

^s 9.33 Jerusarënh panang ti Sijõn. Isaraéw buuj na-ãaj hẽ kã ramaneëj kãn Sijõn.

^t 9.33 Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pã ky n'aa gó teh'ũũm doo. Hajók Isaraéw buuj sa hã, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bã b'aa kajatsëk do hã. Ky n'aa kawas'ee däk sa hã b'aa hã dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajók Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo.

rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarên bã ragado bã P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bã ji tah'yyb mahüüm doo, Kristo an'oo bã. Ti hyb n'aa, sahõnh hê Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿy kã P'op Hagä Do matym gó.^u

⁵Hahÿy da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hã hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahÿy hã kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa”,^v näng ta kyyh. ⁶⁻⁷Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿy da ta kyyh: “Hahÿy da medoo manäh, ‘Jaa hasëek pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rababong bã?’ ” näng mäh. Hahÿy d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã.^w Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã.^x ⁸Hahÿy da takerii däk: “Dawëë nado a mahãnh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hã tabawät”,^y näng kerih doo.^z Ta ti né hê ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, ãã maher'ood hõm doo. ⁹Hahÿy da ãã panäk sahõnh hã: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bã, “Jesus né hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bã, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bã baad a h'yyb gó maky dahé bã na-ääj hê, tii bã õm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahãnh, õm da ted'ëep ta wë. ¹⁰Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hê ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ääj hê, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” ¹¹Tii da né hê takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hê né hê ta hã h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bã”,^a näng P'op Hagä Do kyyh. ¹²Séd hã P'op Hagä Do gadoo ta hã h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hê.

^u **10.4** Hahÿy da na-ääj hê tahajaa ji erii bã tii: “Kristo hã takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hê Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿy kã P'op Hagä Do matym gó.”

^v **10.5** Rewitikos 18.5

^w **10.6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa.

^x **10.6-7** Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã, Kristo ganä wäd kã do hyb n'aa.

^y **10.8** Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hã ji bahapäh.

^z **10.8** Dew-Teronom 30.14

^a **10.11** Isajas 28.16 hã takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bã ta matym gó rabë bã, sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii.

Sét né hě Tak'ěp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hě sa wahě n'aa. Baad taky n'aa eděng sahõnh hě ta hã ky n'aa ets'ěẽ doo. ¹³Tii d' tawén hadoo, hahỹỹ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Sahõnh hě Tak'ěp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'ěẽ doo, wěỹỹ da sa h'yyb tym eděp ỹ an'oo bã.”^b

¹⁴Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa etsěẽ g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bã? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napěẽ bã ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bã ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? ¹⁵Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hã, P'op Hagä Do manejõ bã ramaher'oot hyb n'aa? Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: “Taw'ääts hě, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo”,^c näng kerih do hã.

¹⁶Taw'ääts hě né paawä tii, dooh sahõnh hě Isaraéw buuj ragado bã P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hě Isajas her'oot do paah. Hahỹỹ d' mã ta kyyh P'op Hagä Do hã: “Tak'ěp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bã ër her'oot doo”,^d näng mäh. ¹⁷Ti hadoo né hě, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newěẽ do hã tabana. Kristo kyyh né hě ti panyyg hanäm doo. ¹⁸Hỹỹ kã, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ỹ eanh hahỹỹh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enä hõm né hě. Hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enä hõm né hě ji bahapäh:

“Badäk hahỹỹ bã haw'ääts hě sa kyyh kěh ỹ n'aa bawäd däk. Dawěẽ sa kyyh kaja däk kěh ỹ n'aa hã.”^e

¹⁹Hỹỹ kã, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bã Kristo ky n'aa hã, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bã. Pooj jé dó hahỹỹ da paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

“Ta wób buuj hã da,
p'ooj ub karapé haa nadoo do hã,
bẽ da h'yy kajew'ěẽs ỹ an'oo bã.

^b 10.13 Jowéw 2.32

^c 10.15 Isajas 52.7

^d 10.16 Isajas 53.1

^e 10.18 Saaw-Mo 19.4

Ÿ anoo da bë kawajãän ta wób buuj wë
bë hã h'yy gatemah doo”,^f näng mäh.

²⁰Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh
Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

“Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kän sa h'yyb me.
Ÿ kametä däk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã”,^g näng mäh.

²¹Isaraéw buuj ky n'aa hã kä hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä
Do kyyh:

“Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wë,
hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawä.”^h

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehüün do ky n'aa hahÿÿh
11 Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kä: P'op Hagä Do mak'yyts kän
g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do
mak'yyts bä. Bë hegää ÿÿh. Ÿ na-ääj hë Isaraéw buuj, Abaraäm
makü panaa seeh, Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa
ÿÿh. ²Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä ta karapee p'ooj ub tasëew
hôm doo. Bë hapäh né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op
Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahÿÿ da Eriij makü kyyh P'op
Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bä: ³“Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Doo, radejëeb kän sahõnh hë a ky n'aa rod hedoo doo.
Rarejã bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hë ÿ mad'aak a ky
n'aa rod sa see paah. Ÿ na-ääj hë hÿÿ kä rakarën radaj'ëep”,ⁱ näng
mä Eriij kyyh. ⁴Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: “Ÿ
asëew däk tsyt hë wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me
rehyy bë bä ta wób sa kabarii Baaw häd näng do wë”,^j näng mä
P'op Hagä Doo. ⁵Ti hadoo né hë da hë. P'op Hagä Do asëew hõm
Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky ennym do hyb n'aa. ⁶Hÿÿ kä, sa
wë taky ennym do hyb n'aa tado bä P'op Hagä Do wén sëew hõm
tii, dooh sa daaj hë baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bä.

^f 10.19 Dew-Teronom 32.21

^g 10.20 Isajas 65.1

^h 10.21 Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm
do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo.

ⁱ 11.3 1 Reis 19.10, 14

^j 11.4 1 Reis 19.18

Ji moo wät do hyb n'aa tado bä paawä, tii bä dooh ji wë taky ennyym do hyb n'aa had'yyt hë tado wäd bä.

⁷Hahÿÿ da tabawät, da hë, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bä ti resoos doo.^k Jääm hë sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kân tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bä. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bä. ⁸Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä.
Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bä.
Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä.”^l

⁹Dawi na-ãäj hë her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hã, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë bä:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ãäj hë,
h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä,
raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kã.

¹⁰Man'oo sa matym gabah'ũüd däk, ranahapäh hyb n'aa.
Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”^m

¹¹Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababoo däg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hë dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõõts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëeb kân hÿÿ kã ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëes hyb n'aa.ⁿ ¹²Isaraéw buuj resõõts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kân hÿÿ kã badäk hahÿÿ bä habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hã tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëë kân hÿÿ kã Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hã, p'aa hënh P'op Hagä Do wë

^k 11.7 Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

^l 11.8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10

^m 11.10 Saaw-Mo 69.22-23

ⁿ 11.11 Rah'yy kajew'ëes bä da rat'yyd kamehiin, tii bä da Jesus ragadoo.

Isaraéw buuj rah'yy kawereem bă kä, Jesus hă rah'yy kae padëék bă kä.

¹³Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hă ỹ maher'oot hỹỹ kä. Ỹ Kristo asëew hōm, ỹ tamejũũ, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ỹ ma metëék hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ỹ kamahăn ta ti hă ỹ tamejũũ doo, tak'ëp ỹ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴Tii d' ỹ wén d'oo, ỹ karên ỹ an'oo bă paawă wakăn ỹ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajewëës. Bë wë rah'yy kajewëëts bă, rat'yyd kamehĩn, Jesus hă rah'yy ka'eeh ỹ karên paawă, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵Da hë hajök Isaraéw buuj P'op Hagă Do etyn hōm ta mahănh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majĩ hedoo do paah, tii kä ratyw n'aa nyy dăk P'op Hagă Do najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehĩn bă kä, Kristo hă rah'yy kae bă kä, p'aa hênh da P'op Hagă Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejëp do paa genă bong do hadoo da tii! ¹⁶Panyyg ky n'aa gó bë ỹ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hë P'op Hagă Do wë kasëew dăg bă păw pan'aa uuh ta hă kan'oo dăk doo, tii bă tsyt hë na-ăăj hë ta wë kasëew dăk sahōnh hë mad'aak doo. Tsyt hë P'op Hagă Do wë kasëew dăk do tado bă joom patuuh, tii bă tsyt hë ta wë kasëew dăk na-ăăj hë joom moo sahōnh hë.^o

¹⁷Joom oriib hăd năng do hadoo P'op Hagă Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagă Do gekyd hōm joom moo wób. Tii bă bëë kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib hăd năng do daap hawăng do moo hadoo do tets'aa dăk joom tëëg heh'ăăt hă, joom moo heh'ăăt do mahang. Ta tăg, joom kóm hana doo, tabës hỹỹ kä bë hă na-ăăj kä.^p ¹⁸Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts mană joom moo hedoo do P'op Hagă Do gekyd hōm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manăh. Bë hyb n'aa newë hahỹỹh: Dooh bë tado bă joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bë hă hej'oonh doo.

¹⁹Hahỹỹ da apăh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hă ỹỹ: “P'op Hagă Do gakyd hōm joom moo wób, Isaraéw buuj, ỹỹh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hă tabats'aa dăk hyb n'aa,

^o **11.16** Hahỹỹ d' tahanăng pé tii: Tsyt hë P'op Hagă Do wë kasëew dăk paa Abaraâm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahë n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ăăj hë kasëew bong tsyt hë ta wë. Hahỹ na-ăăj hë: Tsyt hë P'op Hagă Do wë kasëew padëék jăam hë pooj jé Kristo hă h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hë P'op Hagă Do wë kasëew padëék sahōnh hë pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakăan.

^p **11.17** Hahỹỹ d' tahanăng pé tii: P'op Hagă Do asog hōm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hỹỹ kä ti ragado dăk na-ăăj hë sa sii Abaraâm hă, Abaraâm panaa hă P'op Hagă Do ky n'aa enooh do paah.

ÿ tagadoo hyb n'aa", näng apäh bë see kyyh. ²⁰Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ mahyb n'aa eãm, a hã hẽ h'yy kasabé manäh. ²¹P'op Hagä Do t'yyd manehiĩn bã joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ãäj hẽ dooh da tat'yyd mehiĩn bã P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bã. ²²Bẽ hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky ennyw né paawä P'op Hagä Do ji wë, dooh tahaja bã ji manesuj bã. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennym bë hã Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hẽ bë hã, bë manabaan bã hahÿÿh: Jããm hẽ taky ennym do hyb n'aa bë tawén gadoo. Ta ti bë mabaan bã, bë hã hẽ bë du do bã bë h'yy ka'eeh, bë na-ãäj hẽ P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bã, p'aa hẽnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã, tii bã P'op Hagä Do gadoo p'aa hẽnh tii, joom moo joom tẽeg hã ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bã sa hã. ²⁴Bëeh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bëeh, tii bã bë tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tẽeg hã, joom moo nahado né paawä bë p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bã tamoo wäd bã, ta bahãnh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hẽnh tets'aa bã ta tẽeg hã.^q

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

²⁵Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bë hã hẽ bë h'yy kasabé mahãnh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'üüm dó, dooh Jesus hã rah'yy gah'ood nä bã, sahõnh hẽ ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do pan'aa ta hã rah'yy kae padäg bã kã. ²⁶Ta ti kajaa bã kã, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë sahõnh hẽ Isaraéw buuj. Tii da né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn' häd näng doo bã naa kajaa da ji h'yyb tym dëeb.

^q **11.24** P'aa hẽnh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wë Isaraéw buuj Jesus hã rah'yy kae bã kã, tahanäng pé tii.

^r **11.26** Jerusarenh häd see ti *Sijõn*. Isaraéw buuj ti na-ãäj hẽ ramaneënh *Sijõn*.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

- ²⁷ Hahỹ ti sa hã ỹ ky n'aa enooh doo, sa hã ỹ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ỹ ado hõm bã kã”,^s näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majĩ dó ti Isaraéw buuj, bëeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë makũh, P'op Hagä Do kamahăn had'yyt hẽ Isaraéw buuj, sa wahë makũ hã taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bã sa hã tanoo do paah. Dooh na-ãj hẽ tah'yy kahỹd bã tasëew hõm do sa hã. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehiĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadah'eeh doo. ³¹ Hỹ kã, Isaraéw buuj na-ãj hẽ raky nadaheeh do wób rabahado padëek do hyb n'aa kã, P'op Hagä Do t'yyd mehiĩn da sa hã, bë P'op Hagä Do t'yyd mehiĩn doo da. ³² Sahõnh hẽ badäk hahỹ bã habong do nabuj keh'ũm, P'op Hagä Do metä kãn. Dooh sa daaj hẽ rahaja bã rakedëeb bã, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehiĩn sahõnh hẽ.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahỹh

- ³³ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do ky enyym!
Tak'ëp baad ub sahõnh hẽ tamoo wät doo.
Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hapäh.
Dooh ji haja bã ji h'yy ganyy bã nyy da
P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.
Dooh ji haja bã ji h'yy gah'ood bã h'ëed hyb n'aa
P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.
- ³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.
Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo.”^t
- ³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hã, tamab'aanh péh!”^u
- ³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ ta hanaa had'yyt hẽ.
Ti né hẽ sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo.
Ta no n'aa had'yyt hẽ.

^s 11.27 Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremij 31.33-34.

^t 11.34 Isajas 40.13

^u 11.35 Jóh 41.11

Taw'ääts hē ta hā ji j'aa etsēē had'yyt hē. Ỹỹ. Tii d' né hē.
Taw'ääts hē.

Tsyt hē P'op Hagä Do wě ji awät do ky n'aa hahỹyh

12 Ti hyb n'aa kä wakān haa, P'op Hagä Do ər tat'yyd mehīin do hyb n'aa, tak'ēp ỹ betsēē bē kan'oo dāk hyb n'aa P'op Hagä Do hā, ta wē bē baboo had'yyt hē hyb n'aa. Taw'ääts hē tsyt hē, nesaa do mahānh, tagen'aak doo da bē babok. Tii da né hē P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'äät doo. Tii da né hē ta Sahee karēn P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ²Bē aboo manā badāk hahỹh hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bē an'oo bē P'op Hagä Do h'yyb h'ỹýt, papuuj, P'op Hagä Do karēn do bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. Tii bā bē hapäh da P'op Hagä Do karēn doo. Taw'ääts hē, baad had'op, P'op Hagä Do tsebē hanoo do ti P'op Hagä Do karēn doo. ³Taky enyym doo gó ỹ P'op Hagä Do asēēw hōm do hyb n'aa ta mejūū do ỹ bahadoo hyb n'aa, hahỹh da ỹ etsēē bē hā: Bē kawehēē manā bē hā hē. P'op Hagä Do anoo do pénh bē h'yy ka'eeh doo, bē hyb n'aa newēē. ⁴Hahỹ hyb n'aa ta ti ỹ etsēē bē hā: Sét hē né paawā ji, hajōng ji hā hanāng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wät doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj. ⁵Ti hadoo ər hā: Hajōk né paawā ēēr, sét hē Kristo hub hadoo ēēr, sét hē Kristo karapee ēēr, ta hā ər h'yy kata dāk do hyb n'aa. Hajōk né paawā ēēr, séd hā ər kata dāk ər da hadoo do hā, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hā ji hā takata dāk doo da. Ti hyb n'aa, bē kawehēē manā bē hā hē ỹ wén nāng. ⁶Ta ky enyww gó P'op Hagä Do an'oo dāk ər hā ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Ɛr hā tetyn hōm ta Sahee ky gabuuj gó ər hajaa doo. Ti hyb n'aa kä, ər see hā P'op Hagä Do an'oo däg bā P'op Hagä Do metēēh do ta wób hā tamaher'oot hyb n'aa, taw'ääts hē ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii. ⁷Ji hā tan'oo däg bā ta wób ji masa doo, tii bā taw'ääts hē ji masa né hē. Ji hā tan'oo däg bā ta wób ji ma metēēk hyb n'aa, taw'ääts hē ji ma metēēk né hē. ⁸Ji hā tan'oo däg bā ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bā taw'ääts hē ji h'yyb en'yym né hē ta wób. Ji hā tan'oo däg bā bedoh do sa hā ji masa hyb n'aa, taw'ääts hē baad né hē ji masa. Ji hā tan'oo däg bā ta wób sa wahē n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ääts hē h'yyb hedoo doo me ji bag'ääs. Ji hā tan'oo däg bā

ta wób ji t'yyd mehiĩn hyb n'aa, taw'ãäts hẽ tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb gó naa bẽ kamahãñ bẽ da hadoo doo. Bẽ kamahãñ manä nesaa doo. Taw'ãäts hẽ baad hadoo do bẽ kamahãñ had'yyt hẽ. ¹⁰Taw'ãäts hẽ ji wakãñ baad ji kamahãñ doo da bẽ kamahãñ bẽ da hadoo doo. Bẽ wehẽẽ bẽ da hadoo doo, bẽ hã hẽ bẽ kaweh'ẽẽh do bahãnh.

¹¹Taw'ãäts hẽ tak'ẽp bẽ hyb n'aa tam'aah P'op Hagä Do wẽ bẽ moo bok do hã. Bẽ h'yyb nahũũj manäh, bẽ moo nahũũj manäh. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bẽ moo boo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ.

¹²Baad hadoo do bẽ gadoo da ta jawén bẽ bahapäh do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ h'yyb tsebee gó bẽ aboo had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ h'yyb jawyg gó bẽ gadoo baad nadoo do bẽ ahob bã. Bẽ eréd manä bẽ ky n'aa etsẽẽ doo.

¹³Bẽ masaa bẽ wẽ hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta wẽ kasẽew bong doo, bedoh doo. Taw'ãäts hẽ baad bẽ gadoo bẽ tób yt nu kejäk doo.

¹⁴Bẽ ky n'aa edẽẽ bẽ hã rejãã doo. Taw'ãäts hẽ bẽ ky n'aa edẽẽ tii. Bẽ ky n'aa was'ee manäh.

¹⁵Taw'ãäts hẽ bẽ tsebee tsebẽ do sa sii. Bẽ aód ha'oot do sa sii.

¹⁶Taw'ãäts hẽ baad bẽ babok ta wób sa wẽ, séd bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahãnh bẽ nu gadäk bẽ edoo manäh. Taw'ãäts hẽ ta wób sa yd jé had'os do sa da bẽ h'yyb hedoo. Bẽ hajaa ta wób mahãnh bẽ edoo manäh.

¹⁷Baad nadoo do bẽ hã ramoo boo bã, bẽ mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ãäts hẽ bẽ hyb n'aa newẽ nyy da baad hadoo do bẽ moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me bẽ tyw n'aa esoos nyy da bẽ bad'oo, hanãm gó bẽ babok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wẽ. ¹⁹Wakãñ haa hedoo do ÿ kamahãñ doo, bẽ mabaaj manä baad nadoo do bẽ hã ramoo bok bã. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hẽ kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“ÿ né hẽ ti ta sãm habaanh doo.

ÿ né hẽ ti baad nadoo do ta sãm hanoo doo”,^v näng mã P'op Hagä Doo.

²⁰P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bë bad'oo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“A majiĩ asa bã,
man'oo ta hã ta waa.
Tahoo kaaj bã,
man'oo ta naëng.
Nu mebyng da tii bã,
baad nadoo tamoo wät do paa hyb n'aa.”^w

²¹Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë bë hã. Taw'ääts hë bë j'aa ketsë nesaa do hã baad hadoo doo me.

13 Hyb n'aa jewyk do sa hã ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh
Taw'ääts hë bë sahõnh hë bë ky daheeh hyb n'aa jewyk do
ji rabag'ääs doo. Ta ti ÿ wén mejüü, dooh P'op Hagä Do
ky gabuuj nadoo pé ji wahë n'aa. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji
wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. ²Ti hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy
kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do wë né hë tah'yy kawareem.
Tii d' hedoo do sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me.
³Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿÿm pé hyb n'aa jewyk do
hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'ÿÿm sa hã. Baad ub,
neÿÿm doo gó ji karën bã ji awäd bã ji wahë n'aa wë, taw'ääts hë
baad hadoo do ji moo wät, tii bã ji wahë n'aa tsebë da ji wë. Ji moo
wät do hã da raj'aa etsë tii bã. ⁴P'op Hagä Do karom hadoo ji wahë
n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hã. Hÿÿ kã,
baad nadoo do ji moo wäd bã, taw'ääts hë ji eÿÿm sa hã, rahajaa do
hyb n'aa ji rarejãã. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejãã
do hadoo tii. ⁵Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji ky daheeh né hë ji wahë
n'aa. Ji ranarejãã hyb n'aa had'yyt hë nado ji ky daheeh. Ji wén ky
daheeh na-ääj hë, ji h'yyb ji hã taky n'aa tapa mahãnh. ⁶Ti hyb n'aa,
ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hë ji häj n'aa bag'ääs do sa hã. Sa hã
ji wén noo ta tii, P'op Hagä Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa,
raty kanewad had'yyt hë do hyb n'aa rabag'ääs do hã. ⁷Taw'ääts hë
bë an'oo né hë dajëër ji häj n'aa bag'ääs do ramejüü doo. Taw'ääts hë
na-ääj hë baad ji weh'ëeh hyb n'aa jewyk do ji hã bag'ääs doo.

⁸Bë küüt enä manäh. Tabad'op hë bë küüt enäh. Jããm hë ji
da hadoo do ji kamahãn do ti bë küüt hado had'yyt hë sa wë.

^w 12.20 Proweh-Bijos 25.21-22

Ta ti ỹ wén her'oot, ta da hadoo do kamahãñ doo, taky dahé dāk do hyb n'aa sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo. ⁹Hahỹ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo: “Aã manä ta see ỹm sii. Madajëeb manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. H'yyb däg manä a da hadoo do h'ëed hã.”^x Ta ti ta ky n'aa jaw'yik doo, ta ky n'aa jaw'yik do wób na-ãaj hẽ, hahỹ sét hadoo do tamejũũ do hã takaja dāk: “Makamahãñ a da hadoo doo, a hã makamahãñ doo da.”^y ¹⁰Jé kamahãñ doo, dooh baad nadoo do tamoo wäd bã ta da hadoo do hã. Ti hyb n'aa, jé kamahãñ do ky dahé däg kãn P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo. ¹¹Taw'ãäts hẽ bẽ ỹ maher'ood wät doo da bẽ babok, da hẽ ër babok bã Kristo matëeh do ji gadaa had'yit hẽ bẽ hapäh do hyb n'aa. Bẽ h'yy kanap'eed manä ha'ỹh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb hedoo, ji h'yyb nãm do hadoo. Ër du doo noo gó Jesus hã ër h'yy ka'eeh doo, hãd badawëet nä ta wẽ ji Kristo ed'ëep doo. Hỹ kã hãd edaa dāk. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb hedo bẽ ỹ maher'ood wät doo da bẽ babok hyb n'aa. ¹²Panyyg ky n'aa gó bẽ ỹ maher'oot tii: Edaa dāk atsëm bahãnh doo, edaa dāk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ër erët badagyp hadoo do ji moo wät do paah.^z Taw'ãäts hẽ baad hadoo doo gó ër babok, ta bag gó ër babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hã ji j'aa ketsë doo. ¹³Taw'ãäts hẽ baad ër babok, adëb bã, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ãäts hẽ dooh ji aoom bã jarakë hedoo do hã. Taw'ãäts hẽ dooh ta bahãnh ji awëe bã na-ãaj hẽ. Taw'ãäts hẽ dooh ër aã bã ji ỹm ji patug nadoo do sii. Taw'ãäts hẽ dooh ër moo boo nu meby n'aa nãng doo. Taw'ãäts hẽ dooh ër aboo bã séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hã, dooh ta wób hã ër h'yy kajewëets na-ãaj hẽ. ¹⁴Bẽ an'oo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bẽ h'yyb gó tabawäd had'yit hẽ, bẽ tah'yyb mahũũm, Kristo bawät doo da bẽ babok hyb n'aa kã. Bẽ an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karën do bẽ h'yyb gó tawäd bã, nesaa do bẽ moo boo mahãnh.

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wẽ ky n'aa hahỹh

14 Taw'ãäts hẽ bẽ gadoo ji hã P'op Hagä Do karën do hã baad h'yy ganehot nä doo. Bẽ ky kedag manä sa sii sa hã baad

^x 13.9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21

^y 13.9 Rewitikos 19.18

^z 13.12 Badagyp hadoo doo, sahõnh hẽ nesaa pé tii.

hadoo do p'ãã. ²Ta wób sa hã tahajaa sahõnh hẽ ji awëë bã. Tii d' nado ta wób sa hã. Baad h'yy ganehot nã do sa hã, dooh ji awëë bã ta dab. ³Sahõnh hẽ haw'aa doo, sahõnh hẽ hawëh doo, taw'ãäts hẽ dooh ramak'yyts bã ta dab nawëh doo. Ti hadoo ênh ta dab naw'ëeh doo, taw'ãäts hẽ dooh raky n'aa ety bã baad nadoo do hã ta dab haw'ëeh doo, P'op Hagä Do gado däk do hyb n'aa sahõnh hẽ haw'aa doo, sahõnh hẽ hewëh doo. ⁴Karom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ta tii: Dooh taw'ãäts hẽ tado bã ta see karom ji nabuuj gedo bã, baad tamoo nawäd bã ji edoo bã. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti taher'oot da baad tawäd bã, baad tanawäd bã. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hẽ tabahado däk tan'oo bã.

⁵Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahãnh. Ta wób sa hã, séd uuh had'yyt hẽ ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad bë bahapäh bë h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bë bad'oo bë bahed'oo doo. ⁶Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahõnh hẽ hawëh doo, sahõnh hẽ hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hẽ, ta waa, ta tä hyb n'aa P'op Hagä Do hã taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hẽ. P'op Hagä Do hã na-ääj hẽ taj'aa etsë tii. ⁷Dooh ër daaj hẽ ër ta danäh ër do bã ër aboo bã, ër dajëb bã na-ääj hẽ. Dooh ji daaj hẽ ji h'yyb en'yym hyb n'aa ji awäd bã, ji dajëb bã. ⁸Badäk hahÿÿ bã ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yym hyb n'aa tii, ër dajëb na-ääj né hẽ. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿÿ bã ër abok bã, ër dajëb bã na-ääj hẽ, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hẽ ëër. ⁹Ti hyb n'aa né hẽ Kristo wén dajëp, tawén ganä wät, sahõnh hẽ sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ääj hẽ.

¹⁰Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë ky n'aa etyy bë wakään hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakään hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Ër sahõnh hẽ, ër da kametä däk P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ër hã tabaher'oot hyb n'aa tagado bã, taganado bã ër moo bok do paah. ¹¹Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bã”, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

“sahõnh hẽ rabehty b'ëeh da sa taron nu paa me pój ỹy jé.
Sahõnh hẽ raj'aa etsẽ da P'op Hagä Doo”, näng mã P'op Hagä
Do kyyh.^a

¹²Ti hyb n'aa kä, ër sahõnh hẽ, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hã ër
da kaner'oot ër babok do paa hã.

¹³Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ ër erét ër da hadoo do ër ky n'aa etyy
doo. Taw'ääts hẽ baad bẽ hyb n'aa matakä, tabad'op hẽ bẽ moo
boo mahãnh, tabad'op hẽ bẽ her'ood mahãnh baad nadoo do hã
h'yyb tatuk do bẽ seeh. ¹⁴Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ỹ
h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hẽp ỹy gó ỹ bahapäh hahỹh:
Ji awa do mahang, ji awẽh do mahang, dooh ti hanäng pé baad
nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad
ub ti sahõnh hẽ. Ti hadoo né hẽ, jé hahỹ da hyb n'aa newëë
doo: “Hahỹ dooh ji awëë bã. Dooh P'op Hagä Do karën bã ji awëë
bã”, tanoo bã ta h'yyb gó, tii bã taw'ääts hẽ nado tawëë bã. Baad
nado däk ti ta hã. ¹⁵Bẽ awa do hyb n'aa, bẽ awẽh do hyb n'aa bẽ
wakãän hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bẽ h'yyb rejã bã, tii bã
dooh kamahãnh gó bẽ aboo booh. Bẽ an'oo manã bẽ awẽh do hyb
n'aa bẽ wakãän hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad
rawén h'yy kanae wät. ¹⁶Ti hyb n'aa hahỹ ỹ etsëë bẽ hã: Bẽ adoo
manã bẽ wakãän hedoo do h'yyb rejã doo, baad né paawä ti bẽ
hã. Taw'ääts hẽ bẽ h'yyb bẽ meso, baad hadoo do bẽ hã hyb n'aa,
ta wób Jesus hã h'yy kana'eeh do bẽ raky n'aa rejã mahãnh. ¹⁷Ta
ti ỹ wén etsëë bẽ hã, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb
n'aa nado, ji eëëk do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bã ji P'op Hagä
Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hã. P'op Hagä Do
ji tabag'ääs bã, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahũũm do hyb n'aa
baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do
wẽ, tsebee gó ji bawät na-ääj hẽ. ¹⁸Ta tii da Kristo wẽ moo bok
do rah'yyb en'yyim P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hẽ ta wób
raher'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hẽ h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo
do wẽ hanoo do hã ër h'yyb padëëk, ër moo booh. Taw'ääts hẽ ër
h'yyb padëëk na-ääj hẽ ër moo bok ër da hadoo do masa do hã,
Jesus hã ër h'yy ka'eeh do takah'ũũm hyb n'aa. ²⁰Bẽ rejã manã bẽ
da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bẽ awa do hyb

^a 14.11 Isajas 45.23

n'aa, bē awēh do hyb n'aa sa hā baad nadoo doo. Tahaja né paawā sahōnh hē ji awa bā, ji awēē bā, dooh taw'āāts hē tado bā ji awēē bā, ji awa bā ta see h'yyb panas'ēēh doo, baad tah'yy kanae wāt hanoo doo.^b ²¹Taw'āāts hē dooh ji eēg bā uwa s'ēēb, taw'āāts hē dooh ji awēē bā ji tā, ta ti ji da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bā. Taw'āāts hē tabad'op hē ēr moo boo ēr da hadoo do baad nadoo do hā tah'yyb tatuk doo.

²²Baad tado bā a hā sahōnh hē hedoo pé ji awēē bā, uwa s'ēēb ji eēg bā, taw'āāts hē tii. P'op Hagā Do hapāh a h'yyb. Mamejō manā ta wób ragadoo a hā pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedēng jé ta hā hē ky n'aa kanatapaa doo, ta hā pé baad hadoo do p'āā. ²³Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tā tawēē bā, ta hā pé ji nawēh doo. P'op Hagā Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahōnh hē ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wāt doo, baad nado ti P'op Hagā Do matym gó.

15 Taw'āāts hē ēēr, baad P'op Hagā Do hā h'yy kasadā doo, ēr gadoo, ēr masa ēr da hadoo do baad nado nā P'op Hagā Do hā h'yy kasadā doo. Taw'āāts hē dooh ēr karēn do jawén ēr abooh. ²Taw'āāts hē ēr sahōnh hē ēr h'yyb en'yym ēr wakāān hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hā, baad P'op Hagā Do hā rah'yy kasadā hyb n'aa kā. ³Kristo na-āāj hē, dooh ta daaj hē tah'yyb en'yym do jawén nado paa tabawāt. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawāt, hahy kerih do paa metēēh doo da né hē: “Jó ȳy tabadāng ōm raky n'aa rejāā doo. Ȳ né hē gado dāk, a hā tanadāng hyb n'aa”,^c nāng kerih do paah. ⁴Sahōnh hē P'op Hagā Do kyyh p'ooj ub kerii dāk doo, takerii dāk ēr tama metēēk hyb n'aa, h'yy ganajēng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb nām doo me ēr gada hyb n'aa baad hadoo do ēr hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. ⁵P'op Hagā Do hā, ji h'yy ganajēng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, ȳ ky n'aa etsēē, séd bē h'yyb hedo had'yyt hē tan'oo bā, Kristo Jesus bawād wāt doo da bē babok hyb n'aa, ⁶sét hadoo doo me bē h'yyb, sét hadoo doo me bē kyyh, P'op Hagā Doo, ēr Wahē N'aa Jesus Kristo Yb, bē j'aa etsē hyb n'aa kā.

^b 14.20 Hahȳy d' apāh Paw-Ro hanāng péh: Ji awēē bā ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawēh hyb n'aa ta hā pé ji nawēh doo. Tii bā ta hā hē, ta daaj hē ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bā teréd hōm Jesus hā tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hē, ta hā hē ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wāt ted'oo do hyb n'aa.

^c 15.3 Saaw-Mo 69.9 hā takerii dāk ti P'op Hagā Do hā kahe'oot do paah.

⁷Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē bē gadoo bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo, bē Kristo gado dāk doo da. Taw'āāts hē tii da bē bad'oo P'op Hagā Do kawehēē dāk hyb n'aa. ⁸Bē hyb n'aa newē bē ŷ maher'oot doo: Kristo bana kăn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hē P'op Hagā Doo, tametēēh hyb n'aa, Judah buuj sa wahē makũũ hā P'op Hagā Do ky dāng do takaja dāk hyb n'aa, ⁹Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa, sa wē tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa. Tii da né paa takerii dāk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hā ŷ j'aa etsē da Judah buuj nadoo do mahang. Õm ŷ ma ejām da.”^d

¹⁰Hahỹỹ da na-āāj hē takerii dāk:

“Bēēh, Judah buuj nadoo doo,
bē tsebee P'op Hagā Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”^e

¹¹Hahỹỹ da na-āāj hē takerii dāk:

“Bēēh, Judah buuj nadoo doo,
bē j'aa etsēē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo.
Sahõnh hē badāk hahỹỹ hā habong doo,
bē j'aa etsēē ta hā.”^f

¹²Hahỹỹ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang
Judah buuj nadoo do bag'āās doo.
Ta hā da rah'yy kasadā.”^g

¹³P'op Hagā Do hā, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hā ŷ ky n'aa etsēē bē h'yy gadajang tan'oo bā, h'yyb nyyw gó bē babok tan'oo bā bē hā, ta hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ŷ

^d 15.9 2 Samuélw 22.50, Saaw-Mo 18.49

^e 15.10 Dew-Teronom 32.43

^f 15.11 Saaw-Mo 117.1

^g 15.12 Isajas 11.10. Dawi makũ yb ta ti Jesé. Jesus né ti *Jesé panaa* Judah buuj nadoo do bag'āās doo.

wén ky n'aa etsēē, ta Sahee hejój me tan'oo bă baad ub had'yyt hē bē gada hyb n'aa ēr hā taky n'aa enooh doo.

¹⁴Wakān haa hedoo doo, baad ỹ bahapāh hahỹ hēp ỹỹ gó: Bē ky ennyw had'yyt né hē bē da hadoo do wē, baad bē bahapāh nyy da P'op Hagā Do karēn ji bawāt, baad bē bahajaa bē maher'oot bē da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. ¹⁵Ti hadoo né hē, dooh né hē ỹ ky n'aa eām bă bē ỹ ma erii wāt do hā, ta ti bē mabaan mahānh. Tii da bē ỹ wén ma erii wāt, ta ky ennym doo gó P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa hā ỹỹ, ¹⁶Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panāg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh doo, P'op Hagā Do matym n'aa manaa do hadoo ỹỹh. Judah buuj nadoo do hā ỹ maher'oot P'op Hagā Do panyyg hanām doo, P'op Hagā Do matym n'aa hadoo P'op Hagā Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagā Do Sahee sa h'yyb gó moo wāt do hyb n'aa, tsyt hē nesaa do mahānh kasēew hōm do rabahadoo hyb n'aa kă.

¹⁷Ti hyb n'aa, ti anāng ỹ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagā Do wē ỹ moo wāt do hyb n'aa. ¹⁸Ti hadoo né hē, jāām hē ỹ h'yy kasab'ee ỹ moo wāt do hā Kristo moo wād wāt do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hā ỹ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ỹ moo wād wāt do hyb n'aa, Kristo an'oo bă Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do hā raky daheeh hyb n'aa. ¹⁹Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa nāng do hejój gó, P'op Hagā Do Sahee hejój gó ỹ moo wād wāt sa mahang. Jerusarēnh bă naa, Iiriko hād nāng do hāj n'aa bód hēnh kă baad ỹ baher'ood hōm sahōnh hē sa hā Kristo panyyg hanām doo. ²⁰Hahỹỹ da had'yyt hē ỹ bahed'oo: Ỹ karēn ỹ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nă bă, ta wób ramoo bok do jó ỹ moo nawāt hyb n'aa. ²¹P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo da ỹ karēn ỹ bad'oo. Hahỹỹ da takerii dāk:

“Panyyg tamah do rahapāh da,

Ta ky n'aa nanapāh do h'yy kadew'uuh da.”^h

²²Raky n'aa nanapāh nă bă ỹ maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bă bē wē ỹ hegāā bă. ²³Hỹỹ kă, ỹ haja dāk do hyb n'aa babă Kristo ky n'aa ỹ maher'oot doo, hajōō dāk hyb n'aa na-āāj hē ta baab ỹ karēn do bē wē ỹ baheg'āās,

^h 15.21 Isajas 52.15

²⁴ÿ karën paawä bë panang bä ÿ nu däng dó Es-Pāj häj n'aa bä ÿ mahôm me, bë ÿ bahehëen hyb n'aa. Bë ÿ bahehëen do jawén paa bä, banadawëd né paawä, ÿ karën paawä ÿ bë masa Es-Pāj hënh ÿ bahôm doo. ²⁵Jerusarënh hënh ÿ bahôm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hënh habong do sa matym n'aa ÿ tajooh hyb n'aa. ²⁶H'yyb tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padëek dajëër, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷Sa daaj hë, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ääts hë né hë ti ramasa sa hä, raküüt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wë. Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do sa hyb n'aa né hë Judah buuj nadoo do ragado däk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ti ramasa hÿÿ kä Judah buuj hä sa wë hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸Sa matym n'aa ÿ tajooh do jawén paa bä, baad sahôn hë dajëër ragado däk ÿ bahapäh bä kä, ÿ tsyym kadoo da Es-Pāj häj n'aa hënh ÿ bahôm doo. Ta hõö bä ÿ nu däng dó bë panang bä, bë ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ²⁹Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë wë ÿ kajaa bä, tak'ëp bë da Kristo ky n'aa edëng da hëp ÿ n'aa.

³⁰Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa karapee ër bahadoo do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ääj hë, tak'ëp ÿ betsëe bë hä, si ÿÿ P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëe had'yyt hë hëp ÿ n'aa. ³¹Bë ky n'aa ets'ëe ÿ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahänh.ⁱ Bë ky n'aa ets'ëe na-ääj hë, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wë ÿ mahüüm doo. ³²Taw'ääts hë tii da bë ky n'aa ets'ëe, P'op Hagä Do karën bä, h'yy gadajaa gó bë wë ÿ kajaa hyb n'aa, bë mahang ÿ h'yy kameh'ääk hyb n'aa, p'aa hënh ÿ h'yyb hëdo däk hyb n'aa kä. ³³Hÿÿ kä ÿ karën P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yyim doo, bë mahang tabawät. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

Sa hä Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

16 Bë ÿ maher'oot ër änh hadoo do Pëb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hä h'yy ka'eeh do panang Sën-Kerej

ⁱ 15.31 Tii d' tawén etsëe sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajään do hyb n'aa ta wë. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii. ²Taw'ääts hē bē gadoo bē wē takajaa bä, bē nemuun Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. Taw'ääts hē baad bē gadoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tsyt hē ta wē kasëew däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hē bē masaa ta hã, hajông do tamasaa wät do hyb n'aa. Ý na-ääj hē tamasaa wät.

³Bē maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ý hyb n'aa esee sa hã. Nemon ýý Kristo Jesus wē ramoo bok tii. ⁴Rahapëë né paawä dajëp sa hã péh, ti hadoo né hē ý ramasa. Ýýh, sahõnh hē Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do na-ääj hē, ää tsebē sa wē, baad hadoo do ää hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵Taw'ääts hē hät ýý gó bē edëe na-ääj hē Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bä kahet'aa doo.

Bē maher'ood najis ýý, Epenet häd näng doo, ý hyb n'aa esee ta hã. Hãj n'aa bód Asija häd näng doo bä, jããm hē pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶Hät ýý gó bē edëe Marija, tak'ëp bē hyb n'aa moo wät do paah. ⁷Hät ýý gó bē edëe nemon ýý Isaraéw buuj hedoo doo, ãn-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ýý radewäts b'ëeh do paah. Ky n'aa etsëeh tii, Jesus mejüü do sa mahang. Pój ýý jé Kristo hã rah'yy kae padëek tii.

⁸Hät ýý gó bē edëe aj'yy ãm-Pijat häd näng doo, ý kamahãn doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. ⁹Hät ýý gó bē edëe aj'yy Uh-Bãn häd näng doo, ër sii Kristo wē moo wät doo. Hät ýý gó bē edëe najis ýý Es-Takis häd näng doo. ¹⁰Hät ýý gó bē edëe aj'yy Aperes häd näng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hē Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Hät ýý gó bē edëe aj'yy Aris-Tob häd näng do tób yt hã haj'eenh doo. ¹¹Hät ýý gó bē edëe aj'yy Erodijôn häd näng doo, nemon ýý Isaraéw buuj hedoo doo. Hät ýý gó bē edëe aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹²Hät ýý gó bē edëe ýýj Tiripena, Tiriposa häd enäh doo. Tak'ëp ramoo bok do ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē. Hät ýý gó bē edëe ýýnh Peh-Sid häd näng doo, najis ýý, tak'ëp né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wäd wät doo. ¹³Hät ýý gó bē edëe aj'yy Rupu häd näng doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē kasëew hõm doo. Hät ýý gó bē edëe na-ääj hē ta ýýn. Ta t'aah hadoo ý tagadoo paah. ¹⁴Hät ýý gó bē edëe ajyy Asín-Kirito, Peregõn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hät ýý gó bē edëe na-ääj hē ër hýýj hedoo do P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa

sa sii kahet'aa doo. ¹⁵Hät ỹy gó bē edēē aj'y'y Pirorogo häd näng doo, ỹynh JuriJa häd näng doo, aj'y'y Neru häd näng doo, ta ānh daheeh. Hät ỹy gó bē edēē na-āāj hē aj'y'y Orim-Pas häd näng doo, sahōnh hē P'op Hagä Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-āāj hē.

¹⁶Baad bē kedēē bē da hadoo do hā. Sahōnh hē Kristo hā h'y'y ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do bē m' rahyb n'aa esee.

¹⁷Wakān haa hedoo doo, ỹ etsēē bē hā, bē kanā séd ji h'y'yb nahedoo hanoo do sa mahānh, ji rah'y'yb panas'ēēh do mahānh na-āāj hē, ta see hadoo, bē gado dāk do hadoo nado ma met'ēēk doo. Bē ky dahé manā sa hā. Dawēē bē kanā sa mahānh. ¹⁸Dooh Kristo, ēr Wahē N'aa wē ramoo bok tii. Sa h'y'yb karēn do jawén rababok. Ky kamep'ēēh doo me, ji hā raj'aa etsē doo me rawedii baad manatakēē doo.

¹⁹Kristo hā h'y'y ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do raky n'aa napēē dāk baad bē ky dahé dāk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ỹ h'y'y gadajang. Ti hadoo né hē, baad hadoo do hā ỹ karēn paawā bē h'y'y ganāng, taw'āāts hē bē nahapāh do hadoo nesaa doo. ²⁰Edaa dāk P'op Hagä Doo, h'y'yb nyyw gó ji bawāt hanoo doo, bē j'aa ketsē tan'oo bā Nesaa Do Yb hā. Jesus, ēr Wahē N'aa ky enyym da bē hā.

²¹Tsimoot, si ỹ moo wāt doo, bē m' tahyb n'aa esee. Nemon ỹy Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasōn, Sosipater häd enäh doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee.

²²Ỹyh, Tesijo häd näng doo, hahy Paw-Ro mejũũ do herih doo, bē sii Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo hā h'y'y kata dāk doo, bē ỹ hyb n'aa esee.

²³Aj'y'y Gajo häd näng do bē m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bā ỹ tagado had'yyt hē. Sahōnh hē Jesus hā h'y'y ka'eeh do babā habong doo, ti na-āāj hē baad tagadoo. Eras, panang dajēēr hagā n'aa, ēr hỹj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-āāj hē, bē m' rahyb n'aa esee. [²⁴Ỹ karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyym sahōnh hē bē wē. Ỹy. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.]

²⁵Hỹy kā, taw'āāts hē ēr j'aa etsē P'op Hagä Doo. Ti né hē tahajaa panyyg hanām do ỹ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bē h'y'y kae had'yyt hē tan'oo bā. P'ooj ub dooh rahapēē nā bā ta ti ky n'aa. ²⁶Hỹy kā, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hā kametā dāk P'op Hagä Do panyyg hanām doo, sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do mejũũ do hyb n'aa, kaher'ood dāk sahōnh hē badāk hahỹy hā

habong do sa hã, Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh
hyb n'aa na-ããj né hẽ. ²⁷Taw'ããts hẽ P'op Hagä Doo, sét hadoo do
tak'ëp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsëë had'yyt hẽ Jesus Kristo hyb
n'aa. Yỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kä.

1 KORĪN

**Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korĭn hãd nãng doo bã
habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹỹh**

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahỹỹh

1 Paw-Ro ỹ ti hỹỹh, P'op Hagã Do karĕn do hyb n'aa ỹ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado dãk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ēr hỹỹj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bẽ ỹ edëng, ²bëeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korĭn hãd nãng do panang bã habong doo. Tsyt hẽ, ta wẽ bẽ tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.^a Sahõnh hẽ jé pad'yyt hẽ ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ëë do sii hẽ bẽ tabetyn hõm tsyt hẽ, ta wẽ had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. Sahõnh hẽ ěr wahẽ n'aa né hẽ ti Jesus. Jé pad'yyt hẽ habong do sa Wahẽ N'aa, ěr Wahẽ N'aa na-ããj hẽ. ³Ỹ karĕn P'op Hagã Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yyim bẽ hã. Ỹ karĕn baad bẽ rah'yyb en'yyim.

⁴P'op Hagã Do hã ỹ tsebee had'yyt hẽ bẽ hyb n'aa, baad bẽ wẽ taky enyyim do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bẽ hã ta ky n'aa baad bẽ bahajaa bẽ baher'oot, baad tabanoo bẽ hã takarĕn do baad bẽ bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bẽ hã. ⁶Baad bẽ gado dãk Kristo ky n'aa bẽ hã ãã her'ood wãt do paah. Te hub né hẽ kã bẽ hã kã. ⁷Ti hyb n'aa kã, hỹỹ kã bẽ h'yyb gó tabanyy dãk sahõnh hẽ P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bẽ gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ěr Wahẽ N'aa p'aa hẽnh tabahyng bã kã. ⁸Baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bẽ tah'yyb hej'oonh, baad bẽ baboo had'yyt hẽ hyb n'aa, tagadëëg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hẽ bẽ hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bẽ hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹P'op Hagã Doo, bẽ tanaëenh do Jesus Kristo ěr Wahẽ N'aa sii bẽ babok hyb n'aa, dooh bẽ teréd bã. Tamoo wãt né hẽ ji hã taky dãng doo.

Sa h'yyb gó raketyn hõm do ky n'aa hahỹỹh

¹⁰Wakãn haa, ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ëp ỹ betseẽ bẽ hã, séd hã bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa, bẽ h'yy kanetyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. ¹¹Ỹỹnh Korowéh hãd nãng do

^a 1.2 Ji hyb n'aa tadajëp, ji hyb n'aa taganã wãt, tahanãng pé ti *Kristo bad'oo doo*.

karapee ỹ rapanäk bë ky n'aa. Bë ky ked'aak bë mahang, sa nooh. ¹²Hahỹỹ d' mä bë kyyh: “Paw-Ro karapee ääh”, näk mä bë wób sa kyyh. “Aporos karapee ääh”, näk mä bë wób. “Peed karapee ääh”, näk mä ta wób. “Kristo karapee ääh”, näk mä ta wób kä. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bë kyyh. ¹³Ketyn hõm g'eeh ti Kristo bë hã? Ỹ g'eeh, Paw-Ro, bë hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã kepëëm däk do paah? Hät ỹỹ gó paa bë ranu gemuun? Dooh. ¹⁴Taw'ääts hẽ hã ỹỹ, ỹ tsebé, dooh bë ỹ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jääm hẽ ajyy Kiris-Po, Gajo häd enäh do ỹ nu gemuun paah. ¹⁵Taw'ääts hẽ dooh bë ỹ nu gemuun boo bã ỹ wén näng, hät ỹỹ gó bë nu kemuun bë naher'oot hyb n'aa. ¹⁶Ỹ hyb n'aa es'ee däk hỹỹ kä Es-Tepanas tób yt hẽ habong do na-ääj hẽ ỹ nu gemuun paah. ¹⁷Dooh ta wób ỹ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejũũ do hã ỹỹ. Ta ky n'aa hanäm do ỹ baher'ood hõm ti ỹ tamejũũ doo. Ta ky n'aa ỹ baher'oot bã, dooh ỹ her'ood bã badäk hahỹỹ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hejój hã maa newëë do raj'aa etsë hyb n'aa. Dooh ỹ karën bã kèh ỹ tak'ëp ỹ haj'ap do hã raj'aa etsëë bã.

¹⁸B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hênh hahõm do sa hã. Êr hã kä, banesaa mahãnh ted'ëep do hã, P'op Hagä Do hejój kametä däk ta tii hã. ¹⁹Tii da né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó. Hahỹỹ da ta kyyh:

“Ỹ ahäj jëng da tak'ëp hajaa do rahapäh doo.

H'yy ganäng do sa h'yyb ỹ makyys da”,^b näng kerih do hã.

²⁰Äkä, nyy da P'op Hagä Do h'yyb tak'ëp hep'ëeh do sa hã? Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do sa hã ênh? Badäk hahỹỹ hã tak'ëp h'yy ganäng doo gó her'oot do sa hã ênh? P'op Hagä Do wareem däk badäk hahỹỹ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado däk rahajaa do paa tan'oo bã. ²¹Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagä Do anoo badäk hahỹỹ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do ta hã ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagä Do h'yyb däng ted'ëep ta wë ta ky n'aa hyb n'aa ta hã h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawä Kristo ky n'aa.

²²Judah buuj rakarën kapehuunh doo, meuj n'aa näng doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos

^b 1.19 Isajas 29.14

tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³Tii d' né hē paawā rakarēn, āā maher'ood had'yyt hē Kristo b'aa kajatsëk do hā kepëēm dāk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejāā. Judah buuj nadoo do sa hā, daap mā ta ti Jesus dajëp do ky n'aa. ²⁴P'op Hagä Do h'yyb däng do sa hā kā, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā na-āāj hē, Kristo hā kametä dāk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-āāj hē. ²⁵Daap hedoo do P'op Hagä Do wē hanäng do red'oo doo, badäk hahÿÿ hā habong do tak'ëp rahajaa do bahānh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahÿÿ hā habong do tak'ëp sa hejój bahānh né hē tii.

²⁶Bē hyb n'aa es'ee wakān haa bē P'op Hagä Do asëew hōm noo gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang tak'ëp hajaa doo, badäk hahÿÿ hā habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bē mahang tahajōō bā ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷P'op Hagä Do asëew hōm ta wē badäk hahÿÿ hā habong do sa hā h'yy gatemah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ëp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wē kā. P'op Hagä Do wén sëew hōm ta wē badäk hahÿÿ hā habong do sa hā hyb n'aa sakog is doo, hejooñh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸P'op Hagä Do asëew hōm badäk hahÿÿ hā raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä Do asëew hōm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hā. ²⁹Tii d' tawén d'oo, tabad'op hē ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā sa hā hē P'op Hagä Do matym gó. ³⁰P'op Hagä Do né hē ti h'yyb ta dāk bëeh, Kristo Jesus hā. Kristo hā kametä dāk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hē ji tabed'ëep. Kristo hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ër h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hē ër baboo kán P'op Hagä Do wē. Kristo né hē ti ër hed'ëep do nesaa do mahānh. ³¹Ti hyb n'aa kā, “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'āäts hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā takasab'ee.”^c P'op Hagä Do kyy kerih do hā tii da ta kyyh.

B'aa kajatsëk do hā Kristo dajëp do ky n'aa hahÿÿh

2 Wakān haa, bē wē ÿ kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bē hā ÿ baher'oot hyb n'aa, dooh ÿ her'ood bā tak'ëp ma kamet'ëek do rer'oot doo da. Dooh na-āāj hē ÿ her'ood bā tak'ëp hajaa do kyy da. ²Tii d' ÿ wén d'oo, hahÿÿ da ÿ h'yyb däng bē mahang ÿ bawät

^c 1.31 Jeremij 9.24

noo gó do hyb n'aa: Jāām hē Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsēk do hā tadajēp do ky n'aa ȳ karēn bē ȳ maher'oot. ³Bē mahang ȳ bawāt bā ȳ nahejooj its, ȳ kajajān paa ȳ eỹm do hyb n'aa.^d

⁴Ta ky n'aa bē ȳ panāk noo gó, bē ȳ ma metēek noo gó, dooh badāk hahỹ hā habong do tak'ēp hajaa do kyy me bē ȳ maher'ood bā bē ȳ h'yyb wareem hyb n'aa, bē ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bē ȳ maher'oot noo gó, P'op Hagā Do Sahee hejój tametēeh bē h'yyb gó te hub né hē ta ky n'aa ȳ her'oot doo. ⁵Tii da ȳ wén d'oo paah, P'op Hagā Do hejój hyb n'aa bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badāk hahỹ hā habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapāh P'op Hagā Do ji h'yyb gó ky n'aa hahỹh

⁶Ti hado né paawā, baad Jesus Kristo ky n'aa hapāh doo, ky dah'eeh do sa mahang āā her'oot né hē kyyh tak'ēp hajaa doo. Dooh badāk hahỹ hā hanāng do hajaa do tado bā, dooh badāk hahỹ hā habong do sa wahē n'aa hajaa do tado bā āā ma metēek doo. Ahēj jēes da ta ti sa wahē n'aa hejój. Edah ta ti sa wahē n'aa ragawatsig jēng. ⁷P'op Hagā Do tak'ēp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapāh do ti āā her'oot doo.^e Kejēn né paawā tii, badāk hahỹ hā habong do sa mahānh, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé P'op Hagā Do h'yyb dāng ta ti ēr hā, ta tii gó ēr j'aa etsē hyb n'aa.

⁸Dooh badāk hahỹ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa wahē n'aa rah'yy genā bā ta ti P'op Hagā Do hajaa do hā. Ta hā rah'yy genā bā paawā, dooh paawā repēem dāg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹Hahỹ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapāh doo,
dooh noo gó ramaa newēē doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēē doo,
ti né hē ti P'op Hagā Do enām do ta hā kamahān do sa hā”,^f
nāng kerih doo.

¹⁰Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagā Do metā wāt paa āā hā. Sahōnh hē P'op Hagā Do Sahee hag'āās. P'op Hagā Do h'yyb

^d 2.3 Paw-Ro wén eỹm apāh sa mahang tabawāt noo gó, dooh takarēn bā tesōōts bā P'op Hagā Do ta hā mejūi do hā. Dooh Paw-Ro karēn bā ta hā raj'aa etsēē bā. Jesus hā takarēn raj'aa etsē.

^e 2.7 Jesus Kristo ky n'aa né hē tii.

^f 2.9 Isajas 64.4

ji nahapäh do sii hē taheg'āās, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametēeh ji hā. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newëë doo. Jāām né hē hapäh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hadoo né hē P'op Hagä Do hyb n'aa newëë do hā. Jāām né hē ta Sahee hapäh. ¹² Hÿÿ kă, dooh badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newëë do tado bā āā gado däk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagä Do anoo do ër hā, taky ennym doo gó baad ër hā tabanoo do ër bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ër hā tama metēek do āā her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahÿÿ hā hanäng do ji hajaa doo me tado bā. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee āā hā tanoo doo me āā tab'ëes baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bā P'op Hagä Do Sahee hā hana doo. Daap hadoo do ti ta hā. Dooh tah'yy ganyy bā ta hā, jāām hē P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hā. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hē h'yy gan'yyh sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bā P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hā. ¹⁶ Ti d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.
Dooh ta hā ma metēek péh.”^g

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hā hana doo.

Séd hā Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿÿh

3 Wakän haa, bë panang bā ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bā paawä bë ÿ maher'ood bā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm do sa hā ji her'oot doo da. Bë ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hā ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bë hapëë nä bā, ÿ hanäng péh. ² Jāām hē hād nahejoonh doo me bë ÿ metēek paa P'op Hagä Do hā hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hā. Dooh ÿ haja bā hejoonh do bë ÿ ma met'ëëg bā. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bë hā. Da hē na-āāj hē, dooh tagah'ood

^g 2.16 Isajas 40.13

nā bā bē hā, ³badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nā do hyb n'aa bē h'yyb. Bē mahang h'yy kajew'ëēs nā, bē kaj'ōōk nā. Badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nā bē h'yyb ta ti tametëēh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bē babok nā. ⁴“Ỹ Paw-Ro karapee”, näng bē seeh. “Ỹ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bē babok nā ta ti metëēh.

⁵Jaa Aporos bē hā péh, jaa ỹ bē hā péh, bē p'āā kajew'ëēs doo? P'op Hagä Do karom ub āā ti hỹỹh. Āā hyb n'aa, āā ma metëēk do hyb n'aa, bē h'yy kae däg kăn Jesus Kristo hā. Āā moo bok P'op Hagä Do anoo do āā hā. Hā ỹ tanoo do ỹ moo wät, Aporos hā tanoo do tamoo wät. ⁶Ji joom ky n'aa gó bē ỹ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ỹỹh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' āā badoo né paawä, dooh āā tado bā joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-āāj hē naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jāām hē P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸Séd hā joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sām P'op Hagä Do hanaa. ⁹Séd hā āā moo bok P'op Hagä Do wē. P'op Hagä Do gëew hadoo bëēh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëēh, āā tamaa sooh doo. ¹⁰Hā ỹ taky enyym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo dāk hā ỹỹ, pä s'ëēb me tób tahem'aa do sa wahē n'aa hado dāk ỹ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ỹ at'ëēg sëēk do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëēk do hadoo tób. Ỹ du doo do hā ramoo bok ỹ hanäng pé.^h Taw'ääts hē sahōnh hē baad rahyb n'aa matakëē nyy da tób hadoo do hā ramoo bok. ¹¹Ti anyy dāk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ääts hē baad rahyb n'aa matakëē nyy da ta hā ratamaa sëēk”, ỹ wén näng. ¹²Tób hejój n'aa hā ta wób rat'ëēg sëēk apäh pä ky n'aa gebah do s'ëēb hadoo doo me, k'ääts tęg gabarëēh do s'ëēb hadoo doo me, k'ääts tęg hawak do s'ëēb hadoo doo me. Ta wób rat'ëēg sëēk apäh ta hā b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³Jesus matëēh bā kă, tii bā da ramoo bok do tametyy, baad tado bā, baad tanado bā.

^h **3.10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hā ji ma metëēk doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hā tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëēg magyys hē, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hā. Ti hyb n'aa, ỹ du doo do hā ramoo bok, Paw-Ro wén näng.

Ti noo gó kametëeh da ramoo bok doo, nyy da. Tëeg hõ hadoo doo gó kametä dāk da baad tado bā ramoo bok doo, baad tanado bā. Ramoo bok do tëeg hõ hadoo do metyy da. ¹⁴Ta see tatama do tanaooj jëe bā, tagadoo da tamoo wāt do sām baad hadoo doo. ¹⁵Tatama do taooj jëe bā, dooh da tagado bā tamoo wāt do sām, Jesus edëeb né paawā ta hā. Tedëeb né paawā, aj'yy tób kataa hõm do mahānh ked'ëep do hadoo ta hā. Sahõnh hē ta wē hanāng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bë mahang tabawāt. Dooh g'eeh bë hapëe bā ta tii? ¹⁷P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejāā doo, ⁱP'op Hagä Do rejāā na-āāj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bë né hē ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸Bë kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo, taw'ääts hē teréd hõm ta tii da tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hē paawā h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kã h'yy ganāng do tabahadoo hyb n'aa kã. ¹⁹Tii d' ÿ wén nāng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagä Do matym gó ta hā h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ëp hajaa doo, rah'yy kamep'ëeh doo me.” ^j²⁰Hahÿÿ da na-āāj hē takerii dāk: “Daap né hē tak'ëp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh.” ^k²¹Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooh bë h'yy kasabé wäd bā bë ma matëg sa hyb n'aa, sa karapee bë bahadoo hyb n'aa. Sahõnh hē P'op Hagä Do an'oo dāk bë hā: ²²ÿ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahõnh hē badäk hahÿÿ hā hanāng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edëp doo, ji dajëp doo, da hē ji bawāt nā bā, hÿ jawén hawāt doo. Sahõnh hē tii, bë matym n'aa né hē tii. ²³Bëe kã, Kristo ma hadoo bëeh, Kristo karapee bëeh. Kristo kã, P'op Hagä Do ma hadoo, P'op Hagä Do t'aah kã.

Jesus mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

4 Ti hyb n'aa, taw'ääts hē hahÿÿ da bë h'yyb āā hā, bë ma matëg hedoo do sa hā: Kristo kaser n'aa, sa hā kan'oo dāk do P'op

ⁱ **3.17** *P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejāā doo*, Jesus hā h'yy ka'eeh do raketyh hõm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hā ranaboo bong do hanoo doo.

^j **3.19** Jóh 5.13

^k **3.20** Saaw-Mo 94.11

Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metëek hyb n'aa ääh.
 2Hÿÿ kä, taw'ääts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa
 hedoo do ramoo bok sa hā kamejũ doo. 3ÿÿ kä, baad g'eeh ÿ
 moo wät? Dooh ÿ hyb n'aa p'eed bā ÿ moo wät do hā bē hyb n'aa
 newëe doo. Dooh na-ääj hē ÿ hyb n'aa p'eed bā ta wób sa h'yyb hā
 ÿÿ. Dooh na-ääj hē daj ÿÿ hē ÿ kamety bā. 4Dooh hēp ÿ tym ÿ taky
 n'aa tapaa pé ÿ moo wät do hā. Ti hadoo né hē, ta ti dooh tametä
 bā baad had'yyt hē ÿ moo wäd bā. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né
 hē ti ÿ tametyy doo. Ti né hē her'oot baad tado bā, baad tanado bā
 ÿ moo wät doo. 5Ti hyb n'aa taw'ääts hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
 Do kajaa do pooj jé, dooh bē h'yy kajäg bā baad tado bā, baad
 tanado bā ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bā kä tametëeh da
 sahõnh hē ji h'yyb gó kejën doo. Tametëeh da na-ääj hē ji hyb n'aa
 newëe do paa hā. Ti noo gó, sa hā tahapäh do pénh P'op Hagä Do
 j'aa etsë da sahõnh hē sa hā kä.

6Wakän haa, ÿ erii wät do bē p'ää ky ked'aak do ky n'aa, ny hado
 ää Aporos daheeh. Bē hyb n'aa né hē ti ÿ baher'ood wät tii da, jããm
 hē P'op Hagä Do kyy kerih do hā takerih doo da bē bad'oo hyb n'aa.
 Takerih do hā bē matakä bā, tii bā dooh bē kasabé bā bē ma matëg
 hyb n'aa. Dooh tii bā bē hyb n'aa jewëts bā ma matëg wób. 7Ta wób
 sa bahãnh nado bëeh. Sahõnh hē bē wē hanäng doo, P'op Hagä Do
 anoo do tii. Bag hēnh bē gadoo sahõnh hē bē wē hanäng doo. Ti
 hyb n'aa h'ëed hyb n'aa bē h'yy kasab'ee bē hanaa bē hanäk doo?

8Bē wē anyy däg is sahõnh hē bē h'yyb karën do bē ed'oo g'eeh?
 Tak'ëp bē wē anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hā hanoo do bē
 ed'oo g'eeh? Sa wahë n'aa sa bahãnh hado däg is do bëeh, bē ed'oo
 g'eeh? Ää bē gakog hõm is bē ed'oo. ÿ karën paawä te hub tado bā,
 sa wahë n'aa sa bahãnh hadoo do né hē ÿ karën paawä bëeh. Tii
 bā paawä bē sii ää bag'ääs. 9Ää tii, dooh sa wahë n'aa sa bahãnh
 hedoo do ää ado bā. Hā ÿ duu hēnh, sahõnh hē sa yd jé had'os do
 P'op Hagä Do an'oo bā ää Jesus mejũ do hedoo doo. Kaneb'ooh
 do jawén paa bā, j'aa kets'ëe do rabajëk bā sahõnh hē sa matym
 gó, duu hēnh radej'ëep do hood hēnh sa majĩ ramahũũm do hadoo
 ääh. Sahõnh hē, ajyy, ääs na-ääj hē ää rahag'ääs.^l

^l 4.9 Rakaneb'ooh do jawén paa bā, raj'aa ketsë bā, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametëeh
 rabajëk bā panang hēnh. Duu hēnh ramenaa sa majĩ. Sa majĩ wób radej'ëep sahõnh hē sa matym
 gó. Sahõnh hē panang buuj rabahõm radej'ëep do hood hēnh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén
 eh'ũũm, Paw-Ro bahãnh däg Korĩn buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahãnh däg ragadoo P'op
 Hagä Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahãnh däg red'oo.

¹⁰Kristo āā ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do āāh, ta wób sa matym gó. Bēē kā, tak'ēp hajaa do bē ed'oo, Kristo karapee bē bahadoo do hyb n'aa. Dooh āā haj'as pé ta wób sa hā. Bēē kā, tak'ēp hej'oonh do hadoo bē ed'oo. Bēēh, bē raweh'ēēh. Āāh, āā raty n'aa ges'yyk. ¹¹P'ooj ub, da hē na-āāj hē, āā as'aah, āā hoo k'aanh. Ta sąg its āā saroor. Āā rarejāā. Dooh āā panang péh. ¹²Tak'ēp āā moo bok āā waa sām hā. Āā raky n'aa was'ee bā, āā ky n'aa edēng sa hā. Āā rarahejā bā, h'yyb jawyk doo me āā gadoo tii. ¹³Āā raky n'aa rejā bā, baad hadoo doo me āā ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badāk hahȳy hā habong do raw'oong hōm do hadoo āāh, ran'oo bā.

¹⁴Bē ȳ nu meb'yyh do jawén nado ta ti ȳ berih. Bē ȳ ma metēēk hyb n'aa tii. Tah haa ȳ kamahān do hadoo bē hā ȳ an'oo bā. ¹⁵Tanyy bā né paawā hajōk bē ma matēg, sét ub né hē bē yb hadoo. Bē yb hado dāk ȳȳh, Kristo ky n'aa hanām do bē ȳ maher'ood wāt do hyb n'aa ta karapee bē bahado dāk do hyb n'aa kā. ¹⁶Ti hyb n'aa ȳ karēn paawā ȳ bawāt doo da né hē bē babok. ¹⁷Ȳ mejūū da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ȳȳ ȳ kamahān do hado dāk tii. Baad had'yyt hē tamoo wāt. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamaher'oot nyy da ȳ bawād had'yyt hē, Kristo hā ȳ h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ȳ ma mehetēk doo da né hē ȳ bawāt.

¹⁸Ȳ negāā wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēēh. ¹⁹T'ī hēnh da nayyw hē ȳ bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. Ȳ kajaa bā da, ȳ heg'āās da P'op Hagā Do hejój sa wē tanyy bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā. ²⁰P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh. ²¹Nyy da bē karēn ȳ bad'oo bē hā ȳ kajaa bā? Bē gen'aak tak'ēp bē ȳ hajēēw bā? Kamahān doo gó, ky enyym doo gó bē hā ȳ her'ood bā bē karēn?

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hahȳȳh

5 Ȳ ky n'aa napēē dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb ȳym sii tabahe'ȳȳh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do ranahapēē né paawā, dooh tii da radoo bā. ²Ti awād né hē paawā ta tii da bē mahang, bē h'yy kasab'ee nā? Taw'āāts hē paawā bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'āāts hē paawā bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa. ³Ȳ nawād né hē paawā

bē mahang, ỹ hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. Jesus hād gó ỹ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hā, ỹ badoo né paawā bē mahang. ⁴Bē kahet'aa bā kā, bē mahang hēp ỹ bawāt bā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē sii tabawāt bā, ⁵tii bā da taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh, Nesaa Do Yb moo gó bē haēēj, tarejāā hyb n'aa ta hā, ta h'yyb tym bedēp hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh noo gó.

⁶Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hā, ta ti hadoo do awād bā bē mahang. Sét ub né paawā nesaa do moo wāt do bē mahang, sahōnh hā tah'yyb rejāā. Pāw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ēēd its né paawā ta makuj n'aa, jé pad'yyt hē takamekuuj dāk pāw pan'aa mahang. ⁷Taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh nesaa do moo wāt doo, nesaa do hā ta wób h'yyb tatuk doo, pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do karapee nesaa do nanäng doo, P'op Hagā Do wē kasēēw bong do bē bahadoo hyb n'aa, pāw makuj n'aa tamah do P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo da. Ta tii d' ỹ wén edoo, Kristo ēr hyb n'aa dajēp P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa, b'éé t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ēēp do hadoo. ⁸Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ēr tabedēēb wāt do ēr hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr erét sahōnh hē nesaa doo, ky nesaa do na-āāj hē pooj jé ēr bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'āāts hē papuuj gó ēr babok, baad hadoo do ēr her'oot, j'ooj madāk doo me nado, pāw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹Pooj jé mo haja ỹỹ hā, bē ỹ ma erih doo gó, bē ỹ mejūū séd hā bē nabok hyb n'aa ta ỹỹm nadoo do sii he'ỹỹh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ỹỹh do sa sii. ¹⁰Dooh Jesus Kristo nahapāh do sa ky n'aa ỹ her'ood bā, ta wób sii he'ỹỹh doo, tak'ēp sa wē hanäng do kah'ūūm do karēn doo, hets'ēēk doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo. Tsyt hē, dawēē ta ti hedoo do mahānh ji karēn bā ji awād bā, jāām hē ji hajaa badāk hahỹ ji eréd hōm bā paawā. ¹¹Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh hanāk do sa ky n'aa ỹ her'oot, ta wób sii he'ỹỹh doo, tak'ēp sa wē hanäng do kah'ūūm do kar'ēēn doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, ha'oom doo, hets'ēēk doo. Bē awēē manā na-āāj hē ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³Dooh ỹ ky n'aa ety bā Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagā Do ky n'aa etyy tii. Taw'āāts hē bē nemuun h'yy ka'eeh do Jesus hā nesaa do moo wāt do bē ky n'aa etyy bē meduuk doo me. P'op Hagā Do kyy

kerih doo gó kerih doo da bë bad'oo: “Bë ah'eed hõm nesaa do moo wät doo, bë mahang tanawät hyb n'aa.”^m

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahÿÿh

6 Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë see ky n'aa tapa bã, h'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do nahapäh do wë tamahũũm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooh tii d' ji adoo bã. Taw'ãäts hë paawä Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do wób wë bë mahũũm ta ti ky n'aa, bë ramasa hyb n'aa. ²Dooh g'eeh bë hapëë bã, P'op Hagä Do nahapäh do hã Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bã, P'op Hagä Do nahapäh do bë ky n'aa etyy bã da, dooh g'eeh bë haja bã bë mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bë her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooh tahejooj bã. ³Dooh g'eeh bë hapëë bã ääts sii hë da ëër, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ër ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã hawät do p'ää ji ky kedak doo, ti bahãnh baad ër bahajaa ër her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴Ti hyb n'aa, tanyy bã bë mahang badäk hahÿÿ hã ji hawät do p'ää bë ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahũũm ta ky n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyg né paawä ta wób sa hã? ⁵Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooh g'eeh bë mahang tanyy bã hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bã? ⁶Ti anyy né paawä bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagä Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanãm do bë ky n'aa rejää tii d' bë bad'oo do hã.

⁷Dooh paawä Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ji mejõ bã ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bë besöõts hõm Kristo karën do hã. Taw'ãäts hë paawä bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hã ramoo bok doo. Taw'ãäts hë paawä kawanajääñ doo gó bë gadoo bë rawadii doo. ⁸Taw'ãäts hë né paawä tii da bë bad'oo, bë né hë ti ta wób wad'ii doo, bë né hë ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hã. Bë hÿÿj hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã tii d' bë bad'oo.

⁹Nepäh bë hã, dooh P'op Hagä Do gado bã tabag'ääs bã nesaa do moo heb'ooh doo? Bë kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta

^m 5.12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

ỹm nadoo do sii he'ỹh doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejã doo, ta ỹm h'yyb rejã doo, aj'yy ỹnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ỹh doo, ¹⁰hets'ëek doo, tak'ëp tahyb n'aa h'ũm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejã doo, ta wób wad'ii do na-ãj hẽ, dooh rahaja bã P'op Hagã Do bag'ãas do karapee rado bã. ¹¹Ta ti sa wób paa né paawã bẽ wób pooj jé, hỹ kã bẽ h'yyb tym kahawug dāk nesaa do mahãnh. Tsyt hẽ, ta wẽ bẽ P'op Hagã Do benyyw dāk. Baad hado dāk bẽ h'yyb tym ta matym gó P'op Hagã Do an'oo bã. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ãj hẽ.

Ji hub ky n'aa hahỹh

¹²“Sahõnh hẽ ỹ karẽn do ỹ hajaa ỹ moo wät. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ỹ moo ge'ỹm péh”, nãk bẽ wób. Te hub né paawã tii, dooh sahõnh hẽ baad ub ji hã. Te hub né hẽ, sahõnh hẽ ỹ hajaa ỹ moo wät ỹ karẽn doo. Ti hado né paawã, dooh taw'ãats hẽ tado bã ỹ h'yyb karẽn do mejõ bã hã ỹ. ¹³“Ji waa ji wog gó hajẽng do pan'aa. Ji wog ji waa gejẽng do pan'aa”, nãk ta wób. Te hub né paawã tii, ti awät ti noo gó P'op Hagã Do ahãj jẽng tii. Dooh tii da ji hub hã. Dooh taw'ãats hẽ tado bã ji hub gado bã ji ỹm nadoo do hã, ỹnh ta patug nadoo do hã. Dooh né hẽ. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ãas. ¹⁴Ta hejój me Jesus hub P'op Hagã Do bed'ëep doo da taganã wät hyb n'aa, ti hadoo da ër hub na-ãj hẽ tabed'ëep da ër genã bong hyb n'aa.

¹⁵Nepãh bẽ hã, ër hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ãats hẽ g'eeh tii bã Kristo hub uuh ji do dæg bã, ỹnh hajõk do sii he'ỹh do hã ji h'yy gedag bã? Dooh. ¹⁶Nepãh bẽ hã, ỹnh hajõk do sii he'ỹh do tah'yy gedag bã, sét tabahado dāk ta sii? Sét hado dāk sa hub. Hahỹ da P'op Hagã Do kyy kerih doo: “Pawóp hadoo doo, sét rabahado padëek da.”ⁿ ¹⁷Ti nado ti nanãng kã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata dāk doo. Sét tabahado dāk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hã.

¹⁸Tabad'op hẽ da bẽ aã bẽ ỹm nadoo do sii, bẽ patug nadoo do sii. Baad bẽ kanã da ta ti hedoo do mahãnh. Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät doo, nesaa do ji hyb n'aa newëe do na-ãj hẽ dooh ji

ⁿ 6.16 Genesis 2.24

hub tarejā bā tii. Tii d' nado ji ŷŷm, ji patug nadoo do sii ji baŷŷh do hā. Ta ti tarejāā ta hā hē ji hub. ¹⁹Nepāh bē hā, P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē hub? Bē h'yyb gó ta Sahee bē hā P'op Hagā Do anoo do bawāt. ²⁰Dooch bē hub danāh bē do bā. P'op Hagā Do ma dāg bēeh. Tak'ēp tabepaag hōm bē sām, b'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'āāts hē P'op Hagā Do bē weh'ēeh bē hub me.

Ji kat'ēē dāk do ky n'aa hahŷŷh

7 Hŷŷ kā, ŷ bē ma erih do hā ŷ bē eanh do ky n'aa bē ŷ maher'ood kán. “Taw'āāts hē apāh dooh aŷ'yy awād bā ta ŷŷm wē?”^o nāk bē kyyh bē eanh doo.^p ²Hahŷŷ da bē ŷ maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa ŷŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh do hyb n'aa ŷ hanāng péh, taw'āāts hē sahōnh hē aŷyy sa ŷŷm wē rababok nā, sahōnh hē ŷŷj sa patug wē rababok nā. ³Taw'āāts hē aŷyy sa ŷŷm ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēēk do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷŷj sa hā. Taw'āāts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. ⁴Ji ŷŷm, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ŷŷm ti ta danāh. ⁵Taw'āāts hē ket'ēē padēēk doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāām hē ratayy pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā kā, taw'āāts hē p'aa hēnh séd hā raba'ŷŷh sa ŷŷm daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hā. ⁶Bē karēn bā tii, pawóp its ta āh bē tayy. Dooch bē ŷ mejūū do tado bā ti ŷ her'oot doo. ⁷Hā ŷŷ péh, ŷ karēn paawā sahōnh hē da ŷ rabahadoo.^q Ti hadoo né hē ŷ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hē nado ēēr, P'op Hagā Do an'oo bā. P'op Hagā Do anoo ta wób sa hā raketēē hyb n'aa, ta wób sa hā tabanoo rakanetēē hyb n'aa, ŷ hanāng péh.

⁸Hŷŷ kā, marahud bong do bē mahang habok do sa hā, patug tema bong do sa hā na-āāj hē ŷ erih hahŷŷh: Taw'āāts hē paawā

^o 7.1 Hahŷŷ d' Gereg kyy me takerii dāk tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aŷ'yy moo dēē bā ŷŷnh hā?” Ji ŷŷm wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahŷŷ da ta wób ratab'ēēs ta tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aŷ'yy ŷŷnh hā takat'ēē bā?”

^p 7.1 Ta tii da rawén eaaj wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji ŷŷm wē ji nawād wād bā, Jesus hā ji h'yy kae dāg kán do hyb n'aa, nayyw hē Jesus matēēh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē.

^q 7.7 Dooch Paw-Ro ŷŷm nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

rakanet'ëë bong ỹ kanatëë doo da. ⁹Ti né hē paawā kēh ỹ sa hā, ranahaja bā rah'y'y keba bā, taw'āāts hē raketëë né hē. Baad nado sa hā aj'y'y tado bā, ỹynh tado bā, rahyb n'aa newē had'y'yt bā rakarēn do hā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē raketëë né hē tii d' tado bā.

¹⁰Ket'ëë padëëk do sa hā hahỹỹ da ỹ mejũũ (kēh ỹỹ gó nado tii, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejũũ): Taw'āāts hē ỹỹ dooh reréd bā sa patug! ¹¹Ti hadoo né hē, ta patug teréd bā paawā, dooh tahaja bā ta see hā takat'ëë bā. Takanarēn bā ta mab hē tawād bā, taw'āāts hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hā rababok hyb n'aa. Taw'āāts hē ajyy dooh reréd bā na-āāj hē sa ỹym. ¹²Ta wób sa hā ỹ mejũũ hahỹỹh, (dooch Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tado bā ti mejũũ doo, kēh ỹ tii): Ta ỹym h'y'y kanae bā Jesus hā, ta sii had'y'yt hē ta ỹym karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta ỹym. ¹³Ti hadoo ēnh ỹỹ sa hā ēnh. Ỹynh patug h'y'y kanae bā Jesus hā, ta sii had'y'yt hē ta patug karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta patug. ¹⁴Ta tii da ỹ wén mejũũ, ta patug h'y'y kanae né paawā, tsyt hē ti takasëew dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wē, ta ỹym hyb n'aa, Jesus hā ta ỹym h'y'y ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ỹỹ sa hā kā. Ta ỹym Jesus hā tah'y'y kanae bā né paawā, tsyt hē ti takasëew dāk P'op Hagā Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hā ta patug h'y'y ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bā paawā, nes'aa né paawā tii bā bē taah P'op Hagā Do matym gó. Dooch ranes'aa bā P'op Hagā Do matym gó. Tsytt hē, P'op Hagā Do wē rakasëew padëëk bē taah. ¹⁵Hỹỹ kā, Jesus hā h'y'y kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta patug, na mahũũm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahũũm. Jesus hā h'y'y kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta ỹym, na mahũũm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahũũm. P'op Hagā Do asëew hōm èer, ta hā h'y'y ka'eeh doo, h'y'yb nyw gó èr babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē. ¹⁶Bëeh, ỹỹ Jesus hā h'y'y ka'eeh doo, ji hapäh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'y'y ka'eeh da Jesus hā. Bëeh, ajyy Jesus hā h'y'y ka'eeh doo, ji hapäh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē ỹym rah'y'y ka'eeh da Jesus hā.

¹⁷Taw'āāts hē èr hā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da èr babok hyb n'aa èr P'op Hagā Do basëew dāk noo gó, tii da né hē èr baboo had'y'yt hē. Ti né hē ti ỹ mejũũ do jé pad'y'yt hē Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa hā. Sét gó ỹ mejũũ ta ti ky n'aa hā. ¹⁸Hahỹỹ d' ỹ hanäng: Aj'y'y ta masuuj noo byyh kahōg hōm do tado bā P'op Hagā Do basēm noo gó Jesus hā tah'y'y ka'eeh hyb n'aa, taw'āāts hē.

Na manä tii. Dooh hyb n'aa ji jejën pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahök do tado bä P'op Hagä Do naëenh noo gó, taw'ääts hē na-ääj hē. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hā. ¹⁹Dooh P'op Hagä Do gahëen bä ji hā ji masuuj noo byyh kahög hōm doo, kanahök doo. Jāām hē tagahëen ji hā tamejūū do ji ky daheeh doo. ²⁰Ji kan'y'yyh doo da ji P'op Hagä Do basēm noo gó, tii da taw'ääts hē sahōnh hē Jesus hā h'y'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hē. ²¹Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hōm noo gó, taw'ääts hē. Dooh ji hyb n'aa tón bä sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karēn bä ta da hadoo ji do bä, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bä taw'ääts hē ji gadoo tii. ²²Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hōm noo gó, ji Jesus edëeb kân hÿÿ kâ nesaa do mahānh, Jesus wē ji moo wät hyb n'aa kâ. Kariw n'aa tamah do ji do bä paa ji P'op Hagä Do naëenh noo gó, Kristo karom hado dāk ji hÿÿ kâ. ²³Tak'ëp P'op Hagä Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsëk do hā Jesus dajëp noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta wób bē ramejūū.^r ²⁴Ti hyb n'aa wakān haa, bē marahud nā bä, bē ket'ëe hōm bä, kariw n'aa mejūū do bē do bä, kariw n'aa tamah do bē do bä bē P'op Hagä Do basëew hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵Hÿÿ kâ kanetëe nā do ky n'aa hā, bē eanh doo, bē ÿ maher'ood kân. Bē ÿ maher'oot doo, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do tado bä. Dooh ër hā tamejō bä ta ti ky n'aa hā. Bē ÿ maher'oot, hā ÿÿ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hā. Jesus ky enyym do hyb n'aa hā ÿÿ, ÿ tah'y'yy gan'y'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ÿ her'oot doo. ²⁶Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hā ÿÿ pé taw'ääts hē paawä dooh raket'ëe bä kanetëe nā doo. ²⁷Tii d' tado né paawä, ji ÿÿm nyy bä, taw'ääts hē dooh ji mejō hōm ji mahānh. Ji ÿÿm nanyy nā bä, taw'ääts hē dooh ji esóts bä ji ÿÿm pan'aa, hā ÿÿ péh. ²⁸Ti hadoo né hē, ji kat'ëe bä, dooh nesaa do tado bä ta ti P'op Hagä Do matym gó. Maruus kat'ëe bä, dooh na-ääj hē nesaa do tamoo wäd bä ta tii hā

^r **7.23** Ta wób ramejūū Korīn buuj sa hā rakanet'ëe bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahög hōm hyb n'aa na-ääj hē. Ta ti ji moo wäd bä, baad ji P'op Hagä Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahānh rakarēn ran'oo bä. Dooh te hub tado bä ta tii d' mejūū do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagä Do gadoo ji kat'ëe bä, ji kanat'ëe bä na-ääj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bä, ta wób buuj ji do bä na-ääj hē.

P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hē, hajōng nesaa do ket'ēē padēēk do rahoop da badäk hahȳy hā rababok bā. Ȳ karēn paawā bē ȳ mo n'aa jesuu ta ti mahānh.

²⁹Wakān haa, hahȳy d' ȳ hanāng pēh: Edaa dāk Jesus matēēh doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē paawā ȳym enāh do tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēēk h̄y jawén. ³⁰Taw'āāts hē paawā h'yy ketón doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēēk h̄y jawén na-āāj hē. Tseb'ee doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēēk h̄y jawén. Taw'āāts hē sa ma hets'ēē doo, sa ma hā had'yyt hē nado rah'yyb padēēk. ³¹Taw'āāts hē badäk hahȳy hā hanāng do hā moo bok doo, tii hā rah'yyb padäg had'yyt hē nado h̄y jawén. Ta tii da ȳ wén nāng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahȳy, sahōnh hē ta hā hanāng do na-āāj hē.

³²Ȳ karēn paawā bē hyb n'aa tón manā badäk hahȳy hā bē babok do hā. Kanetēē doo, Jesus gen'aak do hā rah'yyb padēēk, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³³Ajyy ȳym enāh doo, badäk hahȳy hā ji hawät do hā rah'yyb padēēk, sa ȳym rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁴Pawóp hē hadoo do hā rah'yyb padäg kán. Sa ȳym, Jesus na-āāj hē rakarēn rah'yyb en'yym. Ti hadoo ēnh ȳy sa hā ká. Ȳy patug tema bong doo, maruus na-āāj hē, Jesus gen'aak do hā rah'yyb padäg had'yyt hē, tsyt hē, Jesus hā ub ramoo bok hyb n'aa sahōnh hē sa wē hanāng doo me. Ȳy patug enāh doo, badäk hahȳy hā ji hawät do hā rah'yyb padēēk, sa patug rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁵Bē ȳ h'yy ge'ȳym hyb n'aa nado ȳ wén erih ta tii. Bē hyb n'aa né hē, baad tabadoo hyb n'aa bē hā, ȳ wén erii wät tii.^s Baad Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok hyb n'aa bē tamasa tii hā. Ta hā had'yyt hē ȳ karēn bē h'yyb padäg. Dooh ȳ karēn bā bē h'yyb panas'ēēh pēh.

³⁶Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bā ta ȳym pan'aa hā: “Dooh baad tado bā ām ȳ pan'aa hā ȳ bad'oo doo”, p'eets hē na-āāj hē tatabēēj däg bā ta j'oooh baab n'aa tagatēē do pan'aa, takarēn bā tagat'ēē bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Dooh nesaa do tado bā ta tii, P'op Hagä Do matym gó.^t ³⁷Aj'yy see ta daaj hē, ta wób mejūū do nado ká tii, tahyb n'aa newē däg bā ta ȳym pan'aa hā, taganatēē hyb n'aa, tahaja bā tah'yy keba bā, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newē bā ká, tii bā taw'āāts hē rakanetēē. Ti na-āāj hē baad hadoo do tamoo wät.

^s **7.35** Dooh Paw-Ro karēn bā ji tah'yy geām bā ji kanatēē hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bā ji hā ji katēē hyb n'aa, ji katēē né hē.

^t **7.36** Hahȳy da na-āāj hē ji hajaa ji erii bā tii, aj'yy ky n'aa tado bā taher'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bā ta ȳym pan'aa hā: ‘Dooh baad tado bā ām ȳ pan'aa hā ȳ bad'oo doo’, tanahaja bā tah'yy keba bā, takarēn bā takat'ēē bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Dooh nesaa tado bā tii, P'op Hagä Do matym gó.”

³⁸Ket'ëë padëëk doo, baad né ti sa hã. Kanatëë doo kä, marahud kä, ti baad tabad'oo ÿ̃m näng do mahãnh.

³⁹Taw'ãäts hë ÿ̃nh kat'ëë däk doo, ta patug sii had'yyt hë tabawäd kãn tabedëp nã bã. Ta patug dajëb bã, ta jawén paa bã kä, tahajaa ta see hã takat'ëë bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do see tado bã tii. ⁴⁰Hã ÿ̃y péh, ta bahãnh baad ub ta hã takanat'ëë wäd bã. Tii d' né hë hã ÿ̃y. P'op Hagä Do Sahee hëp ÿ̃y gó na-ãäj hë tabawät. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hë nado.^u

Kabarii hã Jesus hã h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahÿ̃h
8 Kabarii rah'yy kaha'eeh do tä n'aa ky n'aa hã bë ÿ̃ maher'oot hÿ̃y kä. “Ër sahõnh hë, ër h'yy genäh, hajõng baad hadoo do ër wén hapäh”, näk bë wób. Te hub né hë paawä tii, ji h'yy kasab'ee hajõng ji hapäh do an'oo bã! Tii d' nado ji kamahãnh doo. Ji kamahãnh do ta wób tamasa. ²H'yy ganäng ted'oo doo, dooh tah'yy ganny nã bã heh'äät ub. ³Ti nado P'op Hagä Do kamahãnh doo. P'op Hagä Do kamahãnh ti ta tii.

⁴Kabarii hã kan'oo däk do ky n'aa kä, ji awëë bã, ji nawëë bã. Dooh sa kabarii redëb bã ër hapäh. Jããm hë sét ub P'op Hagä Doo. Dooh ta see péh. ⁵Sa hã ti anyy né hë paawä sa hã kabaj'aa pé badäk hahÿ̃ hã, wë hã na-ãäj hë, hajõõ né hë paawä sa hã pé kabaj'aa doo, raweh'ëeh do na-ãäj hë, ⁶ër, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã kä sét ub P'op Hagä Doo, ta Yb, sahõnh hë pahuunh doo, ta hyb n'aa ër babok doo. Jããm hë sét ub né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo, papuuji gó ër babok hanoo doo.

⁷Tii d' tahado né paawä, dooh sahõnh hë rahapëë bã tii. Ta wób dooh ramabaan nã bã pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hã rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hë na-ãäj né hë, kabarii hã kan'oo däk do tä uuh rawëë bã, kabarii ratayy sa hã sa h'yyb gó. Tii bã sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hë ta ti an'oo bã, dooh baad tado nã bã do hyb n'aa sa h'yyb. ⁸Te hub né hë, ji awëh do hyb n'aa, ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Ji nawëë bã, dooh ta wób sa yd jé ji hado däg bã P'op Hagä Do matym gó. Ji awëë bã, dooh sa bahãnh ji do bã ta matym gó. ⁹Ti hadoo né hë, sahõnh hë bë hajaa bë bad'oo bë edoo né paawä, taw'ãäts hë bë

^u **7.40** Ti noo gó Korin panang bã ta wób raky sëm Paw-Ro her'oot doo. Sa hã, sa h'yyb gó had'yyt hë P'op Hagä Do Sahee bawät. Sa hã hë rah'yy kasab'ee. *P'op Hagä Do Sahee hëp ÿ̃y gó na-ãäj hë tabawät*, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bã, raky nasëm hyb n'aa.

hyb n'aa matakä bē babok do hā, baad Jesus ranahapäh nā do bē h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā. ¹⁰ Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'āāts hē tado bā ji awēē bā kabarii tā n'aa. Nayyw hē, daap hē sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoo bok do hā. Ōm ti hapäh, ji awēh do ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Mahapäh na-āāj hē dooh kabarii redēb bā. Ti hadoo né hē ōm rahapēē bā kabarii tób n'aa yt hā hawēh doo, mah'yyb metsä kän sa hā, rabawēh tii bā kā a nemuun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kän sa hā hē, rawēh do hyb n'aa sa hā ji nawēh doo. ¹¹ Tii bā kā, a h'yyj hadoo do baad h'yy kana'eeh nā doo, ta hyb n'aa Kristo dajēp do tarejā dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bā a h'yyj hadoo do wē, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wē né hē nesaa do mamoo wäd däg kän! ¹³ Ti hyb n'aa, y awēh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hāj y hadoo doo, dooh y awēē wäd bā ta dab, hāj y y h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

Jesus mejūū do see heh'āāt Paw-Ro ky n'aa hah'yh

9 Nepäh bē wób hā Jesus mejūū do see y do bā? Dooh ta wób mejūū pé hā y. Dooh g'eeh Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do y hapēē wäd matym y me? Hēp y n'aa nado g'eeh Jesus hā bē h'yy kae däg kän? ² Jesus mejūū do heh'āāt ub y nado bā paawā ta wób sa hā, bē hā kā Jesus mejūū do né hē y. Bē hā né hē ji hapäh Kristo mejūū do né hē y. Hēp y n'aa Jesus hā bē h'yy kae dāk do hyb n'aa.

³ Hah'y da y ky gadoo, hā y hedoo do Jesus mejūū do nado y, hanäk doo: ⁴ Dooh g'eeh āā haja bā bē hanaa āā gado bā āā waa, āā karēn bā paawā? ⁵ Dooh g'eeh taw'āāts hē tado bā, āā karēn bā paawā, āā rahadaa bā ji ym Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus mejūū do wób rabad'oo doo da? Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyj, Peed na-āāj hē rabad'oo doo da? ⁶ Jāām hē g'eeh y, Béh-Nabéh daheeh, āā waa sām hā moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hā ěnh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'āās doo ěnh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'āās do rananoo pé ta masāh bii gamyyj neēek péh? ⁸ Panyyg gó y her'ood wät doo, y had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih.

⁹Hahỹỹ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ääts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hā, tiriig tahes'ooj hōm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd dāg bā tanawa hyb n'aa."^v Jāām hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagā Do mejũũ ta tii? ¹⁰Ēr hyb n'aa nado g'eeh ti taheer'oot tii? Ỹỹ. Ēr hyb n'aa né hē ta ti takerii dāk. Booj yb takyyk doo me k'ääts wapēn doo, joom ag tahes'ooj hōm do na-āāj hē, ramoo bok bā ragahēēn joom ag uuh. ¹¹Ti hadoo ēnh āā hā. P'op Hagā Do Sahee hā hana do bē h'yyb gó āā ejoom hōm do hadoo.^w Ta bahānh dāg bē edoo dāk, bē hanaa āā gahēēn bā hỹỹ kā āā waa hedoo doo, āā saroor hedoo doo? ¹²Ta wób bē mahang Jesus ky n'aa ma mehetēk doo, ta tii hā bē masa. Taw'ääts hē nado g'eeh ti sa bahānh āā bē masaa paawā? Ti hadoo né hē, dooh noo gó āā daab yb bā bē hā. Dooh. Hejooj né paawā ta ti āā hā, āā gadoo sahōnh hē āā hā hejooj doo, Kristo ky n'aa hanām do āā nahewaāt hyb n'aa.^x

¹³Dooh g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do tób n'aa hēnh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ēnh P'op Hagā Do hā rama ejuu do tyng hā moo b'ook doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do uuh sa tā. ¹⁴Ti hadoo ēnh Jesus ky n'aa hanām do ma mehetēk do hā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ, sa hā ma mehet'ēēk do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵Ti hado né paawā, dooh ta tii hā ỹ daab yb bā. Dooh na-āāj hē ta ti ỹ erii bā, ta tii hā ỹ bē masa hyb n'aa. Ỹ h'yy gadajang, bag hēnh Jesus ky n'aa ỹ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ỹ gahēēn péh. Taw'ääts hē paawā ỹ dajēp ta ti ỹ h'yy gadajang do rado hōm do pooj jé. ¹⁶Dooh ỹ haja bā ỹ h'yy kasabé bā Jesus ky n'aa hanām do ỹ maher'oot do hā. P'op Hagā Do ỹ tamejũũ ỹ maher'oot hyb n'aa. Tak'ēp baad nado hā ỹỹ, ta ky n'aa ỹ naher'ood bā ta wób sa hā. ¹⁷Ỹ karēn do hyb n'aa tado bā paawā ta ky n'aa ỹ her'oot doo, tii bā ỹ haja paawā ỹ gahēēn bā ta sām. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Ỹ P'op Hagā Do mejũũ do hyb n'aa, hā ỹ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ỹ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸Ny hadoo ta sām hā ỹỹ? Jāām hē hahỹỹ kā ta sām: Ỹ tsebé doo, bag hēnh Jesus ky n'aa hanām do ỹ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanām do ỹ panāk bā,

^v 9.9 Dew-Teronom 25.4

^w 9.11 Jesus ky n'aa hanām do sa hā tamaher'oot doo, sa hā tama metēēk doo, tahanāng pé tii.

^x 9.12 Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bā Korīn buuj hā. Tak'ēp ramoo bok sa waa sām hā, sa hā radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

ỹ ma metēēk bā, dooh ỹ gahēēn bā ỹ ramasa doo, dooh na-āāj hē ỹ mejō bā ỹ ramasa, ỹ haja né paawā ỹ mejō bā Jesus mejūū do ỹ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹Dooh ajyy hỹ kă hă ỹ mejūū péh, sa hanaa ỹ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, daj ỹ hē ỹ kan'oo dāk, sahōnh hē sa karom ỹ bahadoo hyb n'aa, hajōk Jesus wē ỹ manaa hyb n'aa paawā.

²⁰Hahỹ ỹ hanäng pé tii: Judah buuj mahang ỹ awād bā, sa da hado dāk ỹh, Kristo wē ỹ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejō né paawā hă ỹ, sa ky n'aa jaw'yyk do ỹ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wē ỹ manaa hyb n'aa. ²¹Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapäh do mahang ỹ awād bā, sa da hadoo ỹ bahadoo, Jesus wē ỹ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ỹ ado bā ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ỹ ky dahé had'yyt hē. ²²Baad h'yy ganehot nä do sa hă, sa da ked'oo né ỹh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hă.^y Sahōnh hē ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ỹh, sa wób Jesus wē ỹ bed'ēēp hyb n'aa. ²³Sahōnh hē ta tii da ỹ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanäm do kah'ūūm hyb n'aa, baad hadoo do ta hă hana do ỹ gadoo hyb n'aa sahōnh hē ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴Bē hapäh né hē, ratsyym kasă bā kă, sahōnh hē rawaj'aa né hē paawā, jāām hē sét hē gadoo ta sām, pooj jé kajaa doo. Taw'āāts hē bē wajaah do hadoo j'aa ketsē do wajaah doo da, ta sām bē gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. ²⁵Sahōnh hē tsyym kas'ỹ kar'ēēn doo, baad rahyb n'aa matakēē. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsē do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejā né paawā ti nayyw hē.^z Ēēr kă, ēr wén hyb n'aa matakēē, nahānh do sām ēr gadoo hyb n'aa. ²⁶Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado ỹh. Kep'uuk do daap hē hetuu do nahado ỹh. ²⁷Dooh. Hă ỹ hē ỹ ketuu hadoo,^a hup ỹ ỹ taky daheeh hyb n'aa. Tii da hă ỹ hē baad ỹ wén kan'yyh, ỹ kă ta sām ỹ nahasōg hōm hyb n'aa, ta wób sa hă ỹ maher'ood wāt, ỹ ma met'ēēg wāt do jawén paa bā Jesus ky n'aa hanäm doo.

^y **9.22** Pooj jé 8.7 hă Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa năh, dooh baad Jesus hă rah'yy kadawuung nă bā do hyb n'aa.

^z **9.25** Paw-Ro bawāt noo gó, kas'ỹ do j'aa ketsē do nuu hă radasoooh ta soog bag'aad kap'ōōj dāk doo, taj'aa ketsē do heen n'aa. Nayyw hē tatsawyy jēng ta ti sa soog, nayyw hē takarejāā. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hă.

^a **9.27** Baad takan'yyh tahanäng pé ti ta hă hē taketuu do hadoo.

**Taw'āāts hē Isaraéw buuj rabad'oo do
paa ər nad'oo do ky n'aa hahỹỹh**

10 Ỹ karēn bē hyb n'aa newē hahỹ wakān haa: Sahōnh hē ər wahē makū rababok paa ta ti wanakud yt hā. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” hād nāng doo. ²Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-āāj hē Mosees sa wahē n'aa tabahadoo bā kā. ³Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagā Do hanaa.^b ⁴Sahōnh hē paa rabeēēk naēng P'op Hagā Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagā Do mo haj'aa gó ganyyh do hā naa rabeēēk. Kristo né hē paa ti pā. ⁵Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawā, P'op Hagā Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawāng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶Sahōnh hē ta ti bawād wāt, ər tama metēēk do heen n'aa, nesaa do hā ər h'yyb nadāg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷Bē tametēēh, kabarii hā bē h'yyb panadēēk hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahỹỹ da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeēēk hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”,^c nāng kerih do hā. ^d ⁸Ēr tametēēh, ji naỹỹ hyb n'aa ji yīm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹Pooj jé hawād wāt do ər tametēēh, Kristo ər manetty hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametty do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahỹỹj. ¹⁰Bē h'yy kawapēēn manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagā Do mejūū do āās an'oo bā.

¹¹Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa ər wahē makūū hā, ta ti ər tama metēēk do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk ēēr, tagadēēg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, ər hyb n'aa matakēē hyb n'aa, baad ər kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da ər nad'oo hyb n'aa. ¹²Ti hyb n'aa, baad hawāt ted'oo doo, taw'āāts hē baad tahyb n'aa matakēē, nesaa do tamoo nawāt hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³Bē hā kametty doo, ji sahōnh hē hā kametty do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametty do bahānh tado bā.

^b **10.3** Banawāng hēnh rababok noo gó P'op Hagā Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneēēnh *Manah*.

^c **10.7** Esodo 32.6

^d **10.7** Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

Baad ji P'op Hagä Do kamahñn had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Dooh P'op Hagä Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametty. Kametty do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagä Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'āāts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵Baad hyb n'aa newēē do bēēh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahy y erih doo: ¹⁶Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagä Do ēr j'aa etsē doo, ēr beēēk bā, sēd uuh had'yyt hē ēēr, Kristo majyyw ēr gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa ēr ganebēēh bā, sēd uuh had'yyt hē ēēr, Jesus hub ēr gadoo bā. ¹⁷Hajōō né paawā ēēr, sēt né hē pāw ēr awa doo, ti hyb n'aa sēd uuh had'yyt hē ēēr. ¹⁸Bē hyb n'aa newē Isaraēw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagä Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, sēd hā rah'yy kata dāk P'op Hagä Do hā kanoo do hā. ¹⁹Nyy d' y hanāng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp y hanāng pé g'eeh? ²⁰Dooh. Hahy y d' y hanāng pé tii: Kabarii hā P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapāh do ranoo doo, karap'aar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagä Do hā takan'oo dāg tii. Hahy y da na-āāj hē y her'oot: Dooh y karēn bā karap'aar h'yyb nesaa do weh'ēēh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb dāng bā. Dooh bē haja bā bē eēg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh, karap'aar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-āāj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'aar hā kan'oo dāk do na-āāj hē! ²²Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apāh bē anoo P'op Hagä Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagä Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēēh?

²³“Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'yym péh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'yym pé paawā, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagä Do karēn doo da ji bawāt do hā. ²⁴Dooh ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵Taw'āāts hē hahy y da bē bad'oo: Bē awēē sahōnh hē rahesām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶Ta tii d' y wén edoo,

hahỹy da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badäk hahỹyh, sahõnh hẽ ta hã hanäng do na-ãäj hẽ, P'op Hagä Do ma.”^e

²⁷ Jesus hã h'yy kana'eeh do õm tatsyyd bã ta tób hẽnh ta sii mabawẽh hyb n'aa, makarẽn bã ti mabahõm. Taw'ãäts hẽ mawëë sahõnh hẽ. Man'oo manä a h'yyb õm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hỹy kã, hahỹy d' bẽ ramaher'ood bã paawä: “Hahỹ kabarii hã kan'oo däk do hahỹ ji tä”, raheer'ood bã, mawëë manä d' tii bã, õm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-ãäj hẽ. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti y bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bẽ an'oo manä bẽ h'yyb bẽ taky n'aa tapa, y hanäng. Hahỹy da apäh bẽ kyyh hã yỹ: “H'ëed hyb n'aa y an'oo bã ta see h'yyb y taky n'aa tapaa y natayy do hyb n'aa, y awẽh do hyb n'aa? ³⁰ Y awëë bã tä yỹ, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hã y ky n'aa ets'ëë wät doo, h'ëed hyb n'aa y raky n'aa tapaa, P'op Hagä Do wẽ tsebé doo me y bawẽh do hyb n'aa?”, näng apäh bẽ kyyh. ³¹ Hahỹy da kẽh y bẽ hã: Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do bẽ weh'ëeh sahõnh hẽ bẽ moo bok do hã, bẽ awëë bã, bẽ eëg bã na-ãäj hẽ. ³² Bẽ moo boo manä baad nadoo do hã ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bã, Judah buuj nadoo do rado bã, P'op Hagä Do karapee bẽ panang bã habong do rado bã na-ãäj hẽ. ³³ Y bad'oo doo da né hẽ, sahõnh hẽ ta wób y h'yyb en'yym doo da bẽ bad'oo. Hã yỹ hẽ y h'yy ken'yym do jawén nado y bawät. Baad hadoo do ti y karẽn ta wób sa hã, sa h'yyb tym bedẽp hyb n'aa Jesus Kristo wẽ kã.

11 Taw'ãäts hẽ y bawät doo da bẽ babok, Kristo bawät doo da y bawät do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bã do ky n'aa hahỹyh

² Y tsebé bẽ hã, y bẽ hyb n'aa es'ee had'ytyt hẽ do hyb n'aa. Y tsebé na-ãäj hẽ, bẽ y ma met'ëëg wät do bẽ ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hẽ, hahỹ y karẽn bẽ bahapäh: Kristo, sahõnh hẽ ajyy sa nu gabóg. Ajyy, yỹj sa nu gabóg. P'op Hagä Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ëë bã, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ãäj hẽ, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. ⁵ Yỹj kã raky n'aa ets'ëë bã, P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ãäj hẽ, sa nuu ranajesu bã, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. Yỹj sa

^e 10.26 Saaw-Mo 24.1. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awëë bã sahõnh hẽ.

nuu rahab wät do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.^f ⁶Ỹñh nu kanajesuu doo, taw'ääts hē ta sēen tagek'ää bēēh. Tanu meby n'aa nyy bā ỹỹ hā sa sēen ragek'ää doo, rahab bēēh doo, taw'ääts hē sa nuu rajesuu. ⁷Ta da hadoo P'op Hagä Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagä Do kawehēē dāk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bā Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā. Ỹỹ sa hā kā, sa hyb n'aa ajyy rakawehēē padēēk.^g ⁸Ỹñh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ỹñh. ⁹Ỹñh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kän. Ỹñh kapahuuj wät aj'yy hyb n'aa. ¹⁰Ti hyb n'aa né hē, āās rahapäh do hyb n'aa na-āāj hē, taw'ääts hē ỹỹ ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹Tii d' tahado né paawä, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hēnh nado ỹỹ ajyy sa mahānh. Ti hadoo ēnh ajyy sa hā. Sa m'aa hēnh nado ỹỹ sa mahānh. ¹²Ta ti ỹ wén her'oot, aj'yy hanaa ỹñh ganyyh doo da, ỹỹ hanaa ajyy na-āāj hē tii d' raganyyh. Sahōnh hē ta ti tabana P'op Hagä Do hanaa.

¹³Bē hyb n'aa newē baad tado bā, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā, ỹỹ raky n'aa ets'ēē bā sa nuu kanajesuu doo me. ¹⁴Badāk hahỹỹ hā ji bad'oo doo, P'op Hagä Do anoo doo, ti na-āāj hē tametēēh hahỹỹh: Baad nado ajyy sa hā sa sēen dewēēt doo me raboo bā. Sēen dewēēt do ajyy hā tawaneh'ēēh do haj'aa. ¹⁵Sēen dewēēt doo, ỹỹ sa hetsó ti ta tii. P'op Hagä Do an'oo dāk ti sa hā, sa nu jesuu n'aa. ¹⁶Ta ti hedoo do p'āā karēn do ky ked'aak do hā hahỹỹ da ỹ baher'oot: Dooh ta see mo n'aa me āā adoo bā, P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habok do na-āāj hē, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ēēs do ky n'aa hahỹỹh

¹⁷Hahỹỹ hā bē ỹ metēēk doo, dooh bē hā ỹ j'aa etsēē bā. Ta tii d' ỹ wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bē kahet'aa bā. ¹⁸Pooj jé ỹ ky n'aa napäh, dooh m' séd hā bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ỹ ky daheeh ỹ rapanāk doo. ¹⁹(Dooh ji ky sēēw its bā! Taw'ääts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagä Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametä dāk hyb n'aa.) ²⁰Bē kahet'aa bā, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do

^f **11.5** Paw-Ro bawät noo gó, Korīn panang bā rahap ỹỹ sa nuuh, nesaa do ramoo boo bā. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa.

^g **11.7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hē ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā.

waa n'aa tado wäd bä bë awa doo. ²¹Bë awa bä, dooh m' bë gadaa bä ta wób. Sa pooj jé bë karën bë bawa bë waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nä bä, ta wób a'oom kân ta bahãnh reëëk do haj'aa. ²²Dooh g'eeh bë tób enä bä, bë yd wa péh, bë yd eëëk péh? Bë ty n'aa ges'yyk P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bë nu meb'yyh kas'uut do bë mahang habong doo. Nyy da këh ÿ bë hä? Bë ÿ j'aa etsë g'ee da ta tii da bë bad'oo do hyb n'aa? Dooh. Dooh né hë bë ÿ j'aa etsëë bä.

²³Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ÿ gadoo doo, ti né hë ti ÿ tabëj wät do bë hä. Hahÿ né hë ti ÿ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsëm, ta majiï moo gó takahaëënh noo gó, tabado däk pāw, ²⁴ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ëë wät do jawén paa bä, taganabäh hõm, ti m' taky hadoo: “Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh. Hahÿÿ da d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa”, näng mäh. ²⁵Ti hadoo ênh, rabawëh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ênh uwa bëëh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng.^h Hahÿ bë eëg had'yyt bä hÿ jawén, tii d' bë bad'oo ÿ bë hyb n'aa esee hyb n'aa”, näng mä Jesus. ²⁶Ta ti pāw bë awa bä, ta ti ta hood gabuuj uuh bë eëg bä, bë her'ood hõm Jesus dajëp do ky n'aa p'aa hënh tamatëëh bä kä.

²⁷Ti hyb n'aa, daap hë ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh heëëk doo, nesaa do tamoo wäd däk tii hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub wë, ta majyyw wë na-ääj hë. ²⁸Taw'ääts hë ji daaj hë ji h'yyb ji hyb n'aa newë bä baad tado bä pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eëëk do pooj jé. ²⁹Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ wén her'oot: Daap hë ji awa bä, daap hë ji eëg bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewë bä, ji daaj hë ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³⁰Ti hyb n'aa né hë hajök bë mahang nahejooj boo, hajök bë mahang nahëë enäh, ta wób dejëp. ³¹Jesus heen n'aa ër gadoo do pooj jé ër daaj hë ër hyb n'aa newë bä baad ër h'yyb tado bä, dooh tii bä ër P'op Hagä Do rejä bä. ³²Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hä taky n'aa etyy bä, nesaa do tanoo ër hä

^h 11.25 P'ooj ub Mosees sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

ēr tama metēēk hyb n'aa, badāk hahȳy hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do sa nemuun ēr tanarejāā hyb n'aa ta jawén kă.

³³Ta tii kă, wakān haa, taw'āāts hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa. ³⁴Bē bas'aah bā, taw'āāts hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ēēs hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bē hā.

Ȳ kajaa bā kă, ky n'aa see ȳ baher'oot bē hā.

P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do ky n'aa hahȳy

12 Hȳy kă wakān haa, baad ȳ karēn bē bahapāh P'op Hagā Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ²Bē hapāh, p'ooj ub, Jesus hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó, ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm had'yyt hē, kabarii nedēp do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³Ti hyb n'aa ȳ karēn bē bahapāh hahȳy: P'op Hagā Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bā. Dooh na-āāj hē ji haja bā, “Jesus né hē ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ji her'ood bā P'op Hagā Do Sahee hejój gó tanado bā ji hā.

⁴Ti anāng hajōng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wāt doo, P'op Hagā Do Sahee anoo doo. Sét né hē P'op Hagā Do Sahee tahana tii hā. ⁵Ti anāng ta wób hajōng ji mamasa doo. Ti hadoo né hē, jāām né hē sét ub Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ēr wē moo wāt doo. ⁶Ti anāng hajōng ta wób ji hajaa ji moo wāt doo. Ti hadoo né hē, sét ub ti P'op Hagā Do ta ti ji hā hanoo doo, ta tii me ta wē ji moo wāt hyb n'aa. ⁷P'op Hagā Do Sahee hā hana doo, sahōnh hā takan'oo dāk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸Ta see hā P'op Hagā Do Sahee anoo tak'ēp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hā P'op Hagā Do Sahee anoo h'yy ganāng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹P'op Hagā Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hā baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰Ta see hā P'op Hagā Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo P'op Hagā Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo tabahapāh hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee tado bā, sahee see tado bā ti her'oot doo. Ta see hā tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ēēs hyb n'aa maa new'ēē do sa hā. ¹¹Sét né hē P'op Hagā Do Sahee sahōnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb dāng doo da né hē sahōnh hē sa hā tabanoo tii.

Sahōnh hē ěēr, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahỹỹh

¹²Hajōō né paawä ji hã, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ěnh Kristo hã, Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã. ¹³Ěr wób, Judah buuj. Ěr wób, ta wób buuj. Ěr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Ěr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, ěr nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, sét Jesus hub hadoo ěr bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee ěr gadoo doo.

¹⁴Hajōng né hē ji hã hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵Ji tsym ky hado bä paawä: “Ta moo ỹ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ỹ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁶Ji nabuuj ky hado bä paawä: “Ta matym see ỹ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ỹ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁷Sahōnh hē ji hã hanäng do ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa newěě tii bä? Sahōnh hē ji hã hanäng do ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehỹỹk tii bä? ¹⁸Sahōnh hē ji hã hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ěěg hōm ji hã, tah'yyb däng doo da. ¹⁹Séd uuh had'yyt hē tado bä paawä ji hã, dooh paawä ji hub had'yyt hē tado bä. ²⁰Hahỹỹ da né hē: Hajōng né paawä ji hã hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hã: “Dooh hyb n'aa ōm ỹ karěn péh.” Dooh na-āāj hē ji moo haja bä ji tsym hã taky hado bä: “Dooh hyb n'aa ōm ỹ karěn péh.” ²²Ta ti ji hã hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karěn up doo. ²³Ji uuh ji hã ky n'aa netsěěh doo, baad ji weh'ěěh. Ta wób hã ji manetěěh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴Ji uuh wób ji metěěh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw hōm ji hã hanäng doo, ta ti ji hã hãd ky n'aa netsěěh hedoo do rakawehěě dāk hyb n'aa. ²⁵Tii da tawén d'oo, ji hã takanetyn hōm hyb n'aa, sahōnh hē ji hã hanäng do séd demuun baad rakahag'āās hyb n'aa na-āāj hē. ²⁶Sét hē ji hã hanäng do ji uuh nesaa do tahob bä, sahōnh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehěě däg bä, sahōnh hē ji uuh wób taw'āāts hē sa hã.

²⁷Bě sahōnh hē, Kristo hub hadoo běěh. Sét ken'yyh běěh, ta uuh hadoo. ²⁸Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejũũ do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma mehetěk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheho hajaa doo, ta

wób masa doo, ta wób h'yyb mahũũm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ããj hẽ. ²⁹Sahõnh hẽ g'eeh Jesus mejũũ do had'yyt hẽ? Sahõnh hẽ g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hẽ? Sahõnh hẽ g'eeh ta ky n'aa ma mehetẽk do had'yyt hẽ? Sahõnh hẽ g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hẽ? ³⁰Sahõnh hẽ g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahõnh hẽ g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bã? Sahõnh hẽ g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabẽj bã? ³¹Dooh. Taw'ããts hẽ ji hajaa do P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ta bahãnh had'op do hã, ta wób masa do hã, bẽ h'yyb padãg. Pooj jẽ dó bẽ ỹ metẽeh hỹỹ kã sahõnh hẽ ta bahãnh baad hadoo doo:

Ji kamahãnh do ky n'aa hahỹỹh

13 Ajyy sa kyy me, ããs sa kyy me na-ããj hẽ ỹ haja bã né paawã ỹ her'ood bã, ỹ kamanahãnh bã paawã, dooh taw'ããts hẽ tado bã. Jããm hẽ sapaar redas do ky hado dãk ỹ tii bã. ²P'op Hagã Do ky n'aa ỹ haja bã né paawã ỹ maher'ood bã, P'op Hagã Do Sahee hã ỹ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapãh do hã ỹ h'yy ganny bã paawã, sahõnh hẽ ỹ hapẽẽ bã paawã, tak'ẽp ỹ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waẽẽ hã ỹ haja bã paawã ỹ mejõ bã takahỹỹd hãng, ta wób ỹ kamanahãnh bã paawã, daap paawã ỹỹh. ³Sahõnh hẽ wẽ ỹ hanãng do kas'uut do sa hã ỹ an'oo bã paawã, daj ỹỹ hẽ paawã ỹ kan'oo dãk ỹ rabaju tẽẽ, ỹ kamanahãnh bã, daap paawã ti hã ỹỹ.

⁴Kamahãnh do kanejãg. Kamahãnh do ky enyym. Dooh tah'yy kajewẽẽts bã. Dooh ta hã hẽ taj'aa etsẽẽ bã. Dooh takasabẽ bã. ⁵Tawaneh'ẽẽh do nado. Dooh ta daaj hẽ takarẽn do jawén tawãd bã. Dooh nayyw hẽ takawaj'ããn bã. Dooh tah'yy gaẽẽj bã ta wób sa wẽ. ⁶Dooh tatsebee bã baad nadoo do hã. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebé. ⁷Kamahãnh doo, dooh tah'yy gajẽẽ hõm bã. Ta wób hã tah'yyb eeh had'yyt hẽ. Tagadaa had'yyt hẽ. H'yyb jawyk doo gó sahõnh hẽ tagadoo.

⁸Kamahãnh doo, dooh tahẽẽj bã. Tii d' nado P'op Hagã Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapãh do na-ããj hẽ. Ahãnh da tii. ⁹Da hẽ ji hapãh doo, P'op Hagã Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-ããj hẽ, ta uuh ub tii. ¹⁰Baad had'op do heh'ããt do kaja bã kã, tii bã kã, dooh hyb n'aa ji karẽn wãt pé ta uuh hadoo doo. ¹¹Hahỹ hadoo tii: Ỹ karapee noo gó, karepẽ raber'oot doo da ỹ ber'oot paah, karepẽ

rahyb n'aa newëë doo da ỹ hyb n'aa newëë paah. Ỹ wah'ëë wät bā kã ỹ eréd hōm ta ti karapee ỹ h'yyb hadoo do paah. ¹²Da hē, dooh baad ēr hapëë nā bā P'op Hagā Doo, japow gó ji heg'āās do hadoo. Ta jawén da ēr bahapāh baad ub kã, heh'āāt kã. Da hē, jāām hē ta uuh ỹ bahapāh. Ta jawén da, sahōnh hē ỹ bahapāh ta hā, ỹ P'op Hagā Do hapāh doo da né hē.

¹³Hỹ kã tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahñ doo. Ji kamahñ doo, sa bahānh baad had'op do tii.

Ji hajaa do P'op Hagā Do Sahee hana do ky n'aa bód hahỹh

14 Taw'āāts hē kamahñ do hā baad bē h'yyb padäg. Taw'āāts hē P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padäg na-āāj hē. Pooj jé, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padäg. ²Hahỹ hyb n'aa ta ti ỹ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagā Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napāh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapāh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ³Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yyim. ⁴Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagā Do ky n'aa kah'üüm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagā Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'üüm hyb n'aa. ⁵Ỹ karēn paawā sahōnh hē bēeh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp ỹ karēn P'op Hagā Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahānh baad hadoo P'op Hagā Do ky n'aa her'oot doo. ⁱKyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napāh hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'üüm hyb n'aa, ti na-āāj hē baad ub.

⁶Ti hyb n'aa wakān haa, bē wē ỹ kajaa bā, kyy wób me bē ỹ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooh paawā bē tamasa bā. Hā ỹ P'op Hagā Do metēeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa, ji ma metēek do ky n'aa bē ỹ maher'oot do na-āāj hē, ti bē tamasa. ⁷Ji gamehỹh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa

ⁱ **14.5** P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahānh, hajōng tamasa do hyb n'aa.

me na-ãāj hē tii d' bē ŷ metēeh ŷ hanäng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawä. Baad ranetēn bä, baad ragamanehã bä, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'ũum doo? ⁸Ti hadoo né hē toröm-bet häd näng do hä. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genä bä kaneb'ooh doo hēnh tanaēj bä, baad toröm-bet ragamanehã bä? ⁹Ti hadoo né hē bē hä. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bä, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰Hajōng ti anäng kyyh badäk hahŷŷ hä. Baad ub sahōnh hē tii, maa napäh do sa hä. ¹¹ŷ kyy maa nanapäh doo, ta tii hä, ŷ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa ŷ ta hä. ¹²Ti hadoo né hē bē hä. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bä do hyb n'aa, taw'ääts hē bē h'yyb padäg sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do masa do hä.

¹³Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ääts hē raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä, tabanoo hyb n'aa na-ãāj hē sa hä rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴Kyy wób me P'op Hagä Do hä ŷ ky n'aa etsēē bä, hēp ŷ tym ti ky n'aa etsēē. Dooh ŷ hapäh pé ŷ her'oot doo. ¹⁵Nyy d' ŷ bad'oo ti tahado bä? Hahŷŷ da ŷ bad'oo: ŷ da ky n'aa etsēē hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ãāj hē da ŷ ky n'aa etsēē. P'op Hagä Do ŷ ma ejäm da hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ãāj hē. ¹⁶Jääm hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsēē bä, nyy da ōm raky masa ranahapēē bä maher'oot doo? ¹⁷Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, dooh ta wób tamasaa bä rah'yy ka'eeh do kah'ũum hyb n'aa.

¹⁸P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē, sahōnh hē bē bahānh ŷ bahajaa kyy wób me ŷ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹Ti hadoo né hē, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang, hä ŷŷ, taw'ääts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ŷ her'ood bä ŷ ma metēek bä, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahānh.

²⁰Wakān haa, karepé h'yy gatamah do bē hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do hä. Taw'ääts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēeh, ta ti hä. Taw'ääts hē nesaa do hä bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hēnh naa do sa kyy me, ŷ maher'oot da karapé haa.
Ti hadoo né hē da, dooh da raky dahé bä ŷŷh”,^j
näng mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metëë n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metëë n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metëë n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metëë n'aa nado. ²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bä kā, kyy wób me sahōnh hē rer'ood bä paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-ääj hē tajëë suun bä tii bä, sahōnh hē bë meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-ääj tajëë suun bä P'op Hagä Do ky n'aa sahōnh hē rer'ood nuuj jé, kametä dāk tii bä ta hā nesaa do ta h'yyb tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety dāk tii bä sahōnh hē bë her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä dāk tii bä sahōnh hē ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newëë do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsë hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hē bë mahang”, näng da.

²⁶ Wakän haa, taw'ääts hē hahÿÿ da bë bad'oo bë kahet'aa bä: Ta see P'op Hagä Do hā tama ejäm, ta see ma metëëk P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hā tametëëh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ëës kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ääts hē sahōnh hē ta tii d' ji bad'oo, sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raheer'ood bä, jääm né hē pawóp hē, tamawoob hē ti her'oot. Taw'ääts hē sét ken'yyh raber'oot. Tii bä, taw'ääts hē ta see tab'ëës nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bä ta ky n'aa tab'ëës doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëës doo, taw'ääts hē bag hēnh tabasoo h bë kahet'aa bä kyy wób me her'oot doo. Taw'ääts hē ta m'aa hēnh, ta tób hēnh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ääts hē pawóp hē, tamawoob hē raheer'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ääts hē ta wób ramatakëë, ta ti taher'oot do baad tado bä. ³⁰ Sa mahang hat'oonh do gado bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hē pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kā. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bë sahōnh hē bë ma kametëëk hyb n'aa, bë h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bä, rahajaa ragadaa bä rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahōm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hē ÿÿj dooh rer'ood bä séd hā

rakahet'aa bā. Taw'āāts hē bag hēnh rabab'ēēh. Dooh taw'āāts hē tado bā rer'ood bā ji kahet'aa bā. Taw'āāts hē ŷŷj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵Tanyy bā sa hā reanh doo, taw'āāts hē sa tób hēnh sa patug hā rabeanh, dooh taw'āāts hē tado bā do hyb n'aa ji kahet'aa bā ŷŷj rer'ood bā.

³⁶Bē hanaa bē ed'oo g'eeh P'op Hagā Do ky n'aa hanām doo? Jāām hē bē tii, ta ti gadoo do bē ed'oo g'eeh? ³⁷P'op Hagā Do ky n'aa rod ta hā pé ted'oo doo, P'op Hagā Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'āāts hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do né hē ti ŷ erii wāt doo. ³⁸Hahŷ manatakēē doo, dooh né hē ji hyb n'aa p'eed bā tii.

³⁹Ti hyb n'aa kā, wakān haa, taw'āāts hē P'op Hagā Do ky n'aa bē her'oot do hā bē h'yyb padäg. Bē medug manā kyy wób me rer'ood bā. ⁴⁰Ti hado né hē paawā, baad bē adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bā.

Jesus ganā wāt do ky n'aa hahŷŷh

15 Hŷŷ kā, wakān haa, ŷ karēn bē hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanām do bē ŷ ma met'ēēg wāt do paah, bē gadoo do paah. Ta ti né hē bē h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ²Ta ti ky n'aa hanām do ed'ēēp bē h'yyb tym P'op Hagā Do wē, baad bē hyb n'aa matakā bā tii, bē neréd bā ŷ ma metēēk do ky n'aa. Tii d' tanado bā, daap bē h'yy ka'eeh.

³Jāām hē baad hadoo do ta ky n'aa ŷ gadoo do ti bē hā ŷ tab'ēēs doo. Hahŷ né hē tii: Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sām, P'op Hagā Do kyy kerih do ta pooj jé taher'oot doo d' né kā. ⁴Ti m' radakā jēng, ti m' tamawoob däg kā ta ā kā taganā wāt p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo da né kā. ⁵Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wäd kän. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hā takasee ēnh. ⁶Ti bahānh mäh, séd noo gó 500 ta ma matēg sa hā takas'ee wäd kän. Hajōng sa wób ed'ēēp nā hahŷ ŷ berih bā. Hap'ēēh do wób radejēb kän. ⁷Ti m' takasee Tsijaag hā, sahōnh hē tamejūū do hedoo do sa hā na-āāj hē. ⁸Tagadēēg ub takas'ee kän hā ŷŷ, ŷ ajān s'oo hadoo do hā. ⁹Sa yd jé had'os do ŷŷh, Jesus mejūū do sa mahang. Dooh paawā ŷ ramaneēēj bā Jesus mejūū doo, P'op Hagā Do karapee ŷ rejāā do paa hyb n'aa. ¹⁰Ti hadoo né hē, ta mejūū do see da hē ŷ wén hado dāk, P'op Hagā Do ky ennym do hyb n'aa hā ŷŷ. Daap hyb n'aa nado ta ti hā ŷ taky ennym doo. Dooh. Ta wób moo bok do bahānh ŷ moo wäd wāt.

Ti hadoo né hē, dooh ỹ tado bã ti moo wät doo. Hã ỹ P'op Hagä Do ky enyym do hanaa tii. ¹¹Hỹ ỹ kã ỹ tado bã bē hã maher'ood wät doo, ta wób rado bã, ti né hē ti ta ky n'aa ãã her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé bong doo.

**Jesus ganä wät do ky n'aa ta wób raky sēm do
ky n'aa hahỹỹh**

¹²Kristo ganä wät ãã her'ood bã, h'ëed hyb n'aa dooh ji ganä bã dejëp do mahang bē wób sa kyyh? ¹³Te hub tado bã ta ti bē wób her'oot doo, ji ganänä bã paawä, Kristo na-ããj hē paawä dooh paawä taganä wäd bã tii bã. ¹⁴Kristo ganänä wäd bã paawä, daap paawä tii bã ãã maher'ood hōm do ta ky n'aa. Daap hē na-ããj hē paawä bē h'yy ka'eeh doo. ¹⁵Kristo ganänä wäd bã paawä, noo kanesa do paawä ãã tii bã, Kristo ganä wät P'op Hagä Do an'oo bã ãã ma metëek do hyb n'aa. Dejëp do ganenä bã paawä, dooh Kristo ganä wäd P'op Hagä Do an'oo bã paawä. ¹⁶Dejëp do ganenä bã, dooh paawä Kristo ganä wäd bã. ¹⁷Kristo ganänä wäd bã paawä, daap hē paawä bē h'yy kae dāk ta hã. Ti tahado bã paawä, dooh na-ããj hē takawug bã nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do paah. ¹⁸Te hub tado bã paawä ta tii, gawatsig hōm paawä Kristo hã h'yy ka'eeh do sa makũũh. ¹⁹Jããm hē da hē, badāk hahỹỹ hã ji bawät nä bã Kristo hanaa ji gahëen bã, tii bã taw'ääts hē paawä tak'ëp, sahōnh hē mahānh, ër rat'yyd mehĩĩn paawä.

²⁰Tii d' nado. Kristo ganä wät né hē dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bã. Pooj jé dejëp do mahang ganä wät do tii. Ta wób na-ããj hē genyyh do metëe n'aa tii. ²¹Hahỹ hyb n'aa ỹ wén her'oot tii: Sét hē aj'yy ji dajëp do du na doo. Ti hadoo na-ããj hē sét hē aj'yy see ji ganyyh do dejëp do mahang du na doo. ²²Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejëp. Ti hadoo ënh Kristo hyb n'aa kã sahōnh hē ragenyyh da. ²³Sahōnh hē genyyh do bahānh, pooj jé ganä wät do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bã kã, ta hã h'yy ka'eeh do ragenä boo kãn da. ²⁴Tii bã kã, badāk hahỹ gawatsik do kaja kãn. Kristo j'aa ketsë do jawén paa bã sahōnh hē mejũũ do ji nahapäh do sa hã, sahōnh hē bag'ääs do ji nahapäh do sa hã, sahōnh hē hejój enäh do ji nahapäh do sa hã na-ããj hē, tii bã tabag'ääs do Kristo bahaëej kãn da P'op Hagä Do ta Yb hã kã. ²⁵Kristo bag'ääs da sahōnh hē ta majĩĩ hã taj'aa ketsë bã kã. ²⁶Tagadëeg ub kã majĩĩ tagawats'ik doo, dajëb. ²⁷Ta ti ỹ wén her'oot, hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahōnh hē ta tsyym yt hã

P'op Hagä Do an'oo bä tabag'ääs hyb n'aa.”^k “Sahõnh hē tabag'ääs” tabaher'oot bä, dooh P'op Hagä Do ta Yb sii hē tado bä tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahõnh hē tabag'ääs doo. ²⁸Takajaa bä kä sahõnh hē Kristo bag'ääs doo kä, ti noo gó kä, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadäg kán. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahõnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'ääs hyb n'aa, sahõnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kä, sahõnh hē tabag'ääs hyb n'aa kä.

²⁹Hỹỹ kä, ji gananá bä paawä, nyy da rabad'oo da dejëp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejëp do ganená bä paawä, hēd n'aa tii d' rawén d'oo?^l ³⁰Ji gananá bä paawä, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ỹ ahoop doo. Ji ganä wät do hyb n'aa ỹ wén gadoo Jesus hyb n'aa ỹ ahoop doo. ³¹Dajëb gó had'yyt hē ỹ bawät tak'ëp ỹ rarejää do haj'aa. Né hup ỹ né ta ti ỹ her'oot do bë wén hapäh, ỹ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bë hyb n'aa Kristo Jesus ër Wahë N'aa hyb n'aa. ³²H'ëëd hyb n'aa ỹ kamety wät paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bä, jääm hē badäk hahỹỹ hā ji hawät do hā ỹ h'yyb däg bä paawä, ji gananá bä paawä? Ji gananá bä paawä, se hub né hē paawä hahỹỹ da sa ky hetëg: “Hamäh, ër awëeh, hamäh, ër eëg jati ër dejëb kán do hyb n'aa.”^m

³³Bë an'oo manä bë rawad'ii. “Nesaa do moo heb'ooh do sii ji awäd bä, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawä ji bawät pooj jé.” ³⁴Taw'ääts hē p'aa hēnh bë h'yyb bë an'oo baad hadoo do hā. Bë moo boo manä wäd nesaa doo. Ta ti ỹ wén mejüü, bë wób ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do sa h'yyb gó. Bë nu mebyy bok hyb n'aa ỹ wén her'oot tii.

³⁵Hahỹỹ da apäh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejëp do paa ragenä bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganá bä ta bóg nadajëb bä. ³⁷Tiriig tym, joom tym wób na-ääj hē ji ejoom bä, dooh ta gajewëë tado bä ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸P'op Hagä Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb däng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawëë bä. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹Ti hadoo ënh ti anäng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ëëng dab, ta see hadoo taw'ëëd

^k 15.27 Saaw-Mo 8.6

^l 15.29 Dooh ji hapëë bä ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ëëg bä dejëp do hyb n'aa ji nu kemuun bä. Jääm né hē ti ky n'aa gó tabeh'üüm ji ganä wät do ky n'aa.

^m 15.32 Ji h'yyb karën doo da né hē ji moo wät tahanäng pé ti sa ky hetëg doo. Ji gananá bä paawä, se hub né hē tii bä paawä raheer'oot doo.

dab, ta see hadoo na-āāj hē tah'ỹyb dab. ⁴⁰Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badāk hahỹỹ hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badāk hahỹỹ hā habong do sa hetsóh. ⁴¹Ta see bag hadoo papỹỹj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagōōh. Sagōōh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴²Ti hadoo né da dejëp do mahang ji ganyyh do hā. Karejāā ji kamag ji dakā jëng doo. Taganyyh bā kā, kanarejā wād. ⁴³Nas'aa ji kamag ji dakā jëng bā. Tak'ëp tabahetsooh taganyyh bā kā. Nahejooj its ji dakā jëng bā. Hejooonh taganyyh bā kā. ⁴⁴Dab näng ji kamag ji dakā jëng doo. Taganyyh bā kā, papuuj däg ji hub P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. Ji hub dab näng do tanyy bā, tii b' ti anäng na-āāj hē ji hub papuuj P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. ⁴⁵Hahỹỹ da takerih doo gó: “Jāām pooj jé aj'yy, Adāw, hedëb geët doo.”ⁿ Tagadëëg ub Adāw hedoo doo, Kristo, ji edëp do hanoo do Sahee hado dāk tii. ⁴⁶Pooj jé dó tabanyy dāk ji hub dab näng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagä Do Sahee ed'ëëp doo. ⁴⁷Jāām pooj jé aj'yy, badāk hahỹỹ hā tsäng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hỹ pong jé naa tii. ⁴⁸Badāk hahỹỹ hā habong doo, Adāw k'āāts gó hana do hadoo ti sahōnh hē. Hỹ pong jé hana do hadoo da ër hub papuuj hỹ pong jé naa ër gadoo doo. ⁴⁹Da hē, badāk hahỹỹ hā ër babok nā bā, Adāw hadoo nā ëër. Ti hadoo né hē da, ti awät ti noo gó, hỹ pong jé hana do hadoo da ëër.

⁵⁰Hahỹ ti ỹ her'oot, wakān haa: Dab näng doo, majyyw näng doo, dooh da tanu dëë bā P'op Hagä Do bag'āās bā. Karejāā doo, dooh tagado bā nadajëp doo. ⁵¹Bë hyb n'aa matakā da! Bë ỹ maher'oot ji nahapäh do hā: Dooh ër sahōnh hē ër dejëb bā.^o Ti hadoo né hē, sahōnh hē ër da kawereem. ⁵²Nayyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wäd sii hē, tagadëëg ub toröm-bet häd näng do ky ganyyh bā kā. Toröm-bet ky ganā sii hē da sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do dejëp do paa ragenā boo kän da. Ta ti dooh radejëb boo bā kā. Ti ëër kã, ti noo gó hedëp nā doo, ër kawereem boo kän, hedëb had'yyt do ër gadoo hyb n'aa kã. ⁵³Karehejāā do kawareem da kanarejāā do hā. Dejëp do kawareem da nadajëp do hā kã. ⁵⁴Ta ti bawät bā kã, karehejāā do kawareem bā kã kanarejāā do hā, dejëp do rakawareem bā kã

ⁿ 15.45 Genesis 2.7

^o 15.51 Jesus matëëh noo gó ta hā h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot.

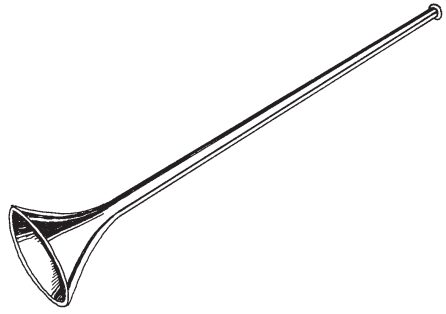
nadajëp do hã kä, tii bã kä
hahÿ kerih do ky däng do paa
kä kaja kãn:

“Dajëb gawatsig kãn.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
j'aa ketsëë kãn ta hã.”^p

⁵⁵ “Dajëb, ny maj'aa ketsë
doo?

Dajëb, ny a hejój ji
mamarahējãã doo?”^q

Toröm-bet heen n'aa (1 Korin 15.52)

⁵⁶ Nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, ti né hë dajëb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wät do hejój. ⁵⁷ P'op Hagä Do hã ër j'aa etsë. Ti né hë hanoo ër j'aa ketsë doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kä, wakãn haa ÿ kamahãn doo, taw'ääts hë bë h'yy kahejój. Bë an'oo manä bë tahewaat do hã, bë h'yy ganejë hõm hyb n'aa. Taw'ääts hë bë moo boo had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë sahõnh hë bë wë hanäng doo me, daap hë nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok doo, bë bahapäh do hyb n'aa.

Ta wób ji masa do dajëër n'aa ky n'aa hahÿÿh

16 Hÿÿ kä, P'op Hagä Do karapee Judah häj n'aa bã habong do ji masa do dajëër n'aa ky n'aa bë ÿ ma erih. Taw'ääts hë Garata häd näng do häj n'aa hënh habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ mejũũ doo da, bë na-ääj hë tii d' bë bad'oo. ² Taw'ääts hë sét met'uuh hã ken'yyh bë betyn hõm tsyt hë bë dajëër uuh bë gadoo do pénh. Hajõng tado bã bë gadoo doo, hajõng do ta uuh bë betyn hõm tsyt hë. Kanahën d'os hë tado bã, dooh denaa hë. Taw'ääts hë bë ata ÿ kajaa do pooj jé. ³ Tii bã, ÿ kajaa bã kä, ÿ erih do ÿ mejũũ da ajyy ta ti dajëër Jerusarenh hënh ratajooh do bë asëew hõm do sa sii, baad t'ĩ hënh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'ääts hë tado bã, ÿ na-ääj hë ÿ ahõm. ÿ d' rahadaa hõm tii bã.

° 15.51 Jesus matëëh noo gó ta hã h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot.

^p 15.54 Isajas 25.8

^q 15.55 Osejas 13.14

⁵Ÿ h'yyb däng Masedonija häj n'aa Ÿ jatsëk. T'ĩ hēnh Ÿ bewäd nä do jawén paa bä, bë wē Ÿ bahôm kân bë Ÿ baheg'āās hyb n'aa. ⁶Badawēēt apäh da Ÿ bawät bë pa. T'ĩ hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ēēr Ÿ tab'ēēs. Tii bä Ÿ bë masa da Ÿ bahôm hēnh. ⁷Dooh Ÿ karēn bä Ÿ h'yy kajóh gó bë wē Ÿ beg'āās doo, ti hyb n'aa nayyw hē Ÿ wén nahôm nä bë wē. Ÿ karēn paawä badawēēt Ÿ bawät bë pa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bä tii. ⁸Ti nuuj jé Ÿ baym da babä Epeso panang bä, jām Pēn-Tekos häd näng do kajaa bä kä. ⁹Tyw n'aa näng babä hä ŸŸ, baad Jesus ky n'aa Ÿ beher'oot hyb n'aa, hajök né paawä Ÿ raganen'aak.

¹⁰Tsimoot kajaa bä bë wē, taw'āāts hē baad bë gadoo bë mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hä. Tii d' Ÿ wén etsēē bë hä, Ÿ moo wät doo da Tsimoot moo wät na-āāj hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē.

¹¹Bë an'oo manä bë wób raty n'aa gesygyg Tsimoot hä. Taw'āāts hē hanäm doo gó bë kedēē hōm, wē Ÿ tababaaaj hōm hyb n'aa. Ēr wakāān wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii takajaa Ÿ gada.

¹²Ēr wakāān Jesus hä h'yy ka'eeh do Aporos häd näng do hä kä. Tak'ëp Ÿ betsēē ta hä, tabahôm hyb n'aa ěr wakāān sa sii bë rabahehēēn bä. Dooh m' takarēn nä bä tahôm bä. Baad tahaja bä m' tabahôm.

¹³Taw'āāts hē baad bë kanäh. Taw'āāts hē baad had'yyt hē bë h'yy kae. Bë h'yyb eŸŸm manäh. Bë h'yy kahejój. ¹⁴Taw'āāts hē kamahän gó bë moo bok sahōnh hē bë moo bok doo.

¹⁵Bë hapäh, Es-Tepanas ta tób yt hä haj'eenh do sii hē jāām hē pooj jé ti Akaja häj n'aa bä Jesus hä rah'yy kae padēēk doo. Bë hapäh nyy da ramasaa had'yyt hē Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Tak'ëp Ÿ betsēē bë hä, wakān haa, ¹⁶bë ky dahé ta ti hedoo doo. Bë ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hä moo b'ook doo. ¹⁷Ÿ h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo häd enäh do bë wē naa wē Ÿ rakajaa bä kä, bë jawén buuj, hä Ÿ ramasa do hyb n'aa. ¹⁸Baad Ÿ rah'yyb en'yyim, bë rah'yyb en'yyim doo da. Taw'āāts hē bë weh'ēēh ta ti hedoo doo.

¹⁹Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häj n'aa bä habong do bë m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ŸŸm Pisiir häd näng do daheeh, bë nemuun séd hä h'yyb hedoo do Jesus Kristo hä, tak'ëp mä bë rahyb n'aa esee. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa tób bä kahet'aa doo, ti na-āāj hē bë m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰Sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong do bë m' raky n'aa edēng. Baad bë kedēē bë da hadoo do hä.

²¹ Ỹ Paw-Ro, moh ỹỹ me ti hỹ ỹ berii kăn:ʳ Bě ỹ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahăn doo. B'ëëp matëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ Ỹ karën, Jesus, ër wahë n'aa ky enyym bë hã.

²⁴ Ỹ kamahăn bë sahõnh hẽ nemon ỹỹ séd hã h'yyb hedoo do Kristo Jesus hã. Jããm hẽ kã.

ʳ **16.21** Paw-Ro bawät noo gó dooh sa daaj hẽ rerii bã, rahaja né paawã rerii bã. Sa masa n'aa rerih sa ma matëg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kăn. Tagadëëg ub kã, tabahajaa bã kã, Paw-Ro gadoo terih do nahëëh, ta daaj hẽ taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hã rabahapäh, Paw-Ro kyyh né hẽ sahõnh hẽ ta tii hã kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hẽ rabahapäh.

2 KORÍN

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korín häd näng doo bä
habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

1 Paw-Ro ỹ ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ỹ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejüü do see ỹ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kä. Êr hỹj hadoo do Tsimoot häd näng do sii bẽ ỹ edëng bëëh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korín häd näng do panang bä habong doo. Sahõnh hẽ Akaja häd näng do häj n'aa bä P'op Hagä Do tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm do ää edëng na-ääj hẽ.

² Ỹ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hẽ ky en'yyim bẽ hã. Ỹ karën baad bẽ rah'yyb en'yyim.

P'op Hagä Do ji tah'yyb en'yyim do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ääts hẽ ër j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehĩĩn doo. Ti né hẽ P'op Hagä Do ji tah'yyb enäw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ää wẽ tadëë bä, ää tah'yyb enäw had'yyt hẽ, ta wób ää bahajaa hyb n'aa ää h'yyb en'yyim hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadëë bä, ää hã P'op Hagä Do h'yyb en'yyim doo me.

⁵ Jesus ahoop do ää wẽ tabës doo da, ää wẽ tabës na-ääj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër tah'yyb en'yyim doo. ⁶ Nesaa do ää ahob bä, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ää bahoop. Bẽ h'yyb enyyim hyb n'aa tii, bẽ bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ääj hẽ. P'op Hagä Do ää tah'yyb en'yyim bä, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ää tah'yyb en'yyim doo. H'yyb jawyk doo me ää ahoop do ää gadoo bẽ bahapäh bä, bẽ da h'yyb enyyw bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gado had'yyt hẽ da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ää ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ääj hẽ. ⁷ Baad ää bahapäh hahỹ bẽ hã: Ää nemuun bẽ ahob bä ää ahoop doo, ji P'op Hagä Do h'yyb en'yyim do bẽ gadoo ää nemuun na-ääj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bä Jesus hã ää hapäh, nesaa do bẽ ahob né paawä.

⁸ Wakän haa, ỹ karën bẽ bahapäh tak'ëp nesaa do Asija häj n'aa bä ää wẽ kajaa doo. Tak'ëp né hẽ ti nesaa do ää hã kametty doo. Dooh ää haja wäd bä ta hã. Dooh paa ää gadaa bä ää edëp doo.

⁹ ãã d' dejëp ãã ed'oo paa ãã h'yyb gó. ãã wě ta ti wén wäd wät, ãã hã hě ãã h'yy kanasadä hyb n'aa, P'op Hagä Do hã, dejëp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadä hyb n'aa kä. ¹⁰ Ti né hě tii, dajëb mahãnh ãã tedëeb wät doo. ãã d' ted'ëep nã. Ta hã ãã h'yyb eh, ãã ted'ëep hÿ jawén ¹¹ ãã bë masaa bã, ãã bë ky n'aa etsëe doo me. Tii bã kä, hajök raj'aa etsë da P'op Hagä Doo, ãã ted'ëep do hyb n'aa, hajök do sa kyyh P'op Hagä Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ëed hyb n'aa tawén

ky kahÿÿd wät sa hã ky n'aa hahÿÿh

¹² Hahÿ hyb n'aa ãã kasab'ee: J'ooj madäk doo me nado ãã baboo bong bë mahang, ta wób sa mahang na-ããj né hě. Baad ãã h'yyb metëeh ta ti ãã hã. Dooh ãã jejën bã ãã h'yyb. Tii da ãã wén bok, P'op Hagä Do ky ennym do hyb n'aa ãã wě. Dooh badäk hahÿÿ hã habong do hajaa do hã ãã h'yyb ee bã. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejën pé bë ãã ma erih do mahang. Wyt ta maab hě bë ÿ ma erii wät do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Bë ner'oot doo, bë maa napäh do na-ããj né hě, ti né hě. Dooh kejën péh. Hÿÿ kä, bë häd hapëe däg né paawä ãã h'yyb, ÿ gada da baad ãã h'yyb bë bahapäh nã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó kä, ãã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë hyb n'aa ãã h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hëp ÿÿ bë hapäh ÿ ed'oo do hyb n'aa, hã ÿ bë h'yy ka'eeh ÿ ed'oo do hyb n'aa na-ããj hě, ÿ hyb n'aa newë däk paa bë ÿ bahehëen Masedonija bã ÿ kajaa do pooj jé. ÿ hyb n'aa newë wät paah, pawóp nuu me bë ÿ bahehëen paawä, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bë hã paawä. ¹⁶ ÿ h'yyb däng paa Masedonija hënh ÿ mahôm me bë ÿ bahehëen, ÿ matëeh me na-ããj hě, ÿ bë masa hyb n'aa Judah häj n'aa hënh ÿ bahôm bã. ¹⁷ Tii d' né ÿ h'yyb dëe paawä, ÿ ky kahÿÿd wät. Daap ÿ h'yyb däng bë ed'oo g'eeh, ÿ wén ky kahÿÿd wät? J'ooj madäk doo me bë ed'oo g'eeh “ÿÿ” ÿ banäng, hëp ÿÿ gó “dooh”? Ky kahehät do bë ed'oo ÿÿ? ¹⁸ Bë hã ÿ her'oot doo, ta ky n'aa bë ÿ maher'oot do na-ããj né hě, ky kahÿÿt do nado. P'op Hagä Doo, ji hã ky kaneh'ÿÿt doo, ji hã h'yy kaneh'ÿÿt doo, hapäh te hub né hě ÿ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagä Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bë mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ÿ maher'oot doo, dooh taky kahÿÿd bã ji hã. Taky däng doo, ti né hě tamoo wäd had'yyt hě. Ti hadoo ããh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahôn timer hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji hã, Kristo moo wäd wät.

Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër j'aa etsë bä, “Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”,^a ër wén näng ta hä, Jesus Kristo häd gó. ²¹P'op Hagä Do né hë tii, ääh, bë na-ääj né hë baad tah'yyb ta däk do Kristo hä, ër h'yy kanerét hyb n'aa ta hä. Ää hä tah'yyb däng, tsyt hë ta wë ää moo bok hyb n'aa. ²²Ër ta ma däg tan'oo bä. Tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hÿ pong jé ër gadoo do metëë n'aa.

²³P'op Hagä Do hä ÿ ky däng hahÿÿh: Bë hyb n'aa né hë, bë ÿ nahajëm hyb n'aa, bë panang hënh ÿ wén nahôm wät p'aa hënh. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo. ²⁴Bë ää karën ää mejüü hyb n'aa nado bë h'yy kaha'eeh do hä ÿ wén näng ta tii. Baad bë h'yy kae däg kän Jesus hä, ää hapäh. Jääm hë ää karën bë ää masa, baad bë tsebë hyb n'aa.

2 Ti hyb n'aa, hëp yÿ gó ÿ ky hadoo hahÿÿ da: “Dooh ÿ ahôm wäd bä sa wë ÿ bahehëen hyb n'aa”, näng ÿ hëp yÿ gó. Dooh ÿ karën bä bë ÿ bahehëen do bë h'yy ketón tan'oo bä.^b ²Bë h'yy katón do ÿ an'oo bä paawä, jaa hanaa tii bä ÿ tsebë doo? Bë né hë ti tsebë do hanoo do hä yÿ. ³Ti hyb n'aa né hë, pooj jé bë ÿ ma erii wät doo gó, ta tii da bë ÿ wén ma erii wät, bë wë ÿ kajaa bä kä, ÿ h'yy katón bë an'oo mahãnh hä yÿ, bë paawä ti tsebë do hanoo do hä yÿ. ÿ tsebë doo da bë da tsebë nemon yÿ, baad ÿ gada bë sahõnh hë wë. ⁴Tak'ëp ÿ h'yy katón doo gó, ÿ aoot doo me ta ti bë ÿ ma erii wät paah. Bë h'yy katón ÿ an'oo bä do hyb n'aa nado bë ÿ wén ma erii wät, pooj jé ÿ erii wät do hä. Bë ÿ wén ma erii wät, tak'ëp bë ÿ kamahãn ÿ erii wät do hä bë bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

⁵Ta ti aj'yy, bë mahang ji h'yy katón do du na doo, ÿ had'yyt hë nado ti h'yy katón tan'oo bä. Hajök bë wób h'yy ket'oon tan'oo bä. Dooh ÿ karën bä ÿ her'ood bä, bë sahõnh hë bë h'yy ket'oon tan'oo bä, ta bahãnh ÿ naher'oot hyb n'aa. ⁶Hÿÿ kä, ta ti aj'yy hä kä, jääm né ti hajök bë wób ta hä nesaa do ky n'aa etyy doo.^c ⁷Taw'ääts hë bë hyb n'aa mabaan hÿÿ kä tamoo wät do paah. Taw'ääts hë bë h'yyb enäw ta hä, tah'yy ganajëë hõm hyb n'aa

^a **1.20** P'ooj ub, da hë na-ääj nã, P'op Hagä Do ji j'aa etsë bä, *Amen* ta wób resok. “Yÿ. Ti d' né hë. Taw'ääts hë” tahanäng pé ti *amen*.

^b **2.1** Korin buuj Paw-Ro bahehëen bá paawä ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät.

^c **2.6** Jääm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehiin wät do hyb n'aa, nesaa do teréd hõm do hyb n'aa.

tak'ëp tah'yy katón do an'oo bã. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ betseẽ bë hã, bë metëeh hyb n'aa ta hã bë kamahãn doo. ⁹ Bë ÿ wén ma erii wät paah, aj'yy nesaa do moo wäd wät do bë ky n'aa etyy hyb n'aa, bë ÿ metyy hyb n'aa, ÿ bahapäh hyb n'aa ÿ bë ky dahé bã. ¹⁰ Bë hyb n'aa mabaan bã ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ÿ na-ääj da ÿ hyb n'aa mabaan ta hã. ÿ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bã ÿ hyb n'aa mabaan péh, ÿ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bë hã. ¹¹ Tii da ÿ wén d'oo, Nesaa Do Yb ër tawanadii hyb n'aa.^d Baad ër bahapäh né hë nesaa do tahyb n'aa newëë do ji hã.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahÿÿh

¹² Panang Torowas häd näng doo bã ÿ kajaa bã Kristo ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa näng ta tii bã hã ÿÿ, baad ÿ maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã. ¹³ Ti hadoo né hë, dooh baad tado nã bã hëp ÿÿ, Tiit, hãj ÿ hadoo do tii bã ÿ mamuun ÿ ed'oo doo, ÿ naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ kedëë hõm sa hã. Ti Masedonija hãj n'aa hënh ÿ bahõm kãn, Tiit ÿ besoos hyb n'aa.

J'aa ketsë do ky n'aa gó Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ P'op Hagä Do hã ÿ j'aa etsë, äã tamahüüm hado had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsë do tametëeh bã kä. Jé pad'yyt hë, äã hyb n'aa P'op Hagä Do maher'ood hõm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hë bewäd däk do hadoo.^e ¹⁵ P'op Hagä Do hã, Kristo buu benyym do hadoo äã banesaa do mahãnh hedëp do sa mahang, banesaa hënh hah'üüm do sa mahang na-ääj né hë. ¹⁶ Banesaa hënh hah'üüm do sa hã,^f dajëp do babuu hadoo äãh. Banesaa do mahãnh hedëp do sa hã, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hã, hedëp do babuu hadoo äãh. Dooh hajaa pé ta daaj hë ta hejój gó ta ti tamoo wäd bã. ¹⁷ Äã wén hajaa tii, P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa äã hã. Dooh ta sãm jawén äã maher'ood hõm

^d **2.11** Ji kanarën bã ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hã, Nesaa Do Yb hã ji anoo tii bã ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji mabaan ji da hadoo do moo wät doo.

^e **2.14** Rakaneb'ooh do jawén paa bã, raj'aa ketsë bã, tsebee gó Roma buuj sa warahén wahë n'aa sa warahén sii hë rakametëeh rabajëk bã panang hënh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hë ratabë bã buu benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa taher'ood hõm doo. Warahén sa wahë n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë, ta t'aah j'aa ketsë do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa.

^f **2.16** Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hënh hah'üüm doo.

P'op Hagä Do ky n'aa, hajōk ta wób rabahed'oo doo da. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanäng doo me āā baher'oot P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do mejūū do āā bahadoo do hyb n'aa.

3 P'aa hēnh āā daaj hē āā j'aa etsē bē ed'oo g'eeh ta ti ŷ erii wāt do hyb n'aa? Āā hyb n'aa karēn g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, āā manaa bē hā sa mo haj'aa kerih doo, rerii wāt do bē ner'oot jawén paa bā, baad āā bē gadoo hyb n'aa? Bē mo haj'aa kerih do āā hyb n'aa karēn pé apāh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hēnh baad āā ragadoo hyb n'aa? Dooh. ²Dooh hyb n'aa āā karēn pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad āā ragadoo hyb n'aa sa wē. Bē hā né hē sahōnh hē rabahapāh nyy da āā babok, nyy da āā ma metēēk. Baad dāg bē baboo dāk bē āā ma met'ēēg wāt do hyb n'aa rabahapāh bā, āā d' ragadoo. Baad bē babok do hā āā h'yyb kametā dāk. ³Wyt ta maab hē: Bē hā Kristo ky n'aa āā ma met'ēēg wāt do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado dāk bēēh, ta wób hā kametā dāk doo. Dooh ta nahēē me kerih do tado bā tii. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do Sahee bē h'yyb gó taban'oo dāk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ŷ hanäng doo. P'ooj ub, pā gatsebak do hā takerii dāk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hŷŷ kā ji h'yyb gó tabawād dāg kán, ji tah'yyb mahūūm hyb n'aa.

⁴Bē āā ma met'ēēg wāt do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padēēk baad āā bahapāh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bā. ⁵Ti hadoo né hē, āā daaj hē hyb n'aa nado tii. Āā daaj hē, dooh āā hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa āā hajaa doo. ⁶Ti né ti hanoo āā hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panāg n'aa āā bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagä Do Sahee moo wāt hŷŷ kā ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii dāk do paah, ji h'yyb tym dajēp tan'oo bā.⁸ Papuuj taky n'aa enooh do hā kā, ji h'yyb tym ted'ēēp P'op Hagä Do Sahee an'oo bā kā.

⁷P'op Hagä Do bag tak'ēp gabarēēh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pā gatsebak do hā kerih do paah. Dajēb hā ji taky n'aa ety né paawā, gabarēēh do mahang takajaa. Tak'ēp gabarēēh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraéw buuj rahaja bā bāp peeJ Mosees mamets rahegāā bā ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo

⁹ **3.6** Ji h'yyb tym dajēp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bā sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawēē had'yyt hē P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawāt hyb n'aa, tak'ēp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

noo gó, gabarëeh do ta mamets hã kametëeh do kahäj né paawä. ⁸Hÿÿ kä, tak'ëp ti bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedëp do hanoo doo. ⁹Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bä paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajëb hã ji taky n'aa ety né paawä, tak'ëp tii bä ta bahãnh baad ub, tabahetsooh hÿÿ kä papuuj taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰Tak'ëp né hë ta bahãnh baad ub, tak'ëp ta bahãnh tabahetsooh ta ti papuuj ji hã taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hã ji mety bä, dooh wäd its hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹Gabarëeh do mahang kaja däk paa kah'ëenh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ëp ta bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahãnh doo.

¹²Tak'ëp ta bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad äã bahapäh do hyb n'aa, neÿÿm doo me baad äã baher'oot ta ky n'aa. ¹³P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã Mosees maher'oot jawén paa bä, ta mamets tajahes'uu pãän sawas'aap doo me, gabarëeh do kah'ëenh do ta mamets hã hadäk do wë raty kanejäk hyb n'aa. Tii d' nado äã bad'oo papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hã. Neÿÿm doo me äã baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴Ta bag gabarëeh do Isaraéw buuj rahapëë né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bä, dooh m' rah'yy gah'ood bä. Da hë na-ãäj nä, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hã. Jääm hë Kristo hã ji h'yy kae bä takado hõm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. ¹⁵Da hë na-ãäj nä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶Tii d' tado né paawä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë ji h'yy kawareem bä, ta hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kä, kado hõm kãn ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷Ta ti tawén hadoo, P'op Hagä Do Sahee né hë ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawät bä, baad däg ji bawäd däk tan'oo bä. Dooh ji hewad wät péh. ¹⁸Ti hyb n'aa ëër kä, ta hã h'yy ka'eeh doo, ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër hã takametä kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër kawareem had'yyt hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hë ta bag gabarëeh do hadoo ër hã kametëeh doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo do hã hana doo.^h

4 Ti hyb n'aa kä, äã wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa äã bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh äã h'yy gejë hõm bã. ²Dooh né hë äã h'yy gejë hõm bã. Äã eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa näng doo. Dooh äã wad'ii bã ta wób. Dooh äã ehÿÿd bã P'op Hagä Do kyy kerih doo. Baad ub äã baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad äã babok P'op Hagä Do matym gó sahõnh hë sa hã kametä däk. Jé hyb n'aa matakëë do hapäh tii. ³Baad né paawä äã baher'oot panyyg hanäm doo, dooh tagah'ood nä bã ta wób sa hã, jããm hë taganahoot banesaa hënh hah'üüm do sa hã. ⁴Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagä Do hadoo né hë ti Kristo. Ti hadoo né hë Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejüü doo, tan'oo bã panyyg hanäm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapäh hyb n'aa. ⁵Dooh äã ky n'aa tado bã ti äã maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahë N'aa, ti äã ky n'aa her'ood hõm doo. Äã tii, bë karom hadoo Jesus hyb n'aa. ⁶P'op Hagä Doo, “Ganä ta bag badagyp do mahang” her'oot do paah,ⁱ ti né hë ti ër h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagä Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëeh do Kristo mamets hã kametëeh do hã äã h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

⁷Ta ti tak'ëp hanäm doo, ta bag gabarëeh doo, ta hejój na-ääj hë, kan'oo däk äã hã, äã nahejoonh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagä Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõnh hë bahãnh hadoo do hejój, äã hanaa nado. ⁸Nesaa do jé pad'yyt hë äã ahob né paawä, äã medëp né hë. Dooh né paawä äã ad'oo péh, dooh äã h'yy gejë hõm bã. ⁹Äã rano n'aa mahes'oo né paawä, dooh P'op Hagä Do äã teréd bã. Äã majiĩ äã radewäts né paawä tũü, dooh rahaja bã äã h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. ¹⁰Äã ahoop do hyb n'aa, äã kata däg had'yyt hë Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametä däk hyb n'aa äã hã. ¹¹Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Äã hedëp doo, dajëb gó

^h **3.18** Hahÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bã tęg nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hë ëër, ta hã h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo ër baheg'ääs Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër heg'ääs. Ër hegäa nuuj jé, ër kawareem had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo doo, ti né hë ta ti hanoo do ër hã.

ⁱ **4.6** Badäk hahÿ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh.

had'yyt āā babok Jesus hyb n'aa, Jesus edēp do āā hā kametā dāk hyb n'aa, āā nahejooj is do hā. ¹²Ti hyb n'aa dajēb gó āā babok, edēb heh'āāt do bē gadoo hyb n'aa.

¹³Hahỹỹ da takerii dāk P'op Hagā Do kyy kerih doo gó: “Ỹ h'yy kae dāk, ti hyb n'aa ỹ wén her'ood wāt”,^j nāng kerih do hā. Ti hadoo āā na-āāj hē. Āā wén her'oot Jesus ky n'aa, āā h'yy kae dāk do hyb n'aa. ¹⁴Āā her'oot ta tii, hahỹỹ d' āā bahapāh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ganā wāt hanoo doo, āā na-āāj hē da genā bok tan'oo bā da Jesus nemuun. Tii b' bē sii hē āā tamahũũm da ta wē, ta matym gó ēr tametēēh hyb n'aa kā. ¹⁵Bē hyb n'aa né hē sahōnh hē ta ti ỹ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā. Tii d' tawén d'oo P'op Hagā Do ji hā taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'ũũm hyb n'aa. Tii bā kā, hajōk tseb'ee da P'op Hagā Do wē, P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk hyb n'aa kā.

¹⁶Ti hyb n'aa dooh āā h'yy gejē hōm bā. Āā hub kahāj jēē né paawā, āā h'yyb papuuj hado dāg had'yyt hē. ¹⁷Āā wén h'yy ganejē hōm, kanahēn d'os hē hadoo do ēr ahoop do nayyw hē tabēs do ēr hā tabanoo tak'ēp baad hadoo do nahānh doo. Dooh its ti ji ahoop doo, tak'ēp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸Ti hyb n'aa dooh āā h'yyb padāg bā ji hapāh do hā.^k Ji nahapāh do hā āā h'yyb padēēk.^l Ji hapāh do ahānh. Ji nahapāh doo, dooh tahēēj bā. Tawād had'yyt hē.

Ēr hub papuuj ky n'aa hahỹỹh

5 Ēr hub badāk hahỹỹ bā hanāng do dajēp bā, ti anyy dāk ēr hapāh, hỹ pong jē ēr hub papuuj gawanatsik do P'op Hagā Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kā. ²Ti nuuj jē, badāk hahỹỹ bā ēr babok nā bā, hejooñh ēr hā. Tak'ēp ēr karēñ hỹ pong jē hub n'aa ēr gadoo, ēr kah'ỹỹt ³ēr hub papuuj dāg hyb n'aa. Tii bā, dooh da ēr hub tamaa bā. ⁴Da hē, ta sāg gó ēr babok nā bā ēr ahoop nā. Hejooñh ēr hā. Nyy d' ỹ hanāng péh? Ēr karēñ ēr dejēp ēr hub tamah hyb n'aa, ỹ hanāng pé g'eeh? Dooh. Hỹ pong jē hub n'aa ēr karēñ paawā nayyw hē ēr gadoo, dahej'ēēp do kawareem dāk

^j **4.13** Saaw-Mo 116.10 hā takerii dāk tii. Hajōng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wāt do paa ahoop paah. Ti hadoo né hē, P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē dajēb mahānh tabedēp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-āāj hē. Hajōng nesaa do tabahoop. Ti hado né paawā, P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bā Jesus ky n'aa hanām do tahe'r'oot doo, tama metēēk doo.

^k **4.18** Dooh badāk hahỹỹ hā ji ahoop do hā rah'yyb padāg bā, Paw-Ro hanāng péh.

^l **4.18** Hỹ pong jē ji gadoo do hā rah'yyb padēēk, Paw-Ro hanāng péh.

hyb n'aa nadajëp do hã kä, edëb had'yyt do hã kä.^m 5P'op Hagä Do né hë tii, edëb had'yyt do ër gadoo hyb n'aa ër tawén pehuuj wät doo. Ti nuuj jé tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëëh doo.

6Ti hyb n'aa baad ër gahëën had'yyt hë ër pooj jé ër gadoo do pan'aa. Da hë ër babok nä bä, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa ër aboo nä bä ër hapäh. 7Badäk hahÿÿ bä ër babok nä bä, ta hã ër h'yy kae had'yyt hë, dooh né paawä ji hapëë nä bä ji matym me ji hã taky däng doo. 8Tsebee gó ër gahëën né hë ër gadoo do pan'aa. Tak'ëp ër karën paawä ër berét badäk hahÿÿ bä ër babong nä doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt ër baboo däk hyb n'aa kä. 9Ti hyb n'aa tagen'aak do hã tak'ëp ër h'yyb padëëk, tatsebë hyb n'aa ër wë kä. Ta tii hã ër h'yyb padëëk, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa gó ër babok nä bä, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa ër beréd hõm bä na-ääj hë né hë. 10Tagen'aak do hã ër wén h'yyb padäg had'yyt hë, ër sahõnh hë ër da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿÿ hã ër babok nä bä baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sãm na-ääj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿÿh

11Ji weh'ëëh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad ää bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ää h'yy kah'üüm ta wób hã ää her'oot doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad ää P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bä. T'öp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-ääj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. 12Dooh ää daaj hë ää j'aa ketsëë bä p'aa hënh bë matym gó. Dooh. Jääm hë ää anoo bë hã ta tyw n'aa, ää hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hã j'aa kehets'ëë doo, ma matëg oow, t'öp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. 13Ää h'yyb mera ta wób redoo bä, na raher'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bä ti ää h'yyb mera doo. Baad tado bä ää h'yyb, bë hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. 14Kristo kamahän do ää tah'yyb mahüüm. Hahÿÿ da baad ää bahapäh: Sét hë dajëp

^m 5.4 Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'ääts hë paawä ji hã, badäk hahÿÿ bä ji bawät nä bä Jesus matëëh. Tii d' tado bä, ji hub dahej'ëëp do kawareem däk nadajëp do hã.

sahōnh hē sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē dejēp do hadoo.¹⁵ Sahōnh hē sa hyb n'aa tawén dajēp, papuuj ji bawāt do gadoo doo, sa hā hē ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hā, sa hyb n'aa dajēp do hā, sa hyb n'aa ganā wāt do hā kā rababoo dāg kǎn hyb n'aa kā. ¹⁶Ti hyb n'aa, hỹ kǎ dooh āā da hadoo do āā hyb n'aa hūūm wād bā P'op Hagā Do nahapāh do sa da hadoo do rahyb n'aa hūūm doo da. P'op Hagā Do nahapāh doo da né paawā Kristo ỹ hyb n'aa hūūm wāt paah,^o dooh tii da ỹ adoo wād bā. ¹⁷Kristo hā h'yy kata dāk doo, papuuj dāg tii kā. Gawatsig hōm ji h'yyb sāg hejój. Papuuj dāg ji hỹ kǎ. ¹⁸P'op Hagā Do hanaa sahōnh hē ta tii. Ti né hē ti P'op Hagā Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hēnh ta wē ēr tagadoo doo, ta majī ēr nahado wāt hyb n'aa, ta najiis ēr bahado dāk hyb n'aa kā. P'op Hagā Do anoo āā hā, ta wób āā maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanām doo. ¹⁹Hahỹ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagā Do gadoo ta wē badāk hahỹ hā habong doo, ta majī ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padēēk hyb n'aa kā. Dooh tetsén wād bā sa hā nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hōm kǎn. Ti tamejūū āā hā, ji tagadoo do ky n'aa āā baher'ood hōm hyb n'aa kā ta wób sa hā. ²⁰Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa āāh. Ta mejūū do āāh. Āā her'oot do hā P'op Hagā Do bē tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ēp āā betseē bē hā, bē banoo hyb n'aa bē P'op Hagā Do h'yyb wareem ta wē, ta najiis bē bahado padēēk hyb n'aa kā. ²¹Kristo, tabad'op hē nesaa do moo nawāt doo, nesaa do ēr moo bok do sām tabahado dāk P'op Hagā Do an'oo bā, Kristo hyb n'aa baad had'op ēr bahado padēēk hyb n'aa kā P'op Hagā Do matym gó.

6 Ti hyb n'aa kā, P'op Hagā Do masa n'aa āā bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp āā betseē bē hā, daap hē bē ganadoo hyb n'aa P'op Hagā Do anoo doo, bē hā taky enyym doo. ²Tii da ỹ wén her'oot, hahỹ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagā Do her'oot do hyb n'aa:

“Ōm ỹ gadoo do noo gó kajaa bā kā,
ỹ maa newē wāt maky n'aa etsēē doo.

ⁿ **5.14** Dooh ji h'yy gakog hōm do ky n'aa tado bā hahỹ hā Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajēp do ky n'aa tado bā. Hahỹ d' tahananāg pé tii: Ēr hyb n'aa Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sām. Hỹ kǎ, Kristo hā h'yy ka'eeh doo, ta hā rah'yy kata dāk do hyb n'aa, radejēp do hadoo nesaa do hā. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb sāg karēn do ji ky nadahē wāt. P'op Hagā Do Sahee ji hā metēēh do ji ky dahē kǎn hỹ kǎ. Dooh ji karēn doo da ji awād wād bā tahananāg pé tii, tēg nad'ēēd is do 15 hā kerii dāk doo da.

^o **5.16** Ta hā Jesus kasee do pooj jé, a'j'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo.

Ōm ŷ bed'ëep do noo gó kajaa bā kā,
 ŷ masaa wāt ōm.”^p

Bē maa newē baad ub! Da hē né kā ji tagadoo do noo gó kā. Da hē né kā ji tabed'ëep do noo gó kā.

Baad ub Paw-Ro rababok hejoonh do rahob né paawā ky n'aa hahŷŷh

³Dooch āā moo bong pé ta wób h'yyb hewaat péh, P'op Hagā Do ky n'aa hanām do āā maher'oot do raky n'aa narejāā hyb n'aa.

⁴P'op Hagā Do karom āā bahadoo do hyb n'aa, sahōnh hē sa hā āā metēeh nyy da tak'ëp h'yyb jawyk doo me baad ub āā babok, baad nadoo do āā ahob bā, āā wē badoh do āā ahob bā, dooh āā ad'oo pé né paawā, ⁵āā rahewyh bā, āā radewāts bē bā, hajōk do rakamajē bā āā hā, tak'ëp āā moo bok do hā, ty jawyk do āā ahob bā, āā basaah bā na-āāj né hē. ⁶Dooch āā moo boo bā nu meby n'aa nāng doo. Kristo ky n'aa āā hapāh. Āā h'yy kanejāg. Ta wób wē āā ky en'yyim. P'op Hagā Do Sahee āā tah'yyb mahūūm. Baad ub, t'öp madāk doo me āā kamahān ta wób.

⁷Baad hadoo do āā her'oot. P'op Hagā Do hejój gó āā babok. P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt doo, āā kuman hadoo. Tii me āā kamej'oonh. Tii me āā mesoo. ⁸P'op Hagā Do wē āā moo bok āā raweh'ëeh bā, āā rawanehëe bā na-āāj hē. P'op Hagā Do wē āā moo bok baad raher'ood bā āā ky n'aa, āā raky n'aa rejā bā na-āāj né hē. Ta wób mā āā wedii, ta wób sa hā. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa āā her'oot. ⁹Āā ky n'aa netsā né paawā ta wób sa hā, P'op Hagā Do baad āā tabahapāh. Dajēb gó āā baboo né paawā, āā edēp nāh. Āā rahewyh né paawā, dooh āā dejēb bā. ¹⁰H'yy katón n'aa nāng né paawā, āā tsebee had'yyt hē. Āā kasuud its né paawā, hajōk do hā āā banoo hajōng baad hadoo doo.^q Dooch né paawā āā wē hanāng péh, ti anyy had'yyt hē P'op Hagā Do karēn do āā wē.

¹¹Baad bē āā maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooch āā jejēn bā āā h'yyb. Tak'ëp bē āā kamahān né hē. ¹²Āā nado bē hā kasaē doo. Bē ti kasaē āā hā. ¹³Ji taah ji maher'oot doo da né hē ŷ maher'oot bēeh: ŷ karēn paawā bē ŷ kamahān doo da bē kamahān ŷŷh.

^p 6.2 Isajas 49.8

^q 6.10 Dooch dajēer tado bā ti ta wób sa hā ranoo doo. Jesus ky n'aa hanām do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'yyim doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagā Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii.

**Dooch séd hã ji h'yyb hedoo bã Jesus hã h'yy
kana'eeh do sa hã ky n'aa hahÿÿh**

¹⁴Taw'ãäts hẽ bẽ kamekuuj manäh, taw'ãäts hẽ séd hã bẽ h'yyb hedoo manä Jesus hã h'yy kana'eeh do sa hã. Tii d' ÿ wén her'oot, dooh séd gó tanu dẽẽ bã baad had'op do ji moo wät doo, P'op Hagä Do mejũũ do ji ky nadaheeh do hã. Dooch tanu dẽẽ bã ta bag gadagyp do hã. ¹⁵Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jesus hã h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶Dooch tahaja bã séd hã rah'yyb hedoo bã P'op Hagä Do tób n'aa, kabarii daheeh. Ër tii, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hẽ P'op Hagä Do her'oot ta tii. Hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taky däng ji hã:

“Sa h'yyb gó da ÿ bawät, sa mahang da ÿ bawät.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”^r

0, ¹⁷“Ti hyb n'aa, bẽ anä da hã ÿ h'yy kana'eeh do sa mahang naa. Taw'ãäts hẽ da tsyt hẽ bẽ babok”, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bẽ kanä baad nadoo do mahãnh, tii bã da bẽ ÿ gadoo”,^s näng mãh.

0, ¹⁸“Tii da bẽ adoo bã, bẽ yb da ÿ tii bã.

Bẽ da tah haa, bẽ da tok haa, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh Hẽ Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”^t

7 Najis haa, ër hã ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ër enyyw hõm ër hã rejãã doo, ër h'yyb rejãã do na-ãäj hẽ. P'op Hagä Do ër weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ër kan'oo däg had'yyt hẽ ta hã, tsyt hẽ, ta wẽ had'yyt ër babok hyb n'aa kã.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahÿÿh

²Taw'ãäts hẽ paawä baad bẽ kamahãh ããh! Dooch baad nadoo do ãã moo boo bã sa hã. Dooch ãã rejã bã sa hã. Dooch ãã wad'ii bã sa hã. ³Bẽ ÿ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ÿ wén erih. ÿ her'ood däk né paa baad bẽ ãã kamahãh. Bẽ ãã kamahãh had'yyt hẽ ër bedëp bã, ër dejëb bã na-ãäj hẽ. ⁴ÿ hapäh bẽ gadoo ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa neÿÿm doo me bẽ ÿ maher'oot. Bẽ hyb n'aa ÿ kasab'ee.

^r 6.16 Rewitikos 26.12, Jeremij 32.38, Esekijew 37.27

^s 6.17 Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41

^t 6.18 2 Samuél 7.8, 14

Tak'ëp ÿ h'yyb nyyw däg kän, ÿ tsebee kän. Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã ahob né paawä, tak'ëp ÿ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija häj n'aa bä ãã kaja hõm noo gó, dooh kameh'ãäk do ãã hã. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ëeh do kejäk ãã wẽ. ãã wẽ ta wób rah'yy kawereem. ãã h'yyb gó h'yy katón badäk. ⁶ Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yyim doo, ãã tah'yyb en'yyim Tiit kajaa do hã, bẽ wẽ tabewäd nä do jawén paa bä. ⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ÿ tah'yyb en'yyim doo. ÿ wén h'yy gadajang, ÿ wén h'yyb nyyw däk na-ããj hẽ, Tiit mã bẽ h'yyb en'yyim, tanooh. Tak'ëp mã ÿ bẽ hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ëp mã bẽ h'yy ketón bong baad nadoo do bẽ mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'ëp mã bẽ h'yyb tseb'ee wẽ ÿÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp ÿ wén tsebee kän hÿÿ kä.

⁸ Pooj jé bẽ ÿ ma erih do hã bẽ hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ÿ t'yyd kamehĩĩn bã tii da bẽ ÿ ma erih do hã. Pooj jé dó ÿ t'yyd kamehĩĩn dó ÿ erih do bẽ hyb n'aa tón bong tan'oo bã ÿ bahapäh bã, banadawäd né paawä bẽ h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawä, ÿ h'yy gadajaa kän hÿÿ kä. Bẽ hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ÿ wén h'yy gadajaa kän. ÿ wén h'yy gadajang, bẽ hyb n'aa tón do hyb n'aa bẽ t'yyd kamehĩĩn bong baad nadoo do hã. Bẽ hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa pé ãã moo boo bã bẽ hã bẽ ÿ ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wẽ tan'oo bã. Baad hadoo do wẽ ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëep tan'oo bã kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bã ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hẽ. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bã. ¹¹ Bẽ hegãã bẽ h'yy ket'oon do bẽ hã P'op Hagä Do anoo do tan'oo bã bẽ hã: Bẽ h'yy katón do hyb n'aa, nyyw hẽ bẽ karẽ nesaa do bẽ ado hõm bẽ mahãnh, dooh bẽ karẽ bã nesaa do moo bok do h'yyb hataa bẽ do bã, tak'ëp bẽ ganen'aak nesaa do bẽ mahang hawäd wät doo. Bẽ h'yy katón do hyb n'aa bẽ h'yyb eÿÿm bong, tak'ëp bẽ karẽ ÿ bẽ bahapäh, tak'ëp bẽ h'yy kahasããb baad hadoo do bẽ moo bok hyb n'aa, nyyw hẽ bẽ karẽ nesaa do moo wät do ky n'aa kety däk. Sahõnh hẽ ta tii me bẽ metä wät, bẽ h'yyb haj'aa hẽ nado wäd nesaa do bẽ mahang hawäd wät doo.

^u **7.10** Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bã ji t'yyd kamehĩĩn hyb n'aa nesaa do ji moo wäd wät do hã.

¹²Pooj jé bē ŷ ma erii wāt doo, pooj jé bē gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wāt do had'yyt hyb n'aa nado ŷ wén erii wāt. Ta ti aj'yy h'yyb rejā dāk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti bē ŷ wén ma erii wāt paah, bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bē h'yyb baad hadoo do bē metēēh hyb n'aa kā āā wē P'op Hagā Do matym gó. ¹³Ti hyb n'aa dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb tseb'ee.

Ŷŷ. Dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb nyyw padēēk né hē. Tak'ēp āā tsebee na-āāj hē tak'ēp Tiit h'yy gadajaa kán āā bahapāh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bē sahōnh hē bē h'yyb en'yyim do hyb n'aa ta hā. ¹⁴Bē ŷ j'aa etsē paa Tiit hā. Ŷ her'oot doo da né hē bē ky n'aa, ti né hē bē metēēh Tiit hā. Dooh ŷ bē nu meby bā. Te hub né hē sahōnh hē bē ŷ maher'ood wāt doo. Bē hyb n'aa ŷ j'aa etsē doo, te hub né hē na-āāj hē kametā dāk hŷŷ kā. ¹⁵Ta bahānh Tiit bē takamahān kán tahyb n'aa newē bā nyy da baad bē ky daheeh ta kyyh, baad bē gadoo bē mahang, bē h'yyb eŷŷim doo gó bē weh'ēēh ta hā. ¹⁶Ŷ h'yy gadajang, bē hā baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

Ji etsēēh do ky n'aa hahŷŷh

8 Hŷŷ kā wakān haa hedoo doo, āā karēn bē āā maher'oot nyy da Kristo hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā habong do rabad'oo P'op Hagā Do ky ennyim do sa h'yyb gó hawāt do an'oo bā. ²Tak'ēp nesaa do rahob né paawā, tak'ēp ratsebē. Tak'ēp ratsebē do hyb n'aa tak'ēp ramasa sa wē hanāng doo me. Tak'ēp rabetsēēh, kasuud its né paawā. ³Baad bē ŷ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hē rabanoo. Ti bahānh rabanoo, rahajaa do bahānh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hē né hē ti tak'ēp rabetsēēh. ⁴Rets'ēē had'yyt hē āā hā, āā banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah hāj n'aa bā habong doo. Baad ub sa hā ti ji masa doo. ⁵Āā hyb n'aa newēē do bahānh rabad'oo. Sa daaj hē rakan'oo dāg pooj jé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do ramoo bok hyb n'aa, āā karēn do na-āāj hē. P'op Hagā Do karēn doo da né hē ji hā, tii da rabad'oo. ⁶Ti hyb n'aa kā tak'ēp āā betseē Tiit, pooj jé du doo do bē tah'yyb mahūūm dajēēr masa n'aa bē ataa do hā, bē tah'yyb mahūūm p'aa hēnh, ta ti bē masa do dajēēr n'aa takaja dāk hyb n'aa. ⁷Tak'ēp bē gado dāk baad hadoo doo: Tak'ēp bē h'yy ka'eeh. Tak'ēp bē bahajaa bē baher'oot P'op Hagā Do ky n'aa. Baad bē bahapāh ji hā P'op Hagā Do karēn doo. Tak'ēp bē h'yy kahās'āāp baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Tak'ēp āā bē kamahān.

Ti hyb n'aa, ỹ karēn paawā tak'ēp na-āāj hē bē banoo ta wób ji masa doo. Taw'āāts hē ti ji hỹj hedoo do ji masa doo. ⁸Doo hē ỹ mejō bā ta wób bē masa hyb n'aa. Jāām hē ỹ karēn bē ky n'aa napāh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bē na-āāj hē baad bē kamahān bē da hadoo do bē metēēh hyb n'aa. ⁹Taw'āāts hē paawā ta wób bē masaa, bē hapāh do hyb n'aa nyy da ēr Wahē N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky enyym do hyb n'aa ji wē, sahōnh hē ta wē anyy wād né paawā, kasuud is tabahado dāk bē hyb n'aa, tak'ēp baad hadoo do bē wē tabanyy dāk hyb n'aa kā P'op Hagā Do matym gó.^v

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabēēj hōm do hā, bē né ti jāām pooj jé dajēēr hat'aa do du d'oo doo. Bē né ti pooj jé kar'ēēn mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hā ỹ taw'āāts hē tsebē doo gó bē du doo doo da né hē bē bahajaa hỹj kā bē du doo do paah. Taw'āāts hē bē hajaa do bē anoo. ¹²Bē h'yyb n'oo bā, P'op Hagā Do gadoo da bē hajaa do bē anoo doo. Doo P'op Hagā Do gahēēn bā bē hā bē wē badoh doo. ¹³Doo āā karēn bā ta wób hā bē banoo do hyb n'aa, bēē kā ti hahoop badoh doo. Āā karēn paawā sēd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē. ¹⁴Da hē bē wē hanāng do masa sa hā. Ta jawén bē wē tananyy bā, bē d' ramasaa kán ta mabaj. Tii bā kā, sēd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē. ¹⁵Tii d' tabaher'oot P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Doo mad'aak pé hajōng do hat'aa do sa wē.

Kanahēn d'os hē hat'aa doo, doo badoh pé sa wē ēnh.”^w

¹⁶P'op Hagā Do ỹ j'aa etsē Tiit hā tabanoo do hyb n'aa bē tahyb n'aa esee bē ỹ hyb n'aa esee do hadoo da. ¹⁷Tiit gadoo āā etsēē do ta hā, bē wē tabahōm hyb n'aa. Tak'ēp tah'yyb hedoo bē wē tabeg'āās hyb n'aa. Ta hā āā eanh do pooj jé, ta daaj hē tahyb n'aa newē dāk bē wē tabahōm hyb n'aa. ¹⁸Tiit sii āā mejūū da āā hỹj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsēēh doo, Jesus ky n'aa hanām do hā tamoo wāt do hyb n'aa. ¹⁹Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do

^v **8.9** Wawēē hē Jesus bewād hyng do pooj jé, tak'ēp takabaj'aa. Tii bā kā, aj'yy tabahado dāk, dajēb kán ji tabed'ēēp hyb n'aa. Tii d' tahanāng pé ti kasuud is do tabahado dāk. Taw'āāts hē ji hyb n'aa newēē nyy da tak'ēp ji Jesus t'yyd mehiin, ji na-āāj ji t'yyd mehiin hyb n'aa ji da hadoo do.

^w **8.15** Esodo 16.18. Pāw hadoo *Manah* hād nāng do P'op Hagā Do mo haj'aa doo, tabanawāng hēnh Isaraēw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūum. Ti noo gó kanahēn d'os hē *Manah* hat'aa doo, doo badoh péh. Hajōng hat'aa doo, doo mad'aak pé sa wē.

rasēew hōm ta ti hỹj ky n'aa hadoo doo, āā tabahada hyb n'aa Jerusarēnh hēnh dajēer kata dāk do āā tajoooh bā kā. Ta ti sa masa n'aa āā tajoooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āā weh'ēeh hyb n'aa, baad āā karēn āā masa ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh doo, āā metēeh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁰Āā hỹj hedoo do āā d' rahada, ta wób daap rah'yy genā mahānh dajēer āā mahūūm do hā. ²¹Baad āā matakēē, baad hadoo do āā moo bok hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-āāj hē. ²²Tiit sa sii āā mejūū nā āā hỹj seeh. Hajōō nuu me āā mety dāk tii. Baad tah'yyb hedo had'yyt hē ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bē hā tah'yyb ee dāk do hyb n'aa, tak'ēp tah'yyb hedo dāk dajēer bē bataa do hā bē tamasa hyb n'aa. ²³Tiit hā kā, hēp ŷ hata ti bē hā ŷ moo wāt do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do mejūū do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ēeh do tii. ²⁴Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo bē wē rakajaa bā kā. Taw'āāts hē bē metēeh ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bā bē āā j'aa etsē doo.

9 Dooh hyb n'aa bē ŷ ma erih pé Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do bē masa do ky n'aa hā. ²ŷ hapāh né hē nyy da tak'ēp bē h'yy karēn ta wób bē masa. Bē ŷ j'aa etsē paa Masedonija hāj n'aa bā habong do ēr wakāān hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabēēj hōm do hā, bēeh, hēēj Akaja hād nāng do babuuj,^x bē du doo bē karēn bē masa doo, nāng kēh ŷ sa hā. Hajōk Masedonija hād nāng do hāj n'aa babuuj ēr wakāān hedoo doo, raky n'aa napāh bā baad bē karēn bē masa ta wób, ti na-āāj hē rah'yyb hedo padēek ramasa hyb n'aa. ³Ta wób bē karēn bē masa ŷ hapēē né paawā, ŷ mejūū Tiit ta hataa daheeh bē wē, bē ramasa hyb n'aa dajēer bē bataa do hā, ta ti hā bē ŷ j'aa etsē do paa daap tanadoo hyb n'aa, ŷ kajaa do pooj jé bē h'yyb bē matakā dāk hyb n'aa. ⁴Ēr hỹj hedoo do wób, Masedonija hāj n'aa buuj, si ŷ rakajaa bā bē wē, ŷ d' nu mebyy wāt da bē nahaja nā bā, dajēer bē nata nā bā, baad bē ky n'aa ŷ her'ood wāt do paa hyb n'aa. Bē na-āāj né da bē nu mebyy bong sa wē, bē nahaja nā bā. ⁵Ti hyb n'aa ŷ hyb n'aa newē dāk, taw'āāts hē ta ti ajyy ŷ mejūū āā pooj jé, bē ramasa hyb n'aa, kamasa do dajēer n'aa bē bataa hyb n'aa, bē ky kajāk do paah. Tii bā, kaja dāk da āā pooj jé. Bē etsēeh do metēē n'aa dāg ti ta tii kā, bē ramejūū do hyb n'aa nado.

^x 9.2 Akaja hāj n'aa bā Korīn panang badāk.

⁶Bē hyb n'aa newē hahỹỹh: Kanahēn d'os hē hejoom doo, kanahēn d'os hē ta ag tabataa ēnh. Hajōng hejoom doo, hajōng né ta ag tataa.^y ⁷Taw'āāts hē sahōnh hē bēēh, bē banoo bē h'yyb gó bē h'yy kajāk doo. Taw'āāts hē dooh bē an'oo bā bē h'yyb nanoo doo me. Bē ramejũũ do hyb n'aa nado bē banoo. Bē daaj hē bē banoo. Ta ti ỹ wén erih, P'op Hagä Do kamahän do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸P'op Hagä Do hajaa bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahōnh hē bē karēn doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wē bedoh do bē masa hyb n'aa. ⁹Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hets'ēēh do sa ky n'aa hā:

“Etsēēh da wē bedoh do sa hā.

Ky enyyw had'yyt hē.”^z

¹⁰P'op Hagä Doo, joom jóm hā ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-āāj hē, bē hā da tabanoo hajōng bē ma, ta tii me tak'ēp bē masa hyb n'aa wē bedoh do sa hā. ¹¹Hajōng hedoo pé da tabanoo bē hā, bē betsēh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsē da, sa hā bē anoo do āā tajooh bā sa wē. ¹²Ta ti bē masa do tamasa da Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habok do sa wē bedoh doo. Tak'ēp P'op Hagä Do ratsebé da, bē masa do an'oo bā da. ¹³P'op Hagä Do hā raj'aa etsē da. P'op Hagä Do rawén j'aa etsē da, baad bē ky daheeh Kristo panyyg hanām do bē h'yy kaha'eeh bē hanāk doo, bē masa do metēēh do hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsē na-āāj da, sa hā, ta wób sa hā na-āāj hē bē betsēēh do hyb n'aa. ¹⁴Tak'ēp kamahän gó bē da raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, P'op Hagä Do ky enyyw do hyb n'aa bē wē, sa hā bē wén masa. ¹⁵P'op Hagä Do hā āā j'aa etsē ēr matym n'aa tak'ēp hanām do ēr hā tanoo do hyb n'aa. Tak'ēp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bā.^a

10 Paw-Ro ky gadoo ta hā ky sēm do ky n'aa hahỹỹh
 ũ eỹm do m' bē mahang ỹ bawät bā, nāk mā ta wób
 sa kyyh. Dawēē ỹ bawät bā kā, ỹ neỹm kā ỹ erih do

^y 9.6 Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'āāts hē ji etsēēh. Baad ub P'op Hagä Do banoo hets'ēēh do sa hā.

^z 9.9 Saaw-Mo 112.9

^a 9.15 Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ēp hetsooh doo.

hã, nãk sa kyyh, ÿ ranu mer'oot bã. ÿ né hẽ, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yyim do kyy gó, ji hã ky ennyim do kyy gó, ² tak'ëp ÿ h'yy kah'ũũm bã hã, p'aa hẽnh bã ÿ bahehẽen bã kã, bã an'oo manã kyyh tak'ëp hadoo doo me ÿ gadoo hyb n'aa ÿ nu mer'oot doo. P'op Hagã Do nahapãh do h'yyb karẽn do jawén habok doo da ãã babok, nãk ãã nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ëp hadoo doo me da ÿ gadoo tii, ÿ h'yyb däng. ³ Badãk hahÿÿ bã ãã baboo né paawã, dooh ãã kamety bã sa hã badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do nahapãh do rabahed'oo doo da sa majĩ hã. ⁴ ãã kuman ãã kametty doo, dooh badãk hahÿÿ hã habong do kuman tahado bã. Dooh. P'op Hagã Do hejój me ãã gawats'iik sa mejój. ⁵ ãã gawats'iik rahyb n'aa newëë doo, rah'ũũm doo, sahõnh hẽ h'yy kasab'ee do hewaot do P'op Hagã Do rabahapãh nanoo doo. Sahõnh hẽ ji hyb n'aa newëë do ãã no n'aa masoo hadoo, ji majĩ ji no n'aa masoo doo da, ãã meduuk ÿ hanäng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kã Kristo. ⁶ Baad bã ky dahé däg bã kã, ãã nabuu gedoo da ky nadah'eeh nã doo.

⁷ Taw'ãäts hẽ bã hyb n'aa matakã wyt ta maab hadoo doo!^b H'yy kasab'ee doo gó, “ãã ti Kristo karapee” hanãk doo, taw'ãäts hẽ hahÿ rahyb n'aa newëë: ãã na-ãäj hẽ Kristo karapee. Dooh ãã bahãnh rado bã. ⁸ Ta bahãnh ÿ h'yy kasabé bã paawã, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa ãã hã, dooh hyb n'aa ÿ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do ãã hã taban'oo däk, bã h'yy ka'eeh do kah'ũũm ãã anoo hyb n'aa, bã ãã rejãã hyb n'aa nado. ⁹ Bẽ ÿ ma erih doo me, bã ÿ e'ÿÿm do hyb n'aa nado. Tii d' bã hyb n'aa newë manãh. ¹⁰ Hahÿÿ da sa kyyh ÿ ranu mer'oot bã: “Tak'ëp ji tamejũũ. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejÿÿk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bã ji mahang tawäd bã, nahejooj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, nãk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ãäts hẽ tahyb n'aa newëë hahÿÿh: Dawëë ãã babok bã ãã erih doo da, tii da na-ãäj ãã bad'oo bã mahang ãã aboo däg bã p'aa hẽnh.

¹² Dooh ÿ haja bã “sa da ÿ hado bã” ÿ noo b'äts, sa hã hẽ j'aa kehets'ëë doo. Dooh ÿ haja b'äts sa hã hẽ ÿ kamety b'äts.^c Sa hã hẽ rakametty doo, sa hã hẽ raheg'ãäs do ny hadoo do sa bahãnh

^b **10.7** Wyt ta maab hadoo do hã rahyb n'aa matakã bã, tii bã dooh ragado bã paawã ma matëg oow. Tii bã Paw-Ro Jesus mejũũ do heh'ãät ub rahapãh paawã.

^c **10.12** Paw-Ro e'jes doo gó tabeh'ũũm. Tii da tawén edoo, sa hã hẽ raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahãnh mã rahyb n'aa jawyk sa nooh.

hadoo doo, h'yy gatemah ti tametëeh. ¹³ ãã hã kã, dooh ta bahãnh ãã kasabé bã. Dooh ãã kasabé bã ãã hã P'op Hagã Do nanoo do hã. Jããm hẽ ãã kasab'ee ãã hã P'op Hagã Do anoo do hã ãã moo bok hyb n'aa. Bẽ panang bã na-ããj hẽ tabanoo ãã moo bok hyb n'aa. ¹⁴ ãã hã P'op Hagã Do anoo do bahãnh nado ãã baboo dãk. ãã tii, pooj jé bẽ wẽ kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanãm do bẽ hã maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ããj hẽ ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã. Hahỹ ti ãã karën doo: Bẽ h'yy ka'eeh do kahũũm bã kã, ãã karën ãã moo bok do tak'ëp takah'ũũm na-ããj hẽ, ¹⁶ panang wób hẽnh, bẽ panang bahãnh Jesus ky n'aa hanãm do ãã maher'oot hyb n'aa kã, ta wób ranaher'oot nã bã. Dooh ãã karën bã ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã, sa hã P'op Hagã Do anoo doo hẽnh. ¹⁷ “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ãäts hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee.”^d ¹⁸ Ta hã hẽ h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wẽ tagadoo doo.

“Jesus mejũũ do ýỹh” daap hanäk do ky n'aa hahỹỹh

11 Bẽ badoo dãk doo da ý karën paawã bẽ gadoo nã hãh h'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã.^e ² Tak'ëp bẽ ý kamahãh do hyb n'aa ý karën bẽ gadoo tii. P'op Hagã Do hanaa ji kamahãh doo me né hẽ bẽ ý kamahãh. Ti hyb n'aa, dooh ý an'oo bã bẽ rawad'ii. Maruus aj'yy manepäh nã do baad hawät do hadoo bëeh. Maruus yb hadoo ýỹh. Bẽ ý haëëj dãk do hadoo sét ub aj'yy hã, Kristo hã, bẽ patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hẽ, ky ken'yym doo gó bẽ da rawedii ý jeýỹm, jããm hẽ sét hã, Kristo hã baad bẽ h'yyb nadäg wät hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wät do paa hadoo da. ⁴ Tii d' ý wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, ãã ma met'ëëg wät do nadoo do raher'ood bã, ti nayyw hẽ bẽ gadoo. Nayyw hẽ na-ããj hẽ bẽ gadoo sahee seeh, bẽ gado dãk do paa nadoo doo. Nayyw hẽ bẽ gadoo panyyg seeh, bẽ ãã panäk do nadoo doo. ⁵ Dooh né hẽ Jesus ky n'aa rod sa bahãnh red'oo do sa yd jé ýỹh. ⁶ Dooh né paawã tak'ëp herot do tado ýỹh, hajõng ý hajaa do ý hapäh doo. Hajõõ nuu me né hẽ ý metã wät ti bẽ hã.

⁷ Bẽ sãm noo do hyb n'aa nado ý her'oot do P'op Hagã Do ky n'aa bẽ hã. Dooh bẽ ý mejõ bã ta sãm bẽ an'oo bã hã ýỹ. Daj ýỹ hẽ ý

^d 10.17 Jeremij 9.24

^e 11.1 Dooh Paw-Ro genaag bã ta daaj hẽ tah'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa, hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã, tawén nãng. Ta daaj hẽ tah'yy kasab'ee, Korin buuj sa hã tametëeh hyb n'aa ma matëg oow rawedii sa hã.

kadaduu ŷ moo wāt do hā, bē kawehēē dāk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bē hā, tii d' ŷ ad'oo doo? ⁸ Jesus hā h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habong do hā ŷ daab yyp, sa dajēēr ŷ ado hōm hadoo, ŷ ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bē ŷ maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bē mahang ŷ bawāt noo gó, wē ŷ tabadoh bā ŷ karēn doo, dooh bē hā ŷ daab yb bā. Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā naa hana do ŷ ranoo ŷ karēn doo. Dooh paa ŷ karēn bā bē hā ŷ daab yb bā, tanajawyk hyb n'aa bē jó. Hŷ jawén dooh na-āāj hē bē hā ŷ daab yb bā. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanām do hēp ŷŷ gó tabawāt. Ti hyb n'aa, dooh Akaja hāj n'aa bā habong pé ŷ ky meduuk péh, ŷ ky dāng, bē hā ŷ daab nayyp do hyb n'aa ŷ h'yy kasab'ee do hā. ¹¹ H'ēēd hyb n'aa ti ta ti ŷ her'oot? Bē ŷ kamanahān do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagā Do hapāh bē ŷ kamahān.

¹² ŷ ad'oo do paah, ŷ badoo had'yyt hē da. Dooh da ŷ gado bā ta sām, sa daaj hē Jesus mejūū do rakamaneēēnh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā āā nemuun ramoo bok rabanāng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejūū do heh'āāt nadoo do tii. Bē rawedii ramoo bok do hā. Kristo mejūū do ked'oo do tii. ¹⁴ Dooh ŷ hyb n'aa meuuj bā rabahed'oo do hā. Nesaa Do Yb sii hē tahajaa takawareem bā āās ta bag gó hawāt do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ŷ hyb n'aa meuuj bā Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bā. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahŷŷh

¹⁶ ŷ ab'aanh pooj jé ŷ her'ood wāt doo: Bē hyb n'aa newē manā ŷ h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hē, ŷ h'yy gatamah do bē ed'oo nā bā paawā, taw'āāts hē ŷ bē gadoo h'yy gatamah do bē gadoo doo da, ŷ na-āāj hē ŷ h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Kēh ŷŷ, ŷ h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ŷ baher'oot. ¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahŷŷ hā habong do rah'yy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hŷŷ kā, ŷ na-āāj da ŷ h'yy kasab'ee.^f ¹⁹ Bē ti h'yy genāh bē edoo né paawā, tsebee gó bē gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē gadoo na-āāj hē ŷŷh, ŷ h'yy kasabé bā.

^f 11.18 Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korīn buuj rah'yy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā.

²⁰ Bě gadoo tak'ëp bë hã mejũũ doo, sa karom hadoo bë ran'oo bã. Bě gadoo bë dajëer hã daab 'yyp doo, bë wad'ii doo, bë bahãnh nu gapad'ëek kar'ëen doo, bë rejãã doo, bë ratapa ewyyh doo. ²¹ Ý hãd nu mebyys ý nahaj'as do hyb n'aa bë hã ý moo wãd bã ta tii da bë hã ramoo bok doo.^g

Ãã kanahën its né paawä ta tii hã, ta ti neýým doo me rap'ãã kasab'ee doo, ý na-ããj hẽ ý hajaa neýým doo me ý p'ãã kasabé bã. H'yy gatamah do hadoo ý baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Ý na-ããj hẽ Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. Ý na-ããj hẽ Isaraéw buuj. Abaraãm panaa had'oo mäh, sa nooh. Ý na-ããj hẽ Abaraãm panaa. ²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Ý Kristo karom heh'ãät do sa bahãnh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ý baher'oot ta tii da.) Tak'ëp sa bahãnh ý moo wãd wät. Sa bahãnh hajõõ nuu me ý radawäts gëet, Jesus ky n'aa ý her'oot do hyb n'aa. Sa bahãnh hajõõ nuu me tak'ëp ý rabahewyyh. Hajõõ nuu me dajëb gó ý bewäd nä. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh 39 nuu me ý rabahewyyh ta tyd me, Judah buuj hã.^h ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me ý rabahewyyh.ⁱ Sét nuu me ý radajëeb paawä, pä me ý ramakut. Tamawoob nuu me marakate ý gahôm do tabegyb jëk. Sét adëb bã, sét atsëm ý batu tame. ²⁶ Hajõõ nuu me ý bawät. ãm n'aa nãng hã ýý, tamii ý mawät doo. ãm n'aa nãng hã ýý, moo nesaa do sa hyb n'aa. ãm n'aa nãng hã ýý, hãj ý n'aa buuj wób sa hyb n'aa. ãm n'aa nãng hã ýý, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. ãm n'aa nãng hã ýý, panang bã. ãm n'aa nãng hã ýý, ranabok hënh ý bawät bã. ãm n'aa nãng hã ýý, akajar me ý bawät bã. ãm n'aa nãng hã ýý, Jesus hã h'yy ka'eeh do ken'ooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ëp ý moo wãd wät. Tak'ëp ý bakaanh ý moo wät do hyb n'aa. Hajõõ nuu me ý naýyh.^j Sah, hoo kaanh do na-ããj hẽ ý bahoop. Hajõõ nuu me ý waa tamah. Hajõõ nuu me ý bahoop hahëem doo. Hajõõ nuu me dooh saroor hebaan do wë ýý, ý kahat'ëeh hyb n'aa. ²⁸ Sahõnh hẽ ý ahoop do wób bahãnh ti anãng nä sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ý hyb n'aa tón do had'yyt hẽ,

^g 11.21 Ma matëg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén e'jes. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy heh'ãät tado bã. *Hãd nu mebyng* tawén nãng, ma matëg oow ramoo bok do hã rah'yy genäh takarën do hyb n'aa.

^h 11.24 Jããm né hẽ 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah hãj n'aa buuj ky n'aa jaw'yik do an'oo bã rasãm baanh. Ranesõõts hõm hyb n'aa ti yd jé rabatsën. 39 nuu me rabahewyyh.

ⁱ 11.25 Roma buuj ti ky n'aa etyy do b'aa me rabahewyyh.

^j 11.27 Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wät atsëm ta waa sãm hã. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metëek atsëm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsëe atsëm, ti hyb n'aa ty jawyg tabahoop.

Jesus karēn doo da rababok ŷ karēn do hyb n'aa paawä. ²⁹ Rah'yy kanejój bā kā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā, ŷ t'yyd mehiin sa hā, ŷ hyb n'aa tón hēp ŷŷ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wäd bā rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ēp ŷ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ ŷ h'yy kasabé bā, jāām hē né hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metēeh do hā. ³¹ Dooh daap ŷ menä bā P'op Hagä Do ji j'aa etsēē had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapäh. ³² Damas-Ko panang hēnh ŷ hewäd nä noo gó, panang bagā n'aa sa wahē n'aa Aretas häd näng do wē moo wät do mejũũ panang hadē do noo bā warahén ŷ ragada ŷ ramasoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawä, arook gó Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ rabahy g'ēēd is tũũ, panang hadē pong jé naa. Tii bā ŷ kejēn hōm is sa mahānh.

12 Dooh né paawä ŷ genaag bā, ahōm nä ŷ h'yy kasab'ee do ran'oo bā, daap né paawä ti ta tii. Bē ŷ maher'oot h'yy kā s'ēēh hadoo do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hā ŷŷ. Bē ŷ maher'ood kán na-āāj hē hā ŷ tametēeh doo. ² ŷ hapäh aj'yy Kristo hā h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ däg ta baab tabēēj hōm doo, P'op Hagä Do mahũũm dó h'yy pong jé, ta wē. Dooh ŷ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'iĩ hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā. P'op Hagä Do ti hapäh. ³⁻⁴ ŷ hapäh né hē h'yy pong jé P'op Hagä Do masäk. (ŷ ab'aanh, dooh ŷ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'iĩ hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā.) T'iĩ hēnh ta ti aj'yy^k maa napäh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bā, P'op Hagä Do nanoo do ji er'ood bā.¹ ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ŷ haja paawä ŷ kasabé bā. Hā ŷŷ hē dooh ŷ h'yy kasabé bā. Hā ŷŷ hē ŷ kasabé bā paawä, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metēeh do hā. ⁶ ŷ karēn bā paawä hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé bā, h'yy gatamah do nado né paawä ŷŷh, né hup ŷ né hē paawä ta ti ŷ h'yy kasab'ee do hā. Ti hado né paawä, dooh ŷ h'yy kasabé bā. Dooh ŷ karēn bā ta bahānh ŷ rahyb n'aa newē bā. Jāām né hē hā ŷ rahapäh ŷ moo wät doo, ŷ her'oot do na-āāj hē.

⁷ Hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh, tak'ēp hetsooh do kametä dāk do hyb n'aa hā ŷŷ, P'op Hagä Do anoo hā ŷŷ nesaa do ŷ ahoop doo,

^k **12.3-4** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy h'yy pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejēn doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooh takarēn bā tah'yy kasabé bā do hyb n'aa.

^l **12.3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do ter'ood bā, tak'ēp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooh ēr haja nä bā ta ti hadoo do ēr gado bā badāk hah'yy hā ēr babok nä bā.

sasəng tēg ejoooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejūū do tii, ỹ tarejāā hyb n'aa, hā ỹỹ hē ỹ h'yy kasabé mahānh. ⁸Tamawoob nuu me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ỹ betseē tabado hōm hyb n'aa ta ti ỹ ahoop doo. ⁹Tii d' né paawā, hahỹỹ da ta kyyh hā ỹỹ: “Jāām hē né hē ỹ ky enyym do a hā, sahōnh hē hejój ỹỹ baad takametā dāk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hā”, nāng ta kyyh hā ỹỹ. Ti hyb n'aa kā, tsebee gó ỹ h'yy kasab'ee ỹ nahej'oonh do hā, Kristo hejój bawät hyb n'aa hā ỹỹ. ¹⁰Ti hyb n'aa kā ỹ tsebé Kristo hyb n'aa nahej'oonh do ỹ ahob bā, Kristo hyb n'aa ỹ raky n'aa rejā bā, Kristo hyb n'aa wē ỹ badoh do ỹ ahob bā, Kristo hyb n'aa ỹ rarahejā bā, Kristo hyb n'aa dooh ỹ ad'oo pé na-āāj hē. Ỹ nahejooj bā, hēp ỹ tym hā ỹ bahej'oonh.

¹¹H'yy gatamah do her'oot doo da ỹ ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' ỹ wén her'oot. Bē né paawā tii baad her'oot do kēh ỹ n'aa hā. Dooh its né paawā ỹỹh,^m dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ỹỹh. ¹²H'yyb jawyk doo me ỹ moo wäd wät bē mahang Jesus mejūū do heh'āät ji do bā metēeh doo: Hetsooh do P'op Hagā Do hanaa ỹ metā wät, meuj n'aa nāng do ỹ moo wäd wät, ỹ pehuunh do na-āāj hē. ¹³Ny hadoo do ỹ moo wäd wät ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do hā, bē hā ỹ moo nawäd wät doo? Jāām né hē hahỹỹ bē hā ỹ nad'oo doo: Bē ỹ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ỹ ky n'aa rejāā hadoo doo.ⁿ

¹⁴Tamawoob nuu me dāg bē ỹ bahehēen da hỹỹ kā. P'aa hēnh dooh né da bē ỹ daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti ỹ karēn. Bē ti ỹ karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah ned'ēed is do nado sa yb sa ỹyn karēn do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ēed is do karēn do hanoo doo.^o ¹⁵Baad ỹ h'yyb hedoo sahōnh hē ỹ ah'ēenh wē ỹ hanāng doo, ỹ kan'oo dāk bē hā bē ỹ masa hyb n'aa. Ỹ eanh hỹỹ kā bē hā: Dooh denaa hē ỹ bē kamahān, tak'ēp bē ỹ kamahān do mabaj?

¹⁶Hahỹỹ d' mā bē mahang habong do sa nooh: “Te hub né hē. Dooh bē tadaab yb bā. Dooh né paawā bē tadaab yb bā,

^m 12.11 *Dooh its né paawā ỹỹh* Paw-Ro wén her'ood wät, dooh né ji hajaa péh P'op Hagā Do tanado bā paawā. Ta ti tabaher'oot bā tapes'āap na-āāj hē ta hā ky n'aa rejāā doo. “Dooh its Paw-Ro”, nāk sa kyyh.

ⁿ 12.13 *Sahōnh hē ta wób sa mahang tamoo wäd wät doo*, Korīn buuj mahang na-āāj tamoo wäd wät. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wób hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apāh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wób red'oo. *Bē mabaan bē hā ỹ daab nayyp doo* Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa e'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo.

^o 12.14 *Korīn buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo*, Paw-Ro taah hadoo. Dooh Paw-Ro karēn bā sa dajēer tagado bā. Takarēn tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padēek hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

kamatakëë doo me bë tawedii”, nāk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bë wë ÿ mejüü do hā bë ÿ wadii bë hā? ¹⁸ Tak'ëp paa ÿ betseë Tiit bë wë tabahōm hyb n'aa. Āā h'yyb hata ÿ mejüü ta sii ti noo gó. Bë Tiit wadii, bë hā péh? Sét hëp ÿy Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo āā babok Tiit daheeh. Dooh bë āā wad'ii bā.

¹⁹ Ta ti āā wén her'oot bë hā, āā kawoom hyb n'aa bë ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'öp hanäng doo me āā baher'oot sahōnh hē āā her'oot doo. P'op Hagä Do maa napäh āā her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē āā bad'oo doo, bë hyb n'aa né hē tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hā, Jesus hā bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa paawä. ²⁰ ÿ eÿÿm, bë wë ÿ kajaa bā, ta see hadoo bë h'yyb hā ÿy da. Tii bā, dooh na-āāj hē bë genaag da bë ÿ maher'ood bā. ÿ aw'yyt apäh da bë mahang kaj'ōök doo, h'yy kajew'ëes doo, kawajāān doo, séd hā h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, kasab'ee doo, kamanejüü do na-āāj hē. ÿ hyb n'aa newë bā, ÿ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ÿ awyyd bā da bë mahang. ²¹ ÿ eÿÿm da, bë wë ÿ kajaa bā p'aa hēnh da ÿ nu mebyng bë hyb n'aa P'op Hagä Doo, ta hā ÿ h'yy kaha'eeh do an'oo bā. ÿ hyb n'aa tón da ÿ eÿÿm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'iin do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hā, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hā, nu meby n'aa näng do hā, sa matym gó ramoo bong doo.

Tagadëëg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

13 Tamawoob nuu me däg hahÿ bë ÿ bahehëen doo. ÿ kajaa bā, sahōnh hē ky n'aa katep'aa do bë mahang hanäng doo, pawóp hē, tamawoob hē ta rod n'aa raheer'oot da te hub tado bā.^p ² ÿ ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me däg bë ÿ bahehëen noo gó nesaa do moo boo bok do sa hā ÿ maher'ood wät doo. Ta ti moo hedoo doo, bë sahōnh hē na-āāj hē, ÿ maher'oot hahÿÿ da: Dooh da ÿ t'yyd mehīin bā pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-āāj hÿÿ ká nesaa do moo bok doo. ³ Dooh da bë ÿ t'yyd mehīin bā. Bë karēn mäh, bë ÿ metëeh Kristo tado bā hā ÿ her'oot doo, bë nooh. Nahejooj nado Kristo bë wë. Hejoonh né hē bë mahang. ⁴ Nahejoonh doo gó b'aa kajatsëk do hā kepëem däg

^p **13.1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagä Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bā. Dew-Teronom 19.15 hā takerii dāk tii. Dooh ji ky dahé bā sét hē her'ood bā. Jāām hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bā ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagä Do kyy kerih do wén mejüü, daap hē ji ky n'aa tapa mahānh ji da hadoo do.

né paawä, ti awäd had'yyt hÿÿ kä P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hē āā hā. Kristo nahejooj hā sēd hā āā h'yyb hedo né paawä, bē wē da āā babok Kristo sii P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Bē wē āā kajaa bā, ta hejój gó da āā babok bē wē.^q

⁵Taw'āāts hē bē ti bē hā hē bē kamety, bē hyb n'aa newē, Jesus hā bē h'yy kae bā heh'āāt ub. Dooh g'eeh bē hapēē bā, Jesus Kristo bē h'yyb gó awät? Ta nehub tado bā bē hegāā bā, dooh Kristo hā h'yy ka'eeh do heh'āāt do bē do bā. ⁶Wyt ta maab hē bē hā ÿ gada, bē hapāh Jesus mejūū do heh'āāt do ÿÿh.^r ⁷P'op Hagä Do hā āā ky n'aa etsēē, baad nadoo do bē moo nabok hyb n'aa. Dooh āā ky n'aa etsēē bā ta tii, baad bē mahang āā moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooh. Tii d' āā wén ky n'aa etsēē, baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Ti né hē ti āā karēn doo. Dooh ÿ hyb n'aa p'eed bā, baad nadoo āā moo boo bok doo, ta wób redoo bā. Jāām né hē ÿ karēn, baad bē babok doo. ⁸Tii d' ÿ wén her'oot, dooh āā haja bā baad hadoo do āā geām bā. Jāām hē āā hajaa āā moo bok baad hadoo do masa doo, kah'ūūm do hanoo doo. ⁹Tsebee gó āā gadoo āā nahejooj doo. Jāām hē āā karēn, baad Jesus hā bē h'yy ka'eeh. Āā ky n'aa etsēē bēēh, bē t'yyd kamehīn hyb n'aa baad nadoo do hā, p'aa hēnh baad ub bē babok hyb n'aa. ¹⁰Hahÿ mo haja ÿÿ kerih do bē ÿ ma erih bē wē ÿ kajaa do pooj jé, bē wē ÿ kajaa bā kā, dooh hyb n'aa bē ÿ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hā ÿ kan'oo dāk doo me. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ÿ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ÿ moo wāt hyb n'aa bē hā, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Hā ÿ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bē h'yyb tym gó hanäng do ÿ rejāā hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahÿÿh

¹¹Tagadēēg ub, wakān haa, bē tsebee. Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn baad nadoo do bē moo boo bok do hā. P'aa hēnh baad hadoo do bē moo boo hÿÿ kā. Bē ky dahé hahÿÿ hā, bē ÿ ma erih do hā bē ÿ maher'oot do ta hā. Taw'āāts hē sēd bē h'yyb hedo.

^q **13.4** Korin panang bā habong do wób raky sēm Paw-Ro. Dooh raky dahé bā. Nesaa do rakarēn ramoo bok nā. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hā. Pooj jé dó tat'yyd mehīn né paawä, dooh da tat'yyd mehīn wād bā nabuj keh'ūūm do sa hā. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa etyy da hÿÿ kā sa hā takajaa bā.

^r **13.6** Korin buuj wób ramejūū Paw-Ro metēēh Jesus mejūū do heh'āāt do tado bā. Ti Paw-Ro mejūū sa daaj hē sa hā hē rakametyy rabahapāh hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae bā, Jesus hā rah'yy kanae bā. Jesus hā rah'yy kae bā tii bā rabahapāh Paw-Ro Jesus mejūū do heh'āāt tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

Taw'āāts hē hanām doo gó bē babok bē da hadoo do wē. Tii bā da P'op Hagā Doo, ta hanaa ji kamahān doo, ta hanaa ji h'yyb nām doo, awāt da bē mahang.

¹²Taw'āāts hē baad ub, hanām doo gó bē edēē sahōnh hē bē da hadoo doo. ¹³Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē rahyb n'aa esee.

¹⁴Ÿ karēn, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bē h'yyb gó tabawāt. Ÿ karēn ji P'op Hagā Do kamahān do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawāt. Ÿ karēn na-āāj hē séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawāt. Jāām hē kā.

GARATA

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata häd näng do panang
bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh**

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

1 Jesus mejũũ do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejũũ do see ÿ wén hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganä wät hanoo do kyy gó na-ääj hẽ.

²Ër hÿÿj hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hãj n'aa bã jé pad'yyt hẽ bë panang bã kahet'aa doo.

³ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hẽ ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym. ⁴Jesus né hẽ tii, P'op Hagä Do ër Yb karën doo da, ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã, nesaa do ër moo bok do sãm, ër tabed'ëep hyb n'aa, da hẽ Nesaa Do Yb mejũũ doo da habok doo da ër naboo bong hyb n'aa kã. ⁵Taw'ääts hẽ P'op Hagä Do hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿÿh

⁶ÿ hyb n'aa tón, nayyw hẽ né hẽ bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hẽ bë wẽ taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawä, dooh panyyg hanãm do tado bã. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hẽ jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëek doo, bë äã ma met'ëeg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bã paawä, äãs wẽ hã hana do tado bã paawä na-ääj hẽ ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ÿ ab'aanh pooj jé bë äã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hẽ jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bã, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hẽ, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bã. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yym g'eeh? Dooh. Da hẽ ÿ karën nã bã paawä ta wób ÿ h'yyb enãw up, dooh Kristo karom ÿ do bã paawä.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakān haa: Kristo ky n'aa hanām do bë ÿ ma met'ëëg wāt doo, dooh ajyy sa hanaa tado bă. ¹² Dooh aj'yy tado bă hã ÿ tab'ëës do ta panyyg. Dooh ÿ rama met'ëëg bă ta tii. Jesus Kristo né hē tii, ta ti met'ëeh do hã ÿÿ.

¹³ Bë ky n'aa napāh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejũũ doo da ÿ bawād wāt. Bë ky n'aa napāh nyy da tak'ëp ÿ paa rejãã P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napāh na-ããj hē tak'ëp ÿ karēn paawä Kristo hã h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëëg wāt Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajōk Judah buuj nemon ÿÿ ma kamet'ëëk doo. Tak'ëp paa ÿ karēn ÿ ky daheeh sahōnh hē ãã wahē makũ met'ëëk do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bă kä, tii da né hē ÿ bawād né paawä, P'op Hagä Do metä wāt hã ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bă, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ÿ wog gó ÿ basuun nã bă, tsyt hē ÿ P'op Hagä Do asëew dāk. Taky ennym do hyb n'aa hã ÿÿ, nes'aa né paawä ÿÿ, hã ÿ tabanoo ta wë ÿ moo wāt hyb n'aa. Tii bă, ta T'aah hã ÿ tamet'ëeh P'op Hagä Do h'yyb dāng noo gó, dooh ÿ eaaj bă ajyy sa hã nyy d' ÿ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ããj hē Jerusarēnh hēnh ÿ ahōm bă, pój ÿÿ jé Jesus mejũũ do rabahado padëëk do sa wë ÿ beanh hyb n'aa paawä. Dooh. Nayyw hē ÿ bahōm paa Arab häd nāng do häj n'aa hēnh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hēnh ÿ babaaj hōm kã.

¹⁸ Tii bă kä, tamawoob hē ta baab jawén paa bă, Jerusarēnh hēnh ÿ bahōm kã, Peed ÿ baheg'ãas hyb n'aa. ¹⁵ ta ãh ta pa ÿ baym. ¹⁹ Ta tii bă na-ããj hē ÿ bahapāh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj.^a Jesus mejũũ do wób, dooh ÿ hapëë bă ti noo gó. ²⁰ P'op Hagä Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hē hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bă. ²¹ Ta jawén ÿ bahōm kã Sirija, Siris häd enāh do sa häj n'aa hēnh. ²² Kristo hã h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bă, jé pad'yyt hē sa panang hēnh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nã bă ti noo gó. ²³ Jãām hē hahÿ ÿ raky n'aa napāh. Hahÿÿ d' sa kyyh: “Aj'yy p'ooj ub ãã tarahejãã doo, hÿÿ kã tama met'ëëg kã Kristo ky n'aa p'ooj ub takarēn do tagawats'iik do paah”, nãk mã sa kyyh. ²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napāh bă, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ÿ n'aa.

^a 1.19 Tsijaag, Jesus hÿÿj. Sét hē sa ÿÿn.

2 Ti m', 14 ta baab jawén paa bă, p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh ŷ bahôm. Béh-Nabéh sii ŷ bahôm. Tiit ŷ mahūūm si ŷŷ. ²T'ī hēnh ŷ wén hōm, P'op Hagă Do metēēh hyb n'aa taw'āāts hē né hē ŷ bahôm. Ta tii bă ŷ ats'yyt Jesus hă h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ky n'aa năng doo, ŷ maher'oot hyb n'aa sa hă nyy da Kristo ky n'aa hanăm do Judah buuj nadoo do hă ŷ ma mehet'ēēk doo. ŷ wén maher'oot, ŷ karēn ŷ baheg'āās séd rah'yyb hedo bă hă ŷŷ, ŷ ma mehet'ēēk do hă. Séd rah'yyb nahedo bă paawă ŷ ma mehet'ēēk do hă, daap paawă tii bă ŷ ma met'ēēg wăt doo, da hē ŷ ma metēēk do na-āāj hē, Jesus hă h'yy ka'eeh do wób ŷ da raky sēm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napăh bă. ³Séd hă sa wahē n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hē hă ŷŷ, ŷ ma mehet'ēēk do hă. Dooh ēnh ramejō bă Tiit, t'ī hēnh si ŷ hewăd nă doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bă, Judah buuj nado né paawă. ⁴Ta wób ti tii d' karēn paawă tabad'oo. Jesus hă h'yy ka'eeh do oow né tii. Ēr mahang rakamekuuj bong rabaheg'āās hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do ěr jeŷŷm wăd bă, neŷŷm doo gó ěr wén boo kăn. Rakarēn paawă p'aa hēnh sa ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji bawăt. Rakarēn paawă sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado dăk p'aa hēnh. ⁵Tii d' rakarēn né paawă, dooh tabad'op hē āā ky dahé bă sa kyyh, bē hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanăm doo, baad hadoo doo, baad tabenyyw dăk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj dăk hyb n'aa.

⁶Jerusarēnh bă Jesus hă h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hă, sa wahē n'aa ky n'aa năng do sa hă, baad ub ŷ ma mehet'ēēk doo. Dooh ŷ ma mehet'ēēk do jó ramejūū péh. (Ta ti ŷ her'ood né paawă, dooh ŷ ky s'ūūd bă sa hă Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagă Do ji tagadoo. Ky n'aa etsēēh doo, ky n'aa nets'ăs do na-āāj hē tagadoo.) ⁷Dooh né hē ŷ ma mehet'ēēk do jó ramejūū péh, ŷ hanăng. Rahapăh, hă ŷ P'op Hagă Do anoo, Kristo ky n'aa hanăm do ŷ ma metēēk hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hă tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metēēk hyb n'aa. ⁸P'op Hagă Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejūū do tabahadoo hyb n'aa, ŷ na-āāj né hē tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejūū do ŷ bahadoo hyb n'aa, rabahapăh. ⁹Ti m', Tsijaag, Peed, Jowăw daheeh, Jesus hă h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enăh doo, rabahapăh bă nyy da P'op Hagă Do ŷ tasēew hōm tsyt hē, Judah buuj nadoo do mahang ŷ moo wăt hyb

n'aa, Béh-Nabéh daheeh ÿ ragadoo sa h'yyb hataa äã bahado däk hyb n'aa kä. Sa moo hub me äã redëng tii bä, äã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hä. Sa sii äã kaner'oot noo gó, baad ub sa hä Judah buuj nadoo do mahang ÿ Béh-Nabéh daheeh äã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. ¹⁰ Dooh äã hä ramejō bä. Jääm hē äã hä retsēē, Jesus hä h'yy ka'eeh do kas'uut do Jerusarenh panang bä habong do äã hyb n'aa esee hyb n'aa, äã masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ëp ÿ karën up ÿ bad'oo.

¹¹ Än-Tijoka panang bä äã wë Peed baheg'ääs noo gó, Peed ÿ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. ¹² Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hē Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bä kä, Än-Tijoka bä rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bä kä, dawë hä Peed bawäd däk Judah buuj nadoo do sa mahänh. Dooh sa sii tawa wäd bä, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahök do hä ky kah'üüm do tajeÿÿm do hyb n'aa.^b ¹³ Tii bä Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tii bä habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo däk na-ääj hē. J'ooj madäk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ääj hē rabad'oo. Dawë hä rababoo däk Judah buuj nadoo do sa hÿÿj hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahänh.^c Béh-Nabéh sii hē sa h'yyb hata däg ti noo gó.

¹⁴ Ti m', dooh baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh doo da raboo boo bä ÿ bahapäh bä, sa hÿÿj hedoo do raty n'aa gesyyg däk^d ÿ bahapäh bä, sahönh hē sa matym gó Peed hä ÿ ky hadoo: “Judah buuj né paawä öm, Judah buuj nadoo doo da mabawäd däk. Meréd höm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa hÿÿ kä, mabad'oo do hä, makarën mamejüü Judah buuj nadoo do ër hÿÿj ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do

^b **2.12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ramejüü Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahög höm, jáam hē tii bä P'op Hagä Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tii da ramejüü Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hä h'yy kana'eeh do rajeÿÿm do hyb n'aa. Sa hä rawén jeÿÿm, ta ti rarejää sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo.

^c **2.13** Ti noo gó, jáam hē Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahög höm bä. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wäd bä. Séd gó ji P'op Hagä Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääs hē né hē paawä Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bä heg'ääs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hä Peed jeÿÿm. Ti hyb n'aa dooh takarën bä Judah buuj nadoo do sii tawa bä heg'ääs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hē tabawäd däk, tahapëë né paawä dooh ji masuuj noo byyh kahög höm do hyb n'aa ji P'op Hagä Do gadoo.

^d Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehög bä. Ti hadoo né hē P'op Hagä Do gadoo na-ääj hē sa hä Peed hapëë né paawä, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeÿÿm do hyb n'aa. J'ooj madäk do ta h'yyb.

ragadoo sa hã magadoo hyb n'aa, òm né heréd hõm paawã tii?^e
¹⁵ Te hub né hẽ, Judah buuj taah ẽr bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hẽ ẽẽr. Dooh ta wób, baad nadoo do moo heb'ooh do ẽr ado bã.^f ¹⁶ Dooh né paawã baad nadoo do moo heb'ooh do ẽr ado bã paawã, ẽr hapãh, jããm hẽ Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dāk P'op Hagã Do matym gó. Jããm hẽ Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bã. Ẽr na-ãāj hẽ, Judah buuj, Kristo Jesus hã ẽr h'yy kae dāk baad ẽr bahado dāk hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó, ẽr tagadoo hyb n'aa. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ẽr daab yb wäd bã. Dooh hajaa pé baad tabahado dāk P'op Hagã Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do taky daheeh do hyb n'aa. ¹⁷ Hỹĩ kã, ẽẽr, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kã ẽr karẽn do hyb n'aa baad ẽr bahado dāk P'op Hagã Do matym gó, baad nadoo do moo heb'ooh do ẽr bahado dāk Judah buuj nadoo do nemuun, nãk ẽr buuj wób. Nyy d' rahanãng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'ooh do ẽr bahado dāk? Dooh. Dooh tii d' tado bã! ¹⁸ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hẽnh ji du do bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ji daab yb bã, pooj jé ji eréd hõm doo.^g ¹⁹ Dooh taw'ããts hẽ tado bã p'aa hẽnh ỹ du do bã ỹ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajëb hã ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ỹ paa dajëb wät hadoo ta hã.^h Hỹĩ kã, tamanejõ wät do hyb n'aa hã ỹĩ, ỹ hajaa P'op Hagã Do karẽn doo da ỹ bawät. ²⁰ Hahỹĩ d' ỹ hanãng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hã ỹ paa dajëb wät do hadoo ỹ baher'oot bã: Kristo sii ỹ kepëem dāk do hadoo b'aa kajatsëk do hã tadajëp noo gó. Gawatsig hõm pooj jé ỹ bawät do paah. Kristo ti hỹĩ kã hëp ỹĩ gó hawät doo. Da hẽ, badāk hahỹĩ bã ỹ bawät nã bã, ỹ h'yy kae had'yyt hẽ P'op Hagã Do T'aah hã, hã ỹ kamahãn do hã, hëp ỹ n'aa dajëp do hã.ⁱ
²¹ Jããm hẽ P'op Hagã Do ẽr wẽ taky enyym do hyb n'aa baad ẽr

^e **2.14** Dooh né paawã Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanãng pé dawëë tabawäd dāk do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã.

^f **2.15** Judah buuj ramaneëenh ta wób "baad nadoo do moo heb'ooh doo", sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa.

^g **2.18** Hahỹĩ d' tahanãng pé tii: P'aa hẽnh ji daab yb bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã, ta ti ji eréd wät do jawén paa bã, tii bã né hẽ nesaa do moo heb'ooh do ji bahado dāk né hẽ, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hẽ ji ky dahé bã. Dooh Jesus hã ji daap yyp do hyb n'aa tado bã nesaa do moo heb'ooh do ji hado bã.

^h **2.19** Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ wäd bã ji hã Paw-Ro hanãng péh.

ⁱ **2.20** Ti hadoo ẽr hã na-ãāj hẽ. Paw-Ro bawät do hã ẽr tametëeh nyy da taw'ããts hẽ ẽr sahõnh hẽ ẽr babok.

wén hado dāk ta matym gó. Dooh ÿ ty n'aa gesyyg bä ta tii. Ta ti ÿ wén her'oot, ji haja bä paawä baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bä daap paawä Kristo dajëp!”, näng mä ÿ Peed hä.

3 H'yy ganahoot nä do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wén nahapëë wät baad hadoo doo! Jaa bë hä wadii? Baad ub né paa bë ÿ ma met'ëëg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hä ji hyb n'aa dajëp doo. ²Sét ub ti ÿ eanh bë hä h'yy kä: P'op Hagä Do anoo bë hä ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó? ³Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do dāk noo gó Kristo hä bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm. Bë karën apäh h'yy kä bë daaj hë bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hä g'eeh bë karën bë daap yyp h'yy kä? ⁴Hajong baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hä? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä.^j ⁵Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hä, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

⁶Bë hyb n'aa newë Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado dāk paa P'op Hagä Do matym gó. ⁷Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kä. ⁸P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hä kaher'ood dāk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëëk da P'op Hagä Do matym gó. Hah'yy da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraãm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hë badäk hah'yy hä habong do ky n'aa kedëng da”,^m näng kerih doo. ⁹Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

^j **3.4** Dooh ji hapëë bä baad ub nyy d' tahanäng pé tég nad'ëëd is do 4 hä kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hah'yy da na-ääj hë tahajaa ji erii bä: “Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejää noo gó? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä bë ahoop do paah.”

^k **3.6** Genesis 15.6

^l **3.7** Abaraãm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraëw buuj sa hä. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng.

^m **3.8** Genesis 12.3, 18.18, 22.18

¹⁰Tii d' nado sahõnh hẽ tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hã daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee dāk tii. Tii d' né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee dāk sahõnh hẽ ajyy, ỹỹ, sét né paawä resõõts bã sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõõts hõm bã, raky n'aa kawas'ee dāk da”,ⁿ näng kerih doo. ¹¹Ti hyb n'aa, wyt ta maab hẽ, dooh baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hã ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hẽ ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahỹ da takerii dāk ta ti ky n'aa: “Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó”,^o näng kerih doo. ¹²Hỹ kã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bã. Ramoo bok do hã radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahỹ da takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahỹ hã kamejũũ do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.”^p

¹³Ër paa ky n'aa kawas'ee dāk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ër nahajaa do hyb n'aa ër ky dahé bã. Tii bã kã, ër Kristo bedëëb wät ër ky n'aa kawas'ee dāk do mahãnh. Ta hã tabadäng ër ky n'aa kawas'ee dāk do Kristo an'oo bã, ër hã tanadëë wät hyb n'aa. Ër hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee dāk paa ỹ wén näng, hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee dāk da sahõnh hẽ b'aa hã sa kamag padëëk doo”,^q näng kerih doo. ¹⁴Ër ky n'aa kawasee do mahãnh ër Kristo Jesus bedëëb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ ragadoo hỹ kã Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hỹ kã, ër sahõnh hẽ, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa ër gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bë ỹ maher'oot Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakã haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bã, ramoo boo bã kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hã raberih bã hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bã dooh hajaa pé ta ti tahỹyd bã. Dooh na-ããj hẽ ta jawén sa see haja bã kaner'oot do heen n'aa hã taberih nã ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo

ⁿ 3.10 Dew-Teronom 27.26

^o 3.11 Habakuk 2.4

^p 3.12 Rewitikos 18.5

^q 3.13 Dew-Teronom 21.23

Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hã.^r 16 Abaraãm hã, ta panaa hã na-ãäj hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëẽ bã hajõk do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hẽ ta panaa hyb n'aa taky däng.^s Kristo né hẽ ti sét hadoo do Abaraãm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng. 17 Hahỹỹ d' ti ỹ hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hah'ỹýt pé ỹ noo bã: Abaraãm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hã. Taky däng ta hã, dooh taky kahỹỹd bã ta hã taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bã Mosees hã kan'oo däk doo, dooh tahaja bã tahỹỹd bã pooj jé Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. 18 Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ër wẽ tatabëej bã paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bã paawä tii, tii bã dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bã. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hẽ Abaraãm gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hã. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraãm, P'op Hagä Do ky ennym do hyb n'aa ta hã.

19 Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo däk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo däk dó, Kristo, Abaraãm panaa, kanajaa nä bã. Ti panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ãas sa hã, Mosees hã raban'oo däk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wẽ, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wẽ na-ãäj hẽ ti Mosees. 20 Hỹỹ kã, sét hẽ tado bã, ta daaj hẽ taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hẽ P'op Hagä Doo, ta daaj hẽ Abaraãm hã tamaher'oot do ta hã taky n'aa enooh doo.

21 Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hã? Dooh! Dooh ta hã tah'yy kawareem bã. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bã paawä ji edëb had'yyt do ji hã tan'oo bã, tii bã kã baad ër bahado däg né hẽ paawä P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ër ky daheeh do hyb n'aa. 22 Dooh né hẽ tahaja bã ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karën do ji hã

^r 3.15 Dooh kah'ỹýt pé tii. Dooh ta bahãnh hanoo péh.

^s 3.16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

tamejō had'yyt hē. Ti hyb n'aa, jāām hē Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewād hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do āā tamoo masoo hadoo. Āā tadewäts bēēh hadoo. Āā tahag'āās ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ēēs do hagā n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagā Do ēr hā tametēēh bā kā Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kā h'yy kā, baad ji bahado dāk ta matym gó. ²⁴ Kristo ewād hyng do pooj jé, āā hagā n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do āā moo nabok hyb n'aa. H'yy kā, Kristo ewād hyng do hyb n'aa, baad ēr bahado dāk P'op Hagā Do matym gó ta hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ H'yy kā, Kristo hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa kā, Kristo hā ēr daap yyp do hyb n'aa kā, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr tahagāā wād bā.

²⁶ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagā Do taah bē sahōnh hē, Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bē h'yyb hedo dāk h'yy kā Kristo Jesus hā. ²⁷ Bē nu kemuun bong bā séd hā bē h'yy kata dāk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bē bahado dāk h'yy kā. ²⁸ Séd uuh had'yyt ēr h'yy kā Kristo Jesus hā ēr h'yy kata dāk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bā, Judah buuj nadoo do ji do bā, sa kariw n'aa ji do bā, sa karom ji do bā, a'yy ji do bā, y'ynh ji do bā na-āā hē. Séd uuh had'yyt né hē ji. ²⁹ Kristo karapee bē bahado dāk do hyb n'aa, Abaraām panāa heh'āāt hadoo bē bahado dāk. Ti hyb n'aa Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paa tabēs h'yy kā bē hā.

4 Panyyg ky n'aa gó bē y maher'oot ji hā tabēs do ky n'aa: Ji t'aah, sahōnh hē ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahānh nado ta karapee noo gó, sahōnh hē ta yb ma ta ma hado dāg né paawā ta jawén. ² Ta yb ky dāng do noo gó kanajaa nā bā, ta hagā n'aa mejūū ta t'aah hā ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'āās do hā taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bā tah'yy karēn do tamoo wād bā. ³ Ti hadoo ēr hā. Kristo ēr tabed'ēēp do pooj jé, karapee t'aah hadoo ēēr. Badāk hah'yy hā nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawāt do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ēp ēr hā tamejūū ti noo gó. Ta ti kamejūū do karom hadoo nā ēēr ti noo gó. ⁴ Tii bā kā, P'op Hagā Do ky dāng do noo gó kajaa bā kā, P'op Hagā Do mejūū ta T'aah. Y'yn nāng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo bā tabenāng, ⁵ āā tabed'ēēp hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee dāk do paah, P'op Hagā Do taah ēr bahadoo hyb n'aa kā. ⁶ P'op Hagā Do taah ēr

bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah Sahee ër h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hē, ta Sahee an'oo bā, “Ee” P'op Hagä Do ër maneënh hyb n'aa. ⁷Ti hyb n'aa kā, dooh ji hā mejüü do karom mahado wäd bā. P'op Hagä Do t'aah kā òm. Ta t'aah mabahado dāk do hyb n'aa, sahōnh hē ta taah sa hā tabanoo doo, a hā da tabanoo na-āāj hē.

⁸Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh nä bā, bë h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹Hÿy kā, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'yyb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ÿ hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hēnh bë h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wē? Bë karēn apäh ta ti hedoo do bë tamejüü p'aa hēnh, p'ooj ub bë babok doo da? ¹⁰Tsyt hē däg bë basëew dāk ta äh, bë daaj hē bë tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bë teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bë teb'ëes, tsyt hē däg bë basëew dāk ta see pé noo gó ta baab.^t ¹¹Bë ÿ hyb n'aa tón! Daap hē apäh ÿ ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bë mahang?

¹²Tak'ëp ÿ betseë bë hā, wakän haa, ÿ bad'oo doo da taw'ääts hē bë bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ÿ daab yb wäd bā. Pooj jé ta tii hā bë daab nayyp do hado dāk ÿyh.

Pooj jé baad ÿ bë gadoo. ¹³Bë hapäh né hē, ÿ nahëe näng do hyb n'aa ti noo gó bë häj n'aa bā ÿ bewäd nä. Ti noo gó né hē pooj jé bë ÿ maher'ood wät Kristo ky n'aa hanäm doo. ¹⁴Nahäh ÿy taw'ääts hē nado né paawä bë hā ti noo gó, dooh né paa ÿ bë ty n'aa gesyyg bā. Baad ÿ bë gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do ääs bë gadoo doo da ÿ bë gadoo paah. Kristo Jesus bë gadoo doo da ÿ bë gadoo paah. ¹⁵Tak'ëp bë tsebé ti noo gó. H'ëed hyb n'aa bë tsanebee bong? Ti noo gó, bë haja bā paawä, bë matym sii hē bë ado nyh paawä hā ÿy bë banoo hyb n'aa. ¹⁶Bë hā, bë maji hado dāk g'eeh ÿ hÿy kā, baad hadoo do bë ÿ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷Tak'ëp né paawä nanäng ma matëg oow bë rah'yyb en'yyim bë gadoo hyb n'aa sa hā, dooh bë hyb n'aa tado bā bë rah'yyb en'yyim doo. Rakarēn paawä bë hyb n'aa wareem ÿyh, sa hā bë h'yyb en'yyim hyb n'aa, sa hā bë maa newëe hyb n'aa kā. ¹⁸Taw'ääts hē had'yyt hē ji rah'yyb en'yyim doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bā tii. Hÿy kā, bë mahang ÿ badoh bā, bë an'oo manā baad nadoo do jawén bë rah'yyb en'yyim doo. ¹⁹Tah haa hadoo do ÿ kamahän doo,

^t 4.10 Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

ÿÿnh ajân benyy dăg bă ta mahÿÿnh do tahoop doo da, p'aa hēnh ÿ bahoop bē hyb n'aa, Kristo bawād wāt doo da bē baboo dāk bă kă. ²⁰ Dooch ÿ haja bă bē wē ÿ ahôm bă, ti hadoo né hē ÿ karēn paawă bē wē ÿ bahôm, baad bē sii ÿ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ÿ hapēē wād bă nyy d' ÿ bad'oo bē hă.

²¹ Bēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hă mejũũ kar'ēēn doo, bē hă ÿ eanh hahÿÿh: Dooch bē hapēē bă Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo? ²² Pawóp mă Abaraâm taah, năng kerih do hă. Ta ÿÿm karom Agah hăd năng do sii ta t'aah seeh, ta ÿÿm heh'ăăt do Sarah hăd năng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta ÿÿm karom sii tawén eta dāk, ta ÿÿm karom hă ta t'aah wén nyy dāk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa. Ta ÿÿm heh'ăăt do sii tawén eta dāk, tii da P'op Hagă Do ky n'aa eno dāk do paa hyb n'aa ta hă.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ēēg bă. Pawóp hē hadoo do ÿÿj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagă Do sa sii kaner'ood dāk do hadoo, Abaraâm sii, Mosees sii kaner'ood dāk doo. Waēē Sinaih hăd năng doo bă ta ky n'aa jaw'yyk do sa hă tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahōnh hē Sinaih bă kanoo do hă daap yyp doo, tak'ēp rabahoop kamejũũ doo. ²⁵ Agah, waēē Sinaih hăd năng do hadoo, Arab hăj n'aa bă hahăng doo. Agah hadoo Jerusărēnh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ēp sa hă ramejũũ do rahoop doo da paah, Jerusărēnh buuj da hē rahoop tak'ēp kamejũũ doo. Sa karom hadoo Jerusărēnh buuj. ²⁶ Hÿÿ kă, Jerusărēnh hÿ pong jé hana doo,^u Sarah, kamanējũũ do nahoop do hadoo tii. Jerusărēnh hÿ pong jé hana do karapee ēēr, Kristo hă h'yy ka'eeh doo. Dooch kamejũũ do ēr ahob bă. ²⁷ Ti ky n'aa né hē P'op Hagă Do kyy kerih doo gó kerii dāk. Hahÿÿ da takerih:

“H'yy gadajaa da ôm, ÿÿnh netaah doo, taah nanăng doo.

Tsebee gó mageēēh, ôm ajân mahÿÿj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee ÿ wén năng, ta bahănh hajôk do ÿÿnh reréd hôm do taah.

Dooch denaa hē ÿÿnh patug năng do taah.”^v

^u **4.26** Jesus Kristo hă h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hă h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wād bă ky n'aa jaw'yyk do tak'ēp kamejũũ doo.

^v **4.27** Isajas 54.1 hă takerii dāk ta tii. Hahÿÿ d' kerih do hanăng péh: *ÿÿnh reréd hôm do taah*, Jesus hă h'yy ka'eeh do hadoo. Hajôo dāk tii. *ÿÿnh patug năng do taah*, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hă ky dah'eeh do hadoo. Dooch Jesus hă rah'yy kae bă tii. Hajôk Jesus hă h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hă ky dah'eeh do bahănh.

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëëh, wakān haa hedoo doo, Isak hadoo bëëh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bë wén hado dāk, Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraām t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa henäng doo, Is-maéw, rejā wāt ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hē. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā daap yyp do ēr rarejāā, P'op Hagä Do Sahee ēr h'yyb gó hanäng doo. ³⁰ Hÿÿ kä, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hōm ÿÿnh karom ta t'aah daheeh. Dooh ÿÿnh karom t'aah gado bā ta yb hanaa ta ÿÿm heh'aāt do t'aah nemuun”,^w näng kerih doo.^x ³¹ Ti hyb n'aa wakān haa, tak'ëp ta hā kamejüü do taah nado ër. ^y Baad hawāt do taah, kamanejüü do nahoop do taah ër.^z

5 Kristo ër tabed'ëep tak'ëp ër hā kamejüü do ër ahoop do mahānh, baad ër babok hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa bë an'oo manā ta see hā bë rah'yyb mahüüm. Bë gado manā tak'ëp kamejüü do rakarēn bā p'aa hēnh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakä bë ÿ maher'oot doo! ÿÿh, Paw-Ro, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Masuuj noo byyh kahōg hōm do bë gado bā, daap hē da bë hā tii bā Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahōnh hē ajyy sa masuuj noo byyh kahōg hōm do gadoo do sa hā ÿ ab'aanh ÿ maher'ood wāt doo: Ta ti bë gado bā, kamejō dāk bë hā tii bā sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bë ky daheeh na-āāj hē. ⁴ Bëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëēn do baad bë bahado dāk paawā P'op Hagä Do matym gó, dawëë bë baboo däg kän Kristo mahānh. Ji hā P'op Hagä Do ky ennym do bë ty n'aa gesyyg däg kän.

⁵ Ẽër kä, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bā, Kristo hā ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado dāk P'op Hagä Do matym gó. ⁶ Séd hē ji h'yy kata däg bā Kristo Jesus hā, ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-āāj hē. Séd hā né hē ji ta hā.

^w **4.30** Genesis 21.10

^x **4.30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'āap ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hā karēn mejüü doo. Dooh ta ti hedoo do ji gado bā ji mahang, tahanäng péh. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado ta tii.

^y **4.31** Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do nado ër, tahanäng pé tii.

^z **4.31** P'op Hagä Do taah ër hado dāk, ta hā ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Ẽr tawén gadoo, tak'ëp ër wē taky ennym do hyb n'aa, nes'aa né paawā ër.

Jāām hē takarēn do ji hā, baad ji h'yy kae heh'āāt do ta hā, ji da hadoo do ji kamahān do hā kametēēh doo.

⁷Baad paa bē babok pooj jē. Jaa bē tahewad kām baad hadoo do ky n'aa bē ky nadahé wāt hyb n'aa? ⁸Ta ti bē hā raky kah'ūūm doo, dooh P'op Hagā Do bē tanaēēnh do hanaa tado bā. ⁹Nad'ēēd its né paawā pāw makuj n'aa, jē pad'yyt hē dāg takamekuuj dāk.^a ¹⁰Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ h'yy kasadā do hyb n'aa, baad ŷ bahapāh hēp ŷŷ gó, ŷ hyb n'aa newēē doo da bē da hyb n'aa newēē na-āāj hē, sēd bē h'yyb hedoo da hā ŷŷ. Dooh da ta see hadoo bē hyb n'aa newē bā da. P'op Hagā Do rejāā da bē h'yyb manepēē bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawā ta ti ta wób sa hā.

¹¹Wakān haa, ŷ na-āāj hē ŷ mejō nā bā paawā ta wób ramasuuj noo byyh kahōg hōm hyb n'aa, te hub tado bā paawā tii, dooh paawā Judah buuj ŷ rarahejā bā. ŷ ma met'ēēg nā bā paawā taw'āāts hē né hē ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, tii bā Kristo b'aa hā kajatsēk do hā dajēp do ky n'aa, dooh paawā Judah buuj tah'yyb rejā wād bā. ¹²Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahōg hōm do mejūū doo, ta ti ky n'aa me bē h'yyb manepēē bong hanoo doo, taw'āāts hē paawā sahōnh hē sa hā hanāng do ragahōg hōm.

¹³Bēēh, wakān haa, P'op Hagā Do bē tatsyyd wāt ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ēp ji mejūū do bē hā tamanejō wāt hyb n'aa, baad bē babok hyb n'aa kā. Dooh nesaa do ji h'yyb sāg karēn do jawén ji awāt do hyb n'aa tado bā tii d' tabad'oo ēr hā. Dooh. Tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū do mahānh ji tawén ed'ēēp, kamahān gó ēr masa hyb n'aa ēr da hadoo doo. ¹⁴Ta tii d' ŷ wén her'oot, sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahŷ sēt hē hadoo do tamejūū do hā kametā dāk: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”^b ¹⁵Bē hyb n'aa matakā! Bē kamanahān bā bē da hadoo doo, bē mahang ta see kamajē bā ta see wē, ta see rejā bā ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bā da bē d' gawatsik.

**Taw'āāts hē ji anoo P'op Hagā Do Sahee ji
tah'yyb mahūūm do ky n'aa hahŷŷh**

¹⁶Ti hyb n'aa kā bē ŷ maher'oot hahŷŷ da: Bē an'oo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa, tii bā da dooh bē moo boo

^a 5.9 Hahŷŷ d' Paw-Ro hanāng péh: Kanahēn d'os hē né paawā baad nadoo do ma matēg oow rama met'ēēg bā, ta s'ee hēnh da rah'yyb mahūūm hajōk doo.

^b 5.14 Rewitikos 19.18

bä nesaa do bë h'yyb säg karên doo. ¹⁷Nesaa do ji h'yyb säg karên doo, dooh takarên bä P'op Hagä Do Sahee karên doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarên bä na-ääj hê nesaa do ji h'yyb säg karên doo. Pawóp hadoo do kamajĩ ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bä bë moo boo bä ti bë karên paawä bë moo bong doo. ¹⁸P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahũũm bä bë an'oo bä, dooh ky n'aa jaw'yyk do bë hã tamejõ wäd bä.

¹⁹Wyt ta maab hê nesaa do sa h'yyb säg karên do jawén habok do moo bok doo: Sa yĩm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'yĩh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bä ta ti hedoo do hã. ²⁰Kabarii hã rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehëm. H'yy gaëej gó rababok, ky ked'aak, ta wób hã rah'yy kajew'ëes. Nayyw hê rakawajãän. Ta wób sa bahãnh rakarên ranu gapad'ëek, dooh rakarên bä séd rah'yyb hedo bä ta wób sa hã. ²¹Ta wób wê hanäng do raty geh. Jarakë hedoo do hã rabaoom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëek. Hajõng nä ti hedoo do ramoo bong na-ääj hê. P'aa hênh tak'ëp péj bë y maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bä tabag'ääs doo bä.

²²Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahãän doo, baad ji tsebé doo, ji h'yyb näm doo, nayyw hê kawanajãän doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'yĩt doo, ²³kaja hê denaa hê ji h'yyb ji mahũũm do ji da hadoo do wê, ji h'yyb ji meduuk do na-ääj hê. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karên do jawén raboo boo bä. Reréd hõm nesaa do sa h'yyb tak'ëp karên doo. B'aa kajatsëk do hã repëëm däk hadoo ta tii. ²⁵Ti hyb n'aa, papuuj gó ër babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ääts hê hỹy kã ër ky daheeh né hê P'op Hagä Do Sahee ër hã metëeh do ër h'yyb gó. ²⁶Taw'ääts hê dooh ër h'yy kasabé bä. Taw'ääts hê dooh ër mety bä ër da hadoo doo. Taw'ääts hê dooh ër h'yy kajewëets bä ër da hadoo do wê.

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahỹh

6 Wakã haa, nesaa do bë see moo wäd bä, tii bä taw'ääts hê bëeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo, bë maher'ood ta hã nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hênh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm ta hã. Taw'ääts hê kaja hê

denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta hā bē maher'oot bā. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bā, taw'āāts hē baad mamatakā a daaj hē, nesaa do ōm sii hē tah'yyb natatuk hyb n'aa. ²Bē masaa bē da hadoo doo, hejooñh do ta wē takametēēh bā. Tii d' bē adoo bā, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bē ky dahé dāg kǎn.^c

³Hyb n'aa sakog is do seeh, “Ŷ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hadoo bā, ta daaj hē takawadii. ⁴Taw'āāts hē ji daaj hē ji moo wāt do hā ji hyb n'aa newēē baad ji do bā. Baad ji do bā, ji hegāā bā ji daaj hē, tii bā ji moo wāt do hā tahajaa ji tsebē. Dooñ hyb n'aa pé tii bā ta wób rababok do hā ji kametty. ⁵Taw'āāts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wāt P'op Hagä Do anoo do ji hā ji moo wāt hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooñ hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hā ji kametty ŷ wén nǎng.

⁶Taw'āāts hē P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ēēk do ramasa sa ma matēg, sa wē hanāng do uuh me.

⁷Bē hā hē bē kawad'ii manāh! Dooñ hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo. ⁸Hahŷŷ d' ŷ hanāng péh: Jé sa h'yyb sāg karēñ do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ēp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karēñ do jawén habok doo, ragadoo da ji edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹Ti hyb n'aa, taw'āāts hē dooñ ēr h'yy gejë hōm bā baad hadoo do ēr moo bok do hā. Ēr h'yy ganejë bā, P'op Hagä Do h'yyb dāng do noo gó ēr gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰Ti hyb n'aa kǎ, ēr haja bā, taw'āāts hē baad hadoo do ēr moo boo had'yyt bā sahōñh hē sa hā. Taw'āāts hē ti bahāñh tii d' ēr bad'oo, ēr masa, ēr nemuun Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā.

Tagadēēg ub Paw-Ro maher'oot do hahŷŷh

¹¹Bē hegāā hahŷ bē ner'ood bā, tēg ewēēh do hā moh ŷŷ me bē ŷ ma erii kǎñ hahŷ tagadēēg ub do bód.^d

¹²Ta tii d' karēñ do bē ramejūū bē masuuj noo byyh bē kahōg hōm hyb n'aa, jāām hē ta wób rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tii d' rawén mejūū. Dooñ rakarēñ bā Judah buuj wób, tak'ēp ta ti mejūū do sa hā rarahejāā Kristo b'aa hā kajatsēk do hā dajēp do ky n'aa

^c 6.2 Hahŷ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'āāts hē bē ŷ kamahāñ doo da bē kamahāñ ta wób.” Jowāw 13.34.

^d 6.11 Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hā nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bā kǎ, tagadēēg ub, ta daaj hē tado dǎk ji merih do nahēēh, tagadēēg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii.

hyb n'aa. ¹³Sa daaj hē dooh raky dahé bā Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hē rakarēn bē gadoo bē masuuj noo byyh kahōg hōm doo, ta ti bē gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴Ŷŷ kā, jāām hē ŷ karēn ŷ h'yy kasab'ee b'aa kajatsēk do hā Jesus Kristo, Ēr Wahē N'aa dajēp do hyb n'aa. B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do hyb n'aa, sahōnh hē badāk hahŷŷ hā ji h'yyb karēn do dajēb kán hadoo hā ŷŷ. Ŷ na-āāj né hē ŷ dajēb wāt hadoo ta ti hedoo do hā. Dooh ta ti jawén ŷ awād wād bā. ¹⁵Ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hā nado ti ji hyb n'aa matakēē doo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hā nado na-āāj hē. Dooh its ti P'op Hagä Do matym gó. Jāām hē taw'āāts hē ji hyb n'aa matakēē papuuj gó ji bawāt do hā, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶Ta tii hā hyb n'aa matakēē do sa hā, papuuj gó habok do sa hā, h'yyb nām do ŷ karēn P'op Hagä Do anoo. Ŷ karēn P'op Hagä Do t'yyd mehiin tii. Ti né hē ta karapee heh'āāt doo.

¹⁷Hup ŷŷ hā ti anäng rok ŷ tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ŷ rarahejāā doo.^e Ti hyb n'aa, hŷ jawén, dooh ŷ karēn wād bā ran'oo bā, bē hyb n'aa h'yy katón do ŷ ahob wād bā.

¹⁸Ŷ karēn ěr Wahē N'aa Jesus Kristo ky enyym sahōnh hē bē hā, wakān haa hedoo doo. Jāām hē kā.

^e **6.17** Ma matēg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahōg hōm do heen n'aa hā. Sa hā, ti ti metēēh baad ji do bā P'op Hagä Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hā rahapāh hajōng ta rog tyw n'aa paah, tak'ēp rarahejāā do paa haj'aa. Jesus panyyg hanām do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hā rahapāh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

EPESO

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso hãd nãng do panang
bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahỹh**

Kedëng do ky n'aa hahỹh

1 Paw-Ro ã ti hỹh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see ã hado dāk doo. ã edëng bëeh, Epeso panang bã habong do tsyt hẽ P'op Hagã Do wẽ kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata dāk doo, ta hã h'yy kanerét doo.

²Ãã karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. Ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagã Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahỹh

³Taw'ããts hẽ ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ããs doo bã ër taky n'aa edëng do sahõnh hẽ baad hadoo doo me, hỹ pong jé hana doo me, badāk hahỹh bã naa nadoo doo me. Ër taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata dāk tabanoo do hyb n'aa. ⁴Hahỹh da tabad'oo ër hã: Sahõnh hẽ badāk hahỹ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wẽ. Ër tabasëew hõm tsyt hẽ, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Ër takamahãnh do hyb n'aa, ⁵sahõnh hẽ tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kã. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶Ta wẽ ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado dāk tabanoo na-ããj hẽ, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad ër wẽ taky enyyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãnh doo. ⁷Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa. ⁸Tak'ëp né hẽ ër wẽ taky enyyw hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bã. ⁹P'op Hagã Do karën do hyb n'aa tametã wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰Hahỹ ti P'op Hagã Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bã kã, sahõnh hẽ, hỹ pong jé habong doo, badāk hahỹh hã habong do na-ããj hẽ, séd hã da tabata dāk, sahõnh hẽ sa nu gabóg Kristo bahado dāk hyb n'aa kã.

¹¹ Kristo hyb n'aa, ãã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee ãã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da ãã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagä Do moo wät sahõnh hë. ¹² ãã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagä Do kabaj'aa do ãã j'aa etsë hyb n'aa, ãã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ãäj hë taban'oo däg kãn ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hỹ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanãm do bë maa napäh bã, Kristo hã bë h'yy kae däk bã kã, bë hã taban'oo däg kãn ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bã kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

**Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro
ky n'aa etsëe do ky n'aa hahỹh**

¹⁵ Ti hyb n'aa, y ky n'aa napäh bã Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn y ky n'aa napäh bã na-ãäj hë, ¹⁶ y paa du doo P'op Hagä Do hã y j'aa etsë bë hyb n'aa. Dooch y eréd bã bë hyb n'aa P'op Hagä Do y j'aa etsë doo. P'op Hagä Do hã y ky n'aa etsëe bã, bë y ky n'aa ets'ëe had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagä Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã y ky n'aa etsëe, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hã tagahoot hyb n'aa na-ãäj hë, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kã. ¹⁸ Bë hyb n'aa y ky n'aa etsëe, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagä Do an'oo bã, bë hapäh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagä Do wén naëej wät.^a ãã karën bë bahapäh tak'ëp hajõng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ ãã ky n'aa etsëe na-ãäj hë bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahãnh hadoo do ta hejój ëer, ta hã h'yy ka'eeh do hã tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bã. Ta ti hejój me né hë, hỹ pong jé, ta hub

^a **1.18** Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nã noo gó, ji P'op Hagä Do naëenh Jesus hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hã. Hajõng baad hadoo do na-ãäj hë takarën tabanoo ji hã.

hadäk hēnh, takaweh'ēēh doo bā, Kristo basooH P'op Hagä Do an'oo bā, ²¹ sahōnh hē kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahānh, sahōnh hē bag'āās do ji nahapäh do sa bahānh, sahōnh hē hejój enäh do ji nahapäh do sa bahānh, sahōnh hē mejüü do ji nahapäh do sa bahānh Kristo bahado däk hyb n'aa kä. Sahōnh hē hyb n'aa jewyk doo, da hē habong doo, ta jawén habong do na-āāj hē, sa bahānh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bā na-āāj hē. ²² Sahōnh hā Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bā, sa hā taj'aa ketsēē däk do hyb n'aa. Sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bā. ²³ Kristo hā h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahōnh hē takaja däk Kristo wē, ta hā rakata däk hyb n'aa. Kristo né hē ti sahōnh hē baad takaja däk hanoo doo.

2 Bēēh, dejēp do hadoo bē h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hā, tamejüü do bē ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bē moo bok do hyb n'aa na-āāj hē. ² Nesaa do bē moo heb'ooH paah, badäk hahȳ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo da né hē. Ti noo gó bē paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'yyb nesaa do wē hā habong do sa wahē n'aa, P'op Hagä Do hā ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. ³ Āā na-āāj hē, āā sahōnh hē, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa āāh, Jesus hā āā h'yy kana'eeh nā bā. Nesaa do āā hub karēn do jawén, āā h'yyb ság karēn do jawén na-āāj hē āā babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, āā na-āāj hē P'op Hagä Do rejää paawä, sahōnh hē ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ēp ji tat'yyd mehiin doo, tak'ēp ēr takamahān do hyb n'aa ⁵ ēr tabedēēb wät hadoo Kristo sii ēr dejēp do hadoo noo gó. Dajēp hadoo paa ēēr, P'op Hagä Do mejüü do ēr ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jāām hē bē hā taky ennym do hyb n'aa bē tawén edēēb wät nesaa do mahānh. DooH bē hanaa tado bā tii.) ⁶ Kristo sii ēr ganā wät hadoo tan'oo bā, Kristo Jesus sii h̄y pong jé ēr bat'oonh hadoo tan'oo bā na-āāj hē, ^b Kristo hā ēr h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ēp, sahōnh hē bahānh hadoo do taky ennym do h̄y jawén sahōnh hā takametēēh hyb n'aa. Ēr hā Kristo Jesus bad'oo do hā kametä däk tak'ēp ji wē taky ennym doo. ⁸ Jāām hē bē hā taky ennym do hyb n'aa bē tedēēb wät nesaa do mahānh, bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa

^b 2.6 Ta sii ēr bag'āās hyb n'aa, ta sii h̄y pong jé ēr bat'oonh tan'oo bā.

ta hã. Dooh bë hanaa tado bã tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹Dooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hẽ ji hã hẽ ji h'yy kasabé mahãnh. ¹⁰P'op Hagä Do mo haj'aa ëër. Papuuj ër tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do ër moo bok hyb n'aa hỹỹ kä. P'op Hagä Do enyyw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër moo bok do pan'aa.

**Séd rah'yyb hedo däg kän sahõnh hẽ Kristo
hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹỹh**

¹¹Ti hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, “Masuuj noo byyh kanehõk do” bë ramaneëënh do Judah buuj hã, sa daaj hẽ “Masuuj noo byyh kehõk do” rakamaneëënh do hã, bë hyb n'aa newë nyy da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hẽ sa hã hẽ ramoo bok do tii.) ¹²Ti noo gó, dooh Kristo bë hapëë bã. Dooh Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë do bã. Dooh bë gado bã ti noo gó Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahỹỹ bã bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapëë bã ti noo gó. ¹³Hỹỹ kä, Kristo Jesus hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, pooj jé dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong doo, p'eets hẽ, ta wë bë tamana kän, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hẽ ër bahado däk tan'oo bã kä. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bã Judah buuj nadoo do hanoo doo. Dooh séd rah'yyb hedo bã pooj jé, rakamaj'ĩĩ paah. Hỹỹ kä Jesus ado hõm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵Hahỹỹ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajõng hedoo do hã ji tamejũũ do hyb n'aa tado wäd bã P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bã. Tii d' tawén d'oo papuuj hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëëk Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hõm rakamaj'ĩĩ doo. ¹⁶B'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa, tado hõm kän rakamaj'ĩĩ doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëëk tan'oo bã, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa. Dooh ta maj'ĩĩ rahado boo bã tan'oo bã, ta hã h'yy ka'eeh doo. ¹⁷Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bã h'yyb nyyw gó ji bawät P'op

Hagä Do wë, ta wób sa wë na-ääj hë. Bë hä, dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do paa hä, ää Judah buuj hä, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hä na-ääj hë tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸Hÿÿ kä Kristo hyb n'aa, sahõnh hë ëër, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë, ër hajaa ër ana bä ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó,^c sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

¹⁹Ti hyb n'aa kä, bëëh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bë do wäd bä. P'op Hagä Do karapee uuh né hë bë hÿÿ kä. P'op Hagä Do taah né hë bëëh, ta wób sa nemuun. ²⁰Tsäng s'ëëb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëëg häng do hadoo bëëh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ääj hë, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahõnh hë tób mesoo doo, Kristo Jesus né hë tii. ²¹Sahõnh hë ëër, ër h'yy kata däk Kristo hä. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëë sëëk do hadoo tób pan'aa hadoo do ëër, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëëw däk doo. ²²Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëëh, Judah buuj nadoo doo, bë na-ääj hë séd hä bë h'yy kata däk sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ër mahang tabawäd kãn.^d

3 Ti hyb n'aa kä, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hä Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metëëk do hyb n'aa ÿ radawäts gëët doo, ÿ ky n'aa etsëë bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hä takametä däk do ky n'aa hahÿÿh

²Hä ÿ P'op Hagä Do anoo, bëëh, Judah buuj nadoo do ÿ ma metëëk hyb n'aa ji wë taky enyym do ky n'aa. Hä ÿÿ, bë ky n'aa napäh hä ÿ tan'oo däk doo. ³Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nä do P'op Hagä Do metä wät hä ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii däk ta ti ky n'aa hä nag'aap hë. ⁴Bë ner'ood bä, bë hyb n'aa matakä bä, bë hapäh da, baad ÿ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵P'ooj ub, ji wahë maküü hä dooh P'op Hagä Do metä bä paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejüü do sa hä, ta ky n'aa rod sa hä na-ääj hë tametëëh do pénh. Tsyt hë ta wë tasëëw hõm do sa hä tametä kãn. ⁶Hahÿ

^c **2.18** Ji ky n'aa ets'ëë bä tii, ji ma ejäm bä, P'op Hagä Do ji j'aa etsëë bä na-ääj hë.

^d **2.22** Hahÿ tahanäng pé ti tég nad'ëëd is do 20, 21, 22 hä kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ëër, ër ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hë ër hä rama met'ëëg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hä ër h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëëw bong do ër bahado däk Kristo an'oo bä. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿÿ kä ër mahang.

ti da hē tametēeh doo: Jesus ky n'aa hanām do ragado bā, sēd hā rah'yy kata dāk Kristo Jesus hā. Ti hyb n'aa kā, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hā taky n'aa edēng doo. Sēt hē Jesus hub hadoo rabahado padēēk Judah buuj sa sii. Sēt né hē P'op Hagä Do karapee rabahado padēēk. Judah buuj sa sii ragadoo da hỹỹ kā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

7P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa wē yỹ, ta hejój hā y tabanoo do hyb n'aa, hā y taban'oo dāk ta ti ky n'aa hanām do panäg n'aa y bahadoo hyb n'aa. 8Sahōnh hē P'op Hagä Do karapee sa yd jē had'os do né paawā yỹh, P'op Hagä Do anoo hā yỹ, Judah buuj nadoo do sa hā y maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ēp ky enyym doo, tak'ēp kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bā baad ji h'yy kadawuung bā Kristo wē hanäng do hā. Jāām hē ta uuh hā ji h'yy kadaw'uuh, tak'ēp ta bahānh baad tabahadoo do hyb n'aa. 9P'op Hagä Doo, sahōnh hē mo haj'aa näng doo, hā y tabanoo ta wób y maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahōnh hē badāk hahỹỹ bā habong do paa hā tamanetēeh doo, ta h'yyb gó tenām doo. 10Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hỹỹ kā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä dāk hyb n'aa wē hā habong do kabaj'aa do sa hā, wē hā bag'āās do sa hā na-āāj hē, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahōnh hē hā. 11P'ooj ub, sahōnh hē tadu dahäng do pooj jē P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy dāk doo da né hē tabadoo kán ta tii, Kristo Jesus, Ēr Wahē N'aa bad'oo do hā. 12Kristo hā ěr h'yy kata dāk do hyb n'aa, ta hā ěr h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-āāj hē, h'yyb neỹỹm doo me ěr hajaa ěr ana bā P'op Hagä Do matym gó ěr ky n'aa ets'ēē bā, ěr ma ejām bā. Dooh ge'ỹỹm pé ji. 13Ti hyb n'aa y etsēē bē hā, bē h'yy geje hōm manāh, nesaa do y radawäts gēēt doo bā bē hyb n'aa y ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā ta ti y ahoop doo. Taw'āāts hē bē tsebee ta ti hyb n'aa.

14Ti hyb n'aa kā, taron y nu paa me y bahyy häng ěr Yb hỹ pong jē hawāt do wē, bē hyb n'aa y ky n'aa etsēē hyb n'aa. 15Ta ti ěr Yb an'oo bā hỹ pong jē habong doo, sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong do na-āāj hē rababok hyb n'aa. 16Tak'ēp ěr Yb kabaj'aa, tak'ēp baad ub. Ti hyb n'aa y ky n'aa etsēē ta Sahee me bē tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. 17Āā ky n'aa etsēē na-āāj hē bē h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hē hyb n'aa, ta hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Āā ky n'aa etsēē bēēh, baad had'yyt hē bē kamahānh hyb n'aa, kamahānh gó sahōnh hē bē moo bok hyb n'aa, 18sahōnh hē P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ēp baad had'op ji

Kristo kamahãh do hã. ¹⁹Ãã karên paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahãh doo, dooh né paawä ji haja bä sahõnh hẽ ji hapëë bã, ta bahãnh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hã takamahãh do bë bahapäh y wén karên, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hẽ bë baboo däk hyb n'aa kã.

²⁰Ta hã ër hajaa ër ky n'aa etsëë do bahãnh, ër hajaa ër hyb n'aa newëë do bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät ër mahang, ta hejój me ër h'yyb gó hawät doo me. ²¹Ãã karên Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ãäj hẽ P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hẽ. Yy. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

P'op Hagä Do karên doo da ji bawät do ky n'aa hahyÿh

4 Ti hyb n'aa, yyh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa y ma metëëk do hyb n'aa y radawäts gëët doo, tak'ëp y betsëë bë hã P'op Hagä Do ta wë tats'yyt do sa hã takarên doo da né hẽ bë babok. ²Taw'ãäts hẽ dooh né hẽ bë h'yy kasabé bã. Taw'ãäts hẽ kaja hẽ denaa hẽ bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Nayyw hẽ bë kawaj'ãän manäh. Taw'ãäts hẽ kamahãh gó bë gadoo, ta wób bë ganen'aak do ramoo boo né paawä bë hã. ³Séd ër h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bë hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyyw gó had'yyt hẽ bë babok ta wób sa wë, tanahanh hyb n'aa séd bë h'yyb hedoo doo. ⁴Sét né hẽ Jesus hub hadoo ëër, ta hã h'yy ka'eeh doo. Sét né hẽ P'op Hagä Do Sahee ër gadoo doo. Ti hadoo na-ãäj hẽ, sét né hẽ baad hadoo do bë gada do ta jawén bë gadoo do pan'aa, bë P'op Hagä Do wén naëëj wät. ⁵Sét né hẽ ër Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né ër h'yy ka'eeh doo. Sét né hẽ ër nu gahem'uun doo. ⁶Sét né hẽ P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hẽ tabag'ãäs doo, sahõnh hã moo wät doo, sahõnh hẽ ër h'yyb gó hawät doo.

⁷Tii d' tahado né paawä, sét nado ër hã tanoo do ër hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hẽ sa hã tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸Ti hyb n'aa né hẽ hahyÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëëk noo gó,
duu hënh rabana ta maji wób tameso padëëk do tan'oo bã.
Tii bã sa matym n'aa taban'oo däg kãn ta karapee hã.”^e

^e 4.8 Saaw-Mo 68.18

⁹ (Hahÿÿ d' tahanäng pé ti p'op tabasëék doo: Tabasëék do pooj jé badäk hahÿÿ bã Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hē ti hÿ pong jé hasëék do sahōnh hē sa bahānh tabahado dāk hyb n'aa, sahōnh hē tabag'āas hyb n'aa kã.) ¹¹ Ti né hē ti ta wób hā tabanoo ta mejūū do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo P'op Hagä Do Sahee sa hā metëeh do her'oot doo. Ta wób hā tabanoo ta panyyg hanäm do jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hā, P'op Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarēn do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-āāj hē, Kristo hā h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hē hyb n'aa, ¹³ sahōnh hē ëer, séd hā ër h'yyb hedo däg kän hyb n'aa ër h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah ër hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëë dāk do hadoo ër bahado dāk tii bã, Kristo hado dāk né hē ër bahadoo hyb n'aa kã. ¹⁴ Tii bã, dooh karepé ër hado boo bã kã. Dooh h'oo t'aah hadoo ër hado boo bã, jé pad'yyt hē maadaka maeh do mahūūm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahēm hōm doo. Dooh ajyy ji hā wad'ii doo, h'yy kamep'ëeh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ëek do ër ky dahé wäd bã, ÿ hanäng péh. ¹⁵ Hÿÿ kã, taw'āats hē kamahān gó ër ber'oot ër maa newëë baad hadoo do ky n'aa, sahōnh hē ta tii hā ër h'yyb mepëë dāk hyb n'aa, Kristo hadoo ër bahado dāk hyb n'aa kã. Ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ëer. Sahōnh hē ji hā hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarāā masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē ji hā hanäng do baad rado bã, baad ub tii bã ji, ji hejoonh. Ti hadoo ër hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā: Kamahān gó ër sahōnh hē ër moo boo bã Kristo, ër nu gabóg, sét ken'yyh ër hā tanoo doo, tii bã ër da h'yy kahej'oonh, baad ër h'yy kae magyys hē, baad ër ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ëp péj bë ÿ mejūū, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rababok doo da bë aboo boo manä wäd! Daap hadoo do rahyb n'aa newëë do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatemah baad hadoo do hā. Nabuj keh'ūūm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bã, dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do hā. Ti hyb n'aa dooh rahapëë bã na-āāj hē papuuj gó ji awät doo, ji hā P'op Hagä Do anoo doo. ¹⁹ Rawao dāk nesaa do ramoo bok do hā. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wäd bã nesaa do ramoo bok do hā. Sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē.

Hajōng hedoo pé nu meby n'aa nāng do ramoo boo had'yyt hē. Dooh rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. Kah'ūūm ta ti nesaa do rakarēn doo. ²⁰Bēē kā, dooh ta ti rababok doo da bē aboo boo bā do hyb n'aa Kristo bē wén hapēē dāk bē h'yyb gó. ²¹Bē ky n'aa napāh né hē Kristo ky n'aa. Bē āā ma met'ēēg wāt nyy da takarēn bē babok, ta hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bē āā ma met'ēēg wāt doo. ²²Bē āā ma met'ēēg wāt, bē beréd hōm hyb n'aa pooj jé bē babok do paah, ji h'yyb karēn do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wād doo. ²³Bē āā ma met'ēēg wāt, bē an'oo bē P'op Hagā Do h'yyb wareem. ²⁴Bē āā ma met'ēēg wāt, bē gadoo hyb n'aa kā bē h'yyb tym papuuj, P'op Hagā Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawāt, P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt ta ti an'oo bā. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawāt doo.

²⁵Ti hyb n'aa bē noo kanesa manāh. Taw'āāts hē bē noo gehub bē da hadoo do sii bē er'ood bā, séd uuh ēr sahōnh hē ēr bahadoo do hyb n'aa. ²⁶Bē kawaj'āān bā, bē an'oo manā baad nadoo do bē moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'āān bē hyb n'aa hūūm manāh. Bē h'yyb ehód manā bē kawaj'āān doo. ²⁷Bē an'oo manā ta tyw n'aa Dijab^f hā, bē tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸Pooj jé hets'ēēk doo, taw'āāts hē dooh tetsēēg wād bā. Taw'āāts hē tamoo wāt hỹỹ kā, ta wē tabanāng hyb n'aa, wē bedoh do tamasa hyb n'aa kā.

²⁹Bē esog manā nesaa do ta wób h'yyb rejāā doo. Jāām hē baad hadoo doo, ta wób masa do bē her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bā, ji h'yyb en'yyim ji her'oot doo me. Tatsebee bā, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hōm do had'yyt hē. Tii d' bē bad'oo baad tanu dāng hyb n'aa maa new'ēē do sa hā. ³⁰Bē er'ood manāh, bē moo boo manā na-āāj hē P'op Hagā Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagā Do anoo dó ēr hā, ēr ta karapee tametēēh hyb n'aa. Tanoo dó ēr hā baad ēr tabed'ēēp bā kā. ³¹Taw'āāts hē bē eréd hōm sahōnh hē bē manabaan doo, h'yy ganapūū doo, ji kawaj'āān doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejāā do na-āāj hē. Taw'āāts hē bē eréd hōm né hē bē da hadoo do bē pan'aa takyyk doo.

³²Taw'āāts hē h'yyb nyyw gó bē gadoo ta wób. Taw'āāts hē bē t'yyd mehiin bē da hadoo doo. Taw'āāts hē bē mabaan hōm baad

^f 4.27 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng pé ti Dijab.

nadoo do ta wób bë hã rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm doo da né hẽ.

5 Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ P'op Hagä Do bad'oo doo da né hẽ bë bad'oo, ta taah tak'ëp takamahãn do bë bahadoo do hyb n'aa. ²Taw'ääts hẽ kamahãn gó bë babok, Kristo ër takamahãn doo da né hẽ, ta daaj hẽ takan'oo däk doo, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hã, ta daaj hẽ takan'oo däk do hyb n'aa ër hyb n'aa tadajëp noo gó.

³Bë aã manä bë yïm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hã hanäng doo me. Bë hyb n'aa hũm manä bë ma. Tabad'op hẽ ti hedoo do bë moo boo manäh. Dooh bë er'ood bë da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wẽ tasëew hõm do raboo bã. ⁴Bë er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hẽ, taw'ääts hẽ dooh bë her'ood. Taw'ääts hẽ dooh bë ky masuuj bã nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bã Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hẽ hahyĩ da bë bad'oo: P'op Hagä Do wẽ ër tsebé baad hadoo do ër hã tanoo do hyb n'aa. ⁵Baad y karën bë bahapäh hahyĩh: Sa yïm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'yĩh doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'ũm do na-ääj hẽ, dooh ragado bã Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'aäs doo bã. Sa ma rahyb n'aa h'ũm doo, kabarii hã h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hã rah'yib padëek do hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do hã rah'yib kae heh'äät ta tii. ⁶Bë gado manä ky kamep'ëeh doo me bë rakarën bã bë rawad'ii bã, ji hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bã raheer'ood bã. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hẽ P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'ũm doo. ⁷Ti hyb n'aa sa da bë h'yib hedo manäh.

⁸Badagyp do hadoo doo gó bë babok paah. Hyĩ kã ta bag hadoo doo gó bë baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ ta bag hadoo doo gó né hẽ bë babok. ⁹Ta bag gó ji awäd bã, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bã, dooh ji wad'ii bã. ¹⁰Baad bë hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hã bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹Bë moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'ooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bë maher'ood sa hã, bë metäh sa hã, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo

kahew'eët doo. ¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'oooh do ky n'aa ji her'ood bã.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hē, sa hã ji maher'ood bã, ji metä bã sa hã nyy da P'op Hagä Do karën ji hã, nesaa do né hē ti ramoo bok doo, rabahapäh da tii bã. Ta bag banäng bã ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëeh, ji bahapäh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej däg haÿÿh do òm.

Ganä da dejëp do mahang hawät do òm.

Tii bã Kristo bag adäng da a hã.”^g

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bë hyb n'aa matakä nyy da bë babok. H'yy gatamah do rababok doo da bë aboo manäh. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karën do hã h'yy genäh do rababok doo da bë babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bã baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ääts hē bë moo boo né hē baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hē takah'ũũm kãn do hyb n'aa da hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa bë h'yy gatema manäh. Taw'ääts hē bë h'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hã. ¹⁸ Bë eëg manä hejoonh do bë ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahũũm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wät hyb n'aa, ji tarejãã na-ããj hē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee tii, bë an'oo baad bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bã, Saaw-Mo hã hanäng do kejäm do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa me na-ããj hē bë maher'ood ta wób.^h Tii bã, bë h'yyb gó naa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë j'aa etsë, bë ma ejäm. ²⁰ Tii bã, P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahũũm do hyb n'aa, taw'ääts hē ër Wahë N'aa Jesus Kristo häd gó had'yyt hē bë h'yy gadeja P'op Hagä Do ër Yb wë. Taw'ääts hē sahõnh hē hyb n'aa bë h'yy gadeja ta wë. ²¹ Kristo bë weh'ëeh do hyb n'aa taw'ääts hē bë da hadoo do bë ky daheeh. Taw'ääts hē kawanajãã doo gó bë gadoo bë ramaher'ood bã.

ÿÿj hã tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² ÿÿj, taw'ääts hē bë ky daheeh bë patug, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë ky daheeh doo da. ²³ Ta ÿÿm nu gabóg ta patug,

^g **5.13** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ããj hē P'op Hagä Do ranahapäh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bã ji ty gawëej däk do hadoo, ji ganä wät do hadoo.

^h **5.19** Ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, sahõnh hē ratsebë hyb n'aa na-ããj hē.

Kristo, ta hã h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hã h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dëëb. ²⁴Taw'ääts hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh do ta hã raky daheeh doo da sahõnh hã sa ỹym raky daheeh sa patug.

Ajyy hã tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

²⁵Ajyy, taw'ääts hẽ bẽ kamahãnh bẽ äj, Kristo ta hã h'yy ka'eeh do takamahãnh doo da, ta daaj hẽ sa hyb n'aa takan'oo däk doo, ²⁶tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm hyb n'aa, baad sa hã tabenäm hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hã tabenäm. Naëng me tabenäm hadoo sa hã.ⁱ ²⁷Tii d' tawén d'oo, tak'ëp hanäm gó takarën ta hã h'yy ka'eeh do rababoo däg kãn, ta wẽ tagadoo noo gó. Takarën dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanäng. Takarën dooh baad nadoo do sa mahang hanäng péh. Tsyt hẽ nesaa do mahãnh, baad had'op doo da rababoo däk takarën. ²⁸Taw'ääts hẽ ajyy rakamahãnh sa äj, Jesus bad'oo doo da né hẽ ta hã h'yy ka'eeh do wẽ. Taw'ääts hẽ sa hã hẽ rakamahãnh doo da ajyy rakamahãnh sa äj. Jé ta ỹym kamahãnh doo, ta daaj hẽ ti takamahãnh ta hã hẽ. ²⁹Ta ti ỹ wén her'oot, dooh ta daaj hẽ, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejoonh hyb n'aa, baad ji hag'ääs ji hub hã. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã, baad ji tabahag'ääs. ³⁰Sét ken'ỹyh ëër, ta hub uuh hadoo ëër. ³¹Hahỹỹ da takerii däk Genesis hã: “Ti hyb n'aa kä m' aj'yy kä sa yb sa ỹyn mahãnh kä sa m'aa hënh kä, tagatëë hyb n'aa ta ỹym kä. Raketëë jawén paa bä sét rabahado padëëk ta ỹym daheeh”,^j näng kerih doo. ³²Tak'ëp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapäh doo. Hã ỹy, Kristo, ta hã h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-ääj hẽ. ³³Te hub né paawä ta tii, ketëë do sa ky n'aa na-ääj hẽ taher'oot. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ bẽ ajyy, taw'ääts hẽ bẽ kamahãnh bẽ äj bẽ hã hẽ bẽ kamahãnh doo da. Taw'ääts hẽ ỹyj raweh'ëeh sa patug.

**Karapee, pahëew, maruus, sa yb hã na-ääj
hẽ tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh**

6 Karapee, pahëew, maruus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bẽ bahadoo do hyb n'aa, bẽ ky dahé bẽ yb, bẽ ỹyn. Taw'ääts hẽ

ⁱ 5.26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii.

^j 5.31 Genesis 2.4

né hē ta tii da bē bad'oo. ²Hahỹỹ da kerih do hā: “Mawehēē a yb, mawehēē a ỹyn.” Jāām pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bā baad hadoo do ji gadoo taky dāng do tii. ³Hahỹỹ da ji hā taky dāng: “Mawehēē bā a yb, mawehēē bā a ỹyn ōm wād dawēēt da badāk hahỹỹ bā.”^k

⁴Bēēh, sa yb, bē ejāg manā bē taah rah'yy ganapō mahānh. Taw'āāts hē baad bē baw'ēēh baad bē maher'ood sa hā, baad rababok hyb n'aa. Bē ma met'ēēg sa hā nyy da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn ji bawāt.

Sa karom hā, sa kariw n'aa hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

⁵Bēēh, sa karom, bē ky dahé bē kariw n'aa. Baad bē wehēē sa hā. J'ooj madāk doo me bē moo boo manāh bē ramejūū doo. Kristo bē ky daheeh doo da bē ky dahé bē kariw n'aa. ⁶Taw'āāts hē dooh jāām hē bē ky daheeh bē moo bok do tahegāā bā, bē hā taj'aa etsē bē karēn paawā do hyb n'aa. Kristo karom bē bahadoo do hyb n'aa, bē h'yyb gó naa, P'op Hagā Do karēn doo da bē moo boo sahōnh hē. ⁷T'ōp bē h'yyb gó naa, tsebē doo me, bē moo boo bē ramejūū doo. Taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado. ⁸Hahỹ bē hyb n'aa newē: Sahōnh hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wād wāt do mabaj, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē.

⁹Bēēh, sa kariw n'aa hedoo doo, bē karom bē raweh'ēēh doo da bē wehēē na-āāj hē sa hā. Bē eām manā bē karom, sēt né hē ji Kariw N'aa hỹ pong jé hawāt do bē bahapāh do hyb n'aa. Bē karom sa Kariw N'aa, bē kariw n'aa na-āāj hē né tii. Ta ti dooh tasēew bā ji mahang. Séd gó tagadoo sahōnh hē. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bē bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahỹỹh

¹⁰Tagadēēg ub bē ỹ maher'oot hahỹỹh: Bē h'yy kahejój Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ēp hadoo do ta hejój hanaa.

¹¹Kaneb'oooh do pooj jé sahōnh hē ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadāk doo da, ta kuman tado dāk doo da, bē dadāg hadoo bē mo n'aa jesuu n'aa, bē ado dāg bē kuman hadoo do bē hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo, Dijab karēn bā bē tawadii, bē hā tanahajaa hyb

^k 6.3 Dew-Teronom 5.16

n'aa, ta hã bë j'aa ketsë hyb n'aa. ¹²Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ër majiĩ rado bã. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hahyĩ bã badagyp do hadoo doo gó habok do hã bag'ääs doo, ti né hë ër majiĩ. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wë hã habong doo, ti né hë na-ääj hë ër majiĩ. ¹³Ti hyb n'aa, bë ado däg sahõnh hë bë mo n'aa jesuu n'aa, bë kuman hadoo do na-ääj hë P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bë wë takajaa noo gó nesaa do bë hã tanahajaa hyb n'aa, sahõnh hë bë bahajaa

Ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk do heen n'aa (Epeso 6.10-18)

bã kä, bë j'aa ketsë hyb n'aa kä. ¹⁴Baad bë hyb n'aa matakä däg. Bë ehub had'yyt hë bë her'oot do hã, ër majiĩ wë bë bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaatt hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bë aboo baad bë kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵Warahén ta tsyym suun tapadedëek doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bë gado panyyg hanäm doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hã bë h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bë h'yy kae né hë. Bë h'yy kae bã bë hajaa bë meduuk gatoj hadoo do hahõng do Nesaa Do Yb hanaa. Bë h'yy kae bã, bë hajaa bë medug bã Nesaa Do Yb bë tah'yyb tatuk doo. ¹⁷Warahén ta soog sapaar s'ëeb tadadäk doo da, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë bë Jesus edëeb wät né hë nesaa do mahãnh. Bë ado däg na-ääj hë P'op Hagä Do Sahee anoo do sën-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸Bë er'ood had'yyt hë P'op Hagä Do sii, bë hã ta Sahee h'yyb mahũum doo da. Bë ky n'aa ets'ëe bë tamasaa had'yyt hë hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh. Bë ky n'aa ets'ëe had'yyt hë ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹⁹Taw'ääts hë hëp ÿ n'aa na-ääj hë bë ky n'aa etsëe, ÿ ber'oot bã, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hã ÿy ÿ her'oot do pan'aa,

h'yyb neỹym doo me ta ky n'aa hanām do pooj jé ji nahapäh do ta wób hã ỹ maher'oot hyb n'aa. ²⁰Ta ti ky n'aa hanām do rod n'aa ỹyh, Jesus mejũũ doo, ỹ rawén dawäts gëët. Hëp ỹ n'aa bë ky n'aa ets'ëë, ta ky n'aa hanām do h'yyb neỹym doo me ỹ baher'oot hyb n'aa, hã ỹ Jesus karën doo da.

Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahỹh

²¹Tikiko, ër hỹj hadoo do baad ër kamahãn doo, baad ãã sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wät doo, bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ỹ n'aa. ²²Bë wë ỹ mejũũ tabahõm bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä ãã babok, bë tah'yyb en'yym hyb n'aa na-ããj hë.

²³Ãã karën h'yyb nãw, kamahãn doo, baad h'yy ka'eeh do na-ããj hë P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë hã hãj haa hedoo doo. ²⁴Ãã karën sahõnh hë ër Wahë N'aa Jesus Kristo hã had'yyt kamahãn do wë P'op Hagä Do ky enyym. Jããm hë kä.

PIRIP

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Pírip häd näng do panang
bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahỹỹh**

Kedëng do ky n'aa hahỹỹh

1 Ỹ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hẽ, tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëëw bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëëk doo, panang Pírip häd näng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do ãã edëng na-ããj hẽ.

² Ỹ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. Ỹ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro

ky n'aa etsëë do ky n'aa hahỹỹh

³ P'op Hagä Doo, ỹ h'yy kaha'eeh do wẽ ỹ h'yy gadajang bë ỹ hyb n'aa hesé bã. ⁴ Bë ỹ ky n'aa ets'ëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hẽ ỹ ky n'aa etsëë bë sahõnh hẽ, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ỹ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanäm do ỹ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ỹ bahapäh hahỹỹh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do du doo doo, kaja däk da tan'oo bã Jesus Kristo matëëh bã kä. ⁷ Taw'ãäts hẽ né hẽ tii da ỹ hyb n'aa newëë sahõnh hẽ bë wẽ, bë ỹ kamahän do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hẽ ỹ bë masa ỹ moo wät do hã, taky enyym doo gó hã ỹ P'op Hagä Do an'oo däk do hã. Ỹ bë masa ragadahew'ëës doo gó ỹ bagëët bã. Ỹ bë masa na-ããj hẽ, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ỹ ag'ëëd bã Jesus panyyg hanäm do ỹ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hẽ ỹ metëëh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawä ỹ karën bë ỹ bahapäh, Kristo Jesus ji kamahän doo da bë ỹ kamahän do hyb n'aa. Né hup ỹ né hẽ ti ỹ her'oot do P'op Hagä Do hapäh.

⁹ P'op Hagä Do hã bë ỹ ky n'aa etsëë, bë kamahän do takah'üüm hyb n'aa. Bë ỹ ky n'aa etsëë, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ỹ ky n'aa etsëë, bë bahapäh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ỹ wén ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapäh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hẽ Kristo matëëh bã kä. Ỹ karën dooh bë hã raw'yyt pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëëh bã kä. ¹¹ Tii d' ỹ wén

ky n'aa etsēē na-āāj hē, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hē sahōnh hē bē bad'oo doo, P'op Hagā Do hā sahōnh hē raj'aa etsē hyb n'aa, P'op Hagā Do kawehēē dāk hyb n'aa na-āāj hē baad hadoo do bē hā rabahapäh bā. Jesus Kristo hanaa né hē ta ti baad ji awät do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'ũũm do ky n'aa hahỹỹh

¹²Hỹỹ kā wakān haa hedoo doo, ỹ karēn bē bahapäh hahỹỹh: Baad nadoo do wē ỹ kajaa doo, dooh tahewad bā Jesus ky n'aa hanām doo. Baad nadoo do wē ỹ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanām do jé pad'yyt hē takah'ũũm tan'oo bā. ¹³Sahōnh hē warahén Roma buuj sa wahē n'aa tób haeh do hag'āās doo, panang buuj na-āāj hē, rabahapēē däg kán Kristo hyb n'aa ti ỹ radawäts gēēt. ¹⁴Ragadahew'ēēs doo gó ỹ bagēēt do hyb n'aa hajók ēr hỹỹj hedoo do babā habong do rah'yyb hedo padēēk, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā rah'yy kasadēē padēēk, neỹỹm doo gó rawén her'ood hōm hỹỹ kā P'op Hagā Do ky n'aa.

¹⁵Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewēs do hyb n'aa ỹỹh, bahānh ỹỹ rakarēn ranu gapad'ēēk do hyb n'aa na-āāj hē. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ỹ ramasa rakarēn do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'ũũm hyb n'aa. ¹⁶Tii d' rawén d'oo ỹ rakamahān do hyb n'aa. Ỹ radawäts gēēt P'op Hagā Do an'oo bā rabahapäh, Kristo ky n'aa hanām do ỹ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hē ỹ metēēh hyb n'aa ta wób sa hā. Ta ti rabahapäh do hyb n'aa ỹ ramasa. ¹⁷Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahānh ỹỹ ranu gapad'ēēk rakarēn do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarēn né paawā baad nadoo do ỹ bahob magyys hē ragadahew'ēēs doo gó. ¹⁸Na manā ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me rer'ood bā, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bā, taw'āāts hē Kristo ky n'aa takaher'ood hōm. Kristo ky n'aa takaher'ood hōm do hyb n'aa ỹ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawā.

Ỹ d' h'yy gadajaa had'yyt hē, ¹⁹baad nadoo do babā ỹ ahoop do takawareem däg da baad hadoo do hā ỹ bahapäh do hyb n'aa. Ỹ da reréd hōm baad ỹ bahōm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagā Do hā ỹ bē ky n'aa etsēē do hyb n'aa, P'op Hagā Do Sahee Jesus Kristo hā hana do ỹ tamasa do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁰Baad hēp ỹỹ gó ỹ gada, dooh ỹ her'oot pé P'op Hagā Do matym gó ỹ

nu mebyy wät doo. Neỹỹm doo gó ỹ karēn paawä ỹ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa ỹ raky n'aa ety bä. Ỹ karēn Kristo kawehēē däg had'yyt hē hēp ỹ n'aa, ỹ bedēp do hā, ỹ radajēēb bä na-āāj hē. ²¹Tii d' ỹ wén her'oot, Kristo ỹ weh'ēēh hyb n'aa ỹ wén wät. Ỹ dajēb bä, ta bahānh baad ub ti hā ỹỹ, Kristo wē ỹ bawät hyb n'aa tii bä kä. ²²Badäk hahỹỹ bä ỹ bawät nä bä, ỹ ma panäk nä, ỹ ma metēēk nä Kristo ky n'aa. Ỹ haja bä paawä ỹ asēēw bä ỹ bad'oo doo, dooh ỹ hapēē bä ny hadoo do ỹ karēn: Badäk hahỹỹ hā ỹ awäd had'yyt doo, ỹ dajēp doo. ²³Pawóp hadoo do baad ub hā ỹỹ! Ỹ karēn paawä ỹ dajēp, Kristo pa ỹ bawät hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hā ỹỹ. ²⁴Ti hadoo né hē, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, taw'āāts hē badäk hahỹỹ bä ỹ bawät nä bä. ²⁵Ti né hē taw'āāts hē hā ỹỹ. Ti hyb n'aa ỹ hapäh, badäk hahỹỹ bä ỹ awät nä, bē ỹ masa nä Kristo hā bē h'yy ka'eēh do kah'ũũm hyb n'aa, bē h'yy gadajang hyb n'aa na-āāj hē Kristo hā bē h'yy ka'eēh do hyb n'aa. ²⁶Tii bä da, p'aa hēnh bē mahang ỹ bawät bä, tak'ēp Kristo Jesus wē bē h'yy gadajang da hēp ỹ n'aa.

²⁷Hahỹ ti sahōnh hē bahānh ỹ karēn do bē hā: Ỹ karēn baad ub bē babok, Kristo ky n'aa hanām do hā bē ma kametēēk doo da. Tii d' bē aboo bä, bē wē ỹ ahōm bä, jāām hē dawēē naa ỹ ky n'aa napäh bä bē ky n'aa, baad had'yyt hē bē h'yyb tym Jesus hā ỹ bahapēē kăn. Séd bē h'yyb hedoo tii b' ỹ bahapēē kăn. Séd hā bē hyb n'aa tam'aah, ēr h'yy ka'eēh do Kristo ky n'aa hanām do hana do ma matēg oow rawanareem hyb n'aa. ²⁸Dooh da bē jeỹỹm bē hā h'yy kawareem doo, tii b' ỹ bahapēē kăn na-āāj né kä. P'op Hagä Do gawats'iik da bē wē h'yy kawereem doo, bē hā rejāā doo. Sa wē bē neỹỹm do metēēh sa hā ta tii. Bē hā kä, bē da P'op Hagä Do ed'ēēp bē neỹỹm do metēēh. P'op Hagä Do né hē ti sahōnh hē ta ti hanoo doo. ²⁹P'op Hagä Do anoo bē hā Kristo hā bē h'yy ka'eēh hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo na-āāj hē Kristo hyb n'aa bē ahoop bē hā rarejāā doo. ³⁰Bē hā rah'yy kawereem kăn hā ỹ rah'yy kawereem doo da. Ti hadoo hā ỹ kametēēh nä babä, bē ky n'aa napēē kăn hỹỹ kä.

Taw'āāts hē Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahỹỹh

2 Ti hyb n'aa kä, bē h'yyb enyyw dāk do hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, bē h'yy kanatón wät do hyb n'aa

Kristo bë takamahän do hyb n'aa, séd bë h'yy kata däk do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee hä, Kristo ky enyym do hyb n'aa bë hä, bë tat'yyd mehĩn do hyb n'aa na-ääj hẽ, ²ỹ karẽn séd bë h'yyb hedo had'yyt hẽ, bë kamahän bë da hadoo doo, séd hä bë babok, séd hä bë h'yyb padäg. Tii da bë adoo bä, baad ỹ h'yy gadajaa kãn tii bä. ³Ta wób sa bahänh bë nu gapad'ëek hyb n'aa nado bë bad'oo sahõnh hẽ bë bad'oo doo. Bë h'yy kasabé manä bë moo bok do hä. Bë kadad'uu ta wób sa hä. Bë hyb n'aa jewyyg ta wób bë hä hẽ bë hyb n'aa jaw'yyk do bahänh. ⁴Bë karẽn do hä had'yyt nado bë h'yyb padäg. Taw'ääts hẽ ta wób karẽn do hä na-ääj hẽ bë hyb n'aa newẽ.

⁵Taw'ääts hẽ Kristo Jesus h'yyb hadoo bë h'yyb:

⁶Ta Yb, P'op Hagä Do hado né paawä ti Kristo Jesus, tagadoo P'op Hagä Do tanahadoo doo, aj'yy gó takesok hyb n'aa.

⁷Sahõnh hẽ hỹ pong jé hanäng do raweh'ëeh do taberéd hõm paah.

Tii bä sa karom hado däk aj'yy tabahado däk noo gó.

⁸Aj'yy tabahado däk bä, ta daaj hẽ takadad'uu kãn. Baad P'op Hagä Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ëep doo.

B'aa kajatsëk do hä tagadoo radaj'ëep, nesaa do moo heb'ooh do radej'ëep doo da.

⁹Ti hyb n'aa sahõnh hẽ sa bahänh Kristo bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä.

Sahõnh hẽ hyb n'aa jewyk do sa bahänh däg Kristo P'op Hagä Do an'oo bä.

¹⁰Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, sahõnh hẽ hỹ pong jé habong doo, badäk hahỹ hä habong doo, t'öp habong do dejëp do paa na-ääj hẽ, sa taron nu paa me rabehyy b'ëeh hyb n'aa Jesus raweh'ëeh hyb n'aa,

¹¹“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hẽ bag'ääs do ti Jesus Kristo”,

sahõnh hẽ rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Yb, kawehëë däk hyb n'aa.

¹²Ti hyb n'aa kā, najis haa, baad bë ky dahé dāk do paa hadoo, heÿÿm doo me, kajajān doo me tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagä Do edëeb wät do hyb n'aa ji moo hew'ëët do hã.^a Taw'ääts hë tii da bë bad'oo bë mahang ÿ bawäd had'yyt nado. Taw'ääts hë bë mahang ÿ nawät bä ta bahānh bë hyb n'aa tam'aah hÿÿ kā ta tii hã. ¹³P'op Hagä Do ti hanoo bë karēn bë moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-āāj hë takarēn do bë bahajaa hyb n'aa.

¹⁴Taw'ääts hë bë h'yyb tsebé doo me bë moo boo sahōnh hë. Bë ky n'aa jëew manäh. ¹⁵Tii d' ÿ mejüü bë hã, dooh hyb n'aa bë raky n'aa tapaa péh, baad had'op bë bahado dāk hyb n'aa, P'op Hagä Do taah nesaa do nanäng do bë bahadoo hyb n'aa kā, badāk hahÿÿ bä nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'ooh do mahang bë babok bä. Sagōōh gadagyp doo gó wë hã bag padëek do hadoo bëeh, sa mahang, ¹⁶P'op Hagä Do wë ji edëb had'yyt do ky n'aa sa hã bë baher'oot bä. Taw'ääts hë tii da né hë bë babok, tii da né hë bë bad'oo, Kristo kajaa bä. ÿ da h'yy kasab'ee, daap hë nado tak'ëp bë hyb n'aa ÿ moo wäd wät ÿ bahapäh bä kā. ¹⁷Babä ÿ ahoop do tamasaa bä P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wë bë moo bok doo, tii bä ÿ h'yy gadajang, bë sii ÿ tsebé. ¹⁸Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yy gadejah, bë tsebee si ÿÿ.

Tsimoot ky n'aa hahÿÿh

¹⁹Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, nanyw hë Tsimoot bë wë ÿ mejüü tan'oo bä. Bë wë ÿ karēn ÿ mejüü, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ÿ na-āāj hë ÿ h'yyb nyyw dāk hyb n'aa bë ky n'aa tamanaa bä. ²⁰Jāām hë Tsimoot, pa ÿ hawät doo, baad bë tahyb n'aa newëe doo, baad hadoo do bë wë karēn doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo. ²¹Ta wób jāām hë sa hã hë rahyb n'aa newëe. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa newëe. Dooh Jesus Kristo karēn do rahyb n'aa newëe bä. ²²Tii d' nado Tsimoot. Bë hapëe dāk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wäd wät si ÿÿ Jesus ky n'aa hanām do hã. ²³Ti hyb n'aa kā, ÿ bahapäh bä kā nyy d' hã ÿ rabad'oo, ÿ karēn Tsimoot ÿ mejüü bë wë. ²⁴Ti hado né paawä, baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, ÿ na-āāj hë nanyw hë bë wë ÿ bahōm tan'oo bä.

^a **2.12** Heÿÿm doo me, kajajān doo me ji wén moo wät tii, ji nes'ōōs hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

Epaporodit ky n'aa hahÿÿh

²⁵ ÿ hyb n'aa newë dāk, taw'ääts hē hǎj ÿ hadoo do Epaporodit häd näng doo, ÿ tamasa hyb n'aa wë ÿ bë mejüü do paah, tababaaj hōm bë wë. Warahén rabad'oo doo da, si ÿÿ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanäm doo. ²⁶ Bë wë ÿ mejüü tababaaj hōm tak'ëp sahōnh hē bë tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahëë näng paa bë ky n'aa napëë dāk do hyb n'aa. ²⁷ Te hub né hē. Nahëë näng né paah. P'eets hē paawä tadajëp. Tawén nadajëp P'op Hagä Do t'yyd mehiin ta hā. ÿ na-ääj hē P'op Hagä Do t'yyd mehiin, ÿ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahānh tadajëb bā paawä. ²⁸ Ti hyb n'aa kǎ, nayyw hē ÿ mejüü bë wë tababaaj hōm, bë bahapāh bā kǎ bë h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bā da, bë h'yy gadeja kǎn do hyb n'aa da, dooh da tak'ëp ÿ hyb n'aa tón wäd bā. ²⁹ Taw'ääts hē h'yy gadajaa gó bë gadoo da, ji hÿÿj Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hē bë weh'ëeh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hē paawä tadajëp do hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hyb n'aa. ÿ tamasa bë jawén buuj bë nahajaa do hyb n'aa ÿ bë masaa bā. Tahapëë né paawä dajëp ta hā péh, ti hadoo né hē ÿ tamasa.

Dooh ji daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā ky n'aa hahÿÿh

3 Hÿÿ kǎ wakān haa, ta see ky n'aa bë ÿ ma erih: Taw'ääts hē bë h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā bë h'yy kata dāk do hyb n'aa! Dooh ÿ h'yy ganapō dǎg bā p'aa hēnh ÿ erii bā pooj jé bë ÿ maher'ood wät doo. Baad ti bë hā, bë ÿ ma erih do bë tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bë rama met'ëëg mahānh.

² Bë hyb n'aa matakā ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,^b bë rawad'ii mahānh. ³ Èr ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahōk do hā daap yyp do rado bā ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Èër, ta Sahee h'yyb mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hā kasab'ee doo, èr ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Èr ti ta karapee heh'äät doo, ji hā hē ji moo wät do hā, ji daaj hē ji hajaa do hā na-ääj hē daab nayyp doo. ⁴ ÿ haja né paawä ÿ daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā. Sa daaj hē

^b **3.2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bā, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do hā raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehōk hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jāām hē tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hā. Dooh se hub rado bā. Daap ti rama metëëk doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëë sa mahānh.

rahajaa do hã radaab yyp rahajaa redoo bã, ÿ sa bahãnh ÿ hajaa ta tii hã ÿ daab yb bã ÿ karên bã paawã. ⁵Masuj ÿ noo byyh ragahög hõm 8 ta ãh ÿ bahadoo bã kã. ^cIsaraéw buuj ÿÿh. Bën-Jamih panaa ÿÿh. Eber buuj heh'äät né ÿÿh. Pariséw see né ÿÿh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyp do ky dah'eeh doo. ⁶Tak'ëp ÿ karên do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyp do sahõnh hẽ raky daheeh, ÿ rejãã paa Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ^dDooh raw'yyt pé hã ÿÿ ÿ raky n'aa tapaa péh, baad ÿ ky daheeh do hyb n'aa paa sahõnh hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. Baad däg ÿÿ Mosees ky n'aa jaw'yyp do matym gó.

⁷Ti hadoo né hẽ, sahõnh hẽ tii, ti noo gó ÿ kamahãn doo, dooh wäd ti hã ÿ hÿÿ kã Kristo ÿ bahapëë däk do hyb n'aa. ⁸Ti had'yyt nado, sahõnh hẽ né hẽ p'ooj ub ÿ daab yyp doo, dooh its hã ÿ hÿÿ kã Kristo Jesus, wahë ÿ n'aa, ÿ hapëë däg kãn do hyb n'aa. Sahõnh hẽ bahãnh né hẽ ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ÿ eréd hõm sahõnh hẽ pooj jé ÿ kamahãn doo. Hesus do ji aw'oong hõm do hadoo sahõnh hẽ ti hã ÿÿ, Kristo baad ÿ bahapäh hyb n'aa da, ⁹ta hã ÿ h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa kã, dooh ÿ tyw n'aa esóts wäd bã Mosees ky n'aa jaw'yyp do ÿ ky daheeh do hyb n'aa baad ÿ bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad ÿ hado däk hÿÿ kã P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã ÿ h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hẽ ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ tii. ¹⁰Baad ÿ karên Kristo ÿ bahapäh. Hahÿÿ da ti ÿ karên: ÿ karên ÿ bahapäh hã ÿÿ hẽ ta hejój taganã wät noo gó tagadoo doo. ÿ karên ÿ bahapäh hã ÿÿ hẽ Kristo ahoop doo. ÿ karên ÿ bahapäh hã ÿÿ hẽ tadajëp doo. Kristo dajëp paa ër hyb n'aa, ti hyb n'aa ÿ radajëëb bã ta hyb n'aa, ÿ karên ÿ gadoo né ti na-ääj hẽ. ¹¹Sahõnh hẽ ta ti ÿ karên ÿ bahapäh hã ÿÿ hẽ, ta jawén ÿ P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hã tak'ëp ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

¹²Dooh baad Kristo hadoo ÿ hado nã bã. Dooh baad had'op do ÿ hado nã bã. Ti hadoo né hẽ, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ÿ bahado däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa ÿ tabasëëw hõm.

¹³Wakãn haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã ÿÿ, dooh ta ti

^c **3.5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hã.

^d **3.6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyp do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakanên ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

ỹ haja nă bă. Dooh baad Kristo hadoo ỹ hado nă bă. Ti hadoo né hē, tsyym kas'ỹỹ do rabahed'oo doo da ỹ badoo had'yyt hē. Dooh ỹ hyb n'aa matakă bă jó ỹ hadăk hēnh. Dooh ỹ hyb n'aa newē bă pooj jé ỹ bawăt do hă, ỹ hanăng pėh. Pój ỹỹ jé hawăt do hă tak'ėp ỹ hyb n'aa matakėē. ¹⁴Tak'ėp ỹ hyb n'aa tam'aah ta sām ỹ gadoo hyb n'aa P'op Hagă Do hanaa. Hahỹ ta sām ỹ gadoo hyb n'aa ỹ tawén naēj wăt doo: Hỹ pong jé ỹ d' bawăd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵Ti hyb n'aa, sahōnh hē ěēr, baad Jesus hă h'yy kae dăk do hedoo doo, ỹ hyb n'aa newėē doo da, nag'aap hē ỹ erii wăt doo da taw'ăăts hē ěr hyb n'aa newē. Ta see hadoo bē hyb n'aa newē nă bă ỹ erii wăt do hă, tii bă da, P'op Hagă Do metėēh da bē hă, baad né ti ỹ erii wăt doo. ¹⁶Ti hado né paawă, taw'ăăts hē ěr ky daheeh ěr hă P'op Hagă Do metă wăt do pėnh né hē.

¹⁷Taw'ăăts hē ỹ bawăt doo da sėd gó bē babok, wakăn haa hedoo doo. Taw'ăăts hē bē hyb n'aa matakă ăă babok doo da habok do sa hă, rababok doo da bē na-ăăj hē bē babok hyb n'aa. ¹⁸Baad habok do hă bē hyb n'aa matakă ỹ wén năng, hajők ti anăng b'aa kajatsėk do hă Kristo dajėp do ky n'aa majĩ rababok doo da habok doo, Kristo hă rah'yy ka'eeh sa noo né paawă. Hajōō nuu me bē ỹ maher'ood wăt tii. H'yy kameoot doo me ỹ ab'aanh tii. ¹⁹P'op Hagă Do gawats'iik da tii. Rawa do hă, rawėh do hă, reėėk do hă, ta see rakarėn do hă rah'yyb padăg had'yyt hē, P'op Hagă Do hă nado. Nu meby n'aa năng do hă rah'yy kasab'ee. Badăk hahỹ hă hanăng do hă rah'yyb padėėk. ²⁰Ta ti hedoo do rababok doo da bē aboo manăh. Hỹ pong jé babuuj ti ěēr. Tii b' naa, hỹ pong jé naa tabahyng, baad ěr gada Jesus Kristo, Tak'ėp Hyb N'aa Jawyk Doo, ěr h'yyb tym dėėb. ²¹Ta hejój me sahōnh hē tabag'ăăś. Ta ti tahejooj me ěr hub nahejoonh do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo ěr hub bahadoo hyb n'aa kă.

4 Ti hyb n'aa, wakăn haa hedoo do ỹ kamahăn doo, tak'ėp ỹ hyb n'aa esee doo, baad bē aboo had'yyt hē bē ỹ maher'ood wăt doo da né hē. Bē h'yy kerėd mană Tak'ėp Hyb N'aa Jawyk Do hă. Najis haa, bē hyb n'aa né hē ỹ h'yy gadajang. Bē hyb n'aa né da ỹ kawehėē dăk.

Sa hă Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahỹh

²Tak'ėp ỹ betśėē ỹynh Ewodija hăd enăh doo, ỹynh Sĭn-Tike hăd năng do daheeh, sėd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'ėp Hyb N'aa

Jawyky Do hã rah'yy kata däk do hyb n'aa. ³Õm, baad si ÿ Kristo wë moo wät doo, ÿ etsëe a hã ta ti ÿÿj mamasaa, säd rah'yyb hedo padëek hyb n'aa p'aa hënh. Si ÿÿ tak'ëp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do ää her'ood hõm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ääj hë, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii däk do sa sii ää paa ramasa ta ti ÿÿj.

⁴Taw'ääts hë bë h'yy gadejah, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. P'aa hënh bë ÿ maher'oot: Bë h'yy gadejah. ⁵Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm sahõnh hë sa wë, ta tii da bë babok sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa. Edaa däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do matëeh doo. ⁶Taw'ääts hë dooh bë hyb n'aa tón péh. Bë er'ood had'yyt bä P'op Hagä Do sii, bë ky n'aa etsëe ta hã bë karën doo. Bë j'aa etsë na-ääj hë ta hã sahõnh hë bë hã tabanoo do hyb n'aa. ⁷Tii bä da P'op Hagä Do hã hana do ji h'yyb n'yy doo, sahõnh hë ji hajaa do bahãnh hadoo do mo n'aa jesuu da bë h'yyb, bë h'yy kanatón hyb n'aa kä Kristo Jesus hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa.

⁸Tagadëg ub, wakän haa hedoo doo, sahõnh hë baad hadoo do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hë ji weh'ëeh do hã, sahõnh hë P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hë nesaa do nanäng do hã, sahõnh hë hanäm do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hë baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsëeh do hã na-ääj hë bë h'yyb padäg. Baad had'op do hã, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsë do hã bë h'yyb padäg na-ääj hë. ⁹Bë ÿ ma metëek doo da, hã ÿ naa bë gado däk doo da na-ääj hë bë aboo. Hã ÿ naa bë maa napäh doo da, wë ÿ bë bahapäh doo da na-ääj hë bë aboo. Tii bä da ji h'yyb näw P'op Hagä Do hã hana do bë hã tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahÿh

¹⁰Tak'ëp ÿ h'yy gadajang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do hã, hÿÿ kä, báp peej tabado däk bä kä, p'aa hënh ÿ bë hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, ÿ bë masa. Pooj jé ÿ bë hyb n'aa es'ee wäd né paawä, dooh ta tyw n'aa pé ÿ bë masa hyb n'aa paah. ¹¹Dooh ta ti ÿ erii bä wë ÿ badoh do hyb n'aa. Dooh. ÿ h'yy gadajaa kän sahõnh hë hã ÿ kametëeh do hã, baad tabadoo bä, baad tanado bä na-ääj hë. ¹²ÿ hapëe däg kän nyy d' ÿ bad'oo wë ÿ badoh bä, wë ÿ tamad'aak bä na-ääj hë. ÿ haja däk ÿ h'yy gadajang sahõnh hë wë ÿ kametëeh do hã, ÿ wog nyy bä, ÿ asa bä na-ääj hë, sahõnh hë ji karën do

wě ỹ tanyy bă, wě ỹ badoh bă na-ăăj hě. ¹³Sahōnh hě ỹ hajaa Kristo ỹ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴Ti hadoo né hě, taw'ăăts hě né hě ỹ bē masaa wăt tabahejoonh bă hă ỹ. ¹⁵Běeh, Pirip panang buuj, bē hapäh né hě, papuuj nă Jesus ky n'aa hanăm do bē gado dăk noo gó, hěej Masedonija hăd năng do ỹ beréd hōm noo gó, jăăm hě bē ti Jesus hă h'yy ka'eeh do wób mahang, ỹ masa doo, ta s'ee hěnh Jesus ky n'aa ỹ ma metëek hyb n'aa bē mahang ỹ ma met'ëeg wăt doo da. ¹⁶Tesaronika panang bă ỹ bawăt noo gó, pawóp nuu me bē mejō wăt paa matym ỹ n'aa ỹ bē masa hyb n'aa wě ỹ badoh do hyb n'aa. ¹⁷Dooh hahỹ ỹ erii bă p'aa hěnh matym ỹ n'aa bē mejũ hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bă hahỹ ỹ erih doo. Ỹ karēn baad bē P'op Hagă Do ky n'aa edeng ỹ bē masa do hyb n'aa. ¹⁸Ỹ gado dăk sahōnh hě wě ỹ bē mejō wăt doo. Ỹ gahēen do bahănh ti ta tii. Ta bahănh wě ỹ ti anyy dăk hỹ kă wě ỹ bē mejō hōm do an'oo bă, Epaporodit tajooh doo. P'op Hagă Do h'yy gadajang bē masa do hă. P'op Hagă Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagă Do gadoo do hadoo tii.^e ¹⁹P'op Hagă Do ỹ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bē hă da tabanoo sahōnh hě bē wě badoh doo, bē h'yyb gó badoh do na-ăăj hě. Tak'ëp hetsooh do ta wě hanăng do pėnh né bē hă d' tabanoo.

²⁰Taw'ăăts hě P'op Hagă Do ər h'yy kaha'eeh do hă, ər Yb, ər j'aa etsëe had'yyt hě. Ỹ. Tii d' né hě. Taw'ăăts hě.

Sa hă takedëe hōm do ky n'aa hahỹh

²¹Taw'ăăts hě bē edëe sahōnh hě Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hě P'op Hagă Do wě kasëew padëek doo. Ɛr hỹj hedoo do babă pa ỹ habong do bē m' rahyb n'aa esee. ²²Sahōnh hě tsyt hě P'op Hagă Do wě kasëew bong do hahỹ panang bă habong do bē m' rahyb n'aa esee na-ăăj hě. Roma sa wahë n'aa Sesa ramaneëenh do wě moo b'ook doo, Jesus hă h'yy ka'eeh doo, baad bē m' rahyb n'aa esee.

²³Ỹ karēn Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bē hă. Jăăm hě kă.

^e 4.18 P'ooj ub, buu benyym do Isaraéw buuj rama ejuu P'op Hagă Do raj'aa etsë hyb n'aa. Tii da takerii dăk Esodo hă. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũm.

KOROSA

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Korosa häd näng do panang
bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh**

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

1 Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see hado däk doo. Ër hÿÿj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh ²ÿ edëng bëeh, wakän haa hedoo doo, ãã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bã habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb ky enyym bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yyim.

³P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa Yb hã ãã ky n'aa etsëe bã bë hyb n'aa, ãã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa, ⁴Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahän ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ãäj hë. ⁵Jesus hã bë wén h'yy ka'eeh, ta wób bë wén kamahän, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagä Do ennyw hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëe däk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanäm doo ⁶bë wë takajaa noo gó. Badäk hahÿ haw'ääts hë ta ky n'aa hanäm do kah'ũũm. Jé pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ãäj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napäh noo gó naa, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷Epararas, ãã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëëg wät ta ti panyyg hanäm doo. Baad Epararas moo wät. Dooch tah'yy gajëe bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸Ãã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahän P'op Hagä Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

⁹Ti hyb n'aa, bë ky n'aa ãã ky n'aa napäh bã, ãã du doo paa P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëe bë hyb n'aa. Dooch ãã eréd bã bë hyb n'aa ãã ky n'aa etsëe doo. ãã etsëe P'op Hagä Do hã ta Sahee hã hana do ji hapäh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganäng doo me na-ãäj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁰Tii d' ãã wén ky n'aa etsëe, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do

ta karapee hã takarën doo da né hẽ bë babok hyb n'aa, sahõnh hẽ bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hẽ baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hẽ, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä bë h'yyb gó. ¹¹ Äã ky n'aa etsëë na-ääj hẽ, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahãnh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tsebee gó sahõnh hẽ bë gadoo hyb n'aa, ¹² ër Yb hỹ pong jé hawät do wẽ bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hẽ ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bã ji hã taky n'aa enooh doo, hỹ pong jé ta bag bawät bã ji gadoo do pan'aa. ¹³ Ër ted'ëëp Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahãnh do ër hã tabagää kãn, P'op Hagä Do an'oo bã kä. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ër tabedëëb kãn. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do ër moo bok doo kä.

Kristo sahõnh hẽ sa bahãnh ky n'aa hahỹh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagä Do ji nahapäh doo. P'op Hagä Do hadoo né hẽ tii. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hẽ. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do bahãnh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hẽ tii, sahõnh hẽ hỹ pong jé hanäng doo, hỹ pong jé habok doo, badäk hahỹh bã hanäng doo, badäk hahỹh bã habok do na-ääj hẽ pahuuj wät doo. Ji hapäh doo, ji nahapäh do na-ääj hẽ tapehuuj bong, wẽ hã bag'ääs do ji nahapäh do rado bã, kabaj'aa do ji nahapäh do rado bã, mejũũ do ji nahapäh do rado bã, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do rado bã na-ääj hẽ. Ti né hẽ sahõnh hẽ pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hẽ sahõnh hẽ tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hẽ pooj jé tawäd né hẽ. Ta hyb n'aa né hẽ sahõnh hẽ tapahuuj wät do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hẽ sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hẽ jããm hẽ pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo,^a sahõnh hẽ sa bahãnh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagä Do karën na-ääj hẽ, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hẽ badäk hahỹh bã hanäng doo, badäk hahỹh bã habong doo, hỹ pong jé hanäng do na-ääj hẽ baad tabahadoo p'aa hënh ta wẽ, baad ub p'aa hënh sahõnh hẽ rababok hyb n'aa ta wẽ kä. Ta najiis rabahado padëëk

^a **1.18** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät doo, nadajëb wät doo.

tan'oo bā^b ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëë kã, dawëë bë babok paa P'op Hagä Do mahãnh Kristo hã bë h'yy kana'eeh nã noo gó. P'op Hagä Do majiĩ paa bëëh, bë h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hë, hỹ kã ta najiis bë bahado däk tan'oo bã Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bã. Tii d' tawén d'oo, tsyt hë ta wë bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ãã ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bã tii. Baad bë gahëen bã had'yyt hë panyyg hanäm do hã bë hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëë wät doo, badäk hahỹ haw'ãäts rapanäg hõm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk y ti hỹ Paw-Ro.

Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahỹh

²⁴ Ỹ tsebé da hë ỹ radawäts gëët doo bã, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã ỹ ahoop doo. Ỹ karën ỹ bahajaa Kristo hã ỹ tan'oo däk doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ỹ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hã h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ỹ bahado däk, hã ỹ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahõnh hë ta kyyh bë hã ỹ ma metëëk hyb n'aa. ²⁶ Hã ỹ tabanoo tah'yyb däng doo, nyy d' tabad'oo ji hã, ỹ ma metëëk hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëë nã bã ta h'yyb däng doo. Dooh P'op Hagä Do h'yyb däng do kametä nã bã ti noo gó èr wahë makũũ hã. Ta karapee hã hỹ kã takametä wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hã tametëeh tak'ëp baad hadoo do sahõnh hë Judah buuj nadoo do wë hỹ kã tamoo wät doo. Hahỹ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hã h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëëh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hỹ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ãã panäk. Sahõnh hã ãã maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hë sa hã ãã ma metëëk. Tii d' ãã wén d'oo, Kristo hã h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëëk P'op Hagä Do matym gó ãã karën do hyb n'aa.

^b 1.20 Ta T'aah hã h'yy ka'eeh do tii.

²⁹Tii d' āā karēn do hyb n'aa, tak'ēp had'yyt hē ŷ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hēp ŷŷ gó baad hawāt doo me.

2 ŷ karēn bē bahapāh nyy da tak'ēp ŷ ky n'aa etsēē, tak'ēp ŷ hyb n'aa tam'aah bē hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-āāj hē, jé Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ ranahapāh do wób sa hyb n'aa na-āāj hē. ²Tii d' ŷ wén d'oo, ŷ karēn rah'yy kej'oonh. ŷ karēn kamahān gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ŷ wén d'oo na-āāj hē, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapāh do P'op Hagā Do h'yyb dāng do hā. ŷ karēn baad rabahapāh ta tii. Baad ŷ karēn Kristo rabahapāh, ŷ hanāng doo. ³Sahōnh hē P'op Hagā Do hā ji hapāh doo, baad ta hā ji h'yy ganāng doo, jāām hē Kristo hā ji baw'yyt. ⁴Ta ti bē ŷ wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bē rawad'ii mahānh. ⁵ŷ nawād né paawā bē mahang, ŷ hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. ŷ tsebē baad ub bē babok ŷ ky n'aa napāh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mā bēēh. ŷ tsebē na-āāj hē dooh né hē bē h'yy gejē hōm Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hā ŷ ky n'aa napāh doo.

Ji bawāt do papuuj ky n'aa hahŷŷh

⁶Ti hyb n'aa kā, Kristo Jesus bē gado dāk do hyb n'aa bē wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē bē awād had'yyt hē ta hā h'yy kata dāk do rababok doo da. ⁷Baad né hē bē h'yy kata dāk Jesus hā joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'āāts hē bē an'oo bē h'yyb gó Jesus bawāt do takahūūm magyys hē. Taw'āāts hē bē an'oo baad bē h'yy kae had'yyt hē baad hadoo do ky n'aa hā bē rama met'ēēg wāt doo da né hē. Taw'āāts hē tak'ēp bē h'yy gadeja had'yyt hē P'op Hagā Do wē, bē hā tanoo do hyb n'aa.

⁸Bē hyb n'aa matakā ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm mahānh rama metēēk doo me. Baad ji edoo né paawā rahyb n'aa newēē doo, rama metēēk doo, daap hē ti ta tii. Ji rawedii ta tii hā. Sa wahē makū ma mehetēk doo gó rabeh'ūūm rama metēēk doo. Badāk hahŷŷ hā, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawāt do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabeh'ūūm rama metēēk doo. Dooh Kristo hanaa tado bā ta tii. ⁹P'op Hagā Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado dāk doo. ¹⁰Hŷŷ kā, Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, ti anyy dāk bē h'yyb gó sahōnh hē P'op Hagā Do karēn doo. Sahōnh hē kabaj'aa do ji nahapāh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapāh do na-āāj hē sa bahānh ti Kristo. ¹¹Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehōk P'op Hagā Do karapee rabahado padēēk do metēē n'aa.

Kristo hã bë h'yy kata dāk do hyb n'aa bë hã na-ãāj hē ti anyy dāk ta metëë n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb sãg karën doo. Ti né tametëë n'aa hadoo bë hã hanäng doo. ¹²Bë nu kemuun bong bã bë radakä jëng hadoo Kristo sii. Bë genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hënh bë nu gawëëj dāk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hã, Kristo ganä wät hanoo do hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³P'ooj ub, nesaa do bë moo heb'ooh do hyb n'aa, nesaa do bë h'yyb karën do kanado hõm do hyb n'aa na-ãāj hē, dejëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagä Do hã. Tii bã kä, Kristo sii bë ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bã. Sahõnh hē nesaa do ër moo wät do tamabaan hõm ër hã kä. ¹⁴P'op Hagä Do awug hõm ër kũüt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wë ër taky n'aa etyy do paah. Hahỹỹ da tabawug hõm: Tado dāk ër kũüt heen n'aa, tii bã tabepëëm dāk hadoo b'aa kajatsëk do hã. Jesus dajëp do hyb n'aa dajëp hỹỹ kä ër kũüt ër hã ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵P'op Hagä Do ado hõm sahõnh hē nesaa do kabaj'aa do ji nahapäh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do sa hejój. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp doo me P'op Hagä Do j'aa ketsëë dāk sa hã. Kristo dajëp noo gó sahõnh hē sa matym gó P'op Hagä Do metä wät hadoo ta majĩĩ, sa hã taj'aa ketsëë dāk do rabahapäh hyb n'aa.^c

¹⁶Ti hyb n'aa bë maa newë manä bë raky n'aa tapa bã bë awa do hã, bë eëëk do hã,^d rabahed'oo doo da bë nad'oo hyb n'aa. Bë maa newë manä na-ãāj hē bë raky n'aa tapa bã sét ta baab ken'yyh rataheb'ëës doo, kamarab papuuj rataheb'ëës doo, Saab rataheb'ëës do na-ãāj hē bë natabëj bã. ¹⁷Jããm hē ta pooj jé hawät do metëë n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëës doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hē ta ti kaja dāk Kristo hã, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wät péh. ¹⁸Bë maa newë manä bë raky n'aa ety bã j'ooj madäk doo me rakadad'uu gen'aak do hã, ããs raweh'ëëh gen'aak do hã. S'ëë gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk mäh, sa nooh. Rahyb n'aa newëë do hã, sa hanaa hē rakasab'ee. ¹⁹Ta ti hedoo doo, dawëë rababoo däg kãn,

^c **2.15** Tii da né hē Roma buuj rabad'oo sa majĩĩ hã. Sahõnh hē sa matym gó rametëëh sa majĩĩ, sa hã raj'aa ketsëë dāk sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũũm Nesaa Do Yb hã, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hã, P'op Hagä Do j'aa ketsëë dāk do ky n'aa.

^d **2.16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matëg oow rama metëëk do hyb n'aa. Sa noo ji tany ji awa doo, ji eëëk doo, baad ji P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tany péh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén gadoo, ji tany do hyb n'aa nado. Dooh jarakë hedoo do ky n'aa tado bã hahỹỹh. Panyyg bód see hã ji tamaher'oot jarakë hedoo do ky n'aa.

Kristo, ër nu gabóg mahānh. Dooh rah'yy kata wäd bä ër nu gabóg hã. Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã h'yy kata däk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahũum had'yyt hẽ rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hẽ na-āāj hẽ Kristo an'oo bä P'op Hagä Do karën doo da. Ji nu gabóg hēnh hanaa ji jarāā sahōnh hẽ ji hã masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã. Ta hã h'yy ka'eeh do tabaa g'ãās, ta hã rakata däk tan'oo bä.

²⁰ Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, bẽ na-āāj hẽ bẽ dejëb bong hadoo pooj jé ji bawät do hã. Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa badäk hahỹ hã habong do Kristo nahapäh do rababok doo da bẽ babok nã? Hëd n'aa bẽ gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo?

²¹ “Bẽ ado manäh! Bẽ awa manäh! Bẽ moo dëe manäh!”, näng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hã, hahānh do hã ji tamejũũ do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejũũ doo, ji hã rama metëek doo. Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. ²³ Tak'ëp hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hẽ P'op Hagä Do ji weh'ëeh ji karën ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bä. Ji daaj hẽ ji kadadu tan'oo bä. Ji daaj hẽ ji karehejāā tan'oo bä ta tii. Baad né paawä ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakä bä, baad ub ji ed'oo ji hã ramejũũ doo. Ti hadoo né hẽ nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bä nesaa do ji h'yyb säg karën do hã ji h'yy keba bä tan'oo bä.

Taw'ääts hẽ hỹ pong jé hanäng do hã ji h'yyb däk do ky n'aa hahỹh
3 Kristo sii bẽ ganä wät hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagä Do hã hana do bẽ gado däk do hyb n'aa y hanäng péh, taw'ääts hẽ hỹ pong jé hanäng do hã bẽ h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh Kristo basoo hã. ² Taw'ääts hẽ hỹ pong jé hanäng do hã bẽ h'yyb padäg, badäk hahỹ bã hanäng do hã nado. ³ Taw'ääts hẽ tii da bẽ bad'oo bẽ dajëp paa hadoo do hyb n'aa. Bẽ h'yyb papuuj tenyyw däk hỹ kã Kristo sii P'op Hagä Do wë kã. Dooh ta wób rahapëe nã bä ta ti bẽ h'yyb papuuj. ⁴ Kristo, bẽ h'yyb papuuj han'oo däk do matëeh bã kã, sahōnh hẽ sa matym gó ta sii bẽ kametä däk tii bä. Kristo kabaj'aa doo da bẽ da kabaj'aa na-āāj hẽ ti noo gó kã.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ bẽ gawats'iik sahōnh hẽ baad nadoo do badäk hahỹ hã ji h'yyb säg karën doo. Bẽ aã manä bẽ yym nadoo do sii, bẽ patug nadoo do sii. Bẽ moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bẽ hã hanäng doo me. Taw'ääts hẽ bẽ gawats'iik ta

wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Bē hyb n'aa hūūm manā bē ma. Jé ta ma hā hyb n'aa h'ūūm doo, ta ma hā tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hā tah'yy kae bā. ⁶Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejāā da nabuj keh'ūūm doo. ⁷P'ooj ub, Kristo bē nahapāh nā bā, tii d' paa bē babok. ⁸Hÿÿ kā, taw'āāts hē bē eréd hōm sahōnh hē hahÿ hedoo doo: Ji kawajāān doo, ji h'yy ganapūū doo, sahōnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejāā doo, baad nadoo do ji er'oot do na-āāj hē. Taw'āāts hē bē eréd hōm né hē tii. ⁹Daap bē menā manā bē da hadoo do hā, bē eréd hōm do hyb n'aa bē h'yyb säg baad nadoo do ji moo wāt hanoo doo. ¹⁰Bē h'yyb tym papuuj bē tah'yyb mahūūm hÿÿ kā. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti ēr h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿÿt ēr h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa kā, baad P'op Hagä Do ēr bahapāh hyb n'aa na-āāj hē. ¹¹Papuuj ēr P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bā, Judah buuj nadoo do ji do bā, masuuj noo byyh kahōk do see ji do bā, masuuj noo byyh kanehōk do see ji do bā, ta see buuj ji do bā, ma kamanetēēk do ji do bā, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē. Sahōnh hē ēr h'yyb tym gó Kristo bawāt. Sahōnh hē bahānh hadoo do tii.

¹²Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēēw bong do bē bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp bē takamahān do hyb n'aa, taw'āāts hē bē t'yyd mehiin bē da hadoo doo. Taw'āāts hē bē ky ennym ta wób sa wē. Taw'āāts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta wób sa wē. Taw'āāts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo sahōnh hē. ¹³Taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo ta wób ramoo boo né paawā bē hā bē ganen'aak doo. Taw'āāts hē bē mabaan hōm baad nadoo do ta wób bē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hōm doo da né hē bē hā. ¹⁴Taw'āāts hē bē kamahān bē da hadoo doo, sahōnh hē mahānh. Baad ub séd ji h'yyb hedo dāk ji kamahān do an'oo bā.

¹⁵Bē an'oo h'yyb n'yyym doo, Kristo bē hā han'oo dāk doo, bē tah'yyb mahūūm sahōnh hā, P'op Hagä Do bē tatsyyd wāt do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarēn bē bahadoo. Taw'āāts hē bē h'yy gadeja P'op Hagä Do wē. ¹⁶Bē an'oo bē h'yyb gó baad ub sahōnh hē Kristo ky n'aa bawāt, bē an'oo bē tah'yyb mahūūm. Taw'āāts hē tak'ēp

h'yy ganäng doo me bë ma metëëk ta ky n'aa bë da hadoo do hã. Taw'ääts hë tak'ëp h'yy ganäng doo me tak'ëp péj bë maher'ood na-ääj hë bë da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ääts hë Saaw-Mo hã hanäng do kejäm do ky n'aa, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa na-ääj hë bë ma ejäm. Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë ma ejäm P'op Hagä Doo. ¹⁷Sahõnh hë bë moo bok doo, sahõnh hë bë her'oot do na-ääj hë, taw'ääts hë Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bë bad'oo. Jesus ër taky masa ta Yb wë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë j'aa etsë né hë P'op Hagä Doo, ër Yb, bë hã tanoo do hyb n'aa.

Yÿj hã, ajyy hã, karapee hã na-ääj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh
¹⁸Yÿj, taw'ääts hë bë ky dahé had'yyt hë bë patug. Tii d' né da taw'ääts hë bë bahed'oo bë h'yy kata däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã. ¹⁹Ajyy, taw'ääts hë bë kamahãh had'yyt hë bë äj. Bë ejäg manä bë äj. ²⁰Karapee, pahëew, maruus, taw'ääts hë sahõnh hã bë ky daheeh bë yb, bë yÿn, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tsebé do hyb n'aa bë ky dahé bã. ²¹Bë sa yb, bë ejäg had'yyt manä bë taah, rah'yy geëj mahãnh bë wë. Tii d' bë adoo bã, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hã.

Sa karom hã tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²²Bëeh, sa karom, taw'ääts hë bë ky dahé had'yyt hë bë kariw n'aa. Bë moo bok do rahegãã bã had'yyt nado bë ky daheeh, bë hã raj'aa etsë bë karën do hyb n'aa. Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa bë ky daheeh sa hã, j'ooj madäk doo me nado. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë moo bok sa wë. ²³Taw'ääts hë t'öp, bë h'yyb gó naa bë moo bok sahõnh hë. Taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado, ²⁴ta hã naa bë gadoo da baad hadoo do bë moo bok do mabaj bë bahapäh do hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë né hë, Kristo wë né ti bë moo bok doo. ²⁵Hÿÿ kä, baad nadoo do moo wät do gadoo né da nesaa do tamoo wäd wät do sãm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang.

4 Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ääts hë baad bë bad'oo bë karom hã, baad bë an'oo na-ääj hë sa hã. Bë wad'ii manäh. Bë na-ääj né hë bë Kariw N'aa näng hÿ pong jé kä. Bë hyb n'aa newë tii. Taw'ääts hë bë karom hã bë bad'oo, bë kariw n'aa hÿ pong jé hawät do bë hã tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsēē doo, nyy da rababok do ky n'aa hahỹỹh

²Bē h'yy gejë hōm manā P'op Hagā Do sii bē er'oot do hā. Bē hyb n'aa matakā had'yyt hē bē ky n'aa etsēē bā. Taw'āāts hē bē h'yy gadeja had'yyt hē P'op Hagā Do wē bē hā tanoo do hyb n'aa. ³Taw'āāts hē āā na-āāj hē bē ky n'aa ets'ēē, P'op Hagā Do tyw n'aa gas'ēēs hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do āā baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanām do ỹ ma metēēk do hyb n'aa ỹ rawén dawäts gēēt. ⁴Ỹ bē ky n'aa ets'ēē, baad ub, hā ỹ Jesus karēn doo da né hē, ta ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa. ⁵Baad ub, h'yy ganäng doo me bē aboo had'yyt hē Jesus hā h'yy kana'eeh do sa wē. Ta tyw n'aa nyy bā tii da had'yyt hē ỹ karēn bē bad'oo. ⁶Taw'āāts hē ky enyym doo gó had'yyt hē bē er'ood ta wób sa sii. Taw'āāts hē baad bē er'ood sa sii, rahyb n'aa newēē hyb n'aa bē her'oot doo. Tii d' bē adoo bā, bē hapäh da nyy da bē ky gadoo bē hā reaanh doo.

Sa wē Paw-Ro mejũũ do sa ky n'aa hahỹỹh

⁷Ēr hỹỹj hadoo do Tikiko häd näng do bē da tamaher'oot sahōnh hē kēh ỹ n'aa. Ēr hỹỹj hadoo do āā kamahän do tii. Āā sii baad Kristo wē moo wät do tii. Dooh tah'yy gajēē bā, bē hyb n'aa, Kristo wē tamoo wät doo. ⁸Bē wē ỹ mejũũ tabahōm, bē tamaher'oot hyb n'aa nyy da babā āā babok, bē tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-āāj hē. ⁹Ta sii ỹ mejũũ Onesīm häd näng doo, bē panang buuj seeh. Ēr hỹỹj hadoo do āā kamahän doo, baad hadoo do hā h'yy kanerét do tii. Sahōnh hē babā ky n'aa bē da ramaher'oot.

Sa hā rahyb n'aa esee do ky n'aa hahỹỹh

¹⁰Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ỹ radawäts gēēt do bē m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'oooh na-āāj hē bē m' tahyb n'aa esee. (Bē ỹ maher'ood wät paa nyy d' bē bad'oo Maah-Ko kajaa bā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē baad bē gadoo.) ¹¹Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-āāj hē bē m' tahyb n'aa esee. Jāām né ti ajyy Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, si ỹỹ P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa ma met'ēēk doo. Baad ỹ ramasa ỹ rah'yyb en'yyim. ¹²Eparas, bē seeh, Kristo Jesus wē moo wät doo, bē m' tahyb n'aa esee. Tak'öp taky n'aa hetsē bē hyb n'aa, baad had'op had'yyt hē bē babok hyb n'aa, baad ub bē bahapäh hyb n'aa na-āāj hē

é 4.5 Tii d' takarēn ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

P'op Hagä Do karên do bê hä. ¹³Tak'ëp Epaparas hyb n'aa tam'aah bê hyb n'aa, Raw-Diseej panang bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hê, Ijerap panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hê. Y hapäh tii, y wén j'aa etsë ta hä. ¹⁴Najis yÿ, mediko, Rukas häd näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ääj hê né hê m' bê rahyb n'aa esee. ¹⁵Bê maher'ood êr hÿÿj hedoo do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa hä y hyb n'aa esee. Bê maher'ood na-ääj hê yÿnh Nim-Pa häd näng do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tób bä kahet'aa do sa hä na-ääj hê, y hyb n'aa esee sa hä.

¹⁶Hahÿ bê y ma erih do bê ner'ood wät do jawén paa bä bê mahang, y karên bê mejō hōm Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa wê, t'ÿ hēnh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hê tii bä bê ner'oot na-ääj hê kerih do Raw-Diseej buuj hä y ma erii wät doo.

¹⁷Hahÿ da bê maher'ood kēh yÿ, aj'yy Akipo häd näng do hä: “Taw'ääts hê mabahajaa a hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa.” Tii d' né da bê kyyh ta hä.

¹⁸Y Paw-Ro, moh yÿ me tagadëëg ub y berii kân hahÿ bê y hyb n'aa esee do ky n'aa. Y karên paawä y bê ky n'aa ets'ëë ragadahew'ëës doo gó y bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennym da bê hä. Jääm hê kä.

1 TESARONIKA

**Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo
bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿh.**

1 ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëëh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿh

²P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã tsebee had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³P'op Hagä Do ër Yb hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'oooh bã bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hã. ãã hyb n'aa newëë na-ããj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã ãã tsebé. ⁴ãã wakään, P'op Hagä Do kamahän doo, ãã hapäh, bë P'op Hagä Do asëëw hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ãã wén hapäh tii, Jesus ky n'aa hanäm do bë ãã maher'oot noo gó, ãã kyy me had'yyt nado ãã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo ãã hã, ãã bahajaa hyb n'aa ãã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad ãã bahapäh ãã h'yyb gó. Bë bahapäh nyy da ãã babok bë mahang. Baad ãã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa ãã manaa doo. ⁶ãã wén hapäh na-ããj hë bë P'op Hagä Do asëëw hõm doo, ãã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kân do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejã né paawä ta hyb n'aa. ⁷Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do hãj n'aa bã, Akaja häd näng do hãj n'aa bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿh kã tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja hãj n'aa bã raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kân P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ãã her'ood wäd bã bë ky n'aa,

sahõnh hē raky n'aa napēē dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do hā bē h'y'y ka'eeh doo. ⁹ Sa daaj hē rabaher'ood kăn jé pad'yyt hē bē hā āā baher'ood wāt doo, baad bē mahang āā babok doo. Raher'ood kăn na-āāj hē, bē eréd hõm kabarii hā bē h'y'y ka'eeh doo, P'op Hagä Do hā, hedēp do hā, heh'äät hā bē h'y'y ka'eeh hyb n'aa kă. P'op Hagä Do karēn do bē moo bok hỹ kă, ta hā bē hyb n'aa jew'yyk hỹ kă, sa nooh. ¹⁰ Raher'oot na-āāj hē ta T'aah, dejēp do mahang ganā wāt do P'op Hagä Do an'oo bā, bē gada matatēeh hỹ pong jé naa. Jesus bē gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hā ta hā h'y'y kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahānh.

Baad Tesaronika panang bă Paw-Ro rababok do ky n'aa hahỹh

2 Bēeh, āā wakāān, bē hapäh ti dooh daap hē tado bā bē mahang āā her'oot do Jesus ky n'aa. Hajõk ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bă āā rarejā né paawä, āā raky n'aa rejā né paawä, P'op Hagä Do ēr h'y'y kaha'eeh doo, āā tah'yyb ne'ỹm. Ti hyb n'aa bē āā maher'oot ta ky n'aa hanām doo, hajõk bē panang buuj āā rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hē sa hā āā ky padäg hē Jesus hā rah'y'y ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hē āā menä bā. Ji es'õos do nado tii. J'ooj madäk do nado ti āā wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Āā karēn do jawén nado. Dooh bē āā wad'ii bā. ⁴ Āā P'op Hagä Do metyy paah, ti āā hā tah'yyb däng ta panyyg hanām do āā baher'oot hyb n'aa sahõnh hē sa hā. Ti hyb n'aa ta panyyg āā baher'oot bā, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa āā her'ood bā. P'op Hagä Do gen'aak do ti āā her'oot doo. Ti né hē ti āā h'y'yb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó āā h'y'yb manep'ēeh péh. Bē hapäh né hē, dooh tii da āā adoo bā. Dooh noo gó āā ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa āā baher'oot bā. Āā ehüb né hē āā her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh āā bē j'aa etsē do jawén āā aboo bā. Dooh āā ta wób raj'aa etsē do jawén āā aboo bā.

⁷ Kristo mejũũ do āā bahadoo do hyb n'aa, āā karēn bă paawä, āā haja né paawä bē hā āā mejõ bā. Ti hadoo né hē, dooh tii d' āā karēn bā. Bē mahang āā babok noo gó baad āā ky enyym bē hā. Ji ỹyn ji takamahän do hadoo, ⁸ bē āā kamahän tak'ēp. Bē āā panāk paa P'op Hagä Do panyyg hanām doo. Baad āā h'y'yb bē āā masa hyb n'aa. Tii da āā wén d'oo tak'ēp āā kamahän do hyb n'aa bēeh. ⁹ Āā wakāān, bē hapäh nā tak'ēp āā moo bok āā ma, āā waa sām hā, bē mahang āā habok noo gó. Adēb bă, atsēm āā moo bok āā waa sām hā. Tii da āā wén d'oo, bē hā āā ganada hyb n'aa āā waa,

ãã h'ëed, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ãã her'ood nuuj jé bë hä. ¹⁰ Bë hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-ääj hë hahÿÿh: Baad ub né hë, P'op Hagä Do karën doo da ãã babok paa bë mahang, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang. Dooh hyb n'aa ãã hä raky kes'ëem péh. ¹¹⁻¹² Bë hapäh na-ääj hë, bä mahang ãã babok noo gó bë ãã h'yyb enäw had'yyt hë, bë ãã mejüü tak'ëp péj sét ken'yyh, ji yb ji hä tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Tii da ãã karën bë babok, bë P'op Hagä Do atsyyd wät do hyb n'aa tabag'aäs do karapee bë bahadoo hyb n'aa, ta sii, hÿ pong jé ta bag hetsooh do gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bë hä ãã baher'oot noo gó, ãã kyyh nado ti bë hä. P'op Hagä Do kyyh bë hä, bë wén ky daheeh. Te hub né hë tii. P'op Hagä Do kyyh né hë ti bë maa newëe doo, ãã her'oot doo. Ta kyy me né hë P'op Hagä Do bë tah'yyb h'ÿÿt, bëeh, ta hä h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hä ãã tsebee had'yyt hë. ¹⁴ Äã wakään, Jesus ky n'aa bë ky daheeh ãã wén hapäh, Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do hado däk do hyb n'aa bëeh. Jesus hyb n'aa bë wakään bë rarahejää, sa hä sa wakään rarahejää do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong do rahoop sa wakään mooh, Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hÿÿ kä bë ahoop né hë bë wakään Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagä Do panyyg bë ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do kyy gó né hë radaj'ëep Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hä. Radej'ëep né paah. Tii d' né hë ãã hä hÿÿ kä. Äã kejën bong ran'oo bä hajōng panang bä. Dooh P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bä. Sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habong do maji däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hä P'op Hagä Do panyyg hanäm do ãã baher'oot bä, P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wë rababok hyb n'aa, ãã rameduuk Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do hä. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahānh däg sa hä hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa däk ta sām baj sa hä P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ëp Paw-Ro rakarën rabaheg'aäs Tesaronika buuj ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Äã wakään, banadawëd ãã bah'üüm ran'oo bä bë mahānh, tak'ëp ãã h'yy ketōn bong, ji t'aah dajëp do ji h'yy katōn do hyb n'aa hadoo. Dooh né paawä bë mahang ãã aboo boo bä, bë ãã hyb n'aa

esee. Tak'ëp ää karën bë ää baheg'ääs. ¹⁸Ää h'yyb gó ää karën paawä bë ää bahehëën. Hajōō nuu me hëp ȳy ȳ karën paawä ȳ bahōm bë wë. Ää wén nahōm, Nesaa Do Yb ää tah'yyb panas'ëëh do hyb n'aa. ¹⁹Tak'ëp ää wén karën bë ää baheg'ääs, bë hyb n'aa né hë ää j'aa etsë, bë hyb n'aa né hë ää tsebë. Baad P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh nä Jesus matëëh noo gó ää gahëën. Baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ää tsebë da, ää j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bä. ²⁰Te hub né hë, bë hyb n'aa né hë ää kasab'ee, bë hyb n'aa né hë ää tsebë. Ti hyb n'aa ää karën bë ää baheg'ääs.

3 ¹⁻²Ti hyb n'aa, tak'ëp ää h'yy katón bä bë hyb n'aa, ää hyb n'aa newëë Tsimoot ää mejüü bë wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bä ȳ baym Siras daheeh. Ää h̄ȳj hadoo né hë ti Tsimoot. Ää moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa tahe'oot. Ää mejō hōm bë tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³bë h'yy ganejē hōm hyb n'aa, baad nadoo do bë ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hä ji h'yy kae bä, ji rarahejää. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb däng ji hä, baad ji h'yyb tawapëën hyb n'aa. ⁴Bë mahang ää babok noo gó, hajōō nuu me bë ää maher'oot ji da rarejää Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää her'oot do paa ta ti bë hä, ta ti né kä. ⁵Bë h'yy geje hōm ȳ ed'oo bë rarahejää do hyb n'aa. Nejaa wäd hëp ȳy ȳ gamada me bë ky n'aa. Ti hyb n'aa ȳ mejüü Tsimoot bë wë, bë taheg'ääs Jesus hä bë h'yy kae nä bä. Ȳ h'yyb eỹm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bë tah'yyb tatug bä bë hyb n'aa eréd hōm bä Jesus. Ȳ h'yyb eỹm Satanäs bë tah'yyb met'ëëg hōm bä. Daap paawä tii bä ää ma met'ëëg bong Jesus ky n'aa bë hä.

⁶H̄ȳ kä, nag'aap hë Tsimoot kaja nä bë wë hana doo. Baad bë ky n'aa tabahe'oot. Baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bë kamahän tanooh. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' ääh, tanooh. Tak'ëp mä bë karën bë wë ää baheg'ääs, tanooh. Tii d' né ää karën né hë. ⁷Ti hyb n'aa, ää wakään, tak'ëp ää rarahejā né paawä ää tsebee kän bë ky n'aa hanäm do hyb n'aa. Jesus hä bë h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa ää wén tsebë. ⁸H̄ȳ kä dooh ää h'yy ketón boo bä. Ää tseb'ee h̄ȳ kä, baad Jesus hä bë h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹“Taw'ääts hë òm ee. Baad mah'yyb mahüüm sa h'yyb tym. Ää mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa”, näk ää P'op Hagä Do hä. Tak'ëp P'op Hagä Do ää j'aa etsë bë hyb n'aa. ¹⁰Hajōō nuu me tak'ëp P'op Hagä Do hä ää betsëë, p'aa hënh bë ää baheg'ääs tan'oo

bä, bë ää ma metëek hyb n'aa bë nahapäh nä doo, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

¹¹P'op Hagä Do ër Yb hä, Jesus ër Wahë N'aa hä na-ääj hë ää ky n'aa etsëe, rabado hõm hyb n'aa sahõnh hë ää tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bë wë ää bah'üüm. ¹²Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ää ky n'aa etsëe, sahõnh hë bë da hadoo do tak'ëp bë kamahän magyys hë hyb n'aa, tak'ëp bë ää kamahän doo da. ¹³Ää ky n'aa etsëe bë h'yyb tym tabehej'oonh hyb n'aa, ta karapee sii hë Jesus ër Wahë N'aa kajaa bä kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do ër Yb matym gó, baad ub, tsyt hë ta wë bë babok do hyb n'aa.

P'op Hagä Do karën doo da ji bawäd had'yyt hë do ky n'aa hahÿÿh

4 Hÿÿ kä ää wakään, ta see ky n'aa bë hä ää ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp ää betsëe paa bë hä, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo had'yyt hë, bë ää ma metëek do paa hadoo da. Tii d' né hë bë babok ää hapäh. Hÿÿ kä, ta bahänh ää karën bë an'oo bä. ²Tii d' ÿ wén etsëe bë hä, bë hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bë hä ää mejüü do paah.

³P'op Hagä Do karën sahõnh hë baad nadoo do bë eréd hõm, baad hadoo do bë gadoo, baad had'yyt hë bë babok hyb n'aa kä. Dooh P'op Hagä Do karën bä bë ää bë ÿÿm, bë patug nadoo do sii. ⁴Takarën bë sahõnh hë bë h'yy keb'aah bë ÿÿm nadoo do hä, bë patug nadoo do hä. P'op Hagä Do karën baad ub, tsyt hë, ta wë bë baboo had'yyt hë, P'op Hagä Do hä, ta wób hä na-ääj hë weh'ëeh doo da. ⁵P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bë hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karën pé sii rabahe'ÿÿh. ⁶Dooh ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ÿÿm sii haÿÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajää da, baad ää maher'oot do paa né hë bë hä. ⁷Ër P'op Hagä Do atsyid wät, baad had'yyt hë ër babok hyb n'aa ta wë. Dooh ër tatsyid bä nesaa doo gó ër babok hyb n'aa. ⁸Ti hyb n'aa jé hahÿÿ ää ma metëek do taky nadahé bä, aj'yy kyyh had'yyt hë nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bë hä hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹Dooh hyb n'aa bë ää ma erih pé ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'ëeg wät do hyb n'aa bëeh, bë kamahän hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹⁰Ää hapäh, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do bë kamahän.

Ti hado né paawä, ää wakään, tak'ëp ää betsëë bë hä ta bahänh bë kamahän hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹¹ Ta äh hä had'yyt hë bë hyb n'aa newë nyy da bë bad'oo, tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa bë da hadoo do wë, bë du nen'aa hyb n'aa bë tah. Taw'ääts hë bë ma hä bë moo bok, bë waa enäh hyb n'aa, bë h'ëed enäh hyb n'aa, bë ää ma metëek do paa da né hë ää habok noo gó bë mahang. Taw'ääts hë ta tii hä bë h'yyb padäg had'yyt hë. ¹² Tii da bë ää wén mejüü, ta äh hä had'yyt hë baad bë babok Jesus hä h'yy kana'eeh do rahegää bä kä, baad bë raweh'ëeh hyb n'aa, ta wób hä bë daab yb mahänh n'aa na-ääj hë.

Jesus matëeh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ää wakään, ää karën baad bë bahapäh Jesus hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa ky n'aa. Dooh ää karën bë h'yy ketón bä dejëp do hä, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ëp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganä wät do ky n'aa. Ji dajëp jawén paa bä, dooh baad hadoo do ragahëen péh. ¹⁴ Jesus dajëp, tii bä taganä wät p'aa hënh ää hapäh. Ti hyb n'aa ër hapäh hahÿÿh: Jesus hä h'yy ka'eeh do paa dejëp doo, genä bong da p'aa hënh sa kamag paa P'op Hagä Do an'oo bä. Hÿ pong jé Jesus masäk ta sii P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Bë ää maher'oot Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ää tama metëek doo: Ëër, babä hedëp nä do Jesus p'aa hënh tamatëeh bä, dooh da ër mamuun ta hä, ta hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawëë hë hÿ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napäh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napäh ääs sa wahë n'aa kyyh. Ti noo gó né da toröm-bet häd näng doo, P'op Hagä Do ma, gamehÿÿh do ji maa napäh da. Tii bä kä, Kristo hä h'yy ka'eeh do dejëp do paa kä genä hõm kän sa kamag paah. ¹⁷ Tii bä nadejëp nä doo, as'ëeg kän sa sii wë puh mahang P'op Hagä Do an'oo bä, wë hä, Jesus ër wahë n'aa, ër gadoo hyb n'aa. Tii bä kä, hÿ pong jé ta sii had'yyt ër baboo kän. ¹⁸ Ti hyb n'aa bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee ji ganä wät do ky n'aa hä.

5 Dooh hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa ää berih péh, ää wakään. ² Baad bë bahapëë däk ta ti ky n'aa. Bë hapäh, nayyw hë da Jesus kajaa. Ji ganada bä takajaa. Hets'ëek do atsëm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bä: “Taw'ääts hë, h'yyb nayyw

däk badäk hahÿÿ hã habong doo. Dooh ër heÿÿm péh”, rabanäng bã, tii bã kä da, nayyw hë P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. Nayyw hë da tii. ÿÿnh wog mahÿÿnh nayyw hë ganä däk do hadoo da. Nayyw hë da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. Dooh da rahaja bã rakejën bã ta ti mahãnh.

⁴Jesus hã h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëen do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bã Jesus kajaa do hã, hets'ëek do hã ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bã Jesus kajaa bã. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hã h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëer. ⁶Ti hyb n'aa taw'ãäts hë dooh ji h'yy kanap'eed bã Jesus kajaa do hã ta wób rabad'oo doo da. A'ÿÿh do hadoo tii. Taw'ãäts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ãäts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷Ha'ÿÿh doo, atsëm ti rabaÿÿh. Jarakë hedoo do he'ëek doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸Ëër, dooh tii da ër hado bã. Adëb bã buuj hadoo ëer, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë baad ër kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ãäj hë warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Taw'ãäts hë baad ër h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hã. Taw'ãäts hë ta wób ër kamahãh had'yyt hë. Taw'ãäts hë Jesus ër ted'ëep sahõnh hë P'op Hagä Do rejää do mahãnh ër gahëen had'yyt hë.^a

⁹Ta ti ÿ wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hõm ër tarejää hyb n'aa nado. Ër tasëew hõm ër tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰Ër hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bã ër edëb nã bã, ër dejëb bã na-ãäj hë, ta sii né da ër babok. ¹¹Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hã bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hã bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿÿ kä.

^a 5.8 Tii d' ji adoo bã, dooh da nesaa do ji moo wäd bã.

¹²Ãã wakãân, tak'ëp ãã betseẽ bë hã, bë wehëẽ bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë ma met'ëëk doo, bë h'yyb mah'ũũm doo. ¹³Bë wehëẽ, bë kamahãn, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb nãm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴Ãã wakãân, tak'ëp ãã betseẽ bë hã, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hã, sa waa sãm hã. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nã Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejãg manäh bë da hadoo do hã. ¹⁵Bë abaaj manã nesaa do bë wë moo wät do hã. Taw'ãäts hë bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa wë na-ãäj né hë.

¹⁶Taw'ãäts hë bë h'yyb tsebee had'yyt hë. ¹⁷Taw'ãäts hë bë ky n'aa ets'ëẽ had'yyt hë. ¹⁸Taw'ãäts hë P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yyt hë, baad tabadoo bã bë hã, baad tanado bã bë hã na-ãäj hë. Tii d' né hë P'op Hagä Do karën bë hã, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹Bë medug manã P'op Hagä Do Sahee. ²⁰Bë ty n'aa gesygy manã bë ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metëeh do rahanäng doo. ²¹Ti hadoo né hë, bë mety sahõnh hë raheer'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë tado bã bë bahapäh hyb n'aa. Tii bã bë gadoo te hub hadoo doo. ²²Taw'ãäts hë nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hã baad kanejäk doo, bë gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bã.

²³P'op Hagä Do hã, ta karapee tah'yyb n'yym doo, ÿ ky n'aa etsëẽ tsyt hë baad had'yyt hë, takarën doo da bë babok tan'oo bã. ÿ ky n'aa etsëẽ, tabanoo hyb n'aa bëeh, bë h'yyb tym sii hë, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa matëeh bã kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hã raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴P'op Hagä Do bë tanaëenh doo, dooh tah'yy gajëẽ hõm bã ji hã. Tahajaa né hë ta hã ji h'yy kasadëẽ bã. Ti hyb n'aa ÿ hapäh baad ub, tamoo wät né hë ta hã ÿ etsëẽ doo.

Paw-Ro rakedëẽ bong do ky n'aa hahÿÿh

²⁵Ãã wakãân hedoo doo, bë ky n'aa ets'ëẽ P'op Hagä Do hã ãäh. ²⁶Ãã karën baad bë edëẽ ãã kyy gó sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ²⁷Jesus ky gabuuj gó ÿ betseẽ bë hã, bë ner'oot hyb n'aa hahÿ ãã ma erih do sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ²⁸Tagadëëg ub ãã karën, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa ky enyym bë hã. Jããm hë kä.

2 TESARONIKA

**Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo
bã habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahÿÿh.**

1 ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëëh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿÿh

³ ãã wakãän, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. “Taw'ãäts hë òm. Ky enyym òm sa hã”, nãk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. ãã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ãäj né hë. ⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bã bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëëh. ãã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm bã Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejã né paawä, kanahën né paawä bë hã hajõõ nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hÿ pong jé, tabag'ãäs doo bã, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ãäs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesõõts hõm bã. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kä, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bã. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ãäj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ãäs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pong jé naa tëëg hõõ mahang. ⁸ Tii bã kä, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanäm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kä. Rahob had'yyt hë kä tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahãnh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahãnh, ta bag hetsooh do gararëeh do mahãnh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii.

¹⁰Tii d' tabad'oo, p'aa hēnh Jesus bahyng noo gó kā, sahōnh hē ta karapee, ta hā h'yy ka'eeh doo, ta hā raweh'ēēh hyb n'aa, ta hā rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hā j'aa etsē do wób né da bēēh, ta ky n'aa bē hā āā her'oot do bē ky dahé dāk do hyb n'aa.

¹¹Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ər h'yy kaha'eeh do hā hajōō nuu me āā ky n'aa etsēē bēēh. Āā ky n'aa etsēē, bē hā tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bē babok hyb n'aa, bē tawén tsyyd bong. Āā ky n'aa etsēē na-āāj hē, ta hejój me tabanoo bē hā sahōnh hē baad hadoo do ta hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē moo bok bē karēn do bē bahajaa hyb n'aa. Āā ky n'aa etsēē, baad hadoo bē hyb n'aa newēē do bē bahajaa hyb n'aa.

¹²Tii d' āā wén ky n'aa etsēē, bē hyb n'aa Jesus ər Wahē N'aa kawehēē dāk hyb n'aa, bē na-āāj hē bē kawehēē dāk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ər h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do na-āāj hē, ji wē raky en'yyim nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahỹỹh

2¹⁻²Hỹỹ kā āā wakāān hedoo doo, Jesus Kristo ər Wahē N'aa p'aa hēnh tabahyng do ky n'aa kā, ta wē ər mamuun do ky n'aa kā, āā karēn dooh nayyw hē bē h'yyb manepēē boo bā Jesus ewäd hyng p'aa hēnh ranoo bā, daap ramenā bā. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metēēh do sa hā ranoo bā paawä, āā maher'oot ranoo bā, sa hā āā ma erih ta ti ranoo bā paawä, bē ky dahé manäh! Daap ramenyyh. ³Bē h'yyb manepēē manä rahe'oot do hā.

Jesus matēēh do pooj jé, hajök badäk hahỹ haw'āāts hē habong do P'op Hagä Do hā rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴P'op Hagä Do majĩ yb da tii. P'op Hagä Do hā tah'yy kawareem da. Sahōnh hē rah'yy kaha'eeh do bahānh takarēn tanu gadāk. Ta daaj hē, ta hā hē tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā da tabajēē suun. Tii bā da tabasoo, takarēn da sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa. “Y né hē P'op Hagä Doo”, näng da, daap tamenyyh bā sahōnh hā.

⁵Dooh bē hyb n'aa es'ee boo bā, hajōō nuu me ti ky n'aa paa y baher'oot bē hā bē mahang y hawäd wät noo gó?

⁶Bē hapäh, da hē ti anäng nä ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaāt doo, jām né hē takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb däng bā. ⁷Badäk hahỹỹ bā habong do rah'yy ganenā né paawä,

da hē Nesaa Do Yb du do dāk tah'yyb metēēk sa hā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawareem do yb tahewaat do tamasoo nä tii, takanasee hyb n'aa nä. Ta ti tameso had'yyt hē, P'op Hagä Do bado hōm bā kā ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸Tii bā da h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kas'ee kăn da badāk hahỹy bā. Ti hadoo né hē Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang Jesus matēēh do hyb n'aa, Jesus bado hōm da sahōnh hē nanäng hejój.

⁹H'yy kawareem do yb kasee bā da, Nesaa Do Yb anoo da ta hā tak'ēp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa näng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰Hajōng baad nadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hēnh hah'ũũm doo. Tabanesaa hēnh rawén hōm, P'op Hagä Do ky n'aa hanām do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanām do raky dahé bā paawä, P'op Hagä Do ed'ēep paawä ta wē. ¹¹P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepēē bong P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kā. ¹²Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē panyyg hanām do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hēnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kā.

Dooh baad hadoo do hā ji h'yy gajēē hōm bā do ky n'aa hahỹy

¹³Äã wakān hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamahän doo, hajōō nuu me P'op Hagä Do wē äã tsebé bē hyb n'aa. Sahōnh hē tadu dahäng do noo gó bē tasēēw hōm, bē h'yyb tym tabed'ēep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wē äã wén tsebé. Bē h'yyb tym tabed'ēep, tsyt hē baad had'op bē babok ta Sahee an'oo bā do hyb n'aa, panyyg heh'äät ub do bē ky daheeh do hyb n'aa na-äāj hē. ¹⁴P'op Hagä Do bē tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanām do bē hā äã maher'oot doo me. Bē tatsyyd bong, Jesus Kristo är Wahë N'aa hejój gó, ta bag gabarēēh doo gó Jesus sii bē babok hyb n'aa. ¹⁵Ti hyb n'aa, wakān haa, bē h'yy gejë hōm manäh. Bē eréd manä baad bē ky daheeh do sahōnh hē bē hā äã metēēk doo, äã ma erih doo me, äã her'oot doo me na-äāj hē.

¹⁶⁻¹⁷Jesus Kristo, är Wahë N'aa hā, P'op Hagä Do är Yb hā na-äāj hē äã ky n'aa etsēē bēēh, bē rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bē rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bē moo boo had'yyt hē hyb n'aa,

baad hadoo do bë her'ood had'yyt hē hyb n'aa na-āāj hē. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahän doo. Ër wē taky ennyw do hyb n'aa, ër h'yyb ennyw däg had'yyt hē tan'oo bä, baad hadoo do ër hā taky däng do ër gahëen tan'oo bä.

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

3 ãã wakään, ta see ky n'aa ãã erih hÿÿ kä. Bë ky n'aa ets'ëe ãäh, nayyw hē jé pad'yyt hē sahōnh hē rapanyyg enä hōm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hē baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado dāk doo da. ²Bë ky n'aa ets'ëe na-āāj hē ãäh, ãã Jesus bed'ëep hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahänh. Tii d' ÿ wén etsëe, dooh sahōnh hē Jesus hā rah'yy kae bä do hyb n'aa.

³Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëe hōm bä ji hā. Tamoo wät né hē ji hā taky däng doo. Bë da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hā bë h'yy ka'eeh doo. Bë da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahänh. ⁴Bë ãã ky daheeh Jesus an'oo bä. ãã hapäh, bë moo boo had'yyt né hē bë hā ãã mejüü doo. ⁵Jesus hā ãã ky n'aa etsëe, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahän baad ub bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bë h'yy ganejë hyb n'aa na-āāj hē.

Jesus hā h'yy ka'eeh do moo nehōnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ãã wakään, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bë ãã mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do moo nehōnh do sa mahang, ãã ma metëek doo da nabok doo. ⁷Tii da ãã wén mejüü, bë hapäh né hē taw'ääts hē ãã babok doo da bë babok. Dooh ãã moo nehōj bä bë mahang ãã babok noo gó. ⁸Dooh ãã awa bä bë waa bag hēnh. Tak'ëp ãã moo bok ãã waa sām hā adëb bä, atsēm na-āāj né hē, bë ãã daap yb mahänh. ⁹ãã karën bä paawä, taw'ääts hē né hē paawä bë hanaa ãã gadoo. Taw'ääts hē paawä tii da, dooh tii da ãã karën ãã adoo bä. ãã daaj hē ãã waa sām, ãã ma sām hā ãã wén moo bok, ãã hā bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰Bë mahang ãã babok noo gó hahÿÿ da bë ãã maher'oot: “Bë an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa”, näk ãäh. ¹¹Tii da ãã wén mejüü, ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa raheer'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bë mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hē tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëeh.

¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó ãã mejũũ ta ti hadoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bä. Taw'ãäts hẽ sa waa sãm hã ramoo bok. ¹³ Bëë kä, ãã wakãän baad habong doo, bë h'yy gejë hõm manä baad hadoo do bë moo bok do hã.

¹⁴ Bë wakãän hedoo do

Jesus hã h'yy ka'eeh do see ky nadahé bä hahỹ ãã ma erih

Paw-Ro erih do heen n'aa (2 Tesaronika 3.17-18)

doo gó ãã mejũũ doo, taw'ãäts hẽ bë metäh sahõnh hẽ sa matym gó. Bë aboo manä ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.^a ¹⁵ Sahõnh hẽ sa matym gó bë metä né paawä, bë ty n'aa gesyng manä ta hã. Dooh bë majĩ tado bä. Bë wakãän had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ bë maher'ood ji wakãän ji kamahãn do ji maher'oot doo da.

Sa hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahỹh

¹⁶ P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw hanoo do bë tah'yyb nãw had'yyt hẽ. ãã ky n'aa etsëë, bë mahang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd had'yyt hyb n'aa.

¹⁷ Y Paw-Ro, bë y hyb n'aa esee. Tagadëëg ub, moh yĩ me né hẽ y berii kãn y bahed'oo doo da. Tii d' bë bahapäh mo haja yĩ. Hahỹ hadoo né hẽ y erih do mo haja yĩ.

¹⁸ ãã karën Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ky enyyw had'yyt hẽ sahõnh hẽ bë hã. Jããm hẽ kä.

^a 3.14 Ta ti hadoo do sii ji wén nawät, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bä, ta h'yyb tawareem kãn baad ub tabawät hyb n'aa kä.

1 TSIMOOT

Pooj já Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

1 ¹⁻² Ỹ Paw-Ro, Kristo Jesus mejũũ do seeh, ỹ edëng òm Tsimoot, hëp ỹ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ỹ hado dāk doo. Kristo mejũũ do see ỹ wén hado dāk, P'op Hagä Doo, èr h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã èr h'yy kasadä do ỹ ramejũũ do hyb n'aa.

Ỹ karën P'op Hagä Do èr Yb, Kristo Jesus èr Wahë N'aa na-ãäj hë ky en'yyim a hã. Ỹ karën òm rat'yyd mehĩĩn, baad òm rah'yyb n'yyim.

Ma matëg oow ky n'aa hahỹỹh

³ Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ỹ bahõm noo gó tak'ëp ỹ betsëë doo da a hã Epeso häd näng do panang bä mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ỹ betsëë a hã, t'ĩĩ hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo. ⁴ Maher'ood sa hã raberéd hõm hyb n'aa panyyg heh'äät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ãäj hë, sa wahë makũ sa häd ketsén do nahänh do raberéd hõm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooh tamasaä bä P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bä, takarën do ji bahapäh. ⁵ Tii da ỹ karën mamejũũ sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩĩ hënh habong do rakamahãn hyb n'aa sa da hadoo doo. Ỹ karën sa da hadoo do rakamahãn, baad hado dāk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'öp madāk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ãäj hë. ⁶ Dooh tii da raboo boo bä nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kãn. ⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawä, sa daaj hë na-ãäj hë dooh rah'yyb mepëë bä rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawä, dooh rah'yyb mepëë bä rahe'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahũũm bä ti ji h'yyb tym gó.

⁹ Dooh P'op Hagä Do an'oo bä ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahỹ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy

kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejää do sa hyb n'aa, sa yb sa yŷn ta wób na-ääj hē dahej'ëep do sa hyb n'aa, ¹⁰sa yŷm, sa patug nadoo do sii he'yŷh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'yŷh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëem h'üüm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hā baad kanejäk do hyb n'aa na-ääj hē. ¹¹Baad hadoo do ky n'aa y hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hā. Ti né hē ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hā yŷ, y metëek hyb n'aa ta wób sa hā. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, er weh'ëeh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehiin do ky n'aa hahyŷh

¹²Y tsebé Kristo Jesus er wahë n'aa wë, y tah'yyb hejoonh doo. Ta hā pé baad had'yyt hē y moo wät y tamejüü doo, ti hyb n'aa hā y tah'yyb däng ta ky n'aa y baher'ood hōm hyb n'aa. ¹³P'ooj ub ta hā y ky n'aa rejā né paawä, ta karapee y no n'aa maso né paawä, y rejā né paawä sa hā, Jesus Kristo y tat'yyd mehiin, dooh ta hā y h'yy kae nä bä do hyb n'aa, dooh y h'yy ganny nä bä P'op Hagä Do t'aah tado bä do hyb n'aa. ¹⁴Tak'ëp né hē er Wahë N'aa ky enyym hā yŷ, nes'aa né paawä yŷ. Hā y tabanoo baad y h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hā. Hā y tabanoo na-ääj hē, baad ta wób y kamahän hyb n'aa. Séd hā ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hā, tii d' né hē tabanoo ji hā.

¹⁵Te hub né hē hahyŷh, taw'ääts hē ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng er mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahänh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahänh baad nadoo do paa yŷh. ¹⁶Ti hadoo né hē, y tat'yyd mehiin, y sa bahänh nesaa do moo wät do paah. Y tawén t'yyd mehiin, ta wób rahegää bä, rahapäh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesygy bä ji. Baad ub Kristo. Hā y tabad'oo do hā rabahapäh hyŷ kă, dooh h'yy kejyŷk pé ta hā. Y tat'yyd mehiin bä, ta wób ta hā h'yy ka'eeh do na-ääj da tat'yyd mehiin, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷P'op Hagä Do né hē sahōnh hē bag'ääs doo. Ti né hē hawäd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapäh doo. Sét ub né tii. Dooh ta see péh. Taw'ääts hē ji wehë had'yyt hē. Taw'ääts hē ta hā ji j'aa etsë had'yyt hē. Yŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

18-19Tsimoot, tah ŷ hadoo doo, òm ŷ mejũũ hahŷŷh, baad mamoo wäd, baad mama met'ëëg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hēnh ma metëëk do na-ãāj hē. Taw'ãäts hē Jesus hã mah'yy kae had'yyt hē. Baad awäd, a h'yyb tym òm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Òm ŷ mejũũ do baad tanu kejäk P'op Hagä Do kyyh hã p'ooj ub a hã ta rod n'aa rahe'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bã sa h'yyb tym sa hã metëëk doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. 20Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresän häd enäh doo. ŷ ah'eed h'ũũm, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ŷ bahaëëj däk. Tii d' ŷ wén d'oo sa hã, rabahapäh hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do ji ky n'aa rejã bã.

P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahŷŷh

2 Pooj jé tak'ëp péj ŷ betseë a hã, P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hē sa hyb n'aa. Taw'ãäts hē na-ãāj hē P'op Hagä Do ji j'aa etsë sahõnh hē sa hyb n'aa. 2Taw'ãäts hē ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëë né tii d' ênh. Taw'ãäts hē ji ky n'aa etsëë né tii, baad ub, h'yyb nyw gó, P'op Hagä Do karën doo da, tsyt hē ta wë ër bahajaa ër babok hyb n'aa. 3P'op Hagä Do ji h'yyb tym dëëb gen'aak ta hã ji ky n'aa etsëë doo. Baad ti ta hã. 4Takarën sahõnh hē badäk hahŷŷ hã habong do tabed'ëëp nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapäh hyb n'aa. 5Jããm né hē sét hē P'op Hagä Doo. Jããm né hē sét hē sahõnh hē badäk hahŷŷ hã habong do rod n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do wë ji mahũũm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hē tii. 6Ta daaj hē ti takan'oo däk dajëb hã, sahõnh hē badäk hahŷŷ hã habong do tabed'ëëp hyb n'aa. Ta daaj hē takan'oo däk dajëb hã ër ted'ëëp do sãm. Ti né hē ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahŷŷ hã habong do sa hã P'op Hagä Do metëëh doo. 7Ta ti ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa ŷ P'op Hagä Do wén sëëw hõm, ta ky n'aa rod, ta mejũũ do ŷ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hã ŷ ma metëëk hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ŷ tasëëw hõm panyyg baad hadoo do ŷ ma metëëk hyb n'aa sa hã. Dooh daap ŷ menä bã. Né hup ŷ né hē tii.

8Ti hyb n'aa ŷ karën jé pad'yyt hē rakahet'aa bã P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëë. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëëh bã p'op raky n'aa etsëë bã, taw'ãäts hē baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hē ky n'aa

ets'ēē doo, dooh rakawaj'āān bā ta wób sa wē, dooh raky kedag bā ta wób sa hā. ⁹Rakahet'aa bā P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, ȳ karēn ȳȳj dooh rakametā bā sa saroor hyb n'aa. Taw'āāts hē dooh rapadedāg bā nu meby n'aa nāng doo. Taw'āāts hē taw'āāts hadoo do rapadedēēk. Taw'āāts hē dooh rakametā bā ta see mo n'aa hado dāk do sa sēēn ramahetsooh doo me. Taw'āāts hē dooh rakametā bā k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb me, perora hād nāng doo me, saroor tak'ēp ky n'aa gebah doo me na-āāj hē.^a ¹⁰Taw'āāts hē ȳȳj P'op Hagā Do hā raky daheeh rahanāng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hā. ¹¹Taw'āāts hē bag hēnh, rakanasab'ee doo gó rama kametēēk P'op Hagā Do ky n'aa. ¹²Dooh ȳ an'oo bā ȳȳj rama met'ēēg bā ajyy. Dooh ȳ an'oo bā ȳȳj ramejō bā ajyy. Bag hēnh ȳ karēn ȳȳj rabab'ēēh, ramaa newēē, Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa bā. ¹³Tii d' ȳ wén edoo, pooj jé P'op Hagā Do pahuuj wāt Adāw, ta jawén Ewa. ¹⁴Dooh aj'yy tado bā Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagā Do mejūū do ky nadaheeh doo. ¹⁵Ti hadoo né hē rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagā Do ed'ēēp da nesaa do mahānh, Kristo hā rah'yy kae had'yyt bā, ta wób rakamahān had'yyt bā, rakanasabé bā, P'op Hagā Do karēn doo da rabok bā.

Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ji asēēw hōm do ky n'aa hahȳȳh
3 Te hub né hē hahȳȳh: Jé karēn pé ta h'yyb gó Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, sa hagā n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. ²Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ub tabawāt Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hagā n'aa tabahadoo karēn doo. Taw'āāts hē dooh baad nadoo do rahapāh pé ta hā. Taw'āāts hē sét ub ta ȳym. Taw'āāts hē dooh ta ȳym tawad'ii bā ȳynh see sii. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē ta h'yyb tamahūūm. Taw'āāts hē tah'yy keb'aah nesaa do hā. Taw'āāts hē ta wób hā baad ta h'yyb, ta hā raweh'ēēh hyb n'aa. Taw'āāts hē baad tagadoo ta wób ta tób yt hā. Taw'āāts hē tahajaa ta wób tama metēēk P'op Hagā Do panyyg hā. ³Taw'āāts hē dooh jarakē hedoo do heēēk do tado bā. Taw'āāts hē da dooh kahep'uuk do tado bā. Taw'āāts hē ta wób baad taky n'aa en'yym, dooh tamebaaj bā. Taw'āāts hē dooh dajēēr tahyb n'aa hūūm bā. ⁴Taw'āāts hē baad tah'yyb mahūūm ta panaa. Taw'āāts hē ta taah tametēēk raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ēēh hyb n'aa sa yb.

^a **2.9** Tii da Paw-Ro wén mejūū, ȳȳj wē ta wób raty gapanad'ēēk hyb n'aa, ta s'ee hēnh sa h'yyb nawāt hyb n'aa.

⁵Ta panaa baad h'yyb manahũũm doo, dooh tahaja bã Jesus hã h'yy ka'eeh do tah'yyb mahũũm bã. ⁶Dooh taw'ãäts hẽ tado bã papuuj Jesus hã h'yy kae dāk do sa wahẽ n'aa. Papuuj Jesus hã h'yy kae dāk do tado bã paawä, nepäh ta daaj hẽ, ta hã hẽ tah'yy kasabé bã. Tah'yy kasabé bã, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da, Dijab^b taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷Taw'ãäts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh sa wahẽ n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hã, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa hã na-ãäj né hẽ. Dooh hyb n'aa raky n'aa rejää pé tii bã. Tii bã dooh Dijab haja bã sa hã.

Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahỹỹh

⁸Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa masa n'aa sa hã. Taw'ãäts hẽ ta wób weh'ëẽh do tii. Taw'ãäts hẽ ky kaneh'ỹýt doo. Taw'ãäts hẽ dooh jarakẽ hedoo do heẽek do tado bã. Taw'ãäts hẽ dooh tawad'ii bã dajëẽr tagadoo hyb n'aa. ⁹Taw'ãäts hẽ baad rababoo had'yyt hẽ, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. Taw'ãäts hẽ sa h'yyb gó rabenyyw had'yyt hẽ baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëẽh doo, ër ky daheeh doo. ¹⁰Taw'ãäts hẽ pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bã, baad ramoo boo bã, baad raboo bã, ji anoo Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹Ti hadoo na-ãäj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa masa n'aa sa yỹm. Taw'ãäts hẽ ta wób weh'ëẽh do tii. Taw'ãäts hẽ dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ãäts hẽ kaja hẽ denaa hẽ sa h'yyb ramahũũm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ ramoo bok do hã baad né hẽ ramoo bok.

¹²Taw'ãäts hẽ sét ub ta yỹm, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa masa n'aa hã. Taw'ãäts hẽ baad tah'yyb mahũũm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ãäj hẽ. ¹³Baad ub Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa masa n'aa ramoo boo bã, ta wób raweh'ëẽh da, ta wób raky daheeh da sa hã. H'yyb neỹỹm doo me rahajaa tii bã raheer'ood bã nyy da Kristo Jesus hã ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëẽh do hahỹỹh

¹⁴Nayyw hẽ y karẽn a wẽ y bahõm. Ti hadoo né hẽ õm y ma erih hahỹỹh, ¹⁵y tahewad bã mabahapäh hyb n'aa y erih do hã, nyy da P'op Hagä Do karẽn ta karapee rababok. P'op Hagä

^b 3.6 Gereg kyy me ramaneëẽnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

Do hedëb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanäm do ta wób hã metëëh doo, panyyg hanäm do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hë ta T'aah ky n'aa ër hã P'op Hagä Do metëëh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät.

Baad had'op do né hë Kristo P'op Hagä Do Sahee metëëh.

Ãäs rahapäh.

Ta ky n'aa rahe'ood hõm badäk hahÿ häj n'aa babuuj sa hã.

Badäk hahÿ haw'ääts hë habong do wób rah'yy kae däk ta hã.

Hÿ pong jé ta wë tabasëëk P'op Hagä Do an'oo bä.”

Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahÿÿh

4 Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëëh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëëk doo. ² Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hë metëëk ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ääts hë hadoo do hã. ³ Ramejũũ ji kanatëë. Ramejũũ ji nawa ji nawëh ta nawë wób. Dooh taw'ääts hë tado bä ta ti rametëëk doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hë sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ääts hë sahõnh hë ër gadoo P'op Hagä Do hã ër h'yyb tsebé doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. ⁵ Sahõnh hë baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëë do hyb n'aa na-ääj hë ta hã.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ta ti ÿ mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã mama met'ëëg bä, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da õm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa ër ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'yyb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hã, h'yy gatemah do sa panyyg hã. Mah'yyb ehód had'yyt hë P'op Hagä Do karën do hã, baad takah'ũũm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karën doo. ⁸ Taw'ääts hë ji hub ji metëëk ji karajan hyb n'aa. Taw'ääts hë ta bahãnh ji ma kametëëk P'op Hagä Do karën do hã. Baad ub ti ji hã wawëë hë ji bawät nä bä, hÿ pong jé ji awäd bä na-ääj hë.

⁹Te hub né hē ta tii. Taw'āāts hē sahōnh hē ky daheeh. ¹⁰Baad ub P'op Hagä Do karēn do ēr ma kametēek do hyb n'aa tak'ēp ēr moo bok, tak'ēp ēr ma metēek, baad ēr baher'oot ta ky n'aa. Dooh ēr h'yy gejë bā ta hā. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do hā ēr h'yy kasadā. Sahōnh hē sa h'yyb tym dēeb tii. Jesus hā h'yy ka'eeh do ti ted'ēep. ¹¹Mama met'ēeg, mamejō na-āāj hē sa hā sahōnh hē ōm ŷ ma erih doo.

¹²Man'oo ōm raty n'aa gesygy manā pahēew nā mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahān, baad ub Jesus hā mah'yy kae, baad menytyw a h'yyb tym, a hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rabahapāh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ŷ kanajaa nā bā, ŷ karēn maner'ood had'yyt hē P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Maher'ood sa hā ta ky n'aa. Mama met'ēeg sa hā. ¹⁴Baad mahyb n'aa matakä P'op Hagä Do Sahee anoo do a hā mamoo wät hyb n'aa. A hā tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hā raheer'oot noo gó a hā tah'yyb dāng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa a nuu gó sa moo radatoonh^c noo gó. ¹⁵Baad mamoo wäd ta ti ōm ŷ mejūū doo. Ta hā had'yyt hē h'yyb dāg. Tii bā da, Jesus karēn do hā a h'yyb kahūūm magyys hē tii b' sahōnh hē rabahapāh.

¹⁶Baad kanā a daaj hē. Baad manā ti mametēek doo, baad had'yyt hē mametēek hyb n'aa. Tii d' had'yyt hē madoo bā, P'op Hagä Do ed'ēep da ōm. Mametēek do ky dah'eeh do na-āāj hē ted'ēep da nesaa do mahānh.

5 Manabuuj gedo manā ajyy wehēh hedoo doo. Kaja hē denaa hē mamaher'ood sa hā. A yb hadoo man'oo bā sa hā. Ajyy wanehēh nā doo, hanām gó er'ood sa hā. A h'ŷj ky n'aa hadoo man'oo bā. ²ŷj wehēh hedo padēek doo, baad er'ood sa hā, a ŷj hā maber'oot doo da. ŷj wanehēh nā doo, baad er'ood sa hā. A ānh ky n'aa hadoo man'oo bā. Baad had'op doo da mabad'oo sa hā.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahŷj

³Mamasaa ŷj patug tema bok do sa mab hē haj'eenh doo, wakān temah doo. ⁴ŷjnh patug tamah do ta taah nyy bā, ta tataah nyy bā, taw'āāts hē ti né hē mas'aa ta hā. Taw'āāts hē ti né hē mas'aa sa wakān, tii da P'op Hagä Do karēn do hyb

^c 4.14 Tsimoot P'op Hagä Do asēew hōm do heen n'aa tii.

n'aa ji hã. Taw'ãäts hẽ sa yb, sa ỹyn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ëed is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bã. ⁵Ỹynh patug tamah do wakãan tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hã tadaab yyp. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe adëb bã, atsëm na-ãäj hẽ tamasa hyb n'aa ta hã. ⁶Ỹynh patug tamah do ajyy hã had'yyt h'yyb däk doo, edëb né paawä, dajëp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. ⁷Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa y mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. ⁸Jé wakãan näng péh, tamanasa do ta wakãan, ta yb, ta ỹyn nahag'ãas doo, teréd hõm Jesus ky n'aa ër h'yy kaha'eeh doo. Jesus hã h'yy kana'eeh do bahãnh däg sa h'yyb nesaa do hã.

⁹Ji erih ỹynh patug tamah do häd ji masa do pan'aa sa häd kerih do heen n'aa hã, ⁶⁰ta baab bahãnh tabahado däk bã, ta patug makü wanadii do paah, ¹⁰taky n'aa etsä bã baad hadoo do tamoo wät do hã, baad ub ta taah tawä bã, baad ta wób tagado bã ta tób bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasa bã, tat'yyd mehĩin bã kas'uut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bã. Tii d' tado bã ji erih ta häd ji masa do pan'aa heen n'aa hã.

¹¹Taw'ãäts hẽ dooh ji erii bã patug tema bong do wanehẽh nã do sa häd ji masa do pan'aa heen n'aa hã. Aj'yy hã rah'yy kejäg bã sa häd ji erii däk do jawén paa bã paawä, reréd hõm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hẽnh. ¹²Ti tahado bã sa daaj hẽ raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hã raky kajäk do raky keh'ỹyt do hyb n'aa. ¹³Moo nehõj padäg da patug temah do wób rawanehẽh nã bã ji masaa bã. Boo kahah'ũnh da ta wób sa tób hẽnh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raheer'oot. Ta wób kyy hã da ranu toonh. Raheer'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴Ti hyb n'aa hã ỹy pé taw'ãäts hẽ patug tema bong doo, wanehẽh nã doo, p'aa hẽnh raketëe. Na metaah. Taw'ãäts hẽ baad rabahag'ãas sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ãäts baad had'yyt hẽ rababok, dooh ër majĩ ky n'aa rejãã pé do hyb n'aa ëer. ¹⁵Ta ti ỹ wén her'oot, ỹyj patug tema bong do wób raberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé däk.

¹⁶Ỹynh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bã ta wakãan mahang, taw'ãäts hẽ ti tahag'ãas, tamasa. Dooh taw'ãäts hẽ tado bã tadaab yb bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa ỹyj patug tema bong doo, wakãan temah doo. Ta wakãan nyy bã, ti né hẽ hag'ãas.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahỹỹh

17-18 Hahỹỹ da P'op Hagã Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: “Taw'ãäts hẽ ji anoo tiriig uuh tabawa boo yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bã tanawa hyb n'aa”,^d nãng mã P'op Hagã Do kyyh. “Taw'ãäts hẽ moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo”,^e nãng mã na-ãäj hẽ ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ãäj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do sãm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

19 Mamaa newë manã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bã. Pawóp hẽ, tamawoob hẽ tado bã ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakã sa kyyh. 20 Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bã, ji nabuuj gedoo sahõnh hẽ sa matym gó, ta wób rajeỹỹm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. 21 P'op Hagã Doo, Kristo Jesus, ãas P'op Hagã Do pa hab'ëeh do na-ãäj sa matym gó òm ỹ mejũũ baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh hẽ a hã ỹ mejũũ doo. Taw'ãäts hẽ baad ub a h'yyb sahõnh hẽ sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hẽ a najiis rado bã, a najiis ranado bã na-ãäj hẽ.

22 Mahyb n'aa jóh manã a moo madatoonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jóh bã, nepäh òm ta h'yyb hata hado däk nesaa do tamoo wät do paa hã. Taw'ãäts hẽ baad makan'yyh, baad had'yyt hẽ mabawät hyb n'aa. 23 Meëg had'yyt manã naëng. A nahëë hyb n'aa taw'ãäts hẽ mahäd eëek na-ãäj uwa bëeh hejoonh doo, mah'yy gamahỹỹnh do hyb n'aa, mah'yy gamahỹỹnh do badoo wät hyb n'aa.

24 Wyt ta maab hẽ nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bã ji bahapäh hyb n'aa, wyt ta maab hẽ nesaa do ramoo bok doo. Kejën nã nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kã ji bahapäh. 25 Ti hadoo né hẽ baad hadoo do hã. Wyt ta maab hẽ baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapäh.^f

^d 5.17-18 Dew-Teronom 25.4

^e 5.17-18 Rukas 10.7

^f 5.25 Nayyw hẽ ji nahapäh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooh Paw-Ro karën bã Tsimoot hyb n'aa jóh bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa pan'aa tabasëm bã.

Karom kanep'aak do Jesus hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

6 Taw'ãäts hẽ sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehẽẽ had'yyt hẽ, P'op Hagã Do ta wób raky n'aa narejãã hyb n'aa, ẽr metẽẽk do raky n'aa narejãã hyb n'aa na-ããj hẽ. ²Doo h taw'ãäts hẽ tado bã sa kariw n'aa raty n'aa gesyyg bã sэд demuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ ta bahãnh ramoo bok sa kariw n'aa wẽ, sa wakããn rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hã rakamahãn do hyb n'aa na-ããj né hẽ.

Mama met'ẽẽg ta ti a hã ÿ metẽẽk doo. Mamaher'ood sahõnh hẽ sa hã raky daheeh hyb n'aa.

Taw'ãäts hẽ ji h'yy gadajang ji wẽ hanãng do hã ky n'aa hahÿÿh

³Jé te hub nadoo do ma metẽẽk péh, Jesus Kristo ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagã Do ky n'aa ẽr mahetẽk do ky nadaheeh péh, ⁴ta daaj hẽ ta hã hẽ tah'yy kasab'ee tii. Doo h tahapãh pé ta tii. Tak'ẽp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ãã raky kedag bã. Nahẽẽ hado dãk ta ti sa hã. Ta ti han'aa hyb n'aa jewẽs doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejãã doo, daap tah'yy ganãng do ta wób hã. ⁵Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hẽ. H'yy gatema bok. Ta see hado dãk sa h'yyb. Doo h sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bã. P'op Hagã Do hã rawén h'yyb dãk, dajẽẽr hyb n'aa red'oo.

⁶P'op Hagã Do karẽn doo da ji aboo bã, tak'ẽp baad hadoo do tanoo né ji hã, ji h'yy gadajaa bã ji wẽ hanãng do hã, doo h ji hyb n'aa hũũm bã ti bahãnh. ⁷Doo h ji manaa pé ji henãng noo gó. Doo h né hẽ ji mahũũm pé ji dajẽp noo gó. ⁸Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad ji tsebẽ ji waa nyy bã, ji saroor enã bã. ⁹Ta wób, tak'ẽp ma nãng do karẽn do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hã h'yyb tatuk doo. Kadẽẽ bẽẽh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarẽn do hã. Rah'yy karẽn do nes'aa d' sa hã, kasuud bong da, doo h d' rahyb n'aa jawyg wäd bã sa hã, sa daaj hẽ rakawatsik da. ¹⁰Dajẽẽr ji kamahãn doo, hajõng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajẽẽr rakamahãn do hyb n'aa, reréd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hẽ rabahoop rakarehejãã doo, tak'ẽp dajẽẽr rakarẽn do hyb n'aa.

Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do karẽn do hã ji h'yyb dãk do ky n'aa hahÿÿh

¹¹Õm Tsimoot, P'op Hagã Do sii hawät doo, tii d' madoo manãh. Baad hadoo do hã h'yyb däg. P'op Hagã Do karẽn do hã mah'yyb däg. P'op Hagã Do hã h'yy kae had'yyt hẽ. Ta wób makamahãn had'yyt hẽ.

H'yy gajëë hõm manä P'op Hagä Do karën doo da mabawät do hä. Kaja hë denaa hë had'yyt hë er'ood ta wób sa hä. ¹²Jé tsyym kas'ÿÿ doo, tak'ëp né hë rawaj'aah raj'aa ketsë do sãm ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karën tak'ëp mah'yyb däg Kristo karapee heh'äät do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hë mabawät hyb n'aa kä. Ta ti hyb n'aa òm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajök do ramaa newëë bä, baad ub mabaheer'oot noo gó Jesus hä mah'yy ka'eeh doo.

¹³P'op Hagä Doo, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do tabed'ëep. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hä Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó òm ÿ mejüü hahÿÿh: ¹⁴Baad mamoo wäd òm ÿ mejüü do hä, òm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wät do hä Jesus Kristo ër Wahë N'aa matëëh bä kä. ¹⁵Jesus Kristo matëëh da P'op Hagä Do an'oo bä, tah'yyb däng noo gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, sahõnh hë weh'ëëh doo. Jääm né hë ti sahõnh hë bag'ääs doo. Sahõnh hë badäk hahÿ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa. ¹⁶Sét né hë ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä p'eets hë ta hä ji kaja bä. Dooh hapäh péh, tabad'op hë da ji ty gepëëh. Taw'ääts hë sahõnh hë raweh'ëëh tii. Taw'ääts hë né hë tak'ëp tahaj'ap doo me tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁷Mamejõ badäk hahÿÿ bä tak'ëp wekâp do sa hä, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hä rah'yy kanasadä hyb n'aa sa ma hä. Nayyw hë tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hä ji h'yy kasadëë bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä rah'yy kasadä. Ti né hë tak'ëp hanoo do ji hä sahõnh hë ji karën do ji h'yyb tsebë n'aa. ¹⁸Mamejõ wekâp do sa hä, baad hadoo doo, masa doo, sa wë hanäng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ääts hë hajõng do sa mo haj'aa taw'ääts hë hadoo doo. Taw'ääts hë wë bedoh do ramasa. ¹⁹Tii d' radoo bä da, ti anäng da ta sãm heh'äät do nahänh do ragadoo do pan'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do wë. Edëb had'yyt do ragadoo tii bä.

²⁰Tsimoot, baad manä a hä P'op Hagä Do anoo doo. Baad kanä P'op Hagä Do panyyg nadoo do daap kaher'oot do mahänh. Maky gado manä karën do a hä ky kedak doo, “h'yy ganäng do ky n'aa” daap ramaneëënh do hä. ²¹Ta wób raky dahé däk ta ti ky n'aa, ti raberéd hõm Jesus hä rah'yy ka'eeh do paah.

ÿ karën P'op Hagä Do ky ennym bë hä. Jääm hë kä.

2 TSIMOOT

Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1 Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejũũ ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bã, hÿ pong jé ta pa had'yyt hẽ ji bawät da. Ti né hẽ ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahãñ doo.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ãäj hẽ ky en'yym a hã. ÿ karën õm rat'yyd mehiĩn, baad õm rah'yyb n'yym.

Taw'ääts hẽ h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Do wẽ ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagä Do wẽ ÿ moo wät hëp ÿ hanãm doo me, wahëh ÿ makũ rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ õm ÿ ky n'aa etsëë bã, adëb bã ÿ ky n'aa etsëë bã, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bã. ⁴ Tak'ëp ÿ karën õm ÿ bahegã paawä, tak'ëp ÿ tsebé hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hã ÿÿ mabaoot do ër ketyn hõm bã. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'öp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ÿÿn Ew-Nis häd näng do hadoo né hẽ mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ÿÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagä Do Sahee dooh ji eÿÿm bã tan'oo bã. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahãñ doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hã.

⁸ Ky hebyy manä Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawäts gëet do hyb n'aa. Taw'ääts hẽ P'op Hagä Do hejój me mabahoop nemon ÿÿ ër rarejã bã panyyg hanãm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do né hẽ ti ër hed'ëep do paa banesaa do mahãnh. Ër tasëew hõm tsyt hẽ ta wẽ, takarën doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky ennym ër hã, ër takamahãñ, nes'aa né paawä ëër. ¹⁰ Hÿÿ kã, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hã ër hã taky ennym, ër takamahãñ, ër hã tametëeh. Kristo ahäj jëng dajëb hejój paah.

Ër da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hä tametëeh ër hä ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa. ¹¹P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejüü do na-ääj hë ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹²Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëet doo. Ti hado né paawä yÿh, dooh ÿ hebyy bä ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hä ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ääs ta ky n'aa hä ÿ tanoo doo, tamatëeh bä kä.

¹³Menyyw had'yyt hë a h'yyb gó a hä ÿ ma met'ëeg wät doo. Taw'ääts hë hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ääts hë Jesus hä mah'yy kae had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë makamahän had'yyt hë. Ër hajaa Jesus hä ër h'yy ka'eeh, ta wób ër kamahän, séd ër h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hä. ¹⁴P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hä P'op Hagä Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵Mahapäh né hë, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häd näng do häj n'aa bä hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ääj né hë ÿ reréd wät.

¹⁶ÿ karën Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehïin Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, hajõo nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bä hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts gëet do hä. ¹⁷Roma bä takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hë, ÿ tawyyd kän. ¹⁸ÿ karën Jesus Kristo, ër wahë n'aa, t'yyd mehïin Onesip hä, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hë tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2 Õm kä tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hä mah'yy ka'eeh do hä. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ²Ta ti mamaa napäh do ÿ metëek doo, hajök her'oot doo, ÿ karën matab'ëes ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metëek hajaa doo kä.

³Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ääj hë rahoop doo. Ti hadoo taw'ääts hë nemon yÿ magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejää do na-ääj né hë. ⁴Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Õm na-ääj hë, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manä Jesus ër wahë n'aa manejúü do hä. ⁵Jé tsyym kas'yÿ doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsë

do sām, kas'ŷŷ do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahé bā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē kas'ŷŷ doo, waj'aah do hadoo mabad'oo. Taw'āāts hē baad maky daheeh Jesus ōm tamejũũ doo. ⁶Taw'āāts hē jé gëew gó tak'ëp moo wāt doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ëeb. Taw'āāts hē tii d' mabahadoo. Tak'ëp baad ub mama met'ëeg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sām magadoo hyb n'aa. ⁷Mahyb n'aa newë ta ti a hā ŷ her'oot doo. Tii d' madoo bā, ōm P'op Hagā Do h'yy gan'yyh sahōnh hē mabahapāh hyb n'aa takarēn doo.

⁸Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganā wāt do dajëp do paa P'op Hagā Do an'oo bā, Dawi makū panaa paah. Ti ky n'aa hanām do rod n'aa ŷŷh. ⁹Ti ky n'aa hyb n'aa ŷ rarahejāā, ŷ rawén moo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ëep do hadoo ŷ ran'oo bā. Tii d' né paawā ŷ rabad'oo, P'op Hagā Do kyyh dooh takamaw'yyd bā. Dooh mesoo péh. Ta ti awād had'yyt hē badāk hahŷ haw'āāts hē. ¹⁰Ti hyb n'aa ŷ gadoo né hē ŷ ahoop do sa mo haj'aa. ŷ wén gadoo tii, P'op Hagā Do asëew hōm do sa hyb n'aa, ramaa napāh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ëep hyb n'aa, banām doo hēnh ta sii ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo had'yyt hē hyb n'aa.^a ¹¹Te hub né hē hahŷŷh:

Kristo hyb n'aa ji dajëb bā,
ta sii ji baboo dāk da.

¹²Ji gado bā had'yyt hē ji ahoop do Kristo hyb n'aa,
ji bag'āās da ta sii.

Kristo ji ky n'aa jejën bā,
ji na-āāj hē ta ky n'aa jejën da P'op Hagā Do hā.

¹³Dooh né paawā baad ji awād bā had'yyt hē Kristo sii,
ji tahagāā had'yyt hē,
ji takamahān had'yyt hē.
Dooh tahaja ta daaj hē taky kehŷŷd bā.

Taw'āāts hē ji moo wāt P'op Hagā Do gen'aak do ky n'aa hahŷŷh

¹⁴Mamaher'ood ta wób sa hā a hā ŷ her'oot doo. P'op Hagā Do matym gó mamejō sa hā raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'āā. Dooh baad tado bā ji ky kedak doo. Taw'āāts hē nado ti maa new'ëe do sa hā. Tarejāā maa new'ëe doo. ¹⁵Taw'āāts hē baad mama met'ëeg

^a **2.10** Paw-Ro ky dawuh bā paawā tanahoop hyb n'aa, dooh paawā raky n'aa napëe bā Jesus ky n'aa. Dooh redëb bā tii bā P'op Hagā Do wë. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo tahoop doo.

P'op Hagä Do ky n'aa, P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa mamoo wät doo. Taw'ääts baad hadoo do moo wëed mabahadoo. Baad y wén karên mamoo wät, manu manebyng hyb n'aa mamoo wät do hã, baad ub mama metëek hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manäh, P'op Hagä Do nahapäh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manä sa sii. Dewë hã magyys hẽ ta ti hedoo do rababoo däk P'op Hagä Do mahãnh. ¹⁷ Kah'üüm rama metëek doo, nahëe saraa ji hã ket'ëe hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do ky n'aa. Ër ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd bã ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama metëek. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëe do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub né hẽ tii. Tahajaa ta kyy hã ji h'yy kasadëe bã. Dooh taky kahyÿd bã. Hahyÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh ta hã h'yy ka'eeh doo.” Hahyÿ da ji tamejũũ: “Taw'ääts hẽ nesaa do mahãnh dawëe rakan'yyh Jesus sa wahë n'aa ramaneëenh doo.”

²⁰ Tak'ëp ma näng do tób bã ti anäng waa hood k'ääts tęg gabarëeh do s'ëeb ta wób, k'ääts tęg hawak do s'ëeb ta wób. B'aa s'ëeb, tsäng s'ëeb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëeb, hanäm do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ëeb, hanäm do hood nado tii.

²¹ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Ji daaj hẽ baad ji kanä bã nesaa do mahãnh, hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do ji moo wät hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asëew hõm tsyt hẽ. P'op Hagä Doo, ër Kariw N'aa ma hã ër hajaa ër moo boo bã tii bã, tsyt hẽ ër tabasëew hõm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb hadoo do nesaa do hã mahãnh. Taw'ääts hẽ baad hadoo do hã mah'yyb däg. Mahüüm had'yyt hẽ Jesus hã mah'yy ka'eeh doo. Mahüüm had'yyt hẽ P'op Hagä Do makamahãnh doo, a da hadoo do makamahãnh do na-ääj né hẽ. Mahüüm had'yyt hẽ a h'yyb hanäm do sa hã. Tii da y karên mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb näm doo gó Jesus hã raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manä daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hẽ du n'aa kawajään doo gó raky kedak doo. ²⁴ P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ääts hẽ dooh ky ked'aak do rado bã. Taw'ääts hẽ kaja hẽ denaa hẽ sa h'yyb ramahüüm sahõnh hẽ sa wë. Taw'ääts hẽ da baad rama metëek. Taw'ääts hẽ dooh renyyw bã h'yy gaëenh doo.

²⁵ Taw'ääts hē kaja hē denaa hē rama metëëk sa hā ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bä, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kä baad däg p'aa hēnh sa h'yyb tym hanäm do hā kä. Baad rakanä däk tii bä sa hā Dijab^b wadii do mahānh, tamesoo do paa mahānh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarēn do ramoo bok hyb n'aa.

Sahōnh hē gawatsig hōm do pooj jé panyyg n'aa hahÿÿh

3 Mahyb n'aa es'ee ti hahÿÿh: Sahōnh hē gawatsig hōm do pooj jé, tak'ëp da tanesaa ji hā. ² Sa hā hē had'yyt hē rahyb n'aa newëë da ti noo gó. Rahyb n'aa hūūm magyys hē da sa ma. Sa daaj hē raj'aa etsë da. Sa hā hē rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj hē raky n'aa rejää da. Sa yb, sa ÿÿn, dooh d' raky dahé bä. Dooh d' taw'ääts hē tado sa hā ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëë bä. ³ Dooh da rakamahān péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejää da. Dooh da sa h'yyb ramedug bä nesaa do hā. Dooh d' rat'yyd mehīn péh. Sahōnh hē da rarejää rakarēn doo da. Dooh d' ragenaag bä baad hadoo doo. ⁴ Baad raky kenāw né paawä, ta wób da raky n'aa her'oot sa majī hā. Daap hē ragado nyh sa h'yyb tym. Sa daaj hē sa hā rabahajaa, sa hā. Rah'yy karēn do rakamahān da. Dooh da P'op Hagä Do hā rakamahān bä. ⁵ P'op Hagä Do karēn do ramoo bok ji edoo né paawä, j'ooj madäk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëë kanä da ta ti hedoo do sa mahānh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bä. Tii bä rahajaa rawedii ÿÿj wób h'yy gatemah doo, ta ti ÿÿj raky süüt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ÿÿj hajōng sa hā nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ÿÿj ta tii d' had'yyt rakarēn rama kametëëk, dooh paawä rahaja bä rah'yy kadawuung bä baad hadoo do ky n'aa hā. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa majī tii. Janes, Jām häd enäh do hadoo tii, Mosees hā rah'yy kawapëen do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karēn wäd ta tii, heh'äät ub nadoo do hyb n'aa ta hā rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahōnh hē rah'yy genäh da sa hā. Ti hyb n'aa dooh da rahūūm bä ta bahānh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jām häd enäh do paah.

^b **2.26** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

Taw'ääts hē ji ky dahé had'yyt hē P'op Hagä

Do panyyg ji hã rama metëëk doo

¹⁰ Mahapäh né ti ŷ ma metëëk doo, nyy da ŷ bawät do baad ub, h'ëëd hyb n'aa ŷ bawät. Mahapäh né ti nyy da ŷ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ŷ bawäd wät, nyy da sahõnh hē ŷ kamahãn, nyy da h'yy ganajëë hõm doo me ŷ bawät ŷ rarejã né paawä. ¹¹ Mahapäh né hē nyy da ŷ rarejãã, nyy da ŷ bahoop do sa mooh. Mahapäh né hē ti nyy da ŷ rano n'aa masoo panang Än-Tijoka, Ikonijo, Ris häd enäh doo bä. Sahõnh hē ta ti ŷ ahoop do mahãnh, ŷ rarejãã do mahãnh ŷ P'op Hagä Do ed'ëëp. ¹² Sahõnh hē P'op Hagä Do karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejãã né da. ¹³ Nanäng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim doo, ti bahãnh däg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ääj né da sa hã. ¹⁴ Õm kä, baad maky dahé had'yyt hē ŷ karën, a hã rama metëëk do paa hã. Mahapäh né ti baad a hã mama kametëëk do paah, baad mabahapäh hyb n'aa òm ma metëëk do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó òm rama met'ëëg wät tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti òm tah'yy gan'yyh, mabahapäh hyb n'aa nyy da òm P'op Hagä Do bed'ëëp Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hē P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hē ti hanoo. P'op Hagä Do né hē ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanäm do ji metëëk. Ta tii hã ji metëëh ta wób sa hã resõots hõm doo. Ta tii hã ji ma metëëk ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metëëh nyy da P'op Hagä Do karën doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kä, ramaa newë bä, raky dahé bä, baad né hē P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bä sahõnh hē baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4 Kristo Jesus matëëh bä kä taky n'aa etyy da sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong doo, hedëp doo, dejëp do na-ääj hē. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ääs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ääj hē òm ŷ mejüü hahÿÿh: ² Maher'ood panyyg hanäm do sahõnh hē sa hã. Maher'ood sa hã rakarën bä ramaa newë bä, rakanarën bä na-ääj né hē. Maky geãm sa hã baad ranaboo bä. Manabuu j gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hã, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó mama met'ëëg sa hã. ³ Tii d' ŷ wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën

bä ramaa newë bä panyyg heh'äät ub do hä ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëëk hyb n'aa sa hä. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kän da panyyg daap menyyh doo. ⁵Öm kä, baad menyyw had'yyt hë a h'yyb tym kä. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejãã doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hä. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hë, a hä P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶Tii d' y wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa y radaj'ëëp. P'op Hagä Do hä y kan'oo däk y dajëp bä. ⁷Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'yÿ do hadoo paa yÿh. Tak'ëp y moo wäd wät Jesus ky n'aa y her'oot do hä. Y haja däk hä y P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'yÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo yÿh. Dooh paa hëp y y eréd bä Jesus hä y h'yy ka'eeh doo. ⁸Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bä, y gadoo da y moo wät do sãm, P'op Hagä Do karën doo da y moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'õõs doo me sahõnh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä y tii. Hä y had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ääj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh
⁹Y karën paawä nayyw hë mabana wë yÿ, ¹⁰Demas y teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëëk do hä tah'yyb däg däk, takamahän kän, y tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Èr hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹Jããm né Rukas haym hata yÿ. Mabana bä da, y karën mamana a sii Maah-Ko. Y karën y tamoo masa. ¹²Tikiko y mejõ hõm Epeso panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'it hënh tamasa hyb n'aa. ¹³Mabana bä da mamana a sii saror y hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë y eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bä. Mamana na-ääj hë ma kahé bäh kerih doo, kap'õõj däk doo. Mamana na-ääj hë ta byyh s'ëëb ta hä kerih do na-ääj né hë. Ta ti né tak'ëp y karën up doo.

¹⁴Aresän, sapaar s'ëëb moo hew'ëët doo, hajõng nesaa do tamoo wät hä yÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵Baad mamatakä õm Aresän narejãã hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hä. Èr her'oot do maji né tii.

¹⁶ Jããm né hẽ pooj jé hã ỹ rakamajĩĩ do ky n'aa ỹ her'oot noo gó, tabad'op hẽ ỹ rahadaa hõm ỹ raky masa hyb n'aa paawä. Ỹ karẽn P'op Hagä Do mabaan hõm ti ỹ ramanasa doo. ¹⁷ Ỹ né paawä neheda sa hã, P'op Hagä Do ti ỹ tahada, ỹ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Jesus ky n'aa ỹ hajaa ỹ her'oot sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do sa hã. Ỹ P'op Hagä Do ed'ëep ỹ radajëeb mahãnh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ỹ ted'ëep da sahõnh hẽ nesaa do mahãnh. H'yyb nyyw gó ỹ tamahũũm da hỹ pong jé tabag'ãas bã. Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ỹ hyb n'aa esee sa hã. Mamaher'ood na-ãäj hẽ Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ãäj né hẽ, ỹ hyb n'aa esee sa hã. ²⁰ Eras baym Korĩn bã. Toropimo ỹ eréd sooh panang Mirét häd näng doo bã, nahëe näng do hyb n'aa. ²¹ Ỹ karẽn mahyb n'aa bawaad tabahahëem do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ew-buh, Pudën, Rĩĩn häd enäh doo, ỹỹnh Karaw-Dija häd näng doo, hajök ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hẽ, õm mã rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ỹ ky n'aa etsëe a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hẽ hyb n'aa. Ỹ karẽn P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hẽ bë hã. Jããm hẽ kã.

TIIT

Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1 ÿ Paw-Ro, P'op Hagä Do karom seeh, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hÿÿh. ÿ Jesus mejũũ ÿ masa P'op Hagä Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ²Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³Hÿÿ kä, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagä Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëeb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejũũ, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wén metëek ta wób sa hã.

⁴ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëeb na-ãäj hë ky en'yym a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yym.

**Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do
ky n'aa hahÿÿh**

⁵Õm ÿ eréd gëet tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëeg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejũũ do paa hadoo da. ⁶Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ääts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ääts hë dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kä, taw'ääts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ääts hë dooh ta taah raky n'aa etsä bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷P'op Hagä Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ääts hë dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëk do tado bã. Taw'ääts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ääts hë dooh dajëer jawén hawät do

tado bã. ⁸Taw'ãäts hē baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ãäts hē baad hadoo do kamahñ do tii. Taw'ãäts hē kaja hē denaa hē ta h'yyb tamahũũm tabawät do hã. Taw'ãäts hē baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ãäts hē tsyt hē P'op Hagä Do wë tabawäd had'yyt hē. Taw'ãäts hē tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹Taw'ãäts hē Jesus ky n'aa ër ma metëëk do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëëk ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yyim sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do majĩ hã tametëëh res'õõs doo.

¹⁰Tii da ÿ wén erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëëg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejũũ Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji bawät. ¹¹Taw'ãäts hē ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wén meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hē, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëër ragahëën do hyb n'aa né hē ta ti rama metëëk, nu meby n'aa nyy né paawä dajëër ji gahëën bã ta hyb n'aa. ¹²Hah'ỹ da tsyt dëëg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: “Noo kanesa had'yyt hē Keret buuj”, näng mäh. “Tabanes'aa hedoo. Moo nehøj, tsyym nehøj, h'yyb nehøj. Ta bahñnh haw'aa doo”, näng mã ta kyyh. ¹³Te hub né hē Keret buuj sa ky n'aa taheer'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴raberéd hõm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejõ reréd hõm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hã mejũũ doo. ¹⁵Baad tado bã ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó, baad däg sahõnh hē ji hã. H'yyb tym nasaa do hanäng do hã, Kristo Jesus hã h'yy kana'eeh do hã, sahõnh hē nesaa däg ta hã. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hē. Dooh rah'yy kamedug wäd bã nesaa do hã, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶P'op Hagä Do rahapëë né paawä m', sa nooh, ramoo bok do hã daap ramenyyh ji bahapäh. Tak'ëp nesaa do ta ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak. Dooh raky dahé bã P'op Hagä Do kyyh. Tabad'op hē baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bã.

**Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëëk doo
da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh**

2 Õm kä, taw'ääts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëëg Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. ² Ajyy wehēh hedo padëëk do sa hā mama met'ëëg, kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahũũm hyb n'aa. Mama met'ëëg sa hā, baad rababok hyb n'aa, sa hā ta wób raweh'ëëh hyb n'aa. Mama met'ëëg sa hā, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hā. Mamaher'ood sa hā, baad ub P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanām do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, ta wób rakamahān hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hā, rah'yy ganejë hōm hyb n'aa P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät do hā. ³ Ti hadoo ÿÿj wehēh hedo padëëk do sa hā kä. Mamaher'ood, P'op Hagä Do karēn up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagä Do hā had'yyt hē rah'yyb padëëk hyb n'aa na-ääj né hē. Mamaher'ood sa hā, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, jarakē hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'ääts hē baad hadoo do ti rametëëk. ⁴ Tii bā kä rahajaa rama met'ëëg bā kä ÿÿj wanehēh nā doo kä, sa patug, sa taah rakamahān hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hā rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bā, raky en'yyim hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ääj né hē. Taw'ääts hē tii da ÿÿj wanehēh nā do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kä, ajyy wanehēh nā do hā kä. Tak'ep péj mamaher'ood sa hā, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Õm kä tii, taw'ääts hē baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hē, a hā ta wób rahegää bā, mabawät doo da rakarēn rababok hyb n'aa. Mama met'ëëg P'op Hagä Do ky n'aa t'öp madäk doo me, j'ooj madäk doo me nado. Maky n'aa manesuj manä P'op Hagä Do ky n'aa mamet'ëëg bā. ⁸ Baad mama met'ëëg baad hadoo do ky n'aa, raky nasēm hyb n'aa òm, a majiĩ hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do er ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hā, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hē hyb n'aa sahōnh hā. Mamaher'ood sa hā, sa kariw n'aa rah'yyb en'yyim hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hā ranets'ëëk hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ääts hē baad ub rababoo had'yyt hē, sa kariw n'aa rah'yy ganenāh hyb n'aa sa hā. Tii bā, sahōnh hē baad ramoo bok do hyb n'aa,

baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëëb ky n'aa hä.

¹¹ Ta ti ÿ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hä tametëëh, nes'aa né hë paawä ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do ta hä h'yy ka'eeh do tabed'ëëp nesaa do mahãnh, hÿ pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hä tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hä, ji tametëëk ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëëk badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëëk ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karën do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk hyb n'aa na-ääj né hë badäk hahÿÿ hä ji bawät nä bä. ¹³ Tii da ër babok, baad ër gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang p'aa hënh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëëb né tii. ¹⁴ Ta daaj hë takan'oo däk dajëb hä ër hyb n'aa, sahõnh hë nesaa do mahãnh ër tabed'ëëp hyb n'aa, nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do ër bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hë ky n'aa jawyk doo me mama met'ëëg ta ti òm ÿ ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hä raky daheeh hyb n'aa mama metëëk doo. Manabuu j gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo òm raty n'aa gesy yg manäh!

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿÿh

3 Maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, raweh'ëëh hyb n'aa sa häj n'aa wahë n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ääj né hë. Maher'ood sa hä, raky daheeh hyb n'aa ramejüü doo. Mamaher'ood sa hä, moo hahüünh doo gó ramoo boo had'yyt hë hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hä, sa da hadoo do raky n'aa narejää hyb n'aa. Maher'ood sa hä, rakawanejân hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ääts hë raky en'yyim ta wób sa wë. Taw'ääts hë baad raky n'aa en'yyim ta wób sahõnh hë rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus ër nahapäh nä noo gó, ër na-ääj hë dooh paa ër h'yy genä bä. Dooh paa ër ky daheeh péh. Ër paa ta wób rawedii. Dooh paa ër haja bä ër eréd bä nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ääts hë ër ed'oo do paa ër hä. Nesaa do had'yyt paa ër ehat. Ta wób paa ër hyb n'aa jewës. Ër hyb n'aa ge'ëënh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh ër hä. ⁴ Tii bä kä, ji takamahãn doo,

ji wě taky enyym do na-āāj hē P'op Hagä Do ər h'yyb tym dēēb metēēh bā kā, ⁵ər tabedēēb wāt nesaa do mahānh. Baad hadoo do ər moo bok do jawén nado ər tabedēēb wāt. Ɛr tat'yyd mehīn do hyb n'aa ər tabedēēb wāt. Hahỹỹ da ər tabedēēb wāt: Nesaa do ər h'yyb tym gó hanāng do tabawug hōm. P'aa hēnh ər henāng do hadoo tan'oo bā ər h'yyb tym. Papuu j hado dāk ər babok tan'oo bā. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo ər hā. ⁶Ky n'aa etsēēh P'op Hagä Doo. Baad tabanoo ta Sahee ər h'yyb tym gó, Jesus Kristo ər h'yyb tym dēēb hyb n'aa. ⁷Baad ər bahado dāk ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bā, taky enyym do hyb n'aa ər wē, nes'aa né paawā ēēr. Ta Sahee tabanoo ər hā, ta taah ər bahadoo hyb n'aa kā. Edēb had'yyt do ər gadoo da hỹỹ kā, baad ər bahapäh. ⁸Te hub né hē ta ti ỹ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ỹ karēn baad had'yyt hē mamet'ēēg ta ti ỹ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hē ta ti kametēēk do ky n'aa sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong do sa hā.

Ta s'ee hēnh ma met'ēēk do sa ky n'aa hahỹỹh

⁹Ōm kā tii, maaaa newē manā daap kaher'oot do Judah buuj wahē makū sa hād ketsén do hā. Awäd manā Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'āā ky ked'aak do sa mahang, kawaj'āān gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hā masa do nado tii. Ti hyb n'aa, maaaa newē manāh, awäd manā sa mahang, ỹ wén nāng. ¹⁰Taw'āāts hē pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metēēk doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ōm raky nadahé nā bā, dawēē kanā da sa mahānh.^a ¹¹Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kán baad hadoo do ky n'aa hā. Mahapäh né hē tii. Nesaa do had'yyt hē sa hā. Sa daaj hē raky n'aa ketyy nesaa do hā. Dooh baad rado bā P'op Hagä Do matym gó.

Tiit hā Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahỹỹh

¹²Ỹ mejūū da Aretemas hād nāng do a wē. Aretemas ỹ manejó bā, ỹ mejūū da Tikiko. A wē takajaa bā, ỹ karēn, tahaja bā, nayyw hē mabana wē ỹỹ, Nikoporis hād nāng doo bā. T'īī hēnh ỹ h'yyb dāng ỹ bahōm, tabahahēēm do noo gó ỹ tabēs hyb n'aa tii bā. ¹³Senas hād nāng do hā kā, ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bā tii b' naa, ỹ karēn baad mamasaa

^a **3.10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bā ta wób rama met'ēēg bā. Dawēē ji kan'yyh sa mahānh.

sa hã mahajaa doo me. Man'oo sa hã rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm had'yyt hẽ nado masa. Taw'ããts hẽ ër wakããn, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ããj hẽ rama kametëëk baad hadoo do ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ããts hẽ tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahãnh.

¹⁵ Sahõnh hẽ pa ÿ habok do õm mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hẽ kamahãh do ãã hã, ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op Hagã Do ky enyym sahõnh hẽ bë hã. Jããm hẽ kã.

PIREMON

Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

¹ Ỹ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëët doo, ër hỹỹ hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm ãã edëng Piremon, ãã najiis, ãã nemuun Jesus sii moo wät doo. ² ãã edëng na-ãäj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo,^a ër ãnh hadoo do Apija häd näng do na-ãäj hẽ, aj'yy Akipo häd näng do na-ãäj hẽ baad ãã nemuun Jesus wẽ moo wät doo. ³ Ỹ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karën baad bẽ rah'yyb en'yym.

⁴ Piremon, òm ỹ ky n'aa etsëẽ bã, ỹ tsebee had'yyt hẽ P'op Hagä Do ỹ h'yy kaha'eeh do wẽ. ⁵ Ỹ tsebé, P'op Hagä Do karapee makamahã ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus ër wahẽ n'aa hã mah'yy kae had'yyt hẽ ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ãäj hẽ. ⁶ Ỹ ky n'aa etsëẽ òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hẽ baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër hã tanoo doo.^b ⁷ Tak'ëp ỹ h'yy gadajaa kãn, tak'ëp ỹ h'yyb tsebee kãn wakãn ỹỹ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tsebee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ỹ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahỹ a hã ỹ ky n'aa etsëẽ doo. Ỹ karën bã paawä, ỹ mejũũ paawä òm, Kristo mejũũ do ỹ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh ỹ karën bã òm ỹ mejõ bã. ⁹ Òm ỹ kamahã do hyb n'aa ỹ eaaj ub a hã. Ỹ Paw-Ro, ỹ wah'ëẽ däg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëët doo, ¹⁰ ỹ etsëẽ a hã, baad magado Onesĩm p'aa hënh a wẽ takajaa bã.^c Tah ỹ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ỹ baher'oot do hyb n'aa ta hã ỹ radawëës doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesĩm moo wäd bã a wẽ. Hỹỹ kã baad tamoo wät da a wẽ. Baad tamoo wät wẽ ỹ na-ãäj né hẽ.

¹² Ỹ mejõ nã a wẽ p'aa hënh. Tak'ëp ỹ kamahã tii, hã ỹỹ ỹ kamahã doo da. ¹³ Taw'ãäts hẽ paawä tabaym pa ỹỹ, a jawén buuj ỹ tamasaa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëës doo gó

^a **1.2** Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa.

^b **1.6** Hahỹỹ da na-ãäj hẽ ji hajaa ji erii bã tęg nad'ëed is do 6: “Ỹ ky n'aa etsëẽ òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hẽ baad hadoo do Kristo hyb n'aa ër hã P'op Hagä Do an'oo däk doo.”

^c **1.10** Piremon karom ti Onesĩm, kejën hõm do ta mahãnh.

ỹ ag'ëed nuuj jé. ¹⁴Dooh ỹ karên bã pa ỹ a karom tayyw bã makanarên bã. Ỹ karên doo da nado. Makarên bã ti ỹ mamasa. ¹⁵Nepäh P'op Hagä Do an'oo bã Onesĩm ahõm dó a mahãnh, a pa had'yyt hẽ hỹĩ kã tabawät hyb n'aa. ¹⁶A karom had'yyt hẽ nado wäd ta tii. A hỹĩ hado däk hỹĩ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ēr wakãän, ěr kamahãn do hado däk hỹĩ kã ti Onesĩm. Tak'öp ỹ kamahãn né paawä, õm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hẽ nado. A wakãän däg hỹĩ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷A h'yyb hata hadoo ỹ bahadoo bã a hã, tii bã ỹ karên paawä ỹ magadoo doo da né hẽ magado Onesĩm. ¹⁸Baad nadoo do a hã Onesĩm an'oo bã paah, ta kũüt nyy bã a wẽ, ỹ d' hep'aak. ¹⁹Daj ỹ né hẽ ỹ berih hahỹ moh ỹĩ me, mabahapäh hyb n'aa ỹ erih do hã, ỹ ep'aak né da tii. Ỹ ep'aak né da, mahapäh né hẽ ti anäng a kũüt hadoo wẽ ỹĩ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hẽp ỹ n'aa. ²⁰Ti hyb n'aa kã, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ỹ karên paawä baad magado Onesĩm. Mah'yyb tsebẽ ỹĩh, hãj ỹ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã ěr h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹Hahỹ ỹ wén erih, hã ỹĩ pé mamoo wät né hẽ da a hã ỹ etsẽ doo. Ỹ etsẽ do bahãnh né da man'oo bã ỹ hapäh. ²²Sét hẽ ỹ etsẽ nã a hã: Ỹ karên paawä mabenäm a tób gawakõ see ỹ gagä péh. Ỹ gada da ỹ ran'oo bã ỹ bahõm ỹ radawäts gëet doo gó naa, P'op Hagä Do hã bẽ ky n'aa etsẽ do hyb n'aa. P'op Hagä Do maa napäh bẽ ky n'aa etsẽ doo.

²³Epararas, pa ỹ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, õm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ỹĩ Jesus ky n'aa her'oot doo, õm rahyb n'aa esee mäh. ²⁵Ỹ karên Jesus Kristo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym bẽ hã. Jããm hẽ kã.

EBEREW

Eber buuj hã kerih do hahỹỹh

Ãās sa bahãnh P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hahỹỹh

1 P'ooj ub, hajõõ nuu me ẽr wahẽ makũũh^a hã P'op Hagã Do maher'oot ta ky n'aa rod raheer'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. ²Hỹỹ kã, da hẽ kã, ta T'aah hã ẽr tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagã Do pahuuj wät paa badäk hahỹỹh, wẽ, sagõõh, papỹỹj, kamarab na-ããj hẽ. Sahõnh hẽ ta wẽ hanäng do ta T'aah gadoo da P'op Hagã Do ky däng. ³Ta T'aah hã P'op Hagã Do kabaj'aa do kametẽẽh. Ta Yb, P'op Hagã Do hadoo né hẽ tii. Ta kyyh tak'ẽp hejooñh doo me sahõnh hẽ tapahuuj wät do tamatakẽẽ, baad tabahado had'yyt hẽ hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ẽr h'yyb gó hanäng do tado hõm do jawén paa bã, hỹ pong jé, P'op Hagã Do hub hẽnh, takaweh'ẽẽh doo bã tabaso kãn, P'op Hagã Do bag'ãās doo bã. ⁴Ãās sa bahãnh ti tanu gadäg kãn, tak'ẽp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa ãās sa bahãnh P'op Hagã Do an'oo däk do hyb n'aa. ⁵Ãās sa bahãnh tawén hadoo, dooh “Tah ỹ õm. A yb ỹ hado däk naga hẽ”,^b P'op Hagã Do anoo bã ãās sa hã. Dooh na-ããj hẽ ãās hã “Ỹ né da a Yb, õm kã Tah ỹỹ”,^c tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabaher'oot. ⁶Ta kyy kerih do bód see hã hahỹỹ da P'op Hagã Do kyyh badäk hahỹỹ hã ta T'aah wah'ẽẽh hadoo do tamejũũ noo gó:

“Ỹ karẽn sahõnh hẽ ãās raweh'ẽẽh.”^d

⁷Ãās ky n'aa hã kã hahỹỹ da P'op Hagã Do kyyh:

“Ãās karom ỹỹ, tabahẽm do hadoo rabahadoo ỹ an'oo bã. Tẽẽg hõõ hadoo ỹ an'oo bã na-ããj hẽ karom ỹỹ hã”, näng ta kyyh.^e

^a 1.1 Eber buuj sa wahẽ makũ tii. Ta wakãan tama erih do hyb n'aa, ẽr wahẽ makũũh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj.

^b 1.5 Saaw-Mo 2.7

^c 1.5 2 Samuẽw 7.14

^d 1.6 Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7

^e 1.7 Saaw-Mo 104.4

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kä hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh:

“Öm da tabagã n'aa had'yyt hẽ, P'op Hagä Doo.
Mabag'ããs do hã baad mamoo wät.

⁹ Baad hadoo do ti makamahãh doo.

Tak'ëp maganen'aak taw'ãäts hẽ nadoo doo.
Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, mah'yy kaha'eeh doo,
öm tasëew hõm,
tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh.”^f

¹⁰ Hahỹỹ da na-ãäj hẽ P'op Hagä Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
öm né ti sahõnh hẽ tadu dahäng noo gó badäk hahỹỹh,
wẽ, papỹỹj, kamarab, sagõõh na-ãäj hẽ pahuuj wät doo.

¹¹ Ta ti sahõnh hẽ gawatsik da.

Tii d' nado òm. Òm da awäd had'yyt hẽ.
Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahỹỹh,
wẽ, papỹỹj, kamarab, sagõõh na-ãäj hẽ.

¹² Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã.

Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.
Tii d' nado òm.

P'ooj ub mabawät doo da,
tii da mabawäd had'yyt hẽ da.
Dooh makawareem bã.
Öm da awäd had'yyt hẽ.”^g

¹³ Dooh noo gó ããs sa hã P'op Hagä Do her'ood bã:

“Aso hup yỹ hẽnh, si y mabag'ããs hyb n'aa a majĩ y nes'ëem
bã kä.”^h

¹⁴ ããs kä, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejũũ do moo bok do
tii. P'op Hagä Do mejũũ ramasa hyb n'aa ta jawén ta wẽ hedëp doo.

2 Ti hyb n'aa kä, ããs sa bahãnh Jesus bahadoo do hyb n'aa,
taw'ãäts hẽ ta bahãnh baad ub ër hyb n'aa matakëë ta ky n'aa

^f 1.9 Saaw-Mo 45.6-7

^g 1.12 Saaw-Mo 102.25-27

^h 1.13 Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii. Ta T'aah hã tabaher'oot ta tii.

hanām do ər maa napäh do hä, ta s'ee hēnh, dawëë ta mahānh
 ər h'yyb nawät hyb n'aa. ²Ky n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagä Do
 kyyh p'ooj ub ääs Mosees sa hä ratab'ëës doo.ⁱ Sahōnh hē ta ti ky
 nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hē
 ragadoo paa baad nadoo do ta sām. ³Tii d' tahadoo do hyb n'aa,
 dooh da ər kedëeb bä P'op Hagä Do ji tarejää do mahānh, tak'öp
 baad hadoo do ər ted'ëep do ky n'aa hä ər hyb n'aa manatakä bä,
 ta hä ər hyb n'aa nap'eed bä. Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do
 né hē ti pooj jé sa hä tamaher'oot do ta ti ji ted'ëep do ky n'aa. Ta
 jawén, Jesus kyyh maa napäh doo, te hub né hē tii, rametä kán
 ər hä kä. ⁴Ër hä ramaher'oot noo gó, ta metëë n'aa me, meuj n'aa
 näng doo me, tapehuunh doo me na-ääj hē P'op Hagä Do metä kán
 te hub né hē tii. Ta Sahee hä hana do ji hajaa doo, tah'yyb däng
 doo da ji hä tanoo doo, ta tii me na-ääj hē tametëeh ta tii.

Ëër, ta wakään bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahÿÿh

⁵Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Dooh ääs sa hä tado bä P'op Hagä Do
 an'oo däk rabag'ääs hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee
 rababok doo bä, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babä bë ÿ ma erih
 doo. ⁶Dooh ääs hä tan'oo bä ta ti rabag'ääs. Ti anäng P'op Hagä
 Do kyy kerih doo gó hahÿÿ da taher'oot doo:

“Dooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hä mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Dooh its badäk hahÿÿ hä habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'ääs sa hä.

⁷Ääs hyb n'aa jewyk do yd jé kanahën d'os hē ajyy rahyb n'aa
 jewyk man'oo bä.^j

Ti hadoo né hē, tak'öp rahyb n'aa jew'yyk, tak'öp rakawehëë
 däk man'oo bä.

⁸Sahōnh hä rabag'ääs man'oo bä”,^k näng mä ta kyyh.

Sahōnh hä rabag'ääs P'op Hagä Do an'oo bä kä, dooh mad'aak pé
 rabanag'ääs péh. Tii d' tahado né paawä, da hē dooh ər hapëë nä
 bä sahōnh hä rabag'ääs. ⁹Ta ti nepä né paawä ər hä, ər hapäh Jesus,

ⁱ 2.2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hä kerih do paah.

^j 2.7 Hahÿÿ da na-ääj hē tahajaa ji erii bä: “Banadawëët do noo gó, ääs hyb n'aa jewyk do yd jé
 man'oo bä ajyy rahyb n'aa jewyk.”

^k 2.8 Saaw-Mo 8.4-6

ta hã ta ti kerii dāk do paa kaja dāk doo. Āās hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bã paah, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hẽ sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Hỹỹ kã, tahob wät do hyb n'aa paa dajëb, tak'ëp Jesus hyb n'aa jawy dāk, tak'ëp takawehëë dāk.

¹⁰Taw'ääts hẽ né hẽ P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hẽ hawät doo, Jesus hã tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kãn tan'oo bã, hajök badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo padëek hyb n'aa kã. Jesus sa h'yyb tym dëëb P'op Hagä Do wë. ¹¹P'op Hagä Do hanaa né hẽ Jesus, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë ji bawäd dāk hanoo doo. Ti hanaa na-ääj hẽ ji, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë haboo dāk doo. Sét hanaa né hẽ ëër. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bã “wakãn haa” tanoo bã ër hã, ¹²hahỹỹ da ta Yb hã tabahe'oot noo gó:

“Y maher'oot da a ky n'aa wakãn haa sa hã.

Om y ma ejäm da sa hõõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bã.”^l

¹³Hahỹỹ da na-ääj hẽ ta kyyh: “Ta hã da y h'yy kasadä”,^m näng mäh. Tii bã ahõm nã ta kyyh: “Gëët hahỹ yỹ, karapé haa sa sii, hã y P'op Hagä Do anoo doo”,ⁿ näng mäh.

¹⁴Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado dāk. Tii d' tawén d'oo tadajëp doo me tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab,^o dajëb hejój wë näng doo, ¹⁵ër tabed'ëëp hyb n'aa kã ji dajëp ji jeỹỹm do mahãnh. Dajëb ji jeỹỹm do hyb n'aa, sa karom he'ỹỹm doo gó habok do hadoo paa ër p'ooj ub. Jesus ër tabedëëb wät hỹỹ kã, baad ub, neỹỹm doo gó ër babok hyb n'aa kã. ¹⁶Wyt ta maab hẽ: Aj'y y Jesus wén hado dāk, Abaraãm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooh ääs tamasa do hyb n'aa tado bã tii. ¹⁷Ta wakään hed'op tawén hado dāk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äätabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do wë, sa hã t'yyd mehĩĩn doo, P'op Hagä Do wë baad had'yyt hẽ moo wät doo. Sa da hadoo tabahado dāk paah, tadajëp doo me nesaa do

^l 2.12 Saaw-Mo 22.22

^m 2.13 Isajas 8.17

ⁿ 2.13 Isajas 8.18

^o 2.14 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

ër moo bok do tabado hõm hyb n'aa. ¹⁸Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hã Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasaä bä ji, da hẽ Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapäh nny da ji tamasa.

**Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus
hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh**

3 Ti hyb n'aa wakãh haa hedoo doo, tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew bong doo, ta jawén, hÿ pong jé ta pa bë babok hyb n'aa, taw'ääts hẽ Jesus hã bë hyb n'aa matakä. P'op Hagä Do ky n'aa rod ër wẽ tamejũũ do tii. Ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wẽ. Ti né hẽ ër h'yy kaha'eeh doo. ²Sahõnh hẽ ta hã P'op Hagä Do mejũũ do Jesus moo wäd wäd had'yyt hẽ, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.^p ³Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahãnh tób tama do ky n'aa etsëeh. ⁴Anyy né paawä sahõnh hẽ tób tahem'aa doo, ti bahãnh ti P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo. ⁵Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hẽ P'op Hagä Do mejũũ doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.^q ⁶Kristo hã kä, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hã kä. Ëër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neÿÿm doo me ër gadaa bä had'yyt hẽ ër hã taky däng doo. Ër h'yy ganejë hõm bä ër pooj jé ër gada do hã, ër kasab'ee do hã.

Taw'ääts hẽ dooh ji aba bä ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh

⁷Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta Sahee her'oot doo da:

“Da hẽ, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä,
⁸bë aba manä bë h'yyb, P'op Hagä Do wẽ rah'yy kawereem do paa da,

P 3.2 Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti *P'op Hagä Do tób n'aa*. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ääj hẽ ramaneëenh *P'op Hagä Do tób n'aa*. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahanäng pé tii.

q 3.5 Hahÿÿ da na-ääj hẽ tahajaa ji erii bä tii: “Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hẽ P'op Hagä do mejũũ do P'op Hagä Do karapee tabahag'ääs bä. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.”

banawäng doo bä P'op Hagä Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bä bē wahē makū ŷ ramehet'yy,

40 ta baab noo gó rahapēē né paawä kabaj'aa do ŷ moo wäd wät do sa mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa ŷ kawajään paa nanäng sa wē.

Hahŷŷ d' paa ŷ her'oot sa ky n'aa, 'Ta s'ee hēnh had'yyt hē sa h'yyb bawät.

Dooh rakarēn bä rabok bä ŷ karēn doo da', näng paa kēh ŷŷ.

¹¹ Ti hyb n'aa ŷ kawajään doo me, ky kaneh'ŷŷt doo me, ŷ ky däng hahŷŷh:

'Dooh da ŷ an'oo bä ŷ benäm doo bä rajēē pä bä. Dooh da ŷ an'oo bä rakamehääg ŷ ky däng doo bä' ",^r näng P'op Hagä Do kyyh.

¹² Wakän haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakä nesaa bē h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakä bē h'yy kanae mahānh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt do bē neréd mahānh. ¹³ Taw'ääts hē bē sahōnh hē bē h'yyb enāw bē da hadoo doo, da hē ji P'op Hagä Do bats'yyt nä bä, bē see ta h'yyb baa mahānh nesaa do tamoo wät do ta hā wadii do hyb n'aa. ¹⁴ "Bē hyb n'aa matakä P'op Hagä Do bē neréd mahānh", ŷ wén mejũũ bē hā, Kristo h'yyb hataa ēr bahado dāk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hē ēēr, baad had'yyt hē ēr h'yy kasadēē bä ta hā, pooj jē ēr du doo noo gó baad ēr h'yy kasadä doo da. ¹⁵ Hahŷ tabaher'oot bä, "Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bä, bē aba manä bē h'yyb, P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem do paa da",^s ¹⁶ jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wē h'yy kawereem doo? Sahōnh hē Esit häj n'aa bä naa Mosees manyyh do né hē tii. ¹⁷ Jaa wē P'op Hagä Do kawajään 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wē takawajään. Banawäng doo bä daap sa kamag baboo hōm. ¹⁸ Jaa hā ta ky kaneh'ŷŷt doo me P'op Hagä Do ky hadoo: "Dooh ŷ an'oo bä da ŷ benäm doo bä rajēē pä bä. Dooh da ŷ an'oo bä rakamehääg bä pa ŷŷ"? Ky nadah'eeh do hā ta ky däng tii. ¹⁹ Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hē rawén nahajaa rajēē pä bä P'op Hagä Do benäm doo bä, ēr hapäh.

4 Ti hyb n'aa, tanahānh nä do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bä ji h'yyb tym kameh'ääk doo,

^r 3.11 Saaw-Mo 95.7-11.

^s 3.15 Saaw-Mo 95.7-8

taw'ääts hē h'yyb eỹm doo me baad ər hyb n'aa matakēē, bē see nes'ōōs hyb n'aa tii. ²Ta tii d' bē ỹ wén maher'oot, banawäng doo bā sa hā ramaher'oot do paa da, ər hā na-āāj hē ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragado bā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da. ³Ēēr kă, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, ər gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ääk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kă hahỹ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ỹ kawajään doo me ky kaneh'ỹt doo me ỹ ky däng hahỹh:

‘Doo ỹ an'oo bā da ỹ benäm doo bā rajēē pā bā.

Doo da ỹ an'oo bā rakamehääg ỹ benyyw hōm doo bā.’ ”^u

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hē rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ääk doo. P'ooj ub paah, badäk hahỹ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.

⁴P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti ər wén hapäh, hahỹ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hyb n'aa setsi däg kă ta ä ky n'aa hā, tapehuunh do jawén paa bā: “Setsi m' ta ä kă tamoo gawatsik. Setsi kă m' ta ä kă, P'op Hagä Do kameh'ääk tapehuunh do hyb n'aa.”^v ⁵Ta ti ky n'aa né hē na-āāj hē taher'oot hahỹ da tabaher'oot bā: “Doo ỹ an'oo bā da ỹ benäm doo bā rajēē pā bā. Doo da ỹ an'oo bā rakamehääg ỹ benyyw hōm doo bā.”

⁶P'op Hagä Do benyyw däk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bā. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ēēh doo, dooh raky dahé bā, ti hyb n'aa dooh ragado bā tii. Ti hadoo né hē, ti abok nā ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajäng hyb n'aa ta gó. ⁷Ti hyb n'aa p'aa hēnh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hā. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hā. Hajōng ta baab jawén paa bā, raky nadaheeh do jawén paa bā, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hā, pooj jé ỹ erii wāt doo.^w Hahỹ d' ta kyyh:

^t **4.2** Pawóp hē ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh häd enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bā, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

^u **4.3** Saaw-Mo 95.11

^v **4.4** Genesis 2.2

^w **4.7** Pooj jé ỹ erii wāt doo tawén näng, tég eh do 3 hā pawóp nuu me ta ti taberii wāt do hyb n'aa.

“Da hě, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä,
bë aba manä bë h'yyb”,^x näng mäh.

⁸ Josuwéh tado bä paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hëej sa hã taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ääk doo bä, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo.^y ⁹ Ti hyb n'aa kä, ti anyy däk tsyt hě kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ääk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bä sa hã P'op Hagä Do karën doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hě tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hě tak'ëp ër hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ër gadoo hyb n'aa, nabuj keh'üüm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da ër nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti y wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karën doo. Sën-jeer séd demuun tahãw padëek do bahãnh P'op Hagä Do kyyh hehãm do hadoo. Sën-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahüün gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahõnh hě ji h'yyb gó hanäng do tametyy, sahõnh hě ji hyb n'aa newëë do tametyy. ¹³ Sahõnh hě P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahãnh. Sahõnh hě P'op Hagä Do bahapäh. Sahõnh hě wyt ta maab hě ta matym gó. Ta matym gó ër kametä däk da ër metëeh hyb n'aa ta hã nyty da ër baboo bok paah.

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë hajëë suun doo, taw'ääts hě dooh ër h'yy keréd bä Jesus ky n'aa ër gado däk do paa hã. ¹⁵ Taw'ääts hě ta tii hã ër h'yy kanerét y wén näng, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hě ër h'yyb nahejooj. Tahapäh ër hã kametëeh doo, ti na-ääj hě Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahõnh hã, ër Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hě. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hã, dooh nesaa do Jesus

^x 4.7 Saaw-Mo 95.7-8

^y 4.8 Josuwéh ti Kanaäh häj n'aa hënh Isaraéw buuj mahüüm do paah.

hã. ¹⁶Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky ennyym do wē ēr bahôm,^z ēr tat'yyd mehiin hyb n'aa, taky ennyym doo gó ēr tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó ēr hã.

5 Sahôn timer hē sa ky n'aa rod wahē n'aa P'op Hagä Do wē takasēew hōm sa wakāan mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wē tamanaa hyb n'aa, sa masāāh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-āāj hē, nesaa do ramoo bok do kado hōm hyb n'aa. ²Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hē ta h'yyb tamahūim bā h'yy gatamah do hyb n'aa hes'ōos do sa wē. ³Sa da ta h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, ta wakāan hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wē. Ta hyb n'aa na-āāj hē ky n'aa jaw'yyk do mejūū P'op Hagä Do hã tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hōm hyb n'aa.

⁴Dooch hajaa pé ta daaj hē takasēew bā sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasēm tii, Arāw tasēew hōm do paa hadoo. ⁵Ti hadoo Kristo hã. Dooch ta daaj hē takasēew bā, dooch ta daaj hē takawehēē bā sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'āāt do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē tii, “Tah ŷ ōm, hana ŷ ōm”^a hanäng do ta hã. ⁶Hahŷŷ da na-āāj hē Kristo hã P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hã:

“Sa ky n'aa rod wē ŷ had'yyt hē ōm,
Merekisedek,^b sa ky n'aa rod wē ŷ hadoo péh”,^c
näng mä ta hã.

⁷Badäk hahŷŷ bā Jesus bawät noo gó tak'ēp taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hã. Tak'ēp ta kyyh taky n'aa etsēē bā, haoot doo me na-āāj hē taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hã, dajēb mahānh ji hed'ēēp do hã. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsēē doo, Jesus ky dahē had'yyt hē do hyb n'aa ta Yb karēn doo. ⁸P'op Hagä Do T'aah né hē paawä, nesaa do tahoop do hã tahapēē dāk nyy d' tahananäng pé P'op Hagä Do hã ji ky daheeh doo. ⁹Sahôn timer hē ta Yb karēn do ta hã kaja dāk bā kã, sahôn timer hē ta hã ky dah'eeh do sa h'yyb tym dēēb

^z **4.16** Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsēē, tahananäng pé ta wē ji bahôm doo.

^a **5.5** Saaw-Mo 2.7

^b **5.6** Genesis 14.17-20 hã takerii dāk ta ti Merekisedek panyyg.

^c **5.6** Saaw-Mo 110.4

tabahado däg kän. P'op Hagä Do pa had'yyt hē da rababok tan'oo bā kä. ¹⁰Sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'ääť P'op Hagä Do wē, Merekisedek hadoo do Jesus bahado däk P'op Hagä Do an'oo bā.

Ji h'yy ganajēē hōm do Jesus hā ky n'aa hahȳȳh

¹¹Hajōng ti anyy däk paawä ta ti ky n'aa bē ȳ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hē, hejoonh ji maher'ood bā ta ky n'aa, nanyw hē bē h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hā. ¹²Bāp peej däg bē h'yy kae däk do hyb n'aa Jesus hā, ta wób paawä bē ma metēēk da hē ta ky n'aa. Ti hadoo né hē, dooh tagah'ood nā bā bē hā. Bē karēn p'aa hēnh ji ma metēēk bē hā. Jāām hē pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bē rama metēēk do paa ji ab'aanh bē karēn. Karapee t'aah ta ȳȳn bii gamyyj karēn doo, ta tā nawēh nā do hadoo bēēh. ¹³Bii karēn nā doo, karapee t'aah hadoo nāh, ji hā P'op Hagä Do karēn do hā h'yy ganahoot nā doo. ¹⁴Ta dab ti wahēh hedoo do sa tā. Hahȳȳ d' ȳ hanāng pé tii: H'yy gah'ood däk do ramaa napāh sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newē had'yyt hē do hyb n'aa, rahapēē däk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6 Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ēr hyb n'aa matakēē baad tagahoot hyb n'aa ēr hā sahōnh hē ēr hā Kristo metēēh doo, baad ēr bahaja däk hyb n'aa. Taw'ääts hē dooh ēr abaj had'yyt hē jāām hē pooj jé Kristo ky n'aa ēr rama metēēk doo. Taw'ääts hē dooh p'aa hēnh ēr abaj jāām hē pooj jé ēr ma kamet'ēēg wāt doo, daap hadoo do ji moo wāt do ji eréd hōm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hā ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ²ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahē n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bā ky n'aa hedoo doo, dejēp do ragenā bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hē do ky n'aa hedoo do na-āāj hē. Ēr hapēē däk né hē sahōnh hē ta tii. ³Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bā, ēr ma kametēēk ēr nahapāh nā doo, ēr hapāh do takah'ūūm hyb n'aa, baad ēr bahaja däk hyb n'aa kä.

⁴⁻⁶Ta ti ȳ wén her'oot, dooh tahaja bā kä p'aa hēnh P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bā Kristo tyw n'aa reréd bā, P'op Hagä Do panyyg hā rah'yy gah'ood däk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepēē däk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado däk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanām do ramepēē däk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ääs noo gó tametēēh do rahapēē däk do paa na-āāj

né hē. Kristo heréd hōm doo, dooh tahaja wād bā p'aa hēnh rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē, p'aa hēnh P'op Hagā Do T'aah b'aa kajatsēk do hā rabepēēm hadoo do hyb n'aa, sahōnh hē rabahapāh bā P'op Hagā Do T'aah ta wób raky n'aa rejāā ran'oo bā ta tii hā. ⁷P'op Hagā Do ky n'aa edēng gēew naēng tōs gado had'yyt doo, ta danāh joom baad hawāng hanoo doo. ⁸Tii d' nado gēew naēng hadoos do gado had'yyt né paawā jāām hē hawāng jawii hedoo doo, sasēng hedoo doo. Dooh gēew baad hadoo do tado bā. Edaa dāk P'op Hagā Do ky n'aa wasee tii. Tagadēeg ub tagawats'iik tii.^d

⁹Tii d' né ŷ baher'ood paawā najis haa, dooh h'yy gejē hōm do wób bē do bā hā ŷy. Baad hadoo do hā, ji h'yyb tym hedēp hanoo do hā bē h'yy kajāk, hā ŷy. ¹⁰Ta ti ŷ wén hapāh bē hā, taw'āāts hē hadoo do hyb n'aa P'op Hagā Do bad'oo ji hā. Dooh da tamabaan bā bē moo bok do paah. Dooh da tamabaan bā ta hā bē kamahān do hyb n'aa ta karapee tsyt hē ta wē kasēew bong do bē masa do paah, da hē bē masa do na-āāj né hē. ¹¹Ti hadoo né hē, ŷ karēn paawā tsebē doo me, tak'ēp bē h'yyb hedoo doo me had'yyt hē bē bad'oo ta ti bē dajēb bā kā, baad bē gadoo hyb n'aa hŷ pong jé bē gahēen doo. ¹²Dooh ŷ karēn bā bē nehōj padāg bā. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh do bē pooj jé gado dāk do rababok doo da bē babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajēng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado dāg kām P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo kā.

P'op Hagā Do moo wāt né hē ji hā taky n'aa enooh do ky n'aa hahŷyŷh

¹³P'ooj ub, Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hē, ta hād gó taky dāng, dooh taky kahŷyŷd bā Abaraām bahapāh hyb n'aa. Dooh P'op Hagā Do bahānh péh, ti hyb n'aa ta hād gó né taky dāng. ¹⁴Hahŷyŷ da Abaraām hā taky n'aa enooh: “Ōm ŷ ky n'aa edēng né da. Tak'ēp da takanekan a panaa”,^e nāng mā ta kyyh. ¹⁵Tii bā h'yy ganajēng doo me Abaraām gada do jawén paa bā, tagado dāg kām ta hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paah. ¹⁶Baad ji karēn bā ji ky dēē bā, ji bahānh hyb n'aa jawyk do hā ji ky dāng, te hub né hē ji her'oot do ta wób rabahapāh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bā, dooh ji raky sēew wād bā.

^d 6.8 Gereg kyy me tabaher'oot, “Tagadēeg ub tagatang.” Tagadēeg ub tagawats'iik tahanāng pé tii, Gereg kyy me. Gēew ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hā h'yy ganejē hōm do sa ky n'aa, h'yy gejē hōm do sa ky n'aa na-āāj hē.

^e 6.14 Genesis 22.17

¹⁷Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó taky däng, sa hä taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hä P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä baad rabahapäh hyb n'aa. ¹⁸Dooh P'op Hagä Do ahÿÿd bä ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bä. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ër hä, ëër, ta wë kedëëb wät doo, ër h'yy kahejój däk hyb n'aa, ër pooj jé ër gada do ër nerét hyb n'aa. ¹⁹Baad ër gahëën ta wë né da ër babok ta jawén. Baad ër gahëën do ër h'yyb tahej'oonh ër h'yy gejë hõm mahãnh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahëm hõm mahãnh hadoo ti ër h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ër kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hä takahej'oonh. ²⁰Ta tii bä, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajëë suun ër hyb n'aa, ta majyyw me tabado hõm hyb n'aa nesaa do ër moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'öp gadäk doo gó sa masãh majyyw tamahej'ëëh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahado däg had'yyt hë kä, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

Merekisedek ky n'aa hahÿÿh

7 Panang Sarëm häd näng do wahë n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahãnh Hadoo Do wë sa ky n'aa rod. Abaraãm Merekisedek mamuun paa Abaraãm babaaj nä bä ta wób sa wahë n'aa sa warahén sii hë taj'aa ketsë jawén paa bä. Tii bä m' Abaraãm Merekisedek ky n'aa edëë gëët. ²Ti m' Abaraãm bets'ëë hõm ta hä ta majiĩ hä tado hõm do uuh. Ji moo sahõnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëë däk mã Merekisedek hä. “Sa wahë n'aa, baad had'op do moo hew'ëët doo”, tahanäng pé ti Merekisedek. Sarëm bä wahë n'aa m'. Sarëm bä wahë n'aa, “Sa wahë n'aa rakamanajë bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padëëk hanoo doo”, tahanäng pé tii. ³Dooh ji ky n'aa napëë bä ta yb, ta ÿÿn. Dooh ji ky n'aa napëë bä ta wahë makū tahana doo. Dooh na-ääj hë ji ky n'aa napëë bä tabenäng do ky n'aa, tadajëp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë,^f P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hë tabahadoo doo da.

^f 7.3 Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajëp doo, awäd had'yyt hë hadoo, dajëb né paawä tii.

⁴Bë hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraâm, ër wahë makûûh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ëë hõm ta majîi hã tado hõm do uuh Merekisedek hã. Ji moo sahõnh hë ken'y'yh do sét hë ken'y'yh tets'ëë däk mã ta hã. ⁵Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë hedoo doo, ti rahajaa ragahëën bã sa wakãän wë hanäng do uuh, Abaraâm panaa had'y'yt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ do hyb n'aa. ⁶Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado däk Abaraâm wë hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëë gëët Abaraâm, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado däk do paah. ⁷Hỹĩ kã, wyt ta maab hë hahỹĩh: Ta bahãnh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo.^g ⁸Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, sa wakãän wë hanäng do uuh gah'ëën doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëëk bã radejép. Merekisedek kã, Abaraâm wë hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'y'yt hë P'op Hagä Do kyy kerih do metëëh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahãnh tii. ⁹Hahỹ hyb n'aa na-ãäj hë Rewi panaa sa bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakãän wë hanäng do uuh gah'ëën doo, ti na-ãäj hë repaag hõm hadoo Merekisedek hã sa wë hanäng do uuh, dooh nä né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hã Abaraâm ep'aak do hã rabepaag hõm. Hahỹ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰Abaraâm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraâm hã nä ta panaa see Rewi. ¹¹Takaja däg bã paawä sahõnh hë P'op Hagä Do karën do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hã, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asëm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arãw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo däk Isaraéw buuj sa hã ta ky n'aa jaw'y'yk doo. Ta ky n'aa jaw'y'yk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wë. ¹²Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahỹĩd bã, ta nemuun né hë ky n'aa jaw'y'yk do kah'ỹĩt. ¹³Ky n'aa jaw'y'yk do kahỹĩd däg kãn ër wén hapëë kãn, Jesus ër Wahë N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bã. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganä bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë. ¹⁴Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hë do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus ër wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot

^g 7.7 Abaraâm bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hã.

noo gó, dooh Judah panaa hã taky dëë bã sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵Wyt ta maab hë, takahÿÿd kãn ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿÿd däg kãn na-ããj hë ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja däk do hyb n'aa kä. ¹⁶Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado däk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado däk P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hã:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hë da wë ÿÿ òm,
Merekisedek, sa ky n'aa rod wë ÿÿ hadoo péh.”^h

¹⁸Ti hyb n'aa kä, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo däk do kado hõm kãn hÿÿ kä nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh. ¹⁹Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bã baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wë ji bahõm hyb n'aa. Ti bahãnh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do an'oo däk hÿÿ kä. Ta ti ta tyw n'aa me ër hajaa ër kaja bã P'op Hagä Do wë.

²⁰Ta ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuuj hadoo do taban'oo däk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padëëk noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky dëë bã tanah'ÿÿt sa hã tanoo do ramoo bok doo. ²¹Jesus kä ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahado däk bã, ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky dëë kãn tanah'ÿÿt doo. Hahÿÿ da ta kyyh ta hã:

“Baad ÿ ky däng hahÿÿh,
dooh ÿ h'yy kahÿÿd bã:
‘Sa ky n'aa rod had'yyt hë òm wë ÿÿ.’”ⁱ

²²Ky kaneh'ÿÿt doo me Jesus hã P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hã taky n'aa enooh do bahãnh baad ub hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ji tamahũũm doo, ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja däk né hë ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

^h 7.17 Saaw-Mo 110.4

ⁱ 7.21 Saaw-Mo 110.4

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hã kä, ta see dajëb bã paah, takah'ÿÿt paa ta seeh. Sa wahë n'aa gó radejëp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bã P'op Hagä Do wë tamoo wäd had'yyt bã. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd had'yyt hë do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedëëb bã ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë hah'üüm doo. Awäd had'yyt hë, sa hyb n'aa taky n'aa etsëë hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do ji karën. Baad tabahajaa ër tamasaa bã sahõnh hã. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooh baad nadoo do tamoo wäd bã. Dooh nesaa pé ta hã. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hÿ pong jé sahõnh hë sa bahãnh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bã. ²⁷ Dooh hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahë n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bã. Ta äh hã had'yyt hë P'op Hagä Do hã rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hë nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bã sa wakään, Isaraëw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kãn. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sãm tan'oo däk P'op Hagä Do hã, ta daaj hë takan'oo däk noo gó sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa.^j ²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hã, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasëëw däk sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng do hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo däk doo. Ta T'aah tasëëw däk ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kä. Baad had'op had'yyt hë ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bã.

**Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do
P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh**

8 Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy däk né hë ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bã tabaso däk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bã ër ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿÿ bã sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bã nado.^k

^j **7.27** Dooh hyb n'aa pé hajõo nuu me tii d' tabad'oo.

^k **8.2** Esodo bód, tęg eh do 26 hã takerii däk ta ti sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hã nado Jesus moo wät.

³Sahõnh hē ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do^l rasēm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wē tamanaa hyb n'aa, sa masãäh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ãäj hē. Ti hyb n'aa taw'ääts hē Jesus Kristo na-ãäj hē manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴Badäk hahÿÿ bã Jesus awäd nä bã paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tado bã paawä, anyy däk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hã rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁵Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do häd hadoo do katamaa sooh do yt hã ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bã ta ti tób ta yt hã ramoo bok do ër wén hapäh, hahÿÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hã a hã ÿ metëëh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hē.”^m Heh'äät doo, hÿ pong jé tii. ⁶Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi häd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wē ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa.ⁿ Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ãäj hē ër hã taky n'aa enooh doo.

⁷Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bã paawä, baad ub sahõnh hē tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bã paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸Tii bã, P'op Hagä Do bahapäh bã, dooh né hē raky dahé bã Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿÿ da ta kyyh:

“Ti awät bë pooj jé papuuj Isaraéw buuj sii ÿ kaner'oot doo, Judah buuj sa sii na-ãäj hē.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da sa hã.

⁹Sa wahē makũ sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii, ÿ man'yyh noo gó Esit bã naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo, ÿ eréd hõm paa sa wahē makũũh”, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

^l 8.3 Isaraéw buuj hã rama erih do hahÿÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taker'oot tég nad'ëëd is do 3 hã.

^m 8.5 Esodo 25.40

ⁿ 8.6 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hã P'op Hagä Do anoo paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bã, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã, taky däng paah. Tii bã ta kyyh ragadoo. “Ää ky daheeh da”, nãk sa kyyh P'op Hagä Do hã.

10 “Hahỹỹ da ta tyw n'aa papuuj
 ta jawén Isaraéw buuj sa hã ỹ metëéh doo:
 Sa h'yyb gó da ỹ banoo ỹ ky n'aa jaw'yyk doo.
 Sa h'yyb tym gó da ỹ berih hadoo da ta tii.
 Ỹ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.
 Karapé haa d' tii.

11 Ti noo gó da,
 dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do kēh ỹ
 n'aa hã.
 Dooh hyb n'aa da sa wakãän rama met'ëëg wät pé ỹ
 rabahapäh hyb n'aa.
 Sahōnh hē da ỹ rabahapäh.
 Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hē ỹ da rahapäh.

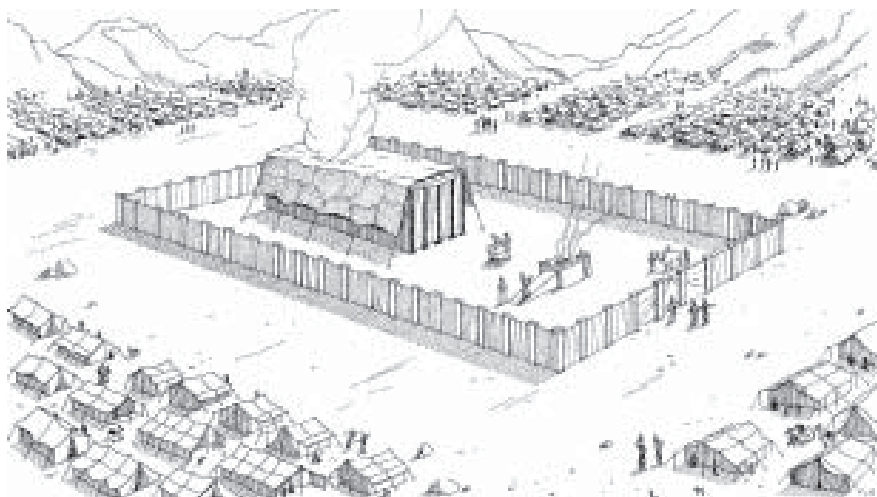
12 Tii d' tawén hadoo,
 ỹ mabaan hōm da baad nadoo do ramoo bok do paah.
 Dooh da ỹ hyb n'aa es'ee wäd bā nesaa do ramoo bok do
 paa.”^o Näng mǎ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

13 Sa sii takaner'oot do papuuj P'op Hagä Do ky däng do hyb
 n'aa, tado hōm pooj jé sa sii takaner'ood wät do paah. Ta säg däg
 tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuj tan'oo dāk.

Badāk hahỹỹ hã P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahỹỹh

9 Ti anäng paa pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood
 wät do paa ky n'aa jaw'yyk doo, ji hã metëéh do nyy da P'op
 Hagä Do wë ji kajaa, ta hã ji hyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa. Ti anäng
 paa na-ääj hē badāk hahỹỹ bā P'op Hagä Do raj'aa etsë do tób
 n'aa, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramaneëēnh doo. ²Sa
 hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa katamaa sooh do yt hã, ta
 gawakō tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew dāk do ramaneëēnh doo
 gó tagadahäng ta bag tyng, pāw tyng n'aa, P'op Hagä Do matym
 gó kametëéh do pāw n'aa na-ääj hē. ³Ta baa besuu n'aa bahānh
 tagadāk ta gawakō tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew dāk do
 heh'äät doo. ⁴Tii bā tabahäng k'ääts tęg gabarëéh do s'ëeb buu
 benyym do rabahejuu do tyng n'aa. Tii bā tabahäng ta hood
 P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa
 na-ääj hē. K'ääts tęg gabarëéh do ta hã. Tii gó rabat'oonh hahỹỹh:

^o 8.12 Jeremijj 31.31-34

P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa heen n'aa (Heberew 9.1-10)

Manah häd näng do hood k'ääts gabarëeh do s'ëëb, Manah ta gó, Arāw tatu n'aa ta ts'oooh genä hōm doo, pä gatsebak do na-āāj hē ta hā Jawéh ky n'aa jaw'y'yk do kaherih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ëeh kabaj'aa do kэг enäh do heen n'aa kerubīm ramaneëēnh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kametëēh. P'op kerubīm kэг ragadabëēh, p'op naa sa kэг me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta tii bā, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do awug hōm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.^p Hỹy kā, babā y erih do hā, dooh né paawā tahaja bā sahōnh hē ta ti hedoo do ky n'aa bē y maher'ood bā, ⁶ tii da né hē sahōnh hē ta ti ragadebëēh sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā. Ta gawakō pooj jé gadāk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē rabahej'ëeh ta tii bā P'op Hagä Do wē ramoo heb'oooh do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakō t'öp gadāk doo gó jāām hē hajëē suun sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'āāt doo. Sét ta baab ken'y'yh sét nuu me tabajëng ta tii bā. Tabajëē suun bā, tamajë had'yyt hē sa mas'āā booj yb aj'yy majyyw P'op Hagä Do kahesé doo bā, h'y'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wāt doo, ta wób moo bok do na-āāj hē kawug hōm hyb n'aa. Majyyw tamanajë bā, dooh né hē tahaja bā tajëē bā tii bā.

^p **9.5** Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hā. Ta ti tabasooh bā Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wē wahē n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hōm hyb n'aa, takajesu dāk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-āāj hē ramaneëēnh “*kajesu n'aa noo gatsë n'aa*”, kajesu dāk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'y'yyb gó hanäng do paah.

⁸Ta tii hã P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hã rababok nã bã, dooh sa hã tagasëets nã bã ta tyw n'aa hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Dooh tagasëets nã bã sa wë ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë tahanäng pé tii. ⁹Da hë Kristo hã kaja däk do metëe n'aa ub sahõnh hë ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masãäh majyyw ta wë ramahen'aa do na-ääj hë tahaja bã baad tabahado däk tan'oo bã P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰Jããm hë ji awëh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jããm hë naëng me sa hã renäm do ky n'aa tii. Papuuj kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'öp ji h'yyb tenyyw bã.

Jesus majyyw ky n'aa hahÿÿh

¹¹Kristo kä, baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj kaja däk do hã ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëe suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badäk hahÿÿ bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëe suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëe suun. ¹²Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ĩ hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo däk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë ër tabedëeb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ¹³Kabara majyyw, booj yb aj'yy majyyw, booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk do na-ääj hë, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padëek p'aa hënh. J'ooj hë né paawä rabenyyw bong ratsawyh wät do an'oo bã,^q p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm. ¹⁴Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majyyw ër h'yyb tabenäm nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahãnh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë ër moo bok hyb n'aa kä. P'op Hagä Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo däk P'op Hagä Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

^q 9.13 Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd nã doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ääj hë moo däng doo. Rabenyyw bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahõm hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿÿnh hahiin do raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Ta ti ky n'aa ti babä tahe'oot doo.

¹⁵Ta ti hyb n'aa kä, Kristo né hē ti ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē gasēets hōm doo, P'op Hagä Do asēew hōm do ragadoo hyb n'aa nahānh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hā. Tada jēp do me tabedēeb kăn tii, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do sa hā mejūū do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahānh.

¹⁶⁻¹⁷Ky n'aa jaw'y'yk do ta see erii bā tametēeh hyb n'aa ta me jaa wē tabaym ta ma paa tada jēp jawén paa bā, jāām hē wē ym do gadoo ta ma paah, ta hā ky n'aa kenooh do paa dajēp bā kä. Dajēp né hē sahōnh hē rabahapāh bā, tii bā kerih do paa ky n'aa jawyyg däg kăn. Kerih do mo haj'aa nāng do edēb nā bā, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nā bā. ¹⁸Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wāt do hā. Jāām hē tahyb n'aa jawyg dāk sa mas'āa see rada j'ēep do jawén paa bā. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg dāk P'op Hagä Do ky dāng doo. Hahȳy d' paa tii: ¹⁹Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees maher'ood wāt do jawén paa bā m' Isaraéw buuj sa hā, tado dāk mā jawii isop hād nāng do mooh, b'éé wii hahiin do sii hē m', ti m' tadatu booj yb taah wób majyyw naēng mahang kamekuuj dāk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hā tatsawyh hōm mā na-āāj hē. ²⁰Ti m' Mosees ky hadoo sa hā: “Jawéh kaner'ood wāt do bē sii metēē n'aa hahȳ majyyw. Ta kyyh bē gado dāk, bē kyyh Jawéh gado dāk na-āāj hē hahȳ majyyw metēeh”, r nāng mäh. ²¹P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do kerih do jó majyyw tatsawyh hōm doo da, tatsawyh wāt na-āāj hē P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hā, sahōnh hē ta nahēē jó, sahōnh hē ta gó hanāng do jó na-āāj hē. ²²P'eets hē paawā sahōnh hē takenyyw dāk P'op Hagä Do wē sa masāāh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo däg bā, dooh takawug hōm bā nesaa do ji moo wāt doo. Tii da né hē Mosees ky n'aa jaw'y'yk do baher'oot.

²³Tii da né hē nag'aap hē ȳ etsén wāt do renām paa P'op Hagä Do mejūū, jāām hē hȳ pong jé hanāng do heen n'aa hado né paawā ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hȳ pong jé hanāng doo, heh'āat doo, jāām hē takenyyw dāk tak'ēp baad hadoo doo me, ji masāāh majyyw bahānh baad hadoo doo me. ²⁴Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajēē suun bā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ēp ta wē kasēew dāk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hȳ pong jé hanāng do

heen n'aa ub ta tii. Hỹ pong jé né hẽ taheh'äät bã kä Kristo bajëë suun, tanu dëë kãn, t'ĩ hẽnh P'op Hagä Do matym gó ẽr taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁵Dooh hajõõ nuu me hỹ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajëë suun bã ta daaj hẽ takan'oo däk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahë n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hẽ sa mas'ää majyyw me rabahej'ëëh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakõ tak'ẽp ta wẽ kasëew däk doo gó. ²⁶Hajõõ nuu me ta daaj hẽ Kristo kan'oo däg bã paawä, hajõõ nuu me Kristo bahob wät paawä badäk hahỹ P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bã. Sét nuu me ub, tabedaa däk bã kä badäk hahỹ hã ji hawät do gawatsig hõm noo gó, Kristo kaja däk ta daaj hẽ takan'oo däk doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hõm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hẽnh tabab'aanh péh. ²⁷Sahõnh hẽ ji, sét nuu me né hẽ ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bã kä P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bã, baad tanado bã. ²⁸Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajõk do ramoo bok do tabawug hõm hyb n'aa. P'aa hẽnh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kä. P'aa hẽnh tawén kaja kãn da, ta hã gad'aa do tamahũum hyb n'aa P'op Hagä Do wẽ kä, ta tii bã raboo had'yyt hẽ hyb n'aa kä.

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wẽ tagasëëts hõm do ky n'aa hahỹh

10 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hã kan'oo däk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. Dooh heh'äät do hỹ pong jé hanäng do tado bã. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bã baad had'op rabahadoo tan'oo bã. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bã sét ta baab kenäh had'yyt hẽ sa mas'ää see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh doo. Ti hado had'yyt né hẽ ran'oo bã. ²Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bã paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bã P'op Hagä Do wẽ han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa mas'ääh wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hõm bã paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bã paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³Ta tii hã dooh né hẽ baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hẽ ramehen'aa doo, nesaa do awät nã

sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bã. ⁴Tii d' tawén hadoo, dooh né hē booj yb aj'yy majyyw haja bã, dooh kabara majyyw haja bã nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hõm bã.

⁵Ti hyb n'aa badäk hahÿÿ bã Kristo kajaa noo gó kä P'op Hagä Do hä taky hadoo:

“Sa masãäh majyyw a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

A matym n'aa a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo. Ti hyb n'aa ÿ dab näng ÿ majyyw näng man'oo bã majyw ÿÿ ÿ banoo hyb n'aa ta sãm”, näng paa ta kyyh.

⁶“Dooh magado bã õm rama heju doo.

Dooh magado bã a matym n'aa a wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hõm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷“Tii bã hahÿÿ da kēh ÿÿh:

‘Mahegã P'op Hagä Doo. ÿ kaja däk, a kyy kerih doo gó kēh ÿ n'aa takerih doo da, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa.’ ”^s

⁸Dooh m' sa masãäh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, dooh m' ta wë rama ejuu doo P'op Hagä Do karën bã. Dooh m' na-ãäj hē takarën bã ta matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa paawä. Dooh m' ta ti tagado bã, näng mã Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ né paawä ta tii d' rabahed'oo. ⁹Ta jawén hahÿÿ d' mã Kristo kyy kä: “Mahegã P'op Hagä Doo”, näng mäh, “ÿ kaja däk, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa kä”, näng mäh. Gawatsig hõm pooj jé sa hä kamejũũ do rabahed'oo do paah, ta ti tahe'oot do hä ji bahapäh. P'op Hagä Do gasëets hõm hÿÿ kä ta tyw n'aa papuu. ¹⁰P'op Hagä Do karën do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo däk do hyb n'aa èr hyb n'aa tadajëp hyb n'aa, kado hõm nesaa do èr h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsyt hē P'op Hagä Do wë èr tabasëew däg kän. Sét nuu me dajëb hä takan'oo däk. Jããm né tii.

¹¹Ta ãh hä had'yyt hē sa ky n'aa rod Arãw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä. Ta ãh

^s 10.7 Saaw-Mo 40.6-8 hä takerii däk tii. Kristo kyyh ta Yb hä tii.

hã had'yyt hẽ rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawä ta ti haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hõm bã. ¹²Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hỹĩ kã. Sét nuu me ub takan'oo dāk nesaa do ẽr moo bok do hyb n'aa tadajẽp hyb n'aa. Jããm né tii kã. Tii d' tabad'oo do jawén paa bã hỹ pong jé, P'op Hagä Do hub hẽnh, ta hã P'op Hagä Do weh'ẽeh doo bã tabaso däg kãn. ¹³Ti noo gó kã tagada ta majĩ P'op Hagä Do nes'ẽem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bã kã. ¹⁴P'op Hagä Do hub hẽnh tawén so däg kãn, sét nuu me ẽr hyb n'aa tadajẽp doo me baad had'op rabahado padẽek tan'oo bã tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasẽew bong doo.

¹⁵P'op Hagä Do Sahee na-ãj hẽ ẽr tamaher'oot ta ti ky n'aa. Hahỹĩ da ta kyyh:

¹⁶“Hahỹĩ da papuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ỹ kaner'oot doo: Sa h'yyb gó da ỹ banoo kẽh ỹ n'aa jaw'yyk doo. Sa h'yyb tym gó da ỹ berih hadoo da tii”,^t näng mäh.

¹⁷Ti m' ahõm nã ta kyyh:

“Ỹ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah. Ỹ mabaan hõm da ỹ mejũũ do raky nadaheeh doo”,^u näng mäh.

¹⁸Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wät do paa kã, dooh hyb n'aa wät pé ramoo heb'oooh do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bã nesaa do kado hõm hyb n'aa paawä.

¹⁹Hỹĩ kã wakãn haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neỹym doo gó ẽr hajaa ẽr ajẽ p'ẽẽ hadoo ta gawakõ tak'ẽp P'op Hagä Do wẽ kasẽew dāk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó ẽr hajaa ẽr ahõm bã had'yyt hẽ ỹ hanäng péh. ²⁰Jesus dajẽp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wẽ tagasẽets hõm. Ta baa besuu n'aa tatab'ẽes tii.^v Edẽb had'yyt hẽ da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wẽ hahõm doo. ²¹Ti anäng ẽr ky n'aa rod P'op Hagä Do wẽ tak'ẽp hyb n'aa jawyk doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bã bag'ãas doo.

^t 10.16 Jeremij 31.33

^u 10.17 Jeremij 31.34

^v 10.20 P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pãan hebaan do s'ẽeb. P'op Hagä Do kahesé doo bã noo gatsé n'aa tii. Dooh ji haja bã ta tii bã ji tabẽej bã. Hỹĩ kã, Kristo hyb n'aa ẽr hajaa P'op Hagä Do wẽ ẽr ahõm bã.

²²Ta ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ẽr h'yyb ehub doo me, baad ẽr h'yy ka'eeh doo me na-ãäj hẽ ẽr kah'ũũm P'op Hagä Do wẽ. Dooh ẽr h'yyb ẽr taky n'aa tapa wäd bã Kristo an'oo bã. Baad ẽr bahado däk na-ãäj hẽ P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa ẽr hajaa P'op Hagä Do wẽ ẽr ahõm bã.^w ²³Taw'ãäts hẽ h'yy ganajẽng doo me had'yyt hẽ ẽr gada baad hadoo do ẽr hã taky dãng doo, ẽr gada ẽr hanãng doo. Ẽr hã ky dãng doo, moo wäd had'yyt hẽ taky dãng doo. ²⁴Taw'ãäts hẽ ẽr tyw n'aa esoos nyy d' ẽr bad'oo ẽr h'yyb mahũũm ẽr da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahãh heh'äät do ẽr mahang takah'ũũm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wẽ ji moo wät do takah'ũũm hyb n'aa na-ãäj hẽ. ²⁵Taw'ãäts hẽ dooh ẽr eréd bã P'op Hagä Do hyb n'aa ẽr kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hõm do rabahed'oo doo da. Taw'ãäts hẽ ta wób ẽr h'yyb en'yyim rah'yy gajëe hõm mahãnh. Taw'ãäts hẽ baad ta bahãnh tii d' ẽr bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bẽ bahapäh do hyb n'aa.

²⁶Bẽ h'yy gejë hõm manä ỹ wén nãng bẽ hã, ji h'yyb haj'aa hẽ Jesus ji mak'yyts bã, nesaa do ji moo wäd nã bã had'yyt hẽ, ji hapëe däg né paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hỹ jawén dooh tanyy wäd bã kã P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hõm do sãm. ²⁷Jããm né hẽ ti awät heỹỹm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wẽ. Jããm né da tẽeg hõõ tak'ẽp haju do P'op Hagä Do majĩ gawats'iik do ti awät da ta ti wẽ. ²⁸P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. Tanyy bã pawóp hẽ, tamawoob hẽ ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd mehĩĩn bã ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. ²⁹Nyy da bẽ hã? Dooh g'eeh ti bahãnh P'op Hagä Do rejã da P'op Hagä Do T'aah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehĩĩn do ky n'aa rejãã doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wẽ gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hẽ P'op Hagä Do wẽ rakasëew däk paah. ³⁰Ẽr hapäh né hẽ Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hahỹ her'ood wät doo: “Ỹ né ti sa sãm habaanh doo. Ỹ né tii.”^x “Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa

^w **10.22** P'ooj ub Isaraéw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'ũũm. P'ooj ub, ranahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh rahõm bã baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ỹỹnh raju däk do paa ooj naẽng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta äh tabahado däk bã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ rabehop. Tii bã kã, baad rabahado padëek p'aa hẽnh. Tii bã rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh rabahõm. Ti ky n'aa gó tabeh'ũũm.

^x **10.30** Dew-Teronom 32.35.

etyy da ta karapee”,^y näng na-ääj mäh. ³¹Tak'ëp ta äm n'aa näng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejã däg bã!

³²Taw'ääts hë bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooj ub, panyyg hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh jawén paa bã. Tabad'op hë bë h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. ³³Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa rejã paah, nyy da paa bë rarejã. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejã doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴Ti noo gó bë t'yyd mehĩn paa bë da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bë masa paa sa hä. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hõm doo, ti bahãnh baad hadoo do nahãnh do ti awät bë pooj jé hỹ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. ³⁵Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy kae bã, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bã kã, bë gadoo hyb n'aa bë hä taky däng doo. ³⁷Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa däk da ti hawät do kajaa.

Dooh da tatabëej bã taky däng do noo gó.

³⁸Karapé haa, matym yỹ gó baad hedo padëek doo,
rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yyt hë.

Dooh da y tsebee bã h'yy gajëe hõm do wë”, näng mäh.^z

³⁹Ëër kã, dooh ta tyw n'aa heréd hõm do ër ado bã, ragawatsig hõm doo hënh hahõm doo gó haboo däk doo. H'yy ka'eeh do ëër, nesaa do mahãnh hedëp doo.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹh

11 Hahỹ d' tahanäng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapäh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hë, ti awät né da ji nahapäh doo, baad ji bahapäh ji h'yyb gó. ²Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do wén gadoo ër wahë makũũh.^a

³P'op Hagä Do hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër hapäh hahỹh: Sahõnh hë badäk hahỹh, wë, kamarab, papỹj, sagõoh na-ääj hë, ta ky gabuuj

^y 10.30 Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14

^z 10.38 Habakuk 2.3-4.

^a 11.2 Ër wahë makũũh tawén erii wät, ta wakãan, Isaraéw buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makũ ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

né hē P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapäh doo me tapehuuj wät da hē ji hapäh doo.

⁴Baad ub Abéw makū h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hÿÿj Kaih ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hē m' Abéw P'op Hagä Do hā. Baad mā P'op Hagä Do hā Abéw ma ejuu doo. Badäk hahÿÿ bā Abéw nawäd wäd né paawä, da hē nā tah'yy ka'eeh do paa ēr hā tametēēh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵Aj'yy Enók häd näng do P'op Hagä Do masäg kän ta wē ta hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooh paa Enók dajēb bā. Dawuh up mäh. Dooh rawyyd wäd bā P'op Hagä Do mahūūm do hyb n'aa. P'op Hagä Do Enók h'yyb enāw had'yyt hē tabawät do hā, ta wē P'op Hagä Do mahūūm do pooj jé.

⁶Ji h'yy kanae bā, dooh ji haja bā P'op Hagä Do ji h'yyb enāw bā. Jé karēn do P'op Hagä Do wē tahōm bā, jāām né hē tahajaa, P'op Hagä Do awät né hē taky dahé bā, baad hadoo do P'op Hagä Do anoo ta hā hesoos do hā taky dahé bā.

⁷Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tatamaa jat marakate, ta ÿÿm, ta taah, ta taah āj raked'ēēp do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagä Do maher'oot jawén paa bā sa pooj jé hana do ranahapäh nā doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metēē n'aa ta wób sa hā. Nesaa do hā ta wób raky n'aa kety dāk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado dāk ta matym gó.

⁸Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wät P'op Hagä Do maher'oot noo gó hēēj s'ee hēnh tabahōm hyb n'aa, hēēj ta hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo hēnh. Abaraām ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh né paawä tahapēē bā n'yy hēnh ta ti hēēj badäk. ⁹Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hēēj ta hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bā tabawäd wät ta s'ee hēnh naa hadoo doo da. Ta tii bā jé pad'yyt hē takehÿÿt. Sa masāāh byyh s'ēēb sa tób rahÿÿt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hā na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hēēj Abaraām hā taky n'aa enooh do paah.

¹⁰Ta tii d' paa Abaraām rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hā, nahānh doo, hÿ pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta ÿÿm Sarah, tabēēj däg né paawä ta baab n'aa ta ÿÿm sii tabetaah hyb n'aa, Abaraām panaa nyy dāk, P'op Hagä Do moo wät né hē ta hā

taky däng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagõõh hawób däk, hood tęg hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraãm, Isak, Jakóh na-ãaj hẽ radejëp sa hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hẽ, rah'yy kae had'yyt hẽ radejëp bã kä. Ti hyb n'aa, dawëë naa rahapäh hadoo sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooh m' badäk hahỹ tado bã sa panang heh'äät, sa nooh. Ta s'ee hënh naa, ta wób sa hãj n'aa bã habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa hãj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooh hëej reréd hõm do paa tado bã rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bã paawä, rahaja paawä rababaaaj nã p'aa hënh t'ĩĩ hënh. ¹⁶ Panang hỹ pong jé badäk doo, hëej reréd hõm do bahãnh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bã, “Y ti rah'yy kaha'eeh doo”, tahe'ood bã. Tenyyw hõm sa panang pan'aa hỹ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraãm P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wë. Tii d' tawén doo paawä, baad P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraãm aju paawä, hahỹ da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hã: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”^b ¹⁹ Abaraãm hã, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bã tan'oo bã. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tadajëeb bã, ta t'aah tagadoo p'aa hënh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

²⁰ P'op Hagä Do hã Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hã.

²¹ P'op Hagä Do hã Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëë wät mã pawóp hadoo do Joséh taah, tii bã m' ta tatu hã tanu hyy häng bã m', P'op Hagä Do taj'aa etsëë kãn.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bã tadajëp doo, taky däng mã Esit bã naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ sa hã nyy d' rabad'oo ta k'yy paa hã.

²³ P'op Hagä Do hã Mosees yb, Mosees yñn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bã, tamawoob hẽ kamarab noo gó rajejën mã Mosees. Anãm mã sa hã sa t'aah. Dooh m' rajejỹm bã hãj n'aa wahë n'aa mejũũ doo.

^b 11.17 Genesis 21.12

²⁴P'op Hagä Do hä Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bä Paraóh toog t'aah ramaneënh karapee tanado wät bä kä.

²⁵Dooh takarën bä nesaa do moo heb'ooh do sa da tah'yyb hado bä. Dooh takarën bä sa sii tatsebee bä. Ji wad'iits ti ta tii, ta hä. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejää do takarën tagadoo. ²⁶Tak'ëp baad ub ta hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hä raky n'aa rejää doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bä hanäng do bahänh ti ta hä. Raky n'aa rejää do tawén gadoo, baad hadoo do ta sãm tagada do hyb n'aa ta pooj jé. ²⁷Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ tawén eréd hõm Esit häj n'aa. Dooh Esit häj n'aa wahẽ n'aa kawajään do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bä. Dooh tah'yy gajëẽ hõm bä, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëẽ däk do hyb n'aa. ²⁸P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëes. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ b'ée majyyw repeets hõm sa tób noo bä, dajëb manaa do sa taah wah'ëeh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

²⁹Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kä rakarën bä paawä rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehäs mä naëng me.

³⁰Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadẽ pä s'ëeb kajäg bëeh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'ööd bong jawén paa bä. ³¹ÿÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'ÿÿh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëb bä ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begä n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

³²Badawëet paawä Gidejõn, Barak, Sãn-Sãw, Jepeté, Dawi, Samuéw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hẽ sa ky n'aa ji maher'ood bä. ³³Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majĩ häj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ääs. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad.

³⁴P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tëëg hõõ tak'ëp haju do mahänh sa wób raked'ëep. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahänh raked'ëep sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëek. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa

rakarejan sa majĩĩ sii rakaneb'oooh noo gó, sa majĩĩ ranes'ëëm.
³⁵Ýŷj wób p'aa hēnh ragadoo sa taah dejēp do mahang genā
 bong doo.^c

Sahōnh hē ta ti hedoo do ta wób rahapēē né paawā, h'yy ka'eeh
 do wób rahoop sa hā rarejāā doo. Rahob had'yyt hē, dejēp.
 Dooh P'op Hagā Do raky n'aa jejēn bā raked'ēēp hyb n'aa paawā.
 Tak'ēp baad ji bawād had'yyt do hŷ pong jé, ragenā bong bā kā, ti
 ragahēēn. ³⁶H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejāā, rahewyyh. H'yy
 ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw
 hadoo doo me, ragadahew'ëēs doo gó radewāts b'ëēh. ³⁷Pā me
 ramakut h'yy ka'eeh do wób radejēp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do
 wób rabaa gehōg hōm seer me. H'yy ka'eeh do wób sēn-jeer me
 radej'ēēp. Jé pad'yyt hē h'yy ka'eeh do wób raked'ēēp sa majĩĩ
 mahānh. Jāām hē b'ée byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa
 saroor. Dooh sa wē hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo,
 rarahejāā. ³⁸Banawāng doo bā, waēē mahang, pā yb gabaho doo
 gó, k'āāts yt hā gabaho doo gó na-āāj hē rababok paah. Dooh
 rahyb n'aa p'eed bā badāk hahŷŷ bā hanāng doo. Baad had'op
 ta tii. Badāk hahŷŷ bā habong do wób, P'op Hagā Do hā h'yy
 kana'eeh do sa bahānh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹Baad ub ta ti
 sahōnh hē P'op Hagā Do hā, ta hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti
 hadoo né hē, dooh paa ragado bā sa hā P'op Hagā Do ky n'aa eno
 dāk do paah. ⁴⁰Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé
 taky n'aa enooh do bahānh, P'op Hagā Do h'yyb dāng do hyb n'aa
 sa hā ēr hā na-āāj hē, séd demuun baad had'op ēr bahadoo hyb
 n'aa kā.

Dooh ji h'yy gajēē hōm bā baad nadoo do
 ji ahob né paawā ky n'aa hahŷŷh

12 Ti hyb n'aa kā, hajōk h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong
 do paa ēr rahapāh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr eréd hōm
 sahōnh hē ji tahewaat doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-āāj
 hē. Taw'āāts hē h'yy ganajēng doo me P'op Hagā Do karēn doo da
 ēr aboo had'yyt hē hŷ jawén, tsyym kas'ŷŷ do h'yy ganajēng doo
 me rawaj'aah doo da rakajaa bā kā. ²Taw'āāts hē Jesus hā ēr h'yyb
 padēēk. Ēr h'yy ka'eeh do du na do tii, ēr h'yy ka'eeh do kah'ũũm
 hanoo do tii. Tak'ēp tsebē do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa

^c 11.35 P'op Hagā Do ky n'aa rod sa hā masa do P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii.

tagadoo paa b'aa kajatsëk do hã tadajëp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajëp do hã.^d Tii bã kä, P'op Hagä Do sahõnh hë bag'ääs do hub hënh tabaso kân, takaweh'ëëh doo bã. ³Bë hyb n'aa newë nyy da dooh Jesus h'yy gajëë hõm bã, tak'ëp ajyy nesaa do moo heb'oooh do ta hã rakamajë né paawä. Bë hyb n'aa newë Jesus, bë h'yy gejë hõm mahãnh. ⁴Bëëh, dooh dajëb bë ahob nä bã nesaa do hã bë h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yy keb'aah né hë, bë h'yy gejë hõm manäh. ⁵Bë mabaan hõm P'op Hagä Do kyyh bë tah'yyb en'lym do hyb n'aa bë tamaher'oot doo. Bëëh, ta taah hã tabaher'oot tii. Hahÿÿ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ÿÿ, mamak'yyts manä mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do òm tametëëk doo.

H'yy gajëë hõm manä tak'ëp hadoo doo me òm tamaher'ood bã, òm tah'yy geãm bã.

⁶ Mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëëk takamahãnh do hã.

Sahõnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametëëk hyb n'aa”,^e nãng ta kyyh.

⁷Baad nadoo do bë ahoop doo, bë tametëëk do pan'aa tii. Ta taah bë bahado däk do hyb n'aa, ta t'aah hã tabad'oo doo da bë hã tabad'oo ta ti metëëh. Sahõnh hë né hë sa taah hedoo do mahÿÿnh hadoo doo me sa yb metëëk. ⁸Mahÿÿnh do hadoo doo me P'op Hagä Do bë tama net'ëëg bã paawä, sahõnh hë ta taah tametëëk doo da, tii bã dooh paawä ta taah heh'ääts bë do bã. ÿÿnh daap hetaah do taah hadoo paawä bë tii bã. ⁹Ër karepé noo gó, ër yb badäk hahÿÿ bã hanãng doo, mahÿÿnh do hadoo doo me ër rametëëk, ër wén weh'ëëh ër yb. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ti bahãnh ër Yb hÿ pong jé hawät do ër ky daheeh, ta pa had'yyt hë ër babok hyb n'aa. ¹⁰Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametëëk baad hadoo doo me sa hã, ër rabaw'ëëh hyb n'aa. P'op Hagä Doo kä ër tametëëk baad tabahadoo hyb n'aa ër hã, baad had'op, tsyt hë

^d 12.2 Judah buuj sa hã, b'aa hã ji dajëb bã tak'ëp ji nu mebyng. Sa hã P'op Hagä Do ky n'aa was'ee däk do tii d' dajëp doo. Ti hadoo né hë, dooh Jesus nu mebyy bã, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa.

^e 12.6 Proweh-Bijos 3.11-12

nesaa do mahānh ěr babok hyb n'aa kă, tsyt hē nesaa do mahānh tabawāt doo da. ¹¹Ji hā rametēek doo, ji rahewyyh doo, dooh né hē ji genaag bā ta tii d' ji hā rabad'oo do ti noo gó. Hejooñh ji hā, datés ji hā. Ti hado né paawā, ta jawén kă, P'op Hagā Do mo haj'aa ji ahob wāt do hyb n'aa ji h'yy ganyy dāk bā kă, tak'ĕp h'yyb nyw gó baad had'op doo gó ji bawāt tan'oo bā kă.

¹²Ti hyb n'aa kă, bēeh, h'yyb nahejooj padēek doo, bēeh, h'yyb nahedo padēek doo, taw'āats hē bē h'yy kahej'oonh, bē h'yyb hedo p'aa hēnh. ¹³Taw'āats hē tyw n'aa dajang doo me bē babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejē hōm hyb n'aa, p'aa hēnh baad had'yyt hē Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kă.

Dooch ji mak'yyts bā ji P'op Hagā Do maher'oot do ky n'aa hahỹỹh

¹⁴H'yyb nyw gó bē aboo sahōnh hē sa wē. Tsyh hē, nesaa do mahānh, P'op Hagā Do wē bē aboo had'yyt hē. Tsyh hē nesaa do mahānh ji naboo bā, dooh da Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapēē bā da. ¹⁵Baad bē masaa bē da hadoo doo, dooh bē mahang makyys pé ji hā P'op Hagā Do ky enyym doo. Ji hā P'op Hagā Do ky enyym do makyys doo, ta hā h'yy gajēē hōm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawēē P'op Hagā Do mahānh rababok hyb n'aa. ¹⁶Bē hyb n'aa matakā bē mahang tanaỹỹh hyb n'aa ta ỹym nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bē hyb n'aa matakā bē mahang tananāng hyb n'aa P'op Hagā Do waneh'ēēh do Esauh makū bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesēem hōm, tan'oo dāk ta wah'ēē hadoo do paa ta hỹỹj hā. ¹⁷Bē hapāh né hē, ta jawén, ta yb ky n'aa edēng takarēn bā, dooh ta yb gado wād bā. Aód né paawā dooh tahaja wād bā tahỹỹd bā tabad'oo do paah.

¹⁸Ti hyb n'aa, taw'āats hē h'yy ganajēng doo me baad had'yyt hē ěr h'yy ka'eeh. Baad ub né hē ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hā kametā dāk do bahānh tii. Dooch bē kaja dāg ji hapāh do waēē bahōō dāk doo bā, tak'ĕp tabadagyp doo bā, bah'ood darung do bawāt doo bā, ěr wahē makū rabad'oo do paa hadoo.^f ¹⁹Dooch bē maa napēē bā b'ée s'āan gamehỹỹh do ky ka'eeh doo. Dooch bē maa napēē bā P'op Hagā Do kyyh ām n'aa nāng doo, ta ti ramaa napāh do paa hadoo. Ramaa napāh bā m' rabetsēē P'op Hagā Do ky ym hyb n'aa sa hā taher'oot doo. ²⁰Tak'ĕp rajeỹỹm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bā ragado bā P'op Hagā Do mejūū doo: “Dajēp né da

^f **12.18** ěr wahē makūūh tawén her'oot, ta wakāan Isaraéw buuj tama erih do hyb n'aa hahỹỹh.

waëë hã moo däng doo, bë masãäh see na-ãäj hë dajëp né hë da. Ji akut pä me tadajëp hyb n'aa",^g näng paa ta kyyh. ²¹Tak'ëp mä ta äm n'aa näng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: "Tak'ëp y kajajän ta äm n'aa hã",^h näng mäh. Ti hadoo paa sa hã.

²²Ër hã kä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëëts hõm. Pooj jé sa hã kametä däk do nahado tii. Waëë hadoo ji matym me ji nahapäh do wë, Sijõn häd näng do wë bë kaja däk. Jerusarënh hỹ pong jé badäk doo hënh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do panang wë bë kaja kän. Tak'ëp hajök do ääs tseb'ee doo gó hỹ pong jé rakata padëëk doo bä bë kaja kän. ²³P'op Hagä Do taah wah'ëëh hedoo do sa wë bë kaja däg kän. Hỹ pong jé sa häd kerii däk. Sa wób bë bahado däk. P'op Hagä Do wë bë kaja kän, sahõnh hë badäk hahỹy bä habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hỹy kä baad had'op do hado däk do sa wë bë kaja kän do hadoo.ⁱ ²⁴Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do Jesus gasëëts hõm do wë bë kaja kän. Baad ta majyyw ër h'yyb tym tabenyyw däk. Abëw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagä Do hã tabetsëë P'op Hagä Do babaanh hyb n'aa ta sãm.^j Jesus majyyw etsëë hadoo P'op Hagä Do hã tamabaan hõm hyb n'aa sahõnh hë nesaa do ër moo bok do paah. ²⁵Ti hyb n'aa bë mak'yyts manä Jesus ër tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh badäk hahỹy bä Mosees sa hã tamaher'oot do mak'yys doo, nesaa do hã raky n'aa kety däk tii. Ti bahãnh ji P'op Hagä Do rejää do ër ahoop da hỹ pong jé naa ër tamaher'oot do ër mak'yyts bä. Dooh ër haja bä ër kejën bä ta ti mahãnh. ²⁶P'ooj ub waëë Sinaih häd näng doo bä sa sii P'op Hagä Do baher'oot noo gó, tak'ëp badäk hahỹ katajus wät ta ky haj'aa. Da hë kä hahỹy da P'op Hagä Do ky däng: "Sét nuu me ti awät nä badäk hahỹ had'yyt nado katajuus y an'oo bä. Wë na-ãäj hë katajuus da y an'oo bä", näng ta kyyh. ²⁷"Sét nuu me ti awät nä" taher'ood bä, gawatsig da tapehuunh do paa hahãnh doo, naym doo, tahanäng pé tii. Jääm né hë haym nahãnh doo. ²⁸Ti hyb n'aa, panang banahãnh do ër gadoo da do hyb n'aa hỹ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs doo bä, taw'ääts hë dooh ër eréd bä P'op Hagä Do ky enyym do ji hã. Taw'ääts hë takarën doo da,

^g 12.20 Esodo 19.12-13

^h 12.21 Dew-Teronom 9.19

ⁱ 12.23 Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hỹ pong jé babuj n'aa ji bahado däk, dooh né paawä t'i hënh ji awäd nä bä. Ti hyb n'aa né hë sahõnh hë tetsén do wë ji kaja däk tanooh.

^j 12.24 Genesis 4.10

ër j'aa etsë ta hã. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ër hyb n'aa jew'yyk ër hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ãäts hë ta wë ër kadaduu doo me ër j'aa etsë ta hã. ²⁹Taw'ãäts hë tii d' ër bad'oo, tëëg hõõ sahõnh hë tagawats'iik do hadoo P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

13 Taw'ãäts hë bë kamahän had'yyt hë bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ²Taw'ãäts hë baad bë gadoo bë tób bã ta s'ee hënh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ãäs né ti ragadoo, dooh né paawä rahapëë bã ãäs rado bã. ³Taw'ãäts hë ragadahew'ëës doo gó radewäts b'ëëh do bë hyb n'aa esee, bë masaa. Bë hyb n'aa newë nyy d' bë karën paawä bë hã ta wób rado bã, bë tado bã paawä ënh radewäts b'ëëh doo. Bë hyb n'aa newë na-ãäj hë rarahejãã doo, bë hã pé hado né paawä ta tii.

⁴Taw'ãäts hë bë sahõnh hë bë hyb n'aa jew'yyk ji katëë doo. Masuuj nado tii. Taw'ãäts hë ÿÿnh patug dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see wë. Taw'ãäts hë ÿÿnh na-ãäj hë dooh tawad'ii bã ta patug. Tii d' ÿ wén her'oot, baad nadoo do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo.

⁵Bë kamahän manä dajëër. Taw'ãäts hë bë h'yy gadeja bë wë hanäng do hã. Tii d' bë ÿ wén maher'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Dooh òm ÿ eréd bã. A pa had'yyt hë ÿ bawät”,^k näng mäh. ⁶Ti hyb n'aa, hejoonh do ër hã takametä bã, dooh ër hyb n'aa tón bã. P'op Hagä Do hã ër h'yy kasadä do hyb n'aa hahÿÿ da ër hajaa ër ky hadoo:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do masa ÿ n'aa. Dooh da ÿ eÿÿm bã. Dooh hajaa pé hã ÿ ramoo bok péh.”^l

⁷Bë hyb n'aa es'ee bë wahë n'aa bë h'yyb mah'üüm do paah, P'op Hagä Do panyyg bë ramaher'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da rababok paa radejöp bã kä. Taw'ãäts hë rah'yy ka'eeh do paa da bë h'yy ka'eeh.

⁸Jesus Kristo dooh takahÿÿd bã. P'ooj ub tabawät doo da, da hë na-ãäj hë tabawät, hÿ jawén na-ãäj hë tabawäd had'yyt da. ⁹Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta s'ee hënh bë rah'yyb mah'üüm hajõng

^k 13.5 Dew-Teronom 31.6

^l 13.6 Saaw-Mo 118.6-7

hedoo do ta see ky n'aa me rama metëek doo me. Taw'ääts hē ji wē P'op Hagä Do ky enyym do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yy kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tā ratayy do hā bē hyb n'aa matakä manäh. Dooh ta ti masaa bā tayy do sa hā. ¹⁰⁻¹¹Ēr wē ti anyy däg kän nesaa do ēr moo bok do hado hōm doo, Jesus, ēr hyb n'aa dajëp doo. Sa masāäh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahē n'aa tamahūūm P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'öp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hōm hyb n'aa. Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā moo heb'ooh doo, dooh rahaja bā rawëē bā ta ti booy yb, kabara dab. Panang bahānh rabaju hōm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hōm do ti Jesus. ¹²Ta hā kaja dāk sahōnh hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-āāj hē ahob wāt panang bahānh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē tabasëew hōm hyb n'aa ta karapee. ¹³Ti hyb n'aa kä, panang bahānh Jesus ramahūūm doo da, ta hā rarejāā do tabahoop hyb n'aa, taw'ääts hē ēr na-āāj hē ēr eréd hōm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ääts hē ēr gadoo Jesus hyb n'aa ēr raky n'aa rejā bā, Jesus gado dāk do paa hadoo ta hā raky n'aa rejāā doo. ¹⁴Ta ti ŷ wén her'oot, dooh babā ēr panang heh'äät nahānh do tado bā. Hŷ pong jé ēr panang heh'äät do ti ēr gada doo. ¹⁵Jesus ēr ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hē Jesus wē ēr bahōm ēr j'aa etsëē had'yyt hē hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hē ēr j'aa etsë doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hē tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hē tii. ¹⁶Bē moo boo had'yyt hē baad hadoo do bē da hadoo do wē. Bē mabaan manä tii. Bē masaa had'yyt hē ta wób bē wē hanäng doo me. Bē mabaan manä tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'yy gadajang ta tii hā. ¹⁷Taw'ääts hē bē ky dahé, bē hyb n'aa jewyyg Jesus hā h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē wahē n'aa hedoo doo. Bē rahagāā had'yyt hē, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wē rakametëeh hyb n'aa ta jawén kä nyy da paa bē rabahag'ääs. Bē an'oo manä bē rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bē hā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē ky dahé né hē, tsebee gó bē rabahag'ääs hyb n'aa.

¹⁸Bē ky n'aa ets'ëē āā hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Āā hapäh, baad ub āā h'yyb. Baad ub āā baboo had'yyt hē āā karën. ¹⁹Tak'ëp bē ky n'aa ets'ëē P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nayyw hē ŷ matëeh hyb n'aa bē wē.

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

20-21 ÿ karën P'op Hagä Doo, h'yyb nyw ji hã hanoo doo, bë hã tabanoo sahõnh hẽ baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. ÿ karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät ër h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahãnh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëëts hõm do hyb n'aa, p'aa hẽnh Jesus ër Wahë N'aa ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bã. B'éé hagã n'aa wahë n'aa heh'äät do ti Jesus.^m Taw'ääts hẽ Jesus Kristo ër j'aa etsëë had'yyt hẽ. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

22 Wakã haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ÿ ma erih doo gó bë ÿ maher'oot doo. Dooh tadawëd bã ÿ ma erih doo.

23 Bë ÿ maher'oot, dooh ër hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëës doo gó tag'ëëd wäd bã. Rado nyh. Nayyw hẽ takaja bã babä, ÿ mahüüm da si ÿÿ, bë wë ÿ beg'ääs bã.

24 Bë maher'ood ää hyb n'aa esee bë wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hẽ P'op Hagä Do karapee na-ääj hẽ. Itarija häj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee. 25 ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym bë wë. Jääm hẽ kã.

^m 13.20 Ër hagã n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

TSIJAAG

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus
wak'ããn ma erih do hahỹỹh

1 Tsijaag ỹ ti hỹỹh, P'op Hagã Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. 12 hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ ketyn hõm do ỹ edëng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahỹỹh

²Wakãn haa, ^ataw'ãäts hẽ baad bẽ tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametyy do bẽ wẽ tana bã. ³Baad P'op Hagã Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejój had'yyt hẽ tan'oo bã. Ta ti bẽ bahapäh do hyb n'aa “taw'ãäts hẽ baad bẽ tsebee kametyy do hã” ỹ wén näng. ⁴Taw'ãäts hẽ bẽ h'yy kahejój had'yyt hẽ baad tabahado däk hyb n'aa bẽ h'yyb tym, sahõnh hẽ ji hã P'op Hagã Do karẽn do tabanäng hyb n'aa bẽ h'yyb tym gó, bẽ wẽ tabadoo mahãnh. ⁵Ti hadoo né hẽ, P'op Hagã Do karẽn do bẽ see nahapëẽ bã, taw'ãäts hẽ tabetsëẽ P'op Hagã Do hã. Tii bã P'op Hagã Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagã Do banoo ji hã kä. Tak'ëp P'op Hagã Do betsëeh sahõnh hẽ sa hã. Dooh ji tahajëew bã ji ky n'aa ets'ëẽ bã. ⁶Taw'ãäts hẽ hetsëẽ doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëẽ. Taw'ãäts hẽ dooh taky sëew bã P'op Hagã Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahũũm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷Ta ti hadoo do dooh tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸Pawóp hẽ hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehỹỹd had'yyt hẽ ragabok.

⁹Taw'ãäts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagã Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb n'aa. ¹⁰Taw'ãäts hẽ tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagã Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooh ahëej jëng do hadoo da. ^b¹¹Papỹỹj nu ganä däk bã, tak'ëp tabajuu bã, tsawyy jëng jawii. Tũũ ta ts'ooh kajäg jëng. Ahëej jëng tii bã hanäm do ta hã. Ti hadoo né hẽ tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hẽ ragawatsig jëng.

¹²Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kaneréd bã kametyy do ji wẽ tana bã. Kametyy do hã ji j'aa ketsëẽ däk bã kä ji gadoo ji hedëb heh'äät do

^a **1.2** *Wakãn haa* Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

^b **1.10** Rakadad'uu P'op Hagã Do an'oo bã, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagã Do hã naa sahõnh hẽ sa wẽ hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

ta sãm hadoo, ta hã kamahãn do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

¹³Kametyy do ji wë tana bä, ji tah'yyb tatug bä nesaa do ji moo wät hyb n'aa, taw'ääts hë dooh “P'op Hagä Do ÿ tah'yyb tatuk” ji noo bä. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bä nesaa do hã. P'op Hagä Do na-ääj hë dooh ji tah'yyb tatug bä nesaa do hã. ¹⁴Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Ër tawedii, tii bä ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bä, nesaa do ër h'yy karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bä, nesaa do kah'ũũm bä kã, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶Bë daaj hë bë kawad'ii manä wakãn haa ÿ kamahãn doo. ¹⁷Sahõnh hë taw'ääts hë hadoo doo, baad had'op do na-ääj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagä Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badäk hahÿ bag kawereem né hë paawä, P'op Hagä Do dooh tah'yy kahÿd bä, dooh ta hã hewaat pé na-ääj hë. ¹⁸P'op Hagä Do h'yyb däng ër h'yyb tym tabed'ëëp hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hë tasëew däk do ër bahadoo hyb n'aa ta wë, sahõnh hë tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo ër bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahÿh

¹⁹Wakãn haa ÿ kamahãn doo, bë hyb n'aa matakä hahÿ hã: Taw'ääts hë sahõnh hë ji, ji nayyw hë ji maa newëë. Taw'ääts hë dooh nayyw hë ji er'ood. Taw'ääts hë dooh nayyw hë ji kawaj'ään bä. ²⁰Kawaj'ään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hã gahëen do an'oo bä. ²¹Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm hesus hadoo do bë h'yyb tym gó hanäng doo. Bë eréd hõm na-ääj hë nesaa do hedoo do jé pad'yyt hë hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bë gado P'op Hagä Do kyyh bë h'yyb gó kan'oo däk doo. Ta ti né hë hajaa bë h'yyb tym tabed'ëëp, P'op Hagä Do wë bë nu kajäk hyb n'aa.

²²Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hë ji moo wät né hë taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hë takawadii. ²³Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejũũ do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴Kameg'ääs, ti tabahõm, ti nayyw hë tamabaan hõm takamegää wät doo. ²⁵Ta tii d' nado baad matakëë do P'op Hagä

Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahãnh ji ted'ëep doo. Baad tamatakã had'yyt bã, tamanabaaan bã, taky dahé bã, sahõnh hẽ tamoo wät do hã P'op Hagã Do ky n'aa edeng ta hã.

²⁶P'op Hagã Do karẽn doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bã, ta hã hẽ takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagã Do wẽ tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷Hahỹ ti baad hadoo do heh'ãät do P'op Hagã Do ẽr Yb gadoo do ẽr hã: Kabarii, ỹỹnh patug tamaa wäd is do na-ãäj hẽ ji t'yyd mehĩĩn doo, baad tanado bã sa hã. Hahỹ na-ãäj hẽ P'op Hagã Do gadoo do ẽr hã: Ji matakẽẽ ji hã badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karẽn do mahãnh.

Dooh ji asëew bã ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahỹỹh

2 Wakã haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, tak'ëp ji weh'ëeh do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bẽ asëew manã bẽ gadoo do sa mahang. ²⁻³Hahỹỹ d' ỹ hanãng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ãäts tẽg gabarëeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bẽ kahet'aa bã takajaa bã, baad bẽ gado bã, banãm doo bã bẽ atsyyd bã tabasoo hyb n'aa, tii bã aj'yy kasuud is doo, saroor sãg dadäk do bẽ kahet'aa bã tajëẽ suun bã na-ãäj né hẽ, ti ta hã bẽ ky hado bã: “Nanãng bã ag'ëed däg, tũũ tsym ỹ pa mabahyy hãng”, bẽ noo bã, ⁴dooh séd demuun bẽ gado bã bẽ wẽ heg'ãäs doo. Tii d' bẽ adoo bã, bẽ asëew däk bẽ gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jewyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bẽ tii bã.

⁵Wakã haa ỹ kamahãn doo, bẽ maa newẽ hahỹ ỹ her'oot doo: P'op Hagã Do asëew hõm badäk hahỹỹ hã habong do sa hã kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagã Do bag'ãäs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hã kamahãn do sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paah. ⁶Bëẽ kã, bẽ mak'yyts kãn kas'uut doo. Tak'ëp ma enãh do nado g'eeh ti bẽ hã rejãã doo? Ti nado g'eeh ti bẽ ramahũũm do hyb n'aa jewyk do sa wẽ, bẽ raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã? ⁷Tak'ëp ma nãng do né tii, Jesus bẽ wahẽ n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejãã doo.

⁸Baad né hẽ ti bẽ hã, hahỹ ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bẽ ky dahé bã: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da.”^c Ta tii da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo. ⁹Ti hyb n'aa, ta

^c 2.8 Rewitikos 19.18

see baad bë gado bä ta wób sa mahãnh, nesaa do bë moo boo däk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bë taky n'aa ety däk tii bä, ta ky n'aa jaw'yyk do bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ¹⁰Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Sahõnh hẽ né hẽ paawä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bä, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do tabahado däk tii. ¹¹“Aã manä ta seeh ÿÿm sii”^d mejüü doo, “Madajëëb manä a da hadoo doo”^e ti na-ãäj hẽ tamejüü. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajëëb bä, a ÿÿm, a patug nadoo do sii naã né hẽ paawä õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do mabahado däk né hẽ õm. ¹²Ta jawén bë hã da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bë hã, bë ky dahé bä, bë ky nadahé bä ta ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do wẽ ji ted'ëëp doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hã P'op Hagä Do matakëë do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä bë her'oot do hã, bë babok do hã. ¹³Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehiïn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehiïn bä. Ji t'yyd mehiïn bä ta wób, dooh tii bä P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä. Ji tat'yyd mehiïn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁴Wakän haa, “Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh” ji noo bä, baad hadoo do ji moo nawäd bä ji h'yy ka'eeh do metëë n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bä ji tedëëb bä P'op Hagä Do wẽ. ¹⁵Tanny bä paawä ji hÿÿj hedoo doo, ji ãnh hedoo do hahëëm doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ãäj hẽ, ¹⁶tii bä bë see ky hadoo bä paawä sa hã: “Ahõm kä baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!”, taky hadoo bä, dooh tanoo pé sa wẽ bedoh do sa hã, daap hẽ ta tii d' ta kyyh. ¹⁷Ti hadoo né hẽ, jããm ub Jesus hã ji h'yy kae bä, baad hadoo do ji moo nawäd bä paawä ji h'yy ka'eeh do metëë n'aa, daap hẽ ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸Bë see apäh ky hadoo hã ÿÿ: “Ta see Jesus hã tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëët doo”, näng apäh. Ta ti hã hahÿÿ d' këh ÿÿ: Mametä hã ÿÿ mahaja bä paawä Jesus hã mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hã. Tii bä da baad hadoo do ÿ moo wät do hã ÿ metëëh a hã Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh doo.

^d 2.11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18

^e 2.11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

19 Jããm hẽ sét ub né hẽ P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hẽ né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ãäj né hẽ rahapäh tii. Ti hadoo né hẽ, kajajän bong P'op Hagä Do rajejyĩm do hyb n'aa. 20 H'yy gatamah do òm! Makarēn j̃ metēeh a hã daap hẽ ta tii da ji h'yy kae bā, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa ji moo nawäd bā? 21 Bē hyb n'aa newē ēr wahē makū Abaraām. P'op Hagä Do mejūũ do taky daheeh do hyb n'aa né hẽ Abaraām baad tabahado dāk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo dāk noo gó P'op Hagä Do hã tabajuu hyb n'aa paawä. 22 Mahyb n'aa newē, baad P'op Hagä Do hã Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ãäj hẽ P'op Hagä Do mejūũ doo. P'op Hagä Do mejūũ do tamoo wät do hyb n'aa, heh'äät däg tah'yy ka'eeh doo. 23 Hahyĩ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã: “Abaraām ky dahé kãn Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó.”^f Abaraām moo wät do hã, taky daheeh do hã, te hub né hẽ ta ti kerih do kametä dāk. P'op Hagä Do najiis ramaneēej kãn Abaraām.

24 Wyt ta maab hẽ: P'op Hagä Do karēn do ji moo wät do hyb n'aa na-ãäj hẽ baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jããm hẽ ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.^g 25 Ti hadoo Rahab häd näng do hã, j̃yñh pooj jé hajök do sii hejyĩh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ääs do ta tób bā tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametēeh hyb n'aa kã kejēn doo gó rabahôm hyb n'aa.

26 Ji h'yyb tym tamaa wäd bā ji dajēp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hã. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bā ji hã, dajēp do hadoo tii bā ji h'yy ka'eeh doo.

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahyĩh

3 Wakān haa, bē hapäh hahyĩh: Ta wób bahānh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky n'aa ma mehetēk do sa hã.^h Ti bahānh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetēk do sa

^f 2.23 Genesis 15.6

^g 2.24 Dooch Tsijaag ma met'ēeg bā jããm hẽ baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado dāk P'op Hagä Do matym gó. Hahy ti Tsijaag hanäng péh: Heh'äät tado bā ji h'yy ka'eeh doo, tii bā baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hã karēn do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bā heh'äät. 2.26 hã Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanäng péh.

^h 3.1 Ta wób bahānh P'op Hagä Do wén gahēen ta ky n'aa ma mehetēk hedoo do sa hã, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa.

hã, taw'ãäts hẽ dooh hajök
bẽ mahang karẽn do ta ky
n'aa ma mehetëk rabahadoo
hyb n'aa. ²Sahõnh hẽ ëër, ër
bes'õös hajõng. Hỹỹ kã, aj'yy
taher'oot do hã nes'õös doo,
baad had'op do tii. Tahajaa
sahõnh hẽ nesaa do mahãnh
baad takanã bã. ³Ta meduug
n'aa ji dadäg bã kawaaro noo
hã ji raky daheeh do heen
n'aa, ji hajaa ji medug bã
ta hã sahõnh hẽ. ⁴Marakate
na-ãäj né hẽ. Aee né paawä,

Kawaar meduug n'aa heen n'aa (Tsijaag 3.3)

tak'ëp tabahëm do mahüüm né paawä, ta poo wõj n'aa mahüüm
rakarën hênh ta du wöd n'aa me, nad'ëed its né paawä ta tii. ⁵Ti
hadoo ji nag'aad hã. Nad'ëed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee
hajõng tahajaa. Bẽ hyb n'aa newë hahỹỹh: Hëej baeh do ahõng,
nad'ëed its né paawä ta hõo du n'aa doo. ⁶Tëeg hõo hadoo ji
nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot
do hanaa né hẽ hesus do hadoo sahõnh hẽ ji hã, ji her'oot do
hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejãã do
sahõnh hẽ. Tii d' had'yyt hẽ ji gawät. Ji madajëp né hẽ ta tii da.
Tëeg hõo tabanesaa do hanäng doo hênh naa tagahõo do hadoo
ji nag'aad. ⁷Sahõnh badäk hahỹ babo n'aa hëej hã habong doo,
tame habong doo, taw'ëed sii hẽ ji hajaa ji met'ëeg bã. Pooj jé
rahaja däk tii, da hẽ na-ãäj né hẽ. ⁸Ta ti ji haja né hẽ paawä, ji
nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bã, dooh
hajaa pé tamedug bã. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bã
ta hã. Tawäd had'yyt hẽ. P'ymm mahỹỹnh do hadoo ji dahej'ëep
do hadoo ta hanaa. ⁹Ta tii me ji j'aa etsë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Doo, ër Yb. Ta tii me na-ãäj hẽ ji ky n'aa wasee ji da hadoo do
P'op Hagä Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰Sét né hẽ ji noo
me naa ti tamanyyh ji j'aa etsë do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do
ky n'aa na-ãäj hẽ. Dooh taw'ãäts hẽ tado bã ta ti wakãn haa.
¹¹K'ãäts gó naa naëng ganyyh doo, dooh séd demuun naëng ganã
bã ty ganãm doo, naëng ty gasus do na-ãäj hẽ. ¹²Wakãn haa, joom
doo ta ag kawereem bã. Dooh wiigo häd näng do joom eag bã
oriib häd näng do ag. Dooh uwa tyd hã taganã bã wiigo häd

näng do ag. Dooh na-ãäj hē naëng ty ganām doo bā naa ty gasus do taganā bā.ⁱ

Ji hajaa do heh'äät do ky n'aa hahỹỹh

¹³Bē mahang P'op Hagā Do ji hā karēn do tahapāh ted'oo doo, ta tii hā tah'yy ganāng ted'oo doo, taw'ääts hē baad tabawāt do hā tametēeh ta tii. Taw'ääts hē kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wāt. P'op Hagā Do karēn do hapāh doo, dooh takasabé bā. ¹⁴Hỹỹ ká, tak'ēp bē h'yy kajewēets bā, ta wób sa bahānh had'yyt bā bē karēn bā bē h'yy kajäg bā, bē h'yy kasabé manā bē hajaa bē ed'oo do hā. Ta tii d' bē adoo bā, dooh baad hadoo do bē ky dahé wäd bā. ¹⁵Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hỹ pong jé naa tado bā. Badāk hahỹỹ bā naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶Ji hyb n'aa jewēs do bawāt bā, ji karēn do sa bahānh ji bawāt do bawāt bā, ta tii bā ky ked'aak doo, ta tii bā kaj'ōök do bawāt. Ta tii bā sahōnh hē nesaa do moo kahew'ēēt do ji baw'yyt. ¹⁷Ji hajaa do hỹ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hā baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawāt sahōnh hē sa wē tan'oo bā tii. Dooh h'yy gaēēj me ta wób ji gado tan'oo bā. Ta wób her'oot do baad ji maa newēē ta ti an'oo bā. Ta wób ji t'yyd mehiin had'yyt hē, baad hadoo do ji moo wäd had'yyt hē ta wób hā tan'oo bā. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bā. Dooh ji h'yyb ji jejēn bā tan'oo bā na-ãāj né hē. ¹⁸H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wē rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagā Do gen'aak doo da rababok tii ká.

Badāk hahỹỹ kamahān doo, P'op Hagā Do majīi hado dāk tii, ky n'aa hahỹỹh

4 N'yy hēnh naa ti bē mahang bē kamajīi doo, bē kaj'ōök doo? Baad nadoo do bē h'yyb karēn do naa né tii. Baad nadoo do bē h'yyb karēn do bē hā hē takamajīi. ²Ti anāng tak'ēp bē h'yyb karēn doo. Dooh bē gado bā. Bē ganadoo do hyb n'aa, bē daj'ēēp bē da hadoo doo. Bē h'yy kajew'ēēs ta wób ma hā. Dooh bē haja bā bē gado bā, ti hyb n'aa bē kaj'ōök, bē kamajīi. Bē wén ganadoo bē karēn doo, bē netsēē do hyb n'aa P'op Hagā Do hā. ³P'op Hagā Do hā bē betsēē bā, P'op Hagā Do nanoo bē hā baad hyb n'aa

ⁱ 3.12 Ti hadoo ji nag'aad hā. Taw'ääts hē jāām hē baad hadoo do ji er'oot!

^j 4.2 Hahỹỹ da 1 Jowāw 3.15 hā takerii dāk: "Ta wakāān wē h'yy gaēēnh doo, dahej'ēēp do hadoo ti P'op Hagā Do matym gó." Ji h'yyb gó ti tii.

nado bē etsēē do hyb n'aa. Bē hā hē had'yyt hē bē karēn bē ahānh bē etsēē doo. ⁴Ỹnh ta patug wadii doo, h'yyb rejāā do hadoo bēēh! P'op Hagā Do heréd hōm do bēēh. Doooh bē hapēē bā g'eeh, badāk hahỹy hā hanāng do kamahān doo, P'op Hagā Do majīi hado dāk tii? Jé karēn pé takamahān bā badāk hahỹy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rakamahān doo, P'op Hagā Do majīi tabahado dāk. ⁵Daap hē bē ed'oo g'eeh hahỹ P'op Hagā Do kyy kerih doo? “P'op Hagā Do kamahān, tahyb n'aa jewēs ēr h'yyb tym ēr hā tanoo doo. Takarēn ta hā ub had'yyt ji h'yyb dāk.” ⁶Tii d' tado né paawā, ta bahānh P'op Hagā Do ēr tamasa ēr tat'yyd mehīin do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahỹy da takerih ta kyy kerih doo gó: “P'op Hagā Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hā. P'op Hagā Do t'yyd mehīin kadad'uu doo, P'op Hagā Do ky ennym sa hā”,^k nāng kerih do hā. ⁷Ti hyb n'aa taw'āāts hē P'op Hagā Do mejūū do bē ky dahé had'yyt hē. Taw'āāts hē bē kahejój Dijab^l wē, tii bā da wajaah bē mahānh. ⁸Taw'āāts hē P'op Hagā Do wē bē h'yy katahā, tii bā da bē wē takatahỹy na-āāj né hē. Bēēh, nesaa do moo heb'ooh doo, bē eréd nesaa doo. Bēēh, h'yy kes'eenh doo, bē ennyw bē h'yyb tym P'op Hagā Do wē.^m ⁹Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīin, bē h'yy gabedo booh, bē aód ta see hā bē h'yyb padēēk do hyb n'aa. Bē kawewaw manāh! Taw'āāts hē bē h'yy ketón bē mo haj'aa hā. Bē tsebee manāh! Taw'āāts hē bē hyb n'aa tón. ¹⁰Taw'āāts hē bē kadad'uu P'op Hagā Do wē, tii bā da bē taweh'ēēh.

¹¹Wakān haa, bē ky n'aa rejā manā ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejāā doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejāā tii, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa etyy tii.ⁿ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bā, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do nado ōm tii bā. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hē tii bā mabanoo a hā. ¹²Jāām hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod.

^k 4.6 Proweh-Bijos 3.34

^l 4.7 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng pé ti Dijab.

^m 4.8 Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarēn do hyb n'aa paawā rakamahān badāk hahỹy bā hanāng doo, P'op Hagā Do na-āāj hē.

ⁿ 4.11 Hahỹy da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hā: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān do hadoo”, nāng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bā, dooh ji da hadoo do ji kamahān bā. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wāt.

Ti né ti hajaa ji ted'ëëp, ti né ti hajaa ji tarejãã. Õm nado. Jaa òm a hã pé a da hadoo do maky n'aa ety bã?

Dooh ji hã hẽ ji h'yy kasabé bã do ky n'aa hahỹỹh

¹³Bẽ maa newẽ hahỹỹ da her'oot doo: “Ãã d' ah'ũũm, jati ãã bahõm panang hẽnh. Sét ta baab ãã tab'ëës t'ĩ hẽnh ãã es'ëëm ãã dajëër enäh hyb n'aa.” ¹⁴Ta tii da bẽ h'yyb, ta tii d' bẽ baher'oot, dooh bẽ hapëë bã h'ëëd hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bëëh, badäk hahỹỹ hã bẽ babok bã? Wanakud hadoo bëëh. Kanahën d'os hẽ taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ hahỹỹ da paawã bẽ kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën bã ãã babok nã, ãã hyb n'aa newëë do ãã moo bok tii bã.” ¹⁶Tii d' nado paawã bẽ h'yyb da hẽ. Bẽ bad'oo do hã bẽ h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wät doo, tamoo nawäd bã, nesaa do tamoo wäd däk P'op Hagä Do matym gó.

Tak'ëp ma näng do tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

5 Bẽ maa newẽ, tak'ëp ma näng doo! Bẽ aód, bẽ awaaw nesaa do ta jawén bẽ wẽ takajäk do hyb n'aa da. ²Karejã däk bẽ ma. Kamera rejã däk bẽ saroor. ³Hetöd däk bẽ wẽ hanäng do k'ããts tęg gabarëëh doo, k'ããts tęg hawak doo. Ta ti hetöt do bẽ da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagä Do matym gó.^o Hetöt do bẽ da taju toonh, tęg hõo hado däk. Bẽ bata däk bẽ ma, edaa däg né hẽ paawã badäk hahỹ gawatsik doo. ⁴Dooh paa bẽ epaag hõm bã moo bok do bẽ joom hã. Bẽ maa newẽ da! Ta sãm bẽ nepaag hõm do eëëj had'yyt hẽ hadoo bẽ hã ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hẽ Haj'ap Doo, maa napëë wät bẽ wẽ moo bok do sa kyyh. ⁵Sahõnh hẽ hanäm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bẽ baboo bong badäk hahỹỹ hã bẽ baboo bong noo gó. Sahõnh hẽ bẽ h'yyb karën do jawén bẽ baboo bok. Booy yb hepuh do ji tä ji daj'ëëp do hado däk bëëh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejãã da bẽ hỹỹ kã. ⁶Baad habok do wób bẽ ky n'aa ety däk nesaa doo me, bẽ neboh bëëh, dooh né paawã rahejooj bã bẽ wẽ.

^o 5.3 Rabaa esĩh do hyb n'aa sa ma, jããm hẽ sa hã hẽ rakarën rabah'ëënh do hyb n'aa sa ma karejã däk. Ta tii me ramasa paawã bedoh do sa hã. Sa hã hẽ rah'ëënh do hyb n'aa sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, baad nadoo do P'op Hagä Do ky n'aa ety da sa hã.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Bëeh, wakān haa, taw'āāts hē bē h'yy gejë hōm manā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hēnh tabahyng do bē gada do hā. Bē hyb n'aa newē nyy da joom hejōm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'āāts hē bē na-āāj hē tii da bē bad'oo. Taw'āāts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo baad nadoo do bē ahoop doo. Taw'āāts hē bē h'yy gejë hōm manāh, edaa dāk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakān haa, bē ky n'aa hajëew manā bē da hadoo doo, bē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa dāk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakān haa, bē hyb n'aa newē P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bē hyb n'aa newē nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejä né hē paawā sa hā. Taw'āāts hē rababok doo da bē babok. ¹¹ Bē maa newē! Āā hā pé P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hā h'yy kanerét doo, rahob né paawā baad nadoo doo. Bē ky n'aa napāh Jóh h'yy kanerét doo, nesaa né hē paawā ta hā adäng. Bē ky n'aa napāh né ká nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hā tagadëeg ub ká.^p Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yid mehīn.

¹² Sahōnh hē bahānh hahÿ bē ÿ maher'oot wakān haa: Bē ky dëe manā P'op Hagä Do häd gó. Bē ky dëe manā badāk hahÿÿ hā hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-āāj hē. “ÿÿ” bē noo bā, “ÿÿ” né hē bē h'yyb gó. “Dooh” bē noo bā, “dooh” né bē h'yyb gó. Jāām ti ji kyyh. Dooh hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'āāts hē tii d' had'yit né hē bē kyyh, bē P'op Hagä Do ky n'aa ety mahānh.

¹³ Baad nadoo do awäd bā bē see wē, taw'āāts hē taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hā. Bē mahang tsebé péh, taw'āāts hē P'op Hagä Do tama ejām taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bē see nahëe nyy bā, taw'āāts hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yit ta wē, raky n'aa etsëe hyb n'aa ta hā, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hā Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub dāk da nahëe näng do paa ká, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëe do an'oo bā. Baad tabawät da p'aa hēnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bā ta hā.

^p 5.11 Sahōnh hē Jóh taah dejëp, sahōnh hē ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagä Do hā tah'y keréd hōm hyb n'aa paawā. Dooh Jóh hyb n'aa eréd bā P'op Hagä Doo, hajōng nesaa do tahob né paawā. Tii bā ká, tametyy do bahëej jëng bā ká, P'op Hagä Do banoo ta hā ta taah jawēn buuj. Ta bahānh P'op Hagä Do banoo ta hā ta ma.

Nesaa do nahëë näng do paa moo wäd wäd bä paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hã nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa ets'ëë bë da hadoo doo, tii bä bë bahub däg kãn. Tak'ëp tabahejoonh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëë doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Ër hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëë paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hẽ ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëë do haj'aa. ¹⁸ P'aa hẽnh taky n'aa etsëë tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kãn p'aa hẽnh, sa joom ganyyh p'aa hẽnh, tabeag kãn.

¹⁹ Wakãn haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hẽnh baad hadoo do wë, ²⁰ hahỹ ỹ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëët do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hẽnh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jããm hẽ kä.

1 PEED

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj já Peed ma erih do hahỹỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹỹh

1 Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ỹ ti hỹỹh. Bëeh, P'op Hagã Do asëew hõm doo, badäk hahỹ bë panang heh'äät nado bahapäh do ỹ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bã habong doo. ²Bë P'op Hagã Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagã Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kã, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kã. Ỹ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky ennym bë wë, ỹ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'ym.

Hỹ pong já ër hyb n'aa P'op Hagã Do enyyw hõm do ky n'aa hahỹỹh

³Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bã ër h'yyb tym. Papuu j hado däk ji bawät tan'oo bã, baad hadoo doo, awäd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴Papuu j hado däk ji bawät P'op Hagã Do an'oo bã, hỹ pong já ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bã, dooh takarejã bã, dooh tatsawyy bã. ⁵Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bã kã Kristo matëeh bã kã p'aa hënh.

⁶Papuu j hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj já tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, bë h'yy gadajang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawä. ⁷Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äät né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tęg gabarëeh do tęg hõo me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.^a Ti hadoo né hë, k'ääts tęg gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tęg gabarëeh do gawatsik da tęg

^a 1.7 K'ääts tęg gabarëeh do ji ajuu bã, ji bahapäh heh'äät tado bã. Hesus do anyyh tii bã. Haym k'ääts tęg gabarëeh do heh'äät. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

hōō me ji ty genāw né paawä.) Ti hyb n'aa kā, heh'äät tado bä
bë h'yy ka'eeh doo, bë hä P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp
gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bä da, bë da taweh'ëeh na-ääj hë
Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Dooch né paawä bë hapëë bä paa Jesus Kristo bë matym me, bë
kamahän ta hä. Da hë na-ääj hë, nepä né paawä bë hä, ta hä bë ky
daheeh, ta hä bë h'yy kasadä, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp
né hë bë h'yy gadajang. Dooch bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang
do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa
bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä
Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do
rahyb n'aa newëë, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hä.
Ramaher'oot paa ta ti bë hä P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hä.

¹¹ Hajōng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do
ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo
Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo
kajaa do pooj jé habong do sa hä. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa
matakëë, baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä jaa
hä sa hä Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëë
rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hä P'op Hagä Do metä
wät do bawät. ¹² Tii bä P'op Hagä Do metëeh sa hä, dooh sa daaj
hë rah'yyb en'ym do hyb n'aa tado bä ta ti P'op Hagä Do kyy gó
raher'oot doo. Bë hyb n'aa né hë tii, sa jawén paa bä habong do
hyb n'aa, P'op Hagä Do metëeh sa hä. P'op Hagä Do kyy gó ta ky
n'aa rod raher'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hÿÿ kä
P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hÿ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü
doo, bë ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa
ta ti ky n'aa, ääs na-ääj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë, baad
bë hyb n'aa newë had'yyt hë. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso bë
h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad had'yyt
hë bë gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bë gadoo
doo. ¹⁴ Taw'ääts hë sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bë babok
P'op Hagä Do wë. Bë ky dahé manä nesaa do bë h'yyb säg karën
doo, pooj jé Jesus ky n'aa bë nahapäh nä noo gó bë bahed'oo do
paah. ¹⁵ Taw'ääts hë P'op Hagä Do bë tanaëej wät doo da né hë bë
babok sahōnh hë wë, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahānh. ¹⁶ Tii
d' ÿ wén her'oot bë hä, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do

her'oot do hyb n'aa: “Taw'ãäts hē baad had'op doo da bē baboo had'yyt hē, baad had'op do ȳ bawät do hyb n'aa”,^b näng P'op Hagä Do kyyh.

¹⁷ Bē ky n'aa etsēē noo gó, “Ee” bē maneēēnh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd gó sahōnh hē taky n'aa etyy doo,^c taw'ãäts hē P'op Hagä Do bē hyb n'aa jew'yyk bē ȳym gó badäk hahȳy bā bē babok nā bā. Bē hapäh, badäk hahȳy dooh bē panang heh'äät do tado bā. ¹⁸ Tii da ȳ karēn bē babok, bē hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bē P'op Hagä Do bedēēb wät bē wahē makū hanaa bē gadoo do daap ji bawät do mahānh. Ta sām hahānh doo me, k'ãäts tēg gabarēēh doo me, k'ãäts tēg hawak doo me nado bē tabedēēb wät. ¹⁹ Bē tabedēēb wät Kristo majyyw me. Tak'ēp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hōm hyb n'aa Judah buuj radahej'ēēp do hadoo ti Kristo. ²⁰ Sahōnh hē badäk hahȳ P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajēp. Hȳy kā, tabedaa däg bā kā badäk hahȳy bā ji hawät do gawatsig hōm noo gó Kristo kaja dāk bē tabed'ēēp hyb n'aa, ²¹ bēēh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hā h'yy kasadā doo. Ti né hē tii, dejēp do mahang Kristo ganā wät hanoo doo. Ti né hē tii, tak'ēp Kristo kawehēē dāk hanoo doo. Ti hyb n'aa bē hajaa P'op Hagä Do hā bē h'yy ka'eeh. Bē hajaa ta hanaa baad bē gada ji hā taky däng doo.

²² Hȳy kā, Kristo ky n'aa hanām do bē ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyyw dāk bē h'yyb tym, dooh nesaa do bē h'yyb gó tawäd wäd bā. Ti hyb n'aa bē hajaa bē kamahānh heh'äät bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ȳ etsēē bē hā, bē h'yyb gó naa baad bē kamahānh bē da hadoo doo. ²³ P'aa hēnh bē benäng do hadoo. Papuuj gó bē baboo däg kän ȳ hanäng péh. Ji yb sa wahēh gó dejēp do hanaa nado ta tii. Nadajēp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahānh do hanaa. ²⁴ Hahȳy da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hā:

“Jawii hadoo sahōnh hē badäk hahȳy hā habong doo.
Jawii ts'ooh hahānh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.
Jawii tsawyy jēng. Tūū ta ts'ooh kajäk.

^b 1.16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7

^c 1.17 Dooh P'op Hagä Do asēēw bā ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hā taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hā taky n'aa etyy.

25 Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hē^d,^d näng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanäm do bë äã maher'ood wät do né hē ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2 Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē bë eréd hōm sahōnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewës doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. ²Taw'ääts hē karapee t'aah bii tak'ëp takarên doo da tak'ëp bë h'yyb padäg P'op Hagä Do kyyh hã. Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh panyyg kamanekuunh do hã had'yyt hē bë h'yyb padäg, papuuj bë babong do kah'üüm hyb n'aa had'yyt hē, tagadëëg ub, hÿ pong jé ta wë bë tabed'ëëp hyb n'aa kä. ³Bë hapëë däk né hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hē ji wë.

⁴Taw'ääts hē bë ana had'yyt hē Kristo wë. Awäd had'yyt né tii. Pä nahänh do hadoo tii. Badäk hahÿÿ bä habong do raty n'aa gesyyg né paawä, P'op Hagä Do asëew hōm do tii. P'op Hagä Do kamahän do tii. ⁵Ta wë bë ana had'yyt hē do hyb n'aa, pä nahänh do tób pan'aa hadoo bë hã na-ääj hē. P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä, ër mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bë hã, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew bong do hadoo bë bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagä Do bë j'aa etsë hyb n'aa, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kä. P'op Hagä Do gadoo da ta hã bë j'aa etsë doo, Jesus Kristo kyy gó bë bana do hyb n'aa. ⁶Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hã. Hahÿÿ da takerii däk:

“Bë hyb n'aa matakä. Sijōn^e bä ÿ daj'aat da pä.

Pä tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasëew däk doo, tak'ëp ji kamahän do tii.

Ta tii hã h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bä”, näng kerih doo.^f

⁷Bëeh, P'op Hagä Do her'oot do ky dah'eeh doo, bë kamahän ta ti pä hadoo doo, bë kamahän Kristo ÿ hanäng péh. Tii d' nado

^d 1.25 Isajas 40.6-8

^e 2.6 Jerusarênh panang ti Sijōn. Isaraéw buuj na-ääj hē ramaneëënh Sijōn.

^f 2.6 Isajas 28.16.

panyyg ky nadah'eeh do sa hã. Sa hã kaja dāk hahỹ P'op Hagä Do ky ky kerih do her'oot doo:

“Pä tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo,
hỹỹ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”^g

⁸ Hahỹỹ da na-ãäj hẽ takerii däk:

“Ta ti pä hadoo do hã ratsyym poo heo da.
Tũũ rakajäk da ta ti pä yb an'oo bã.”^h

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ P'op Hagä Do h'yyb däng sa hã.

⁹ Bëë kä, P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ, nesaa do mahãnh P'op Hagä Do wẽ kasëew bong do bëëh. P'op Hagä Doo, sahõnh bag'ãas do karën do bë moo bok, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wẽ moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hẽ bëëh. Bë P'op Hagä Do asëew hõm, tak'ëp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hã bë metëeh hyb n'aa. Ti né hẽ ti bë tanaëej wät doo, ta bag tak'ëp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëëh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hỹỹ kä. P'ooj ub dooh bë tat'yyd mehĩĩn nä bã. Bë tat'yyd mehĩĩn kãn hỹỹ kä.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Najis haa, badäk hahỹ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'äät doo, tak'ëp ỹ betsëë bë hã, bë ky dahé manä nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ji h'yyb tym majĩĩ ta ti ji h'yyb säg karën doo.

¹² Taw'ãäts hẽ baad ub bë babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bã, bë raky n'aa tapa né paawä, nesaa do bë moo bok rahe'ood né paawä, P'op Hagä Do hã raj'aa etsë da sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, baad hadoo do bë moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër babok do hã takawehëë däk do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ bë ky daheeh sahõnh hẽ hyb n'aa

^g 2.7 Saaw-Mo 118.22

^h 2.8 Isajas 8.14

jewyk do ji rabag'ääs doo. Bë ky dahé Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.ⁱ ¹⁴Bë ky dahé na-ääj hë ta karapee ta kyy gó bag'ääs doo. Sa wahë n'aa heh'äät do mejũũ ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejã hyb n'aa, baad habok do raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁵P'op Hagä Do karën baad hadoo do bë moo bong, bë ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hã h'yy gatemah doo.

¹⁶Doo bë hã mejõ wät péh. Bë daaj hë bë bahajaa bë hyb n'aa newë bã nyy da bë babok, ny hadoo do bë moo bok. Ti hadoo né hë, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëeh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë takarën doo da bë babok.

¹⁷Taw'ääts hë sahõnh hë bë weh'ëeh ta wób. Taw'ääts hë bë kamahãn bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë P'op Hagä Do tak'ëp bë hyb n'aa jew'yyk. Taw'ääts hë bë weh'ëeh Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hã h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸Bëeh, sa karom, h'yyb eÿÿm doo me P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky dahé bë kariw n'aa. Taw'ääts hë bë kariw n'aa ky en'yyim do had'yyt nado bë ky daheeh. Taw'ääts hë ky nes'aa do na-ääj hë bë ky dahé. ¹⁹Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebé do hyb n'aa ji wë, ta hyb n'aa ji gado bã daap ji hã rarejã doo. ²⁰Hÿÿ kä, bë h'yyb haj'aa hë tado bã bë hã rarejã doo, dooh bë hã raj'aa etsë pé h'yyb jawyg gó bë gado bã tii. Hÿÿ kä, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa tado bã bë hã rarejã doo, h'yyb jawyg gó bë gado bã, tii bã P'op Hagä Do tsebé da bë wë, bë da taky n'aa edëng. ²¹Bë P'op Hagä Do naëëj wät h'yyb jawyk doo gó bë gadoo hyb n'aa bë rarejã doo, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Kristo na-ääj hë ahob wät. Bë hyb n'aa né hë tabahob wät. Tabawäd wät do hã bë hã tametëeh nyy da bë babok. Tabawäd wät doo da takarën bë babok. ²²Doo Kristo hã nesaa péh. Doo tanoo kanesa bã.^j ²³Ta hã raky n'aa rejã bã, dooh tamebaaj bã. Rarejã noo gó, dooh teãm bã ta majĩ. P'op Hagä Do moo gó takan'oo däk. Ti né hë ta jawén sahõnh hë baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh. ²⁴B'aa kajatsëk do hã Kristo bahob wät nesaa do ër moo bok do paah, ër dejëp hyb n'aa hadoo nesaa do hã,

ⁱ **2.13** Sesa ramaneëënh ti noo gó Roma buuj sa wahë heh'äät doo, hajõng hãj n'aa bã bag'ääs doo.

^j **2.22** Isajas 53.9

ër ky nadahé wät hyb n'aa nesaa doo, ÿ hanäng pé tii, baad hadoo
 ër babok hyb n'aa kä. Tahob wät ta rog bë bahub padëëk hyb n'aa.
²⁵B'éé nepä bong do hadoo bë p'ooj ub. Hÿÿ kä bë P'op Hagä Do
 mana kän p'aa hënh b'éé hagä n'aa heh'äät do wë. Kristo, bë hagä
 n'aa wë bë tamana kän.

Ajyy, ÿÿj sa ky n'aa hahÿÿh

3 ÿÿj, bë na-ääj hë. Taw'ääts hë bë ky dahé bë patug. Tii bä, tanyy
 bä sa mahang P'op Hagä Do kyyh ganadoo nä doo, ta jawén
 tahyb n'aa pé Kristo hä rah'yy ka'eeh rabahapäh bä kä nyy da baad
 sa äj rababok. Dooh hyb n'aa sa ÿÿm ky n'aa h'üüm pé sa patug
 rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ²ta ti rahapäh do hyb n'aa da nyy da baad
 had'op bë babok P'op Hagä Do bë weh'ëeh do hyb n'aa. ³Taw'ääts
 hë dooh j'ooj hë ji padedëëk do bë hetsóh. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii:
 Taw'ääts hë dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sëen bë ramahetsóh do
 tii. Taw'ääts hë dooh k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb, saroor tak'ëp ky
 n'aa gebah do na-ääj hë bë hetsóh. ⁴Taw'ääts hë bë h'yyb gó hanäng
 doo me bë kahets'ooh. Kaja hë bë h'yyb bë mahüüm do ta wób sa
 wë, h'yyb jawyg gó bë babok do na-ääj hë, ti né hë bë hetsó nahänh
 doo. Ti né hë tak'ëp baad hadoo P'op Hagä Do matym gó. ⁵Tii da
 né p'ooj ub ÿÿnh baad P'op Hagä Do karën doo da habong doo, ta
 hä h'yy kasadä do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh.
 Sa patug paa raky daheeh. ⁶Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug,
 Abaraäm paa m' taky daheeh. “Wahëh ÿ n'aa”, ta patug tamaneëënh.
 Sarah hadoo bëeh, baad hadoo do bë moo boo bä, dooh hyb n'aa bë
 jeÿÿm pé P'op Hagä Do hä bë h'yy kasadä do hyb n'aa.

⁷Bëë kä, ÿÿm näng doo, taw'ääts hë baad ub bë babok bë ÿÿm
 wë. Bë hapäh, dooh denaa hë rahejooj bä bë mahänh. Taw'ääts
 hë bë weh'ëeh bë ÿÿm bë nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edëb
 had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagä Do
 anoo doo. Taw'ääts hë tii da bë aboo bë ÿÿm wë, bë ky n'aa etsëë
 do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.^k

Sahõnh hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

⁸Bë sahõnh hë ÿ maher'ood kän hÿÿ kä. ÿ karën séd bë h'yyb
 hedo had'yyt hë. ÿ karën bë h'yyb en'yym bë da hadoo doo, baad

^k **3.7** Ji rejä bä ji ÿÿm, ji ky n'aa rejä bä, ji hajëew bä, dooh P'op Hagä Do gado bä ta hä ji ky n'aa
 etsëë doo.

tanado bã sa hã. Ỹ karẽn bẽ kamahãn bẽ da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hẽ bẽ t'yyd mehiĩn bẽ da hadoo doo. Taw'ãäts hẽ bẽ kadad'uu bẽ da hadoo do sa wẽ. ⁹Nesaa do ramoo boo bã bẽ hã, bẽ abaaj manã nesaa doo me. Bẽ raky n'aa rejã bã, bẽ abaaj manã ky n'aa rejãã doo me. Taw'ãäts hẽ bẽ abaaj bẽ ky n'aa edẽng doo me. Ta tii da baad ub bẽ babok hyb n'aa né hẽ bẽ P'op Hagã Do wén naëj wät. Ta tii da baad bẽ aboo bã, bẽ da P'op Hagã Do ky n'aa edẽng. ¹⁰Tii d' ỹ wén her'oot, ti né hẽ ti Saaw-Mo hã ji hã taky däng doo:

“Jé karẽn do tsebee gó hawät doo,
jé karẽn do baad tawäd bã,
taw'ãäts hẽ dooh ta wób taky n'aa rejã bã.
Taw'ãäts hẽ dooh tawad'ii bã.

¹¹ Tii d' karẽn doo, taw'ãäts hẽ teréd hõm nesaa doo.

Taw'ãäts hẽ baad hadoo do tamoo wäd kãn.

Taw'ãäts hẽ h'yyb nyyw gó had'yyt hẽ tabawät ta wób sa wẽ.

¹² Tii d' tawén hadoo,

baad had'yyt hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ãäs baad habok doo.

Tagadoo ta hã raky n'aa etsẽ doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hã.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa”, näng kerih doo.^l

¹³Baad hadoo do bẽ karẽn bã bẽ moo boo bã, dooh bẽ hã baad nadoo do ramoo bok péh. ¹⁴Ti hado né paawä, baad hadoo do bẽ moo bok do hyb n'aa bẽ ahoop ran'oo bã, bẽ da P'op Hagã Do ky n'aa edẽng. Bẽ eỹm manã sa hã. Bẽ hyb n'aa tón manã bẽ hã ramoo bok doo. ¹⁵Taw'ãäts hẽ Kristo bẽ hyb n'aa jew'yyk bẽ h'yyb gó. Ti né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hẽ hag'ãäs doo. Taw'ãäts hẽ bẽ maher'ood had'yyt hẽ sahõnh hẽ sa hã, h'ëed hyb n'aa Kristo hã bẽ h'yy kasadã, reaaj bã bẽ hã. ¹⁶Sa hã bẽ maher'oot bã, taw'ãäts hẽ kaja hẽ bẽ h'yyb bẽ mahũũm sa wẽ. Taw'ãäts hẽ bẽ weh'ëeh he'aanh doo. Taw'ãäts hẽ baad bẽ aboo had'yyt hẽ bẽ h'yyb bẽ hã hẽ taky n'aa tapa mahãnh. Tii bã nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bẽ babok do ky n'aa hã. Kristo hã h'yy kata däk do hyb n'aa baad bẽ babok do hyb n'aa bẽ ky n'aa rejãã do nu mebyk da.

^l 3.12 Saaw-Mo 34.13-17

¹⁷Taw'ääts hē né hē ji ahoop nesaa do ji moo wät do sām. Ti hadoo né hē, ta bahānh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob bā, tii d' P'op Hagā Do karēn bā ji hā. ¹⁸Ta tii d' ŷ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajēb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajēb, P'op Hagā Do wē bē tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajēeb wät paah. Tii bā taganā wät p'aa hēnh P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ¹⁹⁻²⁰Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hā, h'yyb jawyg gó P'op Hagā Do gada noo gó marakate kajaa bā kā.^m Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hēnh sa h'yyb tym P'op Hagā Do dewäts hōm. Tahag'yyp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ēep naēng hag'yyp do mahānh. ²¹Naēng mahānh Nowéh raked'ēep do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hē nesaa do mahānh ji tamed'ēep doo. Ji ehop do hasus do mahānh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado dāk do ji betsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā. Jesus Kristo ganā wät do hyb n'aa ēr edēb bong nesaa do hā ji P'op Hagā Do ky n'aa ety mahānh. ²²Hŷ pong jé Jesus Kristo basēēk, P'op Hagā Do hub hadāk hēnh, tabag'ääs doo bā tabawäd däg kán. Ääs, sahōnh hē kabaj'aa do hejój enäh do hā na-ääj hē tamejō däg kán.

P'op Hagā Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahŷŷh

4 Ti hyb n'aa kā, Kristo ahob wät do hyb n'aa badāk hahŷŷ bā tabawät noo gó, taw'ääts hē Kristo h'yyb hado dāk bē h'yyb. Taw'ääts hē bē gadoo bē ahoop doo. Jé hahob wät doo, dooh nesaa do hā tah'yyb däg wäd bā had'yyt hē. ²Dooh nesaa do ji h'yyb karēn do jawén tawäd wäd bā badāk hahŷŷ bā tabawät nā bā, P'op Hagā Do karēn do hā tah'yyb däg kán. ³Jääm hē dó p'ooj ub bē moo bok do paah, P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do rabad'oo doo da. Tii d' bē moo boo manā wäd. Sa ŷŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh tii. Sa h'yyb karēn do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakē hedoo do hā raboom. Ta bahānh rabawēh, rabeēēk. Jām ramoo bok rah'yy karēn doo da rabeēēk hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ēēh hyb n'aa tak'ēp taw'ääts hē nadoo do ramoo bok. ⁴Hŷŷ kā, rahapäh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii

^m **3.19** Dooh baad ji hapēē bā nyy da Peed hanāng péh. Hahŷŷ da apäh tahanāng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yid kamehiin hyb n'aa paawä. Nowéh her'oot do hā Kristo Sahee her'oot paah.

bë aboo boo bã, bë rahyb n'aa meuunh, bë raky n'aa rejãã. ⁵Da hẽ bë raky n'aa rejã né hẽ paawã, ti awät da ti noo gó P'op Hagä Do matym gó rabab'ëeh bã rakaher'oot hyb n'aa ta hã kä. P'op Hagä Do hedëp nä doo, dejëp do paa sii hẽ ky n'aa etyy do wẽ kä rakaher'ood kãn. Baad nadoo do ta sãm ragadoo da. ⁶Sahõnh hẽ raky n'aa kety däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã h'yy ka'eeh do paa dejëb bong do hã na-ãäj hẽ takaher'ood däk paa rababok nä noo gó Kristo ky n'aa hanãm doo. Ta ky n'aa hanãm do takaher'ood däk paa sa hã, dajëb hã sa hub ky n'aa ety däg né hẽ paawã sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong doo da, sa h'yyb tym bedëp hyb n'aa P'op Hagä Do pa, takarën doo da.

⁷Edaa däg kãn sahõnh hẽ tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ baad bë hyb n'aa newë, baad bë hyb n'aa matakä. Taw'ääts hẽ bë h'yyb bë mesoo ji h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa, baad ub bë bahajaa hyb n'aa bë ky n'aa etsëë. ⁸Hahỹ ti tak'ëp ỹ betsëë bë hã: Ỹ karën tak'ëp bë kamahãn bë da hadoo doo. Jé kamahãn doo, hajõng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hã. ⁹Taw'ääts hẽ tsebee gó bë gadoo bë tób yt hã bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa jõg manä ta ti p'ãã. ¹⁰Taw'ääts hẽ sahõnh hẽ bëëh, bë masaa ta wób P'op Hagä Do Sahee hanaa bë gado däk doo me. Hajõng tanoo ër hã ër moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ baad bë bad'oo bë gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹Bë kahet'aa bã, P'op Hagä Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ääts hẽ hahỹỹ da tahyb n'aa newëë: "P'op Hagä Do kyyh né hẽ ti ỹ her'oot doo", nãng da ta h'yyb gó. Dooh taky gabuuj tado bã. Bë mahang ta wób masa doo, taw'ääts hẽ P'op Hagä Do hejój me ta hã tanoo doo me tamasa. Taw'ääts hẽ tii da né hẽ bë bad'oo tii, Jesus Kristo bë tamasa do hyb n'aa P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk hyb n'aa. Ỹ karën Jesus Kristo kawehëë däg had'yyt hẽ. Ỹ karën sahõnh hẽ sa bahãnh tabahejoonh, takabaj'aa. Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

¹²Najis haa, bë h'yy gabedo manä bë wẽ kametty do bawät do hyb n'aa, bë hã rakamajë bã, bë rarejã bã. Ji ahoop né hẽ.

¹³Taw'ääts hẽ bë tsebee Kristo ahoop do hã séd bë h'yyb hedo däg bã kä. Tii bã kä, Kristo matëëh bã kä, ta kabaj'aa do kametëëh bã kä, tak'ëp da bë tsebé da. ¹⁴Kristo hyb n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë P'op Hagä Do ky n'aa edëng da, ta Sahee tak'ëp kabaj'aa do bë hã tabawäd had'yyt hẽ do hyb n'aa. ¹⁵Nesaa do bë ahob bã,

taw'ääts hē dooh ta see bē daj'ëëp do hyb n'aa tado bā bē ahoop doo, dooh bē ets'ëëk do hyb n'aa tado bā, dooh nesaa do bē moo bok do hyb n'aa tado bā, dooh na-ääj hē ta wób hā bē nu so bā do hyb n'aa. ¹⁶Hỹ kă, Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bā nesaa do bē ahoop doo, tii bā taw'ääts hē dooh bē nu mebyy bā. Taw'ääts hē P'op Hagä Do hā bē j'aa etsë Kristo hā h'yy ka'eeh do bē bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷Sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja dāk hỹ kă ëër, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bā, tii bā ta wób, P'op Hagä Do panyyg hanām do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëëb bā. ¹⁸Baad P'op Hagä Do matym gó habok do rakedëëb né paawä, hejoonh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëëb bā. ¹⁹Ti hyb n'aa kă, P'op Hagä Do karën doo da hah'oop doo, taw'ääts hē baad hadoo do had'yyt hē ramoo bok. Taw'ääts hē P'op Hagä Doo, ji pahuuj wät do hā rah'yy kasadëë had'yyt hē. Ti dooh ji taky n'aa ehỹd bā. Tamoo wät né da ji hā taky däng doo.

**Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ääj
hē tamaher'oot do ky n'aa hahỹh**

5 Bē nemuun Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see y bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do y hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó ta pa ta jawén y bawät do hyb n'aa, y maher'oot bëëh, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ²Baad bē hagäa P'op Hagä Do karapee bē hā P'op Hagä Do anoo do bē bahag'ääs hyb n'aa. P'op Hagä Do masāäh b'éé hadoo tii.ⁿ H'yyb hedoo doo me, P'op Hagä Do karën doo da bē hagäa sa hā. Taw'ääts hē dooh bē hā kamejũũ do hyb n'aa tado bā. Ta sām jawén hyb n'aa nado tii. Bē hagäa sa hā baad bē h'yyb gó. ³Bē hyb n'aa newë hahỹh: Sa danäh sa hā tak'ëp mejũũ do nado bëëh. P'op Hagä Do karapee ti bē hag'ääs doo. Taw'ääts hē baad bē babok, bē hā rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴Tii bā kă, Kristo, b'éé hagä n'aa sa wahë n'aa kajaa bā kă, Kristo matëëh bā kă, bē kawehëë dāk sahõnh hē sa matym gó tan'oo bā. Ta ti bē hā tanoo doo, dooh tahëëj bā. ⁵Bëë kă, papuuj hedoo doo, taw'ääts hē bē ky dahé Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

ⁿ 5.2 Ji masāäh b'éé ji nahagäa bā, jé pad'yyt hē rababoo dāk sa waa jawén. Rakanapëë boo tii bā. Doo rahapëë wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagä n'aa hagäa had'yyt hē. Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'üüm.

Reãw heen n'aa (1 Peed 5.8)

Bë sahõnh hẽ, pahẽew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahẽh hedoo do na-ããj hẽ, taw'ããts hẽ bë kadad'uu sэд demuun bë da hadoo do wẽ. Sa bahãnh bë edoo manã bëẽh, hahỹỹ da P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

kasab'ee do hã.

P'op Hagã Do t'yyd mehĩĩn kadad'uu doo,

P'op Hagã Do ky ennyym sa hã.”^o

“P'op Hagã Do hyb n'aa wareem

⁶Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bë kadad'uu P'op Hagã Do tak'ẽp hejoonh do wẽ, bë taweh'ẽẽh hyb n'aa tah'yyb dãng do noo gó kajaa bã kã. ⁷Baad ub bë P'op Hagã Do bahag'ããs. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bë kadad'uu ta wẽ, bë an'oo ta wẽ sahõnh hẽ bë hyb n'aa newẽẽ doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸Taw'ããts hẽ baad bë hyb n'aa newẽ, taw'ããts hẽ bë hyb n'aa matakã. Awad kawajããn do reãw hãd nãng do hadoo, jé pad'yyt hẽ hawät do ta tä hesoos do tabawẽh hyb n'aa hadoo bë majĩĩ Dijab.^p Tesoos jé tarejãã hyb n'aa. ⁹Taw'ããts hẽ bë kahejój ta wẽ. Bë an'oo manã bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hẽ Jesus Kristo hã. Bë hapãh, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹỹ hã bë wakããn hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hẽ bë wakããn hedoo do rarejãã. ¹⁰Banadawëet bë ahob wät do jawén paa bã, p'aa hẽnh da baad tabahado däk sahõnh hẽ bë hã P'op Hagã Do an'oo bã da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hẽ tan'oo bã. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooh da bë h'yy gejẽ hõm bã tan'oo bã. P'op Hagã Doo, tak'ẽp ji wẽ taky ennyym doo, bë tanaëej wät ta pa ta bag tak'ẽp gabarëẽh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. ¹¹Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ P'op Hagã Do bagãã had'yyt hẽ. Yỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

^o 5.5 Proweh-Bijos 3.34

^p 5.8 Gereg kyy me ramaneëẽnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanãng pé ti Dijab.

Sa hã Peed kedëë hõm do ky n'aa hahỹh

¹² Siras ỹ tamasa wät hahỹ bë ỹ ma erih do hã. Hãj ỹ hadoo do h'yy kaneh'ỹt do tii, hã ỹỹ. Ganapog is doo me bë ỹ ma erii wät bë ỹ h'yyb en'yyim hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyyw had'yyt hẽ bë hã ỹ erii wät do hã bë ỹ metëeh. Taw'ãäts hẽ taky enyyim doo gó bë aboo had'yyt hẽ. Bë h'yy gejë hõm manäh.

¹³ Jesus hã h'yy ka'eeh do Babirõn^q panang bä habong doo, bë nemuun P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ỹ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ãäj hẽ.

¹⁴ Taw'ãäts hẽ baad bë edëë bë da hadoo doo.

Ỗ karën bëeh, Kristo hã h'yy kata padëëk doo, h'yyb nyw gó bë babok. Jããm hẽ kä.

^q **5.13** Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneënh *Babirõn*.

2 PEED

Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahỹỹh

1 Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejũũ do see ỹ ti hỹỹh. Ỹ edëng bëëh, ãã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo, ër h'yyb tym dëëb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ër hã tabanoo P'op Hagã Do hã ër h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ër h'yy ka'eeh do ër hã tanoo doo. ²P'op Hagã Doo, Jesus ër Wahë N'aa na-ããj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ỹ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym bë wë, ỹ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyim.

**Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë
ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahỹỹh**

³Ta hejój me P'op Hagã Do an'oo däk ër hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ër hã, Kristo, ër tanaëëj wät do ër hapëë däg kãn do hyb n'aa ër h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky enyym doo me ër tanaëëj wät ta karapee ër bahadoo hyb n'aa. ⁴Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa na-ããj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahãn do taky däng paa ër hã. Ta ti ër hã taky däng do an'oo bã, baad P'op Hagã Do bawät doo da ër babok hyb n'aa. Ër hã taky däng do tan'oo bã na-ããj hë ër bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejãã do mahãnh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejãã tii.

⁵Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ãäts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'ũũm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ãäts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagã Do karën do hã. ⁶Taw'ãäts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ãäts hë P'op Hagã Do karën doo da bë babok. ⁷Taw'ãäts hë bë kamahãn bë wakãän hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hë bë kamahãn sahõnh hë ta wób. ⁸Sahõnh hë ta ti takahũũm bã had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bã Jesus Kristo, ër Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹Tii d' nado

ỹ etsén wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.^a Ramabaan nesaa do sa hã hanäng do paa kawug hõm doo. ¹⁰Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ääts hẽ ta bahänh bẽ hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naëej wät do wób né bẽeh, bẽ metëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do asëew hõm do wób né bẽeh, bẽ metëeh hyb n'aa. Sahõnh hẽ ta ti bẽ hã ỹ ets'ëe wät do bẽ moo boo bã, dooh né da bẽ h'yy keréd hõm bã P'op Hagä Do hã. ¹¹Tii bã, baad bẽ P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ẽr Wahë N'aa, ẽr h'yyb tym dëeb tabagãa had'yyt doo bã.

Te hub né hẽ Jesus mejüü do rama metëek do ky n'aa hahỹỹh

¹²Bẽ hapëe däg né paawä bẽ ỹ ma erii wät do ky n'aa, baad bẽ gado däg né paawä bẽ h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bẽ rama met'ëeg wät doo, ỹ karën bẽ hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ ta tii. Dooh ỹ h'yy gajëe hõm bã bẽ ỹ maher'oot doo, bẽ manabaan hyb n'aa. ¹³Hã ỹỹ, taw'ääts hẽ tii da bẽ ỹ maher'ood had'yyt hẽ badäk hahỹỹ bã ỹ bawät nä bã, ¹⁴edaa däk ỹ bahapäh do hyb n'aa badäk hahỹỹ bã ỹ bawät do gawatsik. Ẽr Wahë N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti hã ỹỹ. ¹⁵Eada däk ỹ dajëp doo. Ti hyb n'aa ỹ karën sahõnh hẽ ỹ moo wät ỹ hajaa doo, badäk hahỹỹ bã ỹ bawät nä bã, ỹ dajëp jawén paa bã na-ääj hẽ bẽ hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ hyb n'aa ta ti bẽ ỹ maher'ood wät doo.

¹⁶Ẽr Wahë N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bẽ ää maher'oot noo gó, p'aa hẽnh da tamatëeh bẽ ää maher'oot bã, dooh sa panyyg ub h'yy ganny gó sa daaj hẽ rahyb n'aa newëe do ää ky s'üüd bã. Ää daaj hẽ né hẽ ää matym me ää bahapäh tak'ëp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸waëe P'op Hagä Do wẽ kasëew hõm do jó. Ta tii bã P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ëeh ta hã, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó tabawät tabanoo na-ääj hẽ. Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Hahỹ tah ỹỹ, tak'ëp ỹ kamahän up doo. Baad ỹ h'yy gadajang ta wẽ”,^b näng mäh. Ää daaj hẽ ää maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bã ää bab'ëeh bã.

¹⁹Ta ti ää bahapäh, ta ti ää maa napäh do hyb n'aa na-ääj hẽ, ta bahänh baad ää bahapäh te hub né hẽ Kristo matëeh do ky n'aa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ỹ karën paawä baad bẽ hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hã.

^a **1.9** Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé tii.

^b **1.17-18** Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

Ta bag atsëm ta tyw n'aa ji hã tametëeh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã bë hyb n'aa matakä bä bë da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hë rerih do bë ky dahé had'yyt hë Kristo matëeh bä kä. Tii bä kä, baad Kristo bë da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do hã. Watom tapaj'ëë bä hana do hadoo bë hã Kristo. ²⁰Hahÿ ti baad ÿ karën bë hyb n'aa newëë: Dooh sa hanaa tado bä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹Dooh sa hanaa tado bä ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

2 Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bë mahang na-ääj hë ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëeh doo me rama metëek da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadajëp doo me tedëeb wät do sa hã, ramakyyis da. Jé sa kyyh maa newëë do reréd hõm da Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nayyw hë sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. Gawatsig hõm da. ²Hajök da ky s'ũũt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ääj hë. Sa hyb n'aa Jesus hã h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. ³Tak'ëp ta sãm hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hë rahyb n'aa newëë doo me ma matëg oow bë da rawedii, bë wë hanäng do bë anoo hyb n'aa sa hã. P'ooj däg P'op Hagä Do h'yyb dëë däk nesaa do hã taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejää né da tii. Dooh da rakedëeb bä. ⁴Dooh P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn bä ääs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hënh tadewäts bëeh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bä ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã. ⁵Dooh na-ääj hë P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn bä ta hã waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'yyp do tamejũũ noo gó sa wë. Jääm hë Nowéh tabed'ëëp naëng hag'yyp do mahãnh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. ⁶P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëëg hõo me, sahõnh hë tagawatsig hõm hyb n'aa. Jääm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hã tabad'oo

do hã tametëeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hã. ⁷ Jããm hẽ panang buuj mahang tabed'ëep Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hã hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta ãh hã had'yyt hẽ Róh, P'op Hagä Do karën doo da hawät do ahoop paa ta h'yyb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do hyb n'aa na-ãäj hẽ nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hỹĩ kã, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehiĩn do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'ooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahỹĩh: P'op Hagä Do hajaa né hẽ takarën doo da habok do tabed'ëep hejoonh do sa hã kametty do mahãnh. P'op Hagä Do hajaa na-ãäj hẽ tarejã had'yyt hẽ nesaa do moo heb'ooh doo, sahõnh hẽ taky n'aa etyy noo gó kajaa bã kã.^c ¹⁰ Tarejãã do mahang tak'ëp sa bahãnh tarejãã da nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagä Do matym gó. Sa bahãnh P'op Hagä Do rejãã da tamejũũ do mak'yyis doo.

Sa hã hẽ ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karën doo da ramoo bok. Dooh raky daheeh péh. Dooh rajeỹym pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeỹym bã kabaj'aa do nes'aa padëek do raky n'aa rejã bã. ¹¹ ãs kã, ma matëg oow sa bahãnh hejooj né paawä, sa bahãnh rahyb n'aa jewyg né paawä, dooh raky n'aa rejãã doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bã kabaj'aa do nes'aa padëek doo. ¹² Har'ëëng hadoo ti ma matëg oow. Dooh har'ëëng rah'yy genä bã. Ti abong har'ëëng ji masoo hyb n'aa, ji nabooch hyb n'aa. Har'ëëng h'yy ganenäh do hadoo ma matëg oow ã wén näng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapäh do hã. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii, har'ëëng ji nabooch do hadoo. ¹³ P'op Hagä Do rejãã da ta tii, ta wób rarahejãã do mabaj. Baad ub sa hã pé adëb bã sii hẽ rah'yy karën doo da rababok, baad nado né paawä, nu meby n'aa nyy né paawä ti rah'yy karën doo. Séd hã bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karën do ramoo bok bë sii rawëë bã. Baad nado ta wób raher'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa.

^c **2.9** Jesus matëeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sahõnh hẽ badäk hahỹĩ hã habok do paah, ãs sii hẽ. Nesaa do moo heb'ooh do taky n'aa etyy da banesaa hënh rahob had'yyt hẽ hyb n'aa. Nahëej tii bã rahoop doo.

Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bã. ¹⁴Ỹỹj sa patug wad'ii do hã rah'yyb padëëk had'yyt hẽ sa wẽ rababok hyb n'aa. Dooh reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh baad nahapäh do hyb n'aa nyyw hẽ h'yy keh'ỹýt doo. Sa h'yyb ramet'ëëg däk, sa h'yyb karën do rahyb n'aa h'ũũm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa was'ee padëëk do tii! ¹⁵Reréd hõm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Barām, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Barām h'yyb däk paa ta sãm hã, Isaraéw buuj majiĩ ta hã raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶Ta sãm, ta hã raky kajäk do jawén tabahõm bã, ta tyw n'aa baa bã, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mã ta hã. Hahỹỹ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bã raheer'ood bã. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Barām häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'ëp baad nadoo doo.

¹⁷Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw däk sa hyb n'aa tak'ëp badagyp doo, tadewäts bëëh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸Daap hadoo do ti raheer'oot doo. Ti hadoo né hẽ, kyyh tak'ëp hetsooh do rakamasab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hẽ baad nadoo do habok do mahãnh kedëëb bong doo, nag'aap hẽ Jesus hã h'yy kae padëëk doo, baad P'op Hagä Do kyyh hã h'yy ganenäh nã doo. Tahajaa, nãk mã sa kyyh, ji äã bã ji ỹỹm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karën doo da né hẽ. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hã. ¹⁹Hahỹỹ da raky kajäk sa kyyh maa newëë do sa hã: “Äã ma metëëk do bë gado bã, baad ub da bë babok tii bã. Dooh mejõ wät pé bë hã”, nãk sa kyyh. Tii d' né paawä ta wób hã raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejõ had'yyt hẽ sa hã. Bẽ hyb n'aa newë hahỹỹh: Ji hã j'aa ketsë doo, ti né hẽ ji hã mejũũ doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëë däk sa hã. Ta ti sa hã mejũũ do ti ramoo boo had'yyt hẽ. ²⁰Hahỹ hyb n'aa ỹ wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hã: Pooj jé ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëëb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hõm dó nesaa do badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kã ta ti nesaa do j'aa ketsëë bã sa hã, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'ëp baad

nado boo hỹĩ kã, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahãnh kã. ²¹Taw'ãäts hẽ paawã ranahapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagã Do wẽ ji tamahũum doo. Dooh né paawã baad tado bã ji nahapëẽ bã ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hã paawã taw'ãäts hẽ tii. Hahỹ hyb n'aa ỹ her'oot ta tii: Rahapëẽ däg né paawã baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hẽnh raberéd hõm tak'ëp hanãm do P'op Hagã Do mejũũ doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahãnh P'op Hagã Do rejãã da hỹĩ kã sa hã. ²²Sa hã kametã däk hahỹ pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: “Awaar ad'ëeb jëng tehëen wät do paah.”^d “Too yb hasus do mahãnh hehob wät doo, p'aa hẽnh da tsapab gó takahep'uut.”^e

Jesus matëeh noo gó ky n'aa hahỹĩh

3 Najis haa, pawóp däg bë ỹ ma erih do hahỹĩh. Pooj jé bë ỹ ma erii wät doo, hahỹ na-ãäj hẽ bë ỹ wén ma erih, bë hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. ²Ỹ karën bë hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagã Do ky n'aa rod tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do raher'oot do paah. Ỹ karën bë hyb n'aa esee na-ãäj hẽ Jesus, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb mejũũ do paah, ajyy Kristo mejũũ do bë wẽ heboo nã do bë hã ma met'ëëg wät doo. ³Taw'ãäts hẽ baad bë bahapäh hahỹĩh: Jesus matëeh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, Jesus matëeh do ky n'aa rawajehëet doo. ⁴Hahỹĩ da d' sa kyyh: “Matëeh mäh, taky däng paah. Te hub tado bã, ny tawät? Bë hegãã”, nãk, “ër wahë n'aa ër pooj jé habong do dejëb kãn. Ti hadoo né hẽ, paa hado had'yyt hẽ. Dooh takaja bã tamatëeh do pooj jé metëe n'aa.”^f Paa hado had'yyt hẽ badäk hahỹ kapahuuj wät noo gó naa”, nãk da sa kyyh. ⁵Dooh rakarën bã rah'yy kadawuung bã, P'op Hagã Do ky haj'aa p'ooj ub wẽ kapahuuj wät doo. Dooh rakarën bã rah'yy kadawuung bã naëng bã naa k'ãäts bawooj däk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naëng tetyn hõm, bawooj däk do banyy däk hyb n'aa. ⁶Dooh rakarën bã rahyb n'aa es'ee bã naëng hag'yyyp doo me P'op Hagã Do gawats'iik paa badäk hahỹ tapahuunh do paah, ta hã habong do sii hẽ.

^d 2.22 Pooj jé reréd hõm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hẽnh ramoo bok, tahanäng pé tii.

^e 2.22 Pooj jé rakarën Jesus awug hõm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hẽnh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii.

^f 3.4 Matew tég eh do 24 hã takerii däk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metëe n'aa. Dooh ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajehëet Jesus matëeh do ky n'aa. Nanyw hẽ Jesus matëeh, ta hã h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nanyw hẽ takanaja bã kã, ta wób raky sëm Jesus ky däng do paah.

P'op Hagä Do ky haj'aa tii. ⁷Wë, papÿÿj, kamarab, sagōōh, badäk hahÿÿ da hë ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tēeg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enäm nä ta tii. Tagawats'iik noo gó kã, sahōnh hë ta hã waneh'ēeh do tagawatsiig kãn. ⁸Bë mabaan manä hahÿ najis haa: P'op Hagä Do hã sét pénh né hë sét ta baab, miw ta baab. ⁹Dooh P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bä taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nä, bë tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Dooh né takarën bã gawatsik péh. Takarën sahōnh hë rah'yy kawereem, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰Ti hadoo né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bã, raganadaa bã takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ēek do kajaa. Ti hadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hë wë gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahōnh hë adēē bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. Tii bã dewuh da. Badäk hahÿÿh, sahōnh hë ta hã hanäng do na-āāj hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.^g

¹¹Tii da sahōnh hë P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'āāts hë tsyt hë nesaa do mahānh baad bë babok P'op Hagä Do wë. Taw'āāts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok, ¹²baad bë gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'āāts hë nayyw hë ta ti kajaa bë an'oo bã.^h Ta ti noo gó kajaa bã kã, wë aooj jëng da. Sahōnh hë adēē bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. ¹³Sahōnh hë ta ti awäd né paawä, ēer, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ēr gada wë papuuj, badäk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jāām hë baad hadoo doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa panang tii.

¹⁴Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bë gahēen do hyb n'aa, taw'āāts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa, tak'ëp baad ub bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Tak'ëp bë hyb n'aa tamah, h'yyb nyw gó bë baboo had'yyt hë hyb n'aa ta wë, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa. ¹⁵Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gada nä, nayyw hë takanajaa, ji kedēēb wät hyb n'aa banesaa hënh ji taky

^g 3.10 Tahajaa na-āāj hë ji erii bã: “Badäk hahÿÿh, sahōnh hë ta hã kapahuuj wät do na-āāj hë aooj jëng da.”

^h 3.12 Ji ky n'aa etsēē, nayyw hë takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wë, takarën doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahas'āap Kristo ky n'aa ji mahūum do hã, sahōnh hë badäk hahÿÿ bã habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-āāj hë, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'āāts hë nayyw hë ta ti kajaa bë an'oo bã, tahe'ood bã.

n'aa etyy do mahãnh. Tii da na-ãaj hẽ Paw-Ro, ẽr hỹj hadoo do ẽr kamahãn do bẽ tama erii wăt. Bẽ tama erii wăt P'op Hagă Do h'yy gan'yyh doo da ta hã. ¹⁶Ti ky n'aa né hẽ tama erii wăt sahõnh hẽ tama erih do hã. Tama erih do mahang ti anãng hãd hejoonh doo, tak'ẽp ji hyb n'aa manatakă bă, dooh ji maa napẽe bă tahanãng pẽh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ỹt doo, rawareem Paw-Ro erii wăt doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bă. Tii da na-ãaj hẽ rawareem P'op Hagă Do kyy kerih do wób. Sa daaj hẽ sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. ¹⁷Ta ti bẽ hapẽe dăk do hyb n'aa, najis haa, taw'ãats hẽ bẽ hyb n'aa matakă, ta s'ee hẽnh P'op Hagă Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bẽ rah'yyb mahũũm mahãnh te hub nadoo do rama metẽek doo me. H'yy kanehỹd né paawă bẽ da hẽ, sa kyyh bẽ maa newẽ bă, bẽ da h'yy kah'ỹt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bẽ erét da sa kyyh bẽ maa newẽ bă. ¹⁸Taw'ãats hẽ P'op Hagă Do kyyh hã bẽ hyb n'aa matakă had'yyt hẽ, Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa, ẽr h'yyb tym dẽeb bẽ wẽ taky ennyym do takahũũm had'yyt hẽ hyb n'aa, baad Kristo bẽ bahapăh hyb n'aa na-ãaj hẽ bẽ h'yyb gó. Taw'ãats hẽ ti né hẽ ji j'aa etsẽe had'yyt hẽ! Ỹj. Tii d' né hẽ. Taw'ãats hẽ. Jăam hẽ kă.

1 JOWĂW

Jesus hă h'yy ka'eeh do hă pooj jé Jowăw ma erih do hahÿÿh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

1 Bě āā ma erih hahÿÿ hă, sahõnh hě tadu dahäng do pooj jé hawät do ky n'aa, P'op Hagă Do Kyyh häd näng do ky n'aa.^a Āā maa napäh ta kyyh, āā hapäh na-āāj hě. Baad āā bahapäh āā matym me. Ta hă āā moo däng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hě tii. ²Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kăn āā mahang.^b Baad āā bahapäh né hě. Ti hyb n'aa ta ky n'aa āā wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bě āā maher'oot. P'op Hagă Doo, ta Yb sii tabawäd wät. Ti ana kăn āā mahang P'op Hagă Do an'oo bă. ³Bě āā maher'oot āā hapäh do ky n'aa, āā maa napäh do ky n'aa, séd bě h'yyb hedoo hyb n'aa da āā sii. Séd āā h'yyb hedoo ta Yb hÿ pong jé hawät do hă. Séd āā h'yyb hedoo na-āāj hě ta T'aah hă, Jesus Kristo hă. ⁴Bě āā wén ma erih hahÿÿ hă Jesus ky n'aa, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa da.

Taw'āāts hě ta bag hadoo doo gó ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵Bě āā maher'oot āā hă Kristo metëek doo. Hahÿÿ da tametëek āāh: Ta bag hadoo P'op Hagă Doo. Baad ub had'yyt hě P'op Hagă Doo, tahanäng pé tii. Dooh badagyp pé ta hă. Tabad'op hě nesaa do ta hă, tahanäng pé tii. ⁶Ti hyb n'aa, séd hă ji h'yyb hedoo P'op Hagă Do hă ji her'ood bă, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awäd had'yyt bă, daap ji menyih tii bă ji her'oot do hă. Dooh baad hadoo do ky n'aa metëek doo da ji awäd bă tii d' ji edo bă. ⁷Baad ji aboo bă, P'op Hagă Do baad tabawäd had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hă. Tii bă P'op Hagă Do awug hõm da sahõnh hě nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus, P'op Hagă Do T'aah majyyw me.

⁸“Tabad'op hě nesaa do hă ÿÿ”, ji noo bă, nesaa do ji jejën bă, ji daaj hě ji kawadii. Dooh tanyy bă ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagă Do metëeh doo. ⁹Nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do ji najejën bă, P'op Hagă Do hă ji kawoow bă, tawug hõm da tii. Tamabaan hõm da sahõnh hě baad nadoo do ër moo bok do paah.

^a 1.1 Jesus Kristo ky n'aa né tii.

^b 1.2 Jesus né hě tii.

P'op Hagä Do anoo né hē taky däng doo. Dooh tahỹyd bä ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰“Dooh nesaa do ỹ moo wäd bä” ji ky hado bä, P'op Hagä Do noo kanesa, ji hanäng pé tii. Dooh tii bä ji h'yyb tym gó ta kyyh awäd bä.

2 Tah haa hedoo do bëeh. Bë ỹ ma erii wät tii, nesaa do bë moo nabok hyb n'aa, nesaa do bë hyb n'aa nanewëë hyb n'aa. Ti hado né paawä, nesaa do bë see moo wäd bä, nesaa do tahyb n'aa newë bä, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karën doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do ër Yb wë. Ji tamo n'aa jesuu. ²Jesus dajëp ër hyb n'aa. Nesaa do ër moo bok do sãm tadajëp, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do ër hã hanäng doo. Dooh ër hyb n'aa had'yyt tado bä tadajëp. Sahõnh hē badäk hahỹ hã habong do sa hyb n'aa na-ãäj né hē tadajëp.

³P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ji bahapäh P'op Hagä Do ji hapëë däg bä ji h'yyb tym gó. ⁴“Ỹ hapäh P'op Hagä Do hëp ỹỹ gó” hanäng péh, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bä, daap hē ti tamenyyh taheer'oot do hã. Dooh ta h'yyb tym gó tanyy bä baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁵P'op Hagä Do ji ky dahé bä, taheer'oot doo da ji awäd bä, baad tabadäng tii bä ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kân tii bä. Hahỹ hã ji bahapäh séd ji h'yyb hedo bä P'op Hagä Do hã: ⁶“Séd ỹ h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã”, ji ky hado bä, taw'ääts hē Jesus bawäd wät doo da ji bawät.

⁷Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bë ỹ ma erii bä. Ta paa né hē bë ỹ ma erih, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du do noo gó bë gadoo doo, bë hã rama metëëk do paa né hē tii. Bë maa napëë wät do né hē ta ti bë ỹ ma erih doo. ⁸Ta paa né hē paawä, papuuj hado däk hahỹ ky n'aa jawyk do bë ỹ ma erih doo. Papuuj däg ji hapäh Kristo bawät doo kä, bë babok doo kä na-ãäj né hē. Bë eréd hõm nesaa doo. Bë du do däk baad bë babok doo kä. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-ãäj hē badoo wät hỹ kã. Baad hadoo do ganä däk ër h'yyb gó.

⁹“Ta bag gó ỹ bawät”, hanäng péh, ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do wë tah'yy gaëëj bä, badagyp do hadoo doo gó tabawät nä tii. ¹⁰Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do kamahän doo, ta bag hadoo doo gó tabawät. Dooh ta hã hanäng péh baad nadoo do hã ta hã h'yyb tatuk doo. ¹¹Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do wë h'yy gaëënh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawät.

Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapëë bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

¹²Tah haa hedoo doo, bē ŷ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. ¹³Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahëh hedo padëëk bēëh. Bē ŷ wén ma erih, hedëb had'yyt do bē hapëë däg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā h'yy kae dāk doo, wanehëh nā do hadoo bēëh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hā bē j'aa et'ëëk do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih ër Yb h̄y pong jé hawät do bē hapëë däg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. ¹⁴Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahëh hedo padëëk doo, bē ŷ wén ma erii wät hedëb had'yyt do bē hapëë däg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā bē h'yy kae dāk doo, wanehëh nā do hadoo, bē ŷ ma erii wät, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hā bē j'aa ketsë do hyb n'aa.

Dooh ji kamahän bā badäk hah̄ȳ hā hanäng do ky n'aa hah̄ȳh

¹⁵Bē kamahän manā badäk hah̄ȳ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rakamahän doo. Bē kamahän manā badäk hah̄ȳ hā hanäng doo. Jé badäk hah̄ȳ kamahän doo, dooh P'op Hagä Do takamahän bā. ¹⁶Sahōnh hē badäk hah̄ȳ hā hanäng do nesaa doo, tak'ëp ji h'yyb säg karën do hedoo doo, ji matym me ji heg'āās doo, tak'ëp ji karën do hedoo doo, ji ma hā, ji moo wät do hā ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagä Do ër Yb hanaa tado bā. Badäk hah̄ȳ hā tabana tii. ¹⁷Badäk hah̄ȳ gawatsik da. Ta hā hanäng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karën do gawatsik né tii da ënh. P'op Hagä Do karën do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hah̄ȳh

¹⁸Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napäh, ti pooj jé Kristo maji, Kristo hā h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajök Kristo hā h'yy kawereem do rakas'ee kän. Ti hyb n'aa ji hapäh, edah sahōnh hē gawatsik doo. ¹⁹Ër mahang né paawä rababok do paah, dooh né hē ër wób rado bā. Ër wób rado bā paawä, dooh paawä ër reréd bā ër mahang rababok doo. Ër mahänh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh ër wób rado bā ji hapäh.

²⁰ Bě hã Jesus Kristo anoo P'op Hagã Do Sahee bě tah'yyb mahũum hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ bě bahapäh panyyg heh'äät doo, P'op Hagã Do metëeh doo. ²¹ Dooch bě ỹ wén ma erii bã bě nahapäh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bě ỹ wén ma erih, baad bě bahapëë däk do hyb n'aa né hẽ baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bã naa nado noo kanesa doo. Bě hapäh né hẽ tii. Ti hyb n'aa né hẽ bě ỹ wén ma erih. ²² Baad bě ỹ maher'oot. “Jesus, P'op Hagã Do H'yyb Däng Do nado”, hanäng péh, daap menyyh do yb tii. Ti né hẽ nanäng bě ky n'aa napëë däk doo, Kristo hã h'yy kawareem doo. P'op Hagã Do T'aah, ta Yb na-ãäj hẽ h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagã Doo, Jesus Yb tahapëë bã. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-ãäj hẽ tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ bě ky dahé had'yyt hẽ panyyg heh'äät doo, p'ooj ub, bě du doo noo gó Jesus hã bě h'yy ka'eeh do bě maa napäh doo. Taw'ääts hẽ bě h'yyb gó tabaym panyyg heh'äät doo. Panyyg heh'äät doo, p'ooj ub bě maa napäh doo, bě h'yyb gó tayyw bã, baad bě enyyw bã, séd bě h'yyb hedo had'yyt da tii bã Jesus hã, Jesus Yb hã. ²⁵ Hahỹ ti ër hã Kristo ky n'aa enooh doo: Ẽr tah'yyb edëeb had'yyt hẽ, hỹ pong jé ër baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti bě ỹ ma erii wät, bě ỹ maher'oot hyb n'aa bě hã karën wad'ii do sa ky n'aa hã. ²⁷ P'op Hagã Do Sahee bě hã Kristo anoo doo, baym bě h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bě ma metëek péh. P'op Hagã Do Sahee ti bě tama metëek sahõnh hã. Baad bě tama metëek. Dooch daap tado bã. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ bě ky dahé had'yyt hẽ bě tama metëek doo. Taw'ääts hẽ Kristo hã bě h'yy kata däg had'yyt hẽ.

²⁸ Hỹ kã, tah haa hedoo doo, ỹ ab'aanh bě hã: Kristo sii bě aboo had'yyt hẽ, tamatëeh bã kã, h'yyb neỹym gó ta matym gó ër bab'ëeh hyb n'aa, ër nu manebying hyb n'aa ta matym gó ër bab'ëeh bã. ²⁹ Bě hapäh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bě hapäh na-ãäj hẽ P'op Hagã Do taah né hẽ sahõnh hẽ baad hadoo do moo bok doo.

P'op Hagã Do taah ër ky n'aa hahỹh

3 Bě hegãã nyy da tak'ëp ër Yb hỹ pong jé hawät do ër takamahãn. Tak'ëp ër takamahãn do hyb n'aa P'op Hagã Do taah ër tamaneëenh. Ti né hẽ ër! Badäk hahỹ hã habong do P'op

Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, dooh ër rahapëë bä P'op Hagä Do taah ëër, ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Doo. ²P'op Hagä Do taah né hë ër da hë, najis haa. Dooh né paawä ër P'op Hagä Do metä nä bä nyy d' tabad'oo da ër hä, ër hapäh Jesus Kristo hado däk da ëër, tamatëeh bä, baad ub tii kä Jesus ër bahapäh do hyb n'aa ti noo gó. ³Sahõnh hë Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahëen doo, sa daaj hë rakan'yyh nesaa do mahãnh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kä.

⁴Nesaa do moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë rah'yy kawereem. Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem do tii. ⁵Bë hapäh né hë, Jesus bahyng wawëë hë nesaa do ji moo wät do tabado hõm hyb n'aa. Dooh nesaa do ta hä. ⁶Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hewëäd bä. Nesaa do moo heb'oooh doo, dooh Kristo tahapëë bä ta h'yyb gó. ⁷Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakä bë ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'oooh doo, baad had'op do né hë tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸Nesaa do moo heb'oooh doo, Dijab^c karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahõnh hë tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ëët né hë ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawëë hë tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab moo wät doo.

⁹P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bä, P'op Hagä Do Sahee mahüüm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooh rahaja bä nesaa do ramoo hebo bä, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰Hahÿy hä ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ãäj né hë Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do kamanahãnh doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bä.

Ji da hadoo do ji kamahãnh do ky n'aa hahÿyh

¹¹Hahÿ ti bë maa napäh do pooj jé bë du do noo gó Jesus hä bë h'yy ka'eeh doo: Taw'ãäts hë ji kamahãnh ji da hadoo doo. ¹²P'ooj ub hawät do Kaïh makû bad'oo doo da, bë adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hë tii. Ta hÿÿj tanabooh. Ta hÿÿj Kaïh wén nabooh, nesaa do Kaïh moo hew'ëët do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ëët. ¹³Ti hyb n'aa, wakãh haa, bë h'yy gabedo manä

^c 3.8 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bë wë rakawaj'ään bã baad bë babok do hyb n'aa.^d 14 Ëër, dooh ër h'yyb tym dajëp do tahado wäd bã. Ër h'yyb tym edëb kãn P'op Hagä Do wë. Baad ta ti ër bahapäh, ër wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do ër kamahãn do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do wë h'yy gaëenh doo, dajëp do hadoo nä ta h'yyb tym. 15 Ta da hadoo do wë h'yy gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ëep do sa wë, dooh edëb had'yyt do awäd bã. Dooh P'op Hagä Do wë ras'ëeg bã. Bë hapäh né hë tii.

16 Hahÿÿ hã ër bahapäh kamahãn heh'äät doo: Ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk dajëb hã ër hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ër na-ääj ër kan'oo däk ër da hadoo sa hyb n'aa. 17 Ji ma nyy bã, ji da hadoo do ta wë badoh do ji t'yyd manehiĩn bã, dooh P'op Hagä Do hã ji kamahãn. 18 Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahãn. Taw'ääts hë ji masa doo me ji kamahãn ji wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë ji kamahãn heh'äät, j'ooj madäk doo me nado.

19 Baad ji wakään ji kamahãn do hã, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakään ji kamahãn bã, dooh ji h'yyb eÿÿm bã P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bã. 20 Dooh ji eÿÿm bã ji h'yyb ji taky n'aa tapa bã paawä. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahãnh P'op Hagä Doo. Sahõnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. 21 Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bã, dooh ji h'yyb eÿÿm bã P'op Hagä Do sii ji er'ood bã. 22 Ta hã ji ky n'aa etsëe do ji gadoo ji hapäh tii bã, tamejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. 23 Hahÿ pawóp hë P'op Hagä Do ji tamejüü: Ta T'aah Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahãn ji tamejüü doo da. 24 Tamejüü do ky dah'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hã. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bã. Ta Sahee ër hã tanoo do hyb n'aa ër hapäh, ër h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

**Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado
bã rahe'oot do ky n'aa hahÿÿh**

4 Najis haa, bë ky dahé manä “P'op Hagä Do Sahee kyy gó ÿ baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hë bë mety ta tii, bë bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bã sa h'yyb tym gó hanäng doo,

^d 3.13 Ji wë rakawaj'ään, Kaih moo ti ragahôm do hyb n'aa.

P'op Hagä Do Sahee tanado bä. Hajök badäk hahỹỹ hã ketyn h'ũũm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyih doo. ²Hahỹỹ hã da bë metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä rahe'oot doo: Aj'yy gó né hẽ Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hẽ hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hẽ ti tabahe'oot. ³Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä ti tabahe'oot. Kristo hã h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kän badäk hahỹỹ bä. ⁴Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hẽ bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahũũm doo, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahãnh, Dijab bahãnh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganyy däg nanäng ma matëg oow sa hã, bë wén ky nadaheeh rahe'oot doo. Bë j'aa etëëg wät sa hã. ⁵Badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh rahe'oot doo. ⁶Dooh sa wób ër do bä. P'op Hagä Do karapee ër ti hỹỹh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, ër metëëk doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Ër her'oot do maa new'ëë doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahũũm. Ër her'oot do maa nanew'ëë doo, daap menyih do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahãh do ky n'aa hahỹỹh

⁷Najis haa, P'op Hagä Do banoo ër hã ji kamahãh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ ji da hadoo do ji kamahãh né hẽ. Ta da hadoo do kamahãh doo, P'op Hagä Do karapee né hẽ tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸P'op Hagä Do kamahãh had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahãh doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bä. ⁹Hahỹỹ da P'op Hagä Do metëëh ji hã ji takamahãh: Ta T'aah sét had'op do tamejũũ ër mahang, hỹ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰Hahỹ heh'ääts kamahãh doo: Dooh ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahãh doo. P'op Hagä Do ti ji takamahãh. Ta T'aah tamejũũ wawëë hẽ tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do ër moo bok do sãm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa ta T'aah majyyw me.

¹¹Najis haa, ta ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahãh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ ji kamahãh ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ¹²Dooh noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado

né hē paawä, ji wakāän Jesus hā h'yy ka'eeh do ji kamahān bā, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bā. Baad tabadēē dāk tii bā ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahān doo. P'op Hagä Do kamahān doo da ji kamahān kän tii bā. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hā, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hā tanoo do hyb n'aa. ¹⁴Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawēē hē, sahōnh hē badäk hahỹy hā habong do sa h'yyb tym dēēb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hē āā hapäh āā matym me. Baad ta ky n'aa āā baher'oot. ¹⁵Ti hyb n'aa, “P'op Hagä Do T'aah né hē Jesus Kristo” hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hā. ¹⁶Baad ēr bahapäh P'op Hagä Do ēr takamahān. Ēr daab yyp P'op Hagä Do ēr takamahān do hā. P'op Hagä Do kamahān had'yyt hē. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakāän na-āāj hē kamahān had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hā. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷Jesus Kristo bawät doo da ēr babok badäk hahỹy hā. Ti hyb n'aa baad tabadēē dāk ēr h'yyb gó P'op Hagä Do kamahān doo. P'op Hagä Do kamahān doo da ēr kamahān kän P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa, dooh ēr eỹm bā Jesus ji taky n'aa etyy noo gó. ¹⁸P'op Hagä Do ji kamahān bā, dooh ji eỹm bā. Ji eỹm mabaj näng do hā. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahān bā, dooh ỹm ji hā. Ji eỹm bā, dooh baad tadēē nā bā P'op Hagä Do kamahān do ji h'yyb gó. ¹⁹P'op Hagä Doo, ta wób na-āāj ēr wén kamahān, pooj jé P'op Hagä Do ēr takamahān do hyb n'aa. ²⁰“P'op Hagä Do ỹ kamahān” ji ky hado bā, ji da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē ji h'yy gaēēj bā, daap hē ji menyhyh tii bā. Ji wakāän ji hapäh do ji kamanahān bā, ny daa ji kamahān P'op Hagä Do ji nahapäh doo. ²¹Hahỹy da Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahān doo, taw'āäts hē ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do takamahān na-āāj hē.

**P'op Hagä Do ji kamahān bā, tamejüü do ji
ky daheeh do ky n'aa hahỹy**

5 Sahōnh hē “Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo” hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagä Do taah né hē tii. Ta yb kamahān doo, ta yb taah takamahān na-āāj hē. ²Hahỹy hā ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hā h'yy ka'eeh do ji kamahān bā: P'op Hagä Do ji kamahān bā, tamejüü do ji ky dahé bā na-āāj hē.

³P'op Hagä Do ji kamahñhän bā, tamejūū do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejūū doo. ⁴Sahōnh hē P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etēeg bā badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa hā h'yyb tatuk doo. Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ēek badāk hahỹỹ hā hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē ky dah'eeh doo, jããm né hē ti rahajaa raj'aa etēeg bā nesaa do hā badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karēn doo.

⁶Jesus Kristo né hē ti wawēē hē hahyng doo, naēng me nu kemuun wāt doo, ta majyyw tan'oo dāk do ji hyb n'aa tadajēp noo gó. Nu kemuun wāt do had'yyt nado tame. Dajēp na-āāj né hē. Tan'oo dāk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metēeh ji hā ta ti ky n'aa. Te hub né hē had'yyt hē P'op Hagä Do Sahee. ⁷Tamawoob hē ta metēē n'aa, te hub né hē Jesus ky n'aa metēeh doo: ⁸P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naēng me, Jesus majyyw tan'oo dāk do tadajēp noo gó. Séd gó rametēeh. ⁹Aj'yy hapäh do ky n'aa taheer'ood bā, ji ky daheeh taheer'oot doo. Ti bahñh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa taheer'oot doo. ¹⁰P'op Hagä Do T'aah hā ky daheeh doo, tenām ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagä Do metēeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹Hahỹỹ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metēeh ji hā: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ēep, hỹ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hē hyb n'aa. ¹²P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hỹ pong jé had'yyt hē tabawäd dāk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hē tagado bā edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³Ỹ wén ma erii wāt hahỹ bē hā, P'op Hagä Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt do bē gado dāk né hē, baad bē bahapäh hyb n'aa. ¹⁴P'op Hagä Do anoo ji hā ji etsēē doo, P'op Hagä Do gen'aak do hā ji h'yyb däg bā ji ky n'aa etsēē bā. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eỹm bā P'op Hagä Do sii ji er'ood bā. ¹⁵Ji tamaa napäh ēr hapäh. Ti hyb n'aa sahōnh hē ta hā ji etsēē do ji gado dāk do hadoo. ¹⁶Ti anäng nasaa do p'ãã näng doo, dawēē ji bawäd hōm P'op Hagä Do mahñh tanoo doo. Nasaa do ji wakããn moo wäd bā ji hapēē bā, p'ãã näng do tanado bā, taw'ãäts hē ji ky n'aa etsēē tii. Tii bā P'op Hagä Do anoo ta hā edēb had'yyt doo. Nesaa

do p'ää näng doo, dawëë ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo do hyb n'aa nado bë ky n'aa etsëë, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, baad nado né hë ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyb bä, dooh tan'oo bä dawëë ji nu gadäk P'op Hagä Do mahãnh.

¹⁸ Ër hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejã bä sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëër, ër hapäh. Nesaa Do Yb mejüü sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ër hapäh. ²⁰ Ër hapäh na-ãäj hë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hë kä.

2 JOWÃW

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹh

¹Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ỹ ramaneëenh doo, ỹ edëng sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do P'op Hagä Do asëew hõm doo. Baad bë ỹ kamahãh. Ỹ had'yyt nado bë kamahãh doo. Sahõnh hẽ baad hadoo do ky n'aa hapäh do bë rakamahãh na-ãäj hẽ. ²Baad hadoo do ky n'aa ãã h'yyb tym gó tabawät. ãã h'yyb gó tabawäd had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa bë ãã kamahãh. ³Hahỹ da bë ỹ ky n'aa edëng: Ỹ karën paawä P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Yb T'aah ër hã raky en'yyim, ër rat'yyd mehĩn, h'yyb nãm do ranoo ër hã. Tii d' né hẽ tabad'oo da ër hã, baad hadoo do ky n'aa ër bahapäh, ër ky daheeh do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahãh do hyb n'aa.

⁴Tak'ëp ỹ tsebee wät baad bë wób rababok ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da rababok, P'op Hagä Do ër Yb mejũũ doo da rababok, ỹ ky n'aa napäh.

⁵Hỹ kã wakãn haa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ỹ etsëe bë hã ër kamahãh had'yyt hyb n'aa ër da hadoo doo. Dooh papuuj ky n'aa jawyk do tado bã tii. Ta paa né hẽ tii, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du doo noo gó bë ky n'aa napäh do né hẽ. ⁶Hahỹ kamahãh do heh'ää: P'op Hagä Do mejũũ doo da ji bawät. Ji tamejũũ kamahãh gó ji bawät, pooj jé bë maa napäh doo da né hẽ.

⁷Hajök ma matëg ji wad'ii do raketyn hõm badäk hahỹ haw'ääts hẽ. Sa hã dooh Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah, ewäd hyy bã babä aj'yy gó. Kristo hã h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hẽ ti tii d' ma metëek doo. ⁸Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä bë rawanadii hyb n'aa rametëek do hã. Rametëek do bë ky dahé bã bë hasõg hõm da P'op Hagä Do wë bë moo bok do paa sãm. Bë hyb n'aa matakä bë moo bok do sãm bë gadoo hyb n'aa sahõnh hẽ. ⁹Kristo ma metëek do herét doo, ta see däg metëek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagä Do awäd bã. Kristo metëek do baad ta h'yyb gó tenãm doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do awät, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do T'aah bawät na-ãäj hẽ. ¹⁰Bë wë ma matëg see kaja bã, Kristo metëek do tama net'ëeg bã, bë gado manä bë tób bã. Bë edëe manä ji wakãan Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da. ¹¹Ta ti hedëng pé ji wakãan Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da, ta h'yyb hata hado däk tii, nesaa do tametëek do hã.

¹²Ti anäng nä hajõng nä bë ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh ỹ karẽn bã ỹ erih doo gó bë ỹ maher'ood bã. Ỹ karẽn bë ỹ bahehëen ỹ ber'oot hyb n'aa bë sii, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa.

¹³P'op Hagä Do asëëw hõm do babä habong doo, bë wakãän hedoo do bë m' rahyb n'aa esee. Jããm hẽ kã.

3 JOWÃW

Gajo hã Jowãw ma erih do hahỹh

¹Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa ỹ ramaneëenh doo, ỹ edẽng òm Gajo. Baad òm ỹ kamahãh.

²Ỹ karẽn paawã baad a h'yyb P'op Hagã Do wẽ, najis ỹỹ. Ỹ karẽn paawã dooh manahẽ nyy bã. ³Tak'ẽp ỹ tsebee wãd kãn ỹ ky n'aa napãh do hyb n'aa a ky n'aa ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rahe'oot doo. Baad had'yyt mã mabawãt baad hadoo do ky n'aa metẽeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajẽẽ hõm bã ta hã, sa nooh. ⁴Tak'ẽp né hẽ ỹ tsebẽ, baad hadoo do ky n'aa metẽek doo da tah haa hedoo do rababok ỹ ky n'aa napãh bã. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ẽp ỹ tsebẽ péh.

⁵Najis ỹỹ, baad had'yyt hẽ mamasaa wãt ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ẽen doo, ma metẽek doo, mahep'ẽeh do nado né paawã. ⁶Ta ti rahe'oot babã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãh wãt sa hã. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ẽr wakããn ramahõm me ramahũũm péh. ⁷Ta ti rabahõm jé pad'yyt hẽ Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajẽer hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do sa hanaa. ⁸Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ ẽr gadoo ta ti hedoo do ẽr tób yt hã, taw'ããts hẽ ẽr masa sa hã. Tii da ẽr adoo bã, ẽr masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹Jesus hã h'yy ka'eeh do bẽ panang bã habong do ỹ ma erii wãt. Ti hadoo né hẽ, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karẽn do nu gadãk doo, dooh ỹ taky dahé bã. ¹⁰Ti hyb n'aa, bẽ ỹ bahehẽen bã ỹ naẽenh da ỹ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wãt do hyb n'aa, ãã tanu mer'oot do hyb n'aa, ãã taky n'aa rejãã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wãt doo. Dooh tagado bã ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ẽen doo. Ta wób rakarẽn paawã ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹Najis ỹỹ, taw'ããts hẽ hanãm do mamoo wãt. Mamoo wãd manã nesaa doo. Baad hadoo do moo wãt doo, P'op Hagã Do karapee né hẽ tii. Nesaa do moo wãt doo, dooh P'op Hagã Do tahapẽẽ bã ta h'yyb gó. ¹²Taw'ããts hẽ mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hẽ raj'aa etsẽ ta hã, baad tabawãt do hyb n'aa. Baad

hadoo do ky n'aa metëëk doo da tabawät. Baad ub tabawät ta ti tametëëh. Äã hä na-ääj né hë, baad äã hä tabawät. Mahapä h né hë, äã ehüb né hë äã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë mamasaa.

¹³ Ti anäng nä hajōng nä ōm ỹ maher'oot do pan'aa. Dooh ỹ karēn bä ỹ erih doo gó ōm ỹ maher'ood bä. ¹⁴ Ỹ karēn paawä nyyw hë ōm ỹ bahehëen. Tii bä ër ber'oot.

¹⁵ Ỹ karēn h'yyb nyyw gó baad mabawät. Ẽr najiis babä habong do ōm rahyb n'aa esee mäh. Sét ken'yyh mamaher'ood ỹ kedēng najis haa t'ĩĩ hēnh habong do hä. Jääm hë kä.

JUDAS

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahỹh

¹ Judas, Tsijaag hỹj, Jesus Kristo wë moo wät do see y ti hỹh. Y edëng bëeh, P'op Hagä Do naëj wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² Y karën ji wë P'op Hagä Do ky enyym doo, ji tah'yyb n'yym doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahỹh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa y karën paawä bë y ma erih ër P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hã. Tii bä kä, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kän y ky n'aa napäh bä kä, nayyw hë y h'yy kahỹd däk y erih do hã. Bë y ma erih hỹ kä tak'ëp y betsëe hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahỹd. Nanäng ajyy rah'ỹt ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ỹh. Ramakyy Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëe däg né paawä nyy da takerii däk, y karën bë hyb n'aa esee hahỹh: Esit häj n'aa bä naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bä, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ee na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bä sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'äas do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hõm tii. T'öp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä, ta tii bä ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bä haj'eenh do hã na-ääj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëeg hõ nadëek doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo

paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'ooh paa sa hã hanäng doo me. Ýÿj nadoo do sii hẽ rabahe'ÿÿh paah.

⁸Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëëh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëë gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejää tak'ëp baad nadoo doo me. Dooh ragado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.^a ⁹Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab^b taky n'aa tapa bä, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.^c Jääm hẽ hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hã: “Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.” ¹⁰Mikéw bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hã. Har'ëëng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hẽ rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hẽ ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hã rejää doo. ¹¹Tak'ëp baad nado da sa hã! Kaïh bawäd wät doo da paa rababok. Dajëër hã tak'ëp rah'yib padëëk do hyb n'aa, Barâm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah makûüh, Mosees Arâw sa wẽ h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wẽ. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹²Séd hã bë bawëh bä, bë sii rabawëh bä, dooh ranu mebyy bä, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pã ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang.^d B'ëé hagä n'aa jääm hẽ sa hã hẽ hyb n'aa newëë do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beaak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo hõm do hadoo tii. ¹³Maadaka hewëëh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagõõh daap ty gehüüm do

^a **1.8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hẽ ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom.

^b **1.9** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

^c **1.9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hã takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mä ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakä jëng hyb n'aa. Tadakä paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wẽ. Nesaa Do Yb karën mä Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mä ta karom, näng mä Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bä ta hã Mosees kamag n'aa paah.

^d **1.12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rarejää, tahanäng pé tii.

hadoo ti ajyy.^e Tak'ëp gadagyp do P'op Hagä Do enyyw hõm sa pooj jé. T'ĩ hēnh raboo had'yyt da.

¹⁴Hahỹỹ da aj'yy Enók häd näng doo, setsi däg do Adāw bā naa ji etsén bā, tamaher'oot paa ta jawén hawät do hahỹ ajyy nesaa do sa ky n'aa: “Bē hegāā”, näng mäh, “ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ëp hajök do ta āās tak'ëp baad hedoo do sa daheeh, ¹⁵sahõnh hē taky n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahõnh hē, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hā waneh'ēeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahõnh hē, nesaa do moo heb'oooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hā raheh'oot do hyb n'aa”, näng paa Enók. ¹⁶Sahõnh hē hā raky n'aa hajēew had'yyt hē. Raheh'ood had'yyt hē ti sa hā dooh baad tado bā ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Sa hā hē rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hā. J'ooj madāk doo me ta wób hā raj'aa etsē ky ken'yym doo me, sa daaj hē rakarēn do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajēē hõm do ky n'aa hahỹỹh

¹⁷Najis haa, bē hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ēr Wahē N'aa mejũũ doo, ¹²hedoo do bē ramaher'oot do paah. ¹⁸Hahỹỹ d' paa sa kyyh bē hā: “Jesus matēeh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, bē raky n'aa wajahēēt doo”, nāk paa sa kyyh. ¹⁹Séd bē h'yyb nahedo bong ran'oo bā ta tii. Bē ketyn h'ũũm ran'oo bā. Sa h'yyb säg karēn do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bā sa h'yyb gó.

²⁰Bēeh, najis haa, taw'āāts hē baad had'yyt hē bē h'yyb padäg panyyg hanām do hā Jesus mejũũ do ēr hā rama met'ēeg wät doo, P'op Hagä Do hā hana doo. Ta tii hā bē h'yyb padäg, bē h'yy kahejój magyys hē hyb n'aa. Bē ky n'aa ets'ēē bē hā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo da. ²¹Taw'āāts hē bē an'oo P'op Hagä Do kamahān do bē h'yyb gó tabawäd had'yyt hē. Taw'āāts hē edēb had'yyt do bē gada, ēr tat'yid mehiin do hyb n'aa, Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr hā tanoo doo.

²²Taw'āāts hē bē t'yid mehiin jé häd ky sēm doo. ²³Nayyw hē bē maher'ood ta s'ee hēnh sa h'yyb baboo dāk doo, tēeg hõõ

^e **1.13** P'ooj ub akajar me habong do raheg'āās sagõõh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahõm. Dooh tahaja bā ramatakā bā *sagõõh daap ty gehũũm* do hā. Ti hadoo, dooh ji haja bā ji ky dahé bā nanäng ma matēg oow. Ta s'ee hēnh ji rah'yyb mahũũm. Tii d' tahanäng pé tii.

nadëek do mahãnh ta ti bẽ bed'ëep hyb n'aa. Bẽ t'yyd mehĩn ta wób tak'ëp baad nadoo do moo bok doo. Sa hã bẽ t'yyd mehĩn bã, taw'ãäts hẽ h'yyb eỹm doo gó baad bẽ hyb n'aa matakã, nesaa do ramoo bok do bẽ tah'yyb tatug mahãnh. Taw'ãäts hẽ baad né hẽ bẽ kanã tak'ëp nesaa do ramoo bok do mahãnh, ramoo bok do bẽ tah'yyb tatug mahãnh.^f

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa ër tedëeb wät do hajaa bẽ tamo n'aa jesuu nesaa do bẽ moo boo mahãnh. Tahajaa ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bẽ tamanaa, tsebee gó ta matym gó bẽ bab'ëeh hyb n'aa tak'ëp baad hado däk do hyb n'aa bẽ h'yyb tym. Taw'ãäts hẽ ti né hẽ ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ti né hẽ had'yyt hẽ tak'ëp hyb n'aa jawyk do sahõnh hẽ bag'ãäs doo. Ti né hẽ had'yyt hẽ kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hẽ sahõnh hã mejõ had'yyt doo. Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ. Jããm hẽ kã.

^f **1.23** Hahỹ d' Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ãäts hẽ sa saroor sii hẽ bẽ ty n'aa ges'yyk, nas'aa däk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yyh, sahõnh hẽ nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahãnh, tahanãng pé tii.

APOKARIP

Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahỹh

1 Jesus Kristo metëeh do hahỹ kerih doo, ta hã P'op Hagä Do anoo doo, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hã tametëeh hyb n'aa nanyw hẽ hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejõ wät ääs ta mejũũ do seeh, wẽ yỹ, y ta karom Jowāw, ẽr pooj jé hawät do ky n'aa ẽr hã tapanāk hyb n'aa. ²Baad y berii wät sahõnh hẽ hã y tametëeh doo, y hapäh doo. Hahỹ né hẽ P'op Hagä Do ẽr tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ãāj hẽ. ³P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahỹ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ãāj hẽ jé hahỹ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa dāk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵Y Jowāw, y edëng Jesus hã h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bā, Asija häd nāng do hāj n'aa bā habong doo. Y karēn P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee^a tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ãāj hẽ, Jesus Kristo na-ãāj hẽ raky en'ym bẽ hã, y karēn bẽ rah'yyb en'ym. Jesus Kristo né hẽ ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bā taher'oot doo. Ti né hẽ jãām hẽ pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo.^b Sahõnh hẽ badāk hahỹh bā habong do sa wahẽ n'aa wahẽ n'aa né hẽ tii.

Tak'ëp y j'aa etsë, y weh'ëeh Jesus ẽr hã kamahñ doo, tadajëp do hyb n'aa nesaa do ẽr moo bok do hejój mahñh ẽr tabedëeb wät doo. ⁶Tak'ëp y j'aa etsë, y wehëe had'yyt hẽ Jesus, ta karapee tabag'ääs do ẽer, ẽr hã tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wẽ moo bok doo, ta hã hyb n'aa jew'yyk do ẽer, tan'oo bā. Taw'ääts hẽ takabajaa had'yyt hẽ. Taw'ääts hẽ sahõnh hẽ tabagã had'yyt hẽ. Yỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

⁷Bẽ hyb n'aa matakä da!

Ti awät da Kristo wẽ puh gabarëeh do mahang.

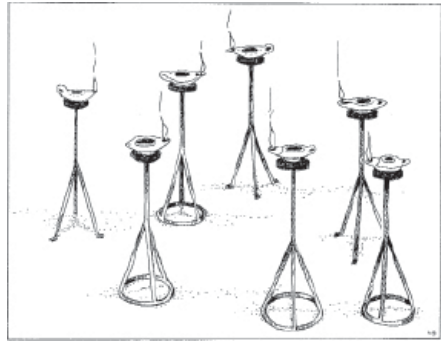
Sahõnh hẽ rabahapäh da.

Baa ej'oooh do sii hẽ rabahapäh da.

^a **1.4** P'op Hagä Do Sahee né hẽ tii. *Setsi* hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerii däg bā, baad had'op tahanāng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanāng pé ti *setsi* ta Sahee.

^b Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawā, p'aa hẽnh radejëp. Jãām pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do nadajëb wät doo.

Tii bā, sahōnh hē badāk
hahȳy hā habong do a'oot
da ta hyb n'aa.
Ȳy. Tii d' né hē. Taw'āāts
hē.

Setsi ta bag tyng heen n'aa (Apokarip 1.12)

⁸ “Ȳ né hē Aw-Pah, ȳ né hē
Omekeh. Ȳ né hē jāām hē pooj
jé hawāt doo, ȳ né hē tagadēeg
ub hawāt doo”,^c nāng Tak'ēp
Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op
Hagā Do Sahōnh Hē Haj'ap
Doo. “Ȳ né hē da hē hawāt doo, p'ooj ub hawāt doo, h̄y jawén
awād had'yyt doo”, nāng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahȳy

⁹ Ȳ Jowāw, bē h̄ȳj hadoo doo, bē nemuun h'yyb jawyg gó ȳ
gadoo ēr hā rarahejāā doo. Bē nemuun Jesus bag'āās do karapee
hadoo do ȳy. Tsyt dēeg hā Pat-Mos hād nāng doo hēnh majē ȳy
ȳ rataj'oo gēēt, ȳ maher'ood hōm do hyb n'aa paa P'op Hagā Do ēr
tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metēeh do na-āāj hē. ¹⁰ Ta
tii bā ȳ bawāt bā, met'uuh hā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr
hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagā Do Sahee ȳ tah'yyb mahūūm. Tii
bā, ȳ jó dāk hēnh ȳ maa napäh tak'ēp hadoo do kyyh, torōm-bet
ky hadoo do ¹¹ hahȳy da ky hadoo doo: “Ma kahé bäh kapōōs do
hā merii da mahapäh doo. Tii bā mamejō hā ȳ h'yy ka'eeh do setsi
hedoo do panang Asija hād nāng do hāj n'aa bā habong do sa wē.
Mamejō Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija,
Raw-Diseej hād enäh do panang hēnh”, nāng ta kyyh.

¹² Tii bā, jawén ȳ p'aa hēnh ȳ begāā wāt ȳ bahapäh hyb n'aa
jaa hā ȳ her'oot doo. Tii b' ȳ hapäh setsi ta bag tyng k'āāts tēg
gabarēeh do s'ēeb. ¹³ Ta bag tyng mahang ȳ bahapäh aj'yy hadoo
doo. Dawēēt ta saroor, ta tsyym hā tagadāk. K'āāts tēg gabarēeh
do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hōng. Hawak ta sēen, kawad puw hawak
do hadoo. Tak'ēp tabawak. Gabarēeh ta matym, tēeg hōō hadoo.
¹⁵ K'āāts tēg hahiin do hadēē jat do hadoo ta tsyym gabar'ēeng.

^c **1.8** Tii d' né hē Gereg kyy me: *Ȳ né hē Aw-Pah ȳ né hē Omekeh*. Gereg kyy me *Aw-Pah m' pooj jé hawāt do rerih do retsén bā*. Tagadēeg ub hadoo do retsén do ti *Omekeh*. Ti hyb n'aa jāām hē pooj jé hawāt doo, tagadēeg ub hawāt doo, tahanāng pé tii.

Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶Ta moo hub me setsi sagōōh rapadēēk. Ta noo gó naa sēn-jeer séd demuun hāw padēēk do ganyyh. Papŷŷj wasyk tak'ēp tagabarēēh do hadoo ta mamets gabarēēh.

¹⁷Aj'yy ŷ bahapāh bā, tūū ŷ badēē jat tii bā ta tsyym pa dajēp do hajad hōm do hadoo. Tii bā ta moo hub tadasooh hā ŷŷ, ti taky hadoo: “Eŷŷm manāh. ŷ né hē jāām hē pooj jé hawāt doo, ŷ né hē tagadēēg ub hawāt doo. ¹⁸ŷ né hē Hedēb Had'yyt Doo. ŷ dajēb né paawā, ŷ awād had'yyt hē hŷŷ kā. ŷ né hē dejēp do rababong bā, Ades hād nāng do tēg wē dāk doo”,^d nāng ta kyyh. ¹⁹“Ti hyb n'aa merii mahapāh doo”, nāng ta kyyh hā ŷŷ. “Merii mahapēē dāk doo, mahapāh doo, ta jawén hana do pan'aa na-āāj hē”, nāng ta kyyh. ²⁰“Ōm ŷ maher'oot hŷŷ kā nyy d' tahanāng pé ta ti setsi hedoo do sagōōh moh ŷŷ gó mahapēē wāt doo, setsi ta bag tyng daheeh”, nāng mäh. “Setsi hedoo do sagōōh, setsi āās hā ŷ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bā habong do hag'āās doo. Setsi ta bag tyng, hā ŷ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bā habong doo”, nāng ta kyyh.

**Ta hā h'yy ka'eeh do Epeso panang bā habong
do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh**

2 Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Epeso panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahŷ setsi hedoo do sagōōh ta moo hub me padēēk doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'āāts tēg gabarēēh do mahang hawāt do kyyh: ²ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Tak'ēp P'op Hagā Do wē bē moo bok ŷ hapāh. H'yy ganajēng doo me bē gadoo bē ahoop do ŷ hapāh. Dooh bē gado bā bē mahang nesaa do moo heb'ooh do ŷ hapāh. Bē metā wāt, ŷ hapāh, nanāng ajyy daap men'yyh doo, 'Kristo mejūū do āā', hanāk doo. Daap ti ramenyyh bē hapēē dāg kān. ³H'yyb jawyg gó bē gado had'yyt hē baad nadoo do hēp ŷ n'aa bē ahoop doo. ŷ hapāh, ti dooh bē h'yy geje hōm bā. ⁴Ti hadoo né hē, sét hē ti ŷ ganen'aak bē hā: Dooh ŷ bē kamahān wād bā, pooj jé ŷ bē kamahān wāt doo da. ⁵Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē hyb n'aa newē ta ti tak'ēp

^d **1.18** Hahŷŷ d' Jesus hanāng péh tii: “ŷ né hē ti dejēp do hā mejūū doo. ŷ né hē ti her'oot do nyy da ŷ bad'oo Ades hād nāng doo bā, dejēp do rababong bā habong do sa hā.”

bě es'ōōs doo, ỹ bě kamanahñ wät doo. Taw'ääts hē bě t'yyd kamehñ. P'aa hēnh bě moo boo baad hadoo do pooj jé bě moo bok do paah. Bě t'yyd kamanehñin bā, ỹ da ana bě wē, ỹ ado hōm da bě bag tyng tabasoo doo bā naa. ⁶Ti hadoo né hē, ti anāng na-āāj hē hahỹ baad bě bad'oo doo: Tak'ēp bě ganen'aak Nikoraw ma metēek do ky s'ũūt doo.^e Ỹ na-āāj hē tak'ēp ỹ ganen'aak tii.

⁷“Bě sahōnh hē, bě maa newē hā ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ỹ anoo da joom ji hed'ēep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagā Do panang bā hahāng doo.”^f

**Ta hā h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bā habong
do hā Jesus maher'oot do hahỹh**

⁸Ti taky hadoo:

—Hahỹh da merii karom ỹh hā, hā ỹ h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahỹh da jāām hē pooj jé hawät doo, tagadēeg ub hawät doo, dajēp do paah, p'aa hēnh ganā wät do kyyh: ⁹Ỹ hapāh bě hā rarahejāā doo. Ỹ hapāh bě kas'uut. Bě kasuud né paawā, bě h'yyb gó ti anāng hajōng baad hadoo doo. Ỹ hapāh Judah buuj wób bě raky n'aa rejāā doo, nesaa do bě ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawā, dooh karapé haa heh'āāt rado bā tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰Bě eỹm manā bě ahoop do pan'aa. Bě wób radewäts b'ēeh da Dijab^g an'oo bā da, bě tametyy hyb n'aa, bě h'yy gejë hōm hyb n'aa paawā. Da hē had'yyt ub da ta āh, ji moo sahōnh hē ta āh bě da rano n'aa masoo doo. Taw'ääts hē bě h'yy gejë hōm manā hā ỹh, bě radejëeb bā na-āāj hē. Tii bā ỹ anoo da bě hā ji edēb heh'āāt do ta sām.

¹¹“Bě sahōnh hē, bě maa newē hā ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo.

^e **2.6** Dooh ji hapēē wäd bā jaa ti Nikoraw. Jāām hē ji hapāh ta ky s'ũūt do ma met'ēek doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awēē bā ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tā n'aa. Tahajaa mā na-āāj hē ji h'yy karēn do sii ji bahe'ỹh. Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang rakarēn rakamekuunh.
^f **2.7** Genesis 2.9

^g **2.10** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng pé ti Dijab.

Jé nesaa do hã j'aa ketsë doo, dooh da tahob bã banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejêp do kamaneëënh doo.”^h

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã
habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh**

12 Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hag'ãas do hã:

“Hahÿÿ da sën-jeer séd demuun hãw padëëk do hanäng do kyyh: ¹³ÿ hapäh, Nesaa Do Yb mejũũ doo bã bẽ panang badäk.ⁱ ÿ hapäh ta ti hejoonh bẽ hã. Ti hadoo né hẽ, dooh hã ÿ bẽ h'yy gejë hõm bã. Dooh noo gó bẽ eréd wäd hã ÿ bẽ h'yy ka'eeh doo. Bẽ seeh, aj'yy ãn-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hẽ kěj ÿ n'aa her'oot do paa bẽ panang bã, Nesaa Do Yb bawät bã radaj'ëëp noo gó na-ãäj hẽ dooh bẽ eréd wäd hã ÿ bẽ h'yy ka'eeh doo.

¹⁴“Ti hadoo né hẽ, ti anäng ta mahang ÿ ganen'aak doo: Ti anäng bẽ mahang Barãm, p'ooj ub hawäd wät do metëëk doo da habok doo. Isaraëw buuj majĩ sa wahẽ n'aa Barak häd näng do hã Barãm metëëh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraëw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëëh ta hã nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraëw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ÿÿm nadoo do sii raba'ÿÿh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó. ¹⁵Ti anäng na-ãäj hẽ bẽ mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëëk do ky s'ũüt doo. ¹⁶Taw'ãäts hẽ bẽ t'yyd kamehĩn, bẽ eréd ta ti nesaa doo, bẽ gado manä ta ti hadoo do bẽ mahang. Bẽ t'yyd kamanehĩn bã, nayyw hẽ ÿ ana da bẽ wẽ. Sën-jeer noh ÿÿ gó naa ganyyh doo me ÿ gawats'iik da bẽ mahang nesaa do moo bok doo.^j

¹⁷“Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newẽ hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ anoo da Manah häd näng do kejën

^h **2.11** Jesus hã ji h'yy kanae bã, ji hub dajëb bã, ji h'yyb tym dajêp hadoo na-ãäj hẽ ta jawén, tëëg hõh hënh ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajêp doo, dooh tagawatsig bã. Ji ahob had'yyt hẽ da. Ti hyb n'aa “pawóp nuu me däg radejêp doo” ta ti kamaneëënh.

ⁱ **2.13** Ta tii bã Nesaa Do Yb mejũũ tawén näng, Roma buuj sa wahẽ n'aa Sesa ramaneëënh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bã Jesus hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk na-ãäj hẽ sa kabarii wób, sa hã pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ëp rarejää paa tii bã Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

^j **2.16** Ta kyyh tak'ëp hejoonh doo, ta ti sën-jeer.

hõm doo.^k Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã ÿ anoo da na-ãäj hë pã hawak doo. Pã hã takerii dāk da ta häd papuu, jãām hë pã gadoo do hapäh doo.”^l

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong
do hã Jesus maher'oot do hahÿh**

18Ti taky hadoo:

—Hahÿh da merii karom ÿh hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong do hag'ãās do hã:

“Hahÿh da P'op Hagä Do T'aah kyyh, ta matym gabarëeh do tëg hõo hadoo, k'ääts tëg hahiin do hadëe jat do tak'ëp tagabarëeh do hadoo tsyym näng do kyyh: ¹⁹ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. ÿ hapäh nyy da ÿh, ta wób na-ãäj hë bë kamahñ. ÿ hapäh nyy da hã ÿ bë h'yy ka'eeh. ÿ hapäh bë da hadoo do bë masa. ÿ hapäh na-ãäj hë h'yy ganajëng doo me bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Pooj jé bë moo bok do bahñh baad bë moo bok hÿh kã wë ÿh, ÿ hapäh na-ãäj hë.

²⁰“Ti hadoo né hë, ti anäng hahÿ bë hã ÿ ganen'aak doo: Baad bë gadoo nanäng ÿñh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ëp nesaa do moo wät do hadoo doo. Këh ÿ n'aa rod ta daaj hë takamaneëñh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hëñh tah'yyb mahüüm karapé haa. Sa ÿm, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿh tan'oo bã. Hã ÿ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa rawëh tan'oo bã na-ãäj hë. ²¹ÿ gamedaa wät ta ti ÿñh t'yyd kamehñn hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hë, dooh tat'yyd kamehñn bã. Dooh takarën bã teréd hõm bã ta patug nadoo do sa sii tabahe'ÿh doo. ²²Ti hyb n'aa nahëe näng da ÿ an'oo bã. Tak'ëp rabahoop ÿ an'oo bã da ajyy ta sii ha'ÿh pé rat'yyd kamehñn bã ÿñh sii rabahed'oo do hã. ²³ÿ dej'ëep da ÿñh hadoo do karapee, tii bã sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do rahapäh da, ÿ né hë ti t'öp sahõnh hë sa h'yyb gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëe do na-ãäj hë hapäh doo. Rabad'oo do péñh ÿ anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã.

^k **2.17** Tabanawäng doo bã Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'yyt hë sa waa *Manah* ramaneëñh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'üüm hÿ pong jé ji awäd had'yyt hë hanoo do ji hã.

^l **2.17** P'ooj ub ranoo pã hawak do jé rats'yyt do sa hã, ti hyb n'aa hÿ pong jé Jesus bag'ãās bã, ta jãm n'aa hëñh ji tagadoo tahananäng pé ti tahyb n'aa péñh.

24 “ÿ maher'oot hÿÿ kã bēēh, Tijatira panang bã habong do hã ÿ h'yy ka'eeh do wób, ÿÿnh hadoo do ma metēēk do ky nas'üüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’^m ramanēēnh do ma kamanetēēk doo. Baad bē baboo dāk do hyb n'aa, dooh ÿ mejüü pé bē hã. 25 Jãām hē hahÿ ÿ karēn bē hã: Taw'ãäts hē baad bē baboo dāk doo da bē aboo had'yyt hē ÿ matēēh bã kã.

26 “Jé nesaa do hã j'aa ketsē do hã, ÿ matēēh bã kã ÿ karēn do had'yyt moo wät do hã, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,ⁿ sahōnh hē badāk hahÿÿ hã habong do tabag'ãäs hyb n'aa, 27-28 Ee hã ÿ tan'oo dāk doo da ÿ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ēē do mejüü da sa hã, dooh rat'yyd mehīn da ky nadah'eeh doo. Rarejãā da sa hã manajuu ji ganebēēh doo da tatu me sapaar s'ēēb, rabag'ãäs do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsē do hã, ÿ matēēh bã kã ÿ karēn do had'yyt hē moo wät do hã, ÿ anoo da na-ãāj hē watom.^o

29 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” —näng mä Jesus.

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong
do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh**

3 Ti taky hadoo:
—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ãäs do hã:

“Hahÿÿ da setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee hã mejüü do kyyh, setsi hedoo do sagōōh hã mejüü do kyyh: ÿ hapäh sahōnh hē bē moo bok doo. Baad bē babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bē h'yyb tym P'op Hagä Do hã, ÿ hapäh. 2Taw'ãäts hē bē h'yy kadawuung baad bē h'yy kana'eeh do hã! Kanahën d'os hē madaag is nã baad hadoo do bē mahang, edaa dāk ta ti na-ãāj hē gawatsik. Taw'ãäts hē bē h'yy kahasaāb, ta ti bē mahang mad'aak do takahejój dāk hyb n'aa,

^m 2.24 Ti noo gó ti abong ma matēg oow Jesus ky n'aa heréd hōm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, *Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo*. Ta ti ky n'aa rama metēēk jé sa hã ky s'üüt doo.

ⁿ 2.26 Tahajaa na-ãāj hē ji erii bã: “Jé nesaa do hã j'aa ketsē do hã, ÿ karēn do moo wät do tadajëp bã kã, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.”

^o 2.27 Dooh baad ji hapēē bã nyy d' Jesus hanäng pé ÿ anoo da watom tahe'ood bã. Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hē takamaneēnh “watom tak'ëp gabarēēh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsē do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarēēh do Jesus anoo da sa hã, tahanäng pé tahyb n'aa péh.

tanahänh hyb n'aa. Ỹ hapëë däg kän hỹĩ kã, bë moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagã Do ỹ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa es'ee bë gadoo do paah, baad hadoo do bë rama metëëk doo. Bë hyb n'aa es'ee bë maa napäh do paah. Bë ky dahé tii. Bë t'yyd kamehiĩn! Bë h'yy kanadawuung bã, ỹ ana da bë wë bë h'yy kanapeet bã, hets'ëëk do ji ganada bã takajaa doo da. Dooh bë hapëë bã ny noo gó ỹ kajaa da bë wë.

⁴“Ti hadoo né hë, pawóp its bë mahang, Sar-Des panang bã habong doo, dooh rahasuuts padäg bã sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajök bë wób rabahed'oo doo da, ỹ hanäng pé tii. Si ỹĩ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo däk do sãm.^p ⁵Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã sa nemuun ỹ anoo da sa saroor hawak do rapadedëëk hyb n'aa. Dooh da ỹ awug hõm bã sa häd edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hã naa. Ee matym gó, ääs ta karom sa matym gó na-ääj hë hahỹĩ da ỹ her'oot sa ky n'aa hã, ‘Hahỹĩ karapé haa tak'ëp ỹ kamahän doo’, näng da këh ỹĩ.

⁶“Bë sahõnh hë, bë maa newë hã ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo.”

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã
habong do hã Jesus maher'oot do hahỹĩh**

⁷Ti taky hadoo:

—Hahỹĩ da merii karom ỹĩ hã, hã ỹ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hag'ääs do hã:

“Hahỹĩ da baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahänh hawät doo,^q P'op Hagã Do heh'äät do kyyh. Hahỹĩ da sa wahë n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makũ Dawi häd näng do panang noo tęg danäh' kyyh. Dooh hajaa pé noo gatsë pé ta ti noo gasëëts hõm doo. Dooh hajaa pé noo gas'ëës pé ta ti noo gatsëë däk doo. Hahỹĩ da ta kyyh: ⁸Ỹ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Bë hegää, ỹ noo gasëëts däk bë pooj jé ta noo hadoo doo.

^p 3.4 Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsë do ky n'aa na-ääj hë.

^q 3.7 P'op Hagã Do Judah buuj ramanëëenh, “Baad Had'op Doo, Tsyit Hë Nesaa Do Mahänh Hawät Doo”.

^r 3.7 Hahỹĩ d' tahanäng pé tii: Jääm hë Jesus tii, panang Jerusarënh papuuj bã ji ajëë suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äät do P'op Hagã Do ky däng do paa tabahadoo do hyb n'aa.

Dooch hajaa pé ta ti ranoo gatsëë bã.^s Nahejooj its né paawä bëëh,^t ÿ bë ky dahé had'yyt hë, dooh ÿ bë eréd bã. ⁹Nesaa Do Yb karom hã kä, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hë rakamaneëëj né paawä karapé haa heh'aät nadoo do ÿ anoo da bë pooj jé rabehty b'ëëh tũü bë raweh'ëëh hyb n'aa, bë ÿ kamahãñ né hë rabahapäh hyb n'aa. ¹⁰H'yy ganajëng doo me had'yyt hë bë baboo däk do hyb n'aa bë ÿ mejũũ do paa hadoo, bë ÿ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejooñh do mahãñh, sahõñh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa wë kajaa do mahãñh. Ta ti tawén kajaa da sa wë, ÿ metyy hyb n'aa sa hã.

¹¹“Edaa däk ÿ kajaa doo. Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë, ranado hõm hyb n'aa bë hã ta sãm bë hã ÿ ky däng doo. ¹²Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã ÿ anoo da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.”^u Dooch takado hõm bã. ÿ anoo da ta tii bã tabayyw had'yyt hë. Ta hã ÿ erih da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hã ÿ erih da na-ääj hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarëñh papuuj hadoo do häd, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë naa hahyng doo. Ta hã ÿ erih da na-ääj hë hät ÿ papuuj.

¹³“Bë sahõñh hë, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

**Jesus hã h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã
habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh**

¹⁴Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã habong do hag'ääs do hã:

“Hahÿÿ da Amen” häd näng do kyyh. Hahÿÿ da baad hadoo do had'yyt hë her'oot do kyyh. Hahÿÿ da sahõñh hë tadu na do kyyh: ¹⁵ÿ hapäh sahõñh hë bë moo bok doo. Dooch ÿ bë ty n'aa gesyng bã, dooh na-ääj hë tak'ëp ÿ bë kamahãñ bã. H'yy kanap'eed gó had'yyt hë bë babok wë ÿÿ. Jããm hë näëng häd ju do hadoo bëëh. Taw'ääts hë paawä näëng dagäp do hadoo

^s **3.8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hã ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wë ramoo bok hyb n'aa. Dooch hajaa pé hewaat péh.

^t **3.8** Dooch rahyb n'aa jewyg bã ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Dooch rahajõõ bã na-ääj hë.
^u **3.12** P'op Hagä Do matym gó had'yyt hë j'aa kets'ëë do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

^v **3.14** “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”, tahanäng pé ti *amen*.

bëeh. Tii d' tanado bã, taw'ääts hē paawä naëng aju do hadoo bëeh. ¹⁶Ti nahado bëeh. Jääm hē naëng häd ju do hadoo bëeh! Ti hyb n'aa edaa däk bë ÿ makyys da, naëng häd ju do ji ka-aaw nyh doo da.^w ¹⁷Hahÿÿ da bë kyyh, 'Ää ma enäh. Sahõnh hē ti anäng ää wē, ää karēn doo. Dooh hyb n'aa ta see ää karēn péh', näk bë kyyh. Tii d' né paawä bë h'yyb, dooh bë h'yy kadawuung bã tak'ëp baad nado né bëeh, tak'ëp kasuud is do ji t'yyd mehĩĩn do hadoo bëeh. Dooh bë h'yy kadawuung bã, bë ty temah do hadoo. Nu meby n'aa näng bë babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hē hawät do hadoo bëeh! ¹⁸Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Taw'ääts hē hã ÿ bë ets'ëē k'ääts tēg gabarëeh do tēg hõo me ty nãw däk doo, bë h'yyb tym gó bë ma enäh heh'äät hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hē hã ÿ bë ets'ëē hawak do bë saroor bë padedëek hyb n'aa, bë nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hē bë babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'ääts hē hã ÿ bë ets'ëē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bë bahapäh heh'äät hyb n'aa.

¹⁹"ÿ nabuuj gedoo ÿ kamahãn doo. Mahÿÿnh do hadoo doo me ÿ metëek ÿ kamahãn doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagä Do wē, bë erét hyb n'aa j'ooj madäk doo me bë h'yy ka'eeh doo. ²⁰Bë hyb n'aa matakä da! Tób noo^x bã ÿ bagëet, ÿ naëenh. Jé kēh ÿ maa newëe doo, tanoo gasëets bã, tii bã ÿ d' ajëē suun ta sii ÿ bawēh hyb n'aa.

²¹"Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã ÿ anoo da pa ÿÿ, ÿ bag'ääs do tyng n'aa jó tabasooch hyb n'aa da, ÿ j'aa ketsëe däk doo da, Ee bag'ääs do tyng n'aa jó ÿ baso däk doo da.

²²"Bë sahõnh hē, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo" —näng mã Jesus kyyh.

Hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa

Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

4 Ta ti jawén ÿ hegãä wät, ti hÿ pong jé nooh, noo gasëets hõm do ÿ bahapäh. Tii bã, pooj jé ÿ maa napäh do kyyh, tak'ëp

^w **3.16** P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, naëng dagäp do hadoo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã kamahãn doo, naëng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagä Do wē hawät doo, naëng jääm hē häd ju do hadoo. Tak'ëp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapëē né paawä ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bã.

^x **3.20** Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

hadoo do toröm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hã ỹy: “B'ëëp. As'ëëg wawëë hë, tii bã h̃y jawén hawät do ỹ metëëh da a hã.” ²Nayyw hë P'op Hagä Do Sahee ỹ tah'yyb mahũũm kãn tii bã. Tii bã ta bagã tyng n'aa ỹ hapäh h̃y pong jé. Ỹ hapäh ta jó hasooh doo. ³Tak'ëp tagabarëëh ta jó hasooh doo, pä gabarëëh do hapëëh do jas-peh häd näng do hadoo, pä ty gahiin do gabarëëh do kor-narina häd näng do hadoo na-ãäj hë. Ta tyng w'oo hã ti akëë sarahöd, pä tak'ëp gabarëëh do emerad häd näng do gabarëëh doo da. ⁴Ta bagã tyng n'aa w'oo hã ti atoonh 24 bagã n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahë n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ãäts tég gabarëëh do s'ëëb sa soog. ⁵Ta hoo gad'oo bã hasooh do ta bagã tyng n'aa hanaa awyb had'ytyt hë, tak'ëp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abëëh setsi ta bag hahöng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii. ⁶Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tég hawak do hadoo.

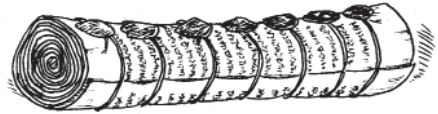
Ta hoo gad'oo bã, ta bagã tyng n'aa w'oo hã ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëëh. Séd dó sa hã sa matym, sa mamets hã sa jó hã na-ãäj hë ramatym enäh. ⁷Awad reäw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa këg. Matym enäh sa këg hã, ta jó ta matym wób, ta yt hã ta matym wób. Adëb bã, atsëm na-ãäj hë P'op Hagä Do raj'aa etsëë had'ytyt hë. Hahỹy da sa kyyh:

“Tak'ëp baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahönh Hë Haj'ap Doo,
p'ooj ub hawät doo, da hë hawät doo, h̃y jawén hawäd had'ytyt doo”, nãk sa kyyh.

⁹Ta tii da tabagã tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'ytyt do kabaj'aa do raj'aa etsë bã, ta hã raweh'ëëh bã, ta hã ratsebë bã, ¹⁰24 hedoo do sa wahë n'aa rabehty bë had'ytyt hë tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'ytyt do raj'aa etsë hyb n'aa. Rabag'ãäs do heen n'aa sa soog radatoonh tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bã hahỹy da raj'aa etsë P'op Hagä Doo:

Y 4.5 Sét ub P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ëp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ãäts hë tég eh do 1, tég nad'ëëd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bã hanäng do sii hë.

11 “Ôm né ti sahõnh hẽ
pahuuj wät doo.
Makarên do hyb n'aa
mapahuuj wät sahõnh hẽ.
Ti hyb n'aa rawén bok, ti
hyb n'aa rawén ganyyh.
Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ ôm ji j'aa etsë,
ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo.
Taw'ääts hẽ ôm né hẽ ti
sahõnh hẽ bagää had'yyt doo”, näk sa kyyh.

Kerih do kapõõs do heen n'aa (Apokarip 5.1-5)

5 Kerih do kapõõs do ky n'aa, B'ée T'aah ky n'aa daheeh hahÿÿh
Tii bä, tabagä tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hënh ÿ
bahapäh kerih do kapõõs doo, ta jó, ta gó na-ääj hẽ kerih
doo. Setsi kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapõõs do
poo gad'oo hënh.^z 2 Tii bä, ääs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh
tak'ëp hadoo do me tabeaanh: “Jaa pé tak'ëp hyb n'aa jawyk
péh, hahÿ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa däk do hado hõm
péh, kerih do kapõõs do tabapyn hõm hyb n'aa?”, näng ta kyyh.
3 Dooh ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badäk hahÿÿ bä, t'öp dejëp do
rababong bä na-ääj hẽ, dooh tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé
hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bä taner'oot hyb n'aa ta hä
kerih doo. 4 Tii bä tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp
baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. 5 Tii
bä 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hä ÿÿ: “Aód manäh.
Mahegää, awad Reäw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi
panaa heh'äät doo, ti né hẽ j'aa ketsë doo. Ti né hẽ hajaa kerih
do kap'õøj däk do tapyn hõm bä. Ti né hẽ hajaa setsi hedoo do
ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä kets'aa däk do tado hõm bä”,
näng ta kyyh hä ÿÿ.

6 Tii bä, P'op Hagä Do bagä tyng n'aa mahang, ji meheet pé
kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bä
ti agëët ÿ hapäh B'ée T'aah. Wyt ta maab hẽ ta rog tyw n'aa
paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ään, setsi na-ääj hẽ ta matym.

^z 5.1 Sét hẽ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa däk hyb n'aa jewyk do rerih do hä, jääm hẽ ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowäw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä tabets'aa padëek P'op Hagä Do an'oo bä, jääm hẽ sahõnh hẽ sa bahänh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa.

Setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee tii,^a badäk hahÿ haw'ääts hē kamejũ doo. ⁷Tii bā B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wē kã, tii bā tado dāk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hēnh hadäk doo. ⁸Tabado dāk bā, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahē n'aa na-ãāj hē rabehty b'ēēh tũ. Sét ken'yyh rapatsä kãn ji metēn doo, buu benyym do hood k'ääts tēg gabarēēh do s'ēēb na-ãāj hē. Buu benyym do in-sijēēn häd näng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēēw bong do ta hã raky n'aa etsēē do heen n'aa ta ti buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰Tii bā kã, papuuj ky n'aa kã rejām kãn, B'éé T'aah hã rama ejām doo. Hahÿ da sa kyyh:

“Ōm né ti radaj'ēēp do paah.

A majyyw me ta sām mets'ēē hōm P'op Hagä Do wē,

ajyy, ÿÿj sahōnh hē panaa uuh,

ajyy, ÿÿj sahōnh hē sa kyyh her'oot do uuh,

sahōnh hē hāj n'aa babuj uuh,

sahōnh hē né hē badäk hahÿ bā habong do uuh.

A karapee mabag'ääs do rabahado padēēk man'oo bā,

P'op Hagä Do ēr h'yy kaha'eeh do wē ramoo bok,

ta hã rahyb n'aa jew'yyk man'oo bā.

Badäk hahÿ bā rabag'ääs da man'oo bā.

Ti hyb n'aa, ōm né ti tak'ēp hyb n'aa jawyg dāk doo,

kapõõs do hã kerih do magado dāk hyb n'aa,

ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã ketsaa do mabado hōm

hyb n'aa”, nāk sa kyyh.

¹¹Tii bā ÿ hegää wät, ÿ maa napēē dāk tak'ēp hajōk do ääs sa kyyh. Tak'ēp né hē rakanekan ääs. Dooh ji haja bā ji etsén bā. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng, kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahē n'aa na-ãāj hē ranu hawōōt. ¹²Tak'ēp hadoo do sa kyy me ramejām. Hahÿ da rejām doo:

“B'éé T'aah radaj'ēēp do paah,

taw'ääts hē jãām ub tii, sét hē, sahōnh hē bagää had'yyt doo.

Taw'ääts hē ti né hē sahōnh hē danäh!

^a 5.6 Taw'ääts hē ji ner'oot tēg eh do 1, tēg nad'ēēd is do 4, ta ky n'aa ta tii bā takerih do sii hē. Sahōnh hē tahapäh doo, tahanäng pé ti *setsi hedoo do ta matym*. Sahōnh hē tahajaa, sahōnh hã tabag'ääs, tahanäng pé ti *setsi ta s'ään*.

Taw'ääts hē tak'ēp tahaj'ap do ta h'yyb gó tabawät!
 Taw'ääts hē tak'ēp tabahejoonh!
 Taw'ääts hē ji weh'ēeh, ji hyb n'aa jaw'yyk!
 Taw'ääts hē ta ti ji j'aa etsē!”, nāk sa kyyh.

¹³Tii bā ŷ maa napāh sahōnh hē kapahuuj wät doo, hŷ pong jé habong doo, badāk hahŷŷ bā habong doo, t'ōp dejēp do rababong bā, t'ōp tamii yt hā habong do na-āāj hē rejām doo:

“Tabagā tyng n'aa jó hasooh do hā, B'éé T'aah hā na-āāj hē, ēr j'aa etsē, ēr weh'ēeh, ēr hyb n'aa jawyyg had'yyt hē!
 Ti né hē tak'ēp rabahejooj had'yyt hē”, nāk sa kyyh.

¹⁴Tii bā ji meheet pé kabaj'aa do raky gadoo: “ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē”, nāk sa kyyh. Tii bā 24 wahē n'aa hedoo do rabehty b'ēeh tūū P'op Hagā Doo, B'éé T'aah hadoo do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

6 Kets'aa dāk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ky n'aa hahŷŷh ŷ hapāh jāām hē pooj jé kets'aa dāk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé T'aah bado hōm doo. Tii bā ŷ maa napāh ji meheet pé kabaj'aa do see kyyh. Tak'ēp ta kyyh, darung do ky hadoo. “B'ēēp ana!”, nāng. ²ŷ hegāā kām, tii bā kawaaro hawak do ti ahāng pój ŷŷ jé, tanaēēnh doo. Karaba ta jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó hasooh do hā takan'oo dāk ta soog.^b Ti tabahōm kām sahōnh hē ta majīī taj'aa et'ēek hyb n'aa, sa hāj n'aa hā tamejūū hyb n'aa kā.

³Kets'aa dāk do see B'éé T'aah bado hōm bā kā, ŷ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēēp ana!”, nāng. ⁴Tii bā anā kām kawaaro seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do hā takan'oo dāk ta hejój, badāk hahŷŷ hā habong do rakamajīī hyb n'aa, sa da hadoo do radej'ēēp hyb n'aa. Sēn-jeer tēg gaeh do kan'oo dāk kawaaro jó hasooh do hā.

⁵Ketsaa do see hā kā B'éé T'aah bado hōm bā kā, ŷ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēēp ana!”, nāng. ŷ hegāā kām, tii bā kawaaro hasus do ŷ hapēē dāg kām. Ji nu metyy do nahēē ta jó hasooh do moo gó. ⁶Tii bā kā, ji meheet pé kabaj'aa do sa mahang

^b 6.2 Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsē do heen n'aa na-āāj hē ta ti soog.

ky ganyyh ji kyyh hād hadoo do hahỹỹ da her'oot doo: “Sét adëb bã ramoo bok do sãm, jããm hẽ da sét its kiw tiriig s'ëëb ta sãm. Sét adëb bã ramoo bok do sãm, jããm hẽ da tamawoob its kiw sewada hād näng do s'ëëb ta sãm.^c Ti hadoo né hẽ, marejã manã joom oriib, joom uwa.” Näng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa dāk do see B'ée T'aah bado hõm bã kä, ỹ maa napëë dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ëëp ana!”, näng. ⁸ Ỹ hegãã kãn, tii bã kawaaro saw'aak do ỹ hapëë kãn. Ta jó hasooh do hād Dajëb. Ta jawén tabawät panang Ades hād näng doo, dejëp do rababong doo bã. Sa hã takan'oo dāk rabahej'oonh hyb n'aa, sét hẽ sa see dajëb had'yyt hẽ ran'oo bã ji meheet pé ken'yyh badāk hahỹỹ bã habong do uuh. Kaneb'ooh doo me, sah mahỹỹj, nahëë mahỹỹj, har'ëëng ji hawëh doo me radej'ëëp da.

⁹ Kets'aa dāk do see B'ée T'aah bado hõm bã kä, rama ejuu do tyng hỹ pong jé hahäng do yt hã ỹ hapäh P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ëëg wät do ranerët do hyb n'aa sa majiĩ radejëëb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahỹỹ da raky hadoo tak'ëp hadoo doo me sa kyyh: “Ãã kariw n'aa sahõnh hẽ mabag'ããs doo, baad had'op doo, tsyt hẽ nesaa do mahãnh hawät doo, P'op Hagä Do heh'ãät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy hãj n'aa haw'ãäts hẽ habong do sa hã? Ny noo gó da ta sãm mababaanh, ãã radej'ëëp do hyb n'aa? H'ëëd pénh g'ee da?”, nāk sa kyyh. ¹¹ Tii bã kä ran'oo dāk sa hã saroor hawak doo, rapadedëëk hyb n'aa. Tii bã takaher'ood dāk sa hã, kanahën d'os hẽ ragada nã hyb n'aa, sahõnh hẽ sa hataa, sa wakãan hedoo do sa majiĩ radej'ëëp do pan'aa radejëp bã kä sa hã rabad'oo do paa hadoo.

¹² Ỹ hapäh kets'aa dāk do see B'ée T'aah bado hõm bã kä. Tak'ëp k'ãäts katajus wät. Tak'ëp papỹỹj ty gamaug dāk, pãän hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin dāk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagõõh rakajäk tũũ badāk hahỹỹ bã, wiigo hād näng do ag hapëëh do tũũ kejäk doo da bah'ood an'oo bã. ¹⁴ Wë badoo wäd kãn, ma kahé bãh ji apõõs doo da. Sahõnh hẽ waëë, sahõnh hẽ tsyt dëëg na-ãaj hẽ rakahỹỹd kãn P'op Hagä Do an'oo bã. ¹⁵ Tii bã sahõnh hẽ badāk hahỹỹ bã habong do hãj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hẽ, warahén sa wahë n'aa sii hẽ, ma näng do sii

^c 6.6 Tak'ëp da badāk hahỹỹ bã habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'ëp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejã dāk do hyb n'aa.

hě, ta wób mejũũ do sii hě, sahõnh hě sa karom, sahõnh hě kariw n'aa temah do sii hě rakejën hõm pã gabeho doo gó sa wób, waëë bã, pã yb mahang sa wób. ¹⁶Hahỹỹ da rabetsëë waëë hã, pã yb hã na-ããj hě: “Bě kajäg äã jó! Äã bë ejën tabagã tyng n'aa jó hasooh do mahãnh! Äã bë jejën B'ée T'aah äã wë takawajãän do mahãnh. ¹⁷Takaja däk do hyb n'aa ta sãm baj tak'ëp äm n'aa näng doo, P'op Hagä Doo, B'ée T'aah daheeh ranoo doo. Dooh hajaa pé ked'ëëp péh”, nãk da sa kyyh.

144 miw kasëew bok do sa ky n'aa hahỹỹh

7 Ta ti jawén y hapëë däk ji meheet pé ääs. Papỹỹj hana hënh ta see bagëët, papỹỹj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëëk, hëëj hã, akajar hã, b'aa hã rabanahëm hyb n'aa. ²Tii bã y hapëë däk ääs seeh, papỹỹj hana hënh naa hasëëk doo. Moo heen n'aa ta hã kerih do ji metsaa doo^d P'op Hagä Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bã ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hã takan'oo däk do hëëj hã akajar na-ããj hě rarejãä hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahỹỹ da ta kyyh sa hã: ³“Bě rejã manã nã hëëj, akajar, joom. Pooj jé dó äã ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do karom sa mabooh hã”, näng ta kyyh. ⁴Tii b' y maa napëë däk nyy hě tii, ta heen n'aa sa mabooh hã kets'aa däk doo. 144 miw mäh, sahõnh hě 12 hedoo do Isaraéw^e taah sa panaa mahang.

⁵Judah panaa mahang 12 miw,

Rubën panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawi panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷Simijãw panaa mahang 12 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,

Isakah panaa mahang 12 miw,

⁸Seburün panaa mahang 12 miw,

Joséh panaa mahang 12 miw,

Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-ããj hě.

^d 7.2 P'ooj ub sa moo heen n'aa hã takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ëëd hedoo doo. Ta me na-ããj hě rabats'aa däk kerih do hã taky n'aa jawyg däk hyb n'aa.

^e 7.4 Jakóh né ti Isaraéw.

Tak'ëp hajök do Jowāw hapäh do ky n'aa hahỹỹh

⁹Ta ti jawén ỹ hegã wät, tii bā tak'ëp hajök do ỹ hapäh. Dooh ji haja bā ji etsén bā tak'ëp rabahajök do hyb n'aa. Sahõnh hē hāj n'aa buuj uuh, sahõnh hē panāa uuh, sahõnh hē né hē badāk hahỹỹ hā habong do uuh, sahõnh hē sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëéh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsëë madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa. ¹⁰Tak'ëp rageëéh hahỹỹ da:

“P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do
tabagã tyng n'aa jó hasooh doo,
B'éé T'aah na-ääj hē ti ër hed'ëëp doo!”, nāk sa kyyh.

¹¹Sahõnh hē ääs rabab'ëéh P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa w'oo hā, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hā, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hā. Tii bā rabehyy b'ëéh tũũ, tũũ ramaboor ehyy bëéh, tii bā P'op Hagä Do hā raj'aa etsëë kãn. ¹²Hahỹỹ da sa kyyh:

“Ỹy. Tii d' né hē. Taw'ääts hē!
Ôm, P'op Hagä Doo, ää h'yy kaha'eeh doo,
ôm ää j'aa etsëë had'yyt hē,
ôm ää hyb n'aa jewyyg had'yyt hē.
Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hē.
A wë ää tsebee had'yyt hē sahõnh hē ää hā mabanoo do hyb n'aa.
Ôm ää wehëë had'yyt hē.
Sahõnh hē bagää had'yyt do ôm.
Tak'ëp mabahejooj had'yyt hē!
Ỹy. Tii d' né hē. Taw'ääts hē!”, nāk sa kyyh.

¹³Tii bā 24 hedoo do wahë n'aa see ỹ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëéh doo? N'yy hēnh rahana?”, näng.

¹⁴Ti ỹ ky gadoo: “Dooh ỹ hapëë bā. Ôm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, näng ỹ ta hā.

Ti hā ỹ taky hadoo: “Ti ti nanäng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bā B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”,^f näng. ¹⁵“Ti hyb n'aa”, näng,

^f 7.14 Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hē nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah. Tii d' né hē tahanäng pé tii.

“P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëeh. Ta hä ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hä ta hä rahyb n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bã, atsëm na-ääj hë. P'op Hagä Doo, tabag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hä tamoo n'aa jesuu da. ¹⁶Dooch rasa boo bã, dooh rahoo kaaj boo bã. Dooch papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bã, dooh na-ääj hë tak'ëp batäng do rahob boo bã. ¹⁷Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa hoo gad'oo bã hagëët do hag'ääs da sa hä, b'éé hagä n'aa ta masāāh baad tabahag'ääs doo da. Tamahūūm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hë hanoo doo hënh. P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabëeh, ta tii bã dooh ji aód wäd bã do hyb n'aa”, näng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahÿÿh

8 Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hōm bã kä, badatih däk hÿ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

²Tii bã setsi hedoo do ääs P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ÿ hapëë kăn. Tii bã takan'oo däk sa hä setsi gamehÿÿh do nahëeh, torōm-bet häd näng doo.

³Tii bã kä, ääs see ana kăn, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed däk. Buu benyym do ji ejuu do nahëë k'ääts tęg gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bã hajōng buu benyym do in-sijëen häd näng do takan'oo däk ta hä, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ääts tęg gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hä ky n'aa ets'ëë do daheeh P'op Hagä do hä takan'oo däk hyb n'aa.

⁴Tii bã ääs moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëëg kăn P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëëg kăn ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëë do sa kyyh sii hë.

⁵Tii bã ääs bado däk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sëh me tah'aa däk, tii bã kä sahōnh hë hëej haw'ääts hë wë tadawäts hyy kăn. Tii bã tetoow kăn, daruu däk, awyb kăn, k'ääts katajus kăn.

Setsi gamehÿÿh do nahëë torōm-bet häd näng do ky n'aa hahÿÿh

⁶Tii bã kä, setsi hedoo do ääs gameh'ÿÿh do nahëë pats'ëë do ramatakä däk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷Tii bã pooj jé hadoo do ääs gamehã kăn ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã kä, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk doo, tëëg hōō majyyw mahang kamekuuj däk do na-ääj hë kepyyy hyy kăn hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëë kăn hëej bód.

Tamawoob hē hadoo do häj n'aa bä hanäng do uuh aooj jëë kân b'aah. Sahõnh hē jawii aooj jëë kân.

⁸Tii bä ääs see gamehã kân ta gamehỹỹh do nahëëh. Tii bä kä, waëë hadoo tak'ëp p'op nu däk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado däk. ⁹Tamawoob hē ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hē akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰Tii bä ääs see gamehã kân ta gamehỹỹh do nahëëh. Tii bä sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëë hyng. Tamii wób me, naëng k'ääts gó hana do wób me tabadëë kân. ¹¹“Datsäng Doo”, sagõõh häd. Naëng uuh datsëë kân ta ti haj'aa. Hajök badäk hahỹỹ hã habong do radejëp ta ti naëng datsäng do an'oo bä.

¹²Tii bä, ääs see gamehã kân ta gamehỹỹh do nahëëh. Tii bä sét hē papỹỹj bãh, sét hē kamarab bãh karejã kân. Pawóp hē papỹỹj bãh, pawóp hē kamarab bãh mad'aak doo, dooh takarejã bä. Tamawoob nuu me ji etyn bä sagõõh, tamawoob hē hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb däk. Sét adëb bä bód, sét hē atsëm bód dooh bag näng péh. ¹³Tii bä, ỹ baheg'ääs bã, ỹ maa napäh wawii p'op wë hã kapuuh do kyyh. Hahỹỹ da ta kyyh: “Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahỹỹ bã habong do sa hã, tamawoob hē ääs mad'aak do ragamehỹỹh do nahëë ragamehã bä kä. Tak'ëp baad nado né da sa hã ta ti an'oo bã!”, näng wawii kyyh.

9 Tii bä ji moo séd me hadoo do ääs kä gamehã kân ta gamehỹỹh do nahëëh. Tii bä kä, ỹ hapäh sagõõh tũũ, hëëj hã hadäng doo.^g Ta hã takan'oo däk tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa hënh noo tęg. ²T'õp gadarong do banesaa do tanoo gas'ëës bã, ganyyh tęg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëëk doo, tęg hõõ tsyg näng do hadoo. Papỹỹj, wë na-ääj hē ta tsyg ty gatsëë däk. ³Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hē, hëëj haw'ääts hē sabakar baboo kân. Sa hã takan'oo däk sëëj betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴Kamejõ däk sa hã jawii, b'aah, joom na-ääj hē ranarejã hyb n'aa. Kamejõ däk sa hã jããm hē hëëj haw'ääts hē habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboore nanäng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵Dooh takan'oo bã sa hã ta ti radej'ëep hyb n'aa, jããm hē takan'oo däk ji moo séd me kamarab

^g 9.1 Ääs see tahyb n'aa pé ti *sagõõh*.

noo gó rarahejãã hyb n'aa hëej haw'ãäts hē habong doo. Datés do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶Ta ti bawät noo gó hëej haw'ãäts hē habong do ratyw n'aa esoos da radejëp hyb n'aa paawä, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh da rawyyd bä. Rakarën da radejëb paawä, ti hadoo né hē, dooh rahaja bä radejëb bä.

⁷Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hōm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'ãäts tęg gabarëeh do s'ëeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ỹỹj häd hadoo sa mamets. ⁸Ỹỹj sëen hadoo sa sëen. Awad reãw häd näng do hadoo sa tęg. ⁹Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ëeb hadoo. Tak'ëp maa nesaa do sa kęg kyyh, hajōng do kawaaro, kawaaro ratakyyk do na-ãäj hē kaneb'ooh doo hēnh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰Dōm enäh. Sëej hadoo sa w'ooh. Sa w'oo hã hana doo me ta mahỹỹj me hëej haw'ãäts hē habong do rabahoop ran'oo bä ji moo séd me kamarab noo gó. ¹¹Ääs nesaa do t'öp gadarong doo gó tabanesaa hēnh naa hanyyh doo, sa wahë n'aa. Eberew kyy me ta häd Abadōn. Gereg kyy me ta häd Aporijōn.^h

¹²Pooj jé tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ỹ hapäh do tabëej hōm kãn. Pawóp hē rahoop do pan'aa ti abong na.ⁱ

¹³Ji ma poo oow see pé hadoo do ääs gamehã kãn tii bä ta gamehỹỹh do nahëeh. Tii bä, P'op Hagä Do pa hahäng do in-sijëen rama ejuu do tyng k'ãäts tęg gabarëeh do s'ëeb, ta sasu me habëeh do poo gesōm doo bä naa ỹ maa napäh ky ganyyh doo. ¹⁴Hahỹỹ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do ääs hã: “Masood hōm ji meheet pé hedoo do ääs tamii maeh do Éw-Parat häd näng doo bä kamaw'yyd dāk doo”, näng poo gesōm doo bä naa ganyyh do kyyh. ¹⁵Tii bä tasood hōm ji meheet pé hadoo do ääs, tamawoob hē hadoo do uuh badäk hahỹỹ hã habong do radej'ëep hyb n'aa. Ta ti noo gó bë no n'aa däg né hē, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do ääs P'op Hagä Do enyyw dāk. ¹⁶Ỹ maa napäh nyy hē sa warahén kawaaro jó hah'üüm doo: 200 milhōes.

¹⁷Hahỹỹ da säh ỹ hadoo doo gó ỹ hapäh kawaaro, ta jó hah'üüm doo: Ty gahiin, tęg hōō ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ãäj hē sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reãw nuu häd hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tęg hōō, tęg tsyg,

^h 9.11 “Rejãã doo,” tahanäng pé ta häd.

ⁱ 9.12 Tamawoob hē hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hã wawii her'oot do paa né tii.

saw'aak do na-ãāj hē. ¹⁸Tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahỹỹ hã habong do dejëp, tēëg hõõ, tēëg tsyg, saw'aak do mahỹỹj. ¹⁹Sa hejój banä kãn sa noo gó naa, sa dõm hã naa. Aw'yy hadoo sa dõm. Sa dõm poo gad'oo hã nu enäh. Tii me rarejää badāk hahỹỹ hã habong doo.

²⁰Hëej haw'ääts hē habong do wób, nadejëp doo, sahõnh hē ta ti rabahapëë né paawä, dooh rat'yyd kamehĩĩn bã baad nadoo do ramoo bok do hã. Dooh reréd bã karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bã sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ääts tęg gabarëëh do s'ëëb, k'ääts tęg hawak do s'ëëb, k'ääts tęg hahiin do s'ëëb, pã s'ëëb, b'aa s'ëëb ta ti sa kabariih. Dooh rahapëë bã, dooh ramaa napëë bã, dooh raboo bã. ²¹Dooh badāk hahỹỹ bã habong do rat'yyd kamehĩĩn bã ta wób radej'ëep do hã, ramehëm do hã, sa ÿym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeỹỹh do hã, ta wób sa ma rets'ëëk do hã.

Kerih do kapõõs do ky n'aa hahỹỹh

10 Tii bã ääs tak'ëp kabaj'aa do see ÿ bahapäh hỹ pong jé naa hahyng doo.^j Wë puh mahang tabahyng. Sarahöd ta nu pong jé tabakëë. Papỹỹj gabarëëh do hadoo ta mamets. Tēëg hõõ hadoo ta tsyym. ²Kerih do kapõõs do paa kapyn hõm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahäng. Hëej hã ta tsyym s'ỹỹ bahäng. ³Tak'ëp ta kyyh, awad reäw häd näng do hahih wät do hadoo, äm n'aa näng doo. Taky ganyyh bã, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ÿ berih bã paawä setsi hedoo do darung do sa kyyh, ÿ maa napäh kyyh hã ÿỹ, hỹ pong jé naa hahỹỹ da ky hadoo doo: “Merii manä setsi hedoo do darung do rahe'oot doo. Maher'ood manä da”, näng hỹ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hã ÿỹ.

⁵Tii bã, ääs akajar jó, hëej hã na-ãāj hē hagëët do ÿ hapëë wät doo, p'op ta moo hub tagadahëë kãn wë hã. ⁶Tii bã kã, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ỹỹt doo me taky däng. Wë, papỹỹj, kamarab, sagõõh, badāk hahỹỹh, sahõnh hē ta hã hanäng do sii hē, akajar ta me habong do sii hē pahuuj wät do häd gó né hē taky däng. Hahỹỹ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagä Do gadaa wäd bã. ⁷Ta gamehỹỹh do nahëë setsi hadoo do ääs kã gamehã bã kã, kaja däg kãn da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapäh nã doo.

^j 10.1 Badāk hahỹỹ bã naa Jowāw bahapäh tii.

Ta ky n'aa rod sa hã tametëeh do paa hadoo doo da né da”, näng ääs kyyh.

⁸Tii bã kä, hỹ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ỹ maa napäh doo, p'aa hënh taky hadoo hã ỹỹ. “Magado kerih do kapyn däk doo, ääs akajar jó, hëej hã tsyym häng do moo gó naa”, näng ta kyyh hã ỹỹ. ⁹Tii bã ta wë ỹ bahôm, ỹ betseë kerih do tabanoo hyb n'aa hã ỹỹ. Ti taky hadoo hã ỹỹ: “Mado däg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing”, näng ta kyyh. ¹⁰Tii bã kerih do ỹ bado däk ta moo gó naa, ỹ awa jëng. Egëeh né hë noh ỹỹ gó, mabaa bëeh hadoo. Ỹ karëeb jëng jawén paa bã, matsii kân wok ỹỹ gó. ¹¹Tii bã rë tanyy ky hadoo hã ỹ hahỹ da: “Kamejô däk a hã, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hajök do hëej haw'ääts hë habong do sa ky n'aa hã, hajông häj n'aa babuuj sa ky n'aa hã, hajök hedoo do badäk hahỹ bã sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hã”, näng hã ỹ her'oot doo.

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahỹh

11 Tii bã takan'oo däk hã ỹỹ ji metyy n'aa nahëë ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hã ỹỹ: “Ahôm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëet doo, ta gagod, h'ëed pénh tanu däk. Mamety na-ääj hë P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bã P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hë. ²Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hã. ⁴²ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manäh.^k ³Ỹ mejüü da pawóp hadoo do këh ỹ n'aa herot doo. Këh ỹ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hã ta ti 1,260 ta ä noo gó.^l Saroor hebaan do hejooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedëek da”, näng ta kyyh. ⁴Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do tii.^m Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do ti na-ääj hë.ⁿ ⁵Sa majĩ rakarën bã rarahejã bã paawã sa hã,

^k **11.2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarën rarejää tii. Dooch rahyb n'aa jewyyg bã da, tahanäng pé tii.

^l **11.3** 1,260 ta äh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tég nad'ëed is do 2 hã takerii däk doo.

^m **11.4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd näng do hapäh do paa ti ta tii.

ⁿ **11.4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëë n'aa tii.

tëëg hõõ ganyyh sa noo gó naa sa majĩ ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëëp sahõnh hẽ sa hã rarejãã karẽn do paawã. ⁶P'op Hagã Do an'oo dāk sa hã 42 kamarab noo gó naëng nadots wäd ran'oo bã, P'op Hagã Do ky n'aa raheer'ood nuuj jé. P'op Hagã Do an'oo dāk majyyw hado dāk ran'oo bã naëng. Tan'oo dāk na-ãāj hẽ sahõnh hẽ hedoo pé baad nadoo doo me badāk hahỹ rarejãã. Rakarẽn do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagã Do anoo sa hã.

⁷Rabahajaa bã kã P'op Hagã Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëej jëng bã kã, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamajĩ da sa wë, taj'aa et'ëëk da sa hã, tadej'ëëp da. ⁸Panang ky n'aa etsëeh do tyw n'aa bã abë hõm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëëm dāk do paa ti panang ky n'aa etsëeh doo. Sodoma, Esit na-ãāj hẽ ramaneëenh ta ti panang häd wób. ⁹Sahõnh hẽ né hẽ badāk hahỹ bã habong doo, ajyy, yỹj, sahõnh hẽ panaa uuh, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do sa uuh, sahõnh hẽ hãj n'aa babuj uuh na-ãāj hẽ, tamawoob hẽ ta ãh, sét hẽ ta bód ta jó noo gó raheg'ãas da sa kamag n'aa paah. Dooch da ran'oo bã sa kamag n'aa radakã jëë bã. ¹⁰Sahõnh hẽ badāk hahỹ hã habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa kã, sa matym n'aa ramejũũ da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹Ti hado né paawã, tamawoob hẽ ta ãh, sét ta bód ta jó jawén paa bã, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagã Do hã hana do edëb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kãn. Tak'ëp rabeỹym bong sahõnh hẽ ta ti hapäh doo. ¹²Tii bã pawóp hadoo do ramaa napëë wät kyyh tak'ëp hadoo do hỹ pong jé naa. “Bë as'ëëg wawëë hẽ”, näng ta ti kyyh sa hã. Tii bã wë puh mahang rabas'ëëg kãn hỹ pong jé sa majĩ matym gó.

¹³Ti noo gó né hẽ tak'ëp k'ãäts katajus wät. Tób panang bã hatoonh do ji moo sahõnh hẽ ken'yyh sét hẽ kag'ëëd bëeh. ⁷miw panang buuj dejëp k'ãäts katajuus do haj'aa. Ta wób kã, kedëëb bong do raj'aa etsëë wäd kãn tii bã P'op Hagã Do hỹ pong jé hawät doo.

¹⁴Tabëej hõm kãn pawóp däg kã tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó y hapäh doo. Tamawoob hẽ hadoo doo kã ti awät nã.

◦ 11.8 Jerusarënh panang hã rapes'ãap tii.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëë ky n'aa hahÿÿh

¹⁵Tii bã setsi hedoo do ããs kã gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bã hajõng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganã kãn hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,
Kristo tah'yib däng do na-ããj hë tii kã hÿÿ kã sahõnh hë
badäk hahÿ bag'ãas doo.
Tabagãã had'yyt da”, nãk sa kyyh.

¹⁶Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagã tyng n'aa jó hat'oonh do rabehty b'ëëh P'op Hagã Do matym gó. Tũũ sa maboort me rabehty bëëh, P'op Hagã Do raj'aa etsëë kãn. ¹⁷Hahÿÿ da sa kyyh:

“A wë ãã tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Õm né ti da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo.

A wë ãã wén tseb'ee, tak'ëp hadoo do a hejó mametã däk do hyb n'aa, sahõnh hë mabagãã däg kãn do hyb n'aa.

¹⁸Tak'ëp sahõnh hë häj n'aa babuuj rakawajãã paa a wë.

Kaja däg kãn hÿÿ kã makawajãã doo gó ta sãm mabaanh doo.

Kaja däk dejëp do paa nesaa doo hënh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-ããj hë ta sãm baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hã,

tsyt hë a wë kasëëw bong doo, õm weh'ëëh do sa wë na-ããj hë.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hã, ky n'aa etsëëh do sa wë na-ããj hë.

Õm rejãã da badäk hahÿ rejãã doo”, nãk sa kyyh.

¹⁹Tii bã noo kasëëts däg kãn P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagã Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëë kãn tii bã ta gó hahäng doo. Tak'ëp tabawyp tii bã, tak'ëp tadarung, et'oom, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg kãn.

ÿÿnh, tabanas'aa daheeh Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

12 Tii bã kã, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ganyyh wë hã. ÿÿnh ganyyh. Papÿÿj gabarëëh doo da ta saroort tagana doo.

Kamarab jó tabagëët. 12 sagõõh ta nuu gó hasooh do hã.^p 2 Etaah ÿñh hadoo doo. Tak'ëp tabawaam ajãñ mahÿÿj ganyyh do hyb n'aa.

3 Tii bã tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa see ganyyh wë hã. Tabanas'aa hahiin do tak'ëp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahõnh hë ta s'ããñ, dõm nãng.^q 4 Tamawoob hë hadoo do uuh sagõõh tadewäts hyng tũũ hëej hã ta dõm me. ÿñh hedoo do ajãñ benãng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ëed däk, ajãñ benyy däk bã kã nayyw hë tabawëh hyb n'aa paawä. 5 Tii bã ta t'aah aj'yy enyy däg kãn. Dooch tabanas'aa haja bã ÿñh hadoo do t'aah tawëë jëë bã, nayyw hë P'op Hagä Do masäg kãn do hyb n'aa ta wë, tabagä tyng n'aa wë kã. Sahõnh hë hãj n'aa buuj ÿñh hadoo do t'aah bag'ããs da. Tagawats'iik da ta hã ky nadah'eeh doo.^r 6 Tii bã ÿñh hadoo do kejën hõm tabanawäng hënh, ta pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. Ta tii bã ÿñh rabahagã kãn 1,260 ta ã noo gó.^s

7 Tii bã rakaneb'ooh hÿ pong jé. Mikéw kã, ããs sa wahë n'aa, ããs ta sii habong do rakaneboh kãn tabanas'aa sa sii, ããs nes'aa padëëk do tabanas'aa karapee sa sii. 8 Tabanas'aa rakamajë boo né paawä Mikéw sa wë, dooh tahaja bã Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bã hÿ pong jé raboo boo bã, tabanas'aa hã, ta karapee sa hã. 9 Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũũ. Ti né hë ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hë ti ta s'ee hënh, dawëë P'op Hagä Do mahãñh sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do h'yyb mahũũm do paah. Badäk hahÿÿ hënh radawäts hyng, ããs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

10 Tii bã ÿ maa napäh tak'ëp hÿ pong jé her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Kaja däg kãn hÿÿ kã P'op Hagä Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój mahãñh.

Kaja däg kãn na-ããj hë ta hejój me sahõnh hë tabag'ããs doo. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Do hyb n'aa jawyg däk hÿÿ kã sahõnh hë sa bahãñh.

^p 12.1 Isaraéw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿñh.

^q 12.3 Nesaa Do Yb né hë ti tabanas'aa.

^r 12.5 Gereg kyy me hahÿÿ da takeri däk: “Sapaar s'ëeb tabagä n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagä n'aa ratõn rabag'ããs do heen n'aa. Sapaar s'ëeb tabag'ããs do heen n'aa, tagamawats'iik do ta maji, ta hã ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahÿÿh.

^s 12.6 42 kamarab tii. Tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa ër hÿÿj hedoo do
ky n'aa tapa had'yyt hë do P'op Hagä Do matym gó.

- ¹¹ B'éé T'aah majyyw hyb n'aa,
ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ãäj hë
ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majĩ, Nesaa Do Yb.
Dooh ta bahãnh rakamahãn bã badäk hahÿÿ hã ji hawät doo.
Ti hyb n'aa, dooh reÿÿm bã dajëb hã.

- ¹² Ti hyb n'aa, bë tsebee hÿ pong jé.
Sahõnh hë bë hÿ pong jé habong do bë tsebee!
Bëë kä, badäk hahÿÿ bã habong doo,
akajar me habong do na-ãäj hë,
tak'ëp nesaa da bë hã bë wë Dijab bahyng do hyb n'aa.
Tak'ëp né hë takawajãän,
tahapëë däk do hyb n'aa edaa däk radawäts geët doo",
näng hÿ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bã kä ti tũu, badäk hahÿÿ hënh radawäts hyng doo, ta no n'aa masoo ÿÿnh t'aah henäng doo. ¹⁴ Dooh tabanas'aa haja bã, ÿÿnh hadoo do hã takan'oo däk do hyb n'aa wawii tak'ëp haeh do këg, tabanawäng hënh ta hã tabenyyw däk doo hënh takapuh hõm hyb n'aa, takejën hyb n'aa. Ta tii bã rabahag'ãäs ta hã tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó. Dooh aw'yy hadoo do haja bã ta t'ĩ hënh tahõm bã. ¹⁵ Tii bã aw'yy hadoo do etsós wät naëng. Tamii hado däk. Takarën paawä wän n'aa hejoonh do bahëm hyng ÿÿnh. ¹⁶ Dooh tahaja bã. ÿÿnh hadoo do k'ãäts masaa kän. K'ãäts karëëb jëng tamii tabanas'aa noo gó ganyyh doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ëp tabanas'aa kawaj'ãän kän ÿÿnh wë, ti hyb n'aa ahõm kän ÿÿnh hadoo do panaa wób sa wë takamaj'ĩ hyb n'aa. P'op Hagä Do mejũũ do ky dah'eeh do ti ta panaa wób,^t Jesus ky n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bã akajar nabyy me tabanas'aa bag'ëëd däk.

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

13 Tii bã ÿ hapäh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahõnh hë ta s'ãän. Ta s'ãän hã

^t 12.17 Jesus hã h'yy ka'eeh do tii.

ti atoonh ta soog. Sét ken'yyh ta nuu hã takerii dāk ta häd wób P'op Hagä Do tah'yyb rejãã doo. ²Awad rewopaad häd näng do häd hadoo ta ti tabanas'aa y hapäh doo. Awad see péh, uus häd näng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reãw häd näng do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa seeh, dôm näng doo,^u pooj jé y hapäh doo, an'oo dāk ta hejój, tabag'ããs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hã. Tan'oo dāk na-ããj hẽ ta hã tak'ëp tahyb n'aa jawyg dāk hyb n'aa. ³Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hã ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajëp ji edoo né paawä ta rog mahyÿj, dooh tadajëb bã. Mah'uu dāk ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ badāk hahyÿ bã habong do rahyb n'aa meuunh, rawén ky süüt tabanas'aa tame hanyyh doo. ⁴Tii bã badāk hahyÿ bã habong do rahyb n'aa jewyyg däg kãn tabanas'aa dôm näng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg dāk tan'oo dāk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-ããj hẽ rahyb n'aa jew'yyk. Hahyÿ da sa kyyh: “Dooh hahy tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. Dooh hajaa pé ta hã j'aa ketsë péh”, nāk sa kyyh.

⁵Tii bã tabanas'aa akajar me hanyyh do hã takan'oo dāk ta hã hẽ taj'aa etsë ta ky n'aa hã. Takan'oo dāk ta hã taher'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejãã doo. Takan'oo dāk ta hã 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó tamejũũ hyb n'aa. ⁶Tii bã taher'ood kãn nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejãã doo. Taher'ood kãn P'op Hagä Do häd rejãã doo. Taky n'aa rejãã P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hÿ pong jé habong do na-ããj hẽ. ⁷Takan'oo däg kãn ta hã P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta wë kasëew bong do wë takamaj'ĩĩ hyb n'aa. Takan'oo dāk sa hã taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bã takan'oo dāk ta hã, sahõnh hã tamejũũ hyb n'aa. Sahõnh hẽ badāk hahyÿ hã habong do hã, ajyy, yÿj sahõnh hẽ sa panaa hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do hã, sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj hã tamejō kãn. ⁸Sahõnh hẽ badāk hahyÿ bã habong doo, sa häd kanerii dāk do edëb had'yyt hẽ gadoo do heen n'aa hã raj'aa etsë da tabanas'aa. B'éé T'aah, badāk hahyÿ bã tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.^v

^u 13.2 Nesaa Do Yb ti.

^v 13.8 Ta tii hã sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëe bã tabanas'aa.

⁹Taw'ääts hē sahōnh hē maa nap'ēeh do ramaa newēē hahȳȳh:
¹⁰“Jé sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng do sa majĩ rameso padēēk
hyb n'aa,
sa majĩ moo gó rakameso dāk né da.
Jé sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng do sēn-jeer me radej'ēēp
hyb n'aa,
sēn-jeer me radejēp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee
tsyt hē ta wē kasēew bong do ragadoo ta tii. Taw'ääts hē dooh
rah'yy gejē bā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā.

Tabanas'aa see k'ääts gó naa hanyyh do ky n'aa hahȳȳh

¹¹Tii bā tabanas'aa see k'ääts gó naa hana doo kā ȳ bahapēē
kän. Pawóp hē ta s'ään. B'éé t'aah s'ään hadoo ta s'ään.
Tabanas'aa dōm näng do hadoo ta kyyh.^w ¹²Tabanas'aa akajar
me hanyyh do paa hejój gó, sahōnh hē ta ti hyb n'aa jawyk
doo gó tabanas'aa k'ääts gó hana do bawät. Tabanas'aa pooj jé
hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahōnh hē tamoo wät doo.
K'ääts gó hana do anoo sahōnh hē badāk hahȳȳ bā habong do
rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu dāk do
paah. ¹³Tak'ēp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ääts gó
hanyyh do moo wät. Tēēg hōō sii hē adēē hyng tūū h̄y pong jé
naa tan'oo bā badāk hahȳȳ bā habong do sa matym gó. ¹⁴Meuj
n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj
gó tamoo wät do hyb n'aa, tawad'ii kän badāk hahȳȳ hā habong
doo. Tamejūū sa hā, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen
n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hā raweh'ēēh hyb n'aa. Tabanas'aa
rog näng do paa né paawä, sēn-jeer haj'aa, edēp nä. ¹⁵Tii bā
tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do hā takan'oo dāk, kabarii
tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa tabedēb gēēt hyb n'aa kā.
Kabarii hedēb wät do hyb n'aa, er'ood kän. Tamejūū radej'ēēp
hyb n'aa sahōnh hē kabarii ta heen n'aa hā hyb n'aa najew'yyk
doo. ¹⁶Tamejūū na-āāj hē, sahōnh hē badāk hahȳȳ bā habong
do sa moo hub hā tanado bā sa maboar hā radadāk ta heen
n'aa. Ky n'aa nets'äs do hā, ky n'aa etsēēh do hā, ma näng do hā,

^w 13.11 Kaja hē tah'yyb mahūūm sahōnh hē sa wē ji edoo né paawä, tak'ēp ji tawadii Nesaa Do
Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii.

kas'uut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hẽ sa karom hã na-ããj hẽ radadãk da ta ti heen n'aa. ¹⁷Ta ti heen n'aa nanãng doo, dooh da tahaja bã tets'ẽẽ bã takarẽn doo, dooh na-ããj hẽ tahaja bã ta wẽ hanãng do tesẽem bã. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa hãd né ti ta heen n'aa. Ta hãd numero n'aa tii. ¹⁸Taw'ããts hẽ tak'ẽp ji h'yy ganãng hahỹỹ hã. Taw'ããts hẽ jé h'yy ganãng do tahyb n'aa newẽẽ nyy d' tahanãng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy hãd né tii.

**B'éé T'aah 144 miw ta wẽ kasẽew bong do
ta sii habong do ky n'aa hahỹỹh**

14 Tii bã ỹ hegãã wãt. Pój ỹỹ jé ỹ bahapãh B'éé T'aah waẽẽ Sijõn hãd nãng do jó hageẽt doo.^x Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboore hã takerii dãk B'éé T'aah hãd, B'éé T'aah Yb hãd daheeh. ²Tii bã ỹ maa napãh hỹ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ẽp maa ena do ky hadoo. Etẽn do nahẽẽ hajõng tyd nãng do retẽn do hadoo ỹ maa napãh doo. ³P'op Hagã Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahẽ n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kã rejãm kãn. Dooh hajaa pé ta ti kejãm do ma kametẽẽk péh. Jããm hẽ hajaa rama kamet'ẽẽg bã 144 miw hedoo doo, badãk hahỹỹ hã habong do mahang P'op Hagã Do wẽ kedẽeb bong doo. ⁴Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ỹỹj sa wẽ. Ti hyb n'aa baad had'yyt hẽ sa h'yyb P'op Hagã Do wẽ.^y B'éé T'aah rahadaa had'yyt hẽ tahahõm hẽnh. Jesus dajẽp doo me ta sãm, rakets'ẽẽ hõm badãk hahỹỹ bã habong do sa mahang naa, tsyt hẽ P'op Hagã Do wẽ, B'éé T'aah wẽ na-ããj hẽ ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagã Do wẽ kasẽew hõm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵Dooh noo gó ranoo kanesa bã. Baad had'yyt hẽ rababok.

Tamawoob hẽ hedoo do ããs sa ky n'aa hahỹỹh

⁶Tii bã ỹ hapãh ããs seeh, p'op wẽ hã kapuuh doo. Jé pad'yyt hẽ badãk hahỹỹ hã habong do hã tapanãk baad hadoo do nahãnh

^x **14.1** Waẽẽ Sijõn hãd nãng do jó P'op Hagã Do tób n'aa basoooh ti noo gó. Ta tii bã Jerusarẽn panang basoooh na-ããj hẽ.

^y **14.4** P'op Hagã Do hã had'yyt hẽ rah'yyb padẽẽk. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hã rah'yy kae bã. Dooh kabarii hã rah'yy kae bã, dooh P'op Hagã Do rawad'ii bã, tahanãng pé ti dooh ỹỹj sa wẽ rabok péh.

do ky n'aa. Sahõnh hẽ hãj n'aa buuj sa hã, sahõnh hẽ panaa sa hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do sa hã, sahõnh hẽ né hẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã tapanäk. ⁷Tak'ëp ta kyyh hahỹỹ da tapanäk bã: “Kaja däk sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb eỹym P'op Hagä Do hã, taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ weh'ëëh, bẽ j'aa etsëë ta hã. Bẽ hyb n'aa jewyyg, wẽ, hëej haw'ãäts hẽ, akajar, naëng k'ãäts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

Etën do nahëëh heen n'aa
(Apocrip 14.2)

⁸Tii bã ääs seeh, pooj jé hahõm do jawén tabana. Hahỹỹ da ta kyyh: “Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëëh do Babirõn häd näng doo! Ỹynh hajök do sii heỹyh do hadoo Babirõn panang. Tan'oo däk naëng oow mahỹynh do sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do sa hã, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajãän tan'oo bã sa wẽ.”^z ⁹Tii bã ääs see ana kãn, ääs pooj jé hah'ũũm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahỹỹ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ãäj hẽ, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboore hã, ta moo hã radadäk hyb n'aa, ¹⁰ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejãä da sa hã tak'ëp takawajãän doo gó. Tak'ëp sa hã tarejãä do rahoop da. Dooh da P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn bã sa hã.” Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahõng do tak'ëp mahỹynh doo. Ääs P'op Hagä Do wẽ kasëew bong do sa matym gó, B'ée T'aah matym gó na-ãäj hẽ rahoop da tii. ¹¹Rahoop do tsyg as'ëëg had'yyt hẽ da. Dooh tahëej bã tii. Dooh da takan'oo bã rakameh'ãäk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ãäj hẽ hyb n'aa jew'yyk doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, näng ääs kyyh.

^z 14.8 Ỹynh hajök do sii heỹyh doo, sa sii naëng oow mahỹyj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'ũũm. P'op Hagä Do mak'yys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramakyys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii.

^a 14.10 Panyyg ky n'aa gó tabeh'ũũm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahỹỹ da takerii wät: “Tak'ëp mahỹynh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bã reëëk. Tak'ëp mahỹynh do tii. Dooh takamekuuj bã tanahejoonh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajãän tii.”

¹²Ta ti hana nã do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hẽ P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong doo, tamejũ do ky dah'eeh doo, Jesus hã h'yy ganajëng doo.

¹³Tii bã ỹ maa napäh kyyh hỹ pong jé hana do hã ỹ ky hadoo doo. Hahỹ da ta kyyh: “Merii hahỹ da: Ky n'aa kedëng da hỹ jawén dejëp doo, h'yy ganajëng doo me Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo”, näng.

“Te hub né hẽ tii”, näng P'op Hagä Do Sahee. “Ta ti hedoo do rakameh'ääk da hejoonh do rahoop do mahänh. Hỹ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sãm”, näng P'op Hagä Do Sahee.

**Badäk hahỹ bã habong do ta hã h'yy kana'eeh
do Jesus rejää do ky n'aa hahỹh**

¹⁴Tii bã ỹ hegää wät, wẽ puh hawak do ỹ hapäh pój ỹ jé. Wẽ puh pong jó ti asooh a'jyy hadoo doo. K'ääts tęg gabarëeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekää do nahëe tak'ëp hehãm doo. ¹⁵Tii bã ääs see bana kãn. P'op Hagä Do tób n'aa, hỹ pong jé hasooh doo bã naa tabanyyh. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wẽ puh pong jó hasooh do hã. Hahỹ da ta kyyh: “Mata däg badäk hahỹ hã habong doo, raky n'aa kety hõm hyb n'aa, joom ta nahëe me ji gekää doo da, ji bataa doo da. Kaja däk nesaa do hã raky n'aa kety hõm do hyb n'aa, joom ahõ däk do ji ata hõm do kajaa doo da”, näng ääs kyyh wẽ puh pong jó hasooh do hã. ¹⁶Tii bã kã, ta nahëe me wẽ puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hõm hadoo badäk hahỹ hã habong doo. Sahõnh hẽ tabata hõm.^b

¹⁷Tii bã P'op Hagä Do tób n'aa, hỹ pong jé hasooh doo bã naa tabanã kãn ääs seeh. Ti na-ääj hẽ tatón joom nahëe tak'ëp hehãm doo. Uwa ag ji gamakää do nahëe tii. ¹⁸Tii bã ääs seeh, tëeg hõ hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hã rama ejuu do tynğ bahäng bã naa tabana kãn. Tak'ëp ta kyyh ääs joom nahëe hehãm do hatón do hã tamaher'oot bã. Hahỹ da taky hadoo ta hã: “Mado däg joom nahëeh, mata däg badäk hahỹ bã joom uwa ta tyd hã padëek doo. Wah'ëe padäg kã ta ag.” ¹⁹Tii bã ääs gak'ää hõm kãn uwa ag badäk hahỹ bã hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadewäts hõm kãn ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ëp

^b 14.16 Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahỹ bã habong do taky n'aa etyy do ky n'aa.

da P'op Hagä Do rejää da badäk hahÿÿ bā ta hā h'yy kana'eeh do tahananġ pé tii. ²⁰Tii bā sa tsyym me ragetsii kån uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hā hasooh doo gó. Majjyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë dāk majjyw ganyyh doo. Kawaaro ewōd n'aa hā takajäk, p'op péj takajäk. Dawëë né hē takajäk, 300 kirōōm tahyb n'aa péh.^c

**Setsi āas setsi tagadëëg ub nesaa do
man'aa do ky n'aa hahÿÿh**

15 Tii bā kã, tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi āas ÿ hapäh, tagadëëg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëëg ub tawén hadoo, ta ti tabës bā, gawatsig hōm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajääñ doo. ²Tii bā akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tëëg hōō hadoo doo me kamekuuj dāk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahōnh hē j'aa kets'ëë doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hā, kabarii ta heen n'aa hā na-ääj hē j'aa kets'ëë doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëë retën do nahëëh, sa hā P'op Hagä Do an'oo dāk doo. ³Tii bā rejäm kån Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ääj hē B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jām n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa nãng do sahōnh hē mamoo wät doo
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap
Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahōnh hē mamoo wät doo,
ōm, sahōnh hē had'yyt bag'ääs doo.

⁴Jääm hē ōm ti baad had'op doo,
tsyt hē nesaa do mahānh hawät doo.

Sahōnh hē häj n'aa babuuj rabana da a wë,
ōm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametä däg
kån do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kã, sahōnh hē a hyb n'aa da rah'yyb e'ÿÿm.

Tak'ëp da ōm raweh'ëëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Sahōnh hē ōm da raj'aa etsë”, nāk sa kyyh rejäm doo gó.

^c 14.20 Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bā habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ï do āas radej'ëëp do ky n'aa tii.

⁵Ta ti jawén ÿ hegã wät, tii bã ÿ hapäh tanoo kasëets hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood tób n'aa. ⁶P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanä kân setsi ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do rahoop do man'aa doo. Pãän papuuj rino häd näng do s'ëëb hawak do gabarëeh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëëb. ⁷Tii bã, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hã setsi ta hood k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëëb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajãän do metëe n'aa, badäk hahÿÿ bã habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸Tii bã kã, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt dæg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooch hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëe suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do rahoop do man'aa do kajaa bã kã.

16 **Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh**
Tii bã, ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bã naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do ääs sa hã: “Bë ahõm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa”, näng ta kyyh. ²Tii bã pooj jé hadoo do ääs ahoog kân ta hood gó hanäng do hëej jó. Tii bã, sahõnh hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboore hã, sa moo hã gado däk do hã, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do hã na-ãäj hë genyyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³Tii bã ääs see akajar me tahoog kân ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do paa dejëb kân.

⁴Ääs see ahoog kân ta hood gó hanäng do sahõnh hë tamii me, naëng k'ãäts gó ganyyh doo me na-ãäj hë. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng. ⁵Tii bã ÿ maa napäh ääs naëng hagä n'aa, hahÿÿ da P'op Hagä Do hã her'oot doo:

“Baad had'op õm.

P'op Hagä Doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo,
da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,
ta tii da sa hã maky n'aa etyy do hã,

6 Baad ub né ti sa hã mamoo wät doo,
 a karapee tsyt hẽ a wẽ kasëew bong doo,
 a ky n'aa rod na-ãäj hẽ radej'ëep do hyb n'aa paah.
 Sa majyyw gatsëk ran'oo bã radej'ëep noo gó.
 Ti hyb n'aa man'oo dāk majyyw né hẽ rabeëk hyb n'aa.
 Sa h'yyb haj'aa hẽ tii", näng ääs naëng hagã n'aa kyyh.

7 Tii bã ỹ maa napäh kyyh P'op Hagã Do rama ejuu do tyng n'aa hã
 naa ääs her'oot do ky gadoo doo. Hahỹ da ti kyyh P'op Hagã Do hã:
 "Ỹ, te hub né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 P'op Hagã Do Sahõnh Hẽ Haj'ap Doo.
 Baad had'op, heh'äät, sahõnh hẽ sa hã maky n'aa etyy doo",
 näng ti kyyh.

8 Tii bã ääs see papỹj hã kã tahoog kãn ta hood gó hanäng
 doo. Tii bã kã, papỹj hã takan'oo dāk badāk hahỹ bã habong
 do tarejã hyb n'aa tak'ëp baju doo me. 9 Tii bã byyh hetã padëk
 tak'ëp baju do haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagã Doo, sahõnh hẽ
 rahoop do mo haj'aa näng do raky n'aa was'ee kãn. Tak'ëp rahob
 né paawã, dooh rat'yyd kamehiin bã, dooh reréd bã nesaa doo.
 Dooh rakarën bã P'op Hagã Do rahyb n'aa jewyyg bã.

10 Tii bã ääs see ahoog kãn ta hood gó hanäng do tabanas'aa
 akajar me naa hanyyh do paa bagã tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb
 dāk jé pad'yyt hẽ tabanas'aa bag'ääs doo bã. Badāk hahỹ bã
 habong do nag'aad kegës, tak'ëp datés do rahoop do hyb n'aa.

11 P'op Hagã Do hỹ pong jé bag'ääs do raky n'aa was'ee kãn tak'ëp
 datés do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-ãäj hẽ. Rahob né paawã,
 dooh rat'yyd kamehiin bã baad nadoo do ramoo bok do hã. Dooh
 reréd bã baad nadoo doo. 12 Tii bã ji ma poo oow see pé ääs kã
 ahoog kãn ta hood gó hanäng do tamii maeh do Éw-Parat häd
 näng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj dāk, sa wahẽ n'aa papỹj
 hana hënh naa hena do sa warahén sii hẽ mawooj dāk doo me
 rabatsëg hõm hyb n'aa kaneb'ooh doo hënh.

13 Tii bã ỹ hapäh tamawoob hẽ karap'aar h'yyb nesaa doo.
 Tabanas'aa dõm näng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa
 akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky
 n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.^d Maj'ee hedoo

^d 16.13 Tabanas'aa k'äats gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hã takerii dāk ta ky n'aa.

karap'aar h'yyb nesaa doo. ¹⁴Karap'aar h'yyb nesaa do né hē tii. Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ bā hāj n'aa wahē n'aa wē rabahōm, hāj n'aa wahē n'aa sa warahén sii hē rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh. P'op Hagä Do wē, ta karapee wē na-āāj hē rakaneboh paawä. P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Do h'yyb däng do noo gó da ta ti kaneb'ooh do bawät.

¹⁵Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bē hyb n'aa matakä. Y ana da rah'yy kanapeet bā, hets'ëek do ji ganada bā takajaa doo da. Ky n'aa kedēng da jé hyb n'aa matakēē doo. Ta ti hadoo do hā dooh takado hōm bā ta saroor. Dooh da tanu mebyy bā, dooh ta si n'aa hē tawäd y an'oo bā do hyb n'aa”, näng Jesus.^e

¹⁶Tii bā tamawoob hē hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bā hēēj sa wahē n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedōn ramaneēēnh doo bā.

¹⁷Tii bā setsi däg do āās kā ahoog hyy kän ta hood gó hanäng do wē hā. Tii bā y maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bā naa, P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa bā naa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig hōm kän sahōnh hē!”, näng. ¹⁸Tii bā kā, tak'ëp tabawyb kän, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hē k'āāts katajus kän, k'āāts ganabēēh. Badäk hahÿÿ bā ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'āāts katajuus do bawät. Tak'ëp né hē badäk hahÿÿ hēēj hā katajuus jé pad'yyt hē. ¹⁹K'āāts nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsēēh do yt hē hanäng do ganabēēh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabēēh do haj'aa ketyn padäg kän panang paa tan'oo bā. Tamawoob däg panang tahaj'aa ketyn bong doo. Sahōnh hē badäk hahÿÿ bā hanäng do sa panang bā hanäng do tób kag'ëed bēēh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bā nesaa do panang ky n'aa etsēēh do Babirōn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejūū rabeēēk hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿÿnh doo, tan'oo dāk tak'ëp rabahoop takawajāān doo gó sa hā tarejāā doo, tahanäng pé tii. ²⁰Sahōnh hē tsyt dēēg akajar me hanäng doo, sahōnh hē waēē na-āāj hē bedo

^e 16.15 P'ooj ub, Jerusarēnh bā hasooh do P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa awät kawōōt doo da atsēm. Tii d' tawén d'oo tahag'āās hyb n'aa tób hagä n'aa ramatakä bā. Tawyyd bā tób hagä n'aa see haÿÿh doo, rado hōm ta saroor, raju hōm, tii bā ramejūū bag hēnh tababaaj hōm hyb n'aa ta tób hēnh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'ūūm tamatēēh do baad ji gada do ky n'aa hā.

bong. ²¹Naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg hyy kän badäk hahÿÿ bä habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pä hadoo kejäk doo. Tii bä P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kän tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bä do hyb n'aa.

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

17 Tii bä setsi hedoo do ääs, ta hood sa moo gó patsëë do paa sa see ana kän wë ÿÿ, tii b' taky hadoo hã ÿÿ: “B'ëëp, ÿ metëëh da a hã nyy da P'op Hagä Do rejãã da ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do yb, hajông tamii takëen hã hasooh doo.^f ²Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hã habong do rabaoom kän do hadoo uwa s'ëëb mahÿÿnh do hã, ÿÿnh hadoo do sa hã taheno do hã. Baad nadoo do ÿÿnh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kän”,^g näng ääs kyyh hã ÿÿ.

³Tii bä s'ëëh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahüüm kän tabanawäng hënh. Ta tii bä ÿ hapäh ÿÿnh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hã takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejãã doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hë ta s'ään.

⁴Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ÿÿnh saroor. K'ääts tég gabarëëh do s'ëëb, pä gabarëëh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëëh do perora häd näng do na-ääj hë ta hetsó tapadedëëk doo. Ji eëëk do hood n'aa k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿÿh do hyb n'aa.

⁵Hahÿÿ da takerii däk ta maboos hã: “Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsëëh do ÿÿh. ÿÿj hajök do sii he'ÿÿh do sa ÿÿn. Sahõnh hë tak'ëp nesaa do badäk hahÿÿ bä hanäng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii däk ta maboos hã, tahanäng pé baad ji nahapäh doo.

⁶Aoom ÿÿnh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëëp do teëg wät do hyb n'aa.

Tak'ëp ÿ hyb n'aa meuuj wät ÿÿnh hadoo do ÿ bahapäh bä. ⁷Tii bä ääs ky hadoo hã ÿÿ: “Hëd n'aa mahyb n'aa meuunh? Õm ÿ maher'oot da ÿÿnh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Õm ÿ maher'oot da na-ääj hë

^f **17.1** Panang Babirõn ramaneëënh do ky n'aa ti ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do Jowāw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajông do tamii, hajông badäk hahÿ hëëj babuuj, panang buuj ky s'üüt doo.

^g **17.2** Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hã metëëh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hã, tahanäng pé tii.

tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahõnh hẽ s'ään näng do
 ỹynh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. ⁸Tabanas'aa
 mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hẽ dooh tawäd bä.
 Ti hadoo né hẽ tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hẽnh
 naa taganyyh da tagawatsig hõm hyb n'aa kä. Badäk hahỹy bä
 habong doo, sa häd badäk hahỹy kapahuuj däk noo gó naa kanerih
 do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hã, rahyb n'aa meuunh da
 tabanas'aa rabahapäh bä. Pooj jé tabawäd wät paah, da hẽ dooh
 tawäd bä. Ti awät né da hỹ jawén p'aa hẽnh kä”, näng ääs kyyh.

⁹Ti taky hadoo ênh: “Taw'ääts hẽ tak'ëp ji h'yy ganäng ta tii hã,
 ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh,
 setsi waëë ỹynh jó jasooh doo.^h Setsi ta nuuh, setsi bagä n'aa heen
 n'aa na-ääj hẽ. ¹⁰Setsi hedoo do paa kä, ji moo séd me dooh booh.
 Setsi hedoo do sa see tabag'ääs da hẽ. Ta seeh, tagadëëg ub hadoo
 doo, dooh tana nä bä. Takajaa bä kä, tabag'ääs da kanahën d'os hẽ
 ub. ¹¹Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hẽ nawät nä doo, oito
 hado däk do bagä n'aa da tii, t'öp gadarong doo gó naa tabanyyh
 bä kä. Setsi bag'ääs do hadoo pé tii. Tagadëëg ub da P'op Hagä Do
 gawats'iik da tii”, näng ta kyyh.

¹²Tii bä ahõm nä ta kyyh: “Ji moo sahõnh hẽ hedoo do ta s'ään
 mahapäh doo, ji moo sahõnh hẽ häj n'aa wahë n'aa. Dooh radu do
 nä bä rabag'ääs doo. Ti hadoo né hẽ, kanahën d'os hẽ ub rabag'ääs
 da tabanas'aa sii. ¹³Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hẽ hedoo
 doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa.
 Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hã. ¹⁴B'éé
 T'aah wë da rakamaj'ii. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'éé T'aah
 j'aa et'ëëk da sa hã, sa wahë n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do
 sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hẽ
 da rababok ta wë tanaëëj bong doo, ta wë tatsyyd bong doo, ta hã
 h'yy kanerët doo”, näng mã ääs kyyh.

¹⁵Tii bä ääs ky hadoo ênh hã ỹy: “Hajõng tamii mahapäh do
 ta takeën hã ỹynh hajõk do sii heỹyh do hasooh doo, hajõk do
 badäk hahỹy hã habong do tii. Sahõnh hẽ häj n'aa buuj, sahõnh
 hẽ sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hẽ
 hedoo do ta s'ään, ji moo sahõnh hẽ hëëj sa wahë n'aa, rakawajään
 da ỹynh hajõk do sii heỹyh do wë. Ramakyys da. Rado hõm da

^h 17.9 Ta wób sa hã, setsi bagä n'aa hajõng häj n'aa bag'ääs da ta ti *setsi waëë*. Ta wób sa hã Roma panang ky n'aa tii, setsi waëë häd tũu nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hã Jerusarënh ky n'aa.

sahõnh hē ta wē hanäng doo. Rakabo nyh da ta saroor, ta si n'aa hē tabawät hyb n'aa. Rawēh da ta dab, raju jëng da tēëg hōō me. ¹⁷Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarēn do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hē séd rah'yyb hedo padëek, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hã. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bā kã. ¹⁸ÿñh pan'aa paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿ bā hanäng do hëej wahë n'aa hã mejũũ doo”, näng ääs kyyh.

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahÿÿh

18 Ta ti jawén ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bā haw'ääts hē ta bag däk. ²Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

“Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii.

Ta tii bā sahõnh hē hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.ⁱ

³Babirõn wén gawatsig hõm,
ÿñh hajök do sii heÿÿh do hadoo,
naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do sa hã tan'oo däk do hyb n'aa,
tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii,
tak'ëp sa wē P'op Hagä Do kawajään hanoo doo.
Sahõnh hē häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿñh hadoo do sii.^j

Tak'ëp rama enä däk ajyy hes'ëem doo,
sahõnh hē sa h'yyb karēn do panang buuj rabetsëe do hyb n'aa sa hã”, näng.

⁴Tii bā ÿ maa napäh kyyh see hÿ pong jé hana do hahÿÿ da ky hadoo doo:

ⁱ **18.2** Judah buuj sa hã ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawēh do tii.

^j **18.3** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti ta sii raba'ÿÿh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahüüm sahõnh hē häj n'aa wahë n'aa, sa karapee sii hē, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawëe P'op Hagä Do mahãnh rababok ran'oo bā.

“Karapé haa, bë beréd däg ta ti panang.

Bë beréd däg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bë nahadoo hyb n'aa,

sa hã ÿ rejãã do mahãnh bë kedëëb bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ëp tabahajõõ däk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ëëg sëëk do hadoo, wë hã kaja däk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagä Do mabaan bã nesaa do ramoo bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hã ramoo bok do bë^k moo boo Babirõn panang buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahãnh da bë an'oo bã ta hã baad nadoo doo.

Tak'ëp bë mekuuj reëëk do pan'aa, panang buuj ta wób sa hã ran'oo däk do bahãnh.

⁷ Sa hã hë rah'yy kasab'ee do paa pénh,

sa hã hë hajõng dajëër rah'ëënh do paa pénh

bë an'oo bã kã rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahỹỹ da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:

‘Sa wahë n'aa ÿñh bag'ããs do tyng n'aa jó hasooh do ër panang.

ÿñh patug tamaa wät do nado ër panang. Dooh ër h'yy ketón da', näng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa,

séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy ketón da, as'aah da.

Tëëg hõõ gó da panang baooj jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahejoonh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagä Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo”,

näng mã hỹ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahỹỹ bã häj n'aa sa wahë n'aa ta sii rabaheỹỹh do hadoo do paah, ta sii hajõng dajëër rah'yy karën do jawén rah'ëënh do paa a'oot da panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bã. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa. ¹⁰ Dawë hã rababë hõm da,

^k 18.6 Dooh baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. ããs panang rejãã do hã apäh takamejüü. Ji moo sahõnh hë häj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apäh takamejüü na-ãäj hë.

panang buuj rahoop do rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Baad nado né hẽ a wẽ kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo, baad nado né hẽ a wẽ kajaa do Babirôn, panang hejooñh doo, séd noo gó òm P'op Hagä Do rejää do kaja däk do hyb n'aa!”, näk da häj n'aa wahẽ n'aa sa kyyh.

¹¹Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëẽ wät pé do hyb n'aa sa wak'ääb marakate yb gó ramenaa doo. ¹²Dooh hets'ëẽ wät pé k'ääts tẽg gabarëeh doo, k'ääts tẽg hawak doo, gabarëeh do perora häd näng doo. Dooh hets'ëẽ wät pé rino häd näng do s'ëeb pään tak'ep baad hadoo doo, pään jabaruut péh, pään häd hahiin doo, pään sawasaab is do seda häd näng do s'ëeb, sahõnh hẽ hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hẽ hedoo pé ta hood erepää¹ tẽg s'ëeb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëeb, k'ääts tẽg hahiin do s'ëeb, sapaar s'ëeb, pä mar-more häd näng do s'ëeb na-ääj hẽ. ¹³Dooh hets'ëẽ wät pé sa hã b'aa kanera häd näng do syyj, ji waa ty gamabuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëen häd näng doo, b'aa tãg buu benyym do s'ëeb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ääj hẽ. Dooh hets'ëẽ wät pé sa hã uwa s'ëeb mahÿÿñh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëeb, booj yb, b'ée, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ääj hẽ hets'ëẽ wät pé ajyy ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'ooh noo gó rameso padëek do na-ääj hẽ sa karom pan'aa.

¹⁴Tii bã hahÿÿ da da sa kyyh panang hã:

“Dooh wäd a wẽ tak'ep magen'aak do paah.
Dooh wäd tak'ep ky n'aa gebah do a wẽ hanäng do paah.
Dooh wäd gabarëeh do a wẽ hanäng do paah.
Dooh takawyyd wäd bã ta tii”, näk da sa kyyh.

¹⁵Ajyy wekâp do ta ti hedoo do panang babuuj hã hes'ëem do paah, tak'ep ma enä padëek doo, dawẽ hã rababẽ hõm da, panang buuj rahoop do tak'ep rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. A'oot da, h'yy ket'oon da. ¹⁶Hahÿÿ da da sa kyyh:

¹ 18.12 Mäs kyy me *elefante*.

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēēh doo.
Pāān, rino hād nāng do s'ēēb tak'ēp baad hadoo doo,
pāān jabaruut péh, hād hahiin pé panang babuuj rapadedēēk
do paah.

K'āāts tēg gabarēēh doo, pā gabarēēh do ky n'aa gebah doo,
gabarēēh do perora hād nāng do na-āāj hē sa hetsó paah.

¹⁷ H'yy katón n'aa nāng né hē panang hā kajaa doo,
séd noo gó gawatsig hōm do hyb n'aa tak'ēp hadoo do ta ma
paah”, nāk hes'ēēm do sa kyyh.

Dawē hā rababē hōm da marakate yb gó moo bok do sa wahē
n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb
gó men'aa do paa hā ta sām gad'oo doo. ¹⁸ Hahỹỹ da da sa kyyh
panang haooj jēng do tsyg rabahapāh bā: “Dooh hahỹ hadoo pé
panang tak'ēp ky n'aa etsēēh pé”, nāk da. ¹⁹ K'āāts ooj rehaa da sa
nuu hā.^m A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahỹỹ da da sa kyyh:

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēēh doo.
Tak'ēp panang buuj rama enāh do hā marakate yb danāh
rama enā padēēk.

H'yy katón n'aa nāng né hē panang hā kajaa doo,
séd noo gó gawatsig hōm do hyb n'aa tak'ēp hadoo do ta ma
paah”, nāk sa kyyh.

²⁰ Taw'āāts hē bēē kā, hỹ pong jé habong do bē h'yy gadejah.
Bēēh, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw bong doo, 12 hedoo do
Jesus mejūū doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-āāj hē, taw'āāts
hē bē h'yy gadejah, nesaa do hā P'op Hagā Do ky n'aa ety dāk do
hyb n'aa panang buuj, nesaa do bē hā ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bā āās tak'ēp kabaj'aa do see tado dāk pā tak'ēp haeh doo,
ti tadawāts kām tame akajar me. Pā tadawēēs bā taky hadoo:

“Tii bā né kā, tak'ēp baad nadoo doo me
tagawatsig kām da panang ky n'aa etsēēh doo, Babirōn.
Dooh da rahapēē wād bā hahỹ panang”, nāng āās kyyh.

²² Tii bā panang gawatsig hōm do hā āās ky hadoo:

^m 18.19 Rah'yy ketón do heen n'aa tii.

“Hỹ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retên do nahëeh,
ji gamehỹỹh do nahëeh,
jäm hejäm do sa kyyh.

Hỹ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang ramoo bok do
hã moo bok doo.

Hỹ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag kamawõõs
doo,

tiriig s'ëëb moo bok doo.

²³ Hỹ jawén dooh ragataas pé ta bag hahỹ panang bã.

Hỹ jawén dooh ji maa napëë wäd bã aj'yy katëë do pan'aa,
ỹynh katëë do pan'aa sa kyyh a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëëh do hyb n'aa paah,
hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahỹ bã a panang bã
hes'ëëm do paah.

Ramehëm doo me a babuuj rawedii,
ta s'ee hënh rah'yyb mahũũm do hyb n'aa sahõnh hë badäk
hahỹ hëej babuuj.

²⁴ Babirõn panang bã radej'ëëp paa P'op Hagä Do ky n'aa rod,
P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ääj hë.

Babirõn panang hyb n'aa badäk hahỹ haw'ääts hë radej'ëëp
paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta tii”, näng mã ääs
kyyh.

P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahỹỹh

19 Ta ti jawén ỹ maa napäh tak'ëp kanekan do hỹ pong jé
habong do sa kyyh. Hahỹỹ da tak'ëp sa kyyh:

“Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!

Ti né hë ti ji hed'ëëp doo.

Taw'ääts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'ääts hë sahõnh hë tabag'ääs.

² Baad had'op, heh'ääts sahõnh hë sa hã taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo.

Babirõn buuj, ỹynh hajök do sii heỹỹh do hadoo do ky n'aa
etsëeh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo hënh.

Baad nado boo sahõnh hë badäk hahỹỹ bã habong do panang
buuj ran'oo bã.

Ỹynh hajōk do sii heỹh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do
ta ỹm tawadii hyb n'aa.
Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hōm ran'oo bä,
daap hadoo do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
Ta karapee radej'ëep do majyyw sãm P'op Hagä Do abaaj kãn
panang buuj sa hã”, nãk sa kyyh.

³Tii bä p'aa hēnh raky hadoo:

“Ãã j'aa etsë P'op Hagä Doo!
As'ëëg had'yyt hē panang haooj jëng do tsyg.
Dooh tahëj bä rahoop doo”, nãk sa kyyh.

⁴Tii bä 24 wahë n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-ããj
hē rabehty b'ëeh P'op Hagä Do pooj jé, tabag'ããs do tyng n'aa jó
hasooh doo. Tii b' raj'aa etsë ta hã. Hahỹ da sa kyyh: “Ỹỹ, tii d'
né hē. Taw'ããts hē hajōk do raher'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa
etsë!”, nãk sa kyyh.

⁵Tii bä, P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa bä naa rë tanyy ky
hadoo:

“Bëeh, sahōnh hē ta karapee tak'ëp ta hã weh'ëeh doo,
ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh doo,
bë j'aa etsë P'op Hagä Doo”, nãng her'oot do kyyh.

⁶Tii bä ỹ maa napäh tak'ëp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op
hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahỹ da sa kyyh:

“P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh do sahōnh hã
tabag'ããs.

Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hã!

⁷Taw'ããts hē ër tsebë, ër h'yy gadejah,

taw'ããts hē ër j'aa etsë ta hã,

kaja däk do hyb n'aa B'éé T'aah katëë doo kä.

Ta ỹm pan'aa gadaa däg kãn ta patug kajaa raketëë hyb n'aa.”ⁿ

ⁿ 19.7 Ket'ëë do ky n'aa gó rabeht'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo däk do ta hã ky
n'aa. Ta ỹm pan'aa, ta hã h'yy ka'eeh doo.

⁸Ta ŷŷm pan'aa hã takan'oo dāk ta saroor pãän papuuj rino häd näng do tak'ëp baad hadoo do s'ëëb.
 Baad hadoo do tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew bong do ramoo bok doo,
 baad hadoo do rababok doo, tahanäng pé ti pãän rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo doo”, nāk sa kyyh.

⁹Tii bā āās ky hadoo hã ŷŷ: “Merii hahŷŷh, ‘Ky n'aa kedëng da B'éé T'aah katëë do jām n'aa hēnh katsyyd bong doo.’ ” Tii b' āās ky hadoo nā: “Ti né hẽ P'op Hagä Do kyyh heh'äät doo”, näng āās kyyh.

¹⁰Tũũ ŷ badëë jat tii bā āās tsyym pa, ta hã ŷ j'aa etsë hyb n'aa paawä. Tii b' taky hadoo hã ŷŷ: “Dooh. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ŷŷh, ta karom mabahadoo doo da né hẽ, a wakään hedoo do Jesus metëeh do hã h'yy kanerët do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hẽ. Taw'ääts hẽ P'op Hagä Do ti maj'aa etsëë. P'op Hagä Do karom ŷŷh bẽ nemuun ŷ wén näng, jãām hẽ Jesus metëeh do tii, ër ta ky n'aa rod hedoo doo, ta wób hã maher'oot doo”, näng āās kyyh.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahŷŷh

¹¹Tii bā ŷ hapäh hŷ pong jé noo kasëëts hõm doo. Pój ŷŷ jé ŷ hapäh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'äät Do na-ääj hẽ ta jó hasooh do häd. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. Dooh tesõõts hõm bā. Baad ub ti ta majiĩ wẽ takamaj'iĩ doo, dooh daap hẽ sa wẽ takamajë bā. ¹²Gabarëeh ta matym, tëëg hõõ hadoo. Hajõng ta nuu hã hatoonh do ta soog, tabag'ääs do heen n'aa. Ta hã takerii dāk ta häd. Dooh hapäh pé ta ti ta häd. Jãām hẽ ta daaj hẽ tabahapäh. ¹³Majyyw ta saroor hã. P'op Hagä Do Kyyh ta häd seeh. ¹⁴Hŷ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pãän rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo doo, papuuj, sa saroor. ¹⁵Ta noo gó naa sën-jeer hehām do ganyyh. Ta me taj'aa et'ëëk sahõnh hẽ badāk hahŷŷ bā hanäng do hāj n'aa babuuj. Tak'ëp tamejũũ da sa hã, dooh tat'yyd mehĩĩn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ëëb, tabag'ääs do heen n'aa me tabag'ääs da sa hã. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do Sahõnh hẽ Haj'ap Do tak'ëp takawajãän doo gó kawaaro jó hasooh do rejãä da nesaa do moo bok doo. ¹⁶Ta hatsë hã, ta hã hadāk doo, ta kóm hã na-ääj hẽ takerii dāk hahŷ ta häd seeh: “Sa Wahë N'aa Heh'äät Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahë N'aa.”

17-18 Tii b' ŷ bahapäh ääs see papŷŷj jó hageët doo. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh tanaëënh sahõnh hẽ taw'ëed dab hawëh doo, wẽ hã habong doo. Hahŷŷ da ta kyyh sa hã: "B'ëëp dana bẽ bawëh hyb n'aa bẽ hã P'op Hagä Do anoo doo. Hãj n'aa sa wahë n'aa sa dab, warahén sa wahë n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bẽ tä da. Sahõnh hẽ badäk hahŷŷ bã habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsëeh do sa dab, ky n'aa nets'äs do sa dab na-ääj hẽ da bẽ tä", näng ääs papŷŷj jó hageët do kyyh taw'ëed sa tä hawëh do hã.

19 Tii bã kä, ŷ hapäh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hëëj sa wahë n'aa sa warahén sii hẽ séd hã rakata padëëk, kawaaro jó hasooh do wẽ, ta warahén daheeh sa wẽ rakaneb'ooh hyb n'aa paawä. 20 Tii d' rakarën né paawä, tabanas'aa kamaso däk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa näng do moo wät do paa na-ääj hẽ takamaso däk, tii bã, rabadëp nä bã, karaj'aa hadoo doo gó, tëëg hõõ gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëëj kãn. Meuj n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. 21 Sahõnh hẽ sa kyyh has'üüt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bëëh ta sën-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hẽ taw'ëed sa dab hawëh do noo nehõj padäg tak'ëp kanekan do hyb n'aa sa tä.

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahŷŷh

20 Tii b' ŷ hapäh ääs see hŷ pong jó naa hahyng doo. Tak'ëp t'öp gadarong do tabanesaa do noo tęg ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. 2-3 Tii b' tamaso däk tabanas'aa dõm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'öp gadarong doo gó tadawäts hyy kãn. Miw ta baab tabagëët. Tii b' ääs noo gatsëë däk, tanoo garib däk t'öp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahŷ hãj n'aa babuuw tawad'ii mahãnh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bã, takado nyh dó da.

4 Tii bã ŷ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hã P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.^o

^o 20.4 Tahajaa na-ääj hẽ ji erii bã: "Ta wób rabag'ääs hyb n'aa."

Ÿ hapäh na-ääj hē baad hadoo do Jesus metēēh do ranerēt do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerēt do hyb n'aa ranu gehōg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bā tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bā kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bā tabanas'aa heen n'aa sa mabooh hā, sa moo hā. Ta ti ragenā boo kän, tii b' Kristo sii rabagāā kän miw ta baab noo gó. ⁵Jāām pooj jé ji ganyyh do tii. Dejēp do wób dooh ragenā boo bā miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶Ky n'aa kedēng, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew bong tii, jāām hē pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me däg radejēp do kamaneēēnh doo.^p P'op Hagä Do wē, Kristo wē na-ääj hē ramoo bok da, sa hā rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'āās da miw ta baab noo gó.

⁷Miw hedoo do ta baab tabēēj hōm jawén paa bā, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagēēt doo gó naa. ⁸Ahōm da tii bā badāk hahyŷ bā haw'āāts hē, sahōnh hē hāj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hā da rakata padēēk tan'oo bā, Gog, Magog ramaneēēnh doo,^q rakaneb'ooh hyb n'aa. Tak'ēp rakanekan da. K'āāts tēg akajar nabyy me hanäng do hawób né da. ⁹Jé pad'yyt hē badāk hahyŷ bā naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahän do ranu haw'ōōd dāk da, sa wē rakamaj'īi hyb n'aa paawā. Tii bā hŷ pong jé naa tēēg hōō adēē hyng da sa jó. Sahōnh hē ragawatsig hōm da, aooj jēng da. ¹⁰Tii bā, Dijab, hēēj babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak do^r hahōng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bēēnh do paa me. Ta tii bā rahob had'yyt hē. Dooh da tahēēj bā rahoop doo.

Dejēp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahyŷh

¹¹Tii bā ŷ hapäh tabag'āās do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hē. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badāk hahyŷh, wē na-ääj hē bedo bong. ¹²Tii bā sahōnh hē dejēp do paah, ky n'aa ets'ēēh do paah, ky n'aa nets'ās do paa na-ääj hē P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé rababē kän ŷ hapäh.

^p 20.6 Taw'āāts hē 2.11 hā ji ner'oot ta ti ky n'aa.

^q 20.8 Ta ti *Gog, Magog* ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wē kaneb'ooh doo.

^r 20.10 Mās kyy me ta ti saw'aak do ramaneēēnh *enxofre*. Tak'ēp mahyŷnh do ta tsyg ji poo gó tajēē bā. Tak'ēp tabahōng, tak'ēp ta buu banesaa.

Tii bā ma kahé bāh hā kasëets dāg kān ta hā ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bāh, edëb had'yyt do gadoo do sa hād kerih do heen n'aa tagasëets hōm na-āāj hē. Tii b' dejëp do paa P'op Hagā Do ky n'aa ety dāk. Ma kahé bāh hā takerii dāk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety dāk. ¹³Dejëp do paa akajar me pehās do paah, dejëp doo, dejëp do rababong bā habong do na-āāj hē P'op Hagā Do ky n'aa ety dāk. Ramoo bok do pénh né hē sahōnh hē raky n'aa kety dāk. ¹⁴Tii bā dajëb gawatsig hōm. Ades hād nāng doo, dejëp do rababong do gawatsig hōm na-āāj hē. P'op Hagā Do dawāts hōm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hahōng doo gó. Akajar hahōng doo, pawóp nuu me dāg dajëp do tii. ¹⁵Ta tii bā radewāts bëenh sahōnh hē sa hād kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hā.

Jerusarēnh papuuj ky n'aa hahỹh

21 Tii bā wē papuuj, hēēj papuuj ỹ bahapëē kān. Badāk hahỹ pooj jé hanāng do paah, wē pooj jé hanāng do paa bedo bong. Doooh boo akajar. ²Tii bā panang Jerusarēnh papuuj,^s tsyt hē P'op Hagā Do wē kasëew dāk do ỹ bahapāh hỹ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagā Do bawāt doo bā naa. Tak'ëp tabanām, maruus katëē do pan'aa saroor tak'ëp hanām do dadāk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³Tii bā P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo: “Hỹ kā, ajyy, ỹỹ rababok doo bā P'op Hagā Do panang. Sa mahang P'op Hagā Do bawāt da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagā Do bawāt. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴P'op Hagā Do awug hōm da sa ty nabëeh. Doooh wād dajëb. Doooh dajëp do hyb n'aa h'yy katón wāt péh, dooh wād do hyb n'aa dajëb. Doooh ji aód wād bā. Doooh ji ahob wād bā. Tii d' tawén hadoo da, badoo wāt do hyb n'aa pooj jé hanāng doo”, nāng P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa bā naa ganyyh do kyyh. ⁵Tii b' tabagā tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahōnh hē papuuj dāk ỹ an'oo bā”, nāng. Ti taky hadoo hā ỹỹ: “Merii sahōnh hē hahỹ òm ỹ maher'ood wāt doo. Te hub né hē hahỹ ỹ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bā”, nāng. ⁶Tii b' taky hadoo ënh: “Sahōnh hē kaja dāk. Ỹ né hē Aw-Pah, ỹ né hē Omekah. Ỹ né hē jāām hē pooj jé hawāt doo, ỹ né hē tagadëëg ub hawāt doo. Hoo kaanh do hadoo do hā ỹ anoo da tabeëëk hyb

^s 21.2 P'op Hagā Do karapee sa panang tii.

n'aa naëng ji edëb had'yyt hë hanoo doo. Bag hënh y banoo da ta tii. Dooch ta sãm y gahëen bã. ⁷Jé nesaa do hã j'aa ketsë do paa hã y anoo da sahõnh hë hahy papuu y pehuu wät doo. Y da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸Tii d' nado hëp y n'aa rahoop do je'yym do hyb n'aa y rahyb n'aa eréd hõm do sa hã, Jesus hã h'yy kanae bong do sa hã, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hã, sa da hadoo do dahej'ëep do sa hã, sa yym sa patug nadoo do sii he'yh do sa hã, mehëm do sa hã, kabarii hã h'yy ka'eeh do sa hã, daap men'yyh do sa hã na-ääj hë. Karaj'aa hadoo doo gó, tëeg hõ hadoo doo gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajëp do tii", näng hã y P'op Hagä Doo.

⁹Tii bã setsi hedoo do ääs, setsi baad nadoo do badäk hahy bã habong do ahoop do man'aa do paa see ana kãn wë y, ti hã y taky hadoo: "B'ëep. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah yym pan'aa hadoo do y metëeh da a hã", näng ta kyyh. ¹⁰Tii bã s'ëeh hadoo y bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Säh y hadoo doo gó ääs y tamahũm kãn waëe aeh do p'op nu däk doo hënh. Ta tii bã Jerusarënh papuu, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do panang, hy pong jé, P'op Hagä Do bawät bã naa hahyng do tametëeh hã y. ¹¹Panang gabar'ëeng däk P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bã. Pã tak'ëp ky n'aa gebah do gabarëeh do hadoo tagabar'ëeng. Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganäm pã tög hawak do hadoo. ¹²Panang w'oo hã ta hadë tak'ëp p'op nu däk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hã ääs see bagëët. Sét ken'yyh ta noo hã takerii däk 12 hedoo do Isaraëw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³Papyyj hana hënh tamawoob hë ta nooh. Papyyj hahyng hënh tamawoob hë. Ta karawaa me tamawoob hë, ta karawaa see me tamawoob hë ta nooh. ¹⁴12 pã ta hadë hejój n'aa. Sét ken'yyh do hã takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejüü do sa häd. Sét ken'yyh pã hã takerih sét hë häd.

¹⁵Ääs si y her'oot do atón ji metyy do nahëe k'ääts tög gabarëeh do s'ëeb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawëët doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë. ¹⁶Séd pénh panang ta madawëët doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëe me panang ääs etyn hõm. 2,200 kirõom ta madawëët doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷Tii bã ääs ety hõm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hë ti ääs metyy doo.

¹⁸ Pã gabarëëh do jas-peh häd näng do s'ëëb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ääts tög gabarëëh do s'ëëb me panang katamaa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejój n'aa hã sahõnh hẽ hedoo pé pä gabarëëh do ky n'aa gebah doo. Pã gabarëëh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.^t Pã gabarëëh do sapiro häd näng do ta see hã.^u Pã gabarëëh do agata häd näng do ta see hã.^v Pã gabarëëh do emerad häd näng do ta see hã.^w ²⁰ Pã gabarëëh do onis häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.^x Pã gabarëëh do rubi häd näng do ta see hã.^y Pã gabarëëh do kirisorit häd näng do ta see hã.^z Pã gabarëëh do beriwo häd näng do ta see hã.^a Pã gabarëëh do topasijo häd näng do ta see hã.^b Pã gabarëëh do kirisop häd näng do ta see hã.^c Pã gabarëëh do jasĩn-to häd näng do ta see hã.^d Pã gabarëëh do ametis häd näng do tagadëëg ub pä ta hadë hejój n'aa hã.^e ²¹ Gabarëëh do perora häd näng do s'ëëb 12 hedoo do panang hadë noo hã ji bejëng doo bã. Sét hẽ perora ken'yyh sét ta noo pan'aa.^f K'ääts tög tak'ëp baad hadoo do s'ëëb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bã tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bã dooh ÿ hapëë bã tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahõnh Hẽ Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ãäj hẽ panang bã né hẽ rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bã, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yyt hẽ do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh do an'oo bã. B'éé T'aah na-ãäj hẽ panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahõnh hẽ hëëj babuujs rababok da. Sahõnh hẽ hëëj sa wahë n'aa, Jesus hã h'yy kae däk doo, panang hënh ramenaa da rakaweh'ëëh doo, ta tii bã rabajëë p'ëë bã, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehëë däk hyb n'aa kã. ²⁵ Dooh da ranoo

^t 21.19 Häd pëëh ty gadoo ta ti *jas-peh*.

^u 21.19 Häd ty gabajaruut ti *sapiro*.

^v 21.19 Hahiin, rii näng ti *agata*.

^w 21.19 Hapëëh ty gadoo ta ti *emerad*.

^x 21.20 Häd hasënh ty gadoo ta ti *onis*.

^y 21.20 Häd hahiin ta ti *rubi*.

^z 21.20 Hapees ty gadoo ta ti *kirisorit*.

^a 21.20 Hapees ty gadoo ta ti *beriwo*.

^b 21.20 Kata ty gadoo ta ti *topasijo*.

^c 21.20 Jawaraah tyb ty gadoo ta ti *kirisop*.

^d 21.20 Kata häd hiin do hadoo ta ti *jasĩn-to*.

^e 21.20 Sãanh tyb hadoo ta ti *amētis*.

^f 21.21 Nu nad'ëëd its *perora* häd näng do badäk hahÿÿ bã ji aw'yyt doo. Tak'ëp tanu eh hahÿ perora.

^g 21.24 Jesus hã h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hã h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëënh akajar hahõng doo me.

gatsëë bā panang. Dooh hyb n'aa péh. Adëb bā had'yyt hē ta tii bā. Dooh wäd atsëm. ²⁶Sahõnh hē hëj babuuj rabajëë p'ëë da panang hēnh P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hā raweh'ëëh hyb n'aa.^h ²⁷Dooh nesaa pé t'ii hēnh hajëë pëë péh. Dooh da rajëë pā bā ta tii bā kabarii hā h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii do paah. Jāām hē hajëë p'ëë da ta tii bā B'éé T'aah wē hanäng do edëb had'yyt do gadoo do sa häd heen n'aa hā sa häd kerih doo.

Tamii edëb had'yyt hē hanoo do ky n'aa hahỹỹh

22 Tii bā kã, tamii awäd had'yyt hē do naëng hanoo do āās metä wäd kãn hā ỹỹ. Paras-ko s'ëëb hadoo, tak'ëp ty ganäm pā tęg hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagā tyng n'aa bā naa taganyyh. ²Ta tyw n'aa panang hõõ bā tabës do hoo gad'oo bā tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-āāj hē tabahäng joom ji hed'ëëp doo. Kamarab hē had'yyt hē ti rabeaak. ¹²nuu me sét ta baab ken'yyh rabeaak. Dooh hëj haw'āāts hē babuj n'aa rahob wäd bā nahëëh, baad had'yyt hē rababok tan'oo bā ta ti joom g'aad. ³Ta tii bā dooh ky n'aa kawasee do tanyy wäd bā. Tii d' tawén hadoo da, panang bā né hē P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rabag'āās do tyng n'aa batooj kãn do hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hā. ⁴Rahapäh da P'op Hagä Do mamets. Sa maboor hā takerii däk da ta häd. ⁵Dooh wäd da atsëm. Dooh hyb n'aa wät pé sa bag, dooh hyb n'aa wät pé papỹỹj bag. P'op Hagä Do ti sa bag. Ta karapee rabagāā had'yyt da. ⁶Tii bā āās ky hadoo hā ỹỹ: “Te hub né hē sahõnh hē mahapäh doo, mamaa napäh doo, tahajaa ji ky dahé bā. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahũũm do tamejõ wät ta āās, nayyw hē hawät do ta karom sa hā tametëëh hyb n'aa”, näng āās kyyh hā ỹỹ.

⁷Tii bā Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nayyw hē da ỹ matëëh. Ky n'aa kedëng da, ta jawén hawät do ky n'aa hahỹỹ hā kerih do ky daheeh doo”, näng.

⁸Ỹ Jowāw, ỹ né hē ti sahõnh hē hahỹ maa napäh doo. Ỹ né hē ti sahõnh hē hahỹ hapäh doo. Sahõnh hē ta ti ỹ maa napäh jawén paa bā, ỹ bahapäh do jawén paa bā, ỹ badëë jat tũũ āās

^h 21.26 Tahajaa na-āāj hē ji erii bā hahỹỹ da: “Panang hēnh ramajëëh da badäk hahỹ hëj babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëëh hanoo doo, P'op Hagä Do hā takan'oo däk hyb n'aa kã, P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa kã.”

sahõnh hē ta ti hā ỹ metēēh do tsyym pa, ta hā ỹ j'aa etsē hyb n'aa paawā. ⁹Tii b' taky hadoo: “Doooh. Tii d' madoo manāh. P'op Hagā Do karom né ỹỹh, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakāān hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahõnh hē hahỹ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-āāj hē. P'op Hagā Do ti maj'aa etsēē!”, nāng ta kyyh.

¹⁰Tii bā taky hadoo ēnh hā ỹỹ: “Majejēn manā ta jawén hawät do ky n'aa hahỹỹ hā ma kahé bāh hā kerii dāk doo, edaa dāk do hyb n'aa kerii dāk do kajaa. ¹¹Edaa dāk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarēn bā rah'yy kawanareem bā. Na ji h'yyb hasuts dāk do hadoo hanoo doo gó rababok nā h̃y jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hā rakanarēn bā rah'yy kawanareem bā. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'āāts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ēnh tsyt hē P'op Hagā Do wē habok doo. Taw'āāts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē”, nāng āās kyyh.

¹²Ti Jesus ky hadoo: “Bē hyb n'aa matakā da! Nayyw hē da ỹ kajaa. Ỹ kajaa bā kā ỹ manaa da sahõnh hē ta sām. Ramoo bok do pēnh da ỹ banoo sahõnh hē sa hā ta sām. ¹³Ỹ né hē Aw-Pah, ỹ né hē Omekah. Ỹ né hē jāām hē pooj jé hawät doo, ỹ né hē tagadēēg ub hawät doo. Ỹ né hē sahõnh hē du doo doo, ỹ né hē sahõnh hē gawats'iik doo. ¹⁴Ky n'aa kedēng da sa saroor rahetsyyd wät doo.ⁱ Sa hā takan'oo dāk panang Jerusarēnh papuuj gó rabajēē p'ēē hyb n'aa. Sa hā takan'oo dāk joom ji hed'ēēp do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵Ajyy ỹỹj awaar nesaa do hedo padēēk doo, mehēm doo, sa ỹym sa patug nadoo do sii ha'ỹỹh doo, sa da hadoo do dahej'ēēp doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-āāj hē, dooh rahaja bā rajēē pā bā ta tii bā.^j

¹⁶“Ỹ Jesus, ỹ mejō dāk āās karom ỹ seeh, hā ỹ h'yy ka'eeh do hā sahõnh hē hahỹ tamaher'oot hyb n'aa. Ỹ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hā P'op Hagā Do ky dāng do paah. Watom tak'ēp gabarēēh do hadoo ỹỹh”,^k nāng Jesus kyyh.

¹⁷P'op Hagā Do Sahee, B'éé T'aah ỹym pan'aa^l na-āāj hē ky hadoo Jesus hā: “B'ēēp ahyyh!”, nāk sa kyyh. Taw'āāts hē hahỹ

ⁱ 22.14 Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado dāk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajēp do hyb n'aa.

^j 22.15 Tabanesaa hēnh, akajar hahōng doo bā radewäts bēēnh tii.

^k 22.16 Watom tapaj'ēē bā bawag dāk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagā Do moo wät do kajaa do tametēēh do hyb n'aa.

^l 22.17 Ta hā h'yy ka'eeh do tii.

maa new'ëë do ti na-ããj hẽ raky hadoo: “B'ëëp ahyyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karên doo, taw'ããts hẽ tabana Jesus wẽ, tagadoo hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hẽ hanoo doo, bag hẽnh kan'oo dāk doo.

¹⁸ Tak'ëp péj ỹ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahỹ ma kahé bäh hã kerih do maa napäh do hã. Hahỹỹ da bẽ ỹ maher'oot: Hahỹ kerii dāk do bahãnh herih pé ta hã, ta ti hedoo do hã P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahỹ ma kahé bäh hã kerii dāk doo, ta bahãnh ji erii bā. ¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahỹ ma kahé bäh hã kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hã dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bā panang tsyt hẽ kasëew dāk doo hẽnh tajëë suun bā, ta ky n'aa hahỹỹ hã kerih doo. Dooh tan'oo wäd bā joom ji hedëp do ag tepoo bā, ta ky n'aa hahỹ ma kahé bäh hã kerih doo.

²⁰ Hahỹỹ da Jesus, hahỹỹ hã bẽ tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hẽ da ỹ bahyng ỹ matëeh doo. Né hup ỹ né hẽ”, näng.

“Yỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. B'ëëp ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, näng ỹ ta hã.

²¹ Ỹ karên Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wẽ. Tii d' né hẽ taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kã.